Jane Eyre

RENKLİ DİZİ

charlotte bronte

İNKILÂP ve AKA

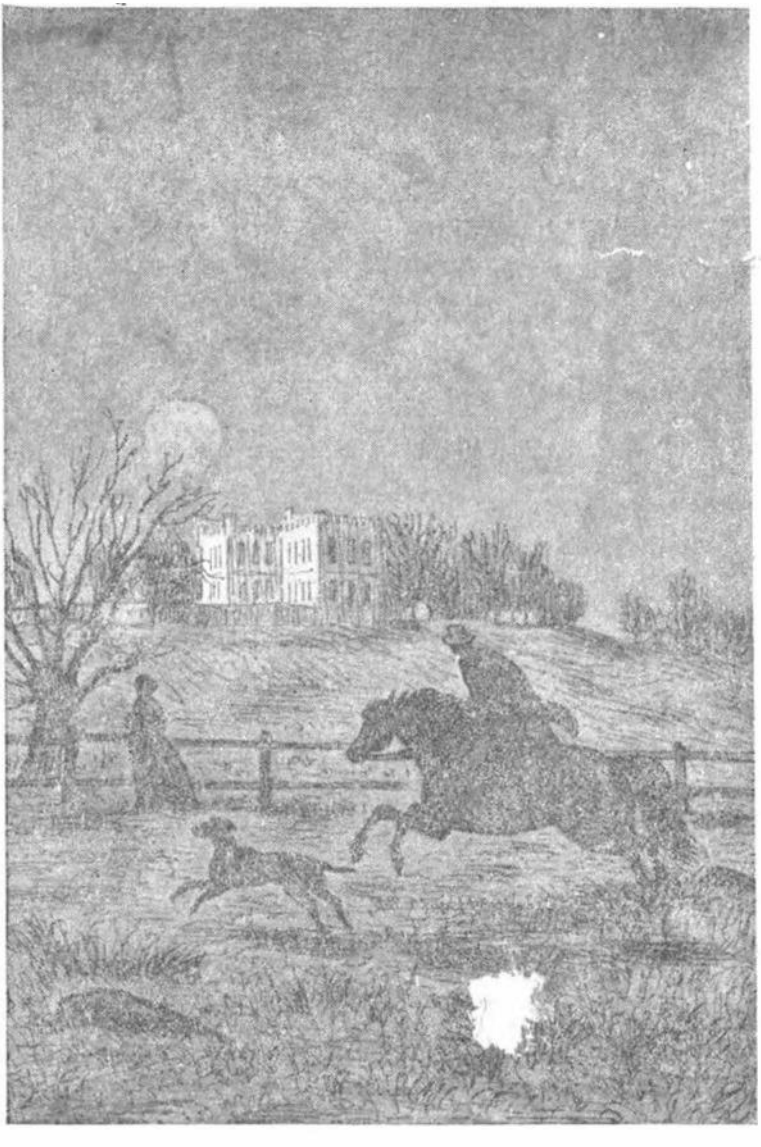

CHARLOTTE BRONTË

JANE EYRE

Çeviren:

LEYLA MORALI

İNKILÂP ve AKA
KİTABEVLERİ Koll. Şti.
Ankara Caddesi No. 95 - İstanbul

İNKILÂP ve AKA BASIMEVİ
Cağaloğlu, Cemalnadir Sok. 24
İSTANBUL — 1973

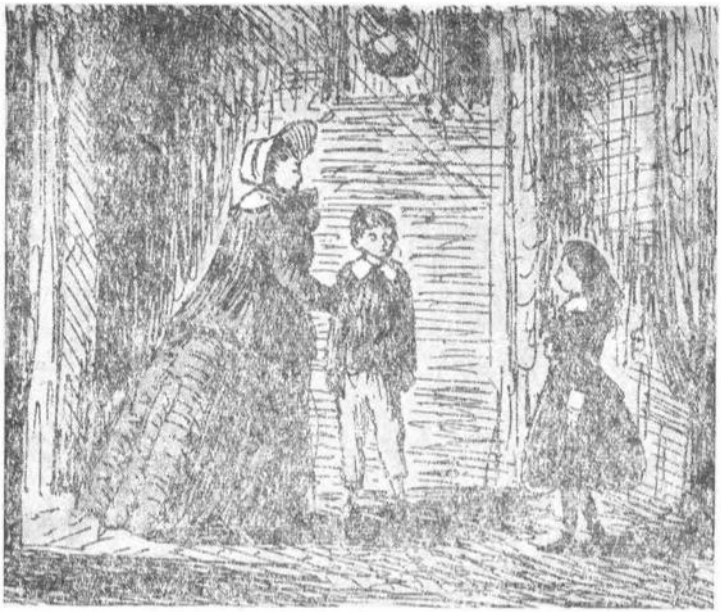

BÖLÜM 1

O gün yürüyüşe çıkmak mümkün değildi. Gerçi sabahleyin yaprakları dökülmüş fidanlıkta bir saat kadar dolaşmıştık ama, yemekten sonra (misafiri olmadığı zaman Bayan Reed akşam yemeğini erken yerdi) soğuk kış rüzgârı öylesine karanlık bulutlar, insanın içine kadar işleyen öylesine bir yağmur getirmişti ki, tekrar gezmeğe çıkmak söz konusu olamazdı.

Buna sevinmiştim. Uzun yürüyüşlerden, hele akşam ayazında yürümekten hiç hoşlanmazdım. Alaca karanlığın keskin soğuğu el ve ayak parmaklarımı sızlatır, dadımız Bessie'den işittiğim azar yüreğimi sıkar, Eliza, John ve Georgiana Reed kadar dayanıklı olmayışım bana bir aşa-

ğılık duygusu verirdi; bu halimle eve dönüş bana çok acı gelirdi.

Şimdi, Eliza, John ve Georgiana, salonda sevgili annelerinin etrafında toplanmışlardı. Bayan Reed, ocağın yanındaki kanepeye uzanmış, (o anda kavga gürültü etmeyen) kıymetli yavrularının arasında çok mutlu görünüyordu. Beni onların arasına almamıştı. Daha sevimli, çocuk mizaçlı, neşeli, yani hafif ruhlu, açık kalpli ve tabiî olmağa gerçekten gayret ettiğimi Bessie'den işitmedikçe ve bunu kendi gözüyle de görmedikçe, ancak güler yüzlü çocuklara lâyık olan imtiyazlardan beni mahrum etmek zorunda kaldığı için üzgün olduğunu söylemişti.

«Bessie ne yaptığımı söylüyor?» diye sordum.

«Jane, ben sinsi huylu, soru soran kişilerden hoşlanmam» cevabını verdi. «Üstelik, bir çocuğun büyüklerine karşı bu tarzda konuşması çok çirkin bir şeydir. Şimdi git, bir yerde otur ve nezaketle konuşabileceğin vakte kadar hiç ağzını açma.»

Salona bitişik küçük bir kahvaltı odası vardı, oraya sığındım. Oradaki kitaplıktan, bol resimli olmasına dikkat ederek, bir kitap seçtim. Pencere kenarındaki oturma yerine çıktım, ayaklarımı altıma aldım, Türkler gibi bağdaş kurdum; kalın, kırmızı perdeyi de sımsıkı kapattıktan sonra iyice saklanmış oldum.

Kırmızı perde sağ tarafımdaki sahneyi kapatıyordu; sol tarafımdaki cam beni koruyor ama o kasvetli kasım gününü görmeme mani olmuyordu. Kitabın yapraklarını çevirirken ara sıra dışarıdaki kış akşamı manzarasına bakıyordum. Uzakta, solgun bir sis ve bulut tabakası vardı; yakında, sırsıklam çimenliği, fırtınanın tartakladığı fidanları, rüzgârın uzun iniltilerle delice sürüklediği yağmuru görüyordum.

Kitabıma geri döndüm: Berwick'in «Britanya Kuşları Tarihçesi.» Yazı kısımlarıyle pek ilgilenmiyordum, fakat

kitabın başındaki bazı sayfaları, çocuk olduğum halde, ilgisizlikle çevirip geçemiyordum; bunlarda, deniz kuşlarının yaşadıkları ve başka hiç bir yaratığın barınamadığı ıssız kayalıklar, denize uzanan burunlar, Norveç kıyıları, Güneyde Lindeness veya Naze denilen burundan Kuzey Burnuna kadar uzanan serpme adalar tarif edilmişti. Orada :

Kuzey Denizinin cesim kıvrımları
Thule Adaları çevresinde kaynar,
Atlantiğin coşkun dalgaları
Fırtınalı Hibridlere akar.

Üzerinde durmadan geçemediğim başka satırlarda, Laponya, Sibirya, Spitzberg, Nova Zembla, İzlanda ve Groenland'ın donmuş kıyıları tarif edilmiş, «Cesim Kuzey mıntıkası, kar ve buz hazineleri olan ıssız alanlar, sertleşmiş buz tarlaları, kışların asırlar boyunca üstüste yığdığı, Alp'ler kadar yüksek, buz dağlarının çevrelediği Kuzey Kutbu, oralarda yoğunlaşan aşırı soğuklar» anlatılmıştı. Bu ölü, bembeyaz diyarları gözümün önüne getirirken, çocukların beyninden geçen yarı anlaşılmış bilgiler gibi gölge şeklinde fakat etkili hayaller kuruyordum. Baş sahifelerdeki yazılar resimlerle bağlantı kuruyorlar, köpüklü dalgalar ortasında yapayalnız yükselen kayaya, ıssız bir sahilde karaya vurmuş kırık kayığa, batmak üzere bulunan bir gemiyi bulutlar arasından seyreden soğuk, korkunç aya birer mana veriyorlardı.

İşte, alçak ufuklu sakin bir mezarlık, yazılı taşları, kapısı, iki ağacı, çevresindeki yıkık duvar, akşam vakti olduğuna işaret eden yeni doğmuş hilâl; bunlardan çıkan mana acaba neydi?»

Sakinleşmiş denizde yatan iki gemi birer deniz hayaleti gibi görünüyordu bana.

Bir hırsızın sırtındaki yükü bastıran şeytan resmini de çarçabuk geçtim, çok korkunçtu.

Aynı derecede korkunç olan, uzakta bir darağacının etrafında toplanmış kalabalığı, oturduğu kaya tepesinden seyreden, boynuzlu, simsiyah bir şey; onu da çabuk geçtim. Her resim bir hikâye anlatıyordu; gelişmemiş anlayışım ve olgunlaşmamış duygularımla bu masalları esrarlı, ama aynı zamanda çok meraklı bulurdum; bunlar, Bessie'nin, keyfi yerinde olursa, kış gecelerinde bize anlattığı masallar kadar ilginçti. Bessie ütü masasını çocukların odasındaki ocağın yanına getirir, etrafında oturmamıza izin verir, Bayan Reed'in dantela farbalalarını ve gece başlıklarını ütülerken, büyük bir merakla dinlediğimiz eski peri masallarından, hatta daha da eski destanlardan alınma aşk ve macera hikâyelerini anlatırdı (Bunların «Pamela» ve «Moreland Kontu Henry» den alınma olduklarını sonradan öğrenmiştim.)

Şimdi, Bewick'in kitabı dizimde, halimden memnundum, yani kendime göre mutluydum. Yalnız rahatımın bozulmasından korkuyordum; bu da çabuk oldu. Kahvaltı odasının kapısı açıldı, John Reed :

«Böh! Asık suratlı!» diye bağırdı, sonra odayı boş görünce durakladı :

«Hangi cehenneme gitti?» diye mırıldandı, kızkardeşlerine seslendi :

«Lizzi! Georgy! Jane burada yok, anneme söyleyin, yağmur altında dışarıya kaçmış, pis hayvan.»

İyi ki perdeyi kapatmışım,» diye düşündüm. «Saklandığım yeri bulamasa.» Her halde John Reed kendi kendine bulamazdı beni, çünkü onda çabuk görme ve anlama kabiliyeti yoktu. Ama Eliza geldi, kapıdan baktı, hemen :

«Pencerenin içindedir, Jack,» dedi.

Saklandığım yerden hemen çıktım. John beni sürükleyerek oradan çıkaracak diye korkmuştum. Belli etmemeğe çalıştığım bir çekingenlikle :

«Ne istiyorsun?» dedim.

«Ne istiyorsunuz Bay Reed diyeceksin. Buraya gelmeni istiyorum.» Sonra bir koltuğa yerleşti, yaklaşmamı ve karşısında durmamı bir el işaretiyle emretti.

John Reed on dört yaşında bir okul çocuğuydu. Ben ancak on yaşımda olduğuma göre benden dört yaş büyüktü; yaşına göre fazla şişmandı, cildinin rengi bozuk, sıhhatsiz görünüşlü, geniş suratının çizgileri kaba, kol ve bacakları kalın, el ve ayakları iriydi. Sofrada genellikle oburlukla yemek yediğinden safralıydı, gözleri bulanık, yanakları sarkıktı. Şimdi okulda olması gerekirdi ama, «çocuğun nazik sıhhati» sebebiyle annesi onun bir iki ay evde kalmasını sağlamıştı. Öğretmeni Bay Miles, evden daha az pasta ve şekerleme gönderilse John'un çok daha sağlam olacağını söylemişti ama, ana yüreği böyle sert bir fikri kabul etmek istememiş, daha ince bir düşünce ile, John'un soluk benizli oluşunu fazla çalışmasına, belki de ev hasreti çekmesine atfetmeği tercih etmişti.

John'un annesine ve kız kardeşlerine karşı fazla bir sevgisi yoktu, beni de hiç çekemezdi, tartaklar, döverdi. Bunu iki üç haftada bir değil, günde bir iki defa değil, durmadan yapardı. Ona karşı duyduğum korkudan vücudumdaki bütün sinirlerin titrediğini, kemiklerimin üstündeki her bir et parçasının büzüldüğünü sezerdim. Öyle anlar olurdu ki, dehşetten şaşkına dönerdim, çünkü John'un tehditlerinden ve bana attığı dayaklardan kimseye şikâyet edemezdim. Hizmetçiler benim tarafımı tutmakla küçük efendilerini gücendirmekten çekinirler, Bayan Reed ise bu konuda kör ve sağır olurdu. John bu türlü eziyetleri ekseriyetle annesinin arkasından bana yapardı, ama annesinin önünde de bana küfür ettiği veya vurduğu zaman o bunları ne işitir ne görürdü.

John'un sözünü dinlemeğe alışık olduğumdan, oturduğu yere yaklaştım. Bana dilini çıkarmağa başladı. Dilini, kökünü zedelemeden çıkarabildiği kadar çıkarıyordu. Bu

sahne üç dakika kadar sürdü. Hemen sonra bana vuracağını biliyordum; çok korktuğum halde, onun ne kadar sakil, ne kadar iğrenç olduğunu düşünmekten kendimi alamamıştım. Bilmem, düşündüklerimi yüzümden mi anladı, birdenbire, bir şey söylemeden bana vurdu. Sendeledim, ve muvazenemi bulunca birkaç adım geri çekildim.

«Az önce anneme terbiyesizce cevap vermenin, perde arkalarında sinsice saklanmanın, hem de deminki gibi yüzüme kötü kötü bakmanın cezasıdır bu, domuz» dedi.

John Reed'in küfürlerine alışmıştım, karşılık vermek aklımdan bile geçmedi. Tek kaygım, geleceğini bildiğim dayağa dayanabilmekti.

«Perdenin arkasında ne yapıyordun?»

«Kitap okuyordum.»

«Göster o kitabı.»

Pencereye kadar gittim, kitabı alıp getirdim.

«Bizim kitaplarımızı ne hakla alıyorsun? Annem diyor ki sen burada bir sığıntı imişsin, paran yokmuş, baban sana hiç bir şey bırakmamış. Sana düşen dilenmektir, yoksa bizim gibi kibar çocuklarla yaşamak, aynı yemekleri yemek, annemin parasıyle alınan elbiseleri giymek değil, anladın mı? Şimdi, kitaplarımı karıştırmayı sana öğreteceğim, onlar benimdir, bütün ev benim ya da birkaç yıl sonra benim olacak. Git, aynadan ve camlardan uzakta, kapının yanında dur.»

Niyetinin ne olduğunu önce kestiremedim, dediğini yaptım. Sonra kitabı kaldırıp fırlatmağa hazırlandığını görünce, bir çığlıkla yana doğru sıçradım, fakat geç kalmıştım. Kitap bana vurdu, yere düştüm, başım kapıya çarparak yaralandı. Yara kanıyor, çok acıyordu. Artık korkum son haddini aşmış, başka duygulara yol açmıştı :

«Kötü, zalim çocuk» diye bağırdım, «sen katil gibisin, köle çalıştıranlar gibisin. Romalı imparatorlara benziyorsun!»

Goldsmith'in Roma tarihini okumuş, Neron, Kaligula v.s., hakkında bir fikir edinmiştim. Üstelik, yüksek sesle açıklayabileceğimi hiç bir zaman aklımdan geçirmediğim bazı benzerlikler de bulmuştum.

John: «Ne! Ne!» diye bağırdı. «Bunları bana mı söyledin? Eliza, Georgiana, siz de işittiniz. Anneme gidip söyleyeceğim! Ama daha önce —»

Bana doğru atıldı, saçlarımı, omzumu kavradı; ama onun karşısında artık gözü dönmüş biri vardı. John'u gerçekten bir zalim, bir katil gibi görüyordum. Bir iki damla kanın başımdan boynuma doğru aktığını duydum, yaram da çok sızlıyordu. Bu hisler korkumu yendi, John'un saldırışına var kuvvetimle karşı koydum. Ellerimle ona ne yaptığımı pek bilmiyorum ama, o «Domuz! Domuz!» diye avaz avaz bağırdı. Yardım yakındaydı. Eliza ile Georgiana koşarak yukarıya çıkmışlar, annelerini çağırmışlardı. Bayan Reed, peşinde Bessie ve oda hizmetcisi Abbot ile şimdi dövüş sahnesine gelmişti. Bizi ayırdılar. Şu sözleri duydum :

«Aman aman! Küçük beye nasıl saldırmış! Ne şirret şey bu!»

«Bu kadar vahşîce bir öfke görülmüş şey değil!»

Sonra Bayan Reed ilâve etti :

«Onu kırmızı odaya götürün kilitleyin.»

Hemen dört el beni yakaladı, üst kata doğru götürüldüm.

BÖLÜM 2

Yukarı çıkıncaya kadar direndim. Benim böyle davrandığım şimdiye kadar görülmemişti; bu halim, Bessie ile Abbot'un bana karşı besledikleri olumsuz fikirleri kuvvetlendirdi. Doğrusu, kendimden geçmiş gibiydim, başka bir deyimle, Fransızların dediği gibi «benliğimin dışına çıkmıştım.» Bir dakikalık isyanın bana türlü cezalar hazırladığını biliyordum ama, ümidini yitirmiş, isyan etmiş köleler gibi sonuna kadar direnmeğe kararlıydım.

«Bayan Abbot, şunun kollarını tutun, kuduz bir kedi gibi çırpınıyor.»

Abbot: «Ayıp, ayıp» dedi, «Bayan Eyre, velinimetinin oğluna, genç efendine el kaldırman ne hayasızlık!»

«Efendim mi? Ne diye efendim oluyormuş? Ben hizmetçi miyim?»

«Hayır, hizmetçi bile değilsin; sen burada barınmana beslenmene karşılık hiç bir iş görmüyorsun ki. Hadi şuraya otur da işlediğin suçları düşün.»

Beni Bayan Reed'in göstermiş olduğu odaya götürmüşler, bir mindere oturtmuşlardı ama, ben yay gibi fırlayarak ayağa kalktım. İki çift el derhal beni yakaladı.

Bessie: «Uslu durmazsan seni bağlamak gerekecek» dedi. Bayan Abbot, diz bağlarınızı verin, benimkileri hemen koparabilir.»

Abbot arkasını döndü, diz bağını şişman bacağından çıkarmağa koyuldu. Bu hazırlıklar, ve bağlanırsam rezil olacağım düşüncesi helecanımı biraz yatıştırdı:

«Çıkarmayın dizbağlarınızı!» diye bağırdım. «Yerimden kımıldamayacağım.»

Sözlerimin teminatı olarak iki elimle minderime yapıştım.

Bessie: «Hele kıpırda oradan!» dedi ve gerçekten sakinleşmekte olduğuma kanaat getirdikten sonra ellerini üzerimden çekti. Abbot'la ikisi kollarını kavuşturmuşlar, aklımın başıma geldiğine pek inanmıyorlarmış gibi yüzüme şüphe ile bakıyorlardı.

Nihayet Bessie oda hizmetçisine döndü:

«Şimdiye kadar böyle bir şey yapmamıştı» dedi.

«Ama, bu kötülük öteden beri onun içindeydi. Bu çocuk hakkında düşündüklerimi hanıma kaç defa söylemiştim, o da benim fikrimdeydi. Sinsi bir çocuktur, bu yaşta bu kadar gizli kapaklı bir kız görmemiştim.»

Bessie cevap vermedi, az sonra bana döndü:

«Küçük hanım, şunu bilmelisin ki sen Bayan Reed'e karşı minnet altında bulunuyorsun. Seni burada barındırıyor. Kapı dışarı edecek olsa düşkünler evine gitmekten başka çaren kalmaz.»

Bu sözlere verecek cevabım yoktu, onları çok işitmiştim; en eski hatıralarımda bile bu gibi imalı sözler vardı. Âciz durumumdan dolayı o kadar kınanmıştım ki, çok acı ve ezici oldukları halde, tam manasını anlayamadığım bu çeşit laflar çok duyulmuş bir ezgi gibi kulağımda kalmıştı.

Abbot lafa karıştı :

«Küçük hanımlarla ve küçük beyle bir arada büyümene hanımefendi lûtfen izin vermişse de, sen kendini onlarla bir ayarda tutmamalısın. Onların çok parası olacak, senin hiç bir şeyin olmayacak. Sana düşen, haddini bilmek, onlara hoş görünmeğe çalışmaktır.»

Bessie, biraz yumuşamış bir sesle :

«Bunları kendi iyiliğin için sana söylüyoruz» dedi. «Onlara güler yüz göstermeğe, faydalı olmağa gayret etmelisin, belki o zaman bu ev sana bir yuva olabilir. Yoksa hırçınlık, hoyratlık edersen hanımefendi seni kovar.»

Abbot: «Bundan başka» dedi, «Allah onu cezalandırır, hırçınlık yaptığı bir sırada onun canını da alabilir; o zaman gideceği yer neresi olur? Gel Bessie, onu bırakalım. Çok şükür ki ondaki yürek bende değil! Bayan Eyre, yalnız kalınca dua et, zira pişmanlık duymazsan belki Allah münasip görür de ocağın bacasından aşağı bir şey iniverir, seni alıp götürür.»

Gittiler, arkalarından kapıyı kapayıp kilitlediler.

Kırmızı oda, içinde yatılan yedek bir odaydı. Hatta onu ancak Gateshead konağına misafir baskın eder de mecburiyet hasıl olursa kullanırlardı. Halbuki konağın en muhteşem odası buydu. Som maun ağacından yapılı dört direkle desteklenmiş, koyu damasko perdeli bir yatak, odanın ortasında bir mabet gibi duruyordu. Güneşlikleri daima kapalı tutulan pencereler, aynı cins perdelerin ağır kıvrımlarıyle yarı yarıya örtülmüştü. Halı kırmızı, yatağın ayak ucundaki masanın örtüsü de kırmızı idi; duvarlar hafif toz pembesi ile karışık tatlı bir sarımtrak renkte, elbi-

se dolabı, tuvalet masası, sandalyeler, koyu renk cilâlı eski maun ağacındandı. Bu koyu renkler arasında yatak, üzerindeki kar gibi Marsilya yorganı, üst üste yığılı beyaz şilteleri, beyaz yastıkları ile yükseliyor, bembeyaz parlıyordu. Yatağın başucunda, hemen onun kadar gösterişli, soluk renkli bir taht'a benzettiğim, yastıklı, gene beyaz renkte bir koltuk, onun önünde küçük bir ayak taburesi vardı.

İçinde ancak ara sıra ateş yakıldığından bu oda soğuktu; çocukların odasından ve mutfaktan uzak olduğu için de çok sessizdi. Nadiren kullanılması bu odaya bir resmiyet havası vermişti. Cumartesi günleri oda hizmetçisi buraya yalnız girer, ayna ve eşyaların üzerine yavaşça konmuş olan haftalık tozu silerdi. Bayan Reed ise, bu odaya arada bir girer, elbise dolabındaki gizli bir çekmeceyi açar, içindekileri gözden geçirirdi. Bu çekmede bazı eski evrak, kendi mücevher kutusu ve kocasının minyatür bir resmi vardı. O odanın, bütün ihtişamına rağmen, metruk bırakılmış olmasının sırrı işte bu son sözlerimdedir.

Bay Reed, dokuz sene önce ölmüştü. Son nefesini bu odada vermiş, bu odada ziyaret merasimi yapılmış, tabutu buradan kaldırılmıştı. O günden beri odaya mümkün olduğu kadar seyrek girilmesi kasvetli bir gelenek haline gelmişti.

Bessie'nin ve haşin huylu Abbot'un beni oturttukları yer, mermer şöminenin yanındaki alçak bir minderdi; önümde yatak yükseliyordu; sağ tarafımdaki büyük dolaba akseden gölgeler, cilâlı tahtalarında hareler meydana getiriyordu; sol tarafımda, perdelerle örtülü pencereler vardı. İki pencere arasındaki büyük ayna, yatağın ve bütün odanın ıssız ihtişamını aksettiriyordu. Kapının kilitli olup olmadığından pek emin değildim; yerimden kalkmak cesaretini kendimde bulduğumda gittim kapıya baktım. Ah, evet, hiç bir hapishane bundan daha sıkı kapanmamış-

tır. Yerime dönerken aynanın önünden geçtim, istemeyerek derinliklerine baktım; orada her şey aslından daha soğuk, daha karanlıktı; beyaz yüzü, beyaz kollarıyle, bir nokta gibi görünen küçücük garip bir mahlûk, korkudan parlayan gözlerle bana bakıyordu, hiç bir şeyin kımıldamadığı bir ortamda yalnız o kımıldadığı için bana bir hayalet gibi görünüyordu. Onu, Bessie'nin masallarında anlattığı, ıssız, kuytu kırlarda yeşillikli dehlizlerde saklanan ve gecikmiş yolculara görünen yarı cin yarı peri olan hayaletlere benzettim.

O esnada boş inançların etkisi altındaydım ama bunlar henüz hislerime galip gelmemişlerdi; kanım henüz sıcaktı; içimdeki isyankâr köle ruhu bana güç vermeğe devam ediyordu. İçinde bulunduğum korkunç durum beni ümitsizliğe sürüklemeden önce, gerilere doğru sel gibi akan düşüncelerime set çekmem gerekiyordu :

John Reed'in bana gaddarca yaptığı eziyet, kız kardeşlerinin gururlu ilgisizliği, annelerinin benden tiksinmesi, hizmetçilerin taraf tutması bütün bu düşünceler, bulanık bir kuyunun dibindeki kara tortu gibi karmakarışık kafamda dönüp duruyorlardı. Niçin ben hep acı çekiyor, eziliyor, suçlanıyor, mahkûm oluyordum? Niçin kimseyi memnun edemiyordum? Kime hoş görünmeğe çalışsam, niçin gayretlerim boşa çıkıyordu? İnatçı ve bencil olan Eliza'ya saygı gösterilirdi; şımarık, kinci, küstah olan Georgiana'yı herkes hoş görürdü; güzelliği, pembe yanakları, altın sarısı bukleleri herkesi hayran bırakır, her kabahatı affedilirdi. John'a kimse karşı gelmezdi; o, güvercinlerin boynunu büker, tavus civcivlerini öldürür, köpekleri koyunların üstüne salar, serdeki üzüm salkımlarını yolar, en nadide bitkilerin tomurcuklarını koparır, ama hiç bir zaman cezalandırılmazdı. Annesine kocakarı derdi, onun teni —kendisininki gibi — esmer olduğu için onunla alay eder, isteklerine kabaca karşı gelir, bazen de onun ipekli elbiselerini

yırtar, bozardı. Buna rağmen John, her zaman için «annesinin kıymetli yavrusu» idi. Ben kusur etmekten daima kaçınır, her görevimi yapmağa çalışırdım ama, sabahtan öğleye ve öğleden akşama kadar bana yaramaz, iç sıkıcı, suratlı ve sinsi derlerdi.

Düşerken kapıya çarptığım başım hâlâ ağrıyor, yarası kanıyordu. Bana sebepsiz vurduğu için John'u kimse azarlamamıştı. Kendimi yeni bir hücumdan korumak kaygısıyle ona karşı geldim diye herkesten hakaret görmüştüm.

Bu acı düşüncelerle kamçılanıp — geçici de olsa — kuvvet kazanmağa zorlanan aklım «Haksızlık! Haksızlık!» diyordu; aynı şekilde ayaklanan iradem ise, dayanılmaz bir zulümden kurtulmam için bazı acayip çarelere baş vurmamı öğütlüyordu, meselâ: evden kaçmak, bunu yapamazsam, yemekten içmekten kesilerek kendimi öldürmek gibi.

O karanlık akşam saatlerinde ruhum ne büyük bir azap içindeydi! Yüreğim nasıl isyan doluydu! Ama kalbimdeki bu savaş koyu bir karanlık, bir bilgisizlik içinde geçiyordu. Kendi kendime sorduğum: «Niçin bu kadar ıstırap çekiyorum?» sualine cevap bulamıyordum. Şimdi, aradan bunca yıl geçtikten sonra hakikatı açıkça görüyorum:

Gateshead konağında ben ahengi bozuyordum, herkesten başkaydım. Bayan Reed'le, çocuklarıyle, hizmetçileriyle uyuşan hiç bir tarafım yoktu. Onların bana karşı sevgileri yoktu, ama ben de onları sevmiyordum. Besbelliydi ki ev halkına ısınamayan, mizaç, kabiliyet, istidat bakımından kendilerine zıt olan, zevklerine, menfaatlarına hiç bir katkıda bulunmayan, işe yaramaz, ziyankâr, bambaşka huylu, gördüğü muameleden hoşnutsuzluk duyguları besleyen bir kimseyi sevmeleri beklenemezdi. Her halde ben sıcakkanlı, kaygusuz, zorba, hareketli, parlak bir çocuk olsaydım, gene muhtaç ve kimsesiz olsam da Bayan Reed beni daha az yadırgayacak, çocukları beni kendile-

rine daha yakın bulacak, hizmetçiler de, çocukların odasında işlenen her suçu bana yüklemeyeceklerdi.

Gün ışığı kırmızı odadan çekilmeye başlamıştı. Saat dördü geçmiş, kasvetli kış günü alaca karanlığa dönmeye başlamıştı. Yağmurun merdiven başındaki cama vurduğunu, evin arkasındaki korulukta rüzgârın uluduğunu duyuyordum. Vücudum gitgide buz gibi soğumaktaydı. O zaman cesaretim kayboluverdi. Her zamanki utancım, güvensizliğim, kimsesizlik duygularım, içimde yanan öfkeyi söndürmeğe başladı. Herkes kötü kalpli olduğumu söylerdi. Acaba, ben sahiden günahkâr mıydım? Demin, kendimi açlıktan öldürmeği düşünmemiş miydim? Bu elbette günahtı. Ölsem de, rahmete lâyık mıydım? Yoksa Gateshead kilisesinin mahzenindeki kabir pek arzu edilecek bir mekân mıydı? İşittiğime göre, Bay Reed bu kabirde yatıyordu. Kendisini böylece hatırladıktan sonra, gittikçe artan bir korku ile o düşünce aklıma saplandı. Bay Reed'i hatırlamıyordum ama, benim öz dayım, yani annemin kardeşi olduğunu, anasız babasız kaldığımda beni evine aldığını, son anlarında, bana kendi çocukları gibi bakacağına dair karısından söz almış olduğunu biliyordum. Her halde Bayan Reed bu sözü tuttuğuna inanıyordu, mizacı müsait olduğu kadar da sözünde durmuş sayılabilirdi. Fakat kocası öldükten sonra, kendisiyle hiç bir bağı kalmamış olan, kendi kanından olmayan, aralarına sokulmuş olan bir kimseyi nasıl sevebilirdi? Sevemeyeceği yabancı bir çocuğa analık etmeğe zorla söz verdikten sonra bu sözüne bağlı kalmak, o çocuğu devamlı olarak kendi ailesi efradı arasından görmek kim bilir Bayan Reed'e ne kadar ağır gelmiştir.

Aklıma acayip bir fikir yerleşti: Hiç şüphem yoktu ki Bay Reed sağ olsaydı bana şefkat gösterirdi. Şimdi, oturduğum yerden beyaz yatağa, gölgelenmiş duvarlara bakarken — ara sıra gözlerim, karanlıkta hafifçe ışıldayan

aynaya da ilişiyordu — mezarlarında yatan ölülerin, son arzuları yerine getirilmemiş ise huzursuz olduklarını, sözlerinden dönenleri cezalandırmak ve mağdur olanların öcünü almak için yeryüzüne geri geldiklerini işitmiş olduğumu hatırladım. Kız kardeşinin çocuğuna eziyet çektirilmesinden huzuru kaçan Bay Reed'in ruhu — kilisedeki kabirden mi, yoksa ölülerin bilinmeyen dünyasından mı — kalkarak bu odada karşıma çıkabilir diye düşündüm. Göz yaşlarımı sildim, hıçkırıklarımı kestim; acı bir kederin belirtisi belki de ahiretten gelen bir sesin beni teselli etmeğe çalışmasına, yahut da haleli bir başın karanlıkta belirip garip bir merhametle üzerime doğru eğilmesine yol açar diye korkmuştum. Bu düşüncem nazarî olarak teselli verici olmalıydı, ama maddeten gerçekleşmesi ne kadar korkunç olurdu! Bunu aklımdan çıkarmak için bütün gücümü sarfettim, metin olmağa uğraştım. Gözlerime dökülen saçları geriye ittim, başımı kaldırdım, karanlık odanın her tarafına bakmağa çalıştım; o anda duvarda bir ışık parladı. Acaba, perde arasından sızan bir ay şuası mıydı bu? Hayır, ay ışığı kımıldamaz, halbuki bu pırıltı kımıldıyordu. Ona bakarken, ışık tavana doğru kaydı, başımın üstünde titredi. Şimdi anladığıma göre herhalde bu aydınlık, çimenlikten geçen birisinin taşıdığı fenerden sızan bir ışıktı; ama o esnada, aklım korkunç şeylerle dolu olduğu, sinirlerim de halecanla sarsılmış bulunduğu için, oradan buraya kayan bu ışığın başka bir dünyadan gelecek bir görüntünün öncüsü olduğunu sanmıştım. Yüreğim küt küt çarptı, başım ateş gibiydi; kulaklarıma bir ses geldi, onu kanat hışırtısı sandım, yanımda birisi var gibi geldi. Yüreğim büsbütün sıkıştı, nefes alamıyordum. Artık dayanamadım, kapıya koştum, tokmağını var kuvvetimle sarstım. Dışarıda koşuşan ayak sesleri duyuldu, anahtar çevrildi, Bessie ile Abbot içeriye girdiler.

Bessie: «Hastalandın mı, küçük hanım?» diye sordu.

Abbot: «Neydi bu yaptığın gürültü, beynime kadar işledi» dedi.

«Beni buradan çıkarın, odamıza götürün!» diye haykırdım.

Bessie: «Neden?» diye sordu. «Bir yerin mi acıdı? Bir şey mi gördün?»

«Aman! Bir ışık gördüm, hayalet sandım!»

Bessie'nin elini yakalamıştım, geri çekmedi.

Abbot: «Mahsus haykırdı» dedi. «Hem de ne haykırıştı o! İnsanın bir tarafı çok acırsa bağırmasını anlarım ama, o sırf hepimiz buraya gelelim diye bağırdı. Onun ne düzenbaz olduğunu bilirim.»

Derken, sert bir ses: «Ne oluyor burada?» diye sordu. Bayan Reed, gece başlığı uçarak, geceliği fırtına gibi hışırdayarak koridordan geliyordu. «Abbot, Bessie, ben gelmeden Jane'in kırmızı odadan çıkmamasını tembih etmemiş miydim?»

Bessie, özür diler gibi :

«Bayan Jane o kadar fena haykırdı ki, hanımefendi» dedi.

«Bırakınız onu. Çocuk, Bessie'nin elini bıraksan'a. Şunu bil ki, numara yapmakla buradan çıkamazsın. Hileden nefret ederim, bilhassa çocuklarda. Düzenbazlığın netice vermeyeceğini sana hatırlatmak vazifemdir. Şimdi bu odada daha bir saat kalacaksın, pişman olup tam manasıyle uslu durursan, bu müddetten sonra gelip seni salıveririm.»

«Ah yengeciğim, acıyın bana! Affedin beni! Artık dayanamayacağım! Ölürüm eğer...»

Bayan Reed :

«Sus!» dedi, «böyle bağırıp çağırman çok iğrenç.»

Her halde ona öyle geliyordu. Onun indinde, daha şimdiden rol oynamasını biliyordum; benim şirretlikle, ahlâk-

sızlıkla, müthiş bir iki yüzlülükle yoğrulmuş bir çocuk olduğuma gerçekten inanıyordu.

Bessie ile Abbot çekilmişlerdi. Kendimden geçmişçesine çırpınmam ve hıçkırmam Bayan Reed'in sabrını tüketmişti artık; başka laf etmeden beni hızla içeriye itti, kapıyı kilitledi. Hışımla uzaklaştığını duydum. O gittikten az sonra, her halde bir nöbet geçirmiş olacağım; bayılmışım. Şuurumun kaybolmasıyle sahne kapandı.

BÖLÜM 3

Bundan sonra, ilk hatırladığım şey, korkunç bir kâbustan uyanmış gibi olduğum ve karşımda, siyah demirler arkasında şiddetle parlayan bir alev gördüğümdür. Bir de, kulağıma sesler geliyordu, konuşmaları sanki sert bir rüzgâr veya akan bir su gürültüsü ile batırılmış, derinden gelen sesler gibi işitiyordum. Halecan, kuşku, ve her şeyden üstün dehşet hissi zihnimi karmakarışık etmişti. Çok geçmeden, birisinin beni kaldırıp oturttuğunu duydum. Şimdiye kadar kimse beni böyle şefkatle kucaklamamıştı. Başımı yastık mı, kol mu, bir yere dayadım; rahatlamıştım.

Beş dakika kadar geçtikten sonra beynimi uyuşturan şaşkınlık dağılmağa başladı. Kendi yatağımda olduğumu,

karşımda parlayan kızıllığın çocuk odasındaki ocakta yanan ateş olduğunu anladım. Gece olmuştu, masanın üstünde bir mum yanıyordu. Bessie, elinde bir leğen, yatağımın ayakucunda duruyordu, yastığımın yanındaki sandalyede oturan bir adam üzerime doğru eğilmişti.

Odada bir yabancı bulunduğunu, onun ev halkından olmayan ve Bayan Reed'le akrabalığı bulunmayan biri olduğunu anlayınca, tarif edilmez bir ferahlık, bir emniyet hissi içime doldu. Bessie'yi yanımda görmek, başkasını, meselâ Abbot'u görmek kadar beni sıkmadığı halde, başımı çevirdim, yabancı adamın yüzüne dikkatle baktım: onu tanıdım: eczacı Bay Lloyd idi. Hizmetçilerden biri hastalanınca Bayan Reed onu getirtirdi; kendisi ve çocukları için bir doktor çağırırdı. Bay Lloyd :

«Söyle bakalım, ben kimim?» dedi.

Adını söyledim, ona elimi de uzattım. Gülümseyerek elimi tuttu :

«Birazdan büsbütün iyileşeceksin.» dedi. Sonra beni tekrar yatırdı, Bessie'ye dönerek, «Bu gece rahatsız edilmesin, dikkatli olun.» diye tenbih etti. Daha bir şeyler ilâve ettikten sonra çıkıp gittiğini üzülerek gördüm. O yanımdaki sandalyede oturduğu sürece bir dost tarafından korunduğumu hissediyordum. Arkasından kapı kapanınca oda sanki kararda, yüreğim tarif edilmez bir yeisle tekrar sıkıştı :

Bessie, oldukça yumuşak bir sesle :

«Uykun var mı, küçük hanım?» diye sordu.

Gene sert bir şey söyler diye cevap vermekten korkuyordum :

«Uyumağa çalışacağım» dedim.

«Bir şey yemek, içmek, ister misin?»

«Hayır, teşekkür ederim Bessie.»

«Öyleyse ben gidip yatayım, saat on ikiyi geçti. Gece bir şey istersen beni çağırabilirsin.»

Ne şaşılacak nezaketti bu! Sual sormak cesaretini buldum :

«Bana ne oldu, Bessie? Hasta mıyım?» dedim.

«Kırmızı odada ağlamaktan hastalandın galiba. Birazdan bir şeyin kalmaz.»

Bessie, yattığım odaya yakın olan hizmetçilerin bölüğüne gitti. «Sarah, gel, beraber yatalım» dediğini duydum. «Bu gece o çocukçağızla katiyen yalnız kalamam, korkarım, bakarsın ölüverir. Bayılması şaşılacak şey doğrusu. Acaba, bir şey mi gördü? Hanımefendi de fazlaca sert davrandı doğrusu.»

Sarah, Bessie ile birlikte geldi, ikisi de yattılar. Uyuyana kadar yarım saat fısıldaştılar. Sözlerinden işitebildiğim kadarı, konuşmalarının konusunu açıkça belirtiyordu:

«Yanından bembeyaz bir şey geçmiş, sonra yok olmuş...»

«Peşinde iri bir kara köpek varmış...»

«Odanın kapısı üç defa hızla vurulmuş...»

«Tam mezarının üstünde beyaz bir ışık...»

vesaire. Sonunda ikisi de uykuya daldılar. Ateş de, mum da söndü. Bu uzun geceyi dehşet dolu bir uykusuzlukla geçirdim. Kulaklarım, gözlerim, zihnim, korkudan gergin bir haldeydi. Öylesine bir korku ki bunu ancak çocuklar duyabilir.

Kırmızı odada geçen olaylar sonucunda ciddî ve sürekli bir hastalığa tutulmadım; fakat sinirlerimin geçirdiği sarsıntının etkisini bugüne kadar duyarım. Evet, Bayan Reed, çektiğim bazı manevi işkenceleri size borçluyum. Ama sizi affetmem gerek, zira ne yaptığınızı bilmiyordunuz. Yüreğimi parçalarken sadece kötü huylarımı benliğimden söktüğünüzü zannediyordunuz.

Ertesi gün öğleye doğru yataktan kalkmış, giyinmiş, bir şala sarılarak çocuk odasındaki ocağın yanına oturmuştum. Kendimi vücutça takatsız, yorgun hissediyordum,

ama asıl rahatsızlığım, içimdeki tarif edilmez mahzunluktu. Bunun etkisiyle sessiz sedasız göz yaşı döküp duruyordum, yanağımdan bir damla yaşı siler silmez bir damla daha akıyordu. Oysa, halimden memnun olmalıydım, zira Reed'lerden hiç biri evde yoktu, hepsi anneleriyle birlikte arabayla gezmeğe çıkmışlardı. Abbot ise, başka bir odada dikiş dikmekteydi. Bessie odada dolaşıyor, oyuncakları topluyor, çekmeleri düzeltiyor ve ara sıra, beklenmedik bir tatlılıkla bana hitap ediyordu. Durmadan azarlamakla, angarya görmekle geçen günlerime göre şimdiki halim bana sakin bir cennet gibi gelmeliydi, ama ne çare ki yıpranmış sinirlerimi hiç bir şey teskin edemiyordu.

Bessie mutfağa inmiş, parlak renkli bir çini tabak içinde bana bir meyveli pasta getirmişti; o tabakta, çeşitli çiçekler ve gül koncaları arasında oturan cennet kuşu resmine öteden beri hayrandım; tabağı elime alıp resmi daha yakından seyretmeği çok defa istemiştim ama buna lâyık görülmemiştim. Şimdi ise o kıymetli tabak dizime konulmuş, içindeki nefis tatlıyı yemeğe davet edilmiştim. Boşa çıkan bir iltifat! Çok arzu edilen ve uzun zaman elde edilemeyen şeyler gibi o da artık geç kalmıştı. Tatlıyı yiyemedim, tabağı bir kenara bıraktım. Bessie :

«Bir kitap ister misin?» diye sorunca, kitap sözü bende ilgi uyandırdı, Gülliver'in Seyahatleri'ni kütüphaneden alıp bana getirmesini rica ettim. Bu kitabı zevkle tekrar tekrar okumuştum, içindekilerin hakikat olduğuna inanır, bunları peri masallarından daha meraklı bulurdum; çünkü ben cinleri, perileri yaprakların, çiçeklerin mantarların, kuytu duvarları saran sarmaşıkların altında çok aradımsa da hiç bir zaman bulamamış olduğumdan, acı hakikatın şöyle olduğuna kanaat getirmiştim: cinler, periler, İngiltere'yi terketmişler, daha sık ormanlı, daha ıssız, daha az insanın bulunduğu vahşî memleketlere göç etmişlerdi. Halbuki Gülliver'in masalındaki Lilliput ve Brobdingnag, inan-

cına göre, yeryüzünün sağlam topraklarında kurulu ülkeler olduklarından, bir gün uzun bir yolculuğa çıkarsam, bunlardan birinde ufacık tarlaları, evleri, ağaçları, küçücük insanları, minik inekleri, koyunları ve kuşları, ötekinde ise, ağaç boyunda buğday tarlaları, kocaman köpekleri, canavar gibi iri kedileri, kule gibi erkek ve kadınları görebileceğimden emindim. Oysa, çok sevdiğim bu kitap elime verilince, çevirdiğim yapraklarında en beğendiğim resimleri aramıştım ama, her zaman beni büyülemiş olan sihir artık bozulmuştu, her şey bana acayip, kasvetli görünüyordu: devleri korkunç, kocaman ifritler gibi, Pigmi'leri de kötü, muzır cinler gibi görüyordum. Gülliver ise vahşî, tehlikeli ülkelerde dolaşan zavallı bir seyyah olmuştu. Daha fazla bakmağa tahammül edemediğim kitabı kapadım, masanın üstüne, tadılmamış tatlı tabağının yanına bıraktım.

Bu arada Bessie odayı toplamış, tozları almıştı. Ellerini yıkadıktan sonra, küçük bir çekmeceyi açtı, içinden renkli ipek parçalar çıkardı, Georgiana'nın bebeğine yeni bir başlık yapmağa başladı. Dikişini dikerken bir türkü söylüyordu :

«Avare gezdiğim günlerde,
Çok eskiden...»

Bessie'nin sesi tatlıydı, söylediği bu şakrak türküyü çok defa zevkle dinlemiştim. Şimdi, sesi gene tatlıydı ama, türkünün ezgisi bana hazin geliyordu; işine dalmışken, alçak sesle, uzata uzata mırıldandığı «Çok eskiden, çok eskiden...» nakaratı kulağıma bir matem havasının en hazin kısmı gibi geliyordu. Sonra başka bir şarkıya geçti, bu gerçekten hazindi :

«Ayaklarım yorgun, dizlerim titrek,
Sonu yok bu yolun, dağlar çok yüksek;
Alaca karanlık hemen çökecek
Yolunun üstüne öksüz çocuğun.

Beni bu gurbete niçin sürdüler?
Kayalarla dolu vahşî tepeler.
İnsanlar zalimdir, yalnız melekler
Korurlar yolunu öksüz çocuğun.

Şimdi uzaklardan rüzgâr esiyor,
Bulutlar dağıldı, yıldız parlıyor;
Allah teselli ve ümit veriyor
Dertli yüreğine öksüz çocuğun.

Kırık bir köprüden düşsem boşluğa,
Yolumu şaşırıp dalsam batağa,
Yüce Tanrı alır basar bağrına
Bitkin vücudunu öksüz çocuğun.

Kuvvet bulurum ben şu düşüncede:
Evim, yurdum, herşey elden gitse de
Bir yuvam olacak elbet Cennet'de,
Allah hâmisidir öksüz çocuğun.»

Bessie, şarkısını bitirince :

«Hadi küçük hanım, ağlama artık» dedi. Sanki ateşe «Yanma!» der gibiydi bu. Benim içimi kemiren derin acıyı kadıncağız nasıl anlayabilirdi.

O sabah Bay Lloyd tekrar geldi :

«Ne o? Ayağa kalkmış bile!» dedi. «Eh, dadı, küçük hanım nasıl bugün?»

Bessie: «Çok iyidir» dedi.

«O halde daha keyifli görünmeliydi. Gel bakalım buraya, Jane. Senin adın Jane, değil mi?»

«Evet efendim, Jane Eyre.»

«Peki, sen ağlamışsın, Jane Eyre, Niçin ağladığını bana söyler misin? Bir yerin mi ağrıyor?»

«Hayır efendim.»

Bessie hemen araya girdi :

«Her halde Hanımefendiyle araba gezintisine çıkamadığı için ağlıyordur» dedi.

«Yok canım, böyle şeyler için ağlayacak kadar bebek değil ya.»

Ben de öyle düşünüyordum. Hem de, bu yanlış suçlama izzetinefsime dokundu, hemen cevap verdim :

«Ömrümde böyle bir şey için ağlamadım. Zaten arabayla gezmekten nefret ederim. Çok dertli olduğum için ağlıyorum.»

«Amma yaptın, küçük hanım!» dedi Bessie.

İyi yürekli eczacı biraz şaşalamış gibi göründü. Ben karşısında ayakta duruyordum. Gözlerini bana dikmişti. Gözleri küçükçe, kurşunî renkte ve donuktu, ama şimdi düşündüğüme göre, bakışı keskin ve anlayışlıydı. Kabaca hatlı yüzünden iyi bir insan olduğu anlaşılıyordu. Beni bir müddet tetkik ettikten sonra sordu :

«Seni dün hasta eden neydi?»

Bessie gene lafa karıştı :

«Düşmüştü» dedi.

«Düşmüş mü? Bu da bebeklere yakışan bir şey. Bu yaşta doğru dürüst yürüyemiyor mu? Her halde ya yedi, ya sekiz yaşındadır, değil mi?

Gururum gene incinmişti, şu cevap ağzımdan çıktı :

«Beni yere düşürdüler. Ama bu sebeple hastalanmadım ki.»

Ben bu sözleri söylerken Bay Lloyd bir tutam enfiye çekti. Enfiye kutusunu tekrar yelek cebine koyduğu esna-

da, hizmetçileri yemeğe çağıran zilin kuvvetle çınladığı işitildi. Bay Lloyd bunun ne olduğunu biliyordu.

«Dadı, bu sizin içindir» dedi. «Aşağıya inebilirsiniz, avdetinize kadar ben burada kalır, Bayan Jane'e bir nutuk çekerim.»

Bessie burada kalmağı tercih ederdi ama, yemeklerin tam saatinde yenilmesi Gateshead konağında titizlikle tatbik edilen bir kuraldı.

Bessie gittikten sonra Bay Lloyd devam etti :

«Düşünmekten değilse neden hastalandın?»

«İçinde hortlak olan bir odaya kapatıldım, ta karanlık olana kadar orada bırakıldım.»

Bay Lloyd'un hem kaşlarının çatıldığını hem de gülümsediğini gördüm.

«Hortlak, ha!» dedi. «Meğer sen sahiden bebekmişsin. Hortlaklardan korkar mısın?»

«Bay Reed'in hayaletinden korkarım. O bu odada ölmüş, burada ziyaret edilmiş. Mecbur olmadıkça ne Bessie, ne de başkaları gece bu odaya girmek istemezler. Bir mumla bile aydınlatılmamış olan bu odaya beni kapatmak gaddarlıktır, duyduğum korkuyu hiç bir zaman unutmayacağım.»

«Saçma şey! Seni üzen bu mu? Şimdi gündüz ışığında da korkuyor musun?»

«Hayır ama birazdan gene gece olacak. Hem de ben mutsuzum, çok mutsuzum başka şeylerden dolayı.»

«Ne gibi şeyler, birkaçını bana açıklayabilir misin?»

Bu soruya etraflı bir cevap vermeyi ne kadar isterdim! Ama bir cevap tertiplemek çok zordu. Çocuklar duyguludur, fakat duygularını dile getirmeği beceremezler. Zihinlerinde yarım yamalak bir tahlil yapmış olsalar da, neticesini sözle nasıl ifade edebileceklerini kestiremezler. Üzüntümü hafifletmek için başkasına açılmak fırsatı ilk ve son defa elime geçmişken, onu kaçırmak korkusu ile,

noksan olmakla beraber doğru olan bir cevap bulabildim :

«Bir tanesi bu: benim annem, babam ve kardeşlerim yok.»

«Müşfik bir yengen, dayının çocukları var.»

Gene durakladım, sonra ağzımdan patavatsız bir cevap çıktı :

«Ama beni yere düşüren John Reed'di, odaya kilitleyen de yengem.»

Bay Lloyd enfiye kutusunu tekrar cebinden çıkardı :

«Gateshead çok güzel bir konaktır, değil mi? Böyle şahane bir evde yaşadığın için şükretmiyor musun?»

«O benim evim değil ki efendim. Abbot'un dediğine göre, burada yaşamağa bir hizmetçi kadar bile hakkım yokmuş.»

«Amma yaptın! Bu şahane konağı bırakıp gitmeği düşünecek kadar akılsız olmadığını umarım.»

«Gidecek başka bir yerim olsaydı hiç durmaz giderdim. Ama büyüyünceye kadar Gateshead'den ayrılamam ki.»

«Kim bilir, belki de gidebilirsin. Bayan Reed'den başka bir akraban yok mu?»

«Zannetmem efendim.»

«Baba tarafından da kimsen yok mu?»

«Bilmiyorum. Yengeme bir defa sormuştum, belki Eyre adını taşıyan bazı adi, yoksul akrabalarım olabileceğini, fakat onlar hakkında hiç bir şey bilmediğini söyledi.»

«Böyle akrabaların olsa, onların yanına gitmek ister miydin?»

Düşündüm: yoksulluk, yetişkin insanlara çirkin görünür, ama çocuklara büsbütün korkunç gelir; çocuklar, gayretli, çalışkan, hürmete lâyık kimseleri düşünmezler; onların indinde yoksulluk sözü, üstü başı yırtık, yarı aç olan, ocaklarında ateş yakamayan, kaba davranışlı, sefil kimseleri ifade eder. Bence de, yoksulluk aşağılık demekti.

«Hayır,» dedim, «yoksul kimselerle yaşamak istemem.»

«Sana karşı iyi davransalar bile istemez misin?»

Başımı salladım. Yoksulların iyilik edecek kudretleri olabilir mi? diye düşünüyordum. Bir de, onlar gibi konuşmağa alışmak, hal ve tavırlarını benimsemek, tahsilsiz kalmak, Gateshead köyünde kulübelerinin kapısı önünde çocuklarını emzirirken ya da çamaşır yıkarken bazen gördüğüm kadınlar gibi yaşamak... Hayır, seviyemden düşme pahasına özgürlüğümü satın alacak kadar kahraman değildim ben.

«Akrabaların gerçekten bu kadar yoksul mu? İşçi midir bunlar?»

«Bilmemki; yengemin dediğine göre, şayet akrabalarım varsa bunlar her halde dilenci tabakasından olmalı. Ben dilenmek istemem.»

«Okula gitmek ister miydin?»

Tekrar düşündüm: okulun ne olduğunu pek bilmiyordum. Bessie bazen okuldan söz ederdi, orada genç hanımların sıralarda oturduklarını, siyah önlük giydiklerini, onlardan son derece kibar ve dikkatli olmaları beklendiğini söylerdi; John Reed ise, okulundan nefret eder, öğretmeni hakkında küfürlerle dolu sözler söylerdi. Fakat John'un fikirleri benimkilere rehber olamazdı. Bessie Gateshead'e gelmeden önce yanlarında çalışmış olduğu bir ailenin genç hanımlarından işittiklerine göre anlattığı okul disiplini beni ürkütmüşse de, o dediği hanımların edindikleri hünerler bana cazip gelmişti. Bessie onların yaptıkları şahane manzara ve çiçek resimlerini, söyledikleri şarkıları, çaldıkları müzik parçalarını, ördükleri el çantalarını, tercüme etmeği başardıkları Fransızca kitapları öylesine överdi ki, onu dinlerken ben de bu hanımlara benzemeğe heves ederdim. Üstelik, okula gitmek benim için tam manasıyle bir değişiklik olacak, uzun bir yolculuğa çıkmama, Gateshead'-

den büsbütün ayrılmama, yeni bir hayata kavuşmama yol açacaktı.

Düşündüklerimin yüksek sesle ifade edilen sonucu şu oldu :

«Okula gitmeyi elbette isterim.»

Bay Lloyd, ayağa kalkarken :

«Ya...» dedi, «neler olabilir, kimse bilemez ki.» Sonra kendi kendine söylendi: «Çocuğun hava ve yer değiştirmesi lâzım, sinirleri bozulmuş.»

Bessie geri gelmişti; o anda çakıllı yoldan araba geldiği duyuldu.

Bay Lloyd: «Hanımefendi mi geldi, dadı?» diye sordu. Gitmeden önce kendisiyle görüşmek isterdim.»

Bessie: «Kahvaltı odasına buyurun» diyerek ona yol gösterdi.

Sonradan olup bitenlerden anladığıma göre, Bayan Reed'le yaptığı görüşme esnasında Bay Lloyd benim okula gönderilmemi tavsiye etmiş, bu teklif her halde kolaylıkla kabul olunmuş. Bessie ile Abbot bir gece çocuk odasında oturup dikiş dikerlerken, uyuduğumu sanarak bu konudan söz açmışlardı. Abbot'un dediği gibi «bu iç sıkıcı, kötü huylu, insanı daima gözetleyerek planlar kuran çocuktan kurtulmak her halde hanımefendinin işine gelmiştir.» Galiba, Abbot beni anarşist Guy Fawkes'un küçük bir modeli gibi görüyordu. Aynı zamanda, Abbot'un Bessie'ye anlattıklarından hiç bilmediğim bazı şeyleri öğrendim. Babam fakir bir rahipmiş, annem, böyle bir izdivacı kendisine lâyık görmeyen eşi dostunun arzusu hilâfına babamla evlenmiş; büyük babam, kızının söz dinlememesine o kadar öfkelenmiş ki onu mirasından mahrum etmiş; bir yıllık evlilikten sonra babam, görevli bulunduğu mıntıkadaki büyük bir sanayi şehrinde yoksul kimseleri ziyaret ederken, orada yaygın olan tifüse yakalanmış, hastalık anneme de bulaşmış, bir ay ara ile ikisi de ölmüş.

Bessie bu hikâyeyi dinledikten sonra içini çekti :

«Zavallı Jane, ona da acımalı, Abbot,» dedi.

Abbot: «Evet» dedi, «O sevimli, güzel bir çocuk olsaydı, kimsesiz kaldığı için acınırdı, ama o kadar çelimsiz, çirkin bir şey ki acımak insanın içinden gelmiyor.»

Bessie: «Gerçekten, pek bir şeye benzemiyor,» dedi. «Georgiana gibi güzel bir çocuk aynı durumda kalmış olsaydı çok daha hazin bir şey olurdu.»

«Ah, Georgiana'ya bayılıyorum!» dedi Abbot. «Uzun bukleleri, mavi gözleri, pembe yanaklarıyle, tıpkı boyanmış bir resim gibi! Bessie, ne dersin, akşama peynirli sıcak tost yesek mi? Pek canım çekti.»

«Benim de! Yanında kızarmış bir soğanla. Hadi gel, aşağıya inelim.» Gittiler.

BÖLÜM 4

Bay Lloyd'la aramızda geçen konuşma, öte yandan Bessie ile Abbot'un birbirlerine söyledikleri sözler, bende iyileşmek isteğini uyandıracak kadar ümit verici olmuştu. Yakında bir değişiklik olacağını hissediyordum, bunu istiyor, sessizce bekliyordum. Ama hiç bir şey olmadan günler, haftalar geçti. Sağlığım normal duruma dönmüş olduğu halde, içimi kemiren bu konudan kimse bahsetmiyordu. Bayan Reed, arasıra sert gözlerle bana bakıyordu ama benimle çok seyrek konuşuyordu. Hastalığımdan sonra, kendi çocuklarını benden ayıran mesafeyi daha belirli bir şekilde sınırlandırmıştı; ben artık küçük bir bölmede yalnız yatıyor, yemeklerimi yalnız yiyordum; ötekiler daima sa-

londa oldukları halde, ben bütün günümü çocuk odasında geçirmeğe mahkûmdum. Okula gitmem hususunda yengem tek bir söz söylemiyordu ama, kendisiyle aynı dam altında yaşamama daha fazla tahammül edemeyeceğini içimden gelen bir hisle biliyordum, çünkü ara sıra üzerime doğru çevirdiği bakışlarda her zamankinden daha derine kök salmış yenilmez bir nefret görmekteydim.

Eliza ile Georgiana, her halde aldıkları emre itaat ederek, benimle mümkün olduğu kadar az konuşuyorlardı; John, beni her görüşte dilini yanağının içine sokardı; bir defasında beni dövmeğe kalktıysa da, beni önce de sarsmış olan derin öfke ve isyan hisleriyle ona karşı koydum; John korktu, küfürler savurarak ve burnunun patlatıldığını bağıra bağıra söyleyerek kaçtı gitti. Gerçekten de yumruğumu olanca kuvvetimle koca burnuna indirmiştim; benden ürktüğünü görünce, üstünlüğümden sonuna kadar istifade etmek istedim ama, o annesinin yanına sığınmıştı. Ağlamaklı bir sesle, «O pis Jane Eyre'in kuduz bir kedi gibi üstüne saldırdığını» anlatmağa başladığını işittim; annesi sertçe bir sesle sözünü kesti :

«Ondan bahsetme bana, John» dedi. «Ona yaklaşma dememiş miydim sana. Sözünü etmeğe değmez; onunla arkadaşlık etmenizi istemiyorum.»

İşte o anda merdiven trabzanından aşağıya sarktım, ne söylediğimi hiç düşünmeden birdenbire bağırdım :

«Asıl onlar benimle arkadaşlık etmeğe lâyık değiller!»

Bayan Reed şişmanca bir kadındı, fakat bu acayip, cüretkâr sözleri işitince bir kuş hafifliği ile merdivenden yukarıya koştu, beni yakaladı, fırtına gibi sürükleyerek çocuk odasına soktu, yatağımın kenarına ezercesine bastırdı, âmirane bir sesle: «Hele kıpırda buradan!» dedi, «Akşama kadar ağzını açmayacaksın.»

«Reed dayım sağ olsaydı size ne derdi?» diye sordum.

Bu sözler ağzımdan çıkıvermişti; gerçekten, irademdışındaki bir şey beni konuşturuyor, hislerimi açığa vuruyordu.

Bayan Reed, boğuk bir sesle: «Ne?» dedi. Genellikle soğuk ve mütehakkim olan gri gözleri korkuya benzer bir hisle bulandı; elini kolumdan çekti, benim çocuk mu, ifrit mi olduğumu kestiremiyormuş gibi yüzüme baktı. Artık her şeyi göze alıp savaşa girişmiştim :

«Dayım cennette'dir, o da, annemle babam da, bana bütün yaptıklarınızı görüyorlar, düşündüklerinizi biliyorlar; beni bütün gün nasıl hapsettiğinizi, ölmemi istediğinizi de biliyorlar.»

Bayan Reed çabuk kendine geldi; beni adamakıllı sarstıktan sonra suratıma iki tokat yapıştırdı, başka bir şey söylemeden çıkıp gitti. Aradaki boşluğu Bessie, bir saat süren bir vaazla doldurdu: benim, bir dâm altında büyütülen en başıboş, en kötü çocuk olduğumu hiç bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde ispat etti. Ona inanır gibi oldum, zira içimde kötü düşüncelerin kaynadığını duyuyordum.

Kasım ve Aralık ayları, Ocak ayının da yarısı geçmişti. Noel ve Yılbaşı bayramları Gateshead'de her zamanki gibi neş'e ile kutlanmıştı; karşılıklı hediyeler dağıtılmış, akşam yemekleri ve toplantıları düzenlenmişti. Tabiîdir ki benim bu eğlencelere katılmama izin verilmemişti; bunlardan bana düşen pay, ancak Eliza ile Georgiana'nın her gün süslenmelerini, kırmızı kuşaklı ince muslin elbiseleriyle özenilerek kıvrılmış bukleleriyle salona inmelerini seyretmekten ibaretti; aşağıda çalınan piyano ve harp sesleri, uşakların gidip gelmeleri, yiyecek ve içecek ikram edilirken kadeh ve tabak şıngırtısı, salonun kapısı açılıp kapandıkça kesik kesik gelen konuşmaları işitirdim. Bu meşgaleden yorulunca, merdiven başından ayrılır, boş ve sessiz çocuk odasına çekilirdim. Orada, üzgünce olduğum halde yeis içinde değildim. Doğruyu söylemek gerekirse, misafirlerin

arasına katılmağa hiç de hevesli değildim, çünkü ekseriyetle kimse bana dikkat etmezdi. Bessie daha yumuşak, daha cana yakın olsaydı, Bayan Reed'in mütehakkim gözü altında bir oda dolusu bey ve hanım arasında bulunmaktansa, akşamlarımı Bessie ile sükûnet içinde geçirmeyi bir nimet sayardım. Fakat Bessie, küçük hanımlarını giydirdikten sonra, daha hareketli, daha neş'eli olan mutfağa veya vekilharcın odasına giderdi, çoğu zaman şamdanı da alıp götürürdü.

Bebeğim kucağımda, ocaktaki ateş sönmeğe yüz tutuncaya kadar oturur, loş odada, kendimden başka, kötü bir şey bulunmadığına kanaat getirmek için ara sıra etrafıma bakardım; sonra korlar kararınca, giysilerimden düğümleri, şeritleri koparırcasına çekerek acele soyunur, soğuktan ve karanlıktan korunmak için küçük yatağıma sığınırdım. Bebeğimi her zaman yatağıma alırdım. İnsanların bir şeyi sevmeğe mutlak bir ihtiyaçları vardır: ben de, sevgiye daha çok değer bir şey bulunmadığından, küçücük bir bostan korkuluğuna dönmüş olan, solmuş, eskimiş, partal bebeğime derin bir sevgi ile bağlanmakla teselli bulurdum. Küçük bir oyuncağa, sanki canlı ve duygulu imiş gibi, büyük bir samimiyetle ne kadar düşkün olduğumu şimdi hayretle hatırlıyorum. Bebeğim geceliğime sarılı olmadıkça uyuyamazdım; koynumda sıcak ve rahat olduğuna inanır, ben de rahat ederdim.

Misafirlerin gitmelerini ve merdivende Bessie'nin ayak sesini beklerken saatler bana ne uzun gelirdi; bazen de Bessie, yüksüğünü ya da makasını almak için ansızın gelirdi, bana bir çörek veya peynirli pasta getirdiği de olurdu; ben bunları yerken o yatağımın kenarına otururdu, yemeğim bitince yatak örtülerini sıkıştırırdı; iki defasında beni öpmüş, «İyi geceler, Jane» demişti. Bessie böyle tatlı davrandığı zaman, bana dünyanın en güzel, en müşfik yaratığı gibi gelirdi. Daima böyle tatlı dilli olmasını

genelikle yaptığı gibi beni sebepsiz azarlamamasını, şunu yap bunu yap diye üzerime varmamasını bütün kalbimle dilerdim. Zannedersem, Bessie doğuştan kabiliyetli, becerikli bir kızdı; her işi iyi ve çabuk yapardı; (bize anlattığı masallar beni çok etkilediğine göre) hikâye anlatmakta da büyük bir hüneri vardı; hatırladığım kadar, yüzü güzeldi; kara saçlı, koyu renk gözlü, yüz hatları düzgün, berrak temiz tenli, ince yapılı bir kızdı; ama saati saatine uymaz, çabucak parlayıverir, doğruluk ve adalet kaidelerine pek aldırmazdı. Ne de olsa, Gateshead'de herkesten çok ona ısınmıştım.

Ocak ayının on beşiydi; saat sabahın dokuzuna gelmiş, Bessie kahvaltıya inmişti; dayızadelerim henüz annelerinin yanına çağrılmamışlardı. Eliza, dışarıya çıkıp tavuklarına yem vermeğe hazırlanıyordu, başlığını ve kalın bahçe mantosunu giymişti. Kümes hayvanlarıyle meşgul olmaktan hoşlandığı gibi, yumurtaları vekilharç kadına satmaktan ve karşılığında aldığı paraları biriktirmekten de zevk alırdı; tüccar zihniyetliydi; para biriktirmeğe olan hevesi, yalnız yumurta ve piliç satmasından değil, çiçek fidanları ve tohumları alışverişinde bahçıvanla çetin pazarlıklara girişmesinden de anlaşılıyordu; Bayan Reed, kızının satmak istediği bahçe mahsullerinin hepsini ondan almasını bahçıvana tembih etmişti. Eliza, iyi bir kazanç elde edebileceğine inansa, kafasındaki saçları bile satmaktan geri kalmazdı. Paralarına gelince, bunları önce bir paçavraya veya saç sarmak için kullanılmış kâğıt parçalarına sarıp gizli köşelere saklardı; fakat orta hizmetçisi bunlardan bazılarını bulup meydana çıkardıktan sonra, kıymetli servetini kaybetmekten korkmuş, parasını, tefeciler misali yüzde elli veya altmış gibi fahiş bir faizle annesine emaneten vermeğe razı olmuştu; bu faizleri her üç ayda bir tahsil eder, hesaplarını titizlikle tutar, küçük bir deftere kaydederdi.

Georgiana yüksek bir iskemleye oturmuş, aynanın karşısında saçlarını tarıyor, tavan arasındaki bir çekmecede bulduğu yapma çiçeklerle solmuş tüyleri buklelerinin arasına takıyordu. Ben yatağımı düzeltiyordum, Bessie sıkı tenbih etmişti, o geri dönünceye kadar bu işi bitirmiş olmalıymışım. Son günlerde, odayı toplamak, sandalyelerin tozunu almak gibi işlerin görülmesi için Bessie beni çocuk odasında hizmetçi yamağı gibi kullanıyordu. Yorganımı yayıp geceliğimi devşirdikten sonra, pencerenin içinde dağınık bulunan resimli kitapları ve bebek evinin eşyalarını toplamağa başladığım sırada, Georgiana'nın : «Oyuncaklarıma el sürme!» diye çıkışması beni durdurdu (zira ufacık sandalyeler, aynalar, tabak ve fincanlar onun malı idi). Başkaca yapacak bir şey bulamadığımdan, pencere camında buzlaşmış karı nefesimle eritmeğe başladım; açılan delikten bahçeye bakmak istiyordum; dışarıda yerler buz tutmuş, her taraf sessiz, taş kesilmiş gibiydi.

Bu pencereden kapıcı kulübesi ve araba yolu görünüyordu. Dışarıyı görebilecek kadar bir yerin buzunu camda erittiğim esnada, dış kapıların açıldığını, bir arabanın içeriye girerek yoldan yukarıya doğru çıktığını ilgisizlikle seyrettim; Gateshead'e çok araba gelirdi, ama hiç biri beni ilgilendiren bir misafir getirmezdi; araba evin önünde durdu, kapının çıngırağı hızla çalındı, yeni gelen kimse içeriye alındı. Bütün bunlar beni alâkadar etmediği için, dikkatim başka tarafa kaydı: aç kalmış küçük bir kuş, pencere yanında duvara bitişik yapraksız kiraz ağacına konmuş, cıvıldıyordu. Sütle ekmekten ibaret olan kahvaltımın artıkları masanın üstünde duruyordu; ekmekten bir parça alıp ufaladım, kırıntıları dışarıdaki pervaza atmak için pencere kanadını çekerek açmağa uğraştığım sırada, merdivenden koşarak çıkmış olan Bessie çocuk odasına girdi :

«Jane, önlüğünü çıkarsana, ne yapıyorsun orada?» dedi. Bu sabah elini yüzünü yıkadın mı?»

Cevap vermeden önce, pencerenin kanadını tekrar çektim, ekmek kırıntılarını kuşa yedirmeği sağlamak istiyordum: nihayet pencere açıldı; ekmek kırıntılarının bir kısmını pervaza, bir kısmını da kiraz ağacının dallarına serptim; sonra cevap verdim :

«Hayır, Bessie! Toz almayı daha yeni bitirdim.»

«Sen insanı usandırırsın, haylaz çocuk! Ya şimdi ne yapıyordun? Kabahat işlemiş gibi kıpkırmızı olmuşun. Pencereyi ne diye açıyordun?

Bessie çok telâşlıydı, izahat dinleyecek vakti olmadığından cevap vermek zahmetinden kurtuldum; beni musluk başına kadar sürükledi; bu, sabun ve sert bir havlu ile yüzümü ve ellerimi kazır gibi insafsızca (bereket versin çarçabuk) yıkadı; saçlarımı sert bir fırçayla yatıştırıp önlüğümü de üzerimden çıkardıktan sonra beni merdiven başına kadar koşarak götürdü, kahvaltı odasında beklendiğimden hemen aşağıya inmemi söyledi.

Beni kim istiyor diye sormak, Bayan Reed'in orada olup olmadığını öğrenmek istiyordum ama Bessie gitmiş, çocuk odasının kapısını da yüzüme kapamıştı. Merdiveni ağır ağır indim. Üç aya yakın bir süreden beri Bayan Reed'in huzuruna çağrılmamıştım. Bu kadar zaman çocuk odasında kapalı kaldığım için, kahvaltı odası, yemek odası ve salonlar, içine girmekten ürktüğüm korkunç yerler gibi geliyordu bana.

Şimdi, boş holde duruyordum: önümde kahvaltı odasının kapısı vardı; duyduğum çekingenlik beni titretiyordu; haksız cezalardan doğan ürkeklik o günlerde beni nasıl zavallı, korkak bir yaratık haline getirmişti! Çocuk odasına dönmekten de, salona girmekten de çekiniyordum. Tereddüt ve korku içinde on dakika kadar öylece durdum; nihayet oda zilinin kuvvetle çalındığını işitince kararı verdim: içeriye girmeliydim.

Sert kapı tokmağını iki elimle çevirmeğe uğraşırken

«Acaba beni kim isteyebilir?» diye düşünüyordum. Odada yengemden başka kimi görecektim? Erkek miydi, kadın mıydı? Bir iki saniye sonra tokmak çevrildi, kapı açıldı. İçeriye girdim, yerlere kadar diz kırarak selâm verdikten sonra başımı kaldırınca karşımda kara bir direk gördüm! Yani ilk bakışta, halının üzerinde dimdik duran o ince uzun, koyu renk kürklü şekil bana öyle görünmüştü. O — bir erkekti — kara şeklin üst ucundaki haşin suratı, direklere başlık diye konulan oyma maskelere benziyordu.

Bayan Reed ocak başında her zamanki yerinde oturuyordu; yaklaşmamı işaret etti; yanına gittiğimde taştan yapılmışa benzeyen yabancıya beni şu sözlerle tanıttı :

«İşte bu çocuk için size baş vurmuştum.»

Adam başını ağır ağır bana doğru çevirdi, kabarık kaşlarının altında parıldayan kurşunî gözleriyle beni merakla süzdü, sonra davudî bir sesle: «Boyu küçük, kaç yaşındadır?» dedi.

«On yaşında.»

«O kadar var mı?» Adamın sesinde şüphe vardı. Beni tetkik etmekle birkaç dakika daha geçirdikten sonra :

«Adın ne, küçük kız?» diye sordu.

«Jane Eyre, efendim.»

Bu cevabı verirken başımı kaldırıp ona baktım. Belki kendim çok küçük olduğum için o bana çok uzun boylu gibi geliyordu. Yüzünün hatları kaba, her çizgisi de haşin ve soğuktu.

«Peki, Jane Eyre, sen iyi bir çocuk musun?»

Bu soruya evet diye cevap vermek mümkün değildi; içinde yaşadığım küçük dünyadaki insanlar aksini düşünüyorlardı, sustum. Bayan Reed benim yerime, manalı bir baş sallayışla cevap verdi :

«Belki bu konuda ne kadar az konuşulursa o kadar iyi olur, Bay Brocklehurst,» dedi.

Misafir: «Buna üzüldüm doğrusu» dedi. «Onunla biraz

konuşmalıyım.» Sonra eğildi, Bayan Reed'in karşısındaki koltuğa oturdu, ve bana: «Buraya gel», dedi.

Halının üstünden geçtim, yanına gittim. Bay Brocklehurst beni tam karşısına dikti. Şimdi yüzü benimkinin hizasına yaklaşmıştı; yakından bakılınca ne sakil suratı vardı onun! Ne büyük burun, ne biçim ağız, ne iri, öne doğru çıkık dişler!

«Yaramaz bir çocuk görmek kadar hiç bir şey hazin gelmez insana, hele o bir kız çocuğu olursa» diye başladı. «Kötü kişilerin öldükten sonra nereye gittiklerini biliyor musun?.»

Doğru ve kurallara uygun bir cevap verdim :

«Cehenneme giderler.»

«Ya cehennemin ne olduğunu bana söyleyebilir misin?»

«Ateş dolu bir çukurdur.»

«Sen bu çukura düşüp ebediyen yanmak ister misin?»

«Hayır efendim.»

«Bunu önlemek için ne yapmalısın?»

Bir an düşündüm; sonunda bulduğum cevap her halde pek uygun değildi :

«Ölmemek için daima sıhhatte olmalıyım.»

«Her zaman sıhhatte olman mümkün mü? Senden küçük çocuklar her gün ölüyorlar. Daha bir iki gün önce beş yaşındaki bir çocuğu toprağa verdim, iyi bir çocuktu, ruhu şimdi cennettedir. Korkarım ki sen öbür dünyadan çağrılmış olsan, hakkında aynı şey söylenemezdi.»

Şüphelerini giderecek durumda olmadığımdan gözlerimi yere indirdim, halının üstündeki iki iri ayağa baktım; o anda çok uzaklarda olmağı ne kadar isterdim; derin derin içimi çektim.

«Umarım ki bu iç çekiş yüreğinden gelmiştir, iyi kalpli velinimetinin üzülmesine sebep verdiğin için üzüntü duyuyorsun.»

İçimden: «Velinimet! Velinimet!» dedim. Herkes Bayan Reed'in velinimetim olduğunu söylüyor; öyle ise velinimet hiç de sevimli bir şey değildir.»

Beni sorguya çeken devam etti :

«Sabah akşam dua ediyor musun?

«Evet efendim.»

«İncil'i okuyor musun?»

«Bazen.»

«Severek, beğenerek mi okuyorsun?»

«Vahiy kısmını, Danyal'ın Kitabını, Halukat'ı, Huruc'un bir kısmını, Krallar ve Tarihleri'nden bazı parçaları, Eyup ve Yunus'u seviyorum.»

«İlâhileri seviyor musun?»

«Hayır efendim.»

«Hayır mı? Ne ayıp. Senden küçük bir oğlum var, İlâhilerden altısını ezbere bilir. Zencefilli kurabiye mi, İlâhilerden birini ezberlemek mi istersin diye sorulunca: İlâhiyi isterim; melekler İlâhi okurlar, ben de yeryüzünde küçük bir melek olmak isterim der. O zaman, küçük yaşında bu kadar dindar olmasının mükâfatı olarak ona iki tane kurabiye veririz.»

«İlâhiler ilginç değil» dedim.

«Kötü ruhlu olduğun bundan anlaşılıyor; Allah'a dua etmelisin, yüreğini değiştirip yenisini, temizini versin sana; taş yüreğini alsın, yerine etten bir yürek versin.»

Yürek değiştirme ameliyatının nasıl yapıldığını soracaktım ama, Bayan Reed araya girerek, oturmamı söyledi ve konuşmanın devamını kendi üzerine aldı :

«Bay Brocklehurst,» dedi, «üç hafta evvel size yazmış olduğum mektupta bu küçük kızdaki ahlâk ve huyların benim isteklerime tamamen uymadıklarını belirtmiştim; şayet onu Lowood okuluna kabul ederseniz, kendisini yakından gözetmelerini ve her şeyden önce, hilekârlık olan en büyük kusuruna karşı dikkatli olmalarını müdireye ve

öğretmenlerine tembih ederseniz memnun olurum. Bunları senin yüzüne karşı söylüyorum, Jane, Bay Brocklehurst'ü aldatmağa kalkışmayasın diye.»

Bayan Reed'den korkmakta, onu sevmemekte ne kadar haklıydım; beni insafsızca incitmek onda bir huy olmuştu; onun huzurunda hiç bir zaman kendimi rahat hissetmezdim; sözünü ne kadar dikkatle dinlesem, onu hoşnut etmeğe ne kadar çalışsam, gayretlerimi kale almaz mükâfat olarak da gene bu çeşit sözler sarfederdi. Şimdi, bir yabancının önünde suçlaması, beni kalbimden yaralamıştı. Beni göndermeğe hazırlandığı yeni muhitteki hayatımda bekleyebileceğim ümitleri şimdiden yok ettiğini, önümdeki yola nefret ve zulüm tohumları serpmekte olduğunu hissediyordum; fakat bu duygularımı açıklayacak durumda değildim. Bay Brocklehurst'ün gözünde hilekâr, ahlâksız bir çocuk olmuştum. Bana yapılan haksızlığa karşı hangi çareye baş vurabilirdim? «Hiç bir şey.» diye düşündüm. Hıçkırıklarımı tutmağa çalışırken, çektiğim acının alâmeti olan göz yaşlarımı siliyordum.

Bay Brocklehurst: «Bir çocukta hilekârlık gerçekten çok üzücü bir kusurdur» dedi. «Yalancılıkla birdir denilebilir; yalancıların kükürtlü ateşle yanan gölde bir yeri olacaktır. Her halde bu çocuk göz altında tutulacaktır. Bayan Temple ve öğretmenlerle bu hususta konuşacağım.»

Velinimetim devam etti :

«Süreceği hayata uyacak bir tarzda yetiştirilmesini isterim; işe yarar, alçak gönüllü bir insan olmalıdır; tatillere gelince, izin verirseniz bunları daima Lowood'da geçirir.»

«Kararlarınız çok isabetli, hanımefendi. Alçak gönüllülük Hıristiyan dinine göre bir fazilettir ve özellikle Lowood öğrencilerine de uygundur; bu sebeple bu gibi duyguların öğrencilerimiz arasında geliştirilmesine son derece dikkat edilmesini tembih etmiş bulunuyordum. Onlarda

kibir ve gurur duygusunun en etkili şekilde nasıl bastırılabileceğini tetkik ettim; daha geçen gün, ikinci kızım Augusta annesiyle birlikte okulu ziyaret etmişti. Eve döndüğünde: «Ah, babacığım,» dedi, «Lowood'daki kızlar, saçları kulaklarının arkasına doğru taranmış, uzun önlükleri, elbiselerinin üstündeki küçük ceplerile ne kadar sade ve temkinli görünüyorlardı; hemen hemen yoksul halk çocuklarına benziyorlardı; benim ve annemin elbiselerimize ömürlerinde ipekli kumaş görmemiş gibi bakıyorlardı» de di.»

Bayan Reed: «Benim istediğim de tam budur», dedi; İngiltere'yi baştan başa arasaydım Jane Eyre'e daha uygun bir düzen bulamazdım. Her şeyde koşullara uymalı, azizim Bay Brocklehurst, ben daima bu fikri savunurum.»

«Koşullara uymak Hıristiyanlık ödevlerinin başında gelir, Hanımefendi. Lowood müessesesinde buna her hususta riayet edilmiştir; basit yemekler, sade kıyafetler, sade döşenmiş odalar, bünyeyi dayanıklı olmağa alıştıran faaliyetler; okulun ve içindekilerin günlük hayat düzeni budur.»

«Mükemmel, Beyefendi. Şu halde, bu çocuğun Lowood okuluna öğrenci olarak kabul edileceğinden, mevkii ve gelecekteki imkânları göz önünde tutulmak suretiyle yetiştirileceğinden emin olabilir miyim?»

«Emin olabilirsiniz, hanımefendi; onu seçkin fidanların yetiştirildiği bahçeye yerleştireceğiz. Kendisine bahşedilen bu paha biçilmez imtiyazı her halde şükranla karşılayacaktır.»

«Öyleyse, onu mümkün olan en kısa zamanda size göndereceğim Bay Brocklehurst; inanınız, bana fazla ağır gelmeğe başlayan bu mesuliyetin üzerimden kalkmasını çok istiyorum.»

«Şüphesiz, şüphesiz, hanımefendi. Şimdi müsaadenizi alacağım; gitmeliyim. Bir iki haftaya kadar Brocklehurst

konağına döneceğim: aziz dostum Başdiyakos kendisinden daha evvel ayrılmama müsaade etmiyor. Yeni bir kız öğrencinin geleceğini müdire Bayan Temple'e bildireceğim, böylece, onun karşılanmasında hiç bir güçlük çıkmaz. İyi günler, hanımefendi.»

«İyi günler, Bay Brocklehurst, Bayan Brocklehurst'e, küçük hanımlara ve oğlunuza benden selâm söylemenizi rica ederim.»

«Baş üstüne, hanımefendi. Küçük kız, şu kitabı al, Çocuk Rehberi'dir, dua ederek oku onu; özellikle, yalancılığı huy edinmiş olan Martha G..... adındaki yaramaz çocuğun anî ölümünden bahseden kısmını oku.»

Bay Brocklehurst bu sözleri söylerken, dikilmiş bir kabın içindeki incecik bir kitabı elime verdi, arabasının çağrılması için zili çaldı ve gitti.

Bayan Reed'le yalnız kalmıştık: birkaç dakika sükût içinde geçti; o dikiş dikiyordu, ben de onu seyrediyordum. O zaman Bayan Reed otuz altı - otuz yedi yaşlarında olmalıydı; sağlam yapılı, geniş omuzlu, kuvvetli bir kadındı; boyu uzun, vücudu iyice dolgundu, fakat çok fazla şişman değildi; yüzü genişçe, alt çene kemiği çok iri ve sağlamdı; alnı dar, çenesi büyük ve öne doğru çıkık, burun ve ağzı oldukça düzgündü; açık renk kaşlarının altında parlayan gözlerinde şefkat yoktu; teni esmer, donuk, saçları açık sarıydı; bünyesi demir gibi sağlamdı, hastalık nedir bilmezdi; titiz, becerikli bir idareciydi, ev halkını ve malikânesindeki kiracıları hükmü altında tutuyordu; yalnız çocukları zaman zaman sözünü dinlemezler, onu alaya alırlardı; iyi giyinirdi, kıyafetinin şıklığını iyice belirten gösterişli bir hal ve tavrı vardı.

Bayan Reed'in koltuğundan birkaç adım ötede, alçak bir iskemlede oturmuş, ona bakıyordum; yerinde bir uyarma olduğu düşüncesiyle üzerine dikkatimin çekilmiş olduğu yalancının anî ölümünden bahseden kitap elimdeydi. Bi-

raz önce geçen olaylar, Bayan Reed'in benim hakkımda Bay Brocklehurst'e söyledikleri, bütün anlamlariyle beynime acı acı batmaktaydı; her bir lafı nasıl açıkça işittimse, etkilerini de aynen duyuyordum. Şimdi, içimde bir kin fırtınası kaynamaktaydı.

Bayan Reed başını işinden kaldırdı, göz göze geldik; aynı zamanda parmaklarının çevik hareketi durdu.

«Çık bu odadan, çocuk odasına git» diye emretti. Ya bakışlarım, ya da başka bir şey onu hiddetlendirmişti galiba; bastırmağa çalıştığı şiddetli bir öfkeyle konuşmuştu. Yerimden kalktım, kapıya kadar gittim, sonra geri döndüm; odanın öbür ucundaki pencereye kadar yürüdüm, nihayet yengeme yaklaştım.

Mutlaka konuşmalıydım; insafsızca ezmişlerdi beni, karşı koymam şarttı; ama nasıl yapacaktım bunu? Düşmanıma saldırmak, ondan öç almak gücü var mıydı bende? Bütün kuvvetimi topladım :

«Ben yalancı değilim!» diye bağırdım. «Yalancı olsam sizi sevdiğimi söylerdim, ama açık söylüyorum: John Reed'den başka, sizin kadar sevmediğim bir kimse yok; elimdeki kitap yalancı bir çocuk hakkındadır, onu kızınız Georgiana'ya verin, yalan söyleyen o, ben değilim.»

Bayan Reed'in dikiş diken elleri duruverdi; buz gibi gözleriye bana bakmakta devam ediyordu.

«Başka bir diyeceğin var mı?» diye sordu. Sesi bir çocukla konuşur gibi değil, yetişkin bir hasıma hitab eder gibiydi.

Onun bu bakışı, bu sesi, nefret duygularımı büsbütün ayaklandırdı. Bütün vücudum titriyordu; hâkim olamadığım bir halecanla devam ettim :

«Akrabam olmadığınıza şükrediyorum, ömrümün sonuna kadar size yenge demeyeceğim, büyüdüğüm zaman sizi görmeğe gelmeyeceğim; size karşı ne gibi duygularım

olduğunu, bana nasıl muamele ettiğinizi soran olursa, sizi düşündükçe bile tiksinti duyduğumu, bana gaddarca davrandığınızı söyleyeceğim.»

«Jane Eyre, bunları söylemeğe nasıl cüret ediyorsun?»

«Nasıl mı cüret ediyorum, Bayan Reed, nasıl mı cüret ediyorum? Bunları gerçek olduğu için söylüyorum. Bende duygu olmadığını, hiç bir sevgi ve şefkat görmeden yaşayabileceğimi sanıyorsunuz; ama ben böyle yaşayamam; sizde acıma denilen şey hiç yok. Korkudan çılgına dönmüş, duyduğum dehşet ve halecandan nefesim kesilmişken «Bana acıyınız, yengeciğim, bana acıyınız!» diye yalvardığım halde beni nasıl hırsla geriye ittiğinizi, kırmızı odaya tekrar soktuğunuzu ve kapıyı üzerime kilitlediğinizi ömrümün sonuna kadar unutamayacağım. Hem de, ortada hiç bir sebep yokken hain oğlunuz beni dövüp yere düşürdüğü için bu ağır cezayı bana verdiniz! Bana her soru sorana bunları olduğu gibi anlatacağım. Herkes sizi iyi bir insan sanıyor, halbuki siz fenasınız, taş yüreklisiniz, yalancı olan sizsiniz!»

Daha lakırdımı bitirmeden, yüreğim şimdiye kadar duymamış olduğum acayip bir özgürlük, bir zafer hissiyle ferahlamağa başlamıştı. Sanki görünmeyen bir bağ kopmuş da beklenmedik bir özgürlüğe kavuşmuştum. İçime doğan bu duygu yersiz de değildi: Bayan Reed ürkmüş gibi görünüyordu, işi dizinden kaymış yere düşmüştü, ellerini yukarıya kaldırmış, vücudu iki yana sallanıyor, hatta yüzü ağlayacakmış gibi kırışıyordu.

«Jane, yanılıyorsun» dedi, «ne oldu sana? Neye titriyorsun böyle? Biraz su vereyim mi sana, içer misin?»

«Hayır, Bayan Reed.»

«Başka bir şey ister misin? Jane, inan bana, ben senin iyiliğini isterim.»

«Siz mi? Bay Brocklehurst'e kötü huylu, hilekâr olduğumu söylediniz. Ne olduğunuzu, neler yaptığınızı Lowood'da herkese söyleyeceğim.»

«Jane, sen böyle şeyleri anlamazsın, çocukların kusurlarını düzeltmek lâzım.»

Haşin, vahşî bir sesle bağırdım :

«Yalancılık benim kusurum değil!»

«Ama çok hırçınsın Jane, bunu kabul edersin. Şimdi çocuk odasına git, yavrum, orada yat biraz.»

«Ben yavrunuz değilim! yatmak da istemiyorum; beni okula gönderin, Bayan Reed, bu evden nefret ediyorum.»

Bayan Reed alçak sesle :

«Elbette okula göndereceğim onu, hem de hiç vakit geçirmeden diye mırıldandı, sonra işini toplayarak odadan hemen çıktı.

Şimdi odada bir başıma kalmıştım. Savaşı kazanmıştım. Bu benim ilk savaşım ve ilk zaferimdi. Az önce Bay Brocklehurst'un durmuş olduğu yerde, halının üstünde bir müddet kaldım. Zaferin verdiği gururla yalnız kalmak hoşuma gidiyordu. Önce, kendi kendime gülümsüyordum, fakat hızla vuran nabzımın yavaşlamasıyle beraber, sevincim de azalmaktaydı. Bir çocuk, benim yaptığım gibi, büyükleriyle kavga eder, şiddetli duygularını başıboş bırakarak öfkesini açığa vurursa sonradan mutlaka pişman olur, vicdan azabı çeker. Ben Bayan Reed'i suçladığım ve tehdit ettiğim sırada beynimin halini bir fundalık yağınındaki canlı, saldırgan, her şeyi yok eden alevlere benzetirsem, tam bir tasvirini yapmış olurum; fakat, sessizlik içinde yarım saat kadar düşündükten sonra, yaptıklarımın büyük bir delilik olduğunu, nefret ettiğim ve benden nefret eden insanların arasında durumun ne kadar hazin olduğunu anlayınca, beynimi aynı fundalığın alevler söndükten sonraki kararmış, mahvolmuş haline benzetebilirim.

Öç almanın tadını ilk defa tatmıştım. Sanki kokulu bir şarabı içerken, sıcak, kendine has lezzetini duymuş, fakat sonradan ağzımda bıraktığı buruk, acı tadı almış, zehirlenmiştim. Şimdi, Bayan Reed'e gidip ondan özür dilemeğe hazırdım ama, yarı tecrübeyle ve yarı içgüdü ile biliyordum ki, bunu yapacak olsam beni iki katlı bir öfke ile reddetmesine sebep verecektim, neticede, içimdeki bütün ateşli duygular yeniden parlayacaktı.

Hiddetle konuşmaktan daha uygun bir davranış edinmeli, kara öfke kadar kötü olmayan duygular beslemeğe çalışmalıydım. Elime bir kitap aldım: Binbir Gece Masallarıydı. Oturdum, okumağa çalıştım, ama okuduklarımdan hiç bir şey anlayamıyordum. Kendi düşüncelerim araya giriyor, sahifeleri karartıyordu. Kahvaltı odasının camlı kapısını açtım; fidanlık tam bir durgunluk içindeydi; güneş veya rüzgârla erimemiş olan sert don her tarafı kaplıyordu; elbisemin eteğini başıma ve kollarıma örterek, koruluğun kuytu yerlerinde dolaşmağa çıktım; fakat sessiz ağaçlar, dökülen çam kozalakları bana zevk vermiyordu; sonbaharın donmuş kalıntıları olan sararmış yapraklar, geçmiş günlerde esen rüzgârlarla sürüklenmiş, kümeleşmiş, donarak birbirlerine yapışmışlardı; parmaklık kapılarından birine dayandım, boş tarlalara baktım; orada artık koyunlar otlamıyordu, kısa otları kırağı beyazlatmıştı. Karanlık bir gündü, kar habercisi olan siyah bulutlarla kaplı gökyüzü, yerin üstüne gerilmiş bir perde gibiydi; ara sıra kar taneleri düşüyor, sertleşmiş yolun ve ağarmış toprakların üstünde erimeden kalıyordu. Ben de, dertli bir çocuk, kendi kendime: «Ne yapsam, ne yapsam?» diye fısıldıyordum.

Birden berrak bir sesin beni çağırdığını duydum :

«Jane! neredesin? Yemeğe gelsene!»

Bunun Bessie olduğunu biliyordum, ama yerimden kımıldamadım. Hafif ayak sesleri yaklaştı, Bessie :

«Seni yaramaz çocuk!» dedi, «çağrılınca neye gelmiyorsun?»

Bessie her zamanki gibi biraz öfkeliydi ama, içimi kemiren kara düşüncelerin yanında onun varlığı bana hoş geldi. Doğrusu, Bayan Reed'le savaştıktan ve zafer kazandıktan sonra, dadının geçici hiddetine önem verecek halde değildim; ama onun hafif ruhlu gençliğinde bulduğum sıcaklıktan istifade etmek istiyordum; gittim, iki kolumu ona sardım: «Bessie'ciğim, darılma bana!» dedim.

Her zamankinden daha samimi, daha korkusuz olan bu hareketim nedense hoşuna gitti. Başını bana doğru eğerek: «Ne tuhaf çocuksun sen» dedi, «tek başına dolaşan, yalnızlığı seven küçük bir mahlûk. Eh, okula gideceksin, değil mi?»

Başımı eğerek «evet» işaretile cevap verdim.

«Zavallı Bessie'den ayrılırken ona hiç acımayacak mısın?»

«Bessie sanki beni seviyor mu? Durmadan azarlıyor beni.»

«Çok garip, ürkek, çekingen bir çocuksun da ondan. Daha cesur olmalısın.»

«Ne! daha çok dayak yemek için mi?»

«Saçma! Ama, doğrusu epey baskı altındasın. Geçen hafta annem beni görmeğe geldiğinde, kendi çocuklarından birinin senin yerinde olmasını istemeyeceğini söyledi. Hadi, gel içeri, sana iyi bir haberim var.»

«Buna inanmam, Bessie.»

«Çocuk! Ne demek istiyorsun? Niçin böyle kederli gözlerle bana bakıyorsun? Dinle de bak: Hanımefendi, küçük hanımlar ve küçük bey bu akşam çaya davetlidirler; sen çayını benimle içeceksin. Aşçıya söylerim, sana küçük bir kek pişirir. Sonra bana yardım edersin, çekmecelerini gözden geçiririz, çünkü yakında bavullarını hazırlayacağım. Hanımefendi bir iki güne kadar seni okula gönder-

mek niyetinde. Yanına alıp götürmek istediğin oyuncakları seçersin.»

«Bessie, söz ver bana: gideceğim güne kadar beni hiç azarlamayacaksın.»

«Peki, ama çok uslu olmağa gayret etmelisin; benden çekinme, azıcık sert konuşursam ürküp sıçrama sakın, sinirime dokunuyor.»

«Senden hiç korkmayacağım artık, Bessie, sana alıştım; şimdiden sonra başka kimselerden korkacağım.»

«Onlardan korkarsan seni sevmezler.»

«Yani, senin gibi mi, Bessie?»

«Ben seni sevmez değilim ki; belki de burada herkesten çok seni severim.»

«Hiç göstermiyorsun.»

«Seni çok bilmiş çocuk! Şimdi konuşman bile bambaşka olmuş; nasıl oldu da böyle korkusuz, cüretli oluverdin?»

«Artık senden ayrılacağım, hem de...» Bayan Reed'le aramızda geçenler hakkında bir şeyler söyleyecektim, ama düşündüm, susmayı daha uygun buldum.

«Demek ki benden ayrılacağına bu kadar seviniyorsun.»

«Hiç de değil, Bessie, hem de şu sırada biraz üzgünüm de.»

«Şu sırada! Biraz üzgün! Küçük hanım bunları ne kadar soğukkanlılıkla söylüyor! Şimdi senden bir öpücük istesem, «şu sırada» olmaz dersin.»

«Seni seve seve öperim Bessie'ciğim, eğ başını.» Bessie eğildi, kucaklaşıp öpüştük; sonra, içim iyice ferahlamış olarak onun peşinden eve girdim.

BÖLÜM 5

19 Ocak sabahı saat beşi çalarken Bessie, elinde şamdanla, odama geldi, beni kalkmış ve giyinmiş buldu. O gelmeden yarım saat önce kalkmıştım, yüzümü yıkamış, batmak üzere bulunan yarım ayın yatağımın yanındaki dar pencereden gelen ışığında giyinmiştim. Sabah saat tam altıda buradan geçecek olan posta arabasıyle Gateshead'den ayrılacaktım. O saatte Bessie'den başka kimse kalkmamıştı. Bessie çocuk odasındaki ateşi yaktı, kahvaltımı hazırlamağa başladı. Yolculuğa çıkmak düşüncesiyle heyecanlanan çocukların çoğu yemek yiyemezler; ben de yiyemedim. Bessie, hazırlamış olduğu sütlü ekmekten birkaç kaşık yememi ısrarla istediği halde ağzıma bir şey koya-

madığımı görerek bir kâğıda biraz bisküvi sardı, çantama koydu, sonra pelerinimi ve başlığımı giymeme yardım etti; kendisi de bir şala sarıldı, çocuk odasından birlikte çıktık. Bayan Reed'in yatak odasının önünden geçerken Bessie: «Hanımefendiye gidip Allahaısmarladık der misin?» diye sordu.

«Hayır, Bessie, dün akşam sen yemeğe inmişken o yatağımın yanına geldi, kendisini ve çocuklarını bu sabah rahatsız etmeme lüzum olmadığını söyledi, bana her zaman en iyi bir dost gibi davranmış olduğunu unutmamamı, kendisinden ona göre bahsetmemi tenbih etti ve minnettar olmam gerektiğini ilâve etti.»

«Sen ne dedin?»

«Hiç! yorganımı başıma çektim, duvara döndüm.»

«Çok fena yaptın, Jane.»

«Çok iyi yaptım, Bessie; senin hanımın bana dost değil, düşmandı.»

«Öyle deme, Jane!»

Taşlıktan geçip ön kapıdan geçerken: «Elveda, Gateshead!» diye bağırdım.

Ay batmış, ortalık iyice karanlık olmuştu. Bessie'nin elinde taşıdığı fenerin ışığı ıslak basamakların ve henüz erimiş karla sırsıklam olan kumlu yolun üzerinde gidip geliyordu. Kış sabahı buz gibi soğuktu, araba yolundan aşağıya inerken dişlerim çatırdıyordu. Kapıcının odasında ışık vardı, oraya vardığımızda karısı ateş yakmaktaydı. Bir akşam önce aşağıya gönderilmiş olan sandığım, iplerle bağlı, kapının önünde duruyordu. Altıya ancak birkaç dakika kalmıştı; saat çaldıktan hemen sonra posta arabasının yaklaşmakta olduğu işitildi. Kapıya kadar gittim, arabanın karanlıkta hızla yaklaşmakta olan fenerlerini seyrettim.

Kapıcının karısı: «Yalnız başına mı gidiyor?» diye sordu, Bessie «Evet» diye cevap verdi.

«Ne kadar yol gidecek?»

«Seksen kilometre kadar.»

«Çok uzun yol! Bayan Reed onu bu kadar uzak bir yere yalnız göndermekten korkmuyor mu acaba?»

Posta arabası kapının önünde durdu. Dört at koşuluydu arabaya; içi yolcuyla doluydu; muhafızla arabacı: «Çabuk olun» diye bağırıyorlardı. Sandığım yüklendi, ben Bessie'nin boynuna sarılmış onu durmadan öperken beni kucağından aldılar; Bessie muhafıza: «Ona iyi bakın» diye tembih etti, o da beni kaldırıp arabaya bindirirken: «Evet, evet» diye cevap verdi; kapı hızla kapandı, bir ses «Tamam!» diye bağırdı, hareket ettik. Böylece Bessie'den ve Gateshead'den ayrılmış bulundum; bilmediğim ve bana çok uzaklarda, esrarlı gibi gelen bir yere götürülüyordum.

Yolculuğumdan pek az bir şey hatırımda kaldı; yalnız, o günün bana hiç bitmeyecek kadar uzun geldiğini, yüzlerce kilometre uzunluğunda yollardan geçiyormuşuz gibi bir his verdiğini biliyorum. Birkaç şehirden geçtik, bunlardan biri çok büyüktü, araba orada durdu; atlar çözüldü, yolcular yemek yemek için indiler. Beni bir hana götürdüler, muhafız bana yemek vermek istiyordu, iştahım olmadığını anlayınca götürdü beni kocaman bir odada bıraktı. Odanın iki ucunda birer ocak yeri vardı, tavandan bir avize sarkıyor, yüksekte duvara bitişik olan küçük kırmızı bir balkon çalgı aletleriyle doluydu. Odada uzun zaman dolaştım; içimde garip bir duygu, birisi gelir de beni kaçırır diye şiddetli bir korku vardı, zira Bessie'nin masallarında insan kaçıranların marifetleri sık sık anlatıldığından bunların mevcudiyetine inanırdım. Nihayet muhafız geri geldi, arabaya bindirildim; koruyucum kendi yerine çıktı oturdu, boğuk sesli borusunu öttürdü ve araba L..... kentinin kaldırımlı sokaklarında takırdayarak hızla ilerledi.

Öğleden sonra hava yağmurlu ve pusluydu; gün ışığı

azalmağa başlayınca, Gateshead'den çok uzakta bulunduğumuzu hissetmeğe başladım. Artık şehirlerden geçmiyorduk, manzara değişmiş, kara dağlar ufku çevreliyordu; alaca karanlık koyulaşırken, ağaçlarla kaplı bir ovaya indik; sonra gece oldu, ortalık büsbütün karardı; ağaçların arasında rüzgârın çılgınca estiğini duyuyordum.

Bu ses bana uyku vermişti, nihayet uykuya daldım; kısa bir süre sonra arabanın anî durması beni uyandırdı; kapı açıldı, hizmetçiye benzer bir kadın göründü; fenerlerin ışığında yüzünü ve kıyafetini görebiliyordum. Kadın «Burada Jane Eyre adında kimse var mı?» diye sorunca ben «Evet!» dedim. Beni kaldırıp arabadan indirdiler, sandığım da indirildikten sonra araba hemen hareket etti.

Uzun müddet oturmaktan bütün vücudum uyuşmuştu, arabanın gürültüsü, sarsıntısı başımı sersem etmişti; kendimi toparlayarak etrafa baktım: ortalık yağmurlu, rüzgârlı ve karanlıktı, ancak önümde bir duvar ve bir kapı olduğunu seçebildim; yeni rehberimle bu kapıdan içeriye girdik, kadın kapıyı arkasından kapadı ve kilitledi.

Şimdi, bazıları ışıklı olan çok pencereli bir ev veya evler görülüyordu (bina uzaklara kadar yayıldığı için iyice seçilemiyordu); çakıl taşlı bir yoldan yukarıya doğru yürüdük, bir kapıya vardık, içeriye alındık; sonra hizmetçi kadın beni bir koridordan geçirdi, içinde ateş yanan bir odaya götürdü, orada beni yalnız bıraktı.

Ocağa yaklaştım, uyuşmuş parmaklarımı aleve tutarak ısıttım, sonra etrafıma baktım; odada mum yoktu ama ocakta yanan ateşin titrek ışığında, kâğıt döşenmiş duvarları, halıyı, pencereleri, parlak maun eşyayı ara sıra görebiliyordum. Burası bir salondu, Gateshead'deki kadar geniş ve muhteşem olmamakla beraber ferah ve gösterişliydi. Duvarda asılı bir resmin konusunu seçmeğe çalıştığım bir sırada kapı açıldı, elinde ışık taşıyan bir kimse içeriye girdi, peşinde de bir başkası vardı. İçeriye ilkönce

giren uzun boylu, siyah saçlı, kara gözlü, beyaz ve geniş alınlı bir hanımdı; omuzları bir şalla sarılıydı; çehresi ciddîydi, vücudu dik duruyordu. Elindeki şamdanı masanın üzerine bıraktı:

«Çocuk pek küçükmüş» dedi, «yalnız başına yolculuğa çıkacak yaşta değil.» Beni birkaç dakika süzdükten sonra: «Hemen yatırmalı onu, yorgun görünüyor» diyerek elini omzuma koydu, «Yorgun musun?» diye sordu.

«Biraz, efendim.»

«Her halde acıkmıştır da; yatmadan önce yemek yesin, Bayan Miller. Okula gitmek için annenle babandan ilk defa mı ayrılıyorsun yavrum?»

Öksüz olduğumu anlattım. Annemle babamın ne zaman öldüklerini, kaç yaşımda olduğumu, biraz dikiş bilip bilmediğimi sordu. Sonra parmağını hafifçe yanağıma değdirdi, uslu bir çocuk olacağımı ümit ettiğini söyledi ve Bayan Miller'le birlikte beni gönderdi.

Bu hanım yirmi dokuz yaşında kadardı; benimle birlikte gelen ise birkaç yaş daha genç görünüyordu. Hanımefendi görünüşlü olanın sesi, ve edası beni etkilemişti. Bayan Miller ise, daha alelâdeydi, yanakları kırmızı olduğu halde çehresi üzüntü ile yıpranmış gibi görünüyordu; daima binbir türlü işle uğraşan kimseler gibi, yürüyüş ve hareketleri telâşlıydı; bir öğretmen yardımcısına benziyordu vazifesinin gerçekten de bu olduğunu sonradan öğrendim. O önce ben arkada, cesim, dolambaçlı binada birçok odalardan, koridorlardan geçtikten sonra, o kısımdaki sessizlikten çıkıp, birçok seslerin uğultusu işitilen geniş, uzun bir odaya vardık; odanın iki ucunda bulunan ikişer kocaman tahta masanın her birinde bir çift mum yanıyor, dokuzdan yirmiye kadar her yaşta bir alay kız masaların çevresindeki sıralarda oturuyorlardı; mumların zayıf ışığında sayılamayacak kadar kalabalık göründüler bana, halbuki sayıları gerçekten sekseni geçmiyordu; hepsi

aynı biçim, eski zamandan kalma gibi, kahverengi kaba kumaştan elbiseler giymişler, uzun önlükler takmışlardı. Ders çalışma saati idi, ertesi günkü derslerini hazırlıyorlardı; işittiğim uğultu da, hep birden alçak sesle derslerini tekrar etmelerinden ileri gelmişti.

Bayan Miller, kapının yanındaki bir sıraya oturmamı işaret ettikten sonra odanın üst başına kadar gitti :

«Mümessiller!» diye seslendi, «ders kitaplarını toplayıp kaldırınız.»

Uzun boylu dört kız masalardan kalktılar, kitapları toplayıp götürdüler. Bayan Miller yeni bir emir verdi :

«Mümessiller, yemek tepsilerini getiriniz!»

Uzun boylu kızlar dışarıya çıktılar, biraz sonra ellerinde birer tepsi ile geri geldiler. Tepsilerde ne olduğunu bilmediğim bir yemek, bir testi su ve bir kulplu bardak vardı; porsiyonlar dağıtıldı, isteyenler müşterek olan bardaktan su içtiler; sıra bana gelince, susamış olduğum için su içtim ama yemeğe el sürmedim; helecan ve yorgunluktan iştahım kapanmıştı; yemeğin yulaf unundan yapılmış ve küçük parçalara ayrılmış ince bir pide olduğunu gördüm.

Yemek bitince Bayan Miller duaları okudu, ders odasındaki kızlar ikişer ikişer sıraya dizildiler ve merdivenlerden yukarı çıktılar. Artık yorgunluktan bitkin bir haldeydim, yatak odasının nasıl bir yer olduğunu fark etmedim, yalnız ders odası gibi çok uzun bir oda olduğunu gördüm. O gece Bayan Miller'le aynı yatakta yatacaktım, soyunmama yardım etti; yattıktan sonra, uzun sıralara dizili yataklara baktım, bunlardan her biri ikişer kişi ile hemen doluverdi; sessizlik ve karanlık içinde uykuya daldım.

Gece çabuk geçti; o kadar yorgundum ki rüya bile görmemiştim; yalnız bir defa uyanmış, rüzgârın fırtına gibi estiğini, yağmurun sel gibi aktığını duymuştum, Bayan Miller'in de yanıma yatmış olduğunu farketmiştim. Göz-

lerimi tekrar açtığımda bir zilin kuvvetle çaldığını işittim; kızlar kalkmışlar, giyiniyorlardı; gün henüz ağarmamış, odada bir iki mum yanıyordu. İstemeyerek ben de kalktım; acı bir soğuk vardı, titrediğimden güçlükle giyindim.

Odanın ortasında sehpalara dizili leğenlerden birini boş bulup yıkanmak için epey bekledim, zira altı kıza bir leğen düşüyordu. Zil tekrar çaldı, kızlar ikişer ikişer sıralandılar, aşağıya inerek, soğuk, loş sınıfa girdiler; Bayan Miller duaları okuduktan sonra :

«Sınıflar sıraya!» diye seslendi.

Ortalık karmakarışık oluverdi, patırtı gürültü birkaç dakika sürdü. Bayan Miller: «Susunuz! Rahat durunuz!» diye bağırıyordu. Karışıklık yatışınca, kızlar, dört masanın her birinde bulunan sandalyenin önünde yarım daire şeklinde toplandılar; her birinin elinde bir kitap vardı; her masanın üstünde, boş duran sandalyenin önünde İncil gibi büyük bir kitap duruyordu. Birkaç saniye süren sessizlik içinde, birçok kişinin alçak sesle konuşmasından hasıl olan hafif bir uğultu duyuluyordu, bunu kesmek için Bayan Miller sınıflar arasında dolaşmaktaydı.

Uzaktan hafif bir zilin çınlamasıyle, üç öğretmen hanım içeriye girdi, her biri bir masaya doğru yürüdü, yerine oturdu; Bayan Miller kapıya en yakın olan dördüncü sandalyeye yerleşti; bunun önünde en küçük çocuklar toplanmışlardı, ben de bu ilk sınıfa alınarak en arkaya oturtuldum.

Ders başladı: günlük dua seçmeleri tekrarlandı, sonra İncil'den bazı ibareler ve bölümler okundu, bu da bir saat kadar sürdü. O sırada gün artık doğmuştu. Yorulmak bilmeyen zil dördüncü defa çaldı: sınıflar sıralara dizildiler, kahvaltı için yemekhaneye götürüldüler. Yemek yenilecek diye öyle bir sevinmiştim ki! Bir gün önce ağzıma hiç bir şey koymamış olduğumdan açlıktan bayılıyordum.

Yemekhane geniş, alçak tavanlı, loş bir odaydı; iki uzun masanın üzerinde duran kâselerden sıcak bir yemeğin dumanları tütüyordu, ama ne yazık ki burnuma gelen koku hiç de iştah verici değildi. Kokuyu alınca herkesin yüzünde hoşnutsuzluk belirtileri göründü. Yüksek sınıftan olan uzun boylu kızların: «Rezalet! lapayı gene yakmışlar» diye fısıldadıklarını duydum.

Bir ses: «Susun!» diye bağırdı; bunu Bayan Miller değil, asıl öğretmenlerden biri söylemişti; sesin sahibi, masanın baş tarafında oturan kısa boylu, esmer, iyi giyinmiş, fakat açıkça suratlı bir hanımdı; öteki masanın başında tombulca, daha güler yüzlü bir öğretmen vardı. Bir evvelki gece görmüş olduğum uzun boylu hanımı gözlerim aradı, göremedim. Bayan Miller benim oturduğum masanın ucunda oturuyordu, karşısındaki masanın ucunda ise, garip, yabancıya benzeyen, yaşlıca bir hanım yer almıştı. Kendisinin Fransızca öğretmeni olduğunu sonradan anladım. Uzun bir Şükran Duası, onun arkasından ilâhiler okundu; sonra hizmetçi öğretmenlere çay getirdi ve yemek başladı.

Açlıktan gözüm dönmüş bir haldeydim, önüme konulan yulaf lapasının tadını farketmeden bir iki kaşık yedim, fakat açlığım biraz bastırılınca, önüme konulan yemeğin iğrenç bir nesne olduğunu anladım; yanmış yulaf lapası hemen hemen çürük patates kadar berbat bir şeydir; bunu tadınca açlıktan ölmek üzere olanların bile mideleri bulanır. Kaşıkların hareketi ağırlaşmıştı; kızlar, bir kaşık lapayı ağızlarına alıp yutmağa çalıştıktan sonra yemekten vazgeçiyorlardı. Kimse bir şey yiyemeden kahvaltı sona erdi. Faydalanmadığımız şeyler için Şükran duası ettik, sonra gene bir ilâhi okundu, yemekhane boşaldı ve sınıfa dönüldü. En son dışarı çıkanlar arasındaydım; masaların yanından geçerken, öğretmenlerden birinin bir tabak lapa alıp tattığını gördüm; sonra öteki öğretmenlere baktı;

hepsinin yüzünde hoşnutsuzluk belirtileri vardı; içlerinden biri şişman olanı :

«Berbat bir şey! Ne ayıp!» dedi.

Derslerin başlamasına on beş dakika vardı. Sınıf coşkun bir hercümerç içindeydi; anlaşılan, bu süre içinde yüksek sesle serbest konuşulmasına izin vardı, kızlar da bu fırsattan faydalanıyorlardı. Lakırdıların tek konusu kahvaltıydı, herkes ondan alabildiğine şikâyet ediyordu. Zavallılar! Tek tesellileri buydu. O sırada sınıfta öğretmen olarak yalnız Bayan Miller vardı; büyük kızlardan bazıları etrafına toplanmış, ciddî, asık çehreyle konuşuyorlardı; birkaçının ağzından Bay Brocklehurst'ün adını işittim. Bayan Miller, canı sıkılmış gibi başını sallayarak cevap verdiği halde, kızların öfkesini bastırmağa çalışmıyordu, herhalde kendisi de bu öfkeye katılıyordu.

Ders odasındaki saat dokuzu çaldı; Bayan Miller, etrafını çeviren kızlardan ayrılarak odanın ortasına doğru gitti.

«Susunuz! Herkes yerine!» diye bağırdı.

Disiplin üste geldi: coşkun kalabalık beş dakika içinde düzene girdi, Babil kulesi hercümercine benzeyen ses tufanı kesildi, sınıf sakinleşti. Şimdi asıl öğretmenler tam vaktinde yerlerini almışlardı, fakat gene herkes bir şey bekliyor gibiydi; iki duvar boyunca uzanan sıralarda dizili seksen kız kımıldamadan dimdik oturuyorlardı. Bu topluluğun görünüşü ne acayipti! Kızların arkaya taranmış dümdüz saçlarında tek bir kıvrım yoktu; hepsi aynı biçim yüksek yakalı kahverengi elbiseler giymişler, boyunlarına küçük bir mendil sarmışlar, İskoçyalıların ön cebine benzeyen küçük torba gibi cebi önlerine bağlamışlardı herhalde bu cep dikiş torbası olarak kullanılmağa yarardı; hepsinin ayağında yün çoraplar ve sarı maden tokalı köy kunduraları vardı. Bu kıyafetteki öğrencilerin yirmiden fazlası yetişkin kızlar, hatta kadınlardı; giydikleri kendi-

lerine yakışmıyor, en güzeline bile acayip bir görünüş veriyordu.

Onları seyrediyordum, ara sıra da öğretmenlere bakıyordum; bunlardan hiç biri hoşuma gitmiyordu; şişman olanı kabacaydı, esmeri haşin yüzlü, yabancıya benzeyeni de sert suratlı, maskara gibi bir şeydi; Bayan Miller, zavallıcık! yüzü morarmış, yorulmuş, yıpranmış görünüyordu; gözlerim birinden ötekine giderken, birdenbire herkes yayla itilmiş gibi ayağa kalktı.

Ne olmuştu? Bir emir verildiğini işitmemiştim; şaşkınlığım daha geçmeden öğrenciler tekrar yerlerine oturdular; fakat bütün gözler bir noktaya çevrilmişti, ben de o tarafa baktım, bir gece önce beni kabul etmiş olan hanımı gördüm. Uzun odanın öbür ucundaki ocağın yanında duruyordu (odanın her iki ucunda ateş yakılıydı); iki sıra dizilmiş olan kızlara bakıyordu. Yanına yaklaşan Bayan Miller kendisine bir şey sordu, cevabı alınca da yerine döndü, yüksek sesle :

«Üst sınıf mümessilleri, küreleri getiriniz!» dedi.

Bu emir yerine getirilirken, hanım ağır adımlarla odanın yukarı tarafına doğru ilerledi. Bende her halde çok gelişmiş bir «perestiş» kabiliyeti olacak ki, onun yürüyüşünü seyrederken duyduğum huşu dolu hayranlık bugüne kadar içimde kalmıştır. Şimdi, gün ışığında bu hanımın uzun boylu, güzel yüzlü ve çok biçimli olduğunu gördüm; tatlı bakışlı koyu renk gözlerini kalemle çizilmiş gibi çevreleyen ince uzun kirpikleri, geniş beyaz alnına ayrı bir güzellik veriyordu. Çok koyu kestane rengi saçını, düz taranmış saçlar ve uzun lüleler revaçta olmadığı o günün modasına göre, yuvarlak lüleler halinde şakaklarında toplamıştı; İspanyol vari siyah kadife şeritlerle süslenmiş mor yünlü elbisesi de günün modasına uygundu; kemerinde bir altın saat parlıyordu (o zaman bugün olduğu gibi herkeste saat yoktu). Bu tasviri tamamlamak için okuyucum,

kibar bir çehre, renksiz fakat berrak bir ten, şahane bir tavır ve eda ilâve ederse, Bayan Temple'ın dış görünüşü hakkında, hiç olmazsa sözle anlatılabilecek kadar, doğru bir fikir edinebilir. (Adının Maria olduğunu, kiliseye götürmem için bana emanet edilmiş olan bir dua kitabında yazılı olarak gördükten sonra öğrenecektim.)

Lowood müdiresi (hanımın görevi buydu) masaların birine konulan iki kürenin önüne oturdu, son sınıfı yanına çağırdı, coğrafya dersi vermeğe başladı; daha küçük sınıflar öğretmenleri tarafından çağrıldılar, tarih, gramer ve sair dersler bir saat kadar sürdü; bunları yazı ve aritmetik dersleri takip etti. Bayan Temple büyük kızlardan bazılarına müzik dersi veriyordu; her dersin süresi saatle ölçülüydü; sonunda saat on ikiyi çaldı, müdire ayağa kalktı :

«Öğrencilere bir söyleyeceğim var,» dedi.

Ders sonu gürültüsü başlamışken, müdirenin sesi işitilince herkes sustu. Müdire devam etti :

«Bu sabah, yiyemediğiniz bir kahvaltı verildi size, her halde açsınız. Herkese peynir ekmek verilmesi için emir verdim.» Sonra, kendisine şaşırmış gibi bakan öğretmenlere durumu açıklar gibi :

«Bu benim sorumluluğum altında olacak.» dedi ve odadan çıktı.

Az sonra peynir ekmek getirildi ve dağıtıldı. Bütün okul sevinç içindeydi, herkes açlığını giderdi. Sonra, «Bahçeye!» emri verildi. Kızlar renkli patiska bağlı kaba hasır başlıklar, kurşunî renkte pelerinler giydiler; ben de aynı şekilde giydirildim, onların peşinden açık havaya çıktım.

Bahçe geniş, dış manzarayı tamamen kapatacak kadar yüksek duvarlarla çevrelenmiş bir yerdi; bir yanında kapalı, uzun bir taraça vardı; kenarlarında geniş yollar olan orta kısmı birçok küçük tarhlara ayrılmıştı, bunlar bitki yetiştirmeleri için öğrencilere bahçe olarak tahsis

edilmişti, her tarhın bir sahibi vardı; çiçekler açınca bahçe güzel görünecekti, fakat şimdi, ocak ayının sonuna doğru, kış soğuğu her şeyi dondurmuş, kapkara çürütmüştü. Durup etrafıma bakarken titriyordum; açık havada gezilecek gibi bir gün değildi; yağmur yağmıyor, fakat ıslak, sarı bir sis ortalığı karartmış, bir gün önceki sellerle her taraf çamur olmuştu. Kızlardan en sağlam olanları koşuyor, hareketli oyunlar oynuyorlardı; soluk benizli zayıf olanlar ise, soğuktan korunmak için küme küme taraçaya sığınmışlardı; bunların arasında, yoğun sis titreyen vücutlarının içine kadar işlerken, sık sık öksürenler vardı.

O zamana kadar kimseyle konuşmamıştım, kimse de bana aldırış etmemişti; yalnızdım, ama yalnızlık duygusuna alışık olduğumdan üzgün değildim. Pelerinime iyice sarıldım, dıştan beni ısıran soğuğu, ve doymadığım için beni içten kemiren açlığı unutmağa çalışıyor, taraçanın direklerinden birine dayanarak etrafı seyretmek ve düşünmekle kendimi avutuyordum. Düşüncelerim o kadar dağınık ve belirsizdi ki, bunlar kaydedilmeğe değmezler. Nerede olduğumu iyice anlayamıyordum. Gateshead ve geçmiş hayatım ölçülemeyecek kadar uzaklarda kalmıştı; bugünkü durumum da mutlak, acayipti. Manastırlarınkine benzeyen bahçeye, sonra da binaya baktım: kocaman bir yapıydı, yarısı eski ve kararmış, yarısı da yepyeniydi. Ders odasının ve yemekhanenin bulunduğu yeni kısım, çerçeveleri bölmeli, kafesli pencerelerden ışık alıyordu, görünüşü kiliseye benziyordu; kapının üstündeki taş levhada şu yazı vardı:

> **«Lowood Müessesesi — Bu kısım m.s. ... yılında bu eyalette, Brocklehurst Konağında Naomi Brocklehurst tarafından yeniden inşa edilmiştir.» «Nurunuz insanların önünde ziya versin ki sizin iyi işlerinizi görüp semavatta olan Pederinizi temcid etsinler.» Metyi — s. 16.»**

Bu kelimeleri tekrar tekrar okudum: her halde bir manası olacaktı, ama ben anlayamıyordum. «Müessese» kelimesinin ne demek olduğunu düşündüğüm, ve ilk cümle ile sonraki İncil suresi arasında bir bağlantı bulmağa çalıştığım esnada, arkamda bir öksürük sesi duydum, başımı çevirdim: bana yakın taş sıra üstünde oturan bir kız gördüm; elindeki kitabın üzerine eğilmiş, merakla okur gibi görünüyordu. Bulunduğum yerden kitabın adını görebiliyordum, «Rasselas» dı; bu isim bana acayip geldi, bu yüzden de ilgimi çekti; bir sahifeyi çevirirken kız gözlerini kaldırınca, ona hemen sordum :

«Kitabın meraklı mı?» Onu bir gün bana ödünç vermesini istemek aklıma gelmişti.

«Beğeniyorum» dedikten sonra kız birkaç saniye durdu, bana baktı.

«Neden bahsediyor?» diye devam ettim. Bir yabancıyla böyle konuşmağa başlamak cesaretini acaba nerede bulmuştum? Böyle bir şey yapmak hiç âdetim değildi; belki de kızın kitap okuması bende bir yakınlık duygusu uyandırmıştı ben de okumağı severdim, ama tabiî çocukça, hafif hikâyelerden hoşlanırdım, ciddî metinleri hazmedemez, anlayamazdım.

Kız kitabı bana uzattı, «Bakabilirsin,» dedi.

Kitabı kısaca gözden geçirdikten sonra, içindeki yazıların «Rasselas» adı kadar ilgi çekici olmadığını, çocukça zevkime göre, iç sıkıcı olduğunu düşündüm; ne peri ne de cin vardı bu kitapta, baskı yazılı sahifelerinde de göze hoş görünür bir şey yoktu. Kitabı kıza geri verdim; sessizce aldı, tekrar okumağa hazırladı.

Onu okumasından tekrar alıkoymağa cesaret ettim :

«Kapının üstünde, taş levhadaki yazının ne manaya geldiğini bana anlatabilir misin? Lowood Müessesesi nedir?»

«İçinde yaşamağa geldiğin okuldur.»

«Niçin Müessese demişler? Öteki okullardan bir farkı var mı?»

«Kısmen bir hayır okuludur; sen, ben, hepimiz «bağışla yetiştirilen» çocuklarız. Her halde, sen de yetim olmalısın; annen ya da baban ölmediler mi?»

«İkisi de çoktan ölmüşler, onları hatırlamıyorum.»

«İşte, buradaki kızların hepsi ya anasız, ya babasızdır. Bu okulun adı da yetim çocukları yetiştirme müessesesidir.»

«Biz para vermiyor muyuz, bedava mı bakılıyoruz?»

«Her birimiz için yılda on beş altın ödenir; bu parayı ya kendimiz, ya da yakınlarımız öder.»

«O halde, neden bize bağışla yetiştirilen çocuklar deniyor?»

«Çünkü on beş altın bakım ve okuma masraflarımıza yetmiyor, üst tarafı bağışlarla ödeniyor.»

«Bağışlar kimlerden geliyor?»

«Buradaki ya da Londra'daki hayırseverler bazı hanım ve beylerden.»

«Naomi Brocklehurst kimdir?»

«Levhada okuduğun gibi, binanın yeni kısmını inşa ettiren hanımdır; şimdi burada her şeyi oğlu idare ediyor.»

«Niçin?»

«O, müessesenin mütemedi ve idarecisidir de ondan.»

«O halde, burası, beline saat takan, bize peynir ekmek dağıttıran uzun boylu hanımın değil midir?»

«Bayan Temple mi? Yok canım! Keşke onun olsaydı; o, yaptığı her iş için Bay Brocklehurst'e hesap vermeğe mecburdur. Bütün yiyecek ve içeceklerimizi Bay Brocklehurst satın alır.»

«Burada mı oturur?»

«Hayır, biraz daha uzakta, büyük bir konakta oturur.»

«İyi bir insan mıdır?»

«Rahiptir, çok iyilik yaptığı söylenir.»

«Uzun boylu hanımın adı Bayan Temple mi dedin?»

«Evet.»

«Öteki öğretmenlerin adları nedir?»

«Kırmızı yanaklısı Bayan Smith'dir; giydiğimiz elbiseleri, pelerinleri, hep kendimiz diktiğimiz için o biçer, işlere bakar; siyah saçlı, kısa boylusu Bayan Scatcherd'dir, tarih ve gramer okutur, ikinci sınıf ders okurken dinler; şal giyen, beline sarı kordonla mendil takan da Madam Pierrot'dur, Fransa'da Lisle'den gelmiş; Fransızca öğretir.»

«Öğretmenleri seviyor musun?»

«Oldukça.»

«Ufak tefek esmer olanı da, Madam..... ismini senin gibi söyleyemiyorum onu da seviyor musun?»

«Bayan Scatcherd çabuk kızar, ondan sakınmalısın; Madam Pierrot fena kadın değildir.»

«Ama en iyileri Bayan Temple'dır, değil mi?»

Bayan Temple çok iyi, çok akıllıdır. Bilgisi de daha fazla olduğundan ötekilerin hepsinden çok üstündür.»

«Sen ne zamandan beri buradasın?»

«İki yıldan beri.»

«Yetim misin?»

«Annem yok.»

«Hoşnut musun bu okuldan?»

«Sen fazla soru soruyorsun, yeterince cevap verdim sana; şimdi kitabımı okumak istiyorum.»

O sırada yemek zili çaldı. Herkes içeriye girdi, yemekhaneye gidildi. O odayı dolduran koku, kahvaltıda burnumuza gelmiş olandan pek de farklı değildi. Yemek kocaman iki kalaylı kap içindeydi; çıkan dumanı bayat yağ kokuyordu; yemeğin tatsız patatesle karıştırılıp pişirilen pas renginde acayip et parçalarından ibaret olduğunu gördüm; bundan herkese bolca bir pay verildi, ben de kendi payım-

dan yiyebildiğim kadarını yedim; «acaba her günkü yemeğimiz böyle mi olacak?» diye düşünüyordum.

Yemekten sonra hemen sınıfa geçtik, derslere yeniden başlandı; saat beşe kadar çalışmağa devam ettik.

Öğleden sonra geçen tek olay şu oldu: Taraçada konuşmuş olduğum kızı Bayan Scatcherd tarih dersinden kovmuş, geniş ders odasının ortasında ayakta durmasını emretmişti. Bu ceza bana çok utanç verici gibi geldi, hele on üç - on dört yaşında bir kız için; çok üzülecek, utanacak sanıyordum; şaşırdım: kız ne ağladı, ne de yüzü kızardı. Herkesin gözü onun üzerinde olduğu halde, ciddî fakat çok sakin bir tavırla odanın ortasında duruyordu. «Ne kadar kendime hâkim, azimli görünüyor, nasıl dayanabiliyor bu cezaya» diye düşünüyordum. «Ben onun yerinde olsaydım, yerin yarılmasını, beni yutmasını isterdim.» O, çektiği cezadan, bulunduğu durumdan çok uzak olan bir şeyler düşünüyormuş gibiydi. Uyanıkken rüya görenler olurmuş, acaba bu kız da öyle rüya mı görüyor? Gözleri yere dikilmiş ama her halde yeri görmüyordu, bakışları kendi içine dönmüş, kalbine kadar inmiş, o andaki gerçekleri değil de hatırladığı bazı şeyleri görüyormuş gibiydi. Acaba, bu kız iyi mi, fena mıydı?»

Akşam saat beşten sonra tekrar yemeğe çağrıldık; verilen küçük bir fincan kahveyle yarım dilim esmer ekmeği iştahla içtim ve yedim ama keşke bunun iki misli daha olsaydı; gene aç kalmıştım.

Yarım saat dinlenmeden sonra tekrar ders çalışıldı; ondan sonra da gene bir bardak su ve yulaf pidesi, sonra dualar, ve nihayet yatak. Lowood'daki ilk günüm böylece geçti.

BÖLÜM 6

Ertesi gün gene önceki sabah gibi başladı. Fakat o sabah yıkanma töreni olmadı, ibriklerdeki sular donmuştu. Gece hava değişmiş, yatakhanedeki pencere aralıklarından ıslık çalarak giren şiddetli bir kuzeydoğu rüzgârı bizi yataklarımızda titretmiş, suları dondurmuştu.

Duaların ve İncil'in okunmasıyle geçen o bir buçuk saat boyunca soğuktan öleceğimi sanmıştım. Nihayet kahvaltı saati geldi; yulaf lapası bu sefer yanmamıştı, lezzeti fena değildi ama miktarı azdı; bana çok küçük görünen payımı alınca, keşke iki misli olsaydı diye düşündüm.

O gün beni dördüncü sınıfa kaydettiler; artık belirli görevlerim, işlerim vardı. Şimdiye kadar Lowood'da olup

bitenlere ancak seyirci kalmıştım; şimdiden sonra ben de bir rol oynayacaktım. Önceleri, ezberlemeğe alışık olmadığım için dersler uzun ve güç geliyordu; sık sık bir ödevden ötekine geçmek de zihnimi karıştırıyordu. Saat üçe doğru Bayan Smith, elime iki arşın kadar uzun bir tülbent, iğne iplik, yüksük ve saire verince sevindim; sınıfın sakin bir köşesinde oturup bezin kenarlarını bastırmamı söyledi. O saatta kızların çoğu dikiş dikmekteydi; yalnız bir sınıf Bayan Scatcherd'in oturduğu sandalyenin etrafına toplanmış, kitap okuyorlardı; ortalık sessiz olduğundan, dersin konusunu, her kızın okuyuş tarzını, Bayan Scatcherd'in onları tenkit veya tasvip eden sesini işitebiliyordum. İngiltere tarihini okuyorlardı. Okuyanlar arasında taraçada tanışmış olduğum kızı gördüm; ders başlarken sınıfın başındaydı, fakat bir telaffuz hatası veya durulacak yere dikkat etmediği için ansızın sınıfın en arkasına gönderildi; bulunduğu loş yerde bile Bayan Scatcherd'in dikkati hep onun üzerindeydi, boyuna söyleniyordu :

«Burns!» (kızın ismi buydu; erkek okullarında olduğu gibi, burada da kızlar soyadlarıyle çağrılıyorlardı), «Burns, ayakkabına çarpık basıyorsun, ayak uçlarını derhal dışarıya doğru çevir!» «Burns, çeneni öne doğru ne fena uzatıyorsun, çek içeri çeneni!» «Burns, başını dik tut, bu vaziyette karşımda duramazsın.» ve saire.

Bir bölüm iki defa tekrarlandı, sonra kitaplar kapatıldı, kızlara sualler sorulmağa başlandı. Okunan bölüm, Kral Birinci Charles'ın devresine aitti; gemi tonajı, yük parası, gemi vergisi gibi bazı sorulara kızlar cevap veremiyorlardı. Sıra Burns'e gelince, ufak tefek güçlükler hemen ortadan kalktı; dersin tamamını kafasına iyice yerleştirmiş gibi, her soruya derhal cevap veriyordu. Bayan Scatcherd'in iltifatına mazhar olacağını sanmıştım ama o, birdenbire :

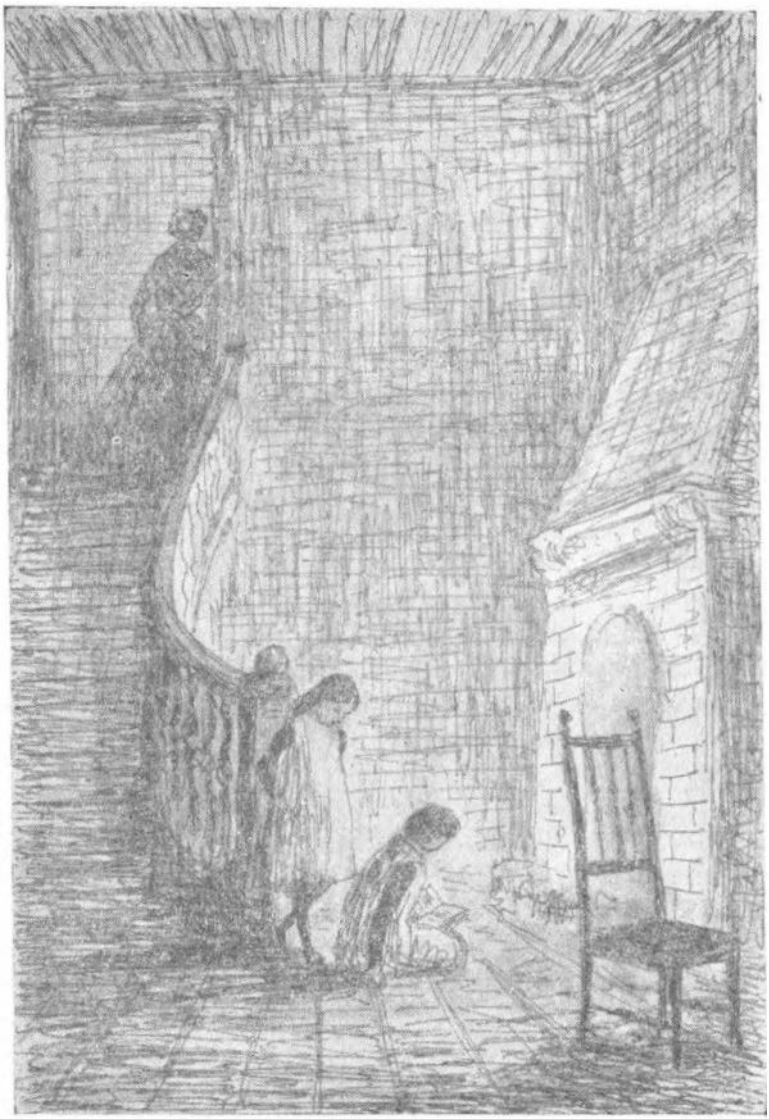

«Pis kız! diye bağırdı, «Bu sabah tırnaklarını temizlememişsin!»

Burns cevap vermedi; susmasına şaştım: sular donduğu için tırnaklarını temizleyemediğini, yüzünü bile yıkayamadığını söyleyemez miydi? Bu sırada dikkatimi başka tarafa çevirmem gerekti. Bayan Smith beni çağırıyordu, saracağı çileyi tutmamı istiyordu. Yumağı sararken ara sıra benimle konuşuyor, daha önce okula gidip gitmediğimi, dikiş dikmek, örgü örmek ve saire bilip bilmediğimi soruyordu. Bu sırada Bayan Scatcherd'in hareketlerini takip edememiştim. Yerime döndüğümde, bu hanım, ne olduğunu işitmediğim bir emir vermekteydi. Burns hemen dışarıya çıktı, kitapların saklandığı bir dolaptan bir şey alıp derin bir selâmla Bayan Scatcherd'in eline verdi: bu, bir ucundan bağlanmış küçük bir çalı demetiydi. Sonra kız kendiliğinden önlüğünü çözdü, öğretmen onun ensesine çalı demetiyle tekrar tekrar şiddetle vurdu. Kızın gözlerinde bir tek yaş görünmedi. Bu manzara karşısında, dikiş diken parmaklarım faydasız ve çaresiz bir öfkeyle titrediğinden durakladım; kızın yüzüne baktım, her zamanki sakin çehresinde bir değişiklik yoktu.

Bayan Scatcherd: «Pekleşmiş kız!» dedi. «Seni pasaklılıktan vazgeçirmenin hiç bir çaresi yok. Götür şunu yerine koy.»

Burns çalı demetini aldı götürdü; yerine dönerken ona yakından baktım; mendilini cebine koymaktaydı, zayıf yanağında bir göz yaşının izi parlıyordu.

Lowood'da günün en hoş kısmı bence akşam üstü oyun saatiydi; saat beşte yenilen bir lokma ekmek, içilen bir yudum kahve, açlığımızı gidermese bile bize canlılık verirdi, bütün gün altında bulunduğumuz can sıkıcı baskıyı hafifletmiş olurdu. Henüz yakılmamış olan mumların yerine ışık vermesi için ateş daha parlak bir alevle yakılır

oda sabahkinden daha sıcak olurdu: ocaktaki kızıl korlar, serbestçe yapılabilen gürültü, birçok neşeli sesin birbirine karışması, insana hoş bir özgürlük hissi veriyordu.

Bayan Scatcherd'in öğrencisi Burns'e dayak attığı günün akşamı, sınıfların, masaların, gülüşüp oynaşan kızların arasında her zamanki gibi yalnız dolaşıyor, fakat kendimi yalnız duymuyordum; pencerenin önünden geçerken ara sıra perdeyi kaldırıp dışarıya bakıyordum; kar lapa lapa yağıyor, alt camlarda birikmeğe başlıyordu; kulağımı pencereye yapıştırınca, dışarıda esen rüzgârın hazin mırıltısını içerideki coşkun gürültüden ayırt edebiliyordum.

Belki sıcak bir yuvadan, şefkatli ana babadan henüz ayrılmış olsaydım, yalnızlık beni üzecek, rüzgârın sesi bana kasvet verecek, fırtına beni rahatsız edecekti; oysa, şimdiki halde, garip bir heyecan duyuyordum; pervasız, ateşli bir arzuyla rüzgârın daha vahşîce ulumasını, alaca karanlığın zifiri karanlığa dönmesini, gürültünün hercümerce dönmesini istiyordum.

Sıraların üstünden atlayıp masaların altından geçerek ocaklardan birine yaklaştım; orada yüksek tel siperin yanında diz çökmüş olan Burns'ü buldum; sessiz ve dalgın, etrafındaki her şeyden habersiz, korların donuk ışığında kitabını okuyordu. Yanına yaklaştım :

«Hâlâ Rasselas mı?» diye sordum.

«Evet, şimdi bitirdim.»

Beş dakika sonra kitabı kapattı. Bu işime geldi, «şimdi belki onunla konuşabilirim» diye düşündüm. Yanıbaşına oturdum :

«Burns'den başka adın nedir? diye sordum.

«Helen.»

«Uzaktan mı geldin buraya?»

«Kuzeyde bir yerden geldim, İskoçya sınırına yakın.»

«Bir gün oraya dönecek misin?»

«İnşallah, ama gelecekten kimse emin olamaz.»

«Herhalde Lowood'dan ayrılmak isterdin, değil mi?»

«Hayır, niçin isteyim? Lowood'a okumak için gönderildim. Eğitimi yarıda bırakıp gitmek neye yarar?»

«Ama o zalim öğretmen Scatcherd sana nasıl işkence etti!»

«Zalim mi? Hiç de değil. Serttir, kusurlarım onu hiddetlendiriyor.»

«Ben senin yerinde olsaydım ondan nefret ederdim. O çalı demetiyle bana vurmuş olsaydı elinden koparır, suratına karşı iki parça kırardım.»

«Her halde hiç de böyle bir şey yapmazdın; yoksa Bay Brocklehurst seni okuldan kovardı, velilerin de buna çok üzülürlerdi. Kendinden başka kimsenin duymadığı bir sabırla katlanmak, kötü sonucu seninle ilgilenen kimseleri etkileyecek olan şuursuzca hareket etmekten çok daha iyidir. Hem de, İncil: kötülüğe iyilikle karşılık ver, demiştir.»

«Ama dayak yemek, bir oda dolusu insanın ortasında ayakta durmak utanç verici değil mi? Hem de sen büyük bir kızsın, ben küçük olduğum halde buna dayanamazdım.»

«Gene de, kaçınmayacağın bir şeye katlanmak boynunun borcudur; eğer kaderinde varsa, katlanmağa mecbur olduğun bir şeye "Ben buna dayanamam" demek budalalık olur.»

Onu hayretle dinliyordum; bu dayanıklık felsefesini anlayamamıştım. Kendisini cezalandıranı da haklı çıkarmasına hiç aklım ermiyordu. Bana öyle geliyordu ki, Helen Burns böyle şeylere benim göremediğim bir ışık altında bakıyordu. Onun haklı, benim haksız olabileceğimi seziyordum, ama bu konuda daha derin düşünmek istemedim, bu işi daha uygun bir zamana bıraktım.

«Kusurların olduğunu söylüyorsun, Helen, nedir bu kusurlar? Bana kalırsa sen çok iyi bir kızsın.»

«Şu halde, görünüşe dayanarak hüküm vermemeği benden öğren. Bayan Scatcherd'in dediği gibi "pasaklı"-yım; eşyamı ancak ara sıra yerleştiririm, hiç bir zaman da yerli yerinde kalmalarını sağlayamam; dikkatsizim, kuralları unuturum, hiç tertipli değilim. Ama şunu da söyleyim: bazan, sistemli bir düzene bağlı tutulmağa, senin gibi, ben de katlanamam diyorum. Doğuştan tertipli olan, her şeyi dakikası dakikasına yapan, titiz bir insan olan Bayan Scatcherd elbette beni çekemez.»

«Üstelik asık suratlı ve zalimdir» diye ekledim ama Helen bu sözleri kabul etmek istemediğinden sustu.

«Bayan Temple de sana karşı Bayan Scatcherd kadar sert mi davranıyor?»

Bayan Temple'ın adını işitince Helen'in ciddî yüzünde tatlı bir gülümseme belirdi :

«Bayan Temple iyilik dolu bir insandır, okuldaki en kötü öğrenciye bile sert davranmak üzer onu; kusurlarımı görüyor, bunları bana güzellikle söylüyor; iyi bir şey yaparsam beni cömertçe övüyor. Benim çok kusurlu olduğumun en kuvvetli delili de, o kadar yumuşak, mantıklı olan sitem ve nasihatların bile beni yola getiremediğidir; herşeyden daha çok kıymet verdiğim övmeleri bile beni dikkatli, tedbirli olmağa teşvik etmiyor.»

«Acayip şey; dikkatli olmak o kadar zor mu?»

«Senin için hiç şüphesiz kolaydır; bu sabah sınıfta sana bakıyordum, çok dikkatli olduğunu gördüm. Bayan Miller dersi anlatırken ve sana sual sorarken, düşüncelerinin başka tarafa kaçmadıkları belliydi. Oysa, Bayan Scatcherd'i dinlemem, bütün söylediklerini kafamda tutmam gerekirken, çok defa, sesi bile kulağımdan kayboluyor; rüyaya dalıyorum; kendimi Northumberland'da sanıyo-

rum, etrafımdaki sesler Deepden'den geçerek evimizin yanında akan küçük derenin şırıltısıymış gibi geliyor bana. Sonra, cevap vermek sırası bana gelince, uyandırılmam gerekiyor, rüyamdaki derenin sesini dinlerken dersi işitmediğim için hiç bir cevap veremiyorum.»

«Ama bugün ne güzel cevap verdin!»

«Tesadüf; okunan dersin konusu ilgimi çekmişti; bugün, Deepden'i rüyamda göreceğime, Kral Birinci Charles'ı düşünüyordum: onun gibi doğrulukla iş görmek isteyen bir insan, nasıl olur da bazen bu kadar haksızca akılsızca işler yapardı? Ne yazık ki âdil ve vicdanlı olduğu halde, tacının kendisine verdiği imtiyazlardan daha ötesini görememişti; keşke daha uzağa bakıp çağının maneviyatını anlayabilmiş olsaydı! Gene de Charles'ı severim, ona saygım vardır, ona acırım, zavallı, cinayete kurban giden kral! Evet, en kötü insanlar onun katilleriydi, hakları olmadığı halde kan dökmüşlerdi. Onu öldürmeğe nasıl cüret etmişlerdi!»

Helen şimdi kendi kendine konuşuyordu; onu anlayamayacağımı bu hususta hemen hemen hiç bir bilgim olmadığını unutmuştu. Onu tekrar kendi seviyeme indirmek istedim :

«Sana Bayan Temple ders verirken de başka şeyler düşünür müsün?»

«Hayır! yani, ancak arasıra dalgın olurum; Bayan Temple'ın söylediklerinde, çok defa, benim düşündüklerimden daha yeni olan şeyler bulurum; konuşması bana o kadar sevimli gelirdi. Verdiği bilgiler de çoğu zaman tam benim öğrenmek istediğim şeylerdir.»

«O halde, Bayan Temple ile çalışırken iyi bir öğrenci oluyorsun, öyle mi?»

«Evet, ama pasif bir şekilde, hiç bir çaba harcamadan iyi oluyorum, içimdeki istekler beni ne tarafa çekerlerse

o tarafa gidiyorum. Bu şekilde iyi olmanın bir değeri yok ki.»

«Çok değeri var! Demek ki sana karşı iyi davranırlarsa sen de iyi olursun. Benim de başka bir şey istediğim yok. İnsanlar kendilerine zulüm edenlere karşı gelmeseler, sözlerini dinleseler, kötü insanlar her istediklerini yaparlardı; korku duymazlar, bu yüzden de gitgide daha kötü olurlar. Bize sebepsiz vurulursa biz de karşı gelerek olanca kuvvetimizle vurmalıyız; eminim ki bizi dövene kuvvetle karşı gelmeliyiz ki bir daha böyle bir şey yapamayacağını öğrenmiş olsun.»

«Dinsizlerin ve vahşîlerin kuralıdır bu; Hıristiyanlar ve uygar insanlar bunu kabul etmezler.»

«Nasıl? anlayamadım.»

«Kini yenmenin en iyi çaresi şiddete baş vurmak olmadığı gibi, açılan bir yarayı kapatacak en iyi ilâç da öç almak değildir.»

«O halde, nedir?»

«İncil'i oku, Hazreti İsa'nın dediklerine, nasıl hareket ettiğine dikkat et; onun sözleri sana kural olsun, ondan örnek al.»

«Ne demiş?»

«Düşmanlarını sev, sana küfredenlere hayır duası et; senden nefret edenlere, seni hor görenlere iyilik et.»

«Öyleyse, ben Bayan Reed'i sevmeliyim — bunu yapamam; oğlu John Reed'e hayır duası etmeliyim — bu da mümkün değil.»

Bu sefer Helen Burns benden açıklama istedi; ben de, çektiğim acıları, içimi dolduran hiddeti, kendime göre anlatmağa başladım. Duyduğum helecan hislerimi ateşlemiş, hırçınlaştırmıştı; bunları yumuşatmağa, bastırmağa çalışmadan, duyduğum gibi konuşuyordum.

Helen beni sonuna kadar sabırla dinledi; bir şey söylemesini bekliyordum ama konuşmadı.

«E...» dedim, Bayan Reed taş yürekli kötü bir kadın değil miymiş?»

«Şüphesiz, sana karşı fena davranmış, çünkü Bayan Scatcherd benim mizacımdan hoşlanmadığı gibi, o da seninkini beğenmiyordu. Ama, sana bütün söylediklerini, yaptıklarını, en ince noktasına kadar nasıl hatırında tutmuşsun! Haksızlığı yüreğinde ne kadar derin bir iz bırakmış; bana yapılan hiç bir şey bende böyle izler bırakmamıştır. Onun sertliğini, sende uyandırdığı şiddetli öfkeyi unutmağa çalışsan daha rahat olmaz mısın? Hayat çok kısadır, kin beslemeğe, haksızlıkların sayısını kaydetmeğe değmez. Bu dünyada her birimiz ve hepimiz kusurlarla yüklüyüz; ama bir gün gelecek ki, fani vücutlarımızla birlikte onları da üstümüzden atacağız; o zaman, günahlarımız, ayıplarımız, etten yapılı ağır vücutla birlikte üstümüzden düşecek, yalnız ruhun kıvılcımı kalacak; hayat ve düşüncenin elle tutulmaz menbaı olan o kıvılcım, Halik'ten çıkıp mahluka geçtiği andaki kadar saf ve temiz bir halde nereden geldiyse oraya geri dönecek, belki insandan da yüksek bir varlığa yeniden geçecek, belki şan ve haşmet derecelerini aşarak, soluk insan ruhu bir melekte parlayacaktır! Eminim ki hiç bir zaman aksine olmasına, insandan ifrite alçalmasına izin verilmeyecektir, hayır, hayır, bu olamaz. Benim başka bir inancım var, bunu kimse bana öğretmedi, kimseye de pek açıklamadım; bu inanca büyük bir sevgi ile bağlıyım, çünkü herkese ümit verir. İnancıma göre, ahiret bir huzur yeri, cisim bir yuvadır, dehşet ve boşluktan ibaret değildir. Bu inançla mücrim ile cürmün arasındaki farkı çok açık olarak görürüm. Birincisi samimiyetle bağışlayabilirim, ikincisinden ise nefret ederim; öç alma duygusu yüreğimi üzmez; alçaklığa karşı çok derin bir tiksinti duymam, haksızlık beni ezmez; sonu bekleyerek huzur içinde yaşarım.»

Bu cümleyi bitirirken Helen her zaman eğik tuttuğu

başını daha da eğdi. Artık benimle konuşmak istemediğini, düşünceleriyle baş başa kalmak istediğini bakışlarından anladım. Fakat düşüncesine dalmağa vakit kalmadan, karşısına iri, kaba bir kız dikildi: mümessillerden biriydi; kuvvetli bir Cumberland şivesile :

«Helen Burns,» dedi. «Şimdi gidip çekmeceni düzeltmezsen, dikişini toplamazsan, Bayan Scatcherd'i çağırır, ona gösteririm.»

Helen içini çekti, cevap vermeden ayağa kalktı, aldığı emri yerine getirdi.

BÖLÜM 7

Lowood'da geçirdiğim ilk üç aylık süre bana uzun bir çağ gibi geldi, hem de altın çağı değildi bu; yeni kurallara, bana yabancı gelen görevlere alışıncaya kadar çok güçlük çektim, çok uğraştım; başarısızlığa uğramak korkusu maddî eza ve cefadan daha fazla üzüyordu beni. Oysa bunlar da az değildi.

Ocak, Şubat ve Mart ayının bir kısmı süresince yoğun karlar, kar eridikten sonra da geçilmez hale gelen yollar, bahçe duvarlarından dışarıya çıkmamıza imkân bırakmıyordu. Ancak kiliseye gidebiliyorduk, ama her günün bir saatini bahçenin içinde açık havada geçirmek zorundaydık. Giydiklerimiz bizi şiddetli soğuktan korumağa yetmi-

yordu. Çizmemiz olmadığı için kar papuçlarımızın içine giriyor, orada eriyordu. Eldivensiz ellerimiz, ayaklarımız gibi, uyuşuyor, çatlıyordu. Her akşam, ayaklarımın bu hale gelmesinden dolayı çektiğim çıldırtıcı kaşıntıyı, acıyı, sabahları da, şişmiş, çatlamış, kaskatı olmuş ayaklarımı papuçlarımın içine sokarken duyduğum işkenceyi hâlâ hatırlıyorum. Yemeklerin yetersizliği de ayrı bir azaptı; bizde, gelişmekte olan çocukların keskin iştahı varken, halsiz bir hastayı ancak besleyebilecek kadar yemek yiyorduk. Besin kıtlığı, küçük öğrencileri yıldıran bir zorbalığa yol açmıştı. Aç kalan büyük kızlar fırsat buldukça küçükleri kandırarak ya da tehdit ederek paylarını ellerinden alıyorlardı. Çay saatinde dağıtılan o kıymetli esmer ekmek parçasını, üstüme varan iki kişiyle paylaşmağa kaç kere mecbur kalmıştım; kaç kere fincanımdaki kahvenin yarısını üçüncü bir kıza kaptırdıktan sonra arta kalanı açlıktan ağlayarak içmiştim!.

Kışın pazar günleri çok sıkıntılıydı. Hâmimizin görevli olduğu Brocklebridge kilisesine kadar iki buçuk kilometre yol yürürdük; zaten üşümüş olarak yola çıkar, kiliseye varınca buz kesilmiş, sabah duaları süresince de soğuktan felce uğramış gibi olurduk. Kilise uzaktı, yemek saatinde okula dönemezdik; âyinler arasında bize soğuk et ve ekmek dağıtılırdı ama miktarı, her zamanki yemeklerimiz gibi az olurdu.

Öğleden sonra dualar bitince, tepelerden geçen rüzgârlı bir yoldan okula dönerdik; kuzeydeki karlı tepelerden esen kış rüzgârı yüzümüzün derisini soyacakmış kadar keskindi.

Biz, dizi halinde pek zavallı ve kanadı düşük bir durumda ilerlerken, Bayan Temple'ın, rüzgârdan dalgalanan satrançlı pelerinine sımsıkı sarılı olarak hafif ve çevik adımlarla yanımızda yürüdüğünü, sözleriyle ve kendini misal göstererek maneviyatımızı yükseltmeğe çalıştığını,

«yiğit askerler gibi yürümemizi» söylediğini hatırlarım. Öteki öğretmenler, zavallıcıklar, kendileri de bitkin olduklarından kimseye kuvvet verecek halde değildiler.

Okula döndüğümüzde, parlak alevli ateşin sıcağını, ışığını nasıl özlemiş olurduk! fakat küçükler bu nimetten faydalanamazlardı: iri kızlar sınıfın her iki ucundaki ocakların etrafını hemen çevreledikleri için küçükler onların arkasında kalır, sıska kollarını önlüklerine sararak yere çömelirlerdi.

Çay saatinde biraz teselli bulurduk: pazar günleri yarım dilim ekmek yerine bize tam dilim verilir, üstüne de, sevindirici bir ilâve olarak incecik sürülmüş tereyağı olurdu! Bu ziyafeti bir pazardan öteki pazara kadar özlemle beklerdik. Bu şahane yiyeceklerin yarısını kendime saklamağı başarırdım ama geri kalanını mutlaka başkalarına vermeğe mecbur olurdum. Pazar akşamları, Kateşizmi, Metyi kitabının beşinci, altıncı ve yedinci bölümlerini ezbere okumakla, ve yorgun olan Bayan Miller'in bir türlü tutamadığı esnemelerle okuduğu uzun bir vaazı dinlemekle geçerdi. Bu arada küçük kızlardan birkaçı İncil'den Ötikes sahnesini temsil ederler, uykudan ayakta duracak halleri kalmadığından çok defa yere yuvarlanırlar, yarı ölü bir halde ayağa kaldırırlardı; bunun giderilmesi çaresi de onları sınıfın ortasına kadar sürükleyerek vaaz bitene kadar orada ayakta tutmaktı; bazan ayakları takatsız kalan küçükler yere yıkılıyorlardı, o zaman da yüksek iskemlelerle desteklenirler, ayakta tutulurlardı.

Bay Brocklehurst'ün ziyaretlerinden henüz söz etmedim, zira benim okula gelişimden sonra geçen bir ayın en büyük kısmı süresince efendi evinden uzaktaydı; dostu Başdiyakos'a yaptığı ziyareti uzatmış olsa gerek. Onun burada olmaması işime gelmişti. Onu görmekten korkmamın sebepleri olduğunu söylememe hacet yok; ama sonunda geliverdi.

Ben Lowood'a geleli üç hafta olmuştu; bir gün öğleden sonra, elimde taştahtası ile oturmuş, hesap dersimdeki uzun bir bölmenin sonucunu çıkarmağa uğraşıyordum; dalgın gözlerimi bir ara pencereye doğru kaldırınca, dışarıda geçen birini gördüm: o kuru, uzun şekli hemen tanıdım; iki dakika sonra, öğretmenler de dahil bütün sınıf ayağa kalkınca kimi selâmladıklarını anlamak için dönüp bakmama lüzum yoktu. Uzun adımlar dershaneyi ölçer gibi boydan boya geçti, ve kendi de ayağa kalkmış olan Bayan Temple'ın yanında durdu, Gateshead'de ocak başında durup çatık kaşlarla bana kötü kötü bakmış olan o kara direk görüldü. Bu mimarî esere yan gözle baktım; evet, yanılmamıştım, Bay Brocklehurst'un ta kendisiydi; üzerindeki uzun, dar palto yukarıya kadar ilikli olduğundan her zamankinden daha boylu, daha kuru, daha dik görünüyordu.

Ondan çekinmemin özel sebepleri vardı: benim hakkımda Bayan Reed'in haince söylediği imalı sözleri, Bay Brocklehurst'ün Bayan Temple'e ve öğretmenlere duyuracağına dair söz verdiğini çok iyi hatırlıyordum. Bu sözünü yerine getirecek diye öteden beri korku içinde yaşamıştım. Her gün, o adam gelecek diye endişe içinde beklerdim; benim geçmişteki hayatım hakkında vereceği bilgiler bana ebediyen «kötü çocuk» damgasını vuracaktı. Şimdi o buradaydı. Bayan Temple'ın yanında duruyor, kulağına alçak sesle bir şeyler söylüyordu; beni kötülediğinden emindim. Bayan Temple'ın gözünün içine bakıyor, bakışlarının tiksinti ve nefretle bana çevrilmesini her an korkuyla bekliyordum. Aynı zamanda kulak kesilmiştim; tesadüfen odanın en üst tarafında oturmuş bulunduğumdan adamın söylediği sözlerin çoğunu işitebiliyordum, konusunu anlayınca o an için rahatladım. Bay Brocklehurst, «Her halde Bayan Temple,» diyordu, «Lowton'da satın aldığım ipliğin işe yarayacağını sanıyorum; patiska gömlekler için

en uygun cinsten olduğunu tahmin ettim, iğneleri de ona göre ayarlayarak seçtim. Lûtfen Bayan Smith'e söyleyiniz, yırtıkları örmek için lâzım olan iğneleri not etmeği unutmuşum, gelecek hafta onlar da gönderilecektir. Fakat her öğrenciye birer iğneden fazlasını katiyen vermesin, fazla verilirse dikkat etmezler, kaybedebilirler. Ha! Şunu da söyleyin efendim: yün çoraplara daha iyi bakılmalıdır; son defa gelişimde mutfak bahçesine çıkmıştım, orada ipte asılı olan çamaşırları gözden geçirdiğimde, siyah çoraplardan birçoğunun tamir edilmemiş olduğunu görmüştüm; deliklerinin büyüklüğüne bakılırsa, bunların arada bir sağlamca örülmemiş oldukları anlaşılıyor.»

O susunca, Bayan Temple :

«Talimatınıza uyulacaktır efendim» dedi.

«Bir de, çamaşırcı kadının bana söylediğine göre, kızlardan bazıları bir hafta içinde iki tane temiz yaka almışlar; bu çoktur; nizamnameye göre yalnız bir tane alabilirler.»

«Bunun sebebini açıklayabilirim efendim; Agnes ve Catherine Johnson geçen perşembe günü Lowton'daki arkadaşlarına çaya davetliydiler; bu ziyaretleri için temiz yaka takmak istediler, ben de buna izin verdim.»

Bay Brocklehurst tasvip eder gibi başını salladı :

«Peki, bu seferlik geçelim bunu, fakat rica ederim, böyle şeyler tekerrür etmesin. Beni şaşırtmış olan başka bir şey daha var. Kâhya kadınla hesap görürken, son onbeş gün içinde kızlara iki defa peynir ekmek dağıtıldığını gördüm. Bu nasıl olur? Nizamnameyi gözden geçirdim, öğle yemeği olarak peynir ekmek verilmesine dair bir kayda rastlamadım. Bu yeniliği kim çıkardı ve kimin izniyle?»

«Bundan ben sorumluyum efendim. Kahvaltı o kadar fena pişirilmişti ki öğrenciler bir şey yiyemediler; yemek vaktine kadar aç kalmalarına razı olamadım.»

«Bir dakika müsaade edin hanımefendi; bu kızları ye-

tiştirirken tatbik ettiğim usulün amacı onları lükse ve rahata alıştırmak değildir, bunu pek âlâ biliyorsunuz. Şayet bir yemek bozulur, fazla veya noksan pişerse, geçici bir hayal kırıklığını tamir etmek için onun yerine daha iyi yemek verilmemelidir. Yoksa beden tatmin edilmek suretiyle müessesemizin amacına karşı gelinmiş olur. Meydana gelen kaza hadisesi, geçici bir mahrumiyete metanetle dayanmağa teşvik etmek suretiyle değerlendirilmelidir. Bu vesileyle kısa bir demeç vermek de yerinde olur; dirayetli bir öğretmen meselâ ilk Hıristiyanların çektikleri işkencelerden, din uğruna ölenlerin azaplarından, Hazreti İsa'nın havarilerine haçlarını taşıyıp peşinden gelmelerini söylemesinden, insanların yaşamak için yalnız ekmeğe değil Tanrının her bir sözüne ihtiyaçları olduğu yolundaki ikazından, onun teselli verici: "Benim için açlık ve susuzluk çektinizse ne mutlu size!" yolundaki ilâhi sözlerinden bahsedebilir. Ah, hanımefendi, siz çocukların ağzına yanmış lapa yerine peynir ekmek vermekle değersiz bedenlerini besleyebilirsiniz, ama ölümsüz ruhlarını aç bıraktığınızı hiç mi düşünmüyorsunuz?»

Bay Brocklehurst — belki fazla duygulandığı için — gene sustu. O konuşurken Bayan Temple önce yere doğru bakıyordu; şimdi gözleri tam karşıya dikilmişti, zaten mermer gibi beyaz olan yüzü, mermerin soğukluğunu, donukluğunu da almış gibiydi; hele dudakları o kadar sıkışmıştı ki, ancak bir heykeltraşın kalemiyle açılabilir gibi görünüyordu; alnı da gittikçe taş gibi bir ciddiyetle sertleşmişti.

Bu sırada Bay Brocklehurst, elleri arkasında, ocak başında durmuş, azametli bir tavırla bütün sınıfı gözden geçiriyordu. Birdenbire, göz kamaştırıcı ya da kendisini çok şaşırtan bir şey görmüş gibi gözlerini kırptı, öncekinden daha çabuk konuşarak :

«Bayan Temple! Bayan Temple!» dedi, «O kıvırcık

saçlı kız nedir öyle? Kırmızı saçları kıvrılmış, bütün kafasındaki saçlar kıvrılmış!»

Titreyen eliyle bastonunu kaldırmış kızı gösteriyordu. Bayan Temple, sükûnetle :

«O Julia Severn'dir efendim» dedi.

«Julia Severn mi? Neden onun, neden ötekilerden herhangi birinin saçı kıvırcık olmuyor?»

Bayan Temple, daha da sakin bir sesle :

«Julia'nın saçları kendinden kıvırcıktır» diye cevap verdi.

«Kendinden mi! Peki ama biz tabiata uyacak değiliz. Bu kızların Allah'ın inayetine mazhar olmalarını istiyorum. Hem neden bu kadar gür saçları var? Kaç defe söylemişimdir: saçların yatık, dümdüz ve sade olmasını isterim. Bayan Temple, bu kızın saçları tamamen kesilmelidir, yarın berberi göndereceğim. Başka kızların da çok fazla saçı olduğunu görüyorum; oradaki uzun boylu kıza bakın, söyleyin ona arkasını dönsün. Üst sınıftaki bütün kızlara söyleyiniz, kalksınlar, yüzlerini duvara çevirsinler.»

Bayan Temple tutamadığı bir gülümsemeyi gizlemek ister gibi mendilini dudaklarına götürdü, fakat istenilen emri verdi; kızlar kendilerinden ne beklendiğini anlayınca kalktılar, duvara doğru döndüler. Oturduğum sırada arkaya doğru biraz eğilince, bu hareketi yaparlarken kızların yüzlerini buruşturduklarını gördüm. Ne yazık ki Bay Brocklehurst de bunu görmedi; belki anlardı ki kalıbın dış şeklini istediği kadar değiştirebilirse de, içindekine tesir etmesi zannettiğinden çok daha güçtü.

Bay Brocklehurst bu canlı madalyaların tersine beş dakika kadar baktıktan sonra hükmünü verdi; sözleri ölüm çanının sesi gibi duyuldu :

«Bütün bu topuzlar kesilecek!»

Bayan Temple itiraz eder gibi göründü, fakat adam devam etti :

«Hanımefendi, ben öyle bir hükümdarın kuluyum ki, onun hükmettiği âlem bu âlem değildir. Benim görevim bu kızların bedenen duydukları arzu ve ihtirasları içlerinden sökmektir, onları saçlarını örmeğe, süslenmeğe değil, yalnız sadelik ve mahcubiyet duygularıyle bezenmeğe alıştırmaktır; halbuki karşımdaki genç kızların her birinde kibir ve gururun elleriyle örülmüş saçları var; tekrar ediyorum, bu saçlar kesilecektir; boş geçirilen vakti.....

Burada Bay Brocklehurst'un sözü kesildi: üç misafir hanım odaya girmişti; keşke bunlar biraz önce gelmiş olsalar da giyim kuşam hakkında söylenilen sözleri işitmiş olsalardı! Bu hanımlar kadife, ipek ve kürklerle süslenmişlerdi. Üçünden en gençleri (on altı ve on yedi yaşlarında güzel kızlardı) o zaman moda olan devekuşu tüyü ile süslenmiş gri kastor şapkalar giymişlerdi, bu şık kürk başlıklardan itina ile kıvrılmış hafif sarı saçlar bol bol taşıyordu; yaşlıca olan hanım, kakumla çevrelenmiş kıymetli bir kadife şala sarınmıştı, alnına da Fransız usulü yalancı bukleler takmıştı.

Bayan Brocklehurst ile kızları olan bu hanımları Bayan Temple hürmetle selâmladı, odanın üst tarafındaki şeref koltuklraına kadar onları teşyi etti. Anlaşılan, bu hanımlar muhterem aile reisleriyle aynı arabada gelmişler, o kâhya kadınla hesaplaştığı, çamaşırcıyı sorguya çektiği ve müdireye talimat verdiği sırada, onlar da yukarı kattaki odaların her köşesini gözden geçirmişlerdi. Şimdi, yatakhanelere ve çamaşırlara bakmakla görevli olan Bayan Smith'i ikaz ve tenkit etmeğe başladılar. Ama onları dinleyecek halim yoktu, başka olaylar dikkatimi çekmişti.

O ana kadar Bay Brocklehurst ile Bayan Temple arasında geçen konuşmayı dinlemekle beraber, kendi güvenliğimi korumaktan da geri kalmamıştım; bunu ancak gizlenmekle sağlayabileceğimi düşünerek, sınıfın en arkasına geçip oturmuştum, hesap dersimle meşgulmuşum gibi taş-

tahtamı yüzümün önünde tutuyordum; belki böylece gözden kaçabilirdim ama, o hınzır taştahta her nasılsa elimden kaydı, küt diye yere düşüp kırılmasıyle bütün gözler üzerime çevrildi; artık her şeyin bitmiş olduğunu anladım, taştahtanın parçalarını toplamak için eğilirken, başıma geleceklerin en kötüsüne kendimi hazırlamak için bütün kuvvetimi topladım. Nitekim, korktuğuma uğradım :

Bay Brocklehurst: «Savruk kız!» dedi. «Görüyorum ki bu yeni gelen öğrencidir» diye hemen ilâve etti. Ben nefes almağa vakit bulmadan o «Bu kızın hakkında söyleyeceklerim olduğunu unutmamalıyım» diye mırıldandı, sonra daha yüksek sesle (bu ses kulağıma ne kadar gürültülü geldi!) «Taştahtasını kıran kız buraya gelsin!» dedi.

Vücudum taş kesilmişti, yerimden kımıldayacak halde değildim ama iki tarafımda oturan büyük kızlar beni ayağa kaldırdılar, beni itham eden korkunç yargıcın önüne doğru getirdiler. Bu sırada Bayan Temple de bana yardım ederken kulağıma yavaşça :

«Korkma, Jane,» diye fısıldadı, «Kaza olduğunu gördüm, sana ceza verilmeyecek.»

Bu müşfik sözler yüreğime hançer gibi saplandı. «Bir dakika sonra benim ikiyüzlü olduğuma inanacak, benden nefret edecek» diye düşündüm, Reed, Brocklehurst ve Ortaklarına karşı damarlarımda bir öfke fırtınası koptu. Ben Helen Burns değildim.

Bay Brocklehurst, kızlardan biri kalkınca boş kalan yüksek bir sandalyeyi göstererek :

«Bu iskemleyi getirin!» dedi. İskemle getirildi.

«Çocuğu çıkarın iskemlenin üstüne.»

Kimin olduğunu bilmediğim eller beni kaldırdı, iskemlenin üstüne dikti. Etrafımı pek görecek halde değildim, ama şunu biliyorum ki beni Bay Brocklehurst'ün burnu hizasına kadar yükseltmişlerdi; beni ondan ayıran mesafe

ancak yarım metre kadardı; aşağıda turuncu ve mor ipekli pelerinler, gümüş gibi parlayan tüyler dalgalanıyordu.

Bay Brocklehurst Hmm! diye sesini açtıktan sonra ailesine doğru dönerek :

«Hanımlar» dedi, «Bayan Temple, öğretmenler, çocuklar, hepiniz bu kızı görüyorsunuz ya?»

Elbette görüyorlardı; bakışlarının derimi yakarcasına üzerime çevrilmiş olduğunu duyuyordum.

«Onun henüz küçük yaşta olduğunu görüyorsunuz. Allah ona hepimize verdiği gibi bir şekil ihsan etmiş; çehresinde damgalı bir insan olduğunu gösterir bir kusur, bir sakatlık yok. Kim der ki Şeytan onu kendine kul etmiş, yardımcı olarak seçmiş? Fakat bunun bir gerçek olduğunu üzüntü ile söylüyorum.»

Bir duraklama oldu; sinirlerimin titremesini bastırmağa başlamıştım; artık olan olmuştu; kaçınmayacağım yargılama karşısında metin olmalıydım.

Siyah mermerden yapılı rahip gülünç bir teessür ve heyecanla devam etti :

«Sevgili çocuklarım, bu pek hazin, pek üzücü bir durumdur, zira bu çocuk, Allah'ın kendi kuzuları arasında olması gerekirken sürüden ayrılmış bir yabancıdır. Ona karşı tetikte bulunmalısınız, ondan örnek almayın, yanına yaklaşmayın, oyunlarınıza ve konuşmalarınıza onu katmayınız. Öğretmenler, onu göz altında tutunuz, hareketlerini kollayınız, sözlerini tartın, yaptıklarını gözden kaçırmayınız, ruhunu kurtarmak için — eğer mümkünse — vücudunu cezalandırınız, çünkü (söylerken dilim durakliyor) bu kız, Hıristiyan topraklarında doğmuş, bu çocuk, dualarını Brahma'ya veya Juggernaut'a yöneten küçük putperestlerden beter olan bu kız bir yalancıdır!»

Bunun üzerine, on dakika kadar bir duraklama oldu. Bu süre içinde ben artık aklımı başıma toplamıştım, Brocklehurst hanımlara bakıyordum. Mendillerini çıkar-

mışlar, gözlerini siliyorlardı; yaşlısı iki yana sallanıyor, iki genç kız da «Ne feci!» diye mırıldanıyorlardı.

Bay Brocklehurst tekrar konuşmağa başladı :

«Bunları onun velinimetinden işittim, o dindar, hayırsever hanım onu öksüz kalmışken evlât edinmiş, kendi kızı gibi büyütmüştü; velinimetinin iyiliğine, şefkatine karşı bu sefil kız o kadar kötü, o kadar korkunç bir nankörlükle karşılık vermişti ki, iyi kalpli hanım, kızın kötü huyları kendi saf çocuklarına bulaşır korkusuyle onu çocuklarından ayırmağa mecbur kalmıştı. Eskiden Yahudilerin hastalarını şifa bulsunlar diye suları köpüklü Bethesda gölüne gönderdikleri gibi, o hanım da bu kızı, islah olsun diye, buraya gönderdi. Öğretmenler, müdire hanım, sizden rica ederim, onun etrafındaki suların durup bozulmasına meydan vermeyiniz!»

Bu şahane kapanış sözlerinden sonra Bay Brocklehurst paltosunun en üst düğmesini yokladı, karısı ve kızlarına bir şeyler mırıldandı; onlar da ayağa kalktılar, Bayan Temple'ı selâmladılar, ve bu yüksek şahsiyetler toplu bir halde azametle dışarıya çıktılar. Yargıcım çıkmak üzere iken kapıdan döndü :

«Onu bir saat daha iskemlenin üstünde bırakınız» dedi. «Akşama kadar kimse onunla konuşmasın.»

İşte böylece yüksek sandalyemin üstünde kaldım. Ben ki kendi ayaklarımın üstünde odanın ortasında durmak rezaletine dayanamayacağımı söylemiştim, şimdi bu utanç kaidesinin üstünde herkese teşhir edilmekteydim.

Duygularımın ne olduğu sözle anlatılamaz. Bu duygular ayaklanıp nefesimi boğdukları, boğazımı tıkadıkları sırada, kızlardan biri yanımdan geçti, geçerken de gözlerini bana doğru kaldırdı. Bu, Helen Burns'tü. Bakışına ilham veren ne garip bir ışık vardı gözlerinde! Bu ışık içimde harikulâde bir his yarattı! Nasıl destekledi beni! Sanki bir evliya, yahut bir kahraman, bir kölenin yahut işken-

ceye mahkûm edilen bir zavallının yanından geçerken ona kuvvet vermişti. İçimde yükselmekte olan keder fırtınasını yendim, başımı kaldırdım, iskemlenin üstünde daha dik durdum. Helen Bayan Smith'in yanına kadar gitti, ona işi hakkında sudan bir soru sordu, sorusunun basitliği yüzünden azar işitti ve yerine döndü; yanımdan tekrar geçerken bana gülümsedi. Ne güzel gülümseyişti o! Hâlâ hatırımdadır. Bunun asil bir ruhun gerçek kuvvetinin belirtisi olduğunu biliyordum; yüzündeki derin çizgiler, zayıf yanakları, çukurlaşmış gözleri aydınlanmıştı, çehresi bir meleğinkine benzemişti. Oysa Helen Burns, koluna takılı «Pasaklı» bandını taşıyordu; bir saat kadar önce ödevini temize çekerken defterini lekelemiş olduğu için Bayan Scatcherd onu ertesi gün kuru ekmek yemeğe, sade su içmeğe mahkûm etmişti. İnsanın yaradılışındaki noksanlardan biri işte budur. En berrak yıldızların üzerinde bile lekeler vardır; Bayan Scatcherd'inki gibi gözler o ufacık kusurları farkederler, yıldızın parlaklığını görmezler.

BÖLÜM 8

Yarın saatlik sürem dolmadan saat beşi çaldı; sınıf dağılmış, herkes yemekhaneye çay içmeye gitmişti. Şimdi iskemleden inmeğe cesaret ettim; karanlık basmıştı; bir köşeye çekildim, yere oturdum. O zamana kadar beni desteklemiş olan sihir artık bozulmuştu, aksi tesir başlamıştı; az sonra, içimi dolduran keder o kadar şiddetlendi ki beni yıktı; yüzükoyun yere çöktüm, hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Helen Burns yanımda değildi, beni teselli edecek hiç bir şey yoktu; kendimi koyverdim, göz yaşlarım yer tahtalarını ıslattı. Ben çok uslu olmağa, çok çalışmağa, Lowood'da çok arkadaş edinmeğe, saygı kazanmağa, sevilmeğe karar vermiştim. Hatta gözle görünür ilerlemeler de kaydet-

miştim; daha o sabah sınıfımın birincisi olmuştum; Bayan Miller beni hararetle övmüştü, Bayan Temple gülümseyerek memnuniyetini belli etmişti, iki ay daha böyle ilerlersem bana resim öğreteceğine, Fransızca dil dersleri almama müsaade edeceğine söz vermişti; arkadaşlarım benimle iyi geçiniyorlardı, benim yaşımdakiler beni kendileriyle bir ayarda tutuyorlardı, kimse bana fena muamele etmiyordu; şimdi ise, ayak altında ezilmiş bir halde yerde yatıyordum; acaba bir daha ayağa kalkabilecek miydim?

«Hiç bir zaman!» diye düşünüyordum, ölmek istiyordum; bunu hıçkırıklarımın arasında kesik kesik mırıldanırken, birisinin bana yaklaştığını duydum; hemen doğruldum; Helen Burns gene yanımdaydı; ocağın verdiği zayıf ışıkta onun uzun, bomboş odada bana doğru geldiğini hayal meyal görmüştüm; bana kahveyle ekmek getiriyordu.

«Hadi Jane, bir şey ye» dedi. Fakat getirdiklerini bir yana bıraktım; bu haldeyken bir lokma ya da bir damla boğazımı tıkar gibi geliyordu. Helen galiba biraz şaşkınlıkla bana bakıyordu, çünkü kederimi bir türlü yatıştıramıyordum, hıçkırıklarım devam ediyordu. Helen yanı başımda yere oturdu, kollarını dizlerine sardı, başını kollarına dayadı. Bu vaziyette hiç ses çıkarmadan durdu. İlk konuşan ben oldum :

«Helen, herkesin yalancı olduğuna inandığı bir kızın yanına niçin geldin?»

«Herkes mi, Jane? Sana yalancı denildiğini ancak seksen kişi duydu, halbuki yeryüzünde yüz milyonlarca insan var.»

«Milyonlardan bana ne! Tanıdığım seksen kişi benden nefret ediyor.»

«Yanılıyorsun, Jane; diyebilirim ki bu okulda kimse seni hor görmüyor, senden nefret etmiyor. Eminim ki birçoğu sana acıyordur.»

«Bay Brocklehurst'ün söylediklerinden sonra bana nasıl acıyabilirler?»

«Bay Brocklehurst Allah değil ya, hatta beğenilen büyük bir adam bile değil; burada onu pek sevmezler, kendini sevdirmek için hiç bir şey yapmamıştır. Sana özellikle iltifat etmiş olsa, etrafında açık veya gizli düşmanlar bulacaktın; oysa, öğrencilerden birçoğu cesaret etselerdi, sana yakınlık gösterirlerdi. Öğretmenler ve öğrenciler belki bir iki gün sana soğuk davranacaklardır, ama yüreklerinde dostça duygular gizlidir; eğer iyi ilerlemeğe devam edersen, bu duygular bir müddet saklı tutuldukları için sonradan daha kuvvetle meydana çıkacaklardır. Bir de, Jane —»

Helen durakladı. Elimi onun eline verdim. «Evet Helen?» dedim. Parmaklarımı ısıtmak için yavaşça uğuşturdu, sonra sözüne devam etti :

«Bütün dünya senden nefret etse, seni fena bilse de, kendi vicdanın sana hak verirken ve seni temize çıkarırken dostsuz kalmazsın.»

«Hayır, ben suçsuz olduğuma inanıyorum ama bu bana yetmez. Başkaları beni sevmezlerse ölmeyi tercih ederim. — Yalnız ve sevgisiz kalmağa dayanamam Helen; dinle beni: Senin, Bayan Temple'ın ya da gerçekten sevdiğim başka kimselerin sevgilerini kazanmak için kol kemiğimin kırılmasına, bir boğanın beni toslamasına, veya çifte atan bir atın arkasında durarak göğsüme tekme yemeğe razı olurum. —»

«Sus, Jane! İnsan sevgisine fazla önem veriyorsun; hislerine çok kapılıyorsun, çok heyecanlısın. Seni yaratan, sana hayat veren ilâhî el senin zayıf benliğinden ya da senin gibi zayıf yaratıklardan başka nice teselli çareleri ihsan etmiştir sana. Bu âlemden ve insan neslinden başka, gözle görülmeyen bir dünya, bir ruhlar âlemi vardır

O âlem bizim etrafımızdadır, çünkü her yerdedir; o ruhlar bizi korumakla görevlidirler; acı ve utanç içinde ölecek olsak da, herkes bizi hor görse, nefret altında ezilsek de, çektiğimiz azabı melekler görür, suçsuz olduğumuzu kabul ederler. Bay Brocklehurst'ün Bayan Reed'den işiterek azametle tekrar ettiği mesnetsiz suçlamaya rağmen senin masum olduğunu biliyorum, çünkü senin ateşli gözlerinde ve saf alnında samimiyet görüyorum; bize tam mükâfatımızı vermek için Allah yalnız ruhun vücuttan ayrılmasını bekler; öyleyse, bu kısa hayatta, saadete ve şerefe ulaşmanın en emin yolu ölüm olduğu halde, niçin yeis altında kalarak ezilelim?»

Susmuştum. Helen beni teskin etmişti, fakat niçin bana verdiği sükûnete derin bir hüzün hissi karışmıştı? O konuşurken duyduğum kederin nereden geldiğini anlayamıyordum; sözünü bitirdikten sonra nefesi sıklaştı, kısaca öksürdü; o anda kendi derdimi unuttum, ona karşı içimde belli belirsiz bir endişe duydum. Başımı Helen'in omuzuna dayayıp kollarımı beline sardım; beni kendisine doğru çekti, böylece hiç konuşmadan durduk. Az sonra, odaya başka biri girdi. Gökteki kara bulutları rüzgâr dağıtmış, ay ışığı bize yakın olan pencereden gelerek ikimizi ve bize yaklaşan kimseyi iyice aydınlatıyordu. Gelenin Bayan Temple olduğunu hemen gördük.

«Senin için geldim buraya, Jane» dedi. «Odama gelmeni istiyorum; Helen Burns de yanında olduğuna göre o da gelebilir.»

Gittik. Müdiremiz önde, biz arkasında, birtakım koridorlardan geçtik, bir merdivenden yukarıya çıktıktan sonra onun dairesine vardık. İçinde parlak bir ateşin yandığı oda hoş görünüşlüydü. Bayan Temple, Helen'i ocak başında alçak bir koltuğa oturttu, kendi de başka bir koltuğa yerleşerek beni yanına çağırdı, eğilerek yüzüme baktı :

«Bitti mi artık?» dedi. Göz yaşların kederini alıp götürdüler mi?»

«Korkarım ki bu hiç bir zaman olamayacak.»

«Neden?»

«Çünkü haksız yere suçlandırıldım; siz efendim, ve herkes de beni kötü kişi olarak bileceksiniz.»

«Sen nasıl davranırsan biz de seni öyle biliriz yavrum. İyi bir çocuk olarak davranmağa devam edersen ben senden hoşnut olurum.»

«Sahi mi efendim?»

Bayan Temple kolunu bana sararak :

«Evet» dedi. «Şimdi söyle bana: Bay Brocklehurst'ün velinimetin dediği hanım kimdir?»

«Bayan Reed, dayımın karısı. Dayım öldü, beni ona emanet etti.»

«Seni kendi isteği ile yanına almamış mıydı?»

«Hayır efendim, bunu yapmağa mecbur olduğu için de canı sıkılmıştı; hizmetçilerden çok defa dinlemiştim: Dayım ölmeden önce, bana daima bakacağına dair ondan söz almıştı.»

«Peki, Jane, bildiğin gibi, yahut da benim sana söyleyeceğim gibi, suç işleyen bir kimseye kendini savunmak hakkı verilir; seni yalan söylemekle suçladılar, sen de elinden geldiği kadar kendini savun bakalım. Hatırında gerçek olarak kalan her şeyi anlat, hiç bir şey ekleme, mübalağa etme.»

Yüreğimin ta içinden karar verdim: Çok ölçülü olacaktım, yalnız gerçekleri anlatmakla yetinecektim. Kolayca anlaşılsın diye sözlerimi düzene koymak için birkaç dakika düşündüm, sonra çocukluğumun hazin hikâyesini anlatmağa başladım. Helecandan yorgun, bitkin bir halde olduğumdan, bu acı konuya değinirken her zamankinden daha sakindim; kin duygularından sakınmam gerektiği yolunda Helen'in bana söylemiş olduğu sözleri de hatırım-

da tuttuğumdan, söylediklerime öfke ve şiddet katmadım. Böylece daha ölçülü, daha sade bir şekle giren hikâyeme daha kolay inanılabilirdi. Devam ettiğim müddetçe, Bayan Temple'ın bana tam bir güvenle inandığını hissediyordum.

Bir ara, geçirmiş olduğum baygınlıktan sonra Bay Lloyd'un beni görmeğe geldiğini de söylemiştim, çünkü kırmızı odada geçirdiğim korkunç anları aklımdan çıkaramıyordum; bunu anlatırken helecanım her halde haddini biraz aşmıştı; Bayan Reed'in, kendisinden af dileyerek yalvarmalarıma aldırmadan beni tekrar o hortlaklı odaya sokup kapatmasını hatırlarken yüreğimde duyduğum feci acı hiç bir zaman azalamayacaktır.

Hikâyem bitmişti. Bayan Temple konuşmadan birkaç dakika bana baktı, sonra :

«Bay Lloyd'un adını işitmiştim» dedi. «Ona bir mektup yazacağım, vereceği cevap senin söylediklerini tutarsa, sana sürülen suç lekesi herkesin önünde temizlenecek. Benim gözümde temize çıktın bile, Jane.»

Beni öptü, yanında tutmağa devam etti. (Onun yanında durmaktan çok memnundum; yüzüne, elbisesine, taktığı birkaç zinet eşyasına, beyaz alnındaki parlak buklelere, ışık dolu siyah gözlerine hayranlıkla bakmaktan çocukça bir zevk duyuyordum.) Sonra, Helen Burns'e döndü :

«Bu akşam kendini nasıl hissediyorsun, Helen?» diye sordu. «Bu gün çok öksürdün mü?»

«Çok öksürmedim galiba efendim.»

«Ya göğsündeki ağrı?»

«Biraz daha iyi.»

Bayan Temple kalktı, Helen'in elini tutarak nabzına baktı; sonra yerine döndü, koltuğuna otururken hafifçe içini çektiğini duydum. Birkaç dakika dalgın durdu, sonra kendini toplayarak neşeli bir sesle :

«Bu akşam ikiniz de benim misafirimsiniz, sizi ona göre ağırlamalıyım» dedi. Zili çaldı, gelen hizmetçiye :

«Barbara» dedi, «ben henüz çay içmedim, tepsiyi getiriver, bu iki küçük hanım için de iki fincan koyarsın.»

Tepsi az sonra getirildi; ocak başındaki masanın üstüne konan porselen fincanlar, parlak çay ibriği, gözlerime ne kadar güzel göründü! Çayın ve kızarmış ekmeğin kokusu ne hoştu! Fakat ekmeğin çok az olduğunu görünce endişelendim, zira acıkmağa başlamıştım. Bayan Templede bunu gördü, hizmetçiye :

«Barbara, biraz daha ekmekle tereyağı getirebilir misin? Bu üç kişiye yetmeyecek.»

Barbara gitti, hemen geri döndü :

«Hanımefendi» dedi. «Bayan Harden her zamanki kadar ekmek koyduğunu söylüyor.»

Bayan Harden kâhya kadındı. Tam Bay Brocklehurst'ün istediği cinstendi. Yarı balinadan, yarı demirden yapılıydı.

Bayan Temple: «Peki, Barbara» dedi, «Ne yapalım, biz de bununla yetiniriz.»

Hizmetci gittikten sonra Bayan Temple glüümseyerek bize döndü :

«Çok şükür, bu defalık noksanı tamamlayacak imkânım var» dedi.

Helen'le beni masa başına çağırdı, her birimizin önüne çay ve nefis fakat incecik bir dilim ekmek koydu, sonra bir çekmeyi açıp içinden kâğıda sarılı bir paket aldı; paketten büyükçe bir susamlı çörek çıktığını gördük.

«Sonra yersiniz diye size bundan birer parça verecektim, ama kızarmış ekmek çok az olduğuna göre şimdi yersiniz» dedi ve çörekten cömertçe kestiği kalın dilimleri bize verdi.

O akşamki çay cennetten çıkma bir ziyafet gibi geldi bize. Geçirdiğimiz hoş vaktin en güzel yönü de, bize verdiği lezzetli şeylerle açlığımızı giderirken ev sahibinin tatlı bir tebessümle bizi seyretmesi oldu.

Çay bitip tepsi de kaldırıldıktan sonra Bayan Temple bizi tekrar ocak başına çağırdı, iki yanına oturttu. Şimdi Helen'le onun arasında geçen konuşmayı dinleyebilmek gerçekten bir imtiyazdı.

Bayan Temple'ın çehresinde daima görülen sükûnet, tavrındaki vakar, konuşmasındaki sadelik ve kibarlık, ateşli, heyecanlı, coşkun sözlere sapılmasına imkân bırakmazdı; onu huşu dolu bir hayranlıkla seyreden ve dinleyen kimselerin duyduğu zevke çekingenlik katılırdı; benim de o andaki hislerim öyleydi; fakat Helen Burns beni hayretler içinde bıraktı :

Bizi canlandırmış olan kahvaltı, ocakta parlayan ateş çok sevdiği öğretmeninin yanında bulunması, ona şefkat göstermesi, belki de bunların hepsinden de üstün, kendine has olan düşüncelerinde uyanan bir şey, içinde sakladığı kabiliyetleri ayaklandırmış, parlatmıştı; her zaman soluk, kansız gördüğüm yanakları pembeleşmiş, gözleri ışıkla dolmuştu; o anda gözleri, Bayan Temple'ınkinden de daha güzel olmuştu; bu güzellik tatlı bir renkten, uzun kirpikler, kalemle çizilmiş gibi kaşlardan değil, bakışlarındaki mana, canlılık ve aydınlıktan ileri geliyordu; sanki ruhu dudaklarına konmuş, hangi menbadan geldiği bilinmeyen sözler ağzından akıyordu; on dört yaşındaki bir kız bu kadar saf, berrak, ateşli bir belâgat menbaını sığdıracak kadar geniş bir kalbe malik olabilir mi diye düşünüyordum. Hiç unutamayacağım o akşam Helen'den işittiğim sözlerin özelliği işte buydu. Ruhu, başkalarının uzun bir ömür boyunca yaşadıkları hayatı kısacık bir süre içine sığdırmak için acele ediyor gibiydi.

Bayan Temple ile Helen, hiç duymamış olduğum şeylerden bahs ediyorlardı: Geçmiş zamanlardan, milletlerden, çağlardan, uzak ülkelerden, tabiatın keşfedilmiş ya da tahminle çözülmüş sırlarından, kitaplardan söz ediyorlardı; ne çok kitap okumuşlardı! Ne büyük bir bilgi hazinesi

vardı onlarda! Bir de, Fransız isimlerini, Fransız edebiyatını ne kadar yakından tanıyorlardı! Fakat Bayan Temple Helen'e: «Babanın sana öğretmiş olduğu Latinceyi tazelemeğe hiç vakit bulabiliyor musun?» diye sorunca şaşkınlığım zirveye vardı: Bayan Temple raftan bir kitap alıp Helen'e verdi, Virgile'den bir sahife okumasını ve anlatmasını isteyince Helen bunu yaptı. Her ahenkli satır kulağıma geldikçe hayranlığım artıyordu.

Helen'in okuması henüz bitmişti ki yatma saatini haber veren çan çaldı; gecikme kabul edilmezdi; Bayan Temple ikimizi de öptü ve bağrına basarak «Allaha emanet olun çocuklarım» dedi. Helen'i biraz daha uzun kucakladı, sonra onu istemeyerek bıraktı; gözleri kapıya kadar Helen'i izledi; ikinci defa olarak onun için hazin hazin içini çekti, onun için yanağına dökülen göz yaşını sildi.

Yatak odasına vardığımızda Bayan Scatcherd'in sesini duyduk: Çekmeceleri muayene ediyordu; Helen'in çekmecesini henüz açmıştı, içeriye girdiğimiz anda Helen'i sert bir azarlama ile karşıladı; devşirilmemiş yarım düzine kadar çamaşırları ertesi gün omzuna iğneleyeceğini söyledi.

Helen alçak sesle bana: «Eşyalarım gerçekten karmakarışık» dedi. «Onları toplayacaktım ama unuttum.»

Ertesi sabah Bayan Scatcherd bir mukavva parçasına iri harflerle yazdığı «Pasaklı» levhasını Helen'in zekâ, iyilik, uysallık ifadesini taşıyan alnına bağladı. Helen bu cezaya müstahak olduğunu düşünerek alnındaki yaftayı akşama kadar sabırla taşıdı. Öğleden sonraki ders saatinin sonunda Bay Scatcherd sınıftan ayrılır ayrılmaz Helen'e doğru koştum, yaftayı koparıp çıkardım, ateşe attım. Helen'in duymadığı hiddet bütün gün benim içimde kaynamıştı, iri, sıcak göz yaşları durmadan yanaklarımı yakmıştı; Helen'in hazin tevekkülü yüreğimde dayanılmaz bir acı yaratmıştı.

Anlattığım olaylardan bir hafta kadar sonra, Bay Lloyd'un cevabı Bayan Temple'e gelmişti, yazdıkları benim anlattıklarımı tutuyordu. Bayan Temple bütün okulu toplayarak, Jane Eyre aleyhindeki iddialar hakkında araştırma yapılmış olduğunu, bunların tamamen asılsız oldukları anlaşıldığını ilân etmekle memnun olduğunu söyledi. Bunun üzerine öğretmenler gelip elimi sıktılar, beni öptüler; arkadaşlarımın arasında bir sevinç mırıltısı duyuldu.

Böylece ağır bir yükten kurtulmuş oldum; o andan sonra yeniden şevkle çalışmağa başladım, her güçlüğü yenerek ilerlemeğe azmettim. Çok çalıştım, o nisbette de başarı kazandım; pek kuvvetli olmayan hafızam talim görmekle gelişti, zekâm keskinleşti; birkaç hafta sonra daha yüksek bir sınıfa geçtim; iki ay geçmemişti ki Fransızca ve resim derslerine başlamama izin verildi. Fransızca «être» fiilinin ilk iki çekimini öğrendim, ilk resmimi çizdim (Bu bir köy evi resmiydi, çizdiğim duvarların eğriliği Pisa kulesininkini de geçmişti.) O gece yatağıma yatınca, her zaman yaptığım gibi, açlığımı avutmak için hayalimde kurduğum kızarmış sıcak patates, beyaz ekmek ve taze sütten ibaret yemeği hazırlamayı unuttum, bunun yerine, gene hayalimde, kendi elimle çizilmiş nefis resimleri, ustalıkla yapılmış ev ve ağaçları, kayalık ve harabeleri, inek sürülerini, gül goncelerinin etrafında uçuşan kelebekleri, olgun kirazları gagalayan kuşları, sarmaşık yapraklarıyle çevrelenmiş, inci gibi yumurtalarla dolu çit kuşu yuvaları seyrettim. Bir de, o gün Madam Pierrot'nun bana göstermiş olduğu küçük bir hikâye kitabını Fransızcadan kolaylıkla tercüme edebilir miyim diye düşündüm! Bu meseleyi de istediğim şekilde çözemeden tatlı bir uykuya daldım.

Evet! Hazreti Süleyman iyi söylemiş: «Sevgi olan yerde ot yemek, nefret olan yerde semiz sığır eti yemekten evlâdır.»

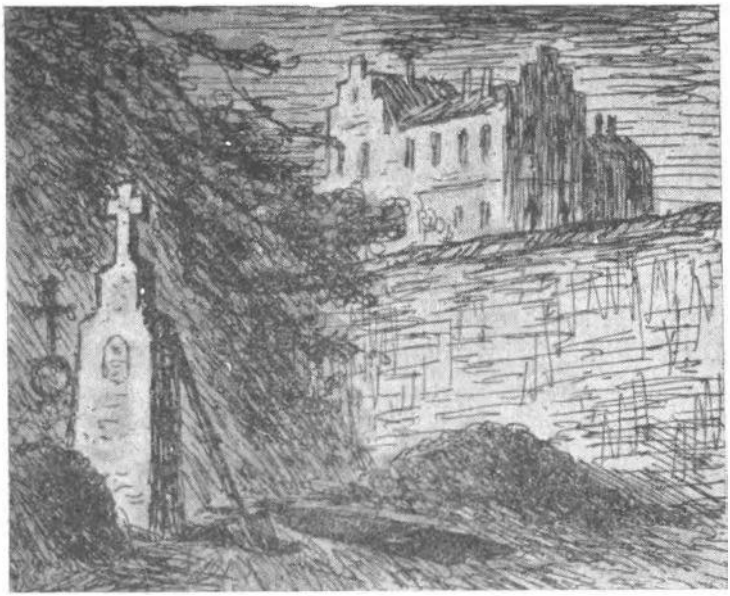

BÖLÜM 9

Bütün mahrumiyetlerine rağmen Lowood'u, lüks içinde yaşayan Gateshead'e katiyen değişmezdim.

Fakat Lowood'da katlanmış olduğumuz yoksunluklar, daha doğrusu çektiğimiz eziyetler azalmağa başlamıştı. İlkbahar yaklaşıyordu — gelmişti bile. Kış ayazları bitmiş, karlar erimiş, keskin rüzgârlar değişmişti. Ocak ayının buz gibi havasında beni topallatacak kadar şişmiş, çatlamış olan ayaklarım, nisanın tatlı nefesleriyle iyileşmeğe başlamıştı; gece ve sabah soğuğu artık damarlarımızdaki kanı dondurmuyordu; bahçede geçen oyun saatine dayanabiliyorduk, hatta o saat güneşli günlerde hoş ve neşeli geçiyordu; kararan tarhlar yeşilleniyor, günden güne tazeleşiyordu, sanki ümit gece oralarda dolaşmış da her sabah daha parlak izler bırakmıştı; yaprakların arasında çi-

çekler baş gösteriyor, kartopları, çiğdemler, mor çuha çiçekleri, altın gözlü menekşeler açmıştı. Perşembe günleri öğleden sonra, tatil olduğu için, uzun yürüyüşlere çıkabiliyorduk, yol kenarlarında, çalılıkların altında açmış daha da hoş çiçekler buluyorduk.

Bahçemizi çevreleyen üzerleri dikenli duvarların ardında, yalnız ufkun sınırlandırdığı büyük bir zevk ve eğlence kaynağı olduğunu da keşfettim: Yeşillik ve gölgeyle kaplı bir ovayı çevreleyen asil dağlar, kara taşlarla dolu çalkantılı berrak bir dere; kışın, kara bulutlar altında buz tutmuş olarak gördüğüm bu manzara şimdi ne kadar başkaydı! O zaman ölüm kadar soğuk dumanlar doğu rüzgârlarının etkisiyle o mor tepelerden aşağı iner, dere kenarında dolaşır, nihayet derenin donmuş sis tabakasına karışırlardı; derenin kendisi de o zaman bulanık, kudurmuş, sel gibi akıyordu, ormanı yarıyor, şiddetli yağmurun, kar fırtınasının gürültüsüne eklenerek müthiş bir uğultu ile ortalığı inletiyordu; kenarlarındaki ormanlık ise, dizi dizi iskeletlerden ibaretti.

Nisan ilerleyerek mayısa ulaştı; parlak, sakin bir mayıs ayı; mavi gök, güneşli günler, tatlı batı veya güney rüzgârları. Şimdi yeşillikler alabildiğine gelişmişti; Lowood bahçesi saçlarını dökmüş, yeşillikler, çiçeklerle süslenmişti, iri dişbudak, karaağaç ve meşe ağaçları iskelet halinden çıkarak canlanmışlar, şahane şekillerini almışlardı; orman bitkileri topraktan fışkırmış, binbir türlü yosun çukur yerleri doldurmuştu, yabanî çuha çiçeği yığınları yerde acayip güneşler gibi ışıldıyordu, gölgeli köşelerde açan bu sarı çiçekler gerçekten altın gibi parlaktı. Bütün bunları sık sık zevkle seyrederken, gözlerden uzak, özgür ve hemen hemen yalnız bulunuyordum; alışmadığım bu özgürlüğün ve keyfin bir sebebi vardı; şimdi bunu anlatmamın sırası geldi :

Dağların ve ormanların kucağında, dere kenarındaki

bu yeri, içinde zevkle yaşanacak güzel bir yer gibi tarif etmedim mi? Şüphesiz güzeldi, fakat sağlık bakımından nasıl olduğu başka bir meseledir.

Lowood'un bulunduğu ormanlık ova, sis ve sisle beslenen bir hastalık yatağıydı. Bahar ilerledikçe gelişen bu tehlike Yetimler Yuvasına sızmağa başlamış, kalabalık sınıf ve yatakhanelere tifüs hummasını saçmış, mayıs ayı geçmeden okulu hastaneye çevirmişti.

Yarı açlık ve ihmal edilmiş soğuk algınlıkları birçok öğrenciyi hastalık kapmağa hazır bir hale getirmişti. Seksen kızdan kırk beşi aynı zamanda hasta yatıyordu. Sınıf lar bozuldu, sıkı kurallar gevşedi. Ayakta kalan kızlar hudutsuz denecek kadar serbest kalmışlardı; sağlık memuru çocukların açık havada idman yapmalarının sağlık bakımından elzem olduğunu ısrarla söylemişti; böyle olmasa bile onları gözetmeğe, sıkı tutmağa kimsenin vakti yoktu. Bayan Temple bütün günlerini hastalara vermişti, ancak gece birkaç saat dinlenmek için yanlarından ayrılıyordu. Çocuklarını bu hastalık yuvasından uzaklaştırmak isteyen akraba ve yakınları bulunan talihli kızların eşyalarını toplamakla meşgul olan öğretmenlerin hiç boş vakti yoktu. Hastalığa yakalanmış olan öğrencilerden çoğu da ancak ölmek için evlerine dönebiliyorlardı; bazıları okulda ölüyor, sessiz sedasız hemen gömülüyorlardı. Çünkü bu hastalıktan ölenleri bekletmeğe gelmiyordu.

Böylece, hastalık Lowood'a yerleşmiş, ölüm de sık sık gelen bir ziyaretçi olmuştu. Okulda keder ve korku hüküm sürerken, odalar ve koridorlar hastane kokularıyle doluyken, ilâç ve haplar hastalığa karşı gelememekteyken, o parlak mayıs günü yüksek dağların ve güzel ormanın üstünde ışıl ışıl parlıyordu. Bahçe türlü çiçeklerle bezenmişti. Hatmi çiçekleri ağaç boyunda yükselmiş, zambaklar, lâleler, güller açmıştı. Küçük tarhların kenarları pembe ve kırmızı katmerli papatyalarla süslenmişti; yabanî güller

sabah akşam tarçın ve elma kokularını saçıyorlardı. Ne yazık ki bu güzel kokulu bahçe Lowood'daki kimselerin çoğuna artık faydalı olamıyordu, ancak ara sıra, bir tabuta konulacak bir avuç yeşillik ve çiçek verebiliyordu.

Fakat ben, ve benim gibi sıhhatte kalabilmiş olanlar, mevsimin ve manzaranın bol bol tadını çıkarabiliyorduk; sabahtan akşama kadar kıptîler gibi ormanda serbestçe dolaşıyorduk, ne istesek yapıyor, nereye istesek gidiyorduk. Aynı zamanda, hayat şartlarımız da düzelmişti: Bay Brocklehurst ve ailesi şimdi Lowood'a uğramaz olmuşlardı; ev masraflarına o kadar yakından bakılmıyordu, asık suratlı kâhya kadın hastalıktan korkmuş, çıkıp gitmişti, Lowton Dispanserinde başhemşirelik etmiş olan bir kadın onun yerine gelmişti; buranın usullerini bilmediği için fazla tutumlu değildi. Hastalar pek az yemek yediğinden, beslenecek olanların adedi azalmıştı, kahvaltı taslarımız daha doluydu; doğru dürüst yemek pişirmeğe vakit kalmadığı zamanlarda — ki bu sık sık vaki olurdu — kâhya kadın bize koca bir parça börek, ya da peynirle kalın bir dilim ekmek verirdi, biz de bunları ormana götürürdük, her birimiz beğendiği yeri seçer oturur, kendimize ziyafet çekerdik.

Benim en sevdiğim yer derenin ortasında olan kupkuru beyaz bir taştı; iki kişinin rahatça oturabileceği kadar genişti; ona ulaşmak için dere sularından yalın ayak geçerdik; o zaman kendime arkadaş olarak seçtiğim Mary Ann Wilson ismindeki kızla beraber oraya otururduk; kısmen, açıkgöz, keskin görüşlü, nükteli ve kendine mahsus fikirleri olduğu için, kısmen de davranışı bana rahatlık verdiği için bu kızdan hoşlanırdım; benden birkaç yaş büyüktü, hayat hakkında daha çok bilgisi vardı; söylediklerini zevkle dinlerdim; öğrenmek merakımı tatmin ederdi, kusurlarımı hoş görür, hiç bir sözüme itiraz etmezdi; o anlatmaktan hoşlanırdı, ben de tahlil etmekten; o bilgi ver-

meyi severdi, ben de soru sormayı; böylece onunla çok iyi geçinirdik; konuşmalarımızdan fazla fayda sağlamasak bile, çok zevk alırdık.

Bu arada, Helen Burns neredeydi? Tatlı özgürlük günlerimi niçin onun yanında geçirmiyordum? Onu unutmuş muydum? Onun saf, temiz arkadaşlığından bıkacak kadar kuş beyinli miydim? Sözünü ettiğim Mary Ann Wilson'un değeri her halde Helen'inkinden çok aşağı idi. Mary Ann bana ancak eğlenceli hikâyeler, olur olmaz dedikodular anlatabilirdi, halbuki Helen, kendisiyle konuşmak zevkine nail olan kimseleri daha yüksek düşüncelere sevkederdi.

Evet, sevgili okuyucum, ben bunları biliyor, duyuyordum; noksanları çok, iyi tarafları az bir insan olduğum halde, Helen Burns'ten hiç bir zaman usanmamıştım; ona karşı kalbimde en kuvvetli bağlılık, sevgi ve saygı duyguları yaşamaktaydı. Başka türlü nasıl olabilirdi? Helen her zaman, her vesileyle bana sakin, sadık, hiç bir zaman sabırsızlık ya da öfke duymayan bir arkadaş olmamış mıydı? Ama Helen şimdi hastaydı. Birkaç aydan beri onu göremez olmuştum, üst katta bilmem hangi odada yatıyordu; koğuşta hummalı hastalarla beraber değilmiş, çünkü onun hastalığı veremdi; ben, çocukça cehaletimle veremi vakit ve bakımla iyileşebilecek olan hafif bir hastalık sanmıştım. Sıcak günlerde Bayan Temple bir iki defa onu aşağıya indirmiş, bahçeye çıkarmış olduğu için bu inancım kuvvetlenmişti. Ama yanına gidip onunla konuşmama izin verilmemişti; onu ancak dershane penceresinden hayal meyal görebilmiştim, sarılıp sarmalanmış, uzaktaki verandada oturuyordu.

Haziran ayının başlarında bir gün Mary Anne'la birlikte geç vakte kadar ormanda dolaşmıştık; her zamanki gibi öteki arkadaşlarımızdan ayrılmış, uzaklara doğru gitmiştik; dönüşte yolumuzu şaşırmıştık, ormanda palamut

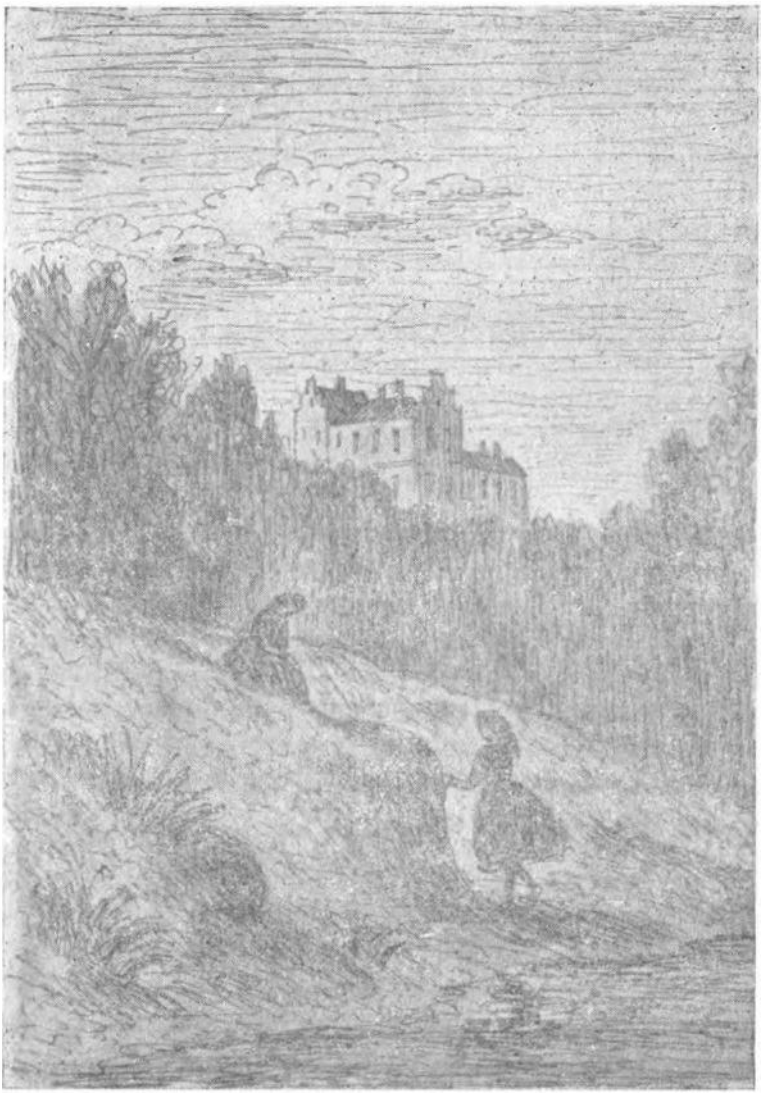

yiyerek beslenen bir domuz sürüsüne bakan karı kocanın oturdukları kulübeye uğrayarak yolu sormağa mecbur kalmıştık. Okula döndüğümüzde ay doğmuştu; doktora ait olduğunu bildiğimiz bir at bahçe kapısının önünde duruyordu. Mary Ann, Doktor Bates'in bu gece saatinde çağırıldığına bakılırsa okulda ağır bir hasta olacağını söyledi, sonra içeriye girdi. Ben birkaç dakika bahçede kaldım, ormanda kökleriyle birlikte söktüğüm birkaç çiçeği, ertesi güne bırakırsam solarlar diye, hemen dikmek istiyordum. İşimi bitirdikten sonra bahçede biraz daha kaldım; üzerlerine çiğ düşen çiçeklerin kokusu ne kadar tatlıydı, akşam ne kadar güzel, sakin ve sıcaktı; güneşin battığı tarafta gök kırmızıydı, ertesi günün de güzel olacağını müjdeliyordu; ay doğuda azametle yükseliyordu. Bütün bunları çocukça bir zevkle seyrederken, birdenbire ve ilk defa olarak beynime bir düşünce saplandı: «Hasta yatağında yatmak, ölmek, ne hazin şey! Dünya o kadar güzel ki, ondan ayrılıp bilinmeyen başka bir yere gitmek çok feci.»

O zaman, cennet ve cehennem hakkında kafama sokulmuş olan şeyleri anlamak için ciddî bir çaba sarfettim; ilk defa olarak zihnim şaşkınlıkla durakladı, arkaya, iki tarafa ve öne baktıktan sonra her tarafta dipsiz bir uçurum gördü; yalnız bir noktayı tespit edebildi: Şimdiki zaman; üst tarafı şekilsiz bir bulut, bir boşluktu; sarsılarak o boşluğa düşmek korkusuyle titredi. Ben bu yeni düşünceye dalmışken ön kapının açıldığını işittim: Dr. Bates, hastabakıcısıyle birlikte dışarıya çıktı. Onun atına bindiğini ve uzaklaştığını gördükten sonra kadın kapıyı kapamak üzereyken yanına koştum :

«Helen Burns nasıl?» diye sordum.

«Ağır durumda.»

«Dr. Bates onu görmeğe mi geldi?»

«Evet.»

«Ya ne dedi?»

«Burada fazla kalmayacaktır dedi.»

Bu sözleri dün işitmiş olsaydım, Helen'in Northumberland'daki evine götürülmek üzere olduğunu sanacaktım, öleceğini aklıma getirmeyecektim. Ama şimdi açıkça anlamıştım ki Helen Burns son günlerini yaşamaktaydı, ruhların âlemine gidecekti — şayet böyle bir âlem varsa —; önce bir dehşet hissiyle sarsıldım, sonra kalbim derin bir acıyla sıkıştı; onu görmek arzusunu, görmek zaruretini duydum. Hangi odada yattığını hastabakıcıya sordum.

«Bayan Temple'ın odasındadır» cevabını aldım.

«Gidip onu görebilir miyim?»

«Hayır çocuğum! olmaz. Sen de artık içeriye gir, çiğ düşerken dışarıda kalırsan hummaya yakalanırsın.»

Hastabakıcı ön kapıyı kapadı, ben de dershaneye giden yan kapıdan içeriye girdim. Tam vaktinde gelmişim, Bayan Miller öğrencileri çağırıyor, yatmağa gitmelerini söylüyordu.

İki saat kadar sonra — belki saat on bire gelmişti — ben hâlâ uyku tutturamamıştım; yatakhanedeki sessizlik, arkadaşlarımın derin bir uykuda olduklarını gösteriyordu; yatağımdan usulca kalktım, geceliğimin üstüne elbisemi geçirdim, yalınayak odadan çıktım, Bayan Temple'ın odasına doğru yollandım; oda binanın öbür ucundaydı, ama yolu biliyordum, bulutsuz yaz mehtabı şurada burada koridor pencerelerinden içeriye ışık veriyor, odayı güçlük çekmeden bulmama yardım ediyordu. Burnuma kâfuru ve yanık sirke kokusu gelince hummalıların yattıkları odaya yaklaştığımı anladım, orada bütün gece nöbet bekleyen hastabakıcı beni görmesin diye kapının önünden çabucak geçtim; yakalanıp geri gönderilmekten çok korkuyordum, çünkü Helen'i mutlaka sağken görmeliydim, onu kucaklamalıydım, son defa öpmeliydim, son defa onunla konuşmalıydım.

Merdivenden inip alt katın bir kısmını geçtikten ve iki kapıyı sessizce açmayı başardıktan sonra, bir merdiven daha karşıma çıktı, oradan yukarıya çıktım, Bayan Temple'ın odası karşımdaydı. Anahtar deliğinden ve kapının altından ışık sızıyordu; ortalık sessizlik içindeydi; belki hastanın odasına biraz temiz hava girsin diye kapı azıcık aralık bırakılmıştı. Duraklayacak değildim; keskin bir acıyla titreyen kalbimin ve sinirlerimin verdiği sabırsızlıkla kapıyı ittim, içeriye baktım. Helen'in ölmüş olduğunu görmek korkusuyle dolan gözlerim onu aradı.

Bayan Temple'ın yatağının yanıbaşında, beyaz perdelerle örtülü küçük bir karyola vardı; örtülerin altında Helen'in şeklini gördüm ama perdeler yüzünü gizliyordu. Bahçede konuştuğum hastabakıcı oturduğu koltukta uyuyakalmıştı; masanın üstünde yanan mum hafif bir ışık veriyordu. Bayan Temple görünürde yoktu. Sonradan öğrendiğime göre, hummalıların koğuşunda sayıklayan bir hastanın yanına çağrılmıştı. İlerledim, küçük karyolanın yanında durdum; elim perdeyi tutuyordu ama onu çekmeden önce seslenmeyi tercih ettim; bir cesetle karşılaşmak korkusu hâlâ içimdeydi. Çok yavaş bir sesle :

«Helen, uyanık mısın?» diye fısıldadım.

Helen kımıldadı, perdeyi çekti; yüzünü gördüm, renksiz, erimiş, fakat sakindi; o kadar değişmemiş görünüyordu ki korkum geçti. O, tatlı sesiyle :

«Sen misin, Jane?» diye sordu.

İçimden: Oh, dedim, ölmeyecek, yanılmışlar, ölecek olsa bu kadar sakin görünür mü, konuşur mu?»

Yatağına doğru eğildim, Helen'i öptüm; alnı soğuktu, yanakları da soğuk ve zayıftı, eli ve bileği de öyleydi; ama o, eskisi gibi bana gülümsedi :

«Niçin buraya geldin, Jane? Saat on biri geçti, az önce saatin çaldığını duydum.»

«Seni görmeğe geldim, Helen, çok hasta olduğunu işittim, seninle konuşmadan uyku tutturamadım.»

«Öyleyse benimle vedalaşmağa geldin; galiba tam vaktinde yetiştin.»

«Bir yere mi gidiyorsun Helen? Eve mi gideceksin?»

«Evet, uzaktaki evime, en son evime.»

«Hayır, hayır Helen!» dedim, kederden boğazım tıkanarak sustum. Göz yaşlarımı tutmaya çalışıyordum. O sırada Helen'in öksürüğü tuttu, fakat hastabakıcı uyanmadı. Helen bitkin bir halde uzandı. Sonra bir fısıltı ile :

«Jane, ayakların çıplak, gel yanıma yat, yorganı üstüne çek.» dedi.

Dediği gibi yaptım, kolumla onu sardım, yanına sokuldum. Uzun müddet sustuktan sonra :

«Çok mutluyum, Jane» diye fısıldadı. «Öldüğümü duyunca sakın kederlenme, üzülecek hiç bir şey yok. Hepimiz bir gün öleceğiz; beni götüren hastalık ağrı vermiyor, sükûnetle, yavaş yavaş ilerliyor; içim rahat; arkamda yokluğumu duyacak kimse bırakmıyorum, yalnız babam var, o da geçenlerde tekrar evlendi, beni pek aramayacaktır. Genç yaşımda ölmekle birçok ıztıraplardan kurtulmuş olacağım. Hayatta başarı kazanmağa yeter meziyetler, kabiliyetler yok bende, daima kusurum olacaktı.»

«Ama nereye gidiyorsun, Helen? Bunu görebiliyormusun, biliyormusun?»

«İnanıyorum, güvenim var: Allah'ın yanına gidiyorum.»

«Allah nerededir, nedir?»

«Beni ve seni yaratan, yarattığını hiç bir zaman yok etmeyecek olandır. Onun kudretine tam bir güvenim var, iyiliğine de inancım tamdır. Beni Ona geri verecek, Onu bana gösterecek olan mukadder anı, saatleri sayarak bekliyorum.»

«O halde, Helen, cennet diye bir yer olduğundan, öldükten sonra ruhunun oraya gideceğinden emin misin?»

«Başka bir dünya olduğundan eminim; Allah'ın inayetine inanıyorum; ölümsüz ruhumu çekinmeden ona teslim edebilirim. Allah bizim dostumuzdur. Onu severim, beni sevdiğine de inanırım.»

«Ben ölünce seni tekrar görecek miyim, Helen?»

«Aynı saadet âlemine geleceksin; hiç şüphesiz, sevgili kardeşim, kâinatın kudretli Hâlikı seni de karşılayacaktır.»

Sual sormağa bu sefer içimden devam ettim. O âlem nerededir? Gerçekten var mı?

Kollarımı Helen'e sımsıkı doladım; onu her zamankinden çok seviyordum, onu bırakamayacağım gibi geliyordu bana; yattığım yerde yüzümü onun boynuna yasladım. Az sonra, tatlı bir sesle :

«Ne kadar rahatım!» dedi. «Deminki öksürük beni biraz yordu, uyuyabileceğimi sanıyorum; ama beni bırakma, Jane, benim yanımda olman hoşuma gidiyor.»

«Hep yanında kalacağım benim sevgili kardeşim, kimse beni buradan ayıramaz.»

«Isındın mı, şekerim?»

«Evet.»

«İyi geceler, Jane.»

«İyi geceler, Helen.»

O beni öptü, ben de onu; sonra ikimiz de uykuya daldık.

Uyandığım zaman gündüz olmuştu; acayip bir hareket beni uyandırmıştı; gözlerimi açıp baktım. Birisinin kucağındaydım; hastabakıcı beni koridorlardan geçirerek yatakhaneye götürüyordu. Yataktan kalkmış olduğum için kimse beni azarlamadı, herkesin aklı başka şeylerle meşguldü. Sorduğum sorulardan hiç birine cevap verilmedi. Fakat bir iki gün sonra öğrendiğime göre, Bayan Temple

şafak sökerken odasına dönünce, beni küçük karyolada, başım Helen'in omzunda, kollarım boynuna sarılı olarak bulmuş; ben uyuyormuşum, Helen ise ölmüştü.

Kabri Brocklebridge kilisesi mezarlığındadır. Ölümünden sonra geçen on beş yıl boyunca mezarının üstü otların sardığı bir tümsek olarak kalmıştı; şimdi, o yeri kurşunî mermer bir levha belli ediyor, levhada onun adı ve Resurga (*) kelimesi yazılı.

(*) Dirileceğim.

BÖLÜM 10

Buraya kadar, önemsiz hayatımda geçen olayları bütün ayrıntılariyle anlattım. Ömrümün on yılına hemen hemen bir o kadar bölüm ayırdım. Fakat bu yazdıklarım sıraya konulmuş bir hayat hikâyesi olmayacaktır. Hatıralarımdan yalnız bir dereceye kadar ilgi çekeceğini bildiğim kısımlarını kaydedeceğim. Bu sebeple, yaşantımın sekiz senelik devresinden pek bahsetmeyeceğim; aradaki bağlantıyı sağlamak için birkaç satır yeter.

Tifüs humması Lowood okulunu harap etmek görevini tamamladıktan sonra yavaş yavaş kaybolup gitmişti. Oysa, afetin şiddeti, ölenlerin çokluğu herkesin dikkatini

okula çekmişti, sebepleri hakkında araştırma yapıldı; birer birer ortaya çıkan gerçekler herkeste büyük bir hiddet uyandırdı: Okulun bulunduğu yerin sağlığa zararlı olması, çocuklara verilen yiyeceklerin miktarı ve cinsi, yemeklerin pişirilmesinde kullanılan suyun acı ve pis olması, öğrencilere giydirilen elbiselerin ve kullandıkları eşyaların sefil durumu ortaya çıkınca, bütün bunlar Bay Brocklehurst'u mahcup duruma düşürdü ama okula çok yararlı oldu.

Eyaletteki bazı zengin ve hayırsever kişiler büyük bağışlarda bulundular, daha temiz havalı bir yerde daha elverişli bir bina inşa edilmesini sağladılar; yeni kurallar düzenlendi, yiyeceklerde ve giyim eşyasında ıslahat yapıldı; okulun parası bir komitenin idaresine emanet edildi; Bay Brocklehurst servet ve aile bakımından hatırı sayılır bir kişi olduğundan okuldaki görevinden atılmadı, gene mutemet olarak kaldı, ama daha geniş fikirli ve insaflı bazı kimseler ona yardımcı olarak atandı, okulun teftişi görevi, disiplinle makul davranışları, refahla tasarrufu bir arada yürütmeği bilen kimseler arasında paylaşıldı. Böylece ıslah edilmiş olan okul zamanla gerçekten yararlı, asil bir kurul olmuştu. Ondan sonra, okulda sekiz yıl daha kalmıştım: Altı yıl öğrenci, iki yıl öğretmen olarak; her iki bakımdan okulun değerine ve önemine şahadet edebilirim.

Bu sekiz yıl süresince hayatım biteviye geçti; mutsuz değildim, çünkü vaktim boş geçmiyordu; en iyi şekilde eğitim görmek fırsatı elimdeydi; derslerimden bazılarını çok seviyordum, hepsinde tam bir başarı kazanmak istiyordum; öğretmenlerimi özellikle — sevdiğim öğretmenleri — memnun etmekten büyük bir zevk duyuyordum; bu duygularım beni ilerlemeğe sevk ediyordu; elimdeki fırsatlardan tam manasıyle yararlanıyordum; vakitle, üst sınıfın birinciliğine kadar yükseldim, sonra öğretmen olarak

atandım, bu görevde de iki yıl şevkle çalıştım. Ama, o süsürenin sonunda bende bir değişiklik oldu.

Okulda meydana gelen bütün değişikliklere rağmen Bayan Temple müdirelik görevinde kalmıştı. Kazandığım bilgilerin çoğunu ona borçluydum; onun yanında, onun dostluğunda daima teselli bulurdum; o benim için bir ana, bir mürebbiye, sonraları da bir arkadaş olmuştu. Ama evlendi; böyle bir kadına hemen hemen lâyık denebilecek kadar iyi bir insan olan rahip kocasıyle uzak bir eyalete gitti, onu kaybetmiş oldum.

Bayan Temple'ın gittiği günden sonra ben eski benliğimden çıktım; yerleşmiş duygularım, Lowood'un bir dereceye kadar bana kendi evim gibi gelmesine sebep olan bağlar da onunla birlikte kayboldu. Onun tabiatından, huylarından çok şey almıştım. İçimde daha ahenkli düşünceler, daha düzenli duygular vardı; kendimi ödev, intizam kurullarına adamıştım; sakindim, hayatımdan memnun olduğumu sanıyordum. Başkalarının gözünde, hatta çoğu zaman kendi gözümde, disiplinli, akıllı uslu bir kimseydim.

Ama kader, rahip Nasmyth'in şekline girerek, Bayan Temple'le benim arama sokuldu. Evlenme merasiminden az sonra Bayan Temple'ın yolcu kıyafetiyle posta arabasına bindiğini gördüm; araba yokuş yukarı çıkarak tepenin öbür tarafında kayboluncaya kadar arkasından baktım. Sonra odama çekildim, o vesileyle verilen yarım gün tatilin en büyük kısmını orada bir başıma geçirdim.

Odada dolaşıp duruyordum. Önce, duyduğum eksikliğin etkisiyle kederlendiğimi sanarak bunu nasıl telâfi edebileceğimi düşünüyordum. Ama bu düşüncelerim sona erince başımı kaldırdım, akşam olmak üzere olduğunu gördüm; o zaman başka bir şey fark ettim: Bir değişiklik safhasından geçmekteydim. Bayan Temple'den almış olduğum her şey aklımdan silinmiş, daha doğrusu onun yanında teneffüs ettiğim havayı o alıp götürmüştü; eski halime dön-

müştüm, eski duygularım ayaklanmaya başlamıştı. Dayandığım destek çekilip alınmış gibi değil, daha doğrusu önümdeki gaye kaybolmuştu; sakin ve rahat olmak kudretini kaybetmiş değildim, bunun bir manası kalmamıştı artık. Yıllardan beri benim bütün dünyam Lowood okuluydu; edindiğim tecrübeyi onun kurallarından, usullerinden almıştım; şimdi, gerçek dünyanın çok geniş olduğunu, bütün tehlikeleriyle ondaki gerçekleri aramak için o geniş sahaya atılacak kadar cesur olan insanları çeşitli ümitler, korkular, duygular, heyecanlar beklediğini hatırladım.

Penceremi açtım, dışarıya baktım; binanın iki kanadını, bahçesini, Lowood yamaçlarını, tepelerle çevrili ufkunu gördüm. Gözlerim yakında olan şeylerin üzerinde durmadı, uzaklara daldı. Mavi tepeler, işte bunları aşmak istiyordum; kayalık ve fundalıklarla sınırlanan yerler menfa sınırları gibi geldi bana. Bir dağın eteklerinden geçerek iki dağ arasındaki geçitte kaybolan beyaz yola baktım; o yolun beni uzaklara götürmesini ne kadar isterdim; buraya gelirken o yoldan posta arabasıyle geçtiğimi, alaca karanlıkta o tepeden indiğimi hatırladım. Lowood'a geldiğim günden beri sanki bir asır geçmişti, o zamandan beri de okuldan hiç ayrılmamıştım, tatillerimi de orada geçirmiştim. Bayan Reed beni Gateshead'e hiç çağırmamıştı, ne kendisi beni görmeğe gelmişti ne de ötekilerden herhangi biri. Dış dünya ile mektup veya haberleşme suretiyle hiç bir bağlantım yoktu. Hayat hakkındaki bilgilerim; okul kuralları, görevleri, adetleri, fikirleri, sesleri, yüzleri, sözleri, kıyafetleri, sevilen ve sevilmeyen tarafları gibi şeylerden ibaretti. Şimdi bunlar bana yetersiz geliyordu; sekiz yıldan beri alışmış olduğum düzenden yarım gün içinde bıkıvermiştim. Özgürlük istiyordum, özgürlüğe susamıştım, özgür olayım diye dua ettim, ama bu duam hafifçe esmekte olan rüzgârla sanki savrulup gitti; bundan vazgeçtim, daha alçak gönüllü davrandım, «değişiklik, yeni

bir heves» diledim; bu yalvarışım da boşlukta kayboldu; çaresizlikle «Hiç olmazsa yeni bir hizmet olsun!» diye haykırdım.

O anda yemek çanı beni aşağıya çağırdı.

Yatma saatine kadar düşüncelerime devam etmeğe vakit bulamadım, ama o zaman bile, aynı odayı paylaştığımız öğretmen arkadaşımın gevezeliği beynimi meşgul eden konuya dönmeme mani oldu. «Uyusa da sesini kesse» diye sabırsızlıkla bekliyordum. Bana öyle geliyordu ki, pencereden bakarken içime doğan fikri tekrar ele alsam, bir çare bulacak, rahat edebilecektim.

Bayan Gryce nihayet horlamağa başladı; Wales'li şişmanca bir kadındı; şimdiye kadar onun horlamaları beni rahatsız etmişti, ama bu gece ilk horultuyu duyunca rahat bir nefes aldım; artık ondan kurtulmuştum; kafamda silinmekte olan düşüncelerim tekrar canlandı.

«Yeni bir hizmet!», bundan bir şey çıkabilir diye söylendim (yüksek sesle değil, içimden konuşuyordum.) «Bir şey çıkabileceğini biliyorum çünkü «hizmet» sözü kulağa pek tatlı gelmiyor. Halbuki özgürlük, heyecan, zevk gibi sözler gerçekten çok güzel ama, bunlar benim için bir sesten ibaretti, hem de o kadar kof ve geçici bir ses ki ona kulak vermekle vakit kaybetmekten başka bir şey elde edilemezdi. Ama hizmet! Bu ciddî bir kelimeydi. Herkes hizmet görebilir. Ben burada sekiz yıl hizmet etmiştim; şimdi istediğim tek şey, başka bir yerde hizmet etmekti. Kendi irademle bu kadarını elde edemez miydim? Yapılamayacak bir şey miydi bu? Evet, evet, bu sonuca varmak o kadar zor değil, yalnız sonuca varmanın çaresini arayıp bulacak kadar aklımı çalıştırabilsem!»

Sözünü ettiğim aklı uyandırmak için yatağımda doğruldum. Soğuk bir geceydi; omuzlarıma bir şal örttüm, bütün gücümle tekrar düşünmeğe başladım :

«İstediğim nedir? Yeni bir yer, yeni bir ev, yeni yüzler, yeni şartlar; bunları istiyorum çünkü daha iyisini beklemek boştur. İnsan yeni bir iş bulmak için ne yapar? Besbelli, eşe dosta baş vurur. Benim kimsem yoktu. Kimseleri olmayan, kendi başlarının çaresine bakmak, kendi kendilerine yardım etmek zorunda kalan insanlar her halde çoktu; hangi çareye baş vururlardı bunlar?

Bilmiyordum; bu soruya cevap bulamıyordum. Aklıma: «bir çare bul!» diye emrettim; aklım çalıştı, hem de gittikçe daha hızlı çalıştı; başımda, şakaklarımda damarların attığını duyuyordum, ama bir saat kadar aklım boşa çalıştı, bir sonuca eremedi. Sonunda, yorgun bir halde yatağımdan kalktım, odada dolaştım, perdeyi açtım; bir iki yıldız gördüm, nihayet soğuktan titreyerek yatağıma döndüm.

Her halde, iyiliksever bir peri, ben kalktıktan sonra, aradığım çareyi yastığıma bırakıvermişti. Başımı yastığa koyar koymaz bu çare sessiz sedasız, kendiliğinden aklıma geldi: «İş arayanlar ilân verirler», ben de ...shire Herald gazetesine ilân vermeliydim.

«Ama nasıl?»

Cevap kolayca geldi :

«İlânı ve ilân parasını bir zarfa koyarsın, üstüne Herald gazetesi müdürünün adresini yazarsın, ilk fırsatta Lowton'da postaya verirsin, cevapların oradaki postanede J. E. adresine gönderilmesini bildirirsin. Bir hafta kadar sonra gider sorarsın, cevap gelmişse ona göre davranırsın.»

Bu tasarıyı iki üç defa kafamdan geçirdim; aklım bunu iyice hazmettikten sonra açık bir şekil aldı, ben de rahatlayarak uyudum.

Ertesi sabah erkenden uyandım; okul halkını kalkmağa çağıran çan çalmadan önce ilânım hazırdı, zarfın adresi de yazılmıştı. İlân şöyleydi :

«Ders vermekte tecrübesi olan (iki yıl öğretmenlik yapmış değil miydim?) genç bir hanım on dört yaşından küçük çocukları olan bir aile nezdinde iş bulmak arzusundadır (ben ancak on sekiz yaşımda olduğumdan, benim yaşıma yakın olanların eğitimini üzerime almak doğru olmazdı). Sağlam bir İngilizce öğreniminin çeşitli dallarında ders vermeğe, Fransızca, Resim, Müzik öğretmeğe yetkilidir. (o günlerde, sayın okuyucum, bu daracık kabiliyet listesi yeterli olarak kabul edilebilirdi). Adres: J.E., Lowton Postanesi, ...shire.»

Bu yazı bütün gün çekmecemde kilitli kaldı; çaydan sonra kendime ve öğretmen arkadaşlarımdan bazılarına ait ufak tefek işler olduğunu söyleyerek Lowton'a gitmek için yeni müdireden izin istedim; izin kolayca verildi; yola çıktım; üç kilometre kadar yol yürüyecektim; akşam yağmurluydu ama günler uzundu. Bir iki dükkâna uğradım, sonra mektubumu postaya attım, yoğun bir yağmur altında sırsıklam fakat rahatlamış bir yürekle okula döndüm.

O günden sonraki hafta bana çok uzun gibi geldi, nihayat yeryüzünde her şey gibi, o da sona erdi. Tatlı bir sonbahar akşamı tekrar Lowton yolunu tuttum; hoş bir yoldu bu, dere kenarından, vadinin tatlı kıvrımlarından geçiyordu — ama ben, çayırların, suların güzelliğini değil, küçük kasabada beni bekleyen — ya da beklemeyen mektupları düşünüyordum.

Bu defa Lowton'a gitmemin bahanesi kendime bir çift ayakkabı ısmarlamaktı; önce o işi gördüm, sonra kunduracı dükkânından çıkarak sakin, tertemiz bir küçük sokaktan geçtim, postaneye vardım; oranın işlerine burnunda bağ çerçeveli gözlük, ellerinde siyah eldiven olan yaşlı bir kadıncağız bakıyordu.

«J. E. için mektup var mı?» diye sordum.

Kadın gözlüklerinin tepesinden bana baktı, bir çekmece açtı, içini uzun uzun karıştırdı; ümitlerim sönmeğe baş-

lamıştı; sonunda bir mektup çıkardı, beş dakika kadar onu gözlüğünün önünde tuttu, sonra bana doğru uzattı; bana meraklı, şüpheli gözlerle bakıyordu. Mektup J. E. içindi.

«Yalnız bu mu var?» diye sordum.

Kadın: «Başka yok» dedi. Mektubu cebime koydum, dönüş yolunu tutturdum. Okulda saat sekizde bulunmam gerekiyordu, saat da şimdi yedi buçuğa gelmişti; mektubu hemen açmama vakit yoktu.

Okula vardığımda çeşitli işler beni bekliyordu; önce, ders çalıştıkları saatte kızların yanında oturmam lâzımdı; sonra dua okumak sırası bana geldi. Kızların yatmasına nezaret ettikten sonra da öteki öğretmenlerle yemek yedim. Yatmağa gittiğimde, kaçınılmaz Bayan Gryce gene odamdaydı. Şamdanımızda kısacık bir mum kalmıştı; arkadaşım mum yanıp bitene kadar gevezelik edecek diye korkuyordum. Neyse, bol bol yemiş olduğu yemek ona uyku vermişti, daha ben soyunurken o horlamağa başlamıştı bile. Mumun boyu iki parmak kadar kalmıştı; mektubu hemen çekmecemden çıkardım, F harfi ile damgalanmış mührü kırdım, zarfı açtım; içindeki yazı kısaydı :

«Geçen perşembe günü ...shire Herald gazetesine ilân veren J. E. bildirdiği tecrübeye malikse, ahlâk ve kabiliyet bakımından referans verebilirse, on yaşından aşağı tek bir kız çocuğun bulunduğu bir ailede kendisine iş verilebilir. Ücret yılda otuz altındır. J. E.'nin referans, isim ve adresini aşağıdaki adrese göndermesi rica olunur. —

Bayan Fairfax, Thornfield,
Millcote civarında, ... Eyaleti.»

Mektuba uzun uzun baktım. Yazı, yaşlı bir hanımınki gibi, eski tarzda ve biraz titrekti. Buna memnun oldum. Kendi kendime, kimseye danışmadan bu işe girişmiş olduğum için başıma dert açarın korkusu içime girmişti. Herşeyden çok istediğim de, çabalarımın beni mahcup etme-

yecek, uygun, dürüst bir sonuca varmalarıydı. Şimdi, bu işte yaşlı bir hanımın bulunması iyi bir alâmetti. Bayan Fairfax! Onu, siyah elbiseli, başında dul başlığı olan, belki soğukça ama nezaketsiz olmayan, İngiliz kibarlığının yaşlıca bir timsali gibi görüyordum. Thornfield! Bu her halde onun evinin adıydı, düzenli, tertemiz bir ev olduğunu tahmin ediyordum, ama zihnimde tam bir planını çizemiyordum. Millcote, ...shire... İngiltere'nin haritasını gözümün önüne getirdim; evet, hem eyaleti, hem de kenti gördüm; ...shire eyaleti benim şimdi bulunduğum ücra yerden Londra'ya çok daha yakındı; bu da işime geldi; daha canlı, hareketli olan bir yere gitmek istiyordum. Millcote, nehir kenarında büyük bir sanayi şehriydi. Her halde işlek bir yer olsa gerek. Daha iyi ya, hiç olmazsa bana tam bir değişiklik olacaktı. Uzun bacaları, dumanları özlemiş değildim, ama Thorfield her halde şehirden uzaktır diye düşündüm.

Bu arada mum eridi, fitil söndü.

Ertesi gün yeni adımlar atmak gerekiyordu; tasarladıklarım artık içimde kalmayacaktı; başarıya ulaşmak için bunları açıklamam lâzımdı. Öğle tatilinde müdirenin beni kabul etmesini rica ettikten sonra yanına çıktım. Burada aldığım ücretin iki misli ücretle yeni bir işe girmek fırsatı elime geçmiş olduğunu anlattım (Lowood'da yılda on beş altın alıyordum); konuyu Bay Brocklehurst'e, ya da komite üyelerinden bazılarına açmasını, kendilerini referans olarak göstermeme izin verip vermeyeceklerini öğrenmesini rica ettim. Müdire, bu işte aracılık etmeği istekle kabul etti. Ertesi gün bu hususta Bay Brocklehurst'le konuştu, o da Bayan Reed benim velim olduğuna göre kendisine bir mektup yazılması gerektiğini söyledi. Mektup yazıldı; Bayan Reed «Ne yaparsan yapsın, ben çoktan beri onun işlerine karışmıyorum» diye karşılık verdi. Bu cevap bütün komite üyeleri arasında dolaştı ve bana çok sıkıntılı gelen

uzun bir müddetten sonra, şayet yapabilirsem, durumumu iyileştirmek fırsatından yararlanmama resmen izin verildi, gerek öğrenci, gerekse öğretmen olarak daima iyi davranmış olduğuma göre, iyi ahlâk ve kabiliyet şahadetnamesinin okul müfettişlerince imza edilip bana ulaştırılacağı bildirildi.

Bir ay kadar sonra şahadetnameyi aldım, bir örneğini Bayan Fairfax'a gönderdim; verdiği cevapta tatmin edilmiş olduğunu, on beş gün sonra mürebbiyelik vazifeme başlayabileceğimi bildirdi.

Artık hazırlanmağa başladım. On beş gün çabucak geçti; giyeceklerim çok değildi ama ihtiyacıma yeterliydi. Sandığımı yerleştirmek için son gün kâfi geldi. Gateshead'den sekiz yıl önce getirdiğim aynı sandıktı bu.

Sandık bağlanmış, kartım üzerime mıhlanmıştı; onu alıp Lowton'a götürecek olan adam yarım saat sonra gelecekti. Ben de ertesi günü erkenden Lowton'a gidip posta arabasına yetişecektim. Siyah yünlü kumaştan yolculuk elbisemi fırçaladım, başlığımı, eldivenlerimi ve manşonumu hazırladım, bir şey unutmayım diye çekmecelerimin hepsine baktım. Artık yapılacak bir şey kalmamıştı; oturdum dinlenmeğe çalıştım ama bütün gün ayakta kalmış olduğum halde gene de dinlenemiyordum, çok heyecanlıydım. O gece hayatımın bir safhası kapanacak, ertesi günü bir yenisi açılacaktı. Biraz uyumak istedim ama buna da imkân yoktu, bu değişiklik meydana gelirken onu hummalı bir heyecanla seyretmeliydim!

Rahat bulamamış bir ruh gibi ortalıkta dolaştığım sırada, hizmetçi kız karşıma çıktı :

«Efendim», dedi, «aşağıda biri var, sizi görmek istiyor.»

Her halde eşyamı taşıyacak olan adamdır diye düşündüm, gelenin kim olduğunu sormadan koşarak aşağıya indim; binanın arka tarafındaki öğretmenlerin oturma oda-

sının açık olan kapısının önünden geçerek mutfağa doğru gideceğim sırada, birisi odadan koşarak çıktı, yolumu kesti, elimi yakaladı :

«O dur! O dur!» diye bağırdı. Nerede görsem onu hemen tanırdım.

Baktım; iyi giyinmiş bir hizmetçiye benzeyen, olgunlaşmış fakat gene de genç görünen, güzel yüzlü, siyah saçlı, kara gözlü parlak yanaklı bir kadındı. Tanıyacak gibi olduğum bir bakış ve gülüşle :

«Ya kimim ben?» diye sordu. «Yoksa unuttun mu beni, Bayan Jane?»

«Bir saniye sonra onu kucaklamış, delice bir sevinçle öpüyordum, «Bessie! Bessie! Bessie!» demekten başka bir şey söyleyemiyordum; o hem gülüyor, hem ağlıyordu. Beraberce oturma odasına gittik; ocağın yanında satrançlı gömlek ve pantalon giymiş üç yaşında kadar bir oğlan çocuk duruyordu. Bessie hemen «Küçük oğlum!» dedi.

«Evlendin demek Bessie?»

«Evet, beş sene oluyor, arabacı Robert Leaven'e vardım; buradaki Bobby'den başka bir de küçük kızım var, adını Jane koydum.»

«Gateshead'de oturmuyor musun?»

«Kapıcı evinde oturuyorum, eski kapıcı gitti.»

«Bana havadis ver, Bessie, herkes nasıl? Ama önce otur şuraya; Bobby sen de dizimde oturur musun?» Ama Bobby gitti, annesine sokuldu.

«Boyun pek uzamamış, Bayan Jane, pek de şişmanlamamışm; okulda sana iyi bakmamışlar olsa gerek. Bayan Eliza senden bir baş uzun, Georgiana da senin iki mislin kadar tombul oldu.

«Georgiana çok güzel olmuştur, değil mi Bessie?»

«Çok, çok güzel. Geçen kış annesiyle Londra'ya gitmişti, orada herkes ona hayran olmuş; genç bir lord aşık olmuş ona, ama akrabaları onunla evlenmesine razı olma-

dılar; sonra ne oldu bilsen! İkisi kaçmağa karar vermişler ama iş meydana çıktı, kaçamadılar; meydana çıkaran Bayan Eliza'dır, galiba kıskanmıştı; şimdi ise iki kardeş kediyle köpek gibi kavga ediyorlar, hiç geçinemiyorlar.»

«Ya! Peki, John Reed'den ne haber?»

«Ah, o pek annesinin istediği kadar iyi yetişmedi; koleje gitti ama sınavlarda «çaktı» mı derler, ne derler; dayıları hukuk okumasını istediler, ama o kadar sefih bir genç ki, zannedersem onu adam edemeyecekler.»

«Görünüşü nasıl?»

«Çok boylu, ona yakışıklı bir genç diyorlar, ama dudakları o kadar kalın ki.»

«Ya Bayan Reed?»

«Hanımefendi epey şişman, yüzü bozulmadı ama bana kalırsa içi rahat değil, oğlunun gidişini beğenmiyor, Bay John çok para harcıyor.»

«Seni buraya Bayan Reed mi gönderdi, Bessie?»

«Yok canım! Seni çok özlemiştim; senden haber geldiğini, başka taraflara gideceğini duyunca, ulaşamayacağım kadar uzaklara gitmeden önce seni gelip bir kerecik göreyim dedim.»

«Korkarım ki beklediğin gibi çıkmadım, Bessie.» Bunu gülerek söylemiştim, çünkü Bessie'nin bakışlarında saygı görüldüğü halde hiç de hayranlık yoktu.

«Hayır, Bayan Jane, çok kibar görünüşlüsün, ben de fazlasını beklemiyordum zaten; çocukken pek de güzel değildin ki.»

Bessie'nin dobra dobra verdiği cevaba gülümsedim, doğru söylediğini biliyordum ama, buna hiç aldırmadım diyemem; on sekiz yaşındaki kızlar çoğunlukla beğenilmek isterler; dış görünüşümün böyle bir isteği gerçekleştiremeyecek olduğunu bilmek pek hoş bir şey değildi.

Bessie, teselli veriyormuş gibi :

«Her halde epey marifetli olduğunu tahmin ederim» dedi. «Neler yapabiliyorsun?» Piyano çalıyor musun?»

«Biraz.»

Odada bir piyano vardı, Bessie gitti, kapağını açtı, oturup ona bir şey çalmamı istedi. Bir iki vals çaldım, pek beğendi.

«Bizim küçük hanımlar bu kadar iyi çalamazlar!» dedi. «Onlardan daha bilgili olacağını her zaman söylerdim. Resim de yapıyor musun?»

«Ocağın üstünde asılı olan resim benim yaptıklarımdan biridir.»

Suluboya bir manzara olan bu resmi müdireye, komite ile aramızdaki işte bana yardım ettiği için teşekkür olarak vermiştim, o da cam altına koyup çerçeveletmiş, oraya astırmıştı.

«Aman! Ne güzel bir resim bu! Küçük hanımlarımızın kendi yaptıkları şöyle dursun, resim hocaları bile ancak bu kadarını yapabilirdi. Fransızca da öğrendin mi Bayan Jane?»

«Evet, Bessie, Fransızca okur ve yazarım.»

«El işleri, nakış falan yapar mısın?»

«Yaparım.»

«Tam bir hanımefendi olmuşsun Bayan Jane! Zaten böyle olacağını biliyordum ben. Akrabaların bilsin bilmesin, sen çok ileri gideceksin. Ha, bir şey söylemek istiyordum sana: Baba tarafından «Eyre» adındaki akrabalarından hiç haber aldın mı?»

«Onlardan ömrümde haber almadım.»

«Bilirsin, bizim hanımefendi bu akrabalarının yoksul, sefil olduklarını söylerdi; yoksul olabilirler ama onlar her halde Reed'ler kadar kibardırlar. Aşağı yukarı yedi yıl kadar önce Eyre adında bir bey Gateshead'e gelmişti, seni görmek istiyordu. Hanım ona çok uzakta bir okulda olduğunu söyleyince pek canı sıkıldı, burada fazla duramaz-

mış, yabancı bir memlekete gitmek üzereymiş, gemisi bir iki gün sonra Londra'dan kalkacakmış. Kibar bir bey gibi görünüyordu, galiba babanın kardeşiymiş.»

«Hangi yabancı memlekete gidiyormuş, Bessie?»

«Çok uzaktaki bir adaya; sofracıbaşının dediğine göre orada şarap yapılırmış.»

«Madeira olmasın?»

«Evet, evet, öyle demişti.»

«Sonra gitti mi?»

«Gitti. Evde birkaç dakikadan fazla kalmadı. Hanımefendi ona pek yüksekten bakıyordu. Arkasından da «Sinsi herif, esnaftan biri» dedi. Robert onun şarap tüccarı olduğunu zannediyor.»

«Belki de; yahut bir şarap tüccarının kâtibi, ya da acentasıdır.»

Bessie ile bir saat kadar eski zamanlardan konuştuk, sonra fazla kalamadığı için gitti. Ertesi sabah Lowton'da posta arabasını beklerken onu tekrar gördüm, birkaç dakika konuştuk, sonra Brocklehurst Arms hanı kapısında ayrıldık, o Gateshead'e dönmek için Lowton'dan hareket edecek olan arabanın kalkacağı yere doğru gitti, ben de, Millcote'un bilmediğim civarlarındaki yeni işime, yeni bir hayata beni götürecek olan arabaya bindim.

BÖLÜM 11

Bir romanda yeni bir bölüm, tiyatroda yeni bir sahne gibidir, şimdi ben perdeyi açarken, sevgili okuyucum, Millcote'da George Hanında bir oda gördüğünü farzet. Bütün hanlarda görülen aynı iri şekilli duvar kâğıdı, aynı halı, aynı eşya, şöminenin üstünde aynı süs eşyası, aynı baskı resimler — bunların arasında Kral Üçüncü George'un, veliaht Wales Prensinin resimleri de vardı — ve Wolfe'un ölümünü gösteren bir tablo. Bütün bunları, tavandan asılı bir lambanın ve ocakta harıl harıl yanan ateşin ışığı altında görüyorsun; ben o ateşin yanı başında, pelerinim sırtımda, şapkam başımda oturmuş, ekim ayının soğuk ha-

vasına on altı saat kadar maruz kalmış olduğum için üşüyen ve uyuşan vücudumu ve ellerimi ısıtıyorum; manşonumla şemsiyem masanın üstünde duruyor; Lowton'dan sabahın dördünde ayrılmıştım, şimdi Milcote'un saat kulesi akşamın sekizini çalmakta.

Sevgili okuyucum, her ne kadar rahat görünüyorsam, içim rahat değil. Posta arabası burada durunca beni karşılamağa gelen biri var mı diye bakındım; bana kolaylık olsun diye arabaya dayatılan tahta basamaklardan inerken de etrafımı endişeyle kolladım, adımı çağıracaklar, beni Thornfield'e götürecek bir vasıta gelecek diye beklemiştim, görünürde hiç bir şey yoktu. Garsona «Bayan Eyre'i soran oldu mu?» diye sordum, hayır diye cevap verdi. Başkaca yapabilecek bir şey olmadığından, bana hususî bir oda göstermelerini istedim. Şimdi bu odada beklediğim kadar birtakım kuşkular, korkular beynimi karıştırıyor.

Genç, tecrübesiz bir insanın dünyada yapayalnız kaldığını, bütün bağları kopmuş, akıntının kendisini hangi limana doğru sürükleyeceğinden habersiz, geldiği yere geri dönmesine birçok engellerden dolayı imkân kalmamış olduğunu hissetmek çok garip bir duygudur. Maceraya atılmanın zevki bu duyguya tat verebilir, gururun ateşi onu ısıtabilir, ama damarlarındaki korku bu zevki bozar; yarım saat geçip de kendimi hâlâ yalnız bulduktan sonra korku üste geldi; zili çaldım, gelen garsona sordum :

«Bu civarda Thornfield diye bir yer var mı?»

«Thornfield mi efendim? Bilmiyorum, gidip sorayım.» Garson çıktı, hemen geri döndü :

«Adınız Eyre midir efendim?» diye sordu.

«Evet.»

«Birisi sizi bekliyor.»

Hemen yerimden fırladım, manşonumu, şemsiyemi aldım, acele adımlarla dışarıya çıktım; hanın açık duran dış kapısının önünde bir adam duruyordu; lambalarla aydın-

lanmış sokakta da tek atlı bir araba vardı. Adam beni görünce, koridorda duran sandığımı göstererek :

«Eşyanız bu mu?» diye sordu. «Evet» dedim. Adam sandığı arabaya yükledi, ben de bindim, kapı kapanmadan önce arabacıya Thornfield'in ne kadar uzakta olduğunu sordum. «Altı mil kadar bir şey» dedi.

«Oraya varmamız ne kadar sürer?»

«Bir buçuk saat kadar.»

Adam kapıyı kapadı, kendi yerine çıktı oturdu, hareket ettik. Ağır ağır gidiyorduk, düşünmeğe bol bol vaktim vardı. Yolumun sonuna çok yaklaşmış olmak sevinci içindeydim. Rahatsa da hiç de zarif olmayan arabada arkama yaslandım, düşünmeğe başladım. İçimden :

«Uşağın, arabanın haline bakılırsa, Bayan Fairfax pek süse meraklı olmamalı» diyordum. «Daha iyi ya; ömrümde bir defa lüks seven kişilerle yaşadım, onlarla çok mutsuz oldum. Acaba bu hanım o küçük kızla yalnız mı yaşıyor? Öyleyse, biraz da sevimli olursa, onunla her halde iyi uyuşacağım; bunun için elimden geleni yapınca her zaman iyi bir neticeyle karşılaşmıyor. Lowood'da böyle bir karara varmıştım, sebat etmiş ve etrafımdakilere hoş görünmeyi başarmıştım; ama Bayan Reed'i hoşnud etmek için ne yaptımsa hakaretle reddedilmiştim. İnşallah Bayan Fairfax ikinci bir Bayan Reed olmaz; olsa da, yanında kalmağa mecbur değilim; beterin beterine uğrarsam gene bir ilân veririm. Acaba ne kadar yol aldık?»

Camı indirdim, dışarıya baktım: Millcote arkamızda kalmıştı; ışıkların çokluğuna bakılırsa epey yaygın bir şehir, Lowton'dan çok daha büyük. Şimdi bulunduğumuz yer, görebildiğim kadar, meydan gibi bir yerdi, ama etrafta, şurada burada evler vardı. Lowood'dan çok başka; daha kalabalık ama daha güzel değil, daha canlı ama daha az şairane bir bölgede olduğumuzu anlıyordum. Yollar çamurlu, gece pusluydu. Arabacı atını bütün yol boyunca

ağır ağır yürütüyordu; o dediği bir buçuk saat her halde iki saat olacaktı; nihayet adam oturduğu yerde döndü, bana «Ha şimdi Thornfield'e yaklaştınız» dedi.

Tekrar dışarıya baktım; bir kilisenin yanından geçiyorduk, gökyüzüne karşı alçak, geniş kulesinin şekli seçiliyordu, çanı çeyrek saati çalmaktaydı. Bir tepenin yamacında dar bir ışık topluluğu küçük bir köyün sınırlarını belirtiyordu. On dakika sonra arabacı yerinden indi, parmaklıklı bir kapının iki kanadını açtı, arasından geçtik, kapı da arkamızdan çarparak kapandı; şimdi yavaş yavaş bir yoldan yukarıya çıkıyorduk, uzun bir binanın önüne vardık; cumbalı, perdeyle örtülü bir pencerede mum ışığı görülüyordu, binanın öteki tarafları karanlık içindeydi. Araba ön kapının önünde durdu; bir hizmetçi kız kapıyı açtı, arabadan inerek eve girdim.

Hizmetçi kız: «Bu tarafa gelir misiniz efendim» dedi, peşinden gittim; yüksek kapılarla çevrelenmiş dört köşe bir holden geçtik, hizmetçi beni bir odaya aldı. İçeriye girince, mumun ve ateşin çift ışığında, iki saatten beri karanlıkta kalmış olan gözlerim kamaştı; ışığa alışınca, gözlerimin önüne şirin, rahat bir oda çıktı.

Derli toplu küçük bir odaydı bu; pırıl pırıl yanan ocağın yanında yuvarlak bir masa, yüksek arkalıklı eski tarzda bir koltuk vardı; koltukta, dul kadınların başlığı başında, siyah ipekli bir elbise sırtında, kar gibi beyaz bir önlük takmış, tasavvur edilebilecek en derli toplu, en temiz, yaşlıca, ufak tefek bir kadın oturuyordu; tam hayalimde canlandırmış olduğum Bayan Fairfax! Yalnız, tasavvur ettiğimden daha az azametli, daha yumuşak görünüyordu; yün örmekle meşguldü; ayağının dibinde iri bir kedi yatıyordu; evdeki rahatın tam bir timsaliydi bu! Yeni bir mürebbiye, kendisine bundan daha ziyade güven verecek bir başlangıç düşünemezdi. Ne insanı ezen bir azamet, ne çekingenlik verecek bir resmiyet vardı burada. Ben içeriye

girince yaşlı hanımcağız kalktı, güler yüzle çabucak geldi beni karşıladı :

«Nasılsınız canım? Korkarım ki araba yolculuğunuz epey sıkıntılı olmuştur» dedi. «John atını çok yavaş sürer; üşümüşsünüzdür, şuraya, ateşin başına gelin.»

«Bayan Fairfax sizsiniz, değil mi?» diye sordum.

«Evet, doğru bildiniz. Otursanıza.»

Beni kendi koltuğuna oturttu, şalımı, şapkamı çıkarmağa başladı. Zahmet etmemesini rica ettim.

«Hiç zahmeti yok» dedi, «elleriniz soğuktan üşümüş olacak. Leah, sıcak bir limonlu şarap, bir iki sandviç hazırla; al kilerin anahtarlarını.»

Tam bir ev kadınına yakışır bir demet anahtar çıkardı cebinden, hizmetçiye verdi, sonra bana :

«Haydi, ateşe yaklaşınız» dedi. «Eşyanızı da getirdiniz, değil mi canım?»

«Evet efendim.»

Hanım: «Odanıza taşıtayım» diyerek acele dışarıya çıktı.

«Bana misafirmişim gibi davranıyor» diye düşündüm. «Böyle karşılanacağım hiç aklıma gelmezdi; soğuk, resmî bir muamele beklemiştim, mürebbiyelerin bu kadar nezaketle kabul edildiklerini hiç işitmemiştim; ama şimdiden hemen sevinmemeliyim.

Hanım geri geldi, masanın üstündeki örgüsünü, bir iki kitabı, kendi eliyle kaldırdı, Leah'nın getirdiği tepsiye yer açtı, yiyecekleri gene kendi eliyle ikram etti. Ömrümde görmemiş olduğum bu ilgiyi benden üstün bir kişiden, amirimden görmek beni mahçup ediyordu, ama kendisi, usulden olmayan bir şey yapıyormuş gibi görünmediğinden, nezaketini sadelikle kabul edeyim dedim.

Yiyip içtikten sonra hanıma sordum :

«Küçük bayan Fairfax'ı bu akşam görebilecek miyim?»

Kadıncağız kulağını bana yaklaştırdı :

«Ne dediniz, canım?» diye sordu. Sualimi daha yüksek sesle tekrarladım.

«Fairfax mı dediniz? Ha, Varens demek istiyorsunuz» dedi, öğrenciniz olacak çocuğun adı Varens'tir.»

«Öyle mi? O halde sizin kızınız değil mi?»

«Hayır! benim kimsem yoktur.»

Varens adlı küçük kızın onunla ne gibi ilişiği olduğunu sormak isterdim, ama fazla soru sormanın nezaket kurallarına uygun olmadığını hatırladım. Ne de olsa, durumu vakitle öğrenecektim elbet.

Hanımcağız karşıma oturdu, kedisini kucağına aldı :

«Geldiğinize ne kadar seviniyorum, bilseniz,» dedi. «Burada bir arkadaşla yaşamak ne hoş olacak. Burası her zaman hoştur elbet, Thornfield eski, asil bir konaktır; son yıllarda biraz bakımsız kaldı ama gene de güzeldir. Bilirmisiniz, insan kendi kendine kalınca en güzel bir yerde bile sıkılır. Yalnız diyorum Leah iyi bir kızdır, John'la karısı da iyi insanlardır ama, ne de olsa onlar hizmetçidir, benimle bir ayar olan insanlarla konuştuğum gibi konuşamam onlarla; arada yeteri kadar bir mesafe bırakmalı, yoksa saygıları kalmaz. Geçen kış, belki hatırlarsınız, çok sert bir kış olmuştu, kar yağmadığı zaman bile yağmur yağar, fırtına eserdi; kasım ayından şubata kadar hesapla postacıdan başka bir Allah'ın kulu kapımızı çalmadı. Her akşam burada tek başıma oturmak içime hüzün veriyordu; bazen Leah'i çağırırdım, bana kitap okurdu, ama kızcağız bundan pek hoşlanmazdı her halde, sıkılırdı. İlkbahar ve yaz aylarında insanın içi açılır. Güneş, uzun günler çok başka oluyor. Sonra da, sonbahar başlarken küçük Adela Varens'le dadısı geldiler; bir çocuğun varlığı evi hemen canlandırıyor; şimdi siz de buradasınız, artık neşem yerine gelecek.

Hanımcağız konuşurken ona içim ısınıyordu; sandal-

yemi ona yaklaştırdım, arkadaşlığımdan memnun olacağını ümit ettiğimi söyledim.

«Ama bu gece geç vakte kadar oturmanızı istemem» dedi, «saat on ikiye geliyor; bütün gün yoldaydınız, yorulmuşsunuz; ayaklarınız iyice ısındıysa size odanızı göstereyim. Benimkine bitişik olan odayı hazırlattım size. Ufak bir odadır ama ön taraftaki büyük odalardan çok, bundan hoşlanacağınızı düşündüm; büyük odalar daha güzel eşyalarla döşelidir, ama onlar ıssız, kasvetlidir. Ben hiç o odalarda yatmamışımdır.

Odamı seçmekte gösterdiği düşünceden dolayı kendisine teşekkür ettim. Uzun yolculuğun beni gerçekten yorduğunu, yatmağa hazır olduğumu söyledim. Hanım şamdanı aldı, o önden ben arkadan odadan çıktık; önce gitti hol kapısı kilitli mi diye baktı, sonra anahtarı kilitten çıkararak cebine koydu, beraberce yukarıya çıktık. Merdiven basamakları, trabzanı, meşe ağacındandı; merdiven başındaki yüksek pencere kafesliydi; hem o pencere, hem de yatak odaları kapılarının açıldığı balkonlu koridor, bir evden ziyade kilise hissini veriyordu; mahzenden gelir gibi soğuk bir hava, bir boşluk duygusu uyandırıyordu. Kendi odama girince, küçük ve modern tarzda döşenmiş olduğunu sevinçle gördüm.

Bayan Fairfax bana güler yüzle «İyi geceler» dedikten sonra kapımı kapadım, rahatlıkla etrafıma baktım. Küçük odamın şirin görünüşüyle, tekin değil gibi gelen geniş holün, karanlık büyük merdivenin, uzun soğuk koridorun bende bıraktığı etki bir dereceye kadar kayboldu. Vücut yorgunluğu ve endişelerle geçen günden sonra nihayet emin bir sığınakta bulunduğumu düşündüm. Kalbim minnet hissiyle doldu, yatağın yanında diz çöktüm, şükranla dua ettim; ayağa kalkmadan önce, önümde uzanan yol boyunca da Allah'tan, yardımını esirgememesini, henüz hak kazanmadığım halde bana bu kadar samimiyetle gösteri-

len iyiliğe lâyık olmak kudretini ihsan etmesini de dilemekten geri kalmadım. O gece ne döşeğimde diken, ne de yalnız bulunduğum odada korku vardı. Hem yorgun hem de içim rahat olarak hemen derin bir uykuya daldım. Uyandığımda gün doğmuş, ortalık iyice aydınlanmıştı.

Şirin mavi basma perdelerin arasından gelen güneş ışığında odam ne kadar sevimli geldi bana; duvar kâğıdı, yeri örten halı, Lowood'un çıplak tahtalarından, lekeli duvarlarından o kadar farklıydı ki, içim şenlendi. Dış görünüşler gençleri çok etkiler; benim için de güzel bir hayat başlamakta olduğunu hissettim; dikenleri ve zahmetleri yanında, çiçekleri ve zevkleri olan bir hayat; sahne değişikliği bana yeni ümitler vermişti; neler beklediğimi pek bilmiyordum ama bunlar, o gün, ya da o ay içinde değilse de günün birinde olacak hoş şeylerdi.

Kalktım, özenerek giyindim. Süslenmem mümkün değildi çünkü bütün giyeceklerim en sade bir şekilde dikilmişti; görünüşüme dikkat etmemek, yaptığım tesire aldırmamak âdetim değildi, aksine, güzellik yoksuzluğunun imkân verdiği nisbette hoş görünmeğe çalışırdım. Daha güzel olmadığıma bazen üzülürdüm, keşke pembe yanaklarım, düzgün bir burnum, kiraz gibi kırmızı dudaklarım olsaydı derdim; boylu, gösterişli, gelişmiş, biçimli endamım olmasını ne kadar isterdim; ufak tefek, soluk benizli olmam, yüz hatlarımın da düzgün olmaması bahtsızlıktı benim için.

Bu gibi istekler, üzüntüler neden ileri geliyordu? Nasıl anlatmalı bunu, kendim de anlayamıyorum. Ama bir sebebi vardır elbet, makul, tabiî bir sebep. Neyse, saçımı iyice fırçaladıktan, siyah elbisemi giydikten, (bu elbisem çok sade olmakla beraber vücuduma iyi oturmuştu) beyaz yakamı da taktıktan sonra bu kıyafetle Bayan Fairfax'ın karşısına mahcup olmadan çıkabilirim diye düşündüm; hiç olmazsa yeni öğrencim beni beğenmeyip kaçmazdı. Pence-

remi açtım, tuvalet masamın üstünü düzelttim ve odamdan çıktım.

Keçe döşenmiş uzun balkonlu koridordan geçtim, kaygan meşe basamaklardan aşağıya indim, hole vardım; orada birkaç dakika durdum, duvardaki resimlere baktım; aklımda kaldığına göre, resimlerden biri zırh giymiş sert yüzlü bir adam, öteki, pudralı saçlı, inci gerdanlıklı bir hanımdı; tunç bir lamba tavandan sarkıyordu; senelerin ve çok ovulup temizlenmenin etkisiyle abanoz kadar siyah olmuş oymalı meşe ağacından yapılı kasası içinde büyük bir saat gördüm. Her şey bana ihtişamlı, azametli görünüyordu, gerçi ihtişama pek alışık değildim ben. Yarı camlı olan hol kapısı açıktı, eşiğini aştım; güzel bir sonbahar sabahıydı; sabah güneşi sararmış koruluğun, yeşil kalmış olan tarlaların üzerinde parlıyordu; çimenliğe kadar ilerledim, başımı kaldırarak binanın cephesine baktım. Üç kat yüksekliğindeydi, çok heybetli olmamakla beraber epey büyüktü; bir soylu kişinin makamı değil, bir beyefendinin konağıydı bu; damın etrafındaki mazgallar binaya ayrı bir güzellik veriyordu, kurşunî renkteki cephesi, kargaların meskeni olan ğaçlara karşı iyice meydana çıkıyordu; şimdi kargalar kanatlanmıştı, çimenliğin, bahçelerin üzerinden uçuyorlar, çökmüş bir çitle ayrılmış büyük çayıra konuyorlardı; çayırdaki meşe kadar kavi, budaklı ve geniş, kocaman, yaşlanmış diken ağaçları «Thornfield» malikânesine verilen adın nereden geldiğini belli ediyorlardı.

Daha uzaktaki tepeler Lowood'u çevreleyen dağlar kadar yüksek, yarık ve kayalıklı değildi, canlı dünyaya set çekmiş gibi görünmüyorlardı; bunlar Thornfield'e ancak tenhalık veren, sakin, ıssız tepelerdi; oysa, Millcote'un canlı dolaylarına bu kadar yakın bir yerde tenhalık bulmayı beklemiyordum. Damları ağaçlara karışan ufacık bir köy bu tepelerden birinin yamacına tırmanmıştı. O civarın kilisesi Thornfield'e daha yakındı; eski kulesinin tepe-

si, malikanenin giriş kapısıyle evin arasındaki bir tepeciğin üzerinden bakıyordu.

Sakin manzarayı seyrediyor, tatlı, serin havayı zevkle içime çekiyor, kargaların sesini dinliyordum; aynı zamanda, yaşlı cephesini seyrettim bu konağın Bayan Fairfax gibi bir hanımcağzın tek başına yaşaması için fazla büyük olduğunu düşünmekteydim; o esnada hanımın kendisi kapıda göründü.

«Ne!» dedi «dışarıya çıkmışsınız bile, sizin de erkenci olduğunuz anlaşılıyor.»

Ona yaklaştım; samimiyetle elimi sıktı, beni öptü.

«Thornfield'i beğendiniz mi?» diye sordu.

«Çok beğendim.»

«Evet» dedi, «güzel bir yerdir. Ama korkarım, Bay Rochester burada temelli oturmağa, ya da hiç olmazsa daha sık gelmeğe karar vermezse, burası intizamını kaybedecek. Büyük evler, büyük mülkler başlarında sahiplerini isterler.»

«Bay Rochester mi? O kimdir?»

Bayan Fairfax, sükûnetle :

«Thornfield'in sahibidir» dedi, «Bilmiyor muydunuz?»

Elbette bilmiyordum, adını şimdiye kadar hiç işitmemiştim; ama yaşlı kadın onun varlığının dünyaca bilinen bir şeymiş, ya da herkesin onu içgüdü ile bilmesi lazım gelirmiş gibi konuşuyordu.

«Thornfield'in sizin olduğunu sanıyordum» dedim.

«Benim mi! Allah iyiliğinizi versin çocuğum! Bu da nereden aklınıza geldi? Ben buranın kâhyasıyım, evi idare ederim. Gerçi ana tarafından Rocehster'lere uzaktan akraba oluyorum daha doğrusu kocam onların akrabasıydı; kocam uzakta görünen şu küçük Hay köyünün rahibiydi, kapıların yanındaki kilise onun kilisesiydi; şimdiki Bay Rochester'in annesi Fairfax ailesindendi, kocam onun ikinci derecede kuzeniydi. Ama ben hiç bir zaman bu akraba-

lığa dayanmadım, benim için bir önemi yoktur, ben kendimi sadece alelade bir kâhya kadın gibi görüyorum. Efendim bana karşı daima nezaketle davranır, ben de fazlasını beklemem.

«Ya küçük kız, öğrencim?»

«Bay Rochester onun vasisidir, ona bir mürebbiye bulmamı istemişti. Zannedersem çocuğun ...shire'de yetişmesini istiyor. İşte Adèle geliyor, yanında «bonne» dediği dadısı var.»

Muamma böylece çözülmüştü. Bu nazik, iyi kalpli kadıncağız büyük bir hanımefendi değil, benim gibi emir kuluydu; bu vaziyeti onu gözümden düşürmedi, aksine, daha memnun oldum; aramızdaki eşitlik gerçekti, onun alçak gönüllü olmasından ileri gelmiyordu. Daha iyi ya, böylece daha özgür bir durumda bulunuyordum.

Ben bunları düşünürken, arkasında dadısıyle, küçük bir kız çimenlikten koşarak geliyordu. Önce farketmiş gibi göründü; ben de ona baktım. Yedi sekiz yaşlarında, ince yapılı, soluk benizli bir çocuktu; yüz hatları ufak, gür saçları lüle lüle beline kadar sarkıyordu.

Bayan Fairfax: «Günaydın Adèle, dedi, «gel de seni okutacak, bir gün bilgili bir hanım yapacak olan bu hanımla konuş.»

Çocuk yaklaştı, beni göstererek dadısına :

«C'est là ma gouvernante?» (*) diye sordu. Dadı: «Mais oui, certainement» (**) diye cevap verdi.

Fransızca konuştuklarını hayretle işittim. Bayan Fairfax'a :

«Yabancı mıdır?» diye sordum.

«Dadı yabancıdır; Adèle Fransa'da doğmuş, zannedersem altı ay evveline kadar oradan çıkmamıştır. Buraya geldiğinde hiç İngilizce bilmiyordu, şimdi biraz konuş-

(*) Mürebbiye mi bu?
(**) Evet, elbette.

mağa başladı, ama sözlerine Fransızca karıştırıyor, ne dediğini anlayamıyorum. Her halde siz anlarsınız.»

İyi ki Fransızcayı bir Fransız öğretmeninden öğrenmişim. Madam Pierrot ile sık sık konuşmayı âdet edinmiştim; bu son yedi yıl süresince her gün Fransızca bir ibare ezberlemiş, öğretmenim gibi telaffuz etmeğe çok dikkat etmiştim; böylece bu dili kolayca ve doğru olarak konuşabildiğime göre Matmazel Adèle ile güçlük çekmeyecektim.

Öğretmeni olduğumu işitince Adèle geldi, bana el verdi; onu kahvaltı odasına götürürken kendi diliyle birkaç söz söyledim, kısa cevaplar verdi; ama sofraya oturduktan sonra, açık kestane rengi iri gözleriyle beni on dakika kadar süzdü, birdenbire konuşmağa başladı, sözleri ağzından acele acele, su gibi akıyordu :

«Ah!» dedi, «Benim dilimi Bay Rochester kadar güzel konuşuyorsunuz, onunla konuşur gibi sizinle de konuşabilirim, Sophie de öyle. Sophie çok sevinecek, onun söylediklerini burada kimse anlamıyor, Bayan Fairfax tam İngiliz. Sophie benim dadımdır, benimle beraber geldi; kocaman bir gemiyle geldik, duman çıkaran büyük bir bacası vardı, nasıl duman çıkarıyordu, bilseniz! Sonra beni deniz tuttu, hastalandım, Sophie de, Bay Rochester de hastalandılar, Boy Rochester salon dedikleri güzel bir odada divan üstünde yattı, Sophie ile benim başka bir yerde küçük yataklarımız vardı, ben az daha yatağımdan düşecektim, raf gibi daracıktı, sonra Matmazel sizin adınız ne?»

«Eyre, Jane Eyre.»

«Aire? Bah!» söyleyemeyeceğim. Sonra, ertesi sabah gün ağarmadan gemimiz, karanlık evlerle dolu, sisli, kocaman bir şehirde durdu — benim geldiğim güzel, temiz şehire hiç benzemiyordu —, Bay Rochester beni kucağına aldı, bir tahtanın üstünden geçtik, Sophie de arkamızdan geldi, hepimiz bir arabaya bindik, çok güzel, çok büyük

bir eve geldik bu evden bile daha büyük, daha güzeldi, otel diyorlardı ona; orada bir hafta kadar kaldık, Sophie'yle beraber her gün park denilen ağaç dolu yemyeşil bir yere gezmeye giderdik, orada benden başka birçok çocuklar vardı, bir de havuz vardı, havuzdaki güzel kuşlara ekmek kırıntıları verirdim.»

Bayan Fairfax: «Böyle alabildiğine konuşurken ne dediğini anlayabiliyor musunuz?» diye sordu.

Madam Pierrot'nun çabuk konuşmasına alışık olduğumdan Adèle'i de çok iyi anlıyordum. Bayan Fairfax devam etti :

«Onun anası babası hakkında birkaç soru sorsanız. Acaba onları hatırlıyor mu?»

«Adèle» dedim, «o dediğin temiz küçük şehirde kiminle otururdun?»

«Çok eskiden orada annemle otururdum ama o Meryem Ana'nın yanına gitti. Annem bana dans etmeyi, şarkı söylemeyi, şiir okumayı öğretirdi. Birçok beyler, hanımlar, annemi görmeye gelirlerdi, onların önünde dans ederdim, ya da dizlerine otururak şarkı söylerdim. Hoşuma giderdi. Şimdi size bir şarkı söyleyeyim mi?»

Kahvaltısını bitirmişti, bize marifetlerini göstermesine izin verdim. Hemen sandalyesinden indi, dizime oturdu, bukleli saçlarını başının bir hareketi ile arkaya attı, gözlerini tavana dikerek bir opera şarkısını söylemeye başladı; konusu şuydu: Sevgilisi tarafından terk edilen bir hanım, aşığının ihanetinden yakındıktan sonra nedimesini çağırıyor, en parlak mücevherleri, en zengin elbiseleriyle süsleniyor, o akşam baloya giderek neşeli davranışlariyle, terk edilmekten hiç kederlenmediğini aşığına göstermeye karar veriyor.

Böyle bir konunun bir çocuk şarkıcı için seçilmiş olması bana acayip geldi; belki bu gösterinin hoşa giden tarafı, aşk ve kıskançlık nağmelerinin bir çocuğun peltek di-

linden işitilmesiydi; her halde çok büyük bir zevksizlikti bu ya da bana öyle geldi.

Adèle şarkıyı falso yapmadan, yaşının saflığıyle söylemişti. Bitirince kucağımdan indi :

«Şimdi, Matmazel, size bir şiir okuyacağım» dedi ve bir tavır takınarak başladı :

«La Ligue des Rats, fable de La Fontaine.» (*). Şiiri okurken noktalamalara, üzerine basılacak sözlere verdiği dikkat, sesinin ahengi, hareketlerinin uygunluğu, o yaştaki bir çocuktan beklenmezdi; özenilerek yetiştirilmiş olduğu belliydi.

«Bu parçayı sana annen mi öğretti?» diye sordum.

«Evet. O da böyle söylerdi: «Qu'avez-vous donc lui dit un de ces rats; parlez!» (**) Bu soruya gelince sesimi yükseltmeyi hatırlayayım diye elimi — şöyle — havaya kaldırtırdı. Şimdi dans edeyim mi size?»

«Hayır, bu kadarı yeter. Annen, dediğin gibi, Meryem Ana'nın yanına gittikten sonra sen kimin yanında kalırdın?»

«Madam Frederic ve kocasının yanında; kadın bana bakıyordu ama akraba filan değildi; fakirdi galiba, anneminki gibi güzel bir evi yoktu onun. Orada çok kalmadım, Bay Rochester kendisiyle İngiltere'ye gitmek ister miyim, diye sordu, ben de evet dedim, çünkü Bay Rochester'i Madam Frederic'ten önce tanımıştım, o beni çok severdi, güzel bebekler, oyuncaklar verirdi; ama bakınız, sözünde durmadı, beni İngiltere'ye getirdi, kendisi çıktı gitti, onu artık hiç görmüyorum.»

Kahvaltıdan sonra Adèle'le kütüphaneye çekildik. Bay Rochester orasının ders odası olarak kullanılmasını istemiş. Kitapların çoğu camlı kapakların arkasında kilitliy-

(*) Fareler Birliği La Fontaine'den masal.

(**) Nen var, dedi ona farelerden biri. Söyle

di. Yalnız bir kitaplık açık bırakılmıştı, onda her türlü basit eserler, hafif edebiyat, şiir, biyografi, seyahat kitapları ve birkaç roman vardı. Bir mürebbiye kendi okuması için bunlardan fazlasını istemez diye düşünülmüş galiba. Gerçekten de bunlar şimdilik bana bol bol yetecekti. Lowood'da elime geçirebildiğim kitapların azlığı yanında buradakiler geniş bir bilgi ve eğlence kaynağı gibi geldi bana. Gene bu odada, yepyeni, güzel sesli küçük bir piyano, bir boya sehpası ve bir çift küre vardı.

Öğrencim söz dinler bir çocuktu ama pek çalışkan değildi. Düzenli çalışmağa alıştırılmamıştı. Başlangıçta onu fazla sıkmak istemedim, onunla epey konuştuktan ve biraz da ders öğrettikten sonra dadısının yanına gitmesine izin verdim. Ben de, onun yararlanabileceği küçük resimler çizerek yemek vaktine kadar oyalanmayı düşündüm.

Resim defterimle kalemlerimi almak için yukarıya çıkarken Bayan Fairfax beni çağırdı: «Bu sabahki ders saatiniz bitti galiba» dedi. Kendisi, kapıları açık duran bir odadaydı; bana seslenince içeriye girdim. Geniş, ihtişamlı bir odaydı bu, sandalyeler, perdeler mor renkte kumaştandı, geniş penceresi boyalı camlarla süslenmiş, yüksek tavanında nefis oymalar vardı. Bayan Fairfax büfenin üstündeki kıymetli vazoların tozunu almaktaydı.

Etrafıma bakınarak «Ne güzel oda bu!» dedim. Gerçekten, ömrümde bu kadar şahane bir oda görmemiştim.

«Evet, yemek odasıdır» dedi Bayan Fairfax. «Şimdi camı açtım içeriye biraz güneş, temiz hava girsin diye. Seyrek kullanılan odalar çok rütubetli oluyor; oradaki salon da mahzen gibi.»

Pencerenin tam karşısına düşen kemeri gösteriyordu; orada asılı olan gene mor renkte perde bir yana toplanmıştı; iki basamak çıkarak kemerin altından geçtim. Gördüğüm manzara acemi gözlerime bir peri sarayı gibi geldi. Aslında burası çok güzel bir salondu, onun içinden de ha-

nımlara mahsus küçük bir salona geçiliyordu; her iki odada, üzerine çiçek serpilmiş gibi duran birer beyaz halı vardı; beyaz tavanlar kar gibi üzüm ve asma yaprağı şeklinde kabartmalarla süslenmişti, bunların altında kırmızı minderler, kanepeler tavanın beyazlığıyle parlak bir tezat teşkil ediyordu. Beyaz mermer ocağın üzerinde yakut kırmızısı pırıl pırıl Bohemya billuru vazolar vardı. Pencerelerin arasındaki büyük aynalar bu odalardaki karla ateş karışımını aksettiriyorlardı.

«Bu odaları ne kadar tertipli tutuyorsunuz, Bayan Fairfax!» dedim, «tozdan eser yok, eşyalar da örtülü değil. Soğuk olmasalar bu odalarda her gün oturanlar var sanılır.»

«Evet, Bayan Eyre, Bay Rochester buraya seyrek gelir, ama ziyaretleri daima beklenmedik bir zamanda olur. Bütün eşyaların örtülü olduğunu, o gelir gelmez de evi düzeltme telâşına girişildiğini görmek hiç hoşuna gitmez; bunu anlamıştım, odaları hazır tutmayı daha uygun görmüştüm.»

«Bay Rochester her şeyin kusursuz olmasını isteyen çok titiz bir insan mıdır?»

«Yok, o kadar değil, ama onda soylu kişilerin zevkleri ve âdetleri vardır, her şeyin ona göre düzenlenmesini ister.»

«Onu sever misiniz? Genellikle sevilen bir insan mıdır?»

«Elbette! Ailesi burada daima saygı görmüştür. Bu dolaylarda görebileceğiniz arazinin hemen hepsi, hatırlanamayacak kadar eski zamanlardan beri Rochesterlere aittir.»

«Peki ama, mülkünü bir tarafa bırakın, şahsını sever misiniz, kendisi için sevilmiş midir o?»

«Bana gelince, onu sevmemek için hiç bir sebep yok.

Malikânesindeki kiracılar da onu doğru, eli açık bir mal sahibi diye tanırlar, ama aralarında çok kalmış değildir.»

«Ama özellikleri yok mu? Kısaca, ahlâkı nasıldır?»

«A, bildiğim kadar ahlâkına hiç diyecek yoktur. Belki özellikleri vardır; çok gezmiş, dünyanın her bucağını görmüş sanırım. Her halde akıllıdır ama onunla uzun uzadıya konuşmadım hiç.»

«Ne gibi özellikleri var?»

«Bilmem ki, anlatması kolay değil, pek göze çarpan bir şey yok, yalnız sözleri şaka mı, ciddî mi, kendisi hoşnut mu, değil mi bilemezsiniz. Kısacası, onu iyice anlayamazsınız, her halde ben anlayamıyorum. Gerçi bunun önemi yok, çok iyi bir amirdir.

Bayan Fairfax'tan, her ikimizin efendisi olan adam hakkında ancak bu kadar bilgi alabildim. Bazı kimseler bir insanın ya da şeyin niteliğini birkaç çizgi ile çizmeyi, önemli noktalarını fark edip anlatmayı bilmezler; bu sevimli kadıncağız da her halde o takımdandı. Sorularım onu ilgilendiriyor, ama cevap bulmasına yardım etmiyordu; onun indinde Bay Rochester Bay Rochester'di, bir mülk sahibiydi, daha fazlasını arayıp soruşturmamış; onun kişiliği hakkında tam bir fikir edinmek isteyişimi de muhakkak ki garip bulmuştu.

Yemek odasından çıktığımızda, evin geri kalan taraflarını gezdirmek istedi. Onun peşinden yukarı katları dolaşırken gördüğüm her yeri pek beğeniyordum; her taraf tertipli, güzel görünüşlüydü. Hele ön taraftaki odalar çok ihtişamlıydı. Üçüncü kattaki odalardan bazıları loş, alçak tavanlı oldukları halde, eskiden kalma görünüşleri ilgi çekiciydi. Bir zaman aşağıdaki odaları döşemiş olan eşyalar, moda değiştikçe, yukarıya taşınmış; dar pencerelerinden sızan yetersiz ışığın altında, yüz senelik yataklar, palmiye dalları ve melek başı şeklindeki garip oymalı meşe ya da ceviz dolaplar çok eski, yüksek arkalıklı dar san-

dalyeler, iki nesilden beri toprak olmuş ellerle işlenmiş nakış izleri görülen minderler, bütün bu antika kalıntılar Thornfield konağının üçüncü katına, bir hatıra mabediymiş gibi bir hava veriyordu. Gün ışığında bu yerlerin sessizliği, loşluğu, garipliği hoşuma gidiyordu ama, bu geniş, ağır yatakların içinde bir gece bile yatmayı asla istemezdim. Yatakların kimi meşe kapılarla kapanmış, kimi İngiliz usulü kalın işlemeli perdelerle örtülmüştü; perdelerin işlemelerinde acayip çiçekler, daha da acayip kuşlar ve en acayip insan resimleri vardı; bunlar soluk ay ışığında kim bilir daha ne kadar garip görüneceklerdi!

«Hizmet görenler bu odalarda mı yatar?» diye sordum.

«Hayır, onlara binanın arka tarafında daha küçük daireler ayrılmıştır; burada kimse yatmaz; Thornfield'de bir hortlak olsaydı her halde buralarda dolaşırdı.»

«Her halde. Bu evde hayalet yok mu?»

Bayan Fairfax gülümsedi: «Hayalet olduğunu şimdiye kadar işitmedim» dedi.

«Eskiden de yok muymuş? Hortlak masalları filan anlatılmıyor mu?»

«Zannetmem. Ama Rochester'lerin vaktiyle sakin olmaktan ziyade zorlu kişiler oldukları söylenir; belki de şimdi mezarlarında rahat yatmalarının sebebi budur.»

«Evet, "Hayatın heyecanlı hummasından sonra iyi uyurlar"» diye mırıldandım. «Şimdi nereye gidiyorsunuz, Bayan Fairfax?»

«Dama. Benimle gelir, manzaraya bakar mısınız?»

Arkasından gittim; çok dar bir merdivenden tavanarasına çıktık, oradaki el merdivenini tırmandık, tavandaki kapaktan konağın damına çıktık. Şimdi karga sürüleriyle aynı hizadaydım, yuvalarının içini görebiliyordum. Mazgalların üzerinden eğilerek aşağılara bakınca bir harita gibi yayılan malikânenin arazisini seyrettim. Konağın

kurşunî temel duvarlarını çevreleyen parlak kadife gibi çimenlik, yaşlı ağaçların beneklediği, bir park kadar geniş çayır, sararmış, kurumuş koruluğu ikiye ayıran otların bürüdüğü, yosunla kaplı yeşil bir çeşit parmaklıklık kapıların yanındaki kilise, yol, sakin tepeler, bunların hepsi sonbahar güneşinin altında dinleniyorlardı; inci rengi beyazla mavi karışık gök yüzünü ufuk sınırlandırıyordu. Bu manzarada olağanüstü hiç bir şey yoktu ama göze hoş görünüyordu. Sonra geri dönüp damın kapaklı deliğinden geçince, merdiven basamaklarını göremez hale gelmiştim; dışarıda hayranlıkla seyrettiğim mavi gök kubbesi, güneş altında parlayan çimenlik, çayır ve yeşil tepelerden sonra, tavan arası bir mahzen kadar karanlık geldi bana.

Bayan Fairfax dama açılan deliğin kapağını kapamak için biraz geride kalmıştı. Ben tavan arasından çıkmak için karanlıkta ellerimle yoklayarak kapıyı buldum, dar merdivenden aşağı inmeğe başladım; üçüncü kattaki ön ve arka odaları ayıran uzun koridorda ağır ağır yürüdüm; öbür ucunda ufacık bir penceresi olan loş koridor, hepsi de kapalı olan iki sıra ufak siyah kapılarıyle Mavi Sakal'ın şatosuna aitmiş gibiydi.

Yavaş adımlarla ilerlediğim sırada, o ıssız yerde işiteceğimi en az umduğum bir gülme sesi kulağıma geldi; garip bir gülüştü bu. Açıkça işitilen, ciddî, neşesiz. Durdum; ses bir an kesildi, sonra daha kuvvetli olarak tekrar işitildi. Bütün bu boş odalardan aksediyormuş kadar yüksek bir kahkaha halinde bitti; oysa bu ses yalnız bir odadan çıkmıştı, hangisi olduğunu gösterebilirdim.

«Bayan Fairfax!» diye seslendim. Onun merdivenden aşağıya inmekte olduğunu işitmiştim. «Bu kahkahayı duydunuz mu? Kimdir böyle gülen?»

«Hizmetçilerden biridir, belki de Grace Poole'dur.»

«İşittiniz mi?» diye takrarladım.

«Evet, iyice işittim; o kadını sık sık görürüm; bazen

Leah onun yanında olur, beraber oldukları zaman epey gürültü ederler.»

O muammalı gülme sesi tekrar işitildi, acayip bir mırıltı halinde sustu.

Bayan Fairfax: «Grace!» diye seslendi. Herhangi bir Grace'in cevap vereceğini hiç beklemiyordum, çünkü bu ses ömrümde duyduğum en feci, en garip, en anormal bir gülüştü. Öğle vaktiydi; bu isterik gülüşün yanı sıra hayaleti andırır bir şey görünmemişti, zemin ve zaman da korkuya yol açacak gibi değildi; yoksa batıl inançlara kapılarak korkabilirdim. Ama şaşırmakla bile budalalık etmiş olduğumu çabuk anlayacaktım.

Bana en yakın olan kapı açıldı, bir hizmetçi dışarıya çıktı. Otuz, kırk yaşlarında, kaba yapılı, sert, çirkin yüzlü bir kadındı; bundan daha az romantik hayalete daha az benzeyen bir yaratık tasavvur edilemezdi.

Bayan Fairfax: «Çok gürültü oluyor, Grace,» dedi, «tembihleri unutma.»

Grace sesini çıkarmadan diz kırdı, odasına girdi.

Bayan Fairfax: «Onu Leah'e yardım etsin diye aldık» dedi. «Kusuru yok değil ama işimizi görüyor. Söyleyin bana, yeni öğrencinizle nasıl anlaştınız bu sabah?»

Konusu böylece Adèle'e dönmüş olan konuşmamızı aşağıdaki aydınlık, ferah kata ininceye kadar sürdürdük. Derken Adèle koşarak geldi bizi karşıladı: «Mesdames, vous êtes servies!» diye seslendi, «J'ai bien faim, moi!» (*)

Hazır olan yemek Bayan Fairfax'ın odasında bizi bekliyordu.

(*) Yemek hazır hanımlar, ben çok acıktım.

BÖLÜM 12

Thornfield'de geçirdiğim ilk günlerin sakin, rahat oluşu buradaki yaşantımın da rahat geçeceğini bana hissettirmişti. Gerçekten de, konağı ve içindekileri daha iyi tanıdıktan sonra bu duygumun beni yanıltmamış olduğunu düşündüm. Bayan Fairfax göründüğü gibi çıktı, kendi halinde, iyi kalpli, epey tahsil görmüş, orta zekâlı bir kadın; öğrencim canlı, hareketli bir çocuktu; şımartılmış olduğundan biraz başına buyruktu, ama onunla yalnız ben meşgul olduğuma, onu yola getirmek için uyguladığım usule hiç bir taraftan hiç bir kimse karışmadığına göre, ufak tefek kaprislerinden çabuk vazgeçti; söz dinler, kolay okutulur

bir çocuk oldu. Onda ne büyük bir kabiliyet, ne kişiliğinde göze çarpan bir özellik, ne de zevk ve duygularında özel bir gelişme vardı; alelâde çocukluk seviyesini hiç geçmiyordu, ama onu bu seviyeden aşağı düşürecek hiç bir kusuru da yoktu. Yeter derecede ilerliyor, bana karşı, çok derin değilse de, gerçek bir sevgi gösteriyordu; saflığı, neşe dolu gevezelikleri, beni hoşnut etmek için elinden geleni yapması, bende de ona karşı bir bağlılık yaratmıştı, bu da birbirimizden hoşnut olmamıza yeterliydi.

Çocukların doğuştan melek gibi oldukları fikrini savunan, çocuk yetiştirmekle görevli kimselerin onlara taparcasına düşkün olmaları gerektiğine inananlara bu sözlerim soğuk gelecektir. Ama ben, ana baba bencilliğini okşamak, riyakâr sözleri yansıtmak ya da aldatıcı davranışları desteklemek için yazmıyorum bunları, sadece gerçeği söylüyorum. Adèle'in iyiliği ve ilerlemesiyle gerçekten ilgileniyordum, o küçük kıza karşı şefkatim vardı. Bayan Fairfax'a gelince, onun iyiliği içimde minnet hisleri yaratıyordu; ölçülü düşünceleri ve karakteri, bana sadelikle gösterdiği saygı nisbetinde ben de onunla arkadaşlık etmekten zevk alıyordum.

İsteyen beni kınasın ama şunu ilâve edeceğim: Yalnız başıma yürümeğe çıktığım, ya da dış kapılara kadar inip parmaklığın arasından yola baktığım zaman, bazen de Adèle dadısiyle oynarken, Bayan Fairfax da kilerde reçel yaparken, ben üçüncü kata kadar çıkarak tavan arasındaki kapağı açıp, dama çıkınca oradan sınırlı mera ve tepelere, ufuklara bakarken, o sınırları aşabilecek bir görgü kuvvetine sahip olmak isterdim, hiç görmediğim, yalnız sözünü işittiğim hayat dolu dünyayı, şehirleri, yerleri görebilmek için can atardım; edinmiş olduğum tecrübelerden fazlasını orada bulmayı, insanlarla daha çok görüşebilmeyi, daha değişik kişiler tanımayı isterdim. Bayan Fairfax'la Adèle'in iyi taraflarına kıymet veriyordum ama daha başka, da-

ha canlı nimetlerin mevcut olduğuna inanıyor, inandığım şeyleri de görmek istiyordum.

Beni suçlayacak olanlar her halde çoktur, halimden memnun olmadığımı söyleyecekler. Ama elimde değil, huzursuzluk benim yaradılışımdadır, bazen acı verecek kadar tedirgin eder beni. O zaman huzursuzluğumu hafifletmek için tek çarem, üçüncü kattaki koridorda yürümekti; oranın sessizliği, ıssızlığı içinde kendimi emniyette bulurdum, aklıma gelen parlak hayalleri gözümün önünde canlandırırdım — bu hayaller çoktu, pırıl pırıldı; yüreğim heyecanlanır, hem endişeyle, hem de hayatla dolardı; her şeyden üstün olanı da şuydu: İçimde hiç tükenmeyen bir masala kulak verirdim — hayalimde kurduğum bu masalı durmadan anlatırdım kendime, özlediğim ve ömrümde hiç tatmadığım serüvenlerle, canlı, ateşli duygularla doluydu bu masal.

İnsanlar rahat yaşamakla yetinmelidir demek çok yanlıştır; insanlar hareketli bir hayat isterler, bulamazlarsa da bunu yaratırlar. Milyonlarca insan benden daha durgun bir halde yaşamaya mahkûmdurlar, kaderlerine karşı içlerinden isyan ederler; siyasî ihtilâllerden başka, kim bilir dünya yüzündeki kölelerin beyninde ne isyanlar kaynar. Kadınların genellikle sakin oldukları sanılır, oysa kadınların duyguları tıpkı erkeklerinki gibidir; onlar da, erkek kardeşleri gibi çalışmalarına bir saha bulmak isterler; aşırı bir sıkılık, tam bir durgunluk erkeklere olduğu kadar kadınlara da azap verir; kadınlar ancak yemek pişirmek, çorap örmek, piyano çalmak, nakış işlemekle yetinmelidir diyen imtiyazlı erkekler dar fikirlidir. Bir kadın, hemcinsleri için yeterli sayılan şeylerden fazlasını yapmak ya da öğrenmek isterse, onu suçlamak, ya da alaya almak düşüncesizliktir.

Böylece yalnız dolaşırken Grace Poole'un gülüşünü sık sık işitmiştim. İlk işittiğim gün beni ürpertmiş olan

kahkahadan, alçak sesli ha! ha! diye gülüşünden de daha garip olan mırıltısını da duymuştum. Bazı günler hiç sesi çıkmaz, bazen de çıkardığı seslerin ne olduğunu kestiremezdim. Birkaç kere onu görmüştüm, elinde bir leğen, ya bir tepsi, ya da bir tabakla odadan çıkar, mutbağa iner, az sonra da (ah, romantik okuyucum, gerçeği açıkça söylediğim için bağışla beni!) elinde bir sürahi şarapla geri dönerdi. Çıkardığı acayip seslerin bende uyandırdığı merak onu görünce kayboluverdi; sert yüzlü, ağırbaşlı bu kadında ilgi çekici hiç bir taraf yoktu. Bir iki defa onu konuşturmak istedim, ama az konuşur bir kadındı besbelli, tek heceli bir cevapla sohbet çabalarını kesiverirdi. Ev hizmetlerinde çalışan öteki kişiler, yani John ve karısı, orta hizmetçisi Leah, Fransız dadı Sophie, iyi insanlardı ama dikkati çekecek hiç bir tarafları yoktu. Sophie ile Fransızca konuşurken bazen ona doğduğu memleket hakkında sorular sorardım, ama onda anlatma kabiliyeti yoktu, genellikle verdiği cevaplar o kadar yavan, karışıktı ki sormağa devam etmekten vazgeçerdim.

Ekim, kasım, aralık ayları geçmişti. Ocak ayında bir gün, nezle olmuş diye Adèle'e yarım gün tatil vermemi Bayan Fairfax rica etmişti; Adèle de bu ricaya canla başla katıldığından, kendi çocukluğumdaki tatillerin ne kadar kıymetli olduğunu hatırladım, yumuşak davranmayı uygun görerek izni verdim. Çok soğuk olmakla beraber güzel, sakin bir gündü. Sabahtan beri kütüphanede oturmaktan yorulmuştum. Bayan Fairfax'ın yazmış olduğu bir mektup postaya atılmayı bekliyordu. Başlığımı, pelerinimi giydim, mektubu Hay postanesine götürmeyi teklif ettim. Öğleden sonra köye kadar yürümek hoş olacaktı. Adèle'i Bayan Fairfax'ın odasında ocak başında küçük sandalyesine oturttum, genellikle kâğıda sarılı olarak bir çekmecede sakladığım en güzel bebeğini, bir de masal kitabını eline verdim. O da bana «Revenez bientot, ma bonne

amie, ma chère Mlle Jeannette» (*) deyince onu öptüm ve yola çıktım.

Yerler katılaşmış, hava durgun, yol bomboştu. Isınıncaya kadar hızlı adımlarla yürüdüm, sonra bu durumda, bu saatte, beni bekleyen hoş şeyleri tatmak, tahlil etmek için yavaşladım. Saat üçtü; kilisenin yanından geçtiğim sırada kulenin çanı çaldı. O saatin tatlılığı akşam loşluğunun yaklaşmasında, alçalmakta olan güneşin soluk ışınlarındaydı. Thornfield birbuçuk kilometre kadar uzaktaydı. Yazın yaban gülleriyle, sonbaharda fındık ve böğürtlenleriyle ünlü olan bir yolda yürüyordum; bu mevsimde bile gül ve akdikenlerin mercan rengi tohumları ne güzeldi; ama bu yolun en hoş tarafı, yapraksız ağaçların altında ıssız, sakin görünüşüydü. Rüzgâr hafifçe esse de, burada hiç ses çıkarmıyordu, çünkü hışırdayacak hiç bir bitki yoktu; çıplak kalmış akdiken ve fındık ağaçları yolun ortasına döşeli aşınmış beyaz kaldırım taşları kadar hareketsizdi. Yolun iki tarafındaki meralarda şimdi koyunlar, inekler otlamıyorlardı. Kenar çalılıklarında kıpırdayan kahverengi küçük kuşlar dökülmeyi unutmuş olan birer sararmış yaprağa benziyorlardı.

Bu küçük yol Hay köyüne kadar yokuş yukarı çıkıyordu. Yoldan meraların birine geçilebilmesi için çitin önünde bulunan basamağa çıkıp oturdum. Pelerinime iyice sarılmış, ellerimi manşonuma sokmuş olduğumdan dondurucu soğuğa rağmen üşümüyordum. Birkaç gün önce karların birden erimesiyle taşmış olan küçük bir dere şimdi yolun ortasındaki kaldırımların üstünü bir buz tabakasiyle örtmüştü. Oturduğum yerden aşağıya bakınca Thornfield'i görebiliyordum, vadide en göze çarpan şey, damı mazgallı kurşunî konaktı; korulukları, kargaların barındığı karanlık ağaçlık, batıya doğru uzanıyordu. Güneş ağaçların ar-

(*) Çabuk dönün dostum sevgili Matmazel Jeannette.

kasında batıncaya kadar orada oyalandım, sonra doğuya doğru baktım. Üst tarafımdaki tepenin üzerinde ay doğmuştu, henüz bulut gibi soluktu, ama dakikalar geçtikçe daha parlak görünüyor, sanki Hay köyünü seyrediyordu; köy, ağaçların arasında yarı kaybolmuştu, birkaç bacadan duman yükseliyordu. Köy uzakta olduğu halde, ortalığın sessizliği içinde oradan hafifçe gelen hayat fısıltıları işitiliyordu. Akarsu sesleri de duyuyordum, nerede aktıklarını bilmiyordum ama Hay'in ötesinde birçok tepeler daha vardı, besbelli oralarda küçük dereler kendilerine yol açmışlardı. O akşam sessizliği içinde en yakın derelerin sesi de, en uzaktakilerin şırıltısı da işitiliyordu.

Birdenbire kaba bir gürültü, çok uzaktan gelen ama açıkça duyulan hafif şırıltı ve fısıltıları bastırdı. İşitilen, gümbür gümbür at nalı sesiyle madenî bir şakırtıydı; demin dinlediğim o yumuşak havaî sesleri yok etmesi, sanki bir resimde koyu çizgilerle en önde çizilmiş bir kaya yığını, ya da bir meşenin kaba dalları, uzaktaki mavi gökyüzünü, rengarenk bulutların hayal meyal görünüşlerini silmesi gibiydi.

Gürültü kaldırım yoldan geliyordu; bir at yaklaşmaktaydı; yolun kıvrımları onu henüz saklıyor ama nal sesleri yaklaşıyordu. Ben oturduğum yerden inmek üzereydim, ama yol dar olduğu için at geçinceye kadar yerimden kımıldamadan bekledim. O günlerde henüz gençtim, kafamda birçok parlak, birçok da karanlık hayaller vardı, saçma sapan düşüncelerimin arasında, çocukluğumda dinlediğim masallar hatırımdaydı; bu hayaller aklımda uyanınca, gelişen gençlik onlara çocukluğun veremediği bir kuvvet, bir canlılık veriyordu. Yaklaşmakta olan atın akşam loşğunda görünmesini beklerken, Bessie'nin anlattığı masallarda, İngiltere'nin kuzeyinde «Gytrash» denilen bir cin, bazen at, bazen katır, bazen de iri bir köpek şekline gire-

rek ıssız yerlerde dolaşır, bu atın şimdi bana doğru gelmesi gibi, gecikmiş yolcuların önüne çıkarmış.

At çok yaklaşmış ama henüz görünmemişti; derken, yol kenarındaki çalılığın altında bir hışırtı duydum; fındık dallarının yanından kocaman bir köpek kayarak geçti; rengi siyahla beyaz olduğundan ağaçlara karşı şekli iyice belli oluyordu. Bu Bessie'nin anlattığı «Gytrash» ın köpek şekline girmiş ta kendisiydi! Uzun tüylü, koca kafalı, aslana benzeyen bir yaratıktı. Ama korktuğum gibi durup hayalet köpek gözleriyle bana bakmadı. Onun peşinden at da göründü. İri bir hayvandı, binicisi de sırtındaydı. Bu adam, insanoğlu, büyüyü hemen bozdu. «Gytrash» her zaman yalnız gezermiş, üstüne kimse binmezmiş; cinler periler hayvan şekline girerlerse de, alelâde bir insan şekline girmezlerdi. Yok, yok, bu «Gytrash» filan değildi, sadece Millecote'a kestirme yoldan giden bir yolcuydu. O geçti, ben de aksi yönden yoluma devam etmek için bir adım atmışken, buz üstünde bir kayma gıcırtısı, «Kahrolsun! Ne oluyor!» diye bir bağırış, bir gürültülü düşme sesi işittim, dönüp baktım; atla binicisi yere yıkılmışlardı; hayvan her halde buzda kaymıştı. Köpek atlaya atlaya geri döndü, efendisinin halini görüp atın kişnemelerini işitince kendi kadar kocaman olan sesiyle etraftaki tepeleri inletinceye kadar havladı; yerde yatanların etrafından biraz döndü, sonra bana doğru koştu; başka ne yapabilirdi, benden başka yardıma çağıracak kimse yoktu etrafta. Köpeğin istediğini yaptım, yolcuya yaklaştım; atından kurtulmaya çalışıyordu; hareketleri o kadar kuvvetliydi ki fazla incinmemiş olduğunu tahmin ettim, ama gene de: «Bir tarafınız incindi mi efendim?» diye sordum.

Adam galiba küfür etmekteydi, bundan pek emin değildim ama bana cevap vermesine engel olan bir şeyler homurdanıyordu. «Bir şey yapabilir miyim?» diye tekrar sordum.

«Şöyle yana çekilin» diyerek önce dizlerinin üstüne doğruldu, sonra ayağa kalktı. Ben hemen çekildim. Bunun üzerine bir çekişme, bir çırpınma, tepinmedir başladı, köpek de var kuvvetiyle havlıyordu. Biraz daha uzağa kaçtım, ama ne olacağını görmek istediğim için oradan ayrılmadım. Neyse, sonunda at ayağa kalkabildi, köpek de «Otur Pilot!» emriyle susturuldu. Yolcu eğildi, ayağını, bacağını sağlam kalıp kalmamış olduğunu anlamak ister gibi eliyle bir yokladı; pek sağlam bulmamış olacak ki, benim önce oturmuş olduğum basamaklara kadar topallayarak yaklaştı, oraya oturdu.

Belki işgüzarlık etmiş olacaktım ama bir işe yaramak isteği vardı içimde; yolcuya tekrar yaklaştım.

«İncinmişseniz, yardım istiyorsanız Thornfield konağına ya da Hay'e kadar gidip birisini çağırabilirim efendim.» dedim.

«Teşekkür ederim, lüzumu yok; kemik kırılmamış, yalnız ayağım burkulmuş.» Yolcu tekrar kalktı, ayağını yere basmayı denedi, bu deneme ağzından istemeyerek çıkan bir «Ay!» sesiyle sonuçlandı.

Gün ışığı henüz kaybolmamış, ay ışığı da parlamaya başlamıştı. Yolcuyu iyice görebiliyordum. Kürk yakalı, çelik kopçalı binici pelerinine sarılmış olan endamının ayrıntıları belli değildi, yalnız orta boylu, geniş omuzlu olduğunu fark ettim; yüzü esmer, sert çizgiliydi, alnı iriydi; gözleri ve çatık kaşları o anda öfkeli olduğunu belli ediyordu; gençlik çağını aşmış ama henüz orta yaşlı denemezdi, otuz beş yaşlarında olabilirdi. Ondan çekinmiyordum; yakışıklı, kahraman gibi bir kimse olsaydı, karşısında durup istemediği halde ona sual sormağa, yardım teklif etmeye cesaret edemezdim. Ömrümde yakışıklı bir gençle ne tanışmış, ne konuşmuştum; güzellik, zarafet, çekicilik gibi meziyetleri nazarî olarak beğenirdim, ama bu meziyetleri bir erkekte görseydim, onun bende ilgilenecek hiç bir şey bu-

lamayacağını içgüdüyle bilirdim, ondan ateşten, yıldırımdan, kısaca, parlak ama sevimsiz olan herhangi bir şeyden sakınır gibi kaçacaktım.

Bu yabancıyla konuşurken o bana güler yüzle, neşeyle cevap verip yardım teklifimi gülümseyerek reddetseydi, yoluma devam eder, soru sormakta ısrar etmek istediğini duymazdım; oysa yolcunun çatık kaşları, sertliği bana rahatlık veriyordu; elini sallayarak gitmemi işaret ettiği halde durdum :

«Atınıza bindiğinizi görmeden sizi bu geç saatte bu tenha yolda bırakamam efendim,» dedim.

Yüzüme baktı; o ana kadar bana pek bakmamıştı.

«Bu saatte siz de evinizde olmalıydınız» dedi. «Buralarda bir eviniz varsa. Nereden geliyorsunuz?»

«Tam aşağıdan; ay ışığı varken yalnız dolaşmaktan hiç korkmam. İsterseniz sizin için Hay'e kadar memnuniyetle koşarım, zaten postaya bir mektup atmak için oraya gitmekteydim.»

«Tam aşağıda yani bu damı mazgallı evi mi kastediyorsunuz?»

Eliyle Thornfield'i gösteriyordu. Ay ışığı konağı aydınlatıyordu; batı ufkuna karşı bir gölge yığınına benzeyen koruluğun arasında konak açıkça belli oluyordu.

«Evet efendim.»

«Kimin evidir o?»

«Bay Rochester'in.»

«Bay Rochester'i tanıyor musunuz?»

«Hayır, onu hiç görmedim.»

«Onun nerede olduğunu bana söyleyebilir misiniz?»

«Söyleyemem.»

«Konağın hizmetçilerinden olmadığınız belli. Siz.....» durakladı. Kıyafetimi gözden geçirdi; her zamanki gibi çok sade giyinmiştim; siyah yünlü bir pelerin, siyah kunduz kürkünden şapka; bunlar hanımın oda hizmetçisine bi-

le lâyık olacak kadar zarif değildi. Yolcu kim olduğumu anlayamamış gibi görünüyordu, ona yardım ettim :

«Mürebbiyeyim.»

«Ha! Mürebbiye, kahrolayım, unutmuştum. Mürebbiye!» Kıyafetimi tekrar gözden geçirdi. İki dakika sonra ayağa kalktı, kımıldamağa çalıştı, ama çok acı çektiği yüzünden belli oldu.

«Sizi yardım çağırmağa gönderemem» dedi, «ama zahmet olmazsa kendiniz bana biraz yardım edebilir misiniz?»

«Evet efendim.»

«Baston olarak kullanabileceğim bir şemsiye var mı yanınızda.»

«Yok.»

«Atımı dizgininden tutup bana yaklaştırmağa çalışın, korkmazsınız ya?»

Yalnız olsam bu ata el sürmekten korkardım ama benden istenilen şeyi yapmağa kararlıydım; koca ata yaklaştım, dizginini yakalamağa çalıştım; huysuz bir hayvandı, başına yaklaştırmadı beni; tekrar tekrar uğraştım, boşuna; tepinen ön ayaklarından ödüm kopuyordu. Yolcu birkaç dakika bekleyip beni seyretti; sonra güldü :

«Anlaşıldı» dedi, «At bana gelmezse ben ata gitmeliyim. Lütfen buraya gelir misiniz?»

Yanına gittim. «Kusura bakmayın dedi, «ihtiyaç beni sizden faydalanmak zorunda bıraktı.» Elini bütün ağırlığı ile omzuma bastırdı, bana kuvvetle dayanarak atına kadar topal topal yürüdü; dizginini yakaladıktan sonra hayvana hemen hâkim oldu, bir sıçrayışla eyere oturdu. Bu hamleyi yaparken burkulan ayağını zorlamış olacak, yüzü acıyla buruştu. Dişlerini alt dudağına geçirmişti. Ağzını açınca :

«Şimdi bana kırbacımı verir misiniz,» dedi «orada çalının altındadır.»

Kırbacı arayıp buldum, eline verdim.

«Teşekkür ederim. Şimdi hemen Hay'e gidin, mektubu postalayın, mümkün olduğu kadar çabuk eve dönün.»

Mahmuzunun bir dokunuşuyle at önce irkildi, şahlandı, sonra ileriye doğru atılarak dörtnala koşmaya başladı; köpek de arkalarından fırladı koştu, her üçü de gözden kayboldular :

«Yabanlıkta esen çılgın rüzgârın
Savurduğu fundalar gibi...»

Manşonumu alarak yoluma devam ettim. Bir hadise olmuş, benim için geçmiş gitmişti; pek önemli bir olay da değildi bu, bir bakıma hiç bir romantik, ilginç tarafı yoktu; ama biteviye geçen hayatımda bir saatlik bir değişiklik yaratmıştı. Benden yardım istenmiş ben de yardım etmiştim. Alelâde, geçici olduğu halde bu yaptığım şey beni memnun etmişti, ne de olsa hareketli bir olaydı, ben de durgun bir hayattan usanmıştım artık. Yeni bir çehre, hatıralarımdaki sergiye bir resim katmıştı, oradaki resimlerden çok da değişikti; önce bir erkek yüzüydü, sonra esmer, kuvvetli ve sertti. Hay köyüne gidip mektubu postaya atarken hâlâ gözümün önündeydi. Yokuşu acele adımlarla inip eve doğru giderken hep onu gördüm; çitteki basamağın önünden geçerken durdum, etrafıma bakındım, kulak verdim. Sanki gene kaldırımda bir nal sesi işiteceğim, pelerinli birisini ve Gytrash'a benzeyen Ternöv köpeğini tekrar göreceğim gibi geldi; önümde yalnız çalılıkları, ay ışığına karşı yükselen söğüt ağacını gördüm. Bir buçuk kilometre uzaktaki Thornfield'i çevreleyen ağaçların arasında dolaşan hafif rüzgârın sesinden başka bir şey duymadım; bu sesin geldiği tarafa baktım, gözüm pencerelerden birinde bir ışığın yandığını gördü; geç kaldığımı hatırlayarak yoluma acele devam ettim.

Thornfield konağına girmeyi canım istemiyordu; eşiğini aşmak gene durgun hayata dönmek demekti; sessiz, küçük odama girmek, sakin Bayan Fairfax'la karşılaşmak,

onunla ve yalnız onunla uzun bir kış akşamı geçirmek, gezinirken duyduğum heyecanı büsbütün söndürecek, tekdüzen, fazla sakin bir yaşantının gözle görülmez kelepçelerini tekrar takmak olacaktı; bir yaşantı ki, onda bulduğum güven ve rahat gibi imtiyazları artık takdir edemiyordum. O sırada beni alıp, geleceği belirsiz fırtınalı bir hayata atsalardı, sert, acı bir tecrübe, şimdi beğenmediğim rahatın özlemini çektirse, ne iyi olurdu! Evet, fazla rahat bir koltukta oturmaktan yorulan bir adamın uzun bir yürüyüşe çıkması gibi bir şey olurdu. O adamın kımıldamak istemesi ne kadar tabiî ise, benim de hareket etmek isteyişim o kadar tabiî idi.

Malikânenin dış kapılarında biraz oyalandım, sonra evin önünde aşağı yukarı dolaştım. Camlı kapının kepenkleri kapalıydı, içerisini göremiyordum; hem duygularım, hem gözlerim o kasvetli evden bulutsuz mavi gökyüzüne çevrildi; ay haşmetle yükseliyor, tepelerin üzerinden aşağıda, uzaklara bakıyor, göğün uçsuz bucaksız, kapkaranlık zirvesine ulaşmak istiyor gibiydi. Ayın peşinden giden titrek yıldızlara baktıkça yüreğim de titriyor, damarlarımdaki kan yanıyordu. Küçük şeyler bizi yükseklerden yeryüzüne indirirler. Holdaki saatin çalması bunu yaptı, aydan, yıldızlardan ayrıldım, yan kapılardan birinden içeriye girdim.

Hol aydınlıktı; ona ışık veren yalnız tavanda asılı tunç lamba değildi; sıcak bir parıltı hem orasını aydınlatmış, hem de meşe merdivenin alt basamaklarına kadar yayılmıştı. Bu kırmızı ışık, iki kanadı açık duran yemek odasından geliyordu, orada pırıl pırıl yanan ateş ocak mermerine ve tunç siperine aksediyor, mor perdelere ve cilâlı eşyalara hoş bir görünüş veriyordu; aynı zamanda, ocağın başına toplanmış olan bazı kimseler gördüm; onları ancak seçebilmiş ve aralarında Adèle'in sesini fark ettiğim neşeli sesler henüz kulağıma gelmişken kapı kapandı.

Hemen Bayan Fairfax'ın odasına gittim, orada da ateş yanıyordu ama mum yoktu; Bayan Fairfax da odada yoktu; onun yerine, halının üstünde dimdik oturmuş, ciddî gözlerle alevi seyreden siyah beyaz tüylü, tıpkı kır yolunda gördüğüm Gytrash'a benzeyen kocaman bir köpek vardı. İlerledim, «Pilot!» dedim. Koca yaratık ayağa kalktı, yaklaştı ve beni kokladı; onu okşadım, kuyruğunu salladı, ama onunla yalnız kalınca gene de tekin değil gibi geldi bu köpek bana, niçin buraya gelmiş olduğunu anlayamıyordum. Zili çaldım, hem mum getirilmesini hem de misafir köpeğin ne olduğunu öğrenmek istiyordum. Leah odaya girdi.

«Bu köpek nedir?» diye sordum.

«Efendiyle beraber geldi.»

«Kiminle?»

«Efendiyle, Bay Rochester'le, o şimdi geldi.»

«Öyle mi! Bayan Fairfax da onun yanında mı?»

«Evet. Bayan Adèle de orada; yemek odasında oturuyorlar. John doktoru çağırmaya gitti. Efendi kaza geçirmiş, atı düşmüş, efendinin ayağı burkulmuş.»

«At Hay yolunda mı düşmüş?»

«Evet, yokuş aşağı inerken bir yerde buz üstünde kaymış.»

«Ya! Bana bir mum getirir misin Leah?»

Leah mumu getirdi; peşinden Bayan Fairfax da geldi, aynı haberleri bana tekrarladı. Doktor Carter'in geldiğini, Bay Rochester'in yanında olduğunu da ilâve etti. Sonra, çayın hazırlanmasını tembih etmek için odadan acele çıktı. Ben de soyunmak için odama gittim.

BÖLÜM 13

Bay Rochester, besbelli doktorun sözünü dinlemiş, o akşam erkenden yatmıştı, ertesi sabah da erken kalkmadı. Aşağıya ancak bazı işlerle meşgul olmak için indi, kâhyayla kiracılardan birkaç kişi gelmiş, onunla görüşmek için bekliyorlardı.

Adèle'le ben şimdi kütüphaneden çekilmek zorunda kaldık, orası misafirlerin kabul edilecekleri oda olarak kullanılacakmış. Yukarı kattaki bir odada ateş yakıldı, kitaplarımızı oraya taşıdım, ders odası olarak hazırladım orayı. Bu sabah Thornfield konağı bambaşka oluvermişti, kilise sessizliğinden çıkmış, iki saatte bir kapı çalınıyor, zil sesleri, ayak sesleri işitiliyor, değişik değişik yeni sesler ko-

nuşuyor, sanki dış dünyadan gelen bir dere evin içinden geçiyordu; şimdi buranın bir sahibi vardı; bana gelince, böylesi daha hoşuma gidiyordu.

O gün Adèle'e ders okutmak kolay olmadı; dikkatini bir türlü derslerine veremiyor, ikide birde kapıya koşuyor, Bay Rochester'i görebilmek ümidiyle merdiven trabzanından aşağıya bakıyor, aşağı inmek için bahaneler buluyordu; kütüphaneye gitmek istediğini anladım, orada görünmesinin istenmediğini de biliyordum. Kaşlarımı çatarak onu yerine oturttuğum zaman da durmadan, kendi deyimiyle «dostu Monsieur Edouard Fairfax de Rochester» den söz ediyordu (bu adlarını henüz işitmemiştim), kendine ne hediye getirmiş olduğunu bilmeğe çalışıyordu. Anlaşılan, Bay Rochester'in eşyaları Millcote'dan gelince aralarında Adèle'i ilgilendirecek bir kutu bulunduğunu bir akşam önce kızcağız duymuş, aklı fikri hediyedeydi, hep ondan bahsediyordu :

«Et cela doit signifier qu'il y aura là dedans un cadeau pour moi, et peut-être pour vous aussi Mademoiselle. Monsieur a parlé de vous: il m'a demandé le nom de ma gouvernante, et si elle n'était pas une petite personne assez mince et un peu pâle. J'ai dit oui, car c'est vrai, n'est-ce pas mademoiselle?» (*)

Öğrencimle birlikte her zamanki gibi Bayan Fairfax'ın odasında yemek yedik. Öğleden sonra hava fırtınalı ve karlıydı, ders odasında vakit geçirdik. Akşam karanlığı basınca Adèle'e izin verdim, kitaplarını ve işini kaldırdı, aşağıya koştu. Oradaki seslerin azaldığı ve kapı da çalmadığına göre, Bay Rochester'in şimdi serbest olduğunu tah-

(*) Demek ki içinde bana bir hediye var, belki sizin için de vardır Matmazel. Bey sizden de bahsetti, mürebbiyemin adını sordu, ince, biraz uçuk benizli küçük bir hanım değil mi diye sordu. Evet dedim, çünkü doğrusu bu, öyle değil mi matmazel?

min etmiştim. Odada yalnız kalınca pencereye yaklaştım; dışarıda bir şey görünmüyordu; kar, tipi havayı büsbütün karartmış, çimenlikteki fidanlar bile fark edilmiyordu. Perdeyi kapadım, ocak başına döndüm.

Korlara bakarken hayalimde bir manzara çiziyordum, görmüş olduğum bir resme benziyordu, Ren nehri üzerindeki Heidelberg şatosunun resmi. O esnada Bayan Fairfax'ın içeri girmesiyle zihnimde dizmekte olduğum rengârenk mozayikler bozuldu, aynı zamanda yalnızlık hakkında kafama saplanmağa başlayan nahoş düşünceler de dağıldı.

Bayan Fairfax: «Bay Rochester öğrencinizle birlikte çay vakti salona gelirseniz memnun olacağını söyledi» dedi. «Bugün o kadar meşguldü ki sizinle daha evvel görüşemedi.»

«Onun çay vakti saat kaçtadır?» diye sordum.

«Altıda; şehir dışındayken erken saatleri tercih eder. Üstünüzü şimdiden değişseniz iyi olur, ben de gelir elbisenizi iliklerim. Şu mumu alınız.»

«Üstümü değişmem lâzım mı?»

«Evet, daha iyi olur. Bay Rochester buradayken ben akşamları daima giyinirim.»

Bu âdet bana pek resmî gibi geldiyse de, odama çıktım, Bayan Fairfax'ın yardımıyle siyah yünlü elbisemi çıkarıp en iyisi olan siyah ipekli elbisemi giydim. Zaten bundan başka esvabım yoktu. Yalnız bir gri elbisem vardı, onu da, tuvalet hakkındaki Lowood görüşlerine göre çok süslü buluyordum, ancak törenlerde giyilebileceğini düşünüyordum.

Bayan Fairfax: «Bir de broş istersiniz» dedi.

Bayan Temple giderken bana verdiği küçük incili iğnem vardı, onu taktım, aşağıya indik. Yabancılara alışık olmadığımdan, Bay Rochester tarafından böyle resmî bir şekilde çağrılarak karşısına çıkmak bana biraz güç geldi.

Bayan Fairfax'ı önden geçirerek yemek odasına girdim, odanın bir ucundan öbür ucuna kadar onun gölgesinde yürüdüm. Perdesi şimdi kapalı olan kemerin altından geçip güzel salona girdik.

Masanın ve ocağın üstünde ikişer mum yanıyordu; muhteşem bir ateşin ışığında ve sıcaklığında Pilot yere uzanmış keyfediyordu, Adèle de onun yanına diz çökmüştü. Bay Rochester bir kanapede yarı uzanmış bir vaziyetteydi, ayağının altında bir yastık vardı. Adèle ile köpeği seyrediyordu. Ateş yüzünü iyice aydınlatmıştı; simsiyah kaşlarıyle, dört köşe alnında düz bir çizgi gibi duran siyah saçları altında alnı daha da dört köşe gibi görünüyordu. Yolcumu tanıdım. Güzellikten ziyade şahsiyet alâmeti olarak dikkati çeken burnu, öfkeli gibi duran geniş burun delikleri, sert ağzı, çenesi, bunların hepsi hiç şüphesiz ona haşin bir görünüş veriyordu. Şimdi pelerinine sarılmış olmayan endamı o dört köşe yüzüne uygundu, «atletik» kelimesinin anlamına göre iyi yapılı bir vücut sayılırdı, uzun boylu ve zarif değilse de, göğsü geniş, kalçaları dardı.

Bay Rochester Bayan Fairfax'la benim geldiğimizi fark etmiş olmalıydı ama o anda bizimle meşgul olmak içinden gelmiyordu besbelli; biz yaklaşırken başını bile kaldırmadı. Bayan Fairfax'a sakin tavrıyle: «Bayan Eyre geldi efendim» dedi.

Bay Rochester, gözlerini köpekle çocuk manzarasından ayırmadan başiyle selâm verdi.

«Bayan Eyre otursun» dedi. Onun zoraki görünen selâmı, sabırsız olmakla beraber resmî olan sesi «Bayan Eyre'in burada olup olmamasından bana ne? Şimdiki halde onunla görüşmeyi canım istemiyor» der gibiydi.

Oturdum. Çekingenlikten eser kalmamıştı bende. Son derece nazik bir tarzda kabul edilmiş olsaydım, aynı nezaket ve zarafetle cevap vermeyi beceremeyecektim. Ama haşin bir tavır bana hiç bir mecburiyet yüklemiyordu; aksi-

ne, böyle bir tavır karşısında terbiyeli, sakin olmak bana üstünlük veriyordu. Hem de, onun acayip davranışı merakımı uyandırmıştı, nasıl devam edeceğini ilgiyle bekliyordum.

Dakikalar geçtikçe gene bir heykel gibi duruyordu; yani ne konuştu, ne de yerinden kıpırdadı. Bayan Fairfax hiç olmazsa bir kişinin daha hoş davranmasına lüzum görmüş olacak ki, her zamanki iyi kalpliliğiyle, gene her zamanki basmakalıp sözleri söyleyip duruyordu: Bay Rochester'in burkulmuş ayağı ona acı verirken bütün gün işlerle meşgul olması zorunluluğu her halde canını sıkmış olmasını çok iyi anladığını da ilâve ettikten sonra sabır ve sebatını övdü. Aldığı cevap sadece şu oldu :

«Efendim, çayımı istiyorum.»

Kadıncağız hemen zili çaldı, tepsi getirilince de, fincan, kaşık ve saireyi alelacele yerleştirdi. Adèle ile ben masaya yaklaştık, ama Efendi yerinden kalkmadı. Bayan Fairfax bana :

«Bay Rochester'in fincanını kendisine verir misiniz?» dedi, «Adèle belki döker.»

Dediğini yaptım. Bay Rochester fincanı elimden alırken Adèle benim lehimde bir istekte bulunmanın tam sırası olduğunu düşünerek :

«N'est-ce pas, Monsieur, qu'il y a un cadeau pour Mademoiselle dans votre petit coffre?» (*) diye sordu.

Bay Rochester, ters bir sesle :

«Cadeaux'dan kim bahsediyor?» dedi, «Bayan Eyre, siz hediye mi bekliyordunuz? Hediye almaktan hoşlanır mısınız?» Karanlık gözlerle yüzüme bakıyordu.

«Bilmem ki, efendim, bu konuda hiç tecrübem yok;

(*) Sizin o küçük kutunuzda matmazel Eyre için de hediye var, değil mi efendim?

genellikle hediyelerin hoş şeyler olduğu düşünülür,» dedim.

«Genellikle düşünülür, öyle mi? Ama siz ne düşünüyorsunuz?»

«Kabul edebileceğiniz bir cevap bulmak için düşünmem lâzım efendim. Hediyenin birkaç yönü vardır, değil mi? İnsan düşündüğünü söylemeden önce hediyenin ne olduğunu her yönden bilmesi lâzımdır.»

«Bayan Eyre, siz Adèle kadar sade değilsiniz. O beni görür görmez hediye! diye bağırır. Siz bocalıyorsunuz.»

«Çünkü hediyeye Adèle kadar hakkım olduğuna inanmıyorum. O, sizi eskiden beri tanıdığı ve hediye almağa alışık olduğu için ister; ona her zaman oyuncak vermek âdetiniz olduğunu söylemişti bana. Ben hediye istemek için bir sebep arasam bulamam, çünkü bir yabancıyım, karşılığı hak edecek bir şey de yapmadım.»

«A, fazla alçak gönüllü olmağa kalkışmayınız. Adèle'î sınavdan geçirdim, onunla çok uğraşmış olduğunuzu anladım; o çok zeki değildir, fazla bir istidadı da yok; oysa kısa bir zamanda çok ilerlemiş olduğunu gördüm.»

«Efendim, hediyemi şimdi bana vermiş oldunuz; öğretmenlerin en çok istedikleri şey, öğrencilerinin övülmesidir.»

Bay Rochester «Hımın» dedi, sessizce çayını içmeye koyuldu.

Tepsi götürülünce Bayan Fairfax elinde örgüsüyle bir köşeye yerleşti, Adèle de beni elimden tutarak odayı gezdirdi, nefis ciltli kitapları, konsolların üstündeki süs eşyalarını birer birer gösterdi. O sırada Bay Rochester: «Ocağın başına geliniz!» dedi. Söz dinlemek boynumuzun borcu olduğuna göre dediğini yaptık. Adèle kucağıma oturmak istediyse de, gidip Pilot'la oynaması emrini aldı. Bay Rochester bana döndü :

«Üç aydan beri mi buradasınız?»

«Evet efendim.»

«Nereden geldiniz?»

«...Shire de Lowood okulundan.»

«Ha, bir hayır müessesesidir orası. Orada ne kadar kaldınız?»

«Sekiz yıl.»

«Sekiz yıl mı! Yedi canlı olmalısınız. Orada bu sürenin yarısı kadar kalmak en sağlam bünyeyi bile yıkar. Tevekkeli değil, başka bir dünyadan gelmişe benziyorsunuz. Böyle bir çehreyi nerede bulmuş diye şaşmıştım. Dün akşam Hay yolunda karşıma çıktığınız vakit her nasılsa peri masalları hatırıma geldi; az kalsın atımı büyülediniz mi diye soracaktım size; hâlâ da böyle olmadığından pek emin değilim. Anneniz, babanız kimlerdir?»

«Annem, babam yok.»

«Hiç bir zaman yoktu zahir; onları hatırlıyor musunuz?»

Hayır.

«Ben de öyle tahmin ediyordum. O çit basamağında otururken sizinkileri mi bekliyordunuz?»

«Kimleri efendim?»

«Yeşiller giymiş adamları. Tam onlara göre mehtaplı bir akşamdı. Acaba sizin peri halkalarınızdan birini mi kırdım, onun için mi kaldırım yolun üstüne o Allah'ın belâsı buzu serptiniz?»

Başımı salladım. Onun kadar ciddî konuşarak cevap verdim :

«Yeşilli adamlar yüz yıl önce İngiltere'den göç ettiler. Ne Hay yolunda, ne de dolaylardaki çayırlarda onların izine rastlayamazsınız. Artık ne yaz, ne sonbahar, ne de kış mehtabı onların şölenlerini aydınlatamayacak.»

Bayan Fairfax örgüsünü elinden düşürmüş, kaşlarını kaldırmış, bu ne biçim konuşma? diye düşünür gibiydi. Bay Rochester devam etti :

«Peki, ana baba tanımıyorsanız da, amca, teyze ya da başka akrabalarınız vardır her halde?»

«Hayır, hiç bir akraba tanımadım.»

«Ya eviniz?»

«Evim yok.»

«Kardeşleriniz nerede otururlar?»

«Kardeşlerim yok.»

«Buraya gelmenizi kim tavsiye etti size?»

«İlân verdim, Bayan Fairfax ilâna cevap verdi.»

Kadıncağız şimdi neden konuştuğumuzu kavrayabilmişti artık.

«Evet» dedi, «bunda kaderin eli varmış, onu seçmiş olduğum için her gün şükrediyorum. Bayan Eyre benim için eşi bulunmaz bir arkadaş, Adèle için de iyi kalpli, dikkatli bir mürebbiye olmuştur.»

Bay Rochester: «Onu methetmek zahmetine girmeyiniz» dedi; «böyle sözler fikrimi değiştirmez. Ben kendim karar veririm. Bu küçük hanım atımı düşürmekle başladı.»

Bayan Fairfax: «Efendim?» dedi.

«Hem de ayağımın burkulmasını ona borçluyum.»

Kadıncağız şaşkına dönmüştü. Bay Rochester bana soru sormaya devam etti :

«Bayan Eyre, siz hiç şehirde yaşadınız mı?»

«Hayır efendim.»

«Çok insan tanıdınız mı?»

«Yalnız Lowood'daki öğrenci ve öğretmenleri, şimdi de Thornfield konağında oturanları tanıdım.»

«Çok okudunuz mu?»

«Elime geçenleri okudum ama bunlar da pek esaslı kitaplar değildi.»

«Siz bir marabet gibi yaşamışsınız; din hakkında her halde çok bilginiz vardır. Okulu idare ettiğini işittiğim Brocklehurst rahiptir, değil mi?»

«Evet efendim.»

«Siz kızlar şüphesiz ki ona tapıyordunuz, manastırlardaki marabetlerin müdürlerine taptıkları gibi.»

«Hiç de değil!»

Ne kadar cüretlisiniz! Ne, bir rahibe namzedi rahibine tapmasın, kutsal şeylere hakaret etmek gibi bir şey bu.»

«Bay Brocklehurst'ü hiç sevmezdim, hem de yalnız ben değildim onu sevmeyen. Haşin bir adamdı, hem azametliydi hem de her şeye karışırdı; saçlarımızı kestirirdi, tasarruf olsun diye iğne ve tire alırken o kadar fenasını alırdı ki dikiş dikmek çok güç olurdu.»

Bayan Fairfax sözlerimizin konusunu gene anlayabilmişti :

«Çok yanlış bir tasarruftur bu» dedi.

Bay Rochester: «Onun kötülükleri bu kadar mıydı?» diye sordu.

«İdare komitesi kurulmadan önce erzak işlerine yalnız o bakarken bizi aç bırakırdı, haftada bir, uzun vaazlarla, kendi yazdığı kitaplardan bölümler okumakla bizi bunaltırdı, ani ölümlerden, gazaplardan o kadar korkunç şeyler okurdu ki gece yatağa yatmaktan korkardık.»

«Lowood'a gittiğinizde kaç yaşındaydınız?»

«On yaşlarında.»

«Orada sekiz yıl kaldınız, şu halde şimdi on sekiz yaşındasınız, değil mi?»

«Evet efendim.»

«Görüyorsunuz ya, aritmetik ne kadar faydalıdır. Sizde olduğu gibi yüzün çizgileriyle ifadesi arasında o kadar büyük bir fark varken yaşı anlamak güçtür. Peki, Lowood'da neler öğrendiniz? Piyano çalabilir misiniz?»

«Biraz.»

«Tabiî; bu basmakalıp bir cevaptır. Kütüphaneye gidiniz, yani lütfen gidiniz diyecektim, (böyle emir verir gibi konuşmamı bağışlayınız, yap dediğimin yapılmasına alışığım, yeni bir kimse için eski âdetlerimi değiştiremem.)

Neyse, kütüphaneye gidin, mumların birini de alın, kapıyı açık bırakın, piyanoya oturun, bir şey çalın.»

Dediği gibi yaptım. Birkaç dakika sonra «Yeter!» dedi, «görüyorum ki «biraz» çalabiliyorsunuz, herhangi bir İngiliz okul öğrencisi gibi; belki bazılarından biraz daha iyi çalıyorsunuz ama pek iyi değil.»

Piyanoyu kapadım, salona döndüm. Bay Rochester devam etti :

«Bu sabah Adèle bana bazı resimler gösterdi, sizin yaptığınızı söyledi; kendi kendinize mi yaptınız, bilmiyorum; belki öğretmeniniz size yardım etmiştir.»

«Hiç de değil!» diye atıldım.

«Ha, bu kibrinize dokundu; kendi elinizden çıktığına yemin edebilirseniz resimlerinizi getirin bana; ama emin olmadan yemin etmeyiniz. Ben yama işini çabuk farkederim.»

«O halde hiç bir şey söylemeyeceğim, hükmünüzü kendiniz verirsiniz.»

Resimlerimi koyduğum dosyayı kütüphaneden getirdim. Bay Rochester «Masayı yaklaştırın» dedi. Masayı yanına doğru çektim. Adèle ile Bayan Fairfax resimleri görmek için yaklaştılar. Bay Rochester: «Başıma toplanmayın» dedi, «ben baktıktan sonra resimleri elimden alınız ama yüzüme kadar sokulmayınız.»

Karakalem ve boyalı resimlerin her birini ayrı ayrı gözden geçirdi, üç tanesini bir yana ayırdı, ötekileri gördükten sonra eliyle itti. «Bunları öteki masaya götürün Bayan Fairfax» dedi, «Adèle ile bakarsınız.» Sonra bana döndü: «Siz yerinize oturunuz» dedi. «Sorularıma cevap veriniz. Bu resimlerin bir elden çıkmış olduğunu görüyorum; bu sizin eliniz miydi?»

«Evet.»

«Bunları yapacak vakti nasıl buldunuz? Çok vakit ve düşünce sarf edilmiş bunlara.»

«Lowood'da geçirdiğim son iki tatil devresinde yapacak başka bir işim yoktu.»

«Örneklerini nereden aldınız?»

«Kafamdan çıkardım.»

«Şu omuzlarınızın üstündeki kafadan mı?»

«Evet efendim.»

«Başkaca böyle malzeme var mı içinde?»

«Vardır sanırım, belki de daha iyisi var.»

Resimleri önüne serdi, her birine tekrar tekrar baktı. O böyle meşgulken, resimlerin ne olduğunu size anlatayım, kıymetli okuyucum; ama önce, bunların pek fevkalâde bir şeyler olmadığını söyleyeyim. Gerçekten bunlar aklıma gelivermişti; hayalimdeki görünüşleri çok çekiciydi ama, elim hayalimin gücüne erişememiş, zihnimde yarattıklarımın ancak silik bir benzerini çizebilmişti.

Bunlar suluboya resimlerdi. Birincisinde, kabarmış bir denizin üzerinde uçan alçak, solgun bulutlar görünüyor; uzaklar gölgeli, ön taraf, yani en yakındaki dalgalar da silik, çünkü kara yok. Bir tek ışın yarı batık bir gemi direğini ortaya çıkarıyor; direğin üstüne konmuş kapkara, kocaman, kanatları köpükle beneklenmiş bir karabatak, gagasında mücevherli bir altın bilezik tutuyor; bileziğin taşlarını paletimin en parlak renkleriyle canlandırmıştım. Kuşun ve direğin altında, denize batık boğulmuş bir ceset yeşil suların içinde hayal meyal seçiliyor; cesedin açıkça görünen tek tarafı, bileziği kayarak çıkmış ya da koparılmış olan beyaz bir kol.

İkinci resmin ön tarafında bir dağın silik tepesi görünüyor, tepedeki otlar, yapraklar, rüzgâr altında gibi meyilli duruyor. Daha uzakta ve üstte, gökyüzü alaca karanlıktaki koyu mavi rengi almış; gökyüzüne doğru bir kadın şeklinin büstü var; bunu en yumuşak en gölgeli renklerle boyamıştım. Hayal gibi görünen alnı üzerinde taç gibi konmuş bir yıldız var; alnın altındaki yüz çizgileri sanki du-

man arasından görülüyor; parlak gözler kara, vahşî; siyah saçlar fırtınanın ya da şimşeğin parçaladığı ışınsız bir bulut gibi uçuyor; boynunun üstüne ayın soluk ışığına benzeyen bir ışın vurmuş; aynı soğuk ışın ince bulutlara da aksetmiş, o bulutlardan Akşam Yıldızının hayali çıkıyor.

Üçüncü resim, kutup göklerini delen bir buzdağının tepesini gösteriyor; ufukta sık sık sıralanmış kutup ışıkları mızrak gibi dikilmiş. Bunları arka plana atan, ön tarafta kocaman bir baş, buzdağına eğilmiş ve yaslanmış; alnını destekleyen kavuşmuş iki el tuttukları bir kara örtüyle yüzün alt kısmını saklıyor, yalnız kemik gibi beyaz alın, çukura kaçmış durgun, boş, ve yalnız bir ıztırap ifadesiyle donmuş gözler görünüyor. Şakakların üstünde, bulut gibi belirsiz biçimli, siyah türbanın kıvrımları arasında beyaz bir alev halkası parlıyor, halkada daha canlı kıvılcımlar ışıldıyor; bu soluk, yarım ay şeklindeki taç «Kral Tacının Benzeri», taçladığı baş da «Biçimi olmayan Biçim» dir.

Biraz sonra Bay Rochester sordu :

«Bunları boyarken mutlu muydunuz?»

«Kendimi vermiştim bu işe, efendim, evet, mutluydum; kısacası, bunları yapmak ömrümde tattığım en büyük zevk olmuştu benim için.»

«Bu çok bir şey ifade etmez. Kendi dediğinize göre zevkleriniz azmış. Böyle acayip renkleri birbirine katarken her halde bir artistin rüya ülkesinde yaşıyordunuz. Her gün çok vakit verirmiydiniz bu resimlere?»

«Tatil olduğu için başka işim yoktu, sabahtan öğleye, öğleden akşama kadar uğraşırdım bunlarla; yazın günler uzun olduğu için şevkim artıyordu.»

«Hummalı çalışmalarınızın sonucu sizi hoşnut ediyor muydu?»

«Hoşnut olmaktan çok uzaktım; hulyalarımda yarattıklarımla elimin çizdiği arasındaki tezat bana azap veri-

yordu; hayalimde gördüğüm şeyi kâğıt üstünde canlandırmaya bir türlü gücüm yetmiyordu.

«O kadar değil. Düşüncelerinizin gölgesini elde etmişiniz, ama belli ki fazlasını değil; bunları tamamiyle canlandıracak kadar artist hüneri ve bilgisi yoktu sizde, ama ne de olsa bu resimlerin bir öğrencinin elinden çıkmış olması şaşılacak bir şey. Hayallerinize gelince, bunlar periler diyarından çıkmış gibi. Akşam Yıldızındaki gözleri bir rüyada görmüş olmalısınız. Onları hem bu kadar berrak, hem de hiç parıltısız nasıl yapabildiniz? Çünkü yukarıdaki yıldız onların ışınlarını bastırıyor. Sonsuz derinliklerindeki mana nedir acaba? Bir de, kim öğretti size rüzgârın resmini yapmayı? Bu gökyüzünde ve dağ tepesinde rüzgâr fırtına gibi esiyor. Siz Latmos'u nerede gördünüz? Çünkü bu Latmos'dur. Haydi, kaldırın şu resimleri.»

Dosyamın kordonlarını henüz bağlamıştım ki Bay Rochester saatine baktı, birdenbire :

«Saat dokuz olmuş» dedi, «ne yapıyorsunuz Bayan Eyre, Adèle'i bu saate kadar oturtmak doğru değil, onu yatağa götürün.»

Adèle odadan çıkmadan önce gitti Bay Rochester'i öptü, o da buna katlandı ama, çocuk Pilot'u öpseydi köpek ancak bu kadar — belki de daha çok — hoşnutluk gösterirdi.

Bay Rochester: «Hepinize iyi geceler» dedi, bizden yorulmuş da gitmemizi istiyormuş gibi eliyle kapıya doğru işaret etti. Bayan Fairfax örgüsünü topladı, ben resimlerimi aldım, Bay Rochester'e diz kırarak selâm verdim o da buz gibi bir baş eğmesiyle karşılık verdi, çekildik gittik.

Adèle'i yatırdıktan sonra Bayan Fairfax'ın odasına gittim.

«Bayan Fairfax» dedim. «Bay Rochester'in acayip mizaçlı olmadığını söylemiştiniz.»

«Acayip mi buldunuz onu?»

«Öyle sanıyorum; çok çabuk değişiveriyor, sert konuşuyor.»

«Doğru; yabancılara öyle görünür, ama ben onun davranışlarına o kadar alıştım ki farkına bile varmıyorum; hem de, huysuzluk ederse hoş görmeli onu.»

«Niçin?»

«Hem tabiatı öyle olduğu için — hiç birimiz tabiatımıza karşı gelemeyiz — hem de, hiç şüphesiz, onu yoran, sinirlerini bozan dertleri olduğu için.»

«Ne gibi dertler?»

«Bir kere, aile sıkıntıları.»

«Ama onun ailesi yok ki.»

«Şimdi yok ama bir zaman vardı, yani akrabaları vardı. Birkaç yıl önce ağabeyini kaybetti.»

«Ağabeyi mi?»

«Evet. Şimdiki Bay Rochester mülkün sahibi olalı ancak dokuz yıl kadar oldu.»

«Dokuz yıl epey uzun bir zaman. Ağabeyine o kadar düşkünmüydü ki hâlâ ölümünün acısını unutamıyor?»

«Hayır, belki değildi. Aralarında bazı anlaşamamazlıklar vardı sanırım. Bay Rowland Rochester bizim Bay Edward Rochester'e karşı pek âdilâne davranmamış, babasını onun aleyhine çevirmiş. Yaşlı efendi parayı çok severdi, aile mülkünün olduğu gibi kalmasını isterdi, taksim edilmesine razı değildi, ama Bay Edward'ın da parası olmasını isterdi, aile adının şerefini koruyabilmesi için Bay Edward'ın rüştüne ermesinden az sonra pek doğru olmayan bazı şeyler yapıldı, bunlar birçok dertlere yol açtı. İhtiyar Bay Rochester'le Bay Rowland birlik olarak Bay Rochester'in servete konması için onu çok ağır bir duruma düşürdüler; bu durumun ne olduğunu pek bilmiyorum ama, o yüzden çektiklerini içine sindiremedi. İnsanı kolayca affetmez o. Ailesiyle bozuştu, sonra senelerce düzensiz

bir hayat sürdü. Ağabeyi vasiyetname bırakmadan öldüğü için Bay Edward mülkün sahibi oldu ama, Thornfield'de hiç bir zaman on beş günden fazla kaldığını zannetmiyorum. Buna şaşmam çünkü bu evi sevmez.»

«Neden sevmez?»

«Belki içini sıkıyordur.»

Bu cevap pek muğlaktı. Daha açık olmasını isterdim ama kadıncağız bana fazla bilgi veremedi ya da vermek istemedi. Kendinin de pek bir şey bilmediğini, bildiklerinin de tahminden ibaret olduğunu söyledi. Bu konuda konuşmağa devam etmek istemediğini anladım, ben de artık uzatmadım.

BÖLÜM 14

Ondan sonraki günlerde Bay Rochester'i pek az gördüm. Sabahları işleriyle meşgul görünüyordu, öğleden sonra da Millecote'dan ya da civardan misafir beyler geliyor, bazen yemeğe kalıyorlardı. Burkulan ayağı iyileşince sık sık ata biniyor, besbelli ziyaretleri iade ediyordu, ancak gece geç vakit dönüyordu.

O günlerde Adèle'i bile pek seyrek çağırtırdı; ben ise ona bazen merdivende ya da galeride rastlardım; bazen gururlu, soğuk bir edayla kısa bir selâm verir, ya da soğuk bir bakışla geçer giderdi; bazen de nezaketle gülümseyerek selâmlardı beni. Tavrındaki bu değişiklikler beni gücendirmiyordu, çünkü bunların benimle hiç bir ilgisi

olmadığını biliyordum; keyifli olup olmaması benden büsbütün ayrı sebeplere bağlıydı.

Bir gün yemekte misafirler varken benim resim dosyamı istetmişti; anlaşılan, eserlerimi misafirlerine gösterecekti. Bayan Fairfax'ın dediğine göre, gelen beyler Millcote'da bir toplantıda hazır bulunmak için erken gitmişlerdi. Hava yağmurlu ve soğuk olduğu için Bay Rochester onlara katılmamıştı. Misafirler gittikten sonra zili çaldı, Adèle ile benim aşağıya inmemizi istediğini bildirdi.

Adèle'in saçını fırçaladım, kıyafetine düzen verdim; benim her zamanki sade elbisemde, dümdüz örgülü saçlarımda karışıklık olamayacağına göre düzeltecek bir şey yoktu. Aşağıya indik. Adèle «petit coffre» un gelip gelmediğini merak ediyordu; bir yanlışlık yüzünden gecikmiş, şimdiye kadar gelmemişti. Adèle muradına erdi; yemek odasına girer girmez masanın üstünde bir mukavva kutu gördü sanki içgüdü ile onu tanıdı, «Ma boîte! Ma boîte!» (*) diye bağırarak kutuya doğru koştu.

«Evet, sonunda geldi «boîte» ın. «Ocak başında koca bir koltuğa gömülmüş olan Bay Rochester'in sesi işitildi. «Al onu da bir köşede otur, Paris'in öz kızı seni. Kutununun karnını deş, içindekileri çıkar, oyna onlarla, ama sakın bu anatomik ameliyatın ayrıntılarını anlatarak şu çıktı, bu çıktı diye canımı sıkma, sessiz sedasız olsun bu iş. Tiens-toi tranquille, enfant, comprends-tu?» (**)

Adèle'in bu tenbihe pek ihtiyacı yoktu; definesini almış, bir kanapeye oturmuş, kutuyu bağlayan ipleri çözüyordu; kapağı açıp da içinden birkaç kat ince kâğıt çıkardıktan sonra :

(*) Kutum! Kutum!

(**) Sesini çıkarma çocuk, anlıyor musun?

«Oh ciel! Que c'est beau!» (*) diye bağırdı, sonra gördüklerini hayran hayran seyretti.

Efendimiz şimdi koltuğunda doğrularak, yanında durduğum kapıya baktı, «Bayan Eyre orada mı?» diye sordu, beni görünce: «Ha, iyi, şuraya oturunuz» dedi. Koltuğunun yanına bir sandalye çekti, sözüne devam etti :

«Çocukların gevezeliğinden hoşlanmam; yıllanmış bir bekâr olduğum için peltek konuşmaları içimde hiç bir hatıra uyandırmaz. Bütün bir akşamı bir yumurcakla geçirmeğe tahammül edemem. Sandalyeyi uzaklaştırmayın, Bayan Eyre, nereye koydumsa oraya oturunuz — yani lütfen oturunuz — bu nezaket sözlerini hep unuturum. Basit zekâlı yaşlı hanımlardan da pek hoşlanmam ha! Benimkini unutmamalıyım, onu ihmal etmeğe gelmez, Fairfax ailesindendir, yani bir Fairfax'la evlenmişti; kan, sudan üstündür derler.»

Zili çaldı, Bayan Fairfax'a haber yolladı, o da örgü sepeti elinde az sonra geldi.

«İyi akşamlar efendim; bir hayır işi yapasınız diye gelmenizi rica ettim. Hediyelerinden bana söz etmesini Adèle'e tenbih ettim, konuşamadığından içi dolmuştur, neredeyse patlayacak; siz lütfeder onu dinler misiniz, ömrünüzde yapmış olduğunuz en hayırlı bir iş olur bu.»

Gerçekten de Adèle, Bayan Fairfax odaya girer girmez onu kanapeye çağırdı, kutudaki porselen, fildişi, billur ve saireyi kucağına döktü, aynı zamanda neşeyle konuşuyor, bozuk İngilizcesiyle izahat veriyordu.

Bay Rochester: «Şimdi iyi ev sahibi görevimi yaptım, davetlilerimi birbirlerini eğlendirecek şekilde bir araya getirdim; bundan sonra da kendi zevkime bakmakta serbestim. Bayan Eyre, sandalyenizi biraz daha ileriye alın, çok

(*) Aman yarabbi! Ne güzel!

geridesiniz, sizi görebilmek için bu koltuktaki rahatımı bozmam lâzım, bunu yapmak niyetinde de değilim.»

Dediği gibi yaptım; daha gölgede kalmak isterdim ama Bay Rochester'in öyle bir emir verişi vardı ki sözünü hemen dinlemek insana tabiî geliyordu.

Biraz önce söylemiş olduğum gibi, yemek odasında bulunuyorduk. Yemek esnasında yakılmış olan avizenin ışığı odaya bir bayram havası veriyordu; ocaktaki yüksek alevler kıpkırmızıydı; şahane mor perdeler geniş kıvrımlarla yüksek pencereleri, daha da yüksek olan kemeri örtüyordu. Sesini yükseltmeye cesaret edemeyen Adèle'in yavaşça konuşmasından başka odada ses yoktu, yalnız arada bir yağmurun camlara vurduğu işitiliyordu.

Bay Rochester, damasko kaplı koltuğunda otururken bana değişmiş gibi geldi; yüzünün manası eskisi kadar sert değil, çok daha az somurtkandı; dudakları gülümsüyor, gözleri parlıyordu şarabın etkisiyle miydi, değil miydi pek bilmiyorum ama her halde öyle olsa gerek; kısaca, yemekten sonraki keyifli halindeydi, daha açık, daha neşeliydi, sabah gördüğüm soğuk, taş gibi görünüşü yoktu, kendini sıkmıyordu. Ama gene de haşin görünüyordu. İri başını koltuğunun kabarık arkalığına dayamış, ateşin ışığı kayadan yontulmuş gibi duran yüzünü aydınlatmıştı; iri, kara gözlerinde — evet, gözleri iri ve karaydı, hem de çok güzeldi — derinliklerinde yumuşaklık değilse de hiç olmazsa o hissi veren bir değişiklik ara sıra beliriyordu.

İki dakika kadar dalmış ateşe bakıyordu, ben de onu seyrediyordum. Birdenbire döndü, yüzüne dikilmiş olan gözlerimi gördü.

«Beni inceliyorsunuz, Bayan Eyre» dedi, «beni yakışıklı buluyor musunuz?»

Düşünmüş olsaydım bu soruya daha muğlak, daha nazik bir cevap vermem gerekirdi, ama ben farkına varmadan cevap ağzımdan kaçtı :

«Hayır efendim.»

«A! Vallahi sizde bir acayiplik var, küçücük bir marabete benziyorsunuz. Garip, sakin, ciddî, sade, elleriniz dizlerinizin üstünde kavuşmuş oturuyorsunuz, gözleriniz genellikle halıya doğru inik (deminki gibi yüzüme dikilmiş oldukları zamandan başka) ama size bir soru sorulunca, ya da cevap vermenizi gerektiren bir şey söylenince ağzınızdan hemen ters olmasa bile sakınmadan söylediğiniz bir söz çıkıveriyor. Bu ne demek?»

«Efendim, çok açık konuştum, affedin beni. Görünüş hakkında sorulan bir soruya hemen cevap vermek güç olduğu, güzelliğin önemi olmadığı gibi bir şeyler söylemeliydim.»

«Hiç de böyle bir şey söylememeliydiniz! Güzelliğin önemi yok muymuş! Böylece deminki hakareti yumuşatacağınıza, beni okşayıp yatıştıracağınıza, kulağımın arkasına kurnazlıkla bir çakı saplıyorsunuz. Devam edin; ne kusur buluyorsunuz bende?» Elim, ayağım, suratım, herkesinki gibi değil mi?»

«Bay Rochester, ilk verdiğim cevabı geri almama izin veriniz. Manalı bir şey söylemek istemedim, sadece yanlış bir şey söyledim.»

«Tamam. O halde bundan sorumlu olacaksınız. Şimdi beni eleştirin: Alnım hoşunuza gitmiyor mu?»

Alnının üzerinde düz bir çizgi gibi duran siyah dalgalı saçlarını kaldırdı; akıl, zekâ alâmeti denilen çıkıntılar boldu bu alında ama iyi kalpliliğin tatlı alâmeti olan çıkıntı yoktu.

«Şimdi söyleyin, küçük hanım, ben aptal mıyım?»

«Asla efendim! Aptal olmaktan çok uzaksınız. Şimdi ben size bir şey sorsam fazla cüret etmiş olur muyum? Siz insanları sever misiniz?»

«Haydi gene! Başımı okşamak bahanesiyle çakıyı tekrar sapladı! Çocuklarla, yaşlı kadınlarla (yavaş konuşa-

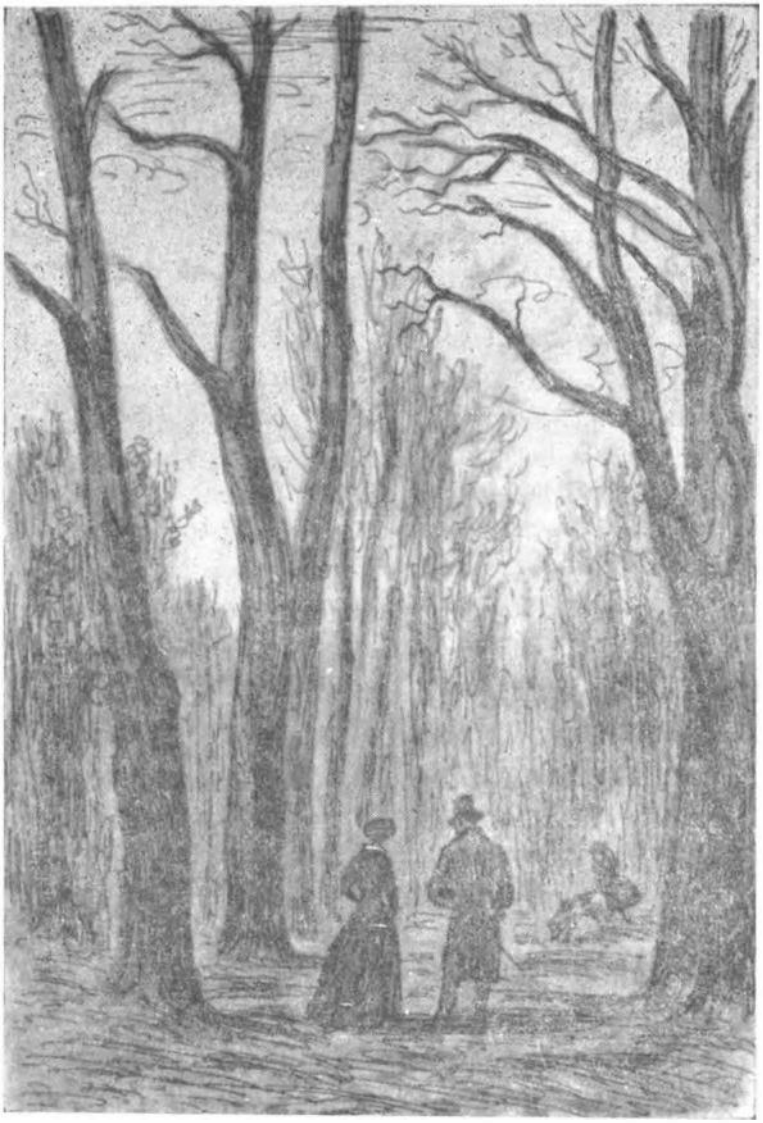

yım) sohbet etmeyi sevmem dedim diye çıkışıyor bana. Hayır, küçük hanım, bende genellikle insan sevgisi var denmez, ama vicdanım vardır.» Bu faziletin alâmeti olduğu söylenen çıkıntıları eliyle gösterdi, bunlar gerçekten belliydi, alnının üst tarafına bir genişlik veriyordu. «Bir zamanlar yüreğimde şefkat denilebilecek bir his vardı. Sizin yaşınızda iken duygulu bir gençtim; gelişmemiş, kimsesiz kalmış bedbaht olanlara acırdım. Ama o zaman felek beni öyle bir tartakladı, öyle bir yoğurdu ki, şimdi kendimi meşin bir top kadar sert ve dayanıklı bulmakla övünüyorum. Ama ne de olsa, bir iki çatlaktan duygu gene sızabilir. Evet, bu bana ümit bırakıyor mu?»

«Ne ümidi efendim?»

«Tekrar değişmek, yani meşinleşmiş halimden çıkarak etten yapılmış olmak ümidi.»

Şarabı besbelli fazla kaçırmış diye düşündüm. Acayip sualine ne cevap vereceğimi bilemiyordum. Onun tekrar değişip değişemeyeceğini ben nasıl bilebilirdim?

«Çok şaşırmış görünüyorsunuz, Bayan Eyre. Benim yakışıklı olmadığım kadar siz de güzel olmadığınız halde, şaşırmak size yakışıyor, hem de işime geliyor, çünkü gözleriniz yüzümden ayrılıyor, halıdaki çiçekleri inceliyor; o halde, şaşkın görünmeğe devam edin. Küçük hanım, bu gece gevezelik etmeğe, çok konuşmağa niyetliyim.»

Bunu söylerken yerinden kalktı, kolunu ocağın üstündeki mermere dayayarak ayakta durdu; bu vaziyetinde endamı ve yüzü açıkça görünüyordu. Göğsü o kadar genişti ki, bacakları nisbeten kısa gibiydi. Eminim ki birçok kişi onu çirkin bulurdu, ama tavrında öyle tabiî bir azamet, hareketlerinde öyle bir rahatlık, kendi dış görünüşüne karşı öyle bir kayıtsızlık, çekici güzellik noksanını telâfi eden kendisinde doğuştan bulunan ya da edinmiş olduğu meziyetlerin kudretine öyle bir gururlu güveni var gibi görünü-

yordu ki, ona bakan insan hem bu kayıtsızlığı, hem de, nedenini bilmeden, anlamadan, bu güvenini paylaşırdı.

«Bu akşam gevezelik etmeğe, konuşmağa niyetliyim» diye tekrar etti. «Bu sebeple sizi çağırttım. Ateşle avizenin arkadaşlığı yetmedi bana, Pilot da işe yaramazdı, hiç biri konuşamaz ki. Adèle biraz daha iyi ise de, gene de istediğim seviyeden çok aşağı kalır, Bayan Fairfax da öyle; size gelince, eminim ki canınız isterse bana uyabilirsiniz; sizi buraya ilk defa çağırdığım akşam beni merakta bıraktınız. Ondan sonra sizi sanki unuttum, başka düşünceler sizi aklımdan çıkardı; ama bu akşam rahat olmak, sıkıntılı şeyleri başımdan atmak, hoş olanları hatırlamak istiyorum. Şimdi sizi konuşturmak, hakkınızda daha çok şeyler öğrenmek hoşuma gidecek. Haydi, konuşun bakalım.

Konuşacak yerde gülümsedim, hem de pek tatlı, pek uysal bir gülümseme değildi bu.

«Konuşunuz» diye israr etti.

«Neye dair, efendim?»

«Ne isterseniz söyleyin. Konuyu, bunu işlemek tarzını size bırakıyorum.

Ben de hiç bir şey söylemeden, ağzım kapalı kaldım. Yalnız konuşmuş olmak, gösteriş yapmak için bir şeyler söyleyeceğimi umuyorsa yanlış bir kimseyi seçti diye düşündüm.

«Susuyorsunuz Bayan Eyre» dedi.

Gene de susuyordum. Başını biraz bana doğru eğdi, çabucak, kısa bir bakışla gözlerimin içine kadar daldı.

«İnat mı?» dedi, sonra canı sıkılmış gibi: «Ha, anlaşıldı» dedi «isteğimi münasebetsiz, belki de küstah bir şekilde ifade ettim. Özür dilerim, Bayan Eyre; şunu biliniz ki, ben sizi kendimden aşağı bir seviyede tutuyormuşum gibi davranmak istemiyorum» sözlerini düzeltmek için devam etti «yani benim üstünlüğüm sadece aramızdaki yirmi yıl farkın ve tecrübe bakımından sizden yüz yıl kadar

ileride oluşumun neticesi olabilir; bu meşrudur, ve Adèle'in diyeceği gibi: «J'y tiens.» (*) Ancak bu üstünlüğümden dolayıdır ki sizden rica ediyorum; benimle biraz konuşun, tek noktaya saplanan paslı bir çivi gibi batan düşüncelerimi başka bir tarafa çeviriniz.»

Düşüncelerini açıklamış, özür diler gibi konuşmuştu. Bu alçak gönüllülüğü beni etkilemişti, bunu saklamak istemedim :

«Elimden geldiği kadar sizi eğlendirmek isterim efendim» dedim, «ama bir konu seçemiyorum, sizi ilgilendireceğini nasıl bileyim? Bana sual sorunuz, mümkün olduğu kadar cevaplarını vermeye çalışırım.»

«O halde, demin söylediğim esaslara göre size karşı biraz amirane, hoyrat, belki de titiz davranmak hakkını bana tanır mısınız? Yani babanız olabilecek bir yaştayım, birçok insanlarla birçok ülkelerde bin türlü tecrübeden geçtim, dünyanın yarısını dolaştım; siz ise sadece bir evde, aynı insanlarla yaşadınız; bunu düşünerek isteğimi hoş görecek misiniz?»

«Nasıl isterseniz öyle olsun efendim.»

«Bu bir cevap değildir; daha doğrusu kaçamaklı olduğu için insanı sinirlendiren bir cevaptır; açık bir cevap isterim.»

«Benden daha yaşlı olduğunuz, ya da dünyayı benden daha çok tanıdığınız için bana emir vermeye hakkınız olduğunu sanmıyorum efendim. Sizin üstünlük iddia etmenizin haklı olup olmadığı, vaktinizden ve tecrübelerinizden nasıl faydalanmış olduğunuza bağlıdır.»

«Hımın! Ne çabuk hüküm veriyorsunuz; ama ben bu yargınızı kabul etmem, çünkü benim durumuma uygun düşmüyor. Ben vaktimden ve tecrübelerimden iyi faydalandım diyemem — hatta her ikisini de kötüye kullandım.

(*) Bunu mutlaka isterim.

Üstünlük konusunu biryana bırakalım, gene de amirane konuşma tarzıma kızmadan, gücenmeden, ara sıra benden emir almayı kabul etmelisiniz — olur mu?»

Gülümsedim. Bay Rochester gerçekten acayip bir insan diye düşünüyordum. Kendisinden emir almam için bana yılda otuz sterlin verdiğini unutmuştu galiba. Yüzümdeki geçici ifadeyi hemen sezmişti :

«Gülümsemek güzel, ama konuşmanız da gerekiyor» dedi.

«Şunu düşünüyordum efendim: Ücret karşılığı iş gördürülen insanların emir almaktan gücenebileceklerini düşünmek zahmetine giren amirler her halde pek azdır.»

«Ücret karşılığı iş gördürülen! Ne? Siz öyle misiniz? A, evet, ücreti unutmuştum. Peki o halde, bu menfaat zihniyetiyle olsun, size biraz hükmetmeme izin verecek misiniz?»

«Hayır efendim, o zihniyetle değil. Ama ücret verdiğinizi unuttuğunuz, evinizde geçinen bir kimsenin halinden hoşnut olup olmadığını merak ettiğiniz için bana emir vermenizi bütün kalbimle kabul ederim.»

«Birçok basmakalıp resmî lafları bir yana bırakarak konuşursam bunun terbiyesizlik olmadığını kabul edebilir misiniz?»

«Elbette efendim; samimiyeti hiç bir zaman terbiyesizlik saymam, samimiyet hoşuma gider; terbiyesizliğe gelince özgür doğmuş hiç bir kimse ücret uğruna bile olsa buna boyun eğmez.»

«Boş laf! Özgür doğmuş yaratıkların çoğu para için her şeye boyun eğer; onun için siz kendi benliğinizin dışına çıkmayın, hiç bilmediğiniz şeylere de karışmayın. Ama, cevabınız her ne kadar gerçeklere uymuyorsa da, içimden sizi alkışlıyorum, hem söyleyiş tarzınız hem de sözlerinizin özü için. Açık ve samimî konuştunuz; böyle bir samimîyete pek az rastlanır; tersine, insan ne zaman açık kalple ko-

nuşsa, genellikle mükâfat olarak yapmacık sözlerle, ya da budala, kalın kafalı kimselerin anlayışsız cevaplarıyle karşılaşıyor. Üç bin acemi, okuldan yeni çıkmış mürebbiye kız arasında üç tanesi bile sizin demin bana verdiğiniz cevabı veremezdi; ama sizi övmek niyetinde değilim. Siz insanların çoğu gibi değilseniz, ayrı bir kalıptan çıkmışsınız, bu sizin bir başarınız değil. Bunu tabiat yapmış. Hem de, ben hüküm vermekte acele ediyorum belki ötekilerden farkınız yoktur, sizdeki bir iki meziyete karşılık tahammül edilemeyecek kadar kusurlarınız da olabilir.»

«Sizin de» diye düşündüm. Göz göze geldik: O, bakışımdaki manayı anlamış olacak ki, aklımdan geçeni yüksek sesle söylemişim gibi cevap verdi :

«Evet, evet, haklısınız. Bende birçok kusur var, biliyorum bunu, kusurlarımı hafif göstermek niyetinde değilim, inanın bana. Allah bilir, başkalarının kusurlarını çok kötü görmemeliyim. Benim geçmiş hayatımda yaptığım birtakım şeyler, davranışlar var ki, başkaları bunları her halde ayıplar, kınarlar. Hayata öyle bir başladım ki: (her kusur işleyen gibi ben de kabahatin yarısını talihsizliğe, aksiliklere yüklemek istiyorum) yirmi bir yaşımdayken yanlış bir yola sevkedildim, o zamandan beri de doğru yola bir türlü dönemedim. Halbuki bambaşka olabiliridim; sizin kadar iyi kalpli — daha olgun — hemen hemen sizin kadar saf olabilirdim. Sizin gönül rahatlığınıza, temiz vicdanınıza, lekelenmemiş hatıralarınıza imreniyorum. Küçük kız, lekesiz, tertemiz hatıralar eşi bulunmaz bir servet, tükenmez bir zevk menbaı olmalı, değil mi?»

«Siz on sekiz yaşındayken hatıralarınız nasıldı efendim?»

«O zaman iyiydi, berrak, temizdi, hiç bir kirli su akıntısı onları bulandırmamış, pisletmemişti. On sekiz yaşımdayken sizin denginizdim, tam denginiz. Tabiat beni iyi bir insan, en iyilerinden biri olmak için yaratmıştı. Bayan

re, ama böyle olmadığımı görüyorsunuz; belki görmediğinizi söyleyeceksiniz, yani bunu gözlerinizde okumakla gurur duyuyorum; sözünü etmişken size haber vereyim. Gözlerinizin ifadesine dikkat ediniz, çünkü ben bakışlardaki anlamı çok çabuk sezerim. O halde, sözüme inanınız: Ben kötü bir insan değilim, bana böyle çirkin bir üstünlük vermeyin. Ama tabiî bir eğilimden ziyade içinde bulunduğum koşullardan ileri geldiğine gerçekten inandığım sebeplerden dolayı alelâde bir günahkâr oldum, zengin, değersiz insanların hayata katmağa çalıştıkları bayağı, adî sefahatlara bulaştım. Bunları size niçin itiraf ettiğime şaşıyorsunuz, değil mi? Şunu biliniz: Yaşantınız boyunca, istemeseniz bile, birçok kişi sizi sırdaş olarak seçecektir, çünkü sizin mizacınızda kendinizi anlatmak değil, başkalarının kendileri hakkında anlattıklarını dinlemek isteği olduğunu, benim anladığım gibi, onlar da içgüdü ile anlayacaklardır; itiraf ettiklerinden dolayı onları ayıplamayacağınızı, onlarla alay etmeyeceğinizi, söylediklerini içten gelen bir şefkatle, ilgiyle dinleyeceğinizi hissedeceklerdir; bu ilginizin gösterişli olmaması daha da teselli verici, kuvvet vericidir.»

«Bunları nasıl biliyorsunuz, efendim, nasıl tahmin edebiliyorsunuz?»

«Bunu çok iyi biliyorum, onun için düşüncelerimi hatıra defterime yazar gibi rahatça konuşmağa devam edeceğim. Belki, hayatın kötü şartlarını yenebilirdiniz, diyeceksiniz. Evet, öyle yapmalıydım ama yapamadım işte. Felek bana haksızlık edince soğukkanlı kalmasını bilemedim, ümitsizliğe, kedere kapıldım, sonra da soysuzlaştım. Şimdi, ahlâsız bir budala adî sefahatiyle beni iğrendirince, ondan daha iyi olmakla övünemem, onunla aynı seviyede olduğumu içimden itiraf etmeğe mecbur kalırım. Keşke azimli kalabilmiş olsaydım. Allah bilir, bunu ne kadar isterdim! Doğru yoldan sapmak istediğini duyarsanız vicdan aza-

bından korkunuz Bayan Eyre! Cicdan azabı hayatın zehridir.»

«Pişmanlık, ondan kurtulmanın çaresidir derler efendim.»

«Hayır, değildir. Belki çaresi ıslah olmaktır; ıslah olabilirdim, buna yetecek kuvvetim var şayet... ama ben böyle engellenmiş, yüklenmiş, lânetlenmişken bunu düşünmenin ne faydası var. Hem de, gerçek mutluluk bana ebediyen haram olduktan sonra, hayattan zevk çıkarmak benim hakkımdır, ne pahasına olursa olsun, bu zevki elde edeceğim.»

«O halde seviyenizden daha da aşağı düşeceksiniz.»

«Olabilir; ama tatlı, taze bir zevk alabilirsem neden alçalmış olayım? Hem de, arının kırlarda topladığı yaban balı kadar tatlı ve taze bir zevk tadabilirim.»

«Dilinize batar, acı gelir efendim.»

«Ne biliyorsunuz? Hiç denemediniz ki. Ne kadar ciddî, ağır başlı görünüyorsunuz; oysa bu konuya dair (ocağın üstünde aldığı bir bibloyu gösterdi) bu kabartma baş kadar bilginiz yok. Siz henüz hayatın eşiğini aşmamış, sırlarını hiç bilmeyen acemi çocuk, bana vaaz edemezsiniz.»

«Ben sadece size kendi sözlerinizi hatırlattım efendim. Yanlış davranma vicdan azabı verir, vicdan azabı da hayatı zehirler demiştiniz.»

«Yanlış davranmadan bahseden var mı? Beynimden geçen duygu yanlışlık değildir; imrenmek değil, daha doğrusu bir ilhamdı bu, çok tatlı, rahatlık veren bir ilham, onu biliyorum. İşte gene duyuyorum onu! Emin olun, o bir şeytan değil, ya da şeytansa, bir ışık meleği kıyafetine bürünmüş. Bu kadar güzel bir konuk yüreğime girmek isteyince ona buyurun demem gerekiyor galiba.»

«Ondan sakınınız efendim, o gerçekten bir melek olamaz.»

«Tekrar soruyorum: Nereden biliyorsunuz? Cehennemden gelenle cennnetten geleni, doğru yolun kılavuzu ile baştan çıkaranı hangi içgüdü ile ayırt edebiliyorsunuz?»

«Yüzünüzün ifadesinden bildim efendim; ilhamın geldiğini söylerken yüzünüz karışmıştı. Eminim ki buna kapılırsanız daha büyük dertler açılır başınıza.»

«Hiç de değil, bana dünyanın en güzel haberini getirdi; üst tarafını düşünmeyin, rahat edin, siz benim vicdanımın koruyucusu değilsiniz ki. Haydi gel içeri güzel yolcu!»

Bunu yalnız kendi gözüne görünen bir hayalle konuşur gibi söyledi; biraz uzatmış olduğu kollarını göğsünde kavuşturdu, sanki o görünmeyen şeyi kucaklar gibiydi. Sonra tekrar bana dönerek devam etti :

«İşte, yolcuyu içeriye aldım onun kıyafet değiştirmiş bir Tanrıça olduğuna inanıyorum. Daha şimdiden içim ferahladı; mezarlık gibi bir yer olan kalbim bir tapınak olacak.»

«Doğrusunu söyleyeyim efendim, dizi hiç anlamıyorum. Ne diyeceğimi bilemiyorum, söylediklerinize aklım ermiyor. Yalnız bir şey biliyorum: Siz istediğiniz kadar iyi bir insan olmadığınızı, noksanlarınıza üzüldüğünüzü söylediniz; bir şey de anladım: Lekelenmiş bir hatıranın zehir olduğunu belirttiniz. Bana öyle geliyor ki çok uğraşsanız kendi beğendiğiniz gibi bir insan olmanız mümkün olur; bugünden başlayarak düşüncelerinizi ve hareketlerinizi düzeltirseniz, birkaç yıl içinde yeni, tertemiz bir hatıra hazinesi meydana getirmiş olursunuz, bunları zevkle anabilirsiniz.»

«Çok doğru düşündünüz, isabetli konuştunuz, Bayan Eyre. Şimdiki halde cehennem yoluna şevkle kaldırım döşemekteyim.»

«Efendim?»

«Cehennemin yolu iyi niyetlerle döşenmiştir demezler mi? İşte ben de, taş gibi sağlam olduklarını zannettiğim iyi niyetleri döşemekteyim. Hiç şüphesiz, görüştüğüm ahbaplar, âdet edindiğim davranışlar şimdiye kadar olduklarından bambaşka olacaklardır.»

«Daha iyi mi olacaklar?»

«Daha iyi; saf madenin cüruftan üstün olduğu kadar iyi. Benden biraz şüphe ediyor gibi görünüyorsunuz, oysa ben kendimden şüphe etmiyorum. Hedefimin, amaçlarımın ne olduklarını biliyorum; şu dakikada, her ikisinin de doğru olduğuna dair Medler'le Pers'lerin kanunları kadar değirmez bir kanun çıkarıyorum.»

«Olamaz efendim. Hedeflerinizin meşru olmaları için yeni bir kanun çıkarmak lâzım geliyorsa, bunlar doğru olamazlar.»

«Doğrudurlar, Bayan Eyre, ama bunların yeni bir kanuna mutlak ihtiyaçları vardır; olağanüstü hallerde olağanüstü kanunlar gerekir.»

«Bu tehlikeli bir düstur gibi geliyor bana efendim; çünkü kötüye kullanılabileceği derhal göze çarpıyor.»

«Ferasetli, akıllı insan! Öyledir ama, ben bunu kötüye kullanmayacağıma Tanrılar üzerine yemin ediyorum.»

«Siz insansınız, hataya düşebilirsiniz.»

«Öyleyimdir, siz de öylesiniz. Ne çıkar bundan?»

«İnsan olan ve hataya düşebilen, ancak kusursuz, ilâhî bir kudrete emanet edilebilecek olan bir gücü kendinde görmemelidir.»

«Ne gibi bir güç?»

«Herhangi alışılmadık, tasvip edilmemiş davranışa bu doğru olsun!» demek "bu doğru olsun!" demek gücü.»

«"Bu doğru olsun" işte tam söylenecek sözü siz söylediniz.»

«O halde, "inşallah doğru olsun" diyelim.»

Beni karanlıkta bırakan bu konuşmayı devam ettir-

mek boş gibi geldi bana. Ayağa kalktım. Üstelik, muhatabımın kişiliğine — hiç olmazsa şimdilik — akıl erdiremediğimi anlamıştım, bunun getirdiği şüphe, güvensizlik duygusu da içime girmişti.

«Nereye gidiyorsunuz?»

«Adèle'i yatırmağa. Uyku saati geçti.»

«Muammalı konuştuğum için benden korktunuz.»

«Sözleriniz gerçekten muammalıdır efendim; şaşırmış olduğum halde korkmuş değilim.»

«Pekâlâ korktunuz; kendinizi beğendiğiniz için yanlış bir şey söylemekten çekiniyorsunuz.»

«O bakımdan gerçekten çekiniyorum saçma söylemek istemem.»

«Saçma söyleseniz de o kadar ciddî, sakin bir tavırla söylersiniz ki beni yanıltırsınız, akıllıca konuşuyorsunuz zannederim. Bayan Eyre, siz hiç gülmez misiniz? Cevap vermeğe zahmet etmeyiniz, çok seyrek güldüğünüzü görüyorum; oysa neşeyle gülebilirsiniz. İnanın bana, ben yaradılıştan kötü olmadığım gibi siz de yaradılıştan fazla ciddî değilsiniz; Lowood'daki baskı sizi hâlâ etkiliyor, yüzünüzün ifadesini kontrol ediyor, sesinizi alçaltıyor, hareketlerinizi ağırlaştırıyor; bir erkeğin — kardeş, baba, amir, ne olursa olsun — karşısında neşeyle gülmekten, serbestçe konuşmaktan, çabuk hareket etmekten korkuyorsunuz; ama sanırım ki benimle daha tabiî davranmağı vakitle öğreneceksiniz benim sizinle resmî olmağı imkânsız bulduğum gibi; o zaman görünüşünüz, hareketleriniz şimdikinden daha canlı, daha değişik olacak. Bazen, bir kafesin sık telleri arasında garip bir kuş görürüm; canlı dolu, rahat durmaz, kararlı bir tutsaktır bu; serbest bırakılsa yükseklere, bulutlara kadar uçardı. Gitmekte hâlâ kararlısınız.»

«Saat dokuz oldu efendim.»

«Aldırmayın, bir dakika durun. Adèle henüz yatmak

niyetinde değil. Arkamı ateşe dönmüş, yüzümü odaya çevirmiş dururken etrafı kolayca inceleyebiliyorum. Sizinle konuşurken Adèle'e bakıyordum, (onu merakla incelemenin sebepleri var, bunları bir gün size belki, hayır, size mutlaka anlatacağım). On dakika önce kutusundan küçük, pembe bir esvap çıkardı, onu açarken yüzü hayranlıkla parladı; süs merakı kanında var onun, beynine, iliklerine işlemiş, "Il faut que je l'essaie" (*) diye bağırdı, "et à l'instant même!" sonra koşarak odadan çıktı. Şimdi o Sophie'nin yanındadır, elbiseyi giyiyordur; birazdan gelecek, ben de, ne göreceğimi biliyorum. Eskiden perde kalkarken sahnede gördüğüm Céline Varens'in minyatürü! Her neyse, en müşfik duygularım bir sarsıntı geçirmek üzeredir. İçime öyle doğuyor; şimdi biraz bekleyin, düşündüğüm doğru çıkacak mı, görürsünüz.»

Çok geçmeden Adèle'in koşan küçük ayaklarının sesi duyuldu; içeriye girdi, vasisinin dediği gibi değişmişti. Önce giydiği kahverengi elbisesi yerine şimdi gül pembesi satenden, çok kısa, eteği çok bol bir esvap vardı arkasında; alnında gül koncolarından bir çelenk, ayaklarında ipek çoraplar ve beyaz saten sandallar vardı. Öne doğru atılarak: «Est-ce que ma robe va bien? et mes souliers? et mes bas?» diye haykırdı. «Tenez, je crois que je vais danser!» (**).

Eteklerini açarak dans eder gibi adımlarla Bay Rochester'e yaklaştı, ayak uçlarına basarak etrafında döndü, sonra onun ayaklarının dibine bir dizinin üstüne çöktü :

«Monsieur, je vous remercie mille fois de votre bonté.» dedi. Sonra ayağa kalktı: «C'est comme cela que maman faisait, n'est-ce pas Monsieur?» (***) diye ilâve etti.

(*) Bunu hemen giyip deneyim.

(**) Elbisem yakışmıştı? Ya ayakkaplarım, çoraplarım? Dans edeceğim şimdi!

(***) İyiliğinize bin kere teşekkür ederim efendim. Annem de böyle yapardı, değil mi?

Bay Rochester: «Tıpkısı!» diye cevap verdi. «Hem de "comme cela" İngiliz altınlarımı cebimden çekerdi. Ben de toydum, Bayan Eyre, öyle bir toyluk ki sizinkini bile geçerdi. Benim ilkbaharım geçti ama şu küçük Fransız çiçeğini elimde bıraktı; bazen onu başımdan atmak isteğini duyuyorum. Onun yetiştiği köke şimdi kıymet vermediğim, onu büyütecek gübrenin ancak altın tozu olduğunu gördüğüm için, bu cins koncayı sevmiyorum, hele şimdiki gibi yapma çiçeğe benzeyince. Onu besleyip büyütüyorsam bunu daha ziyade Katolik ilkelerine göre tek bir hayır işi görerek büyük, küçük günahlarımın kefareti olarak yapıyorum. Bir gün bunları size anlatacağım. İyi geceler.»

BÖLÜM 15

Biraz vakit geçtikten sonra Bay Rochester bunları anlatmak fırsatını buldu.

Bir gün öğleden sonra Adèle ile bana bahçede rastgeldi; raketiyle ve köpekle oynamakta olan çocuğu görebileceğimiz bir yerde, akdikenle ağaçlanmış uzun bir yolda aşağı yukarı yürümemizi teklif etti, anlatmağa başladı :

Adèle, Céline Varens adında bir Fransız opera dansözünün kızıymış. Céline'e «grande passion» (*) dediği derin bir tutku ile bağlanmış olan Bay Rochester'in aşkına daha da büyük bir aşkla kadın cevap verir gibiymiş. Bay

(*) Büyük aşk.

Rochester kadının ona taptığına inanmış; çirkinliğine rağmen «taille d'athlète» (**) dediği endamını Belveder'deki Apollo heykelinin zarafetine tercih ettiğini söyleyen Céline'e kanmış.

«Ve, Bayan Eyre, bu Fransız perisinin İngiliz cinine karşı gösterdiği sevgi gururumu o kadar okşadı ki, onu uşaklarıyle, hizmetçileriyle, arabasıyle döşeli dayalı bir konağa yerleştirdim, kaşmirler, elmaslar, dantelalar, her şeyi verdim ona. Kısacası, malûm şekilde, herhangi sefih bir insan gibi kendimi mahvetmeğe başladım. Utanca, sefalete giden yeni bir yol bulamamış olmalıyım ki, aptalca bir sadakatla herkesin tutturduğu yoldan yürüdüm, aşınmış izden bir parmak bile ayrılmadım. Sonunda bütün öteki sefihlerin akıbetine uğradım, buna müstahaktım. Bir akşam beni beklemediği bir saatte Céline'e uğradım, evde yoktu; ama sıcak bir geceydi, ben de bütün gün Paris'te dolaşmaktan yorulmuştum, gittim tualet odasında oturdum, az önce varlığıyle takdis etmiş olduğu havayı içime çekmekten memnun oluyordum. Yok mübalağa etmeyeyim, onda takdis edebilecek bir nitelik olduğuna hiç bir zaman inanmamıştım, daha doğrusu bir nevi misk ve amber kokusu bırakmıştı orada. Süs çiçekleri, lavanta kokularıyle boğulmak üzereyken pencereyi açtım, balkona çıktım. Mehtaplı, sakin, sessiz bir geceydi, sokak lambaları bol ışık veriyordu. Balkonda bir iki sandalye vardı, oturdum, bir puro yaktım, (izin verirseniz şimdi de bir tane yakacağım).

Bay Rochester durdu, cebinden bir puro çıkardı, yaktı, güneşsiz buz gibi havaya bir Havana dumanı üfledi. Sonra devam etti :

«O günlerde şekerlemeleri severdim Bayan Eyre, hem çikolata yiyor, hem de puromu içiyordum; aynı zamanda

(**) Atlet yapılı.

Opera'ya doğru giden şık sokaktan geçen arabaları seyrediyordum. Derken bir çift nefis İngiliz atı koşulu kapalı, zarif bir arabanın geldiğini gördüm, parlak sokak ışıklarının altında Céline'e vermiş olduğum arabayı hemen tanıdım; Céline eve dönüyordu; balkonun demir parmaklığına dayanmıştım, yüreğim sabırsızlıkla çarpıyordu. Araba umduğum gibi evin kemerli cümle kapısında durdu, sevgilim indi; pelerinine sarılı olduğu halde (böyle sıcak bir haziran akşamında pelerine ne lüzum vardı bilmem) arabanın basamağından aşağı atlarken eteğinin altından görünen küçük ayağından hemen tanıdım onu. Balkondan eğilerek — yalnız aşkın işitebileceği alçak bir sesle — "Mon ange" (*) diye fısıldayacaktım ki Céline'in arkasından bir başkasının da arabadan indiğini gördüm; o da bir pelerine sarılıydı; ama kaldırımda bir mahmuz şakırdadı, konağın kapısından içeriye giren baş da şapkalı bir baştı.»

«Siz hiç kıskançlık duydunuz mu Bayan Eyre? Bunu boş yere soruyorum, çünkü siz âşık olmadınız ki. Her iki duyguyu daha sonra tanıyacaksınız; ruhunuz henüz uykuda, onu uyandıracak olan sarsıntı henüz meydana gelmemiş. Bütün hayatınızın gençliğinizde olduğu gibi sakin bir akıntı halinde geçeceğini sanıyorsunuz. Kapalı gözler, tıkalı kulaklarla kayıp geçiyorsunuz; biraz ötedeki sellerin arasında dikili duran kayaları görmüyor, diplerinde kaynayan dalgaların uğultusunu duymuyorsunuz. Ama ben size söyleyeyim — bu sözlerimi unutmayınız — günün birinde geçmekte olduğunuz boğazın kayalıklı bir yerine varacaksınız, orada hayatın akıntısı kesilerek köpüklerle, gürültüyle altüst olacak; ya kayalıklara çarparak paramparça olacaksınız, ya da büyük bir dalga sizi kaldırıp — benim şimdi olduğum gibi — daha sakin sulara götürecektir.»

(*) Meleğim.

«Bu günü seviyorum; bu çelik gökyüzünü seviyorum; buz tutmuş toprağın altında dünyanın sertliğini, sakinliğini seviyorum. Thornfield'i seviyorum. Eskiliğini, yalnızlığını, karga meskeni yaşlı ağaçlarını, diken ağaçlarını, kurşun rengi cephesini, karanlık gökyüzünü yansıtan sıra sıra pencerelerini; oysa uzun zaman burasını düşünmek bile bana nefret verirdi, koca bir taun eviymiş gibi ondan kaçardım. Hâlâ da nefret ederim...» Dişlerini gıcırdattı, olduğu yerde durdu, çizmesini sert toprağa vurdu. Sanki korkunç bir düşünce onu sarmış, yürümesine mani oluyordu.

Böylece durakladığı sırada yoldan yukarıya doğru çıkmaktaydık; konak karşımızdaydı. Gözlerini mazgallı dama doğru kaldırdı, öyle bir bakışla baktı ki öylesini ne görmüştüm ne de bir daha görecektim. Iztırap, utanç, hiddet, sabırsızlık, tiksinti, nefret, bu hisler kara kaşlarının altında büyümüş iri gözbebeklerinde sanki birbiriyle çatışıyorlardı; vahşî bir güreşmeydi bu, hangisi üste gelecekti? Ama başka bir duygu belirdi gözlerinde ve galip geldi. Sert, meydan okuyan, azimli, iradeli bir duygu, galeyanını yatıştırdı, yüzü taş gibi sertleşti. Sonra devam etti :

«Sessiz kaldığım bu anda, Bayan Eyre. kaderimle bir noktada anlaşma yapıyordum. Kaderim orada, o ağacın yanında duruyordu, Macbeth'deki cadılara benziyordu; parmağını kaldırarak, "Thornfield'i seviyor musun?" dedi; sonra havada bir şeyler yazdı, yazdıkları evin cephesinde üst ve alt kat pencerelerinin arasında kızıl hiyeroglifler halinde göründü: "Sevebilirsen sev! Haddin varsa sev!" Evet, seveceğim, dedim, sevmek cesaretini göstereceğim, hem de...» Bay Rochester küskün bir tavırla: «Sözümde duracağım» diye ilâve etti. «Mutluluğa, iyiliğe evet, iyiliğe giden yolda karşıma çıkan engelleri yıkacağım. Şimdiye kadar olduğumdan daha iyi bir insan olmak istiyorum. Hazreti Eyub'un canavarı mızrağı, oku, zırhı kırdığı gibi, baş-

kalarının demir ve tunç saydıkları engelleri çürümüş odun, saman çöpü addedeceğim.»

Adèle, elinde raketiyle, koşarak Bay Rochester'in önünden geçti, o da: «Git buradan çocuk!» diye bağırdı, «uzakta dur, ya da içeriye gir, Sophie'nin yanına git». Sonra, konuşmadan yürümeğe devam etti. Anlattığı hikâyeyi, kestiği noktadan ona hatırlatmağı denedim :

«Bayan Varens içeriye girince balkondan çıktınız mı efendim?» diye sordum.

Biraz vakitsiz olan bu soruma ters bir cevap vermesinden korkmuştum, ama aksine çatık kaşla dalmış olduğu düşüncelerden uyanır gibi yüzüme baktı, çehresindeki küskünlük dağıldı.

«Ha, Céline'i unutmuştum!» dedi. «Hikâyeme devam edeyim: Beni büyüleyen güzelin yanında bir erkek görünce, sanki bir ıslık işittim, kıskançlık yeşil bir yılan gibi, ay ışığının aydınlattığı balkonda başını kaldırdı, kıvrıla kıvrıla yeleğimin altına sokuldu, yüreğimin ta içini kemirmeğe başladı.»

Sonra, konudan gene saparak birdenbire :

«Tuhaf şey!» dedi, «küçük hanım, bütün bunları anlatmak için sizi sır ortağı seçmem çok garip! Sizin de beni sükûnetle dinlemeniz hepsinden tuhaf. Sanki benim gibi bir adamın opera oyuncusu metresi hakkındaki hikâyeleri sizin gibi kendi halinde, tecrübesiz bir genç kıza anlatması en tabiî şeymiş. Ama bu acayip şeylerin birincisi sonuncusunu açıklar; önce de söylemiş olduğum gibi siz, ciddiyetinizle, anlayışınızla, dikkatinizle, insanlara sırdaş olmak için yaratılmışsınız. Hem de, kendi ruhumla kimin ruhu arasında bağlantı kurduğumu biliyorum, o ruhun hastalık kapmağa meyilli olmadığından eminim; o garip bir ruhtur, dünyada eşi yoktur. Ama ona fenalık yapmak niyetinde değilim, zaten öyle olsa da o ruh benden kötülük kapmaz. Sizinle ikimiz ne kadar çok konuşursak o kadar

iyi olur, çünkü ben sizi mahvedemem, siz ise beni canlandırıyorsunuz.»

Bay Rochester konu dışındaki bu sözlerinden sonra gene anlatmağa devam etti :

«Ben balkonda kaldım. Her halde bu odaya geleceklerdir, onlara pusu kurayım diye düşündüm; açık pencereden elimi uzattım, içerisini görebilecek kadar bir aralık bırakarak perdeyi örttüm, pencere kanatlarını da çektim ama sevgililerin fısıldadıkları aşk sözlerini işitebilmek için büsbütün kapamadım; sonra iskemleme tekrar oturdum. O sırada, beklediğim çift içeriye girdi; hemen perde aralığına yaklaştım, içeriye baktım; Céline'in oda hizmetçisi geldi, lambayı yakıp masanın üstüne koydu ve gitti. Şimdi çifti iyice görebiliyordum. İkisi de pelerinlerini çıkardılar, Varens kadın satenler ve pırlantalar içinde ortaya çıktı (bunlar tabiî benim hediyelerimdi); yanındaki adam subay uniformasıyle idi; onu tanıdım, sefil bir vikont'tu; bu beyinsiz serseriye birkaç defa salonlarda raslamıştım; ondan o kadar iğrenirdim ki nefret etmek bile aklıma gelmezdi; onu tanıdığım anda kıskançlık yılanının dişi hemen kırıldı, çünkü aynı zamanda Céline'e olan sevgim sönüvermişti. Böyle bir rakiple beni aldatabilen bir kadınla ilgilenmeğe değmezdi, o ancak hakir görülmeğe lâyık bir yaratıktı, ama ona aldanmış olan ben, ondan da beter görülmeğe lâyıktım. Konuşmağa başladılar. Ne dediklerini işitince içim büsbütün rahatladı. Havaî, duygusuz, manasız sözlerine para, menfaat lafları da karışıyordu; onları işiten, öfkeden ziyade bezginlik duyardı. Masanın üstünde benim bir kartım duruyordu. Bunu görünce benden bahsetmeğe başladılar. Hiç birinde beni adamakıllı yerecek akıl ve nükte yoktu, yalnız kaba laflarla bana bol bol hakaret ettiler; hele Céline, çirkinliğimden bahsederken adeta coştu, kusurlarıma "vücut bozukluğu" diyordu; oysa "beauté mâle" dediği erkek güzelliğime hayran olduğunu

söylemeyi âdet edinmişti. Bu bakımdan sizden ne kadar farklıydı! İkincisi görüşmemiz esnasında, beni yakışıklı bulmadığınızı dosdoğru söylemiştiniz. Aranızdaki tezat o zaman aklıma gelmişti ama...»

Derken Adèle koşarak yanımıza geldi: «Monsieur, dedi, «John geldi, diyor ki vekiliniz gelmiş, sizi görmek istiyormuş.»

«Ya! O halde kısa kesmeliyim. Pencereyi açtım, odaya girdim. Cèline'e onunla alâkamı kestiğimi, evi hemen boşaltmasını söyledim. Acele ihtiyaçları için bir kese dolusu para da verdim ona; bağırıp çağırmalarına, yalvarmalarına, ayılıp bayılmalarına aldırmadım. Boulogne ormanında buluşmak üzere vikonta gün ve saat tayin ettim. Ertesi sabah karşılaştık, piliç kanadı gibi cılız kollarından birinde bir kurşun bıraktım, artık o güruhtan kurtulmuş olduğumu düşündüm. Ama ne yazık ki altı ay önce Varens kadın şu küçük Adèle'i bana getirdi, benim kızım olduğunu iddia ediyordu, belki de öyledir ama onun yüzünde benim gibi haşin bir babanın hiç bir izini görmüyorum, Pilot bile bana daha çok benziyor. Ben ilgimi kestikten birkaç yıl sonra Cèline çocuğunu bırakıp, çalgıcı mı, şarkıcı mı, biriyle İtalya'ya kaçtı. Adèle'e bakmak zorunluğunu kabul etmedim, şimdi de kabul etmiyorum, çünkü o benim kızım değildir, ama yoksul kaldığını duyunca zavallıcığı Paris'in kirli çamurundan çıkarıp bir İngiliz bahçesinin temiz toprağında büyümesi için onu buraya getirdim. Bayan Fairfax da onu okutmak için sizi buldu; ama şimdi Adèle'in bir Fransız opera oyuncusunun gayri meşru çocuğu olduğunu öğrendiniz, belki buradaki göreviniz ve öğrenciniz hakkındaki fikirlerinizi değiştirirsiniz; bir gün bana gelip başka bir iş bulduğunuzu söyleyecek, yani bir mürebbiye aramamı rica edeceksiniz, öyle değil mi?»

«Hayır. Adèle annesinin ya da sizin suçunuzdan sorumlu olamaz; ben onu seviyorum; şimdi de, annesi onu

bıraktığı, siz de babası olduğunuzu kabul etmediğiniz için kimsesiz kaldığını öğrendikten sonra ona eskisinden de fazla yakınlık duyacağım; mürebbiyesinden nefret eden şımarık zengin bir aile çocuğunu, beni dost bilen yapayalnız kalmış bir yetime nasıl tercih edebilirim?»

«Ya! Siz meseleyi böyle görüyorsunuz demek. Neyse, şimdi içeri girmeliyim, siz de girin artık, ortalık kararıyor.»

Ama ben Adèle ve Pilot'la birkaç dakika daha bahçede kaldım, Adèle'le yarış ettik, top oynadık. İçeri girdiğimizde mantosunu, başlığını çıkardıktan sonra onu dizime oturttum, gevezelik etmesine izin verdim; biraz şımartıldığı zaman İngiliz kulağına pek hoş gelmeyen ve annesinden almış olduğu hafifliği belli eden bazı saçma sözler de söyledi ama bunlara aldırmadım. Gene de iyi tarafları vardı Adèle'in, ben de onun mizacında iyi olan her şeyi mümkün olduğu kadar beğenmeğe bakıyordum. Yüzünde Bay Rochester'e bir benzerlik aradım, bulamadım; ne bir yüz çizgisinde, ne yüzünün ifadesinde akrabalık belirten bir şey yoktu. Ne yazık; kendisine benzerlik olsaydı Bay Rochester onu daha çok sevecekti.

Bay Rochester'in bana anlattığı hikâyeyi ancak gece odama çekildiğim vakit uzun uzadıya düşünebildim. Kendi de dediği gibi bu olayda olağanüstü bir şey yoktu; zengin bir İngiliz'in bir Fransız dansözüne aşık olması, kadının onu aldatması, şüphesiz ki sosyetede her gün olabilen şeylerdi. Ama, şimdiki halde keyfinin yerinde olduğunu, eski konağa ve dolaylarına karşı olan sevgisinin yeniden canlandığını söylerken, birdenbire kapıldığı korkunç heyecan çok garipti; bu olayı merakla düşündüm durdum, ama hiç bir anlam veremedim, sonunda kafamdan çıkardım. Efendimin bana karşı olan davranışını düşünmeğe başladım. Bana içini dökmesi, ketum olduğuma güvendiğini belli ediyordu; bunu bir iltifat olarak kabul ettim. Son zamanlar-

da bana karşı olan tavrı eskisi gibi değişik olmuyordu, onu hiç bir zaman rahatsız etmiyormuşum gibiydi; o buz gibi soğuk halleri yoktu artık, bana tesadüfen rastladığı zaman memnun görünüyordu, bir iki söz söylüyor, bazen de gülümsüyordu. Beni resmen huzuruna çağırdığı zaman beni öyle bir içtenlikle kabul ediyordu ki, bende onu eğlendirmek kudreti olduğuna, bu akşam sohbetlerinin benim yararıma olduğu kadar kendinin de hoşuna gittiğine inanıyordum.

Gerçekten, ben az konuşurdum ama onu zevkle dinlerdim; o konuşmayı severdi; dünyayı henüz tanımayan bir zihni, dünya sahnelerine, âdetlerine açmaktan hoşlanırdı (sefahat ve kötü âdetleri kast etmiyorum, dünya çapında, ya da yenilikleri bakımından ilginç olan şeylerden bahsederdi.) Onun verdiği yeni fikirleri dinlemekten, çizdiği sahneleri gözümün önüne getirmekten, anlattığı yeni ufuklarda onu izlemekten büyük zevk duyardım; beni şaşırtacak uygunsuz bir söz hiç bir defa ağzından çıkmamıştı.

Halindeki rahatlık beni çekingenlikten kurtarıyordu; davranışı kadar, ölçülü ve samimî olan dostça açık sözlülüğü beni ona çekiyordu; bazen onu efendim değil, yakın bir akrabam gibi görüyordum; gene de bazen amirane tavırlar takınırdı ama buna hiç aldırmazdım, huyunun böyle olduğunu biliyordum. Yaşantıma katılan bu yeni ilgi beni o kadar sevindiriyordu ki, akraba yoksuzluğunu artık duymaz olmuştum. Kaderim yarımay kadar inceyken şimdi sanki dolunmuştu, hayatımdaki boşluklar dolmuş, sıhhatim bile iyileşmişti, biraz toplanmış, kuvvetlenmiştim.

Bay Rochester'i şimdi çirkin görüyor muydum? Hayır, sevgili okuyucum, ona karşı olan minnet hislerim, birçok zevkli, neşeli hatıralar dolayısıyle onun yüzü en çok görmek istediğim şey olmuştu; onun bir odadaki varlığı, en parlak ateşten ziyade ısıtırdı içimi. Gene de kusurlarını unutmamıştım, çünkü onları sık sık görürdüm. Gururlu,

alaycıydı, her türlü âdiliğe karşı çok sert davranırdı. Kalbinin ta içinden bana karşı gösterdiği şefkat kadar, başkalarına karşı sert davrandığını biliyordum; hem de huysuzdu, anlaşılamayacak kadar huysuz; kaç kere ona kitap okumam için beni çağırttığı vakit onu kütüphanesinde yalnız oturmuş, başını kollarına dayamış olarak bulurdum; başını kaldırdığı zaman, küskün, haşin bir somurtkanlığın yüzünü karartmış olduğunu görürdüm. Ama huysuzluğunun, sertliğinin, geçmişteki ahlâksızlıklarının (geçmişteki diyorum, çünkü şimdi ıslah olmuş gibiydi) feleğin zalim bir aksiliğinden ileri geldiğine inanıyordum; kötü huylar edinmişse, bunların yaşadığı hayatın şartlarından, gördüğü eğitimin verdiği alışkanlıklardan, ya da kaderin teşvikinden doğduğu, yoksa yaradılıştan iyi huylu, temiz ahlâklı, yüksek erdemli, önce zevkli bir insan olduğu kanaatindeydim. Onda esaslı faziletler vardı ama onlar ruhunda bozulmuş, düzensiz bir hale gelmiş gibiydi. Dertlerini — ne olduklarını bilmediğim halde — onunla paylaştığımı, onları elimden geldiği kadar dindirmeğe çalıştığımı inkâr edecek değilim.

Yatakta yattığım ve mumu söndürdüğüm halde uyuyamıyordum. Bay Rochester'in bahçede dolaşırken birdenbire durup: «Felek karşıma çıktı, haddin varsa Thornfield'de mutlu ol» manasına gelen, hayalinde işittiği sözleri söylerken gözlerindeki ifadeyi düşünüyordum.

Niçin mutlu olmasın? diye soruyordum kendime. Onu evinden nefret ettiren şey neydi? Yakında gene evden kaçacak mıydı? Bayan Fairfax'ın dediğine göre, bir gelişinde burada on beş günden fazla kalmazmış; oysa bu sefer sekiz hafta kalmıştı evinde. Giderse ne hazin bir değişiklik olacak! Meselâ, ilkbahar, yaz ve kış ayları onsuz geçerse, güneşli günler bana ne kadar zevksiz gelecek! Bu düşüncelerden sonra uyuyup uyumadığımı pek bilmiyorum ama, birdenbire irkilerek gözlerimi açtım. Tam başımın üstün-

den gibi gelen acayip, hazin bir mırıltı işitmiştim. Keşke mumu söndürmeseydim, gece çok karanlık, kasvetliydi, sinirlerim de gerilmişti. Doğruldum, yatağımda oturdum, kulak verdim; ses kesilmişti.

Tekrar uyumağa çalıştım, ama yüreğim endişeyle çarpıyordu, rahatım kaçmıştı. Aşağıdaki saat ikiyi çaldı. Tam o sırada odamın kapısına dokunuluyormuş gibi geldi bana, sanki dışarıdaki karanlık koridorda birisi yolunu ararken eliyle kapımı yoklamıştı. «Kim var orada?» dedim. Cevap çıkmadı. Korkudan donakalmıştım.

Birdenbire, bunun Pilot olabileceği aklıma geldi; o, mutfak kapısını açık bulursa, yukarı, Bay Rochester'in odasına çıkar, kapısının eşiğinde yatardı; sabahları orada yattığını kaç kere görmüştüm. Bu düşünceyle biraz rahatladım. Sessizlik sinirlerimi yatıştırdı. Şimdi hiç bir sesin bozmadığı sükûnet bütün evi kaplamıştı. Tekrar uykuya dalmak üzereydim, ama o gece uyumak kısmet değilmiş. Tam bir rüya görmeye başladığım sırada, beni iliklerime kadar donduran bir şey rüyamı korkutarak kaçırdı.

Şeytanî bir gülme sesi duydum. Alçak, boğuk, derin bir ses, sanki tam kapımın anahtar deliğinden geliyordu. Yatağımın başucu kapıya yakındı, ilkin bu ifrit gülüşünü yanıbaşımda, hatta yastığımın yanına sokulmuş sandım; hemen kalktım, etrafa bakındım, bir şey göremedim; ben bakınırken o acayip ses tekrar işitildi, kapının arkasından geldiğini anladım. Hemen fırladım, kapımı sürmeledim, sonra tekrar: «Kim var orada?» diye seslendim.

Bir şey garip bir gurultu, bir inilti çıkardı, sonra ayak seslerinin koridoru geçerek üçüncü katın merdivenine doğru gittiğini duydum. O merdiveni kapatmak için son günlerde bir kapı yaptırılmıştı, o kapının açılıp kapandığını işittim, sonra sesler kesildi.

«Acaba Grace Poole mu?» diye düşündüm, «bu kadının içine şeytan mı girmiş?» Şimdi artık yalnız kalamaz-

dım, Bayan Fairfax'ın yanına gitmeliydim. Acele giyindim, bir şala sarındım, titreyen elimle kapıyı açtım. Koridorda, kilimin üstünde yanar bir mum bırakılmıştı. Şaşırdım; havanın bulanık, dumanlı olduğunu görünce hayretim arttı; bu mavi dumanın nereden geldiğini görmek için sağa sola bakınırken burnuma kuvvetli bir yanık kokusu geldi. Bir gıcırtı duydum, aralık duran bir kapı sesi; bu kapı Bay Rochester'inkiydi, duman da bulut gibi oradan fışkırıyordu. Bayan Fairfax da, Grace Poole de, gülüşü de aklımdan çıktı, hemen dumanlı odaya daldım; alevler yatağın etrafını sarmıştı, perdeleri tutuşmuştu. Alevlerin ve dumanın ortasında Bay Rochester kımıldamadan yatıyordu, derin bir uykudaydı.

«Uyanın! Uyanın!» diye bağırarak onu sarstım, ama o sadece bir şeyler mırıldanarak yana döndü, dumandan sersemlemişti, kaybedilecek bir saniye yoktu; koştum, lavabonun üstündeki leğenle ibriği kaptım, bereket ki leğen, ibrik büyüktü, ikisi de su doluydu. Onları kendimi zorlayarak kaldırdım, suyu yatağın ve içinde uyuyanın üstüne boşalttım, sonra odama uçar gibi koştum, kendi ibriğimi de getirdim, yatağı tekrar suladım. Allah'ın yardımıyle alevleri söndürmeyi başar'dım. Suyun söndürdüğü ateşin hışıltısı, boşalttıktan sonra yere attığım ibriğin kırılması, her şeyden çok da kendisine cömertçe vermiş olduğum soğuk duş nihayet Bay Rochester'i kendine getirdi. Oda karanlık olduğu halde uyandığını anladım, çünkü kendisini sular içinde görünce küfür ettiğini işitiyordum.

«Evi su mu bastı?» diye bağırdı.

«Hayır efendim, yangın oldu. Haydi kalkınız, sırsıklamsınız. Size bir mum getireyim.»

«İyi saatte olsunlar! Jane Eyre mi bu?» diye sordu. «Ne yaptın bana büyücü, cadı? Odada kim var yanında? Beni suda boğmayı mı tasarladınız?»

«Size bir mum getireceğim efendim. Allah aşkına kalkınız. Birisi bir şeyler tasarlamış, kim olduğunu, ne olduğunu hemen meydana çıkarmalısınız.»

«İşte kalktım şimdi; ama mumu hemen getirirsen karışmam ha! iyisi mi iki dakika bekle, üstümü değişeyim — eğer kuru bir şey kaldıysa — evet, sabahlık hırkamı buldum. Şimdi koş!

Koştum, koridorda kalmış olan mumu getirdim; elimden aldı, kaldırdı, yatağa baktı. Siyahlanmış, kavrulmuş, çarşaflar sırsıklam olmuştu, halı su içinde yüzüyordu.

«Neydi bu? Kim yaptı bunu?» diye sordu.

Bildiklerimi kısaca anlattım. Koridorda duyduğum garip gülmeyi, merdivenden çıkan ayak seslerini, beni odasına koşturan dumanı, yanık kokusunu, odasını ne halde bulduğumu, elime geçirebildiğim suları üzerine boşalttığımı söyledim.

Derin bir ciddiyetle beni dinledi. Ben konuşurken yüzünde şaşkınlıktan fazla kaygı belirdi. Sözümü bitirince, bir müddet konuşmadan durdu.

«Bayan Fairfax'ı çağırayım mı?» diye sordum.

«Bayan Fairfax'ı mı? Yok canım, ne diye çağıracaksın onu, o ne yapabilir. Bırak kadıncağızı, rahat uyusun.»

«O halde Leah'ı çağırayım, John'u da karısını da uyandıralım.»

«Hayır, sadece rahat dur. Üstünde şalın var mı? Üşüyorsan oradaki mantoma sarıl; dur, üzerine koyayım. Şimdi bu koltuğa otur, suya basmamak için ayaklarını şu tabureye daya. Seni birkaç dakika yalnız bırakacağım. Şamdanı alıyorum. Ben dönünceye kadar olduğun yerde kal. Üçüncü kata kadar çıkacağım. Yerinden kıpırdama, kimseyi çağırma.»

Gitti. Işığın uzaklaşmasını seyrettim. Koridoru sessizce geçti, merdivenin kapısını yavaşça açtı, arkasından tekrar kapadı, ışık da kayboldu. Zifiri karanlıkta kalmıştım.

Gürültü işitir miyim diye kulak verdim, ses seda yoktu. Uzun bir zaman geçti; mantoya sarılmıştım ama gene de üşüyordum. Ev halkını uyandırmayacağıma göre burada kalmamın ne faydası vardı. Bay Rochester'in verdiği emri dinlemeyip onu öfkelendirmek pahasına yerimden kalkacaktım ama o esnada ışık gene koridor duvarında hafifçe göründü, onun çıplak ayak seslerini işittim. İnşallah gelen Bay Rochester'dir, daha korkunç bir şey değildir diye düşündüm.

Bay Rochester odaya girdi, yüzü solgun, somurtkandı. Şamdanı lavabonun üstüne bıraktı. «Ne olduğunu anladım» dedi, «Zannettiğim gibiymiş.»

«Neymiş efendim?»

Cevap vermedi, kollarını kavuşturarak durdu; yere bakıyordu. Birkaç dakika sonra, garip bir sesle :

«Odanın kapısını açınca bir şey gördüğünü söylemiş miydin? Unuttum» dedi.

«Hayır efendim, yalnız yerde duran şamdanı gördüm.»

«Ama acayip bir gülme işittin, değil mi? Bu gülmeyi, ya da benzerini evvelce de işitmiştin galiba.»

Evet efendim. Burada dikiş diken bir kadın var, Grace Poole, öyle güler. Acayip bir insandır.»

«Tamam, Grace Poole, iyi bildin. Dediğin gibi acayiptir, çok acayip. Evet, bunu düşüneceğim. Her neyse. Bu akşamki olayların gerçek ayrıntılarını benden başka yalnız senin bildiğine memnun oldum. Sen gevezenin biri değilsin, kimseye bir şey söyleme.» Odanın halini, yatağı gösterdi, «bir sebep bulurum. Şimdi odana git. Ben gecenin kalan kısmını kütüphanedeki kanapenin üstünde pek âlâ geçiririm. Saat dörde geliyor. İki saat sonra hizmetçiler kalkmış olacaklar.»

«Ben «İyi geceler efendim» diyerek gitmek üzereyken, Bay Rochester şaşırmış gibi bana baktı. Şaşırmanın hiç bir sebebi yoktu, bana kendisi «git» demişti.

«Ne!» dedi, «beni hemen bırakacak mısın, hem de böyle mi gideceksin?»

«Gidebilirsin dedinizdi efendim.»

«Ama bu şekilde değil! Bir iki kelime, geçmiş olsun der gibi bir şeyler söylemeden, böyle kısaca, kupkuru ayrılmak olur mu ya! Sen benim canımı kurtardın, müthiş bir ölümden kurtardın beni! Şimdi de yabancıymışız gibi çekilip gidiyorsun. Hiç olmazsa elini sıkayım!»

Elini uzattı, ben de elimi verdim; önce bir eliyle, sonra ikisiyle tuttu :

«Canımı kurtardın» dedi. «Sana bu kadar büyük bir borcum olduğuna seviniyorum. Fazlasını söyleyemem. Başka herhangi bir yaratığa karşı böyle bir borç altında kalmağa dayanamazdım. Ama sen başkasın, Jane, bana yaptığın iyilik bana ağır gelmez.»

Durdu, yüzüme baktı; dudaklarında başka sözlerin de titrediği belliydi, ama kendini tuttu.

«Tekrar iyi geceler efendim. Ortada borç, kazanç, ağırlık, hiç bir şey yok.»

«Bir gün bana ne olursa olsun bir iyilik yapacağını biliyordum. Seni ilk gördüğümde bunu gözlerinde gördüm, onların ifadesi, gülümseyişi...» gene durdu, sonra acele devam etti: «Yüreğimin ta içine dolan sevinç boşuna değilmiş. İnsanlar bazen birbirlerine karşı tabiî bir şekilde ısınırlarmış. Ben de iyi kalpli perilerin varlığına inanıyorum. En garip masallarda bile gerçek bir şeyler vardır. Benim sevgili koruyucum, iyi geceler.»

Sesinde garip bir kuvvet, bakışında garip bir ateş vardı.

«İyi ki ben uyanık bulunuyordum.» dedim, odadan çıkmak için bir iki adım attım.

«Ne! gidecek misin?»

«Üşüyorum efendim.»

«Üşüyor musun? Tabiî, bir havuzun içindesin. Git öy-

leyse Jane, git.» Ama hâlâ elimi tutuyor, bırakmıyordu. Bir çare buldum :

«Galiba Bayan Fairfax geliyor» dedim.

«Peki, git.» Elimi bıraktı, ben de gittim.

Yatağıma döndüm ama uyumak aklıma bile gelmedi. Sabaha kadar kabarmış bir denizin dalgaları arasında çırpınıp durdum, kaygı dolu dalgalar sevinç akıntılarıyle karışıyordu. Bazı bana öyle geliyordu ki vahşî suların ötesinde tatlı, güzel bir kara görünüyordu; ara sıra, ümidin uyandırdığı taze bir rüzgâr galip gelerek beni kıyıya doğru atıyor, ama hayalimdeki karaya bir türlü erişemiyordum; ters yönden esen bir rüzgâr durmadan beni geriye doğru sürüklüyordu. Mantık coşkun hulyalara karşı geliyor, akıl aşırı duyguları dindiriyordu, içimde yanan ateş dinlenmeme mani oluyordu. Gün ağarınca hemen yatağımdan kalktım.

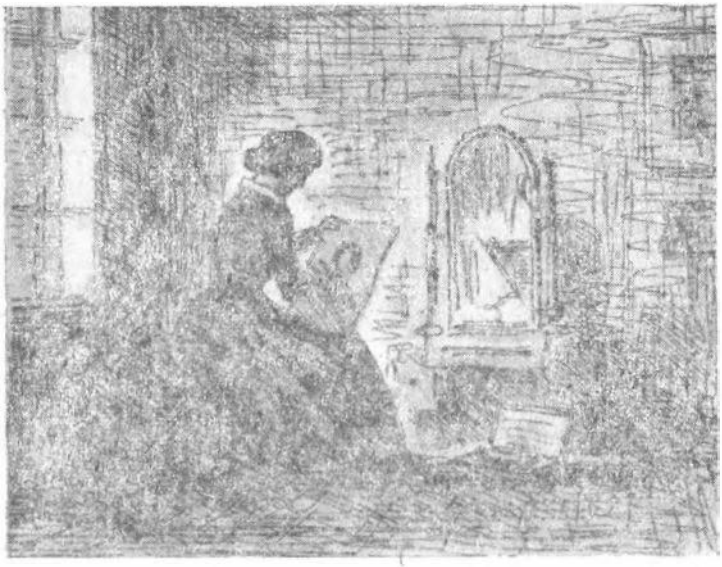

BÖLÜM 16

Bu uykusuz geceden sonraki gün Bay Rochester'i hem görmek istiyordum, hem de onu görmekten korkuyordum; sesini tekrar işitmeyi istemekle beraber göz göze gelmekten çekiniyordum. Sabahın erken saatlerinde onun geleceğini ummuştum; ders odasına sık sık gelmezdi, bazen birkaç dakika için uğradığı olurdu; bugün mutlaka gelir diye bir his vardı içimde. Ama o sabah her zamanki gibi geçti, Adèle'in ders saatinin sakinliğini bozacak bir şey olmadı. Yalnız, Bay Rochester'in odası dolaylarında bir gidiş geliş, Bayan Fairfax'ın, Leah'in, aşçının yani John'un karısının seslerini duydum, hatta John'un kaba sesi de bunlara ka-

rıştı. «Allah saklamış beyi, yatağıyle beraber yanmamış!» «Gece yanar mum bırakmak kazalıdır.» «İyi ki akıl etti de su ibriğinden faydalandı!» «Acaba niçin kimseyi uyandırmadı?» «İnşallah kütüphanedeki kanepede uyurken soğuk almamıştır!» gibi konuşmalar işitiliyordu.

Birçok söylendikten sonra odayı temizlemeye, düzeltmeye koyuldukları gelen seslerden anlaşılıyordu. Yemeğe inerken açık kapının önünden geçerken her şeyin yerli yerine konmuş olduğunu gördüm; yalnız yatağın perdeleri sökülmüştü. Leah pencerenin kenarına çıkmış, dumandan kararan camları siliyordu. Olup bitenlerin nasıl anlatılmış olduğunu öğrenmek istiyordum. Leah'e bir şeyler sormak için içeriye girdim, orada başka birinin de olduğunu gördüm. Bir kadın yatağın yanıbaşına oturmuş, yeni perdelere halka dikmekteydi. Bu kadın Grace Poole'den başkası değildi!

Her zamanki durgun, sessiz haliyle, kahverengi elbisesi, satrançlı önlüğü, beyaz mendili ve başlığı ile orada oturuyordu. İşine, düşüncelerine dalmış gibiydi; sert alnında, kaba çizgili yüzünde, adam öldürmeye kalkışan bir insanda görülmesi umulan sararmış bir renk, çılgınlık, şaşkınlık gibi hiç bir şey yoktu. Oysa öldürmeye kalkıştığı adam önceki gece onun inine kadar arkasından gitmiş, (inandığıma göre) onu suçlamıştı! Hayretler içinde kalmıştım. Ben ona bakarken başını kaldırdı, beni görünce ne irkildi, ne de rengi değişti; bakışında, kendini suçlu bilmekten ya da suçunun ortaya çıkmasından gelen helecan, korku ifadesi yoktu. Her zamanki soğuk, durgun haliyle kısaca «Günaydın küçük hanım» dedi, bir halka ve bir sap tire daha alarak işine devam etti.

«Önce bir deneme yapayım» diye düşündüm. «Bu kadar içine kapalı olması anlaşılır şey değil.»

«Günaydın, Grace,» dedim, «burada bir şey mi oldu? Az önce hizmetçilerin hep birden söyleştiklerini duydum.»

«Beyefendi dün gece yatağında kitap okuyormuş; mumu söndürmeden uyuyakalmış, perdeleri tutuşmuş. İyi ki yatak çarşafları, karyolanın tahtası tutuşmadan uyanmış, ibrikteki suyla ateşi söndürebilmiş.»

Alçak sesle: «Çok acayip şey,» dedim. Sonra kadının yüzüne dik dik bakarak: «Bay Rochester kimseyi uyandırmamış mı? Kimse bir şey işitmemiş mi?»

Kadın tekrar yüzüme baktı, bu sefer gözlerinde şüphe gibi bir şey geçti.

«Hizmetçilerin odaları uzaktır, küçük hanım, bilirsiniz. Her halde işitmişlerdir. Beyefendinin odasına en yakın olanlar, Bayat Fairfax'ın ve sizinkidir. Oysa Bayan Fairfax bir şey işitmediğini söylüyor; çoğunlukla yaşlı insanların uykusu ağırdır.» Durakladı, sonra yapma bir ilgisizlikle, ama manalı bir sesle devam etti: «Ama siz gençsiniz, küçük hanım, uykunuz hafif olsa gerek; belki bir gürültü işitmişsinizdir?»

«İşittim» dedim; camları hâlâ silmekte olan Leah işitmesin diye sesimi alçaltmıştım. «Önce Pilot sandım, ama Pilot gülemez ya; çok iyi biliyorum, işittiğim bir gülme sesiydi, hem de çok acayip bir gülüştü bu.»

Kadın bir sap tire daha aldı, dikkatle balmumuna sürdü, titremeyen eliyle iğnesine geçirdi, sonra tam bir rahatlıkla devam etti :

«Beyefendinin tehlikedeyken güleceğini hiç zannetmem, küçük hanım. Rüya görmüş olacaksınız.»

Biraz öfkeyle «Rüya görmedim!» dedim. Kadının soğukkanlılığı kızdırıyordu beni. Gene yüzüme baktı, gözlerinde aynı merak belirdi :

«Gülme işittiğinizi Beyefendiye söylediniz mi?» diye sordu.

«Bu sabah onunla konuşmaya fırsat bulamadım» dedim.

«Kapıyı açıp dışarıya bakmak aklınıza gelmedi mi?»

Şimdi o beni sorguya çekmeye başlamıştı; beni boş bulup bilgi mi kapmak istiyordu? «Suçunu bildiğimi ya da ondan şüphelendiğimi anlarsa bana o kötü oyunlarından birini oynayabilir» diye düşündüm. Tetikte olmayı daha uygun buldum.

«Tersine, kapımı sürmeledim» dedim.

«Yatmadan önce kapınızı sürmelemek âdetiniz değil mi?»

«Şeytana bak» dedim içimden, «âdetlerimi öğrenmeye çalışıyor ki planlarını ona göre kurşun!» Öfkem gene üste gelmişti, ihtiyatlı olmayı unuttum; sert bir sesle :

«Şimdiye kadar sürmelememiştim kapımı, buna lüzum görmemiştim. Thornfield konağında korkulacak bir tehlike olduğundan haberim yoktu. Ama bundan sonra (bu kelimeleri üstüne basarak söyledim) yatmadan önce her tarafı sıkı sıkı kapamayı ihmal etmeyeceğim.»

«İyi yaparsınız; buraları çok emindir, bu ev oldu olası hırsız geldiği işitilmemiştir, oysa dolaplarda yüzlerce altın kıymetinde tabak filan olduğunu herkes bilir. Ama bu kadar büyük bir ev için uşak, hizmetçi adedi çok azdır, çünkü Beyefendi burada uzun zaman kalmaz; geldiği vakit de, bekâr olduğuna göre, çok hizmete ihtiyacı yoktur; oysa ben her zaman derim ki korunmaya gelince fazla tedbir almak zarar vermez; kapı sürmelemek zor bir iş değil ya, ne olursa olsun, insanın rahatını bozacak bir şeye karşı sürmeli bir kapının bulunması iyi bir şeydir. Birçok kişi her şeyi Allah'a emanet eder, küçük hanım, oysa, bence, önce tedbiri almalı, sonra Allah'a güvenilmelidir.»

Grace Poole çok sakin bir sesle konuşmuştu; ona göre uzunca sayılacak sözlerini burada kesti.

Kendine şaşılacak kadar hakim bir kadın! Müthiş bir riyakârlığı var! diye düşündüm. Hayretten donakalmıştım. O sırada aşçı kadın içeriye girdi.

«Bayan Poole» dedi, «yemeğiniz hazır olmak üzeredir, aşağıya inecek misiniz?»

«Hayır, bir tepsiye şarabımı, biraz da puding koyuverin, ben yukarıya götürürüm.»

«Biraz et ister misiniz?»

«Bir lokma, azıcık da peynir, o kadar.»

«Ya pelte?»

«Şimdilik istemez. Çay saatinden önce aşağıya ineceğim, kendim yaparım.»

Aşçı bana döndü, Bayan Fairfax'ın beni beklediğini söyledi.

Bayan Fairfax'ın tutuşan perdeler hakkında yemek yerken söylediklerine pek kulak asmadım; beynim Grace Poole'un esrarengiz kişiliğiyle doluydu. Onun Thornfield'deki durumunu düşünüyordum. Bu sabah onu niçin zaptiyeye teslim etmemişlerdi, ya da niçin evden kovmamışlardı? Efendim onun suçlu olduğundan emin görünüyordu; hangi esrarengiz sebepten ötürü onu suçlamaktan çekiniyordu? Olaydan kimseye bahsetmememi niçin bana tenbih etmişti? Ne garip şey; cesur, hadit mizaçlı, mağrur bir beyefendi, en aşağı seviyedeki hizmetçilerden birinin hükmü altındaymış gibi görünüyordu, o kadar ki, canına kastettiği zaman bile onu cezalandırmak şöyle dursun, açıkça onu suçlamaya bile cesaret edemiyordu.

Grace genç ve güzel olsaydı, Bay Rochester'in ona karşı çekinme ya da korkudan daha şefkatli duygular beslediğine inanabilirdim; ama orta yaşlı, kaba yüzlü olması bu düşünceyi kabul ettirmiyordu. Gene de, bir zaman gençti, o günleri efendisinin de gençlik günlerine rastlar, diye düşündüm. Onun burada birçok yıl kalmış olduğunu Bayan Fairfax söylemişti. O gençliğinde de güzel olamazdı, ama belki de buna mukabil kendine has, kuvvetli bir şahsiyeti olabilirdi; Bay Rochester kimseye benzemeyen acayip insanlardan hoşlanır; Grace de muhakkak ki aca-

yip bir yaratık! Ya geçmişte bir heves yüzünden Bay Rochester (onun gibi başına buyruk bir insandan beklenebilirdi bu!) kendini bu kadına kaptırmışsa, kadının da onun üzerinde gizli bir etkisi varsa(!) bu da üzerinden atamadığı bir etki ise (!) ama düşüncelerim bu noktaya varınca Grace Poole'ün dört köşe, yamyassı endamı, çirkin, kuru, suratı gözümün önünde açıkça canladı. «Yok, mümkün değil, yanılıyorum» diye düşündüm: Gene de içimde gizli bir ses: «Sen de güzel değilsin, ama Bay Rochester seni beğeniyor gibi davranmadı mı birçok kere? Geçen akşamki sözlerini, bakışlarını, sesini hatırla!» diyordu.

Hatırlıyordum, çok iyi hatırlıyordum: Sözlerini tekrar işitiyor, bakışlarını görür gibi oluyordum. Şimdi ders odasındaydım; Adèle resim yapıyordu, kaleminin çizdiğini düzeltmek için eğildiğimde kızcağız birdenbire bana baktı :

Qu'avez-vous, mademoiselle,» dedi «Vous doigts tremblent comme la feuille et vos joues sont toutes rouges, mais rouges comme des cerises!» (*)

«Eğildiğim için kan başıma çıktı, Adèle» dedim. Çocuk resim yapmaya devam etti, ben de düşünmeye:

Grace Poole hakkındaki o çirkin fikrimi hemen kafamdan çıkardım, iğrendirmişti beni; kendimi Grace Poole ile ölçüyor, aramızda büyük bir fark olduğunu görüyordum. Bessie Leaven benim tam bir hanımefendi olduğumu söylemişti, doğru söylüyordu. Evet, bir hanımefendiydim. Hem de Bessie'nin beni gördüğü zamandan çok daha iyiydim şimdi, yüzüm daha renkli, vücudum daha dolgundu, daha canlı, daha neşeliydim, çünkü hayatıma yeni ümitler, zevkler katılmıştı.

Pencereye doğru bakarak «Akşam oluyor,» dedim.

(*) Neniz var matmazel? Parmaklarınız yaprak gibi titriyor, yanaklarınız kiraz gibi kıpkırmızı.

«Bugün evin içinde Bay Rochester'in ne konuştuğunu ne de ayak sesini duydum; her halde akşam görürüm onu». Bu sabah onu göreceğim diye korkmuştum, şimdi ise onu görmek istiyordum, boşuna beklemekten artık sabrım tükenmişti.

Alaca karanlık basınca, Adèle'de Sophie ile oynamaya gidince, Efendimi görmek arzusu içimi büsbütün kaplamıştı. Aşağıda zilin çalmasını, Leah'in gelip bana haber getirmesini bekledim; ara sıra da Bay Rochester'in kendi ayak sesini duyuyor gibi oluyordum, kapıya dönüyor, açılmasını, onun içeri girmesini bekliyordum. Ama kapı kapalı kaldı, yalnız pencereden karanlık girdi odaya. Gene de çok geç değildi, saat yedide ya da sekizde beni çağırdığı sık sık olurdu, şimdi de saat ancak altıydı. Bu gece büsbütün hayal kırıklığına uğrayacaktım elbet; ona söyleyecek o kadar çok şey vardı ki! Grace Poole konusunu ona gene açmak, ne cevap vereceğini dinlemek istiyordum. Geçen geceki o korkunç suçu onun işlediğine gerçekten inanıp inanmadığını ona açıkça sormak, inanıyorsa, bu kadının kötülüğünü niçin gizli tuttuğunu öğrenmek istiyordum. Bendeki bu merak onu öfkelendirir diye korkmuyordum; onu sinirlendirip sonra da yumuşatmanın zevkini biliyordum, çok hoşlandığım bir şeydi bu; sağlam bir içgüdü fazla ileri gitmeme mani olurdu; sinirlendirme sınırını hiç bir zaman aşmazdım, ama o sınıra mümkün olduğu kadar yaklaşmaktaki maharetimi denemeyi pek severdim. Mevkiimi hiç unutmadan, saygıda hiç kusur etmeden her tartışmada ona korkmadan, çekinmeden karşı gelebiliyordum; bundan her ikimiz de hoşlanırdık.

Sonunda, merdiveni birisinin adımları gıcırdattı, Leah göründü, ama sadece Bayan Fairfax'ın odasında çay hazır olduğunu söylemek için gelmişti. Aşağı inmenin beni Bay Rochester'e yaklaştıracağını sandım, sevinerek indim, Bayan Fairfax'ın yanına gittim. Kadıncağız :

«Çayınızı özlemişinizdir,» dedi, «yemekte o kadar az yediniz ki. Korkarım bugün pek keyfiniz yok, yüzünüz kızarmış, ateşiniz var gibi görünüyorsunuz.»

«Yok! Çok iyiyim.»

«Öyleyse bunu ispat etmek için iştahla yemeniz lâzım. Ben şu örgümden şişi çıkarıncaya kadar çaydanlığı doldurur musunuz?»

İşini tamamlayınca kalktı, ışıktan sonuna kadar yararlanmak için açık bırakmış olduğu perdeyi indirdi, oysa alaca karanlık geceye dönmüştü bile. Camdan dışarıya baktı, «Hava açık bu gece» dedi, «Bay Rochester yolculuğunda güzel havadan yararlandı.»

«Yolculuk mu? Bay Rochester bir yere mi gitti? Evde olmadığını bilmiyordum.»

«Kahvaltıdan hemen sonra yola çıktı. Leas'e gitti, orası Bay Eshton'un malikânesidir, Millcote'un 10 mil kadar ötesinde. Galiba orada bir toplantı var. Lord İngram, Sir George Lynn, Albay Dent ve başkaları da oradadır.»

«Bu akşam dönmesini bekliyor musunuz?»

«Hayır, yarın da dönmez, belki de bir hafta ya da daha fazla kalır orada. Böyle kibar insanlar bir araya gelince, neşe, zarafet, hoşa gidecek, eğlendirecek her şeyi bulurlar, birbirlerinden ayrılmak istemezler. Bu gibi toplantılarda beyler çok aranır. Bay Rochester de o kadar canlı, neşeli olur ki herkes onu ister, hanımlar da onu çok severler; oysa dış görünüşü hanımlara çok çekici gelmez diye düşünülebilir, ama bilgisi, zekâsı, belki de zenginliği, asaleti, görünüşündeki ufak tefek kusurları kapatır.»

«Leas'de hanımlar da var mı?»

«Var ya; Bayan Eshton ve üç kızı çok şık hanımlardır doğrusu; sonra sayın Blanche ve Mary Ingram var, fevkalâde güzel hanımlardır; Blanche'ı altı yedi yıl önce görmüştüm, o zaman on sekiz yaşındaydı, Bay Rochester'in burada Noel'de verdiği bir baloya gelmişti. O gece ye-

mek odasını görseydiniz, ne kadar güzel süslenmişti! Elli kadar hanım ve bey vardı o toplantıda, hepsi de eyaletin en başta gelen ailelerindendi. Bayan Ingram o gecenin en güzeli olarak seçilmişti.»

«Onu gördüğünüzü söylüyorsunuz, Bayan Fairfax, nasıl bir hanımdı?»

«Evet, gördüm onu. Yemek odasının kapısı arkaya kadar açık bırakılmıştı; Noel olduğu için uşaklarla hizmetçilerin holda toplanmalarına, hanımlardan bazılarının piyano çalıp şarkı söylemelerini dinlemelerine izin verilmişti. Bay Rochester beni içeri almıştı, ben de bir köşeye oturup onları seyretmiştim. Böylesine güzel bir sahne ömrümde görmemiştim; hanımların kıyafeti şahaneydi, çoğu, özellikle genç olanlar, çok güzel görünüyorlardı. Ama Bayan Blanche Ingram hiç şüphesiz toplantının kraliçesiydi.»

«Nasıldı?»

«Uzun boyludur, göğsü çok gösterişli, omuzları pek biçimli, boynu zarif, teni esmer ve düzgün, yüzü asil; Bay Rochester'in gözlerine biraz benzeyen iri, elmas gibi parlak, kara gözleri var. Saçları da pek güzeldir; o gece simsiyah saçları yüzüne çok yakışır bir şekilde taranmıştı; başının arkasında taç gibi duran kalın iki örgü, yüzünün iki yanında ömrümde gördüğüm en uzun, en parlak lüleleri vardı. Kar gibi beyaz bir elbise giymişti, amber rengi bir eşarp omzundan ve göğsünden geçerek yandan bağlanmıştı, uzun saçaklarla dizlerinin aşağısına kadar iniyordu; saçında takılı sarı bir çiçek siyah lüleleriyle ne güzel bir tezat teşkil ediyordu.»

«Tabiî çok beğeniliyordu, değil mi?»

«Elbette, hem de yalnız güzelliği için değil, bilgisi için de beğeniliyordu. Şarkı söyleyen hanımlardan biri de oydu. Bir bay ona piyanoda eşlik ediyordu. Bay Rochester'le birlikte bir düetto söylediler.»

«Bay Roehester mi? Onun şarkı söylediğini bilmiyordum.»

«A, onun güzel bas sesi vardır, müzikten de çok iyi anlar.»

«Ya Bayan Ingram? Onun sesi nasıl?»

«Zengin, kuvvetli bir sesi var, insanı hayran bırakacak kadar güzel şarkı söylüyor. Piyano da çaldı. Ben pek anlamam ama, Bay Rochester dikkati çekecek kadar iyi çaldığını söyledi.»

«Bu güzel, hünerli hanım henüz evlenmemiş mi?»

«Evlenmemiş besbelli. Galiba kendinin ve kardeşlerinin büyük bir servetleri yok. İhtiyar Lord Ingram'ın mülkü meşrutaymış, mirasının hemen hepsini büyük oğluna bırakmış.»

«Ama nasıl olmuş da bu hanımı zengin bir soylu kişi sevmemiş? Meselâ Bay Rochester, o zengindir, değil mi?»

«Elbette! Ama aralarında epey bir yaş farkı var, Bay Rochester kırkını aşmış, hanım ise ancak yirmi beş yaşında.»

«Bundan ne çıkar? Aralarında daha büyük yaş farkı olan insanlar evleniyorlar.»

«Doğru, ama Bay Rochester'in böyle bir fikri olduğunu hiç sanmıyorum. Hiç bir şey yemiyorsunuz siz, ağzınıza bir lokma koymadınız.»

«Çok susadığım için yiyemiyorum; bir fincan çay daha alabilir miyim?»

Bay Rochester ile güzel Blanche Ingram arasında evlenme ihtimali konusuna tekrar dönmek istiyordum ama, Adèle geldi, sözlerimiz başka bir yöne saptı.

Tekrar yalnız kalınca, topladığım bilgileri zihnimden birer birer geçirdim. Kalbimin derinliklerine baktım, içindeki hisleri, düşünceleri eleştirdim; hayalin sınırsız boşluklarına kadar uçmuş olanları yakalayıp sağduyunun emniyetli sığınağına sokmağa çalıştım.

Kafamda kurduğum mahkemede kendimi yargıladım: Hafıza ifade verdi. Bir akşam evveline kadar içimde beslediğim ümitleri, arzuları, hisleri, geçen iki haftadan beri içinde bulunduğum ruh durumunu tanık olarak anlattı. Akıl da, gerçekleri nasıl geriye attığımı, hayallerle nasıl oburca beslendiğimi söyledi; sonra şöyle bir hüküm verdim :

Jane Eyre kadar budala bir insan yaşamamıştır bu dünyada. Tatlı yalanları içine sindirip zehirleri abıhayat gibi yutan ondan daha mantıksız bir aptal hiç bir yerde bulunamaz.

«Sen,» dedim, «Bay Rochester'in gözdesi sen mi olacaksın? Sende onu hoşnut edecek kabiliyet var mı? Sen onun ilgisini mi çekeceksin? Haydi oradan! Deliliğin beni iğrendiriyor. Yüksek aileden kibar bir adamın yanında çalışan acemi bir kimseye ara sıra iltifat — hem de müphem bir iltifat — göstermesine sevindin; buna nasıl cüret ettin, zavallı budala? Kendi yararını düşünmek de mi aklını başına getirmedi? Geçen akşamki sahneyi bu sabah içinden tekrar edip durdum. Yüzünü ört de utan! Gözlerini mi methetti? Gözleri henüz açılmamış köpek yavrusu, şişkin gözkapaklarını aç da kendi menhus sersemliğini gör! Seninle evlenmeyi hiç bir zaman düşünemeyecek olan amirinden iltifatlı sözler dinlemek hiç bir kadına yaramaz. Bir kadın, içinde tuttuğu karşılık görmeyen bir aşkın alevlenmesine izin verirse delilik yapmış olur, böyle bir aşk kendisini besleyen yüreği kemirir, harab eder; açığa çıkarsa, karşılık da görürse, insanı içinden çıkılmaz badirelere sürükler.»

«O halde, hükmü dinle, Jane Eyre: yarın karşına bir ayna al, kendi resmini tebeşirle aynen çiz, hiç bir kusuru yumuşatma, hiç bir sert çizgiyi değiştirme; altına «Kimsesiz, fakir, çelimsiz bir mürebbiyenin resmidir» diye yaz.»

Sonra, düzgün bir fildişi parçası al — resim kutunda hazır bir tane var — paletini de al, en taze, en tatlı, en

açık renk boyalarını karıştır, en ince deve tüyü fırçalarını seç, hayalinde kurabildiğin en güzel yüzü dikkatle çiz, Bayan Fairfax'ın Blanche Ingram'ı tarif ederken söylediklerine uygun olarak, en yumuşak, en hoş renklerle boya; simsiyah bukeleri, şarklı tipindeki gözleri unutma; ne, model olarak gene Bay Rochester'e mi dönüyorsun? Hizaya gel! Ağlamak sızlamak yok! Duygulara, kedere, esefe kapılmak olmaz! Yalnız sağduyu ve azim isterim. Şahane, aynı zamanda ahenkli yüz çizgilerini, Grek heykelleri gibi boynu, göğsü hatırla; yuvarlak, göz kamaştıran kol, nazik el görünsün, elmas yüzüğü, altın bileziği de unutma; elbisesini, ince dantelleri, parlak sateni, zarif eşarbı, altın gülü de dikkatli çiz; resmin adını koy: «Blanche, mükemmel yetişmiş soylu bir hanım.»

«İleride Bay Rochester'in seni beğendiğini aklından geçirirsen, bu iki resmi çıkar, karşılaştır; de ki: «Bay Rochester istese bu asil hanımın sevgisini kazanabilir; fakir, önemsiz, halktan bir kızı ciddî olarak düşünmesi mümkün mü?»

«Yapacağım bunu!» dedim. Bu kararı verdikten sonra rahatlayarak uyudum.

Sözümde durdum. Kendi resmimi kalemle çizmeye bir iki saat yetti. On beş gün geçmeden, Blanche Ingram'ın, hayalimden yaptığım, fildişi üzerindeki minyatürünü de tamamladım. Çok nefis bir yüzdü, kendi resmimle karşılaştırınca aradaki fark, nefsimi sıkı tutabilmek için istediğim kadar büyük oldu. Bu işi görmek bana çok yaradı; kafamı ve ellerimi meşgul etti, içime silinemeyecek şekilde damgalamak istediğim duygulara kuvvet ve sebat verdi.

Çok geçmeden, duygularımı böyle sıhhatli bir disipline sokmaya zorladığım için kendimi tebrik edecektim; bu sayede, bundan sonraki olayları sükûnetle karşılayabildim; hazırlıklı olmasaydım, sakin görünmem bile pek mümkün olamayacaktı.

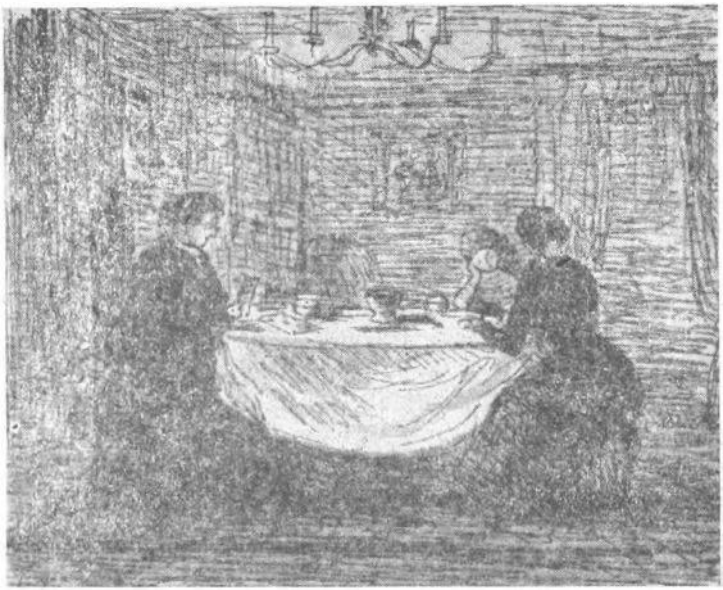

BÖLÜM 17

Bir hafta geçti, Bay Rochester'den hiç bir haber çıkmadı; on gün oldu, gene de gelmedi. Bayan Fairfax, Bay Rochester Leas'den doğru Londra'ya, oradan da Avrupa'nın başka bir ülkesine gitse, daha bir yıl Thornfield'e uğramasa hiç şaşmayacağını söyledi; böyle beklenmedik bir zamanda çıkıp gitmesi kaç kere olmuş. Bunu işitince üşümüş gibi ürperdim, kalbimin sıkıştığını duymağa başladım. Acı bir hayal kırıklığına kaptırmıştım kendimi. Ama aklımı başıma topladım, vermiş olduğum kararları hatırlayarak duygularımı hizaya getirdim. Bay Rochester'in gidip gelmeleriyle ilgilenmeme bir sebep olduğunu bir an için

sanmakla yaptığım hatayı hemen düzeltebilmiş olmam fevkalâde bir başarıydı. Bir köle gibi aşağılık duygusu ile boyun eğecek değildim, sadece şöyle düşündüm :

«Thornfield sahibinin himaye ettiği çocuğa ders vermeme karşılık sana ödediği maaşı almaktan başka onunla hiç bir ilişiğin yoktur; ancak görevini iyi yapmakla hak edeceğin saygı ve hoş muameleden dolayı ona karşı şükran duyabilirsin. Emin ol ki o aranızda başkaca hiç bir bağ tanımaz; o halde, yüksek duygularının, heyecanlarının, kederlerinin konusu yapma onu; o sana göre değildir; sen kendi seviyende kalmayı bil; bütün yüreğini, benliğini dolduran sevgiyi, böyle bir hediyeyi istemeyenin, bunu hor görecek olanın önüne sermeyecek kadar nefsine saygı göstermelisin.»

Günlük işlerimi sükûnetle gördüm; ama bazı düşünceler beynimde dolaşıp duruyordu: Thornfield'den ne gibi sebeplerle ayrılabilecektim? Elimde olmayarak ilânlar tertipliyordum zihnimde, ne gibi yeni bir iş bulabileceğimi tasarlıyordum; bu düşünceleri bastırmaya lüzum görmüyordum, belki de bunlar olgunlaşarak meyve verebilirdi.

Bay Rochester gideli iki hafta geçmişken bir gün postadan Bayan Fairfax'a bir mektup geldi. Kadıncağız adrese bakarak: «Efendidendir», dedi, «şimdi gelip gelmeyeceğini öğreniriz.»

O zarfı açıp mektubu okurken ben kahvemi içmeye devam ettim (kahvaltı etmekteydik.) Kahve çok sıcaktı, yüzümün birdenbire ateş gibi yanmasını ona atfettim. Elimin niçin titrediğini, kahvenin yarısı niçin fincandan tabağa döküldüğünü artık düşünmek istemedim.

Bayan Fairfax mektubu hâlâ gözlüklerinin önünde tutuyordu.

«Eh,» dedi, «bu evi bazen fazla sessiz bulurum ama önümüzdeki günlerde epey işimiz olacak gibi görünüyor.»

Sual sormak iznini kendime vermeden önce, Adèle'in

çözülmüş önlüğünü bağladım, ona bir çörek daha verdim, fincanına tekrar süt doldurdum, sonra ilgisiz bir tavırla sordum :

«Bay Rochester bu günlerde dönmeyecek, değil mi?»

«Hem de pek yakında dönecek, üç gün sonra geleceğini yazıyor yani önümüzdeki perşembe günü; yalnız da değil, Leas'daki soylu kişilerden kaçını getireceğini bilmiyorum ama, en güzel yatak odalarının hepsi hazırlansın diye tembih ediyor, kütüphane, salonlar da temizlensin diyor. Millcote'daki George Hanından, bulabildiğim başka yerlerden de mutfağa yardımcı alacakmışım; hanımlar hizmetçilerini, beyler de uşaklarını getireceklermiş; demek ki ev iyice dolacak.» Bayan Fairfax kahvaltısını acele bitirdi, işe başlamak üzere gitti.

Dediği gibi, o üç gün çok hareketli oldu. Thornfield konağındaki bütün odaları tertemiz, çok tertipli bulmuştum; meğerse yanılmışım; üç kadın yardıma çağrıldı, öyle bir süpürme, fırçalama, boyalı duvarları yıkama, halı dövme, resimleri indirip asma, ayna ve avizeleri parlatma, yatak odalarında ateş yakma, çarşaf ve kuştüyü şilteleri ocakların karşısında havalandırma oldu ki, böylesini ne görmüş ne de bir daha görecektim. Bütün bu işlerin arasında Adèle çılgına dönmüştü, misafirler için yapılan hazırlıklar, gelmelerini beklemek onu heyecana düşürmüştü. Sophie'ye «tuvaletlerim» dediği elbiselerini gözden geçirtiyor, «geçmiş» olanları yeniletiyor, yenileri de havalandırıp düzene koyduruyordu. Ön odalarda hoplayıp zıplamak, yatakların üstüne sıçramak, ocaklarda gürül gürül yanan kocaman ateşlerin önüne serilmiş şilte ve yastıkların üstüne yatıp kalkmaktan başka bir şey yaptığı yoktu; ders yapmaktan kurtulmuştu, çünkü Bayan Fairfax beni de vazifeye çağırmıştı, bütün gün kilerde ona ve aşçıya yardım ediyor (ya da onlara engel oluyordum), krema, peynir tat-

lısı, Fransız pastaları yapmayı, av etlerini bağlamayı, tatlı tabaklarını süslemeyi öğreniyordum.

Misafirlerin perşembe günü akşama doğru saat altıda yemek vakti gelmeleri bekleniyordu. O arada hayallere dalmağa vaktim yoktu, herkes kadar (Adèle'den başka) çalışkan, herkes kadar neşeliydim. Gene de ara sıra neşeme bir gölge düşüyor, elimde olmadığı halde şüphelere, kötü alâmetlere, karanlık düşüncelere dönüveriyordum. Beni bu gibi düşüncelere sevk eden bir olay da şöyle oldu: Üçüncü kat merdiveninin (son günlerde daima kilitli bulunan) kapısının yavaş yavaş açıldığını, başlığı, beyaz önlüğü ve boynundaki mendiliyle Grace Poole'un kapıdan geçtiğini tesadüfen gördüm; ayağında çuha terlik olduğundan sessiz sadasız koridoru kayar gibi geçtiğini seyrettim; bir an durdu, telâşlı çalışmaların devam ettiği karmakarışık yatak odalarına baktı, yardımcı kadınlardan birine bir şey söyledi belki ocak ızgaralarının parlatılması, ya da mermerlerin temizlenmesi, kâğıtlı duvarlardaki lekelerin çıkarılması hakkında öğüt veriyordu, sonra geçti gitti. Her gün bir defa mutfağa iner, yemeğini yer, ocak karşısında bir pipo içer, yukarıdaki kasvetli odasında avunmak için şarabını da yanına alarak yerine dönerdi. Yirmi dört saatin yalnız bir saatini hiçmetçi arkadaşlarıyle geçirirdi, vaktinin geri kalan kısmını üçüncü kattaki alçak tavanlı, meşe duvarlı bir odada oturur, dikiş diker — besbelli o acayip gülüşüyle kendi kendine gülerdi — hücresinde kapalı bir tutsak kadar yalnızdı. Ama işin en acayip tarafı, benden başka ev halkından hiç kimsenin bu kadının huylarına dikkat etmemesi, şaşmaması, görevi ve durumu hakkında konuşmaması, yalnızlığından dolayı kendisine kimsenin acımamasıydı. Yalnız bir kere Leah ile yardımcı kadınlardan biri arasında geçen konuşmanın bir kısmını işitmiştim: Leah, benim duymadığım bir şey söylemişti,

yardımcı kadın da: «İyi maaş alır her halde, değil mi?» diye sordu.

Leah: «Evet» dedi, «keşke onun aldığı kadarını ben de alsaydım. Bana verilenden şikâyetçi değilim, Thornfield'de cimrilik yoktur, ama Bayan Poole'un aldığının beşte birini bile almıyorum. O para biriktirir, her üç ayda bir Millcote'daki bankaya gider. Buradan ayrılmak istese ayrılabilir, geçinecek kadar para yapmıştır bence; ama buraya alışmıştır sanırım; hem de ancak kırk yaşında, kuvveti yerinde, işini bırakması için henüz erkendir.»

«Becerikli bir kadın olmalı.»

«A, ne yapacağını iyi bilir, ondan alâsı yoktur.» Leah manalı konuşuyordu: «Onun yerini kim tutabilir, aldığı paraya karşılık olsa da bu işi kimse yapamaz.»

«Yapamaz ya! Acaba Beyefendi...» Kadın sözüne devam edecekti ama Leah beni gördü, hemen arkadaşını dürttü. Kadının «Bilmiyor mu?» diye fısıldadığını duydum.

Leah başını hayır der gibi salladı, ikisi de sustu. Benim anlayabildiğim şundan ibaretti: Thornfield'de saklı olan bir sır vardı, ben de onu bilmiyordum.

Perşembe günü geldi çattı. Bir akşam önce bütün işler tamamlanmış, halılar yayılmış, kar gibi yatak örtüleri serilmiş, tuvalet masaları düzeltilmiş, eşyalar parlatılmış, vazolara çiçek doldurulmuştu; yatak odaları da, salonlar da, insan elinin yapabileceği kadar güzel, pırıl pırıl görünüyordu. Hol de esaslı temizlik görmüştü, cam gibi parlak oluncaya kadar cilâlanmıştı; yemek odasındaki büfe pırıl pırıl tabaklarıyle ışık saçıyordu; salonlarda vazolar nadide çiçeklerle doluydu.

Öğleden sonra Bayan Fairfax en güzel siyah saten elbisesini, eldivenlerini giymiş, altın saatini takmıştı, çünkü misafirleri karşılamak, onları odalarına kadar geçirmek onun göreviydi. Adèle de giyinmek istedi, oysa o akşam misafirlere tanıtılması ihtimali pek yoktu. Her neyse, is-

tediği olsun diye, kısa, geniş muslin elbiselerinden birini giydirmesi için Sophie'ye izin verdim. Bana gelince, giyinmeme lüzum yoktu; inziva yerim olan ders odasından dışarı çağırılmayacaktım. Ders odası gerçekten benim için «sıkıntılı günlerimde pek hoş bir sığınak» olmuştu.

Tatlı, sakin bir ilkbahar günüydü; mart sonu ya da nisan başlarında yazın öncüsü gibi yeryüzünde parlayan günlerden biri. Şimdi gün sona ermiş ama akşam vakti hava gene de ılıktı, ders odasında otururken pencereyi açık bırakmıştım.

Bayan Fairfax bir hışırtıyle içeri girdi: «Geç oluyor» dedi, «yemeği Bay Rochester'in dediğinden bir saat daha geç ısmarlamakla isabet etmişim; şimdi saat altıyı geçti bile. John'u aşağıya parmaklık kapısına kadar gönderdim, gelen varmı diye baksın oradan Millcote'a doğru uzak bir mesafeye kadar yol görünür.» Kadıncağız pencereye gitti, dışarıya baktı: «İşte John geldi!» dedi. «Ne haber, John?»

«Geliyorlar efendim; on dakikaya kadar burada olurlar.»

Adèle pencereye doğru atıldı. Peşinden gittim, yan tarafa çekildim; dışarıyı görebiliyordum ama perde önüme geliyor, dışarıdan görünmeme mani oluyordu.

John'un dediği on dakika bana çok uzun gibi geldi; sonunda tekerlek sesleri işitildi; ata binmiş dört kişi yoldan yukarı hızla çıkıyorlardı; arkalarından iki açık araba geliyordu, her ikisinde uçuşan tüller, sallanan tüyler görünüyordu. Binicilerin ikisi genç, şık beylerdi, üçüncüsü siyah atı Mesrur'a binmiş Bay Rochester'di, Pilot atlayarak önünde koşuyordu; yanında bir hanım binici vardı, ikisi önde geliyorlardı. Hanımın mor binici elbisesi yeri süpürür gibiydi, başındaki tül rüzgârda uçuyor, arasından da gür, simsiyah bukleleri parlıyordu.

Bayan Fairfax: «Bayan Ingram!» dedi, hemen aşağıya vazifesi başına gitti.

Atlılar, yolun kıvrımını izleyerek evin köşesini döndüler, gözden kayboldular. Adèle aşağıya inmek için izin istedi, ama onu dizime oturttum, hanımların karşısına ne şimdi, ne de daha sonra çağrılmadan katiyen çıkamayacağını anlattım; bu sözlerimi işitince ağlamaya başladı, ama yüzümün çatık olduğunu gördü, göz yaşlarını silmeğe razı oldu.

Aşağıdan neşeli sesler geliyordu; beylerin tok sesleriyle hanımların billur gibi sesleri ahenkle karışıyordu; Thornfield sahibi güzel ve kibar misafirlerini evine kabul ederken yüksek sesle konuşmadığı halde, onun derin sesi ötekilerinkinden daha iyi işitiliyordu. Sonra hafif adımlar merdivenden yukarı çıktı, balkonlu koridordan geçti, alçak, neşeli gülüşler, açılan ve kapanan kapılar duyuldu, sonra bir süre için ortalık sessizleşti.

Adèle bütün bu seslere kulak vermiş, gidiş gelişleri dikkatle izlemişti; içini çekti :

«Elles changent de toilettes» dedi, «Chez maman, quand il y avait du monde, je le suivais partout, au salon et dans eurs chambres: souvent je regardais les femmes de chambre coiffer et habiller les dames, et c'était si amusant: comme cela on apprend.» (*)

«Acıkmadın mı, Adèle?»

«Mais oui, mademoiselle: voilà cinq ou six heures que nous n'avons pas mangé.» (**)

(*) Elbise değişiyorlar.
Annemde misafir olunca peşlerinden giderdim, salona, odalarına kadar.
Hizmetçilerin hanımları giydirmesini de seyrederdim, çok hoştu: böyle öğreniliyor.

(**) Evet, beş altı saattan beri yemek yemedik.

«Peki, şimdi hanımlar odalarındayken aşağı inip sana yiyecek bir şey getireyim.»

Sığınağımdan sessizce çıktım, doğru mutfağa giden merdivenden indim. Orada ateşli bir faaliyet vardı. Çorbayla balık hemen hemen hazırdı, aşçı kadın tencerelerinin üstüne doğru eğilmiş, öyle bir haldeydi ki her an patlayıp parlaması beklenebilir gibiydi. Uşakların dairesinde iki arabacı, üç beyefendinin efendi uşakları ateşin çevresinde, kimi oturuyor, kimi ayakta duruyordu; hizmetçiler yukarıda hanımlarının yanındaydılar besbelli. Millcote'dan getirilen yeni hizmetçiler her tarafa koşuşuyorlardı; bu hercümercin arasından sıyrılarak kilere vardım, bir soğuk piliç, bir ekmek, birkaç pasta, bir iki tabak, çatal bıçak aldım, hemen mutfaktan çıktım. Koridora varmıştım. Arka merdivenin kapısını kapamak üzereyken, bir ses uğultusu hanımların odalarından çıkmaya hazırlandıklarını belli etti. Ders odasına gitmek için misafirlerin oda kapılarının önünden geçmem gerekecekti; ellerim aşağıdan aşırdığım nevaleyle doluyken onlarla karşılaşmak tehlikesine düşmemek için olduğum yerde kaldım; koridorun bu ucu, pencere olmadığı için loştu, zaten gece karanlığı da ortalığı iyice karartmıştı.

Biraz sonra odalar birer birer içindeki güzelleri dışarıya boşaltmaya başladılar. Alaca karanlıkta hanımlar pırıl pırıl elbiseleriyle, pür neşe, havada yürür gibi çıktılar, koridorun öbür ucunda toplandılar, bir dakika kadar aralarında, alçak, tatlı sesle gülüşerek konuştular, bir dakika kadar aralarında, alçak, tatlı sesle gülüşerek konuştular, sonra bir yamaçtan aşağı kayan hafif bir sis gibi merdivenden indiler. Onları toplu halde görünce, şimdiye kadar hiç duymamış olduğum bir asalet, zarafet tesiri altında kaldım.

Adèle, ders odasının aralık bıraktığı kapısından dışarıyı gözetlemekteydi. İngilizce konuşarak «Ne güzel ha-

nımlar!» dedi. «Ah, yanlarına gitmeyi ne kadar isterdim! Yemekten sonra Bay Rochester bizi çağırtır mı dersiniz?»

«Hayır, hiç zannetmem. Bay Rochester'in düşündüğü başka şeyler var. Şimdi sen hanımları unut, onları belki yarın görürsün, gel bak, sana yemek getirdim.»

Adèle gerçekten acıkmıştı, piliçle pastalar onu şimdilik oyalamağa yaradı. İyi ki bu yiyecekleri getirmişim, yoksa o da ben de, yemeğimizi paylaşmaya davet ettiğim Sophie de aç kalacaktık. Aşağıdakilerin o kadar çok işleri vardı ki bizi düşünecek halleri yoktu. Yemek odasına tatlılar ancak saat dokuzdan sonra verildi; saat onda uşaklar hâlâ tepsilerle, kahve fincanlarıyle koşuşuyorlardı. Adèle'in yatma saatinden çok daha geç vakte kadar oturmasına izin verdim, çünkü aşağıdaki kapılar boyuna açılıp kapanırken, gidip gelmeler devam ederken hiç uyuyamayacağını söylüyordu; hem de belki kendisi soyunduktan sonra Bay Rochester'den bir haber gelmesi mümkün olduğunu düşünüyordu, «Et alors, quel dommage!» (*) diyordu.

Dinlemeğe razı olduğu kadar ona masallar anlattım, bir değişiklik olsun diye onu koridora da çıkardım. Holdeki lamba yanıyordu; merdiven başından aşağı bakmak, uşakların gidip gelmelerini seyretmek hoşuna gitti. Akşam epey ilerledikten sonra salondan müzik sesi gelmeye başladı, piyano oraya taşınmıştı. Dinlemek için Adèle'le merdivenin üst basamağına oturduk, az sonra piyanonun ahenkli notalarına bir şarkı sesi karıştı; bir hanım okuyordu bu şarkıyı, sesi çok tatlıydı. Solo bitti, bir düetto başladı, sonra hep bir ağızdan söylenen bir şarkı işittik. Arada neşeli konuşmalar hafifçe duyuluyordu, bunları uzun uzun dinledim, sonra birdenbire farkına vardım: Kulağım karışık sesler arasında Bay Rochester'in sesini ayırt etmeye

(*) O zaman ne yazık olur!

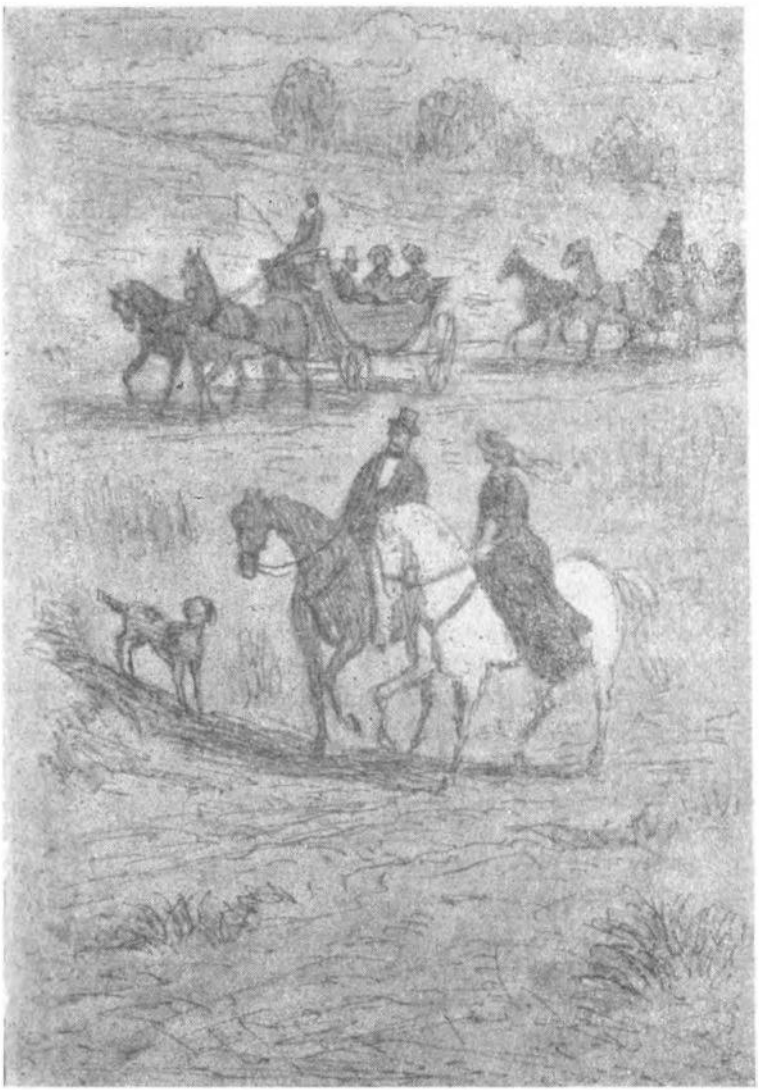

çalışıyordu; bu sesi sık sık farkedebiliyordu, o zaman da uzaktan açıkca işitilmeyen sözleri anlamaya çalışıyordu.

Saat on biri çaldı. Başını omzuma dayamış olan Adèle'e baktım, gözleri mahmurlaşmıştı; onu kucağıma alıp yatağına götürdüm. Beyler, hanımlar odalarına döndükleri zaman saat bire yakındı.

Ertesi gün hava bir evvelki gün kadar güzeldi. Misafirler dolaylardaki bir yere gezmeğe gideceklerdi. Öğleden önce, kimi atla, kimi arabalarla yola çıktılar. Hem gidişlerini, hem dönüşlerini seyrettim. Önceki gibi, ata binen tek hanım Bayan Ingram'dı; gene önceki gibi, Bay Rochester atıyle onun yanında gidiyordu. İkisi, ötekilerden biraz ayrı olarak atlarını koşturuyorlardı. Pencerede benim yanımda olan Bayan Fairfax'ın dikkatini bu duruma çektim :

«Evlenmeyi düşündüklerine pek inanmadığınızı söylemiştiniz» dedim. «Ama görüyorsunuz, Bay Rochester'in onu öteki hanımlardan daha çok beğendiği pek belli.»

«Evet, onu beğendiği şüphesiz.»

«Hanım da onu» diye ilâve ettim. «Bakın, ona gizli bir şey söylüyormuş gibi başını nasıl ona doğru eğiyor; yüzünü görebilseydim keşke, şimdiye kadar göremedim.»

Bayan Fairfax: «Bu akşam göreceksiniz onu» dedi. Adèle'in hanımlara tanıtılmaya can attığını Bay Rochester'e söylemiştim, "Öyleyse bu akşam yemekten sonra salona gelsin, Bayan Eyre de onunla beraber gelsin" dedi.»

«Bunu nezaketen söylemiştir her halde. Benim salona inmeme hiç lüzum yok.»

«Ama ben ona sizin misafir arasına karışmaya alışık olmadığınızı, bu kadar şen bir toplantıda hepsi de size yabancı olan kimselerin karşısına çıkmaktan hoşlanmayacağınızı söyledim, o da sert sesiyle: "Saçma!" diye cevap verdi, "güçlük çıkarırsa benim isteğim böyle olduğunu söyleyiniz, gene de direnirse kendim gidip onu zorla getireceğimi de bildiriniz" dedi.»

«O zahmete sokmam kendisini. Başka türlü yapamayacağıma göre salona inerim. Ama hoşuma gitmiyor. Siz de orada olacak mısınız Bayan Fairfax?»

«Hayır, özür diledim, kabul etti. Şimdi bu işin en can sıkıcı tarafı, resmî bir girişin verdiği çekingenliktir; bundan nasıl kaçınabileceğinizi söyleyeyim: Siz salon henüz boş iken, hanımlar sofradan kalkmadan önce oraya gidip, beğendiğiniz sakin bir köşede oturacağınız yeri seçin; beyler de geldikten sonra salonda uzun süre kalmanıza hacet yok. Bay Rochester orada olduğunuzu görsün, sonra sıvışıverirsiniz, kimse farkına varmaz.»

«Misafirler çok kalırlar mı dersiniz?»

«Belki iki üç hafta kadar, bundan fazla kalmazlar. Paskalya tatilinden sonra Millcote için üye seçilmiş olan Sir George Lynn'in şehre dönüp meclisteki yerini alması gerekir. Sanırım ki Bay Rochester de onunla birlikte gider; onun bu kadar uzun süre Thornfield'de kalmış olmasına şaşıyorum.»

Öğrencimle birlikte salona ineceğim saatin yaklaştığını içim titreyerek gördüm. Adèle, akşam hanımlara tanıtılacağını duyduktan sonra bütün gün sevinçten deli gibiydi; ancak Sophie onu giydirmeye başlayınca uslandı, bu işin önemi onu hemen yatıştırmıştı. Bukleleri fırçalanıp düzeltildikten, pembe saten elbisesini giyip uzun kuşağı bağlandıktan, parmaksız dantel eldivenlerini de ellerine geçirdikten sonra, gayet ciddi bir tavır takındı; kıyafetini bozmamasını tembih etmeye hiç lüzum yoktu, buruşmasın diye saten eteğini kaldırarak küçük sandalyesine uslu uslu oturdu, benim de hazır olduğum dakikaya kadar oradan kımıldamayacağını söyledi. Benim hazırlanmam uzun sürmedi; en iyi elbisemi (Bayan Temple'ın düğünü için satın aldığım ve o günden sonra bir daha giymediğim esvabı hemen arkama geçirdim, saçlarımı fırçaladım, tek süsüm olan inci iğnemi taktım. Aşağı indik.

İyi ki misafirlerin toplandıkları yemek odasından geçmeden salona başka bir kapıdan girilebiliyordu. Oda boştu; ocakta kocaman bir ateş sessizce yanmaktaydı; masaların üzerini süsleyen nefis çiçeklerin arasında mumlar ışık saçıyordu; kemeri kapayan perde yere kadar sarkıyordu; yemek odasındaki misafir topluluğu ile aramızda ancak bu perde olduğu halde, o kadar alçak sesle konuşuyorlardı ki yalnız huzur veren bir mırıltı işitiliyordu.

Hâlâ ciddiyetini muhafaza etmekte olan Adèle, kendisine gösterdiğim iskemleye hiç ses çıkarmadan oturdu. Ben bir pencerenin kenarındaki oturma yerine yerleştim, masanın üstünden aldığım bir kitabı okumaya çalıştım Adèle iskemlesini ayağımın dibine getirdi, çok geçmeden dizime eliyle dokundu.

«Ne var, Adèle?»

«Est-ce que je ne puis pas prendre une seule de ces fleurs magnifiques, mademoiselle? Seulement pour compléter ma toilette. (*)

«Tuvaletine fazla önem veriyorsun, Adèle; ama bir çiçek alabilirsin.» dedim, vazolardan birinden bir gül alıp kuşağına taktım; dünyalar onun olmuş gibi derin bir mutlulukla içini çekti; gülümsemekten kendimi alamadım, güldüğümü görmesin diye başımı çevirdim. Bu küçük Parisli kızın giyime, süse karşı olan içten gelme derin düşkünlüğünde hem gülünç, hem de acı bir şey vardı.

Sofradan kalkıldığını belli eden hafif bir hışırtı duyuldu; kemerin perdesi bir yana çekildi, yemek odası göründü. Uzun masadaki şahane tatlı takımı üzerine avizenin ışığı dökülüyordu. Ayakta duran bir grup kemerin altından geçip salona girdiler, arkalarından perde kapandı.

Yalnız sekiz kişiydiler, ama her nedence içeriye hep

(*) Bu güzel çiçeklerden bir tane alabilirmiyim matmazel? Tuvaletimi tamamlamak için.

birlikte girerlerken sayıları daha çok gibi göründü. Bazıları çok uzun boyluydu, çoğu beyazlar giymişlerdi; hepsinin yerlere kadar inen çok geniş elbiseleri onları daha da uzun boylu gösteriyordu, sis arasında ayın daha büyük göründüğü gibi. Ayağa kalktım, diz kırarak onlara selâm verdim. İçlerinden bir ikisi başlarını eğerek selâmıma karşılık verdiler, ötekiler sadece bana dik dik baktılar.

Hanımlar salonda dağıldılar; hareketlerindeki kıvraklık, hafiflik onları beyaz tüylü bir kuş sürüsüne benzettiğini düşündüm. Bazıları yarı uzanmış vaziyette kendilerini kanepelere, divanlara bıraktılar, bazıları masaların üzerine doğru eğilerek çiçeklere, kitaplara baktılar, ötekiler ocağın etrafında toplandılar; hepsi de, besbelli âdetleri olduğu gibi, alçak ama berrak sesle konuşuyorlardı. Adlarını sonra öğrenmiştim, şimdiden söyleyeyim:

Önce Bayan Eshton ve kızlarından ikisi; Bayan Eshton'un gençliğinde güzel bir kadın olduğu belliydi, hâlâ da güzelliğini muhafaza ediyordu; büyük kızı Amy ufak tefekti, yüzünde ve tavrında saf, çocukça bir hal vardı, endamı biçimliydi, beyaz muslin elbisesi, mavi kuşağı kendisine yakışmıştı; ikinci kızı Louisa daha uzun boyluydu, endamı daha zarif, daha gösterişliydi; yüzü Fransızların «minois chiffonné» (*) dedikleri tipten, pek hoştu; her iki kardeş de zambak çiçeği gibi zariftiler.

Lady Lynn kırk yaşlarında, iri, şişman bir hanımdı; dimdik duruyordu, çok mağrur görünüşlüydü; şanjanlı satenden zengin bir elbise giymişti; taşlı bir bandın çevrelediği başındaki siyah saçları gök mavisi bir tüyün altında parlıyordu.

Albay Dent'in hanımı o kadar gösterişli değildi; ince bir endamı, renksiz, tatlı bir yüzü, sarı saçları vardı. Siyah saten elbisesi, ağır, güzel dantela eşarpı, incileri, soylu

(*) Şirin bir yüz.

Lady'nin gökkuşağı gibi şaşaasından daha sevimli geldi bana.

Ama en kibar görünüşlü üç hanım — belki de ötekilerden daha uzun boylu oldukları için — dul Lady Ingram ve kızları Blanche ile Mary idi. Her üçünün boyu, kadınlarda görünen en uzun boylu. Anne kırk elli yaşları arasındaydı; saçları (hiç değilse mum ışığında) hâlâ siyahtı; dişleri de kusursuz gibi görünüyordu; çok kimse ona, yaşı için şahane güzel bir kadın derdi; gerçekten de dış görünüşü bakımından öyleydi, ama tavrında ve yüzünde hemen hemen tahammül edilemeyecek kadar bir kibir, azamet vardı. Yüz çizgileri Romalıları andırıyordu; iki kat olan çenesi, sütun gibi boynuna iniyordu. Ondaki gurur çehresini yalnız şişirmiş, karartmış değil de sanki derin çizgilerle yüzüne kazılmış gibi geldi bana; aynı gibir duygusuyle çenesini fazla dik tutuyordu. Gözlerinde sert, hain bir bakış vardı, Bayan Reed'in gözlerini hatırlattı bana; kelimeler ağzından iddialı bir şekilde dökülüyordu; sesi kalınca, azametli, amiraneydi kısacası çekilemeyecek kadar sevimsiz bir sesti bu. Giydiği kırmızı kadife elbisesi, altın işlemeli Hint işi şal örneği türbanı (her halde kendi fikrine göre) ona bir imparatoriça azameti veriyordu.

Kızları Blanche ile Mary aynı boydaydılar, kavak ağacı gibi düz ve uzun. Mary, boyuna göre fazla inceydi, ama Blanche'ın vücudu Diana heykeli gibiydi. Onu özel bir ilgiyle süzmemin sebepleri vardı elbette: Birinci sebep, görünüşünün Bayan Fairfax'ın söylediklerine uygun olup olmadığını, ikincisi, aklımdan boyamış olduğum minyatüre benzeyip benzemediğini anlamak istiyordum; üçüncüsü — açığa vuruyorum! — Bay Rochester'in zevkine uyacak bir kimse olup olmadığını tahmin etmeğe çalışıyordum.

Dış görünüşü hem Bayan Fairfax'ın tarifine, hem de yaptığım resme noktası noktasına uyuyordu. Şahane göğsü, güzel omuzları, zarif boynu, kara gözleri, siyah saçla-

rı hepsi yerinde. Ama yüzü tıpkı annesinin genç, çizgisiz bir modeli: Aynı alçak alın, aynı düzgün ağız, burun, aynı kibir ifadesi, ama annesininki kadar kasvetli bir kibir değildi onunki; durmadan gülüyordu; gülüşü, kıvrık azametli dudaklarının her zamanki ifadesi gibi alaycıydı.

Dâhiler kendilerini beğenir derler: Bayan Blanche Ingram'ın dâhi olup olmadığını bilmem ama kendini çok beğendiği açıkça belliydi. Nazik Bayan Dent'le bir botanik bahsine girişti; Bayan Dent her halde bu bilgi dalını okumamıştı, ancak çiçekleri, özellikle kır çiçeklerini sevdiğini söyledi; ama Bayan Blanche Ingram botanik okumuştu, terimlerini bilgi taslayarak sıralıyordu. Biraz sonra farkına vardım ki (halk deyimiyle) Bayan Dent'i «işletiyordu», yani bilgisizliğiyle eğleniyordu; bunu zekice yapıyordu ama iyi kalplilikle değil. Sonra piyanoya oturdu, çalmaya başladı. Çalışı parlaktı; şarkı söyledi, sesi çok güzeldi; annesiyle ayrıca Fransızca konuştu, bu dili kolaylıkla konuşuyor, şisevi de iyiydi.

Mary'nin çehresinde Blanche'ınkinden daha tatlı, daha açık bir ifade vardı, yüz çizgileri de daha yumuşaktı; teni daha beyazdı (Blanche bir İspanyol kadar esmerdi) ama Mary'de canlılık eksikti, yüzünde mana, gözünde parlaklık yoktu; hiç bir şey söylemezdi, bir yere oturdu mu, orada heykel gibi kımıldamadan dururdu. İki kardeş de beyazlar giymişlerdi.

Şimdi, Bay Rochester'in Blanche Ingram'ı beğendine inanmış mıydım? Bilmiyordum. Kadın güzelliği konusunda zevkinin ne olduğundan habersizdim; muhteşem tiplerden hoşlanıyorsa, Blanche Ingram ihtişamın tam bir timsaliydi. Erkeklerin çoğu onu beğenirler diye düşündüm; Bay Rochester onu beğendiğini ispat etmiş gibiydi; son şüphelerimi dağıtmak için ikisini bir arada görmem gerekiyordu.

Bütün bu süre Adèle'in ayağının dibindeki iskemle-

sinde oturduğunu zannetmeyin sevgili okuyucum. Hayır, hanımlar içeri girince ayağa kalkmış, onları karşılamaya gitmiş, resmî bir eda ile diz kırarak: «Bonjour, mesdames.» demişti. Blanche Ingram ona tepeden bakarak alaycı bir tavırla :

«A! küçücük bir kukla!» demişti.

Lady Lynn: «Bay Rochester'in himayesindeki çocuk olmalı,» dedi, bahsettiği küçük Fransız kızı.»

Bayan Dent Adèle'in elini şefkatle tuttu, onu öptü. Amy ile Louise Eshton bir ağızdan :

«Ne şeker çocuk!» diye bağırdılar, sonra onu yanlarına çağırdılar. Şimdi Adèle kanepede ikisinin arasına oturmuş, kâh Fransızca, kâh bozuk İngilizcesiyle gezevelik edip duruyordu; yalnız o iki hanımın değil, Bayan Eshton ile Lady Lynn'in de dikkatini çekmişti, istediği kadar şımartılmaktaydı.

Şimdi kahveler geliyor, beyler de salona çağrılıyorlar. Ben loş köşemde oturuyorum — bu ışıl ışıl odada loş köşe kaldıysa. — Pencerenin perdesi beni yarı yarıya örtüyor. Kemer gene açılıyor, beyler geliyorlar. Beylerin toplu olarak görünüşleri, hanımlarınki gibi, pek ihtişamlı. Çoğu uzun boylu, bazıları genç; Henry ve Frederic Lynn gerçekten çok canlı, hovarda gençler. Albay Dent gösterişli asker tavırlı bir erkek. Bay Eshton, (hâkimdi) pek efendi bir adam, saçları bembeyaz, kaşları ve favorileri siyah, tiyatrodaki «asil baba» rolünü oynayan aktörleri hatırlatıyor. Lord Ingram, kız kardeşleri gibi çok uzun boylu, çok yakışıklı, ama onun yüzünde de, Mary gibi, cansız bir ifade var; kol ve bacakları uzun, ama kanı sıcak, beyni işlek gibi görünmüyor.

Ya Bay Rochester nerede?

Nihayet o da geliyor. Kemere doğru bakmıyorum ama girdiğini görüyorum. Bütün dikkatimi ördüğüm çantanın ilmiklerine, elimdeki şişlere vermeğe çalışıyorum. Yalnız

yapmakta olduğum işi düşünmek, kucağımdaki boncukları, ipek iplikleri görmek istiyorum; ama onu gözümün önünde canlandırmaktan, son gördüğüm geceyi hatırlamaktan kendimi alamıyorum. Ona çok önemli dediği bir yardımda bulunmuştum, o elimi tutuyor, yüzüme bakıyor, gözleri yüreğinin taşacak kadar dolu olduğunu gösteriyordu; heyecanını ben de paylaşıyordum. O anda ona ne kadar yaklaşmıştım! Sonra ne olmuştu, onun durumu ve benimki niçin değişmişti? Şimdi birbirimize ne kadar yabancı olmuştuk! O kadar ki gelip benimle konuşacağını hiç ummuyordum. Bana hiç bakmadan odanın öbür ucunda oturup hanımlardan bazılarıyle konuşmasına hiç şaşmadım.

Dikkatini onlara verdiğini, ona baktığımı görmeyeceğini anlayınca elimde olmayarak bakışlarım hemen onun yüzüne doğru çevrildi; göz kapaklarımı bir türlü idare edemiyordum, açılıyorlar, gözlerim ona saplanıyordu; ona bakıyordum, hem de büyük bir zevkle bakıyordum, tatlı, ama gene de içimi yakan bir zevkti bu, saf altın içinde bir çelik uç; susuzluktan ölmek üzere olan bir adamın sürünerek yaklaştığı kuyudaki suyun zehirli olduğunu bile bile gene de eğilip o suyu doya doya içerken duyduğu zevk gibi.

Kimi seversen güzel olur derler. Çok doğru. Efendimin renksiz, esmer yüzü, dört köşe yüksek alnı, geniş, simsiyah kaşları, derin gözleri, kuvvetli yüz çizgileri, sert, çetin dudaklarında sırf azim, karar, irade ifadesi — kurallara göre güzel değildi, ama benim gözümde güzelden de üstündü, onda bulduğum ilgi ve tesir bana tamamen hâkim olmuştu, hislerimi kendi irademden almış ona kenetlemişti. Onu sevmek niyetinde değildim; okuyucum bilir ki içimde sezdiğim sevgi tohumlarını söküp atmak için çok uğraşmıştım; şimdi de onu tekrar görünce bu tohumlar kendiliklerinden canlanmış, yeşermiş, kuvvetlenmişti! O, yüzüme bakmadan kendini bana sevdirmişti.

Onu misafirleriyle ölçüyordum. Lynns'lerin nezaketi,

şıklığı, Lord Ingram'ın tembel zarafeti, hatta Albay Dent'in askervari kibarlığı onun özlü kişiliği, gerçek kudreti yanında neydi? Misafir beylerin görünüşü, yüzlerinin ifadesi, bende hiç bir ilgi uyandırmıyordu, ama eminim ki kendilerini görenlerin çoğu, çekici, yakışıklı, etkili bulacaktı onları, Bay Rochester'in ise, sert yüzlü, asık çehreli olduğunu düşüneceklerdi. Misafirlerin gülümsediklerini, güldüklerini gördüm: Mumların verdiği ışıkta ancak o kadar ruh, bir çıngırağın çınlamasında ancak o kadar mana olabilirdi. Bay Rochester'in gülümsediğini gördüm. Sert yüzü yumuşadı, gözleri parladı müşfik bir mana aldı, bakışı hem meraklı oldu hem de tatlılaştı. O anda Louisa ve Ady Eshton'la konuşuyordu; insanın içine kadar işler gibi gördüğüm bu bakışın onları hiç etkilemediğini, heyecanlandırmadığını hayretle gördüm; gözlerini yere indireceklerini, kızarıp bozaracaklarını ummuştum, ama hiç de umursamadıklarını görünce sevindim: «Bana neyse onlara da o değil» diye düşündüm, «onlarla aynı cinsten değil; belki benimle hemcinstir, muhakkak öyledir, onunla bir akrabalığım varmış gibi duyuyorum; mevki ve servet bakımından aramızda çok büyük bir fark olmasına rağmen, beynimde, kalbimde, kanımda, sinirlerimde, aramızda manevî bir benzerlik yaratan bir şey var. Birkaç gün önce, maaşımı almaktan başka onunla hiç bir ilişkim olmadığını söylemiş miydim? Onu ancak işverenim olarak görmeye karar vermiş, başka türlü düşünmeyi kendime yasak etmiş miydim? Tabiata karşı bir küfürdü bu! İçimdeki en halis, en gerçek, en kuvvetli duygular kendiliklerinden onun çevresine toplanıyorlar. Hislerimi gizli tutmaya mecbur olduğumu biliyorum; ümitlerimi kırmalıyım, benimle fazla ilgilenemeyeceğini hatırlamalıyım. Çünkü ona benzerliğim var derken ondaki etkileme, büyüleme kudretinin bende de olduğunu kast etmiyorum, ancak onun bazı zevklerini, duygularını paylaşıyorum demek istiyorum. O halde, birbiri-

mizden edebiyen ayrı kalacağımızı durmadan tekrarlamalıyım. Oysa ben nefes aldıkça, düşündükçe onu seveceğim, çaresiz.

Kahveler dağıtılıyor. Beyler salona girdikten sonra hanımlar birdenbire canlanıyorlar. Konuşmalar kesilmeden neşeyle devam ediyor. Albay Dent'le Bay Eshton politika konusunda tartışıyorlar, hanımları onları dinliyorlar. İki gururlu dul hanım, Lady Lynn ile Lady Ingram aralarında konuşuyorlar, Sir George (onu tarif etmeyi unutmuştum) iriyarı, sıhhatli görünüşlü, mülk sahibi bir beyefendiydi, kahse fincanı elinde, onların oturduğu kanepenin önünde ayakta duruyor, ara sıra bir iki kelimeyle konuşmalarına katılıyordu. Frederick Lynn Mary Ingram'ın yanında oturuyor, nefis bir kitaptaki resimleri ona gösteriyor, Mary bakıyor, pek bir şey söylemiyor gibi. Uzun boylu soğuk tavırlı Lord Ingram, canlı, hareketli, ufak tefek Amy Eshton'un oturduğu sandalyenin arkalığına kollarını dayamış öne doğru eğiliyor, Amy başını kaldırmış ona bakıyor, durmadan bir şeyler söylüyor; onu Bay Rochester'den daha sevimli bulduğu belli. Henry Lynn, Louisa'nın ayakları dibinde bir taburede oturuyor, yanına Adèle'i almış, onunla Fransızca konuşmaya çalışıyor, Louisa da onun yanlışlarına gülüyor. Blanche Ingram kiminle arkadaşlık edecek? Şimdilik masanın başında yalnız duruyor, zarif bir tavırla eğilmiş, bir albüme bakıyor; aranmayı bekler gibi bir hali var, ama uzun süre bekleyecek değil. Arkadaşını kendi seçiyor.

Bay Rochester, Eshton'ların yanından ayrılmış, Blanche Ingram'ın masa başında yalnız durduğu gibi o da ocak başında yalnız duruyor. Blanche ocağın öbür tarafında yer alarak onun karşısına geçiyor :

«Bay Rochester, çocukları sevmediğinizi sanıyordum?»

«Sevmem ya.»

«Öyleyse (Adèle'i göstererek) bu kuklaya vasilik etmek nereden aklınıza geldi? Nerede buldunuz onu?»

«Onu ben bulmadım, başımda bıraktılar.»

«Okula göndermeliydiniz onu.»

«Keseme elverişli gelmedi, okullar çok masraflı.»

«Ama bir mürebbiye tutmuşsunuz ona. Demin yanında birini gördüm, — gitmiş mi? Hayır, işte, orada perdenin arkasında duruyor. Elbet ona maaş verirsiniz, bu okul kadar masraflı olmalı — hatta daha masraflı çünkü her ikisini besleyip banrıdırıyorsunuz.»

Hakkımdaki bu sözler üzerine Bay Rochester'in benim tarafıma bakmasından korktum — yoksa bakacağını ümit ettim mi demeliyim? Ama daha da gölgeye çekilmekten kendimi alamadım; oysa Bay Rochester gözlerini bana doğru çevirmedi bile. Dosdoğru önüne bakarak ilgisiz bir tavırla :

«Bu konuyu düşünmedim.» dedi.

«Ya! Siz erkekler tasarrufu, makul şeyleri hiç düşünmezsiniz. Mürebbiye konusunda bir de annemi dinlemeliydiniz. Mary ile benim vaktiyle en azından bir düzine mürebbiyemiz olmuştu, yarısı insana nefret veren cinsten, yarısı da gülünç yaratıklardı, topu da iç sıkıcı şeylerdi, değil mi anne?»

«Bana mı söyledin güzelim?»

Lady Ingram'ın «güzeli» sorusunu tekrarladı, neden konuştuklarını anlattı.

«Ah, sevgili kızım, mürebbiyeden söz etme bana, bu kelime sinirlerimi oynatıyor; onların bilgisizliği, beceriksizliği, bana ne kadar azap vermiştir! Onlardan artık kurtulduğuma şükrediyorum.»

Bayan Dent, Lady Ingram'ın kulağına doğru eğilerek bir şey söyledi; aldığı cevaptan anladığıma göre, lânetlediği cinsten birinin odada bulunduğunu hatırlatmıştı.

Lady hazretleri: «Tant pis!» (*) dedi, «inşallah faydası dokunur ona.» Sonra sesini alçalttı ama gene de benim işitebileceğim kadar açık konuştu: «Onu gördüm; ben insandan anlarım, o sınıftan olan kimselerin kusurları onda da var.»

Bay Rochester, yüksek sesle :

«Bu kusurlar nedir efendim?» diye sordu.

Hanım türbanlı başını manalı bir şekilde salladı :

«Bunu ancak sonra kulağınıza söyleyebilirim» dedi.

«Ama o zamana kadar merakım kaybolmuş olur, iştahım kalmaz, hemen doyurmalısınız beni.»

«Öyleyse Blanche'a sorunuz, benden daha yakın size.»

«Aman anne, bana havale etmeyin bu işi: Hepsinin hakkında tek bir sözüm var: Baş belâsıdırlar.» Oysa ben onların elinde çok eziyet çekmiş değilim, eziyeti ben vermeyi bilirim. Theodore'la birlikte ne oyunlar oynardık bizim bayan Wilson'lara, Grey'lere, Madam Joubert'lere. Mary bu oyunlara pek katılamazdı, her zaman uyuklardı o. En çok Madam Joubert'le alay ederdik. Bayan Wilson hastalıklı, ağlamaklı, tasalı zavallının biriydi, onu ezmek zahmetine girmeye değmezdi. Bayan Grey, kaba, duygusuz bir kadındı, ne yapsak aldırmazdı. Ama biçare Madam Joubert! Onun sabrını tükettiğimiz, çayımızı döktükten, tereyağlı ekmekleri parçaladıktan başka kitaplarımızı tavana fırlattığımız, cetvellerimizle masalara, ocak ızgaralarına maşalarla vurarak kıyameti kopardığımız zaman nasıl çılgına dönerdi! Nasıl eğlenirdik, değil mi, Theodore?»

Lord Ingram tembel sesiyle:

«Evet», dedi, «İhtiyarcık bozuk ingilizcesiyle "Yaramaz çocuklar sizi" diye bağırırdı; sonra da, siz bu kadar bilgisizken bizler gibi zeki çocuklara nasıl ders öğretmeye kalkışıyorsunuz diyerek ona çıkışırdık.»

(*) «E, ne yapalım!»

«Evet, öyle yapardık; hem de, Tedo, bilirsin, senin ekşi suratlı öğretmenin Bay Vining'i çileden çıkarmak için sana yardım ederdim; ona papaz herif derdik. Bayan Wilson'la ikisi birbirlerine aşık olmaya kalkıştılar — yani Tedo'yla ben öyle tahmin etmiştik, aralarında bazı tatlı bakışlar, iç çekmeler sezmiştik. Ortaya çıkardığımız bu sırrı etrafa yaymakta gecikmedik elbet; bu olayı manivela gibi kullanarak bu işe yaramaz ağırlıkları kapı dışarı attırdık! Anneciğim onların durumunu anlayınca bunun ahlâksızlık olduğunu söyledi, değil mi valide hanım?»

«Elbette öyle, en güzelim. Çok da doğru düşünmüşüm: Düzenli bir evde mürebbiyelerle öğretmenler arasındaki ilişkileri asla kabul etmemek için pek çok sebep var: Birincisi...»

«Ah, anneciğim, acı bize, bunları sayıp dökmeyin şimdi! Zaten hepsini çok iyi biliyoruz: Masum çocuklara kötü bir misal olmak tehlikesi, dalgınlık, görevin ihmal edilmesi, birbirine bağlı olmaktan ve güvenmekten doğan dayanışma küstahlığa, hatta isyana, kıyametin kopmasına kadar gider. Doğru söyledim mi, Ingram Malikanesi Baronesi Lady Ingram?»

«Her zamanki gibi doğru söyledin, benim zambak çiçeğim.»

«Öyleyse lafı uzatmaya hacet yok, konuyu değiştirelim artık.»

Amy Eshton bu buyruğu duymadığı ya da bunu umursamadığı için, tatlı, çocukça sesiyle lafa karıştı :

«Louisa'yla ben de mürebbiyemize sataşırdık, ama o kadar uysal bir yaratıktı ki hiç bir şeye kızmazdı, bizi hiç azarlamazdı, değil mi Louisa?»

«Hayır, hiç kızmazdı, ne istersek yapabilirdik, yazı masasının dikiş kutusunun içini dışına çıkarsak da, o kadar iyi huyluydu ki ne istesek bize verirdi.»

Blanche Ingram, dudaklarında alaycı bir ifadeyle :

«Galiba ne kadar mürebbiye varsa hepsinin hatıralarından örnekler dinleyeceğiz» dedi. «Yeni bir konunun ortaya konmasını tekrar teklif ediyorum. Bay Rochester, teklifimi destekliyor musunuz?»

«Hanımefendi, her hususta olduğu gibi bunda da sizi destekliyorum.»

«Öyleyse yeni bir konu açmak görevi bana düşüyor. Sinyor Eduardo, bu akşam sesiniz yerinde mi?»

«Emrederseniz yerinde olur, Donna Bianca.»

«O halde, Sinyor, irade buyurdum: Akciğerlerinizi ve bütün ses organlarınızı ayarlayınız, zatı şahanemin hizmetine çağrılacaklar.»

«Böyle ilâhi bir Kraliçe Mary'ye Rizzo olmayı kim istemez?»

«Bırakın şu Rizzo'yu!» Blanche Ingram bukleli saçlarını bir baş sallayışiyle arkaya atarak piyanoya doğru yürüdü. «Bence kemancı David Rizzo tatsız, miskinin biriydi. Benim hoşuma giden kara Bothwell'dir; içinde şeytanlık olmayan adam hiç bir şey değildir; James Hepburn Bothwell hakkında tarihçiler ne derlerse desinler, bana öyle geliyor ki o tam istediğim gibi vahşî, ateşli, kahraman-haydut gibi bir erkekti; onunla birleşmeyi kabul ederdim.»

Bay Rochester: «Beyler, işittiniz!» diye seslendi. «Şimdi, içinizde Bothwll'e en çok benzeyen kimdir dersiniz?»

Albay Dent: «Bence siz», dedi.

«Vallahi, Dent, size çok minnettarım!»

Blanche Ingram, kar gibi beyaz, geniş eteklerini etrafına yaydı, bir kraliçe edasıyle piyanoya oturdu, parlak bir prelüd çalmaya başladı. Bu akşam pek yükseklerde uçuyor gibiydi; sözleri de, tavırları da, sanki herkesin hayranlığını, hatta hayretini uyandırmak istiyor gibiydi; çok canlı, cüretli görünmeye özeniyordu. Hem piyano çalıyor, hem konuşuyordu :

«Ah, şimdiki gençlerden usandım, biçare, çelimsiz yaratıklar, babalarının malikâne kapısından dışarı bir adım atmazlar, annelerinin izni, koruması olmazsa o kapıya kadar da gidemezler; güzel yüzlerini, beyaz ellerini, küçük ayaklarını muhafaza etmekten başka bir şeyle meşgul olmazlar; sanki bir erkeğin genellikle ilgisi varmış! Sanki güzellik yalnız kadınların imtiyazı, hakkı, mirası değilmiş! Çirkin bir kadının tabiatın yüzkarası olduğunu kabul ederim. Ama erkekler! Onlar yalnız kuvvet ve cesaret sahibi olmak istesinler; onların ilkesi: Av, Silâh, Dövüş olmalı. Ben erkek olsaydım ilkem bu olurdu.»

Kimsenin kesmediği kısa bir **sükûttan sonra** devam etti :

«Evlenecek olursam, kararım şudur: Kocam bana bir rakip değil, zıttım olacak; tahtın yanında rakip kabul etmem ben; kocam yalnız bana tapmalıdır, hayranlığını benimle kendi aynasında gördüğü şekliyle paylaşmamalı. Bay Rochester, şimdi şarkı söyleyiniz, ben size piyano çalacağım.»

«Emredersiniz efendim.»

«İşte size bir korsan şarkısı; korsanlara bayılırım ben, ona göre şarkıyı "con spirito" (*) söyleyiniz.»

«Bayan Ingram'ın dudaklarından dökülen buyruklar bir güğüm süt'e bile renk katar.»

«Öyleyse dikkat ediniz; beğenmezsem, şarkının nasıl söyleneceğini gösterir, sizi mahcup ederim.»

«Bu sözünüz şarkıyı fena söylemek isteğini yaratıyor.»

«Sakın ha! İsteyerek fena söylerseniz size ona göre bir ceza bulurum.»

«İnsaf edin, Bayan Ingram! Sizde öyle bir ceza vermek kudreti var ki buna kimse dayanamaz.»

(*) Canlılıkla.

«A, bunu açıklayınız!»

«Özür dilerim efendim, açıklamaya hacet yok. Bir kaş çatışınız idam cezası yerine geçebilir, ince zekânızla bunu pekâlâ anlayabilirsiniz.»

Blanche: «Başlayın!» dedi ve şarkıya eşlik eden notaları canlı bir şekilde çalmaya koyuldu.

Ben «Şimdi kaçmak zamanı geldi» diye düşündüm, ama yükselen ses beni durdurdu. Bayan Fairfax Bay Rochester'in güzel bir sesi olduğunu söylemişti, gerçekten de güzeldi: Yumuşak, kudretli bas sesine kendi duygularını, kendi kuvvetini katıyordu; sesi kulaktan yol bulup kalbe kadar giriyor, orada acayip duygular uyandırıyordu. O sesin derin, dolgun, son akisleri kaybolup da, kesilmiş olan konuşmalar tekrar başlayıncaya kadar bekledim, sonra kuytu köşemden kalktım, yakın olduğuna şükrettiğim bir yan kapıdan çıktım. Oradan dar bir geçit hole kadar gidiyordu. Geçitte yürürken sandalımın bağı çözüldüğünü fark ettim, bağlamak için merdiven dibinde halının üstüne diz çöktüm. Tam o sırada yemek odasının kapısı açıldığını duydum, beylerden biri çıktı; hemen ayağa kalktım, onunla karşı karşıya buldum kendimi: Bay Rochester'di.

«Nasılsın?» diye sordu.

«Çok iyiyim efendim.»

«Niye gelip benimle konuşmadın salonda?»

Bu suali asıl ben sorabilirdim, ama ona karşı böyle teklifsiz davranmak istemedim.

«Meşguldünüz efendim» dedim, «sizi rahatsız etmek istemedim.»

«Ben yokken neler yaptın?»

«Her zamanki gibi, Adèle'e ders okuttum.»

«Yüzün eskisinden çok daha solgun — ilk bakışta onu fark ettim. Neyin var?»

«Hiç bir şeyim yok efendim.»

«Beni az daha suda boğacak olduğun gece soğuk mu aldın?»

«Hiç soğuk almadım.»

«Salona geri dön, çok erken kaçıyorsun.»

«Yorgunum efendim.»

Bir dakika yüzüme baktı :

«Biraz da üzgünsün. Neyin var, söyle bana.»

«Hiç efendim, üzgün değilim.»

«Ama üzgün olduğunu ben görüyorum, hem o kadar ki bir iki söz daha söylesem gözlerin yaşaracak, işte yaşlar geldi bile, gözlerin parlıyor, yaşlar içinde yüzüyorlar, bir damla kirpiklerinden kaydı yere düştü. Vaktim olsa, hem de geveze uşaklardan birinin buradan geçmesinden korkmasam, ne olduğunu anlayabilirdim Pekâlâ, bu akşam için özrünü kabul ediyorum; ama şunu iyice anla: Misafirlerim burada kaldıkça her akşam salona inmeni bekleyeceğim; benim arzumdur bu, ihmal etme. Şimdi git, Sophie'yi de gönder Adèle'i alsın. İyi geceler benim...» durdu, dudağını ısırdı, sonra hemen çıkıp gitti.

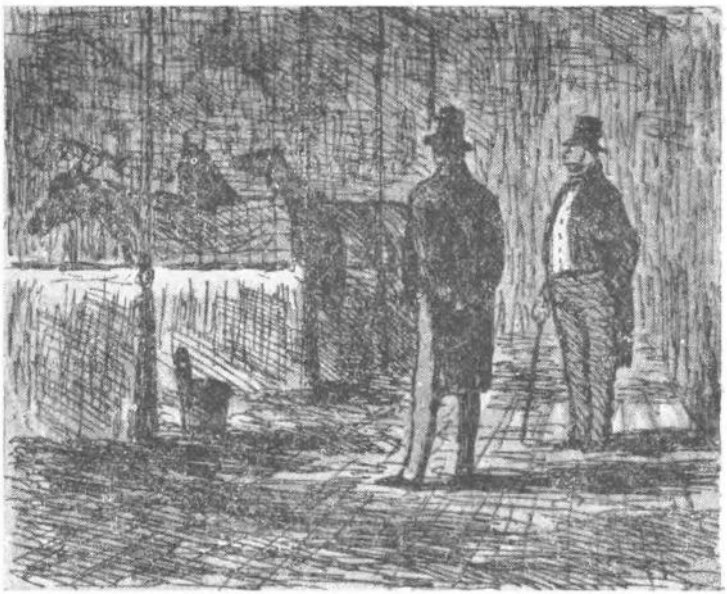

BÖLÜM 18

Thornfield'de günler çok neşeli geçmekteydi — hem de hareketli günlerdi. Bu damın altında geçirdiğim ilk üç ayın durgun, biteviye, yalnızlık içindeki günlerden ne kadar başkaydı! Sanki bütün gamlı, karanlık duygular uçmuş gitmişti artık. Her yerde hayat, hareket vardı sabahtan akşama kadar. Bir zaman sessizlik içinde olan balkonlu koridordan, bomboş olan ön odalardan geçerken hanımlardan birinin şık hizmetçisiyle, ya da genç bir uşakla karşılaşmamak mümkün değildi.

Mutfak, sofracının kileri, hizmetçilerin sofrası, giriş holü de aynen canlıydı. Ancak tatlı ilkbahar gününün ma-

vi gökyüzü, güneşi, misafirleri dışarıya çağırdığı zaman salonlar boşalıyordu. Hava bozup da birkaç gün sırayla yağmur yağdığı vakit de eğlenceler azalmıyor, gezmeğe çıkılmayınca salon oyunları daha değişik, daha hoş oluyordu.

Eğlence programında bir değişiklik yapılması teklif edildiği ilk akşam ne yapacaklarını merak ediyordum. "Charades" denilen bilmece oyunundan bahsediliyordu; bunun ne demek olduğunu bilmiyordum. Hizmetçiler çağrıldı, yemek odasındaki masalar dışarı çıkarıldı, ışıkların yerleri değiştirildi, sandalyeler yarım ay şeklinde kemerin önüne dizildi. Bay Rochester'le öteki beyler bu hazırlıkları idare ederlerken, hanımlar merdivenden yukarı aşağı koşuyorlar, hizmetçilerini çağırmak için zilleri çalıyorlardı. Bayan Fairfax çağrıldı, evde ne gibi elbise, şal, örtü ve saire bulunabileceği soruldu, üçüncü kattaki bazı eski dolapların içinden brokarlar, krinolinli eteklikler, saten ceketler, dantela yakalar gibi kucak dolusu giyim eşyası hizmetçilerin kolları arasında aşağıya indirildi; aralarında işe yarayacaklar seçildi, bunlar salonun içindeki hususî küçük salona taşındı.

Bu arada Bay Rochester hanımları tekrar yanına çağırmıştı, kendi takımında yer alacak olanları seçiyordu. «Bayan Ingram tabiî benim olacak» dedi; sonra iki Eshton kız kardeşleri ve Bayan Dent'i gösterdi. Bana baktı; Bayan Dent'in çözülmüş olan bileğini iliklemekte olduğumdan yanında bulunuyordum. «Oynar mısın?» diye sordu. Başımı hayır diye salladım, ısrar etmedi — eder diye korkmuştum — köşeme dönmeme izin verdi.

Kendisi yardımcılarıyle birlikte perdenin arkasına çekildi. Başında Albay Dent olan öteki takım da yarım ay şeklinde dizilen sandalyelere oturdular. Beylerden biri, Eshton, beni gördü, aralarına katılmamı teklif ediyor gibi göründü, Lady Ingram bu teklifi hemen reddetti.

«Hayır» dediğini işittim, «Aptal bir hali var onun, böyle oyunlardan anlamaz.»

Az sonra bir çıngırak çaldı, perde açıldı. Bay Rochester'in seçtikleri arasında bulunan Sir George Lynn'in iriyarı şekli bir çarşafa bürünmüş olarak göründü. Önündeki masada büyük bir kitap açık duruyordu; yanında, Bay Rochester'in pelerinine sarılmış olan Amy Eshton elinde bir kitapla duruyordu; görülmeyen bir kişi çıngırağı neşeyle çaldı. Vasisinin takımına girmek için ısrar etmiş olan Adèle hafif adımlarla öne doğru koştu, koluna takılı sepetin içindeki çiçekleri etrafa serpti. Sonra Blanche Ingram'ın şahane şekli görüldü; beyazlar giymiş, başında uzun bir duvak, alnında gül koncasından bir çelenk vardı. Bay Rochester yanında yürüyordu; ikisi masaya yaklaştılar, diz çöktüler; Bayan Dent ile Louisa Eshton onların arkasında yer aldılar; onlar da beyazlar giymişlerdi; sonra dilsiz oyunu gibi yapılan bir merasim oldu, bunun evlenme töreni pantomimi olduğu belliydi.

Sahne bitince, seyircilerden Albay Dent, temsil edilmek istenen kelimeyi bilerek «Gelin!» diye seslendi. Bay Rochester eğilerek selâm verdi, perde kapandı. Perde tekrar açıldığında, bir evvelkinden daha çok emekle hazırlanmış bir sahne göründü: Önce de anlattığım gibi, yemek odasından daha yüksek olan salona iki basamakla çıkılıyordu. Üst basamağın üstüne, bir metre kadar salonun içine doğru büyük bir mermer tekne konulmuştu; tekneyi tanıdım, içinde kırmızı balıklar, nadide bitkilerle çevrili olarak limonluğu süslerdi; büyüklüğüne, ağırlığına göre, taşınmasında epey zahmet çekilmiş olsa gerek.

Teknenin yanıbaşında, şallar giymiş, başına sarık sarmış olan Bay Rochester halının üstünde oturuyordu; kara gözleri, esmer teni şarklıyı andıran tipi kıyafetine çok uymuştu, tam bir emire benzemişti; sonra Blanche Ingram

göründü; o da, belinde kırmızı kuşak, başında işlemeli bir örtüyle şarklı kıyafetindeydi; yuvarlak, nefis kolları çıplaktı, bir kolunu başında zarafetle taşıdığı testiyi tutmak için kaldırmıştı. Endamı, yüzü, rengi, edası, eski zamanların İsrail'li bir prensesini andırıyordu; temsil ettiği kişi de her halde buydu.

Tekneye yaklaştı, testisini doldurur gibi eğildi, sonra testiyi tekrar başına koydu. Kuyu başında oturan adam, bir şey ister gibi, ona yaklaştı; kadın testiyi indirdi, ona güya su verdi. Adam koynundan bir kutu çıkardı, açtı, içindeki nefis bilezikleri, küpeleri gösterdi; kadın şaşkınlık, hayranlık içinde gibiydi; adam diz çöktü, mücevherleri kadının ayakları dibine serdi; kadının bakışları, hareketleri, hem gözlerine inanamadığını, hem de sevincini belli etti; adam bilezikleri onun kollarına, halkaları kulaklarına taktı. Elyezer ile Rebeka! Yalnız develer eksikti.

Bilmeceyi çözecek olan takım baş başa verdiler, her halde bu sahnenin temsil ettiği kelime ya da hece hakkında bir karara varamadılar. Sözcüleri Albay Dent «tablonun bütününü» istedi. Perde tekrar kapandı.

Üçüncü defa açılan perde salonun yalnız bir kısmını gösteriyordu, geri tarafı bir paravanla saklanmıştı, paravanın üstü kaba, koyu renk bir kumaşla örtülüydü. Mermer tekne ortada yoktu, onun yerinde bir tahta masayla bir mutfak sandalyesi vardı; bu eşyalar bir fenerin verdiği ışıkta görülüyordu, mumlar söndürülmüştü.

O sefalet sahnesinin ortasında bir adam oturuyordu, yumruklarını dizlerine dayamıştı, gözleri yere bakıyordu; yüzü karartılmıştı, kıyafeti pejmürdeydi; dövüşürken ceketi sırtından koparılmış gibi tek kolunun üzerinden sarkıyordu, gamlı, hırçın suratı, dimdik kabarık saçları onu iyice değiştirmiş olduğu halde Bay Rochester'i tanıdım; kımıldayınca bir zincir şakırdadı, bilekleri kelepçeliydi.

Albay Dent: «Gelinkuyu!» (*) diye seslendi, bilmece böylece çözülmüş oldu.

Rol oynayanlar üstlerini değiştirinceye kadar geçen bir süre sonra normal kıyafetleriyle yemek odasına döndüler. Bay Rochester Blanche Ingram'a refakat ediyordu; Blanche onun başarılı rol oynamasını övüyordu :

«Bilir misiniz,» diyordu, «üç rolünüzden en çok sonuncusunda sizi beğendim. Ah, keşke birkaç yıl önce yaşamış olsaydınız, yol kesen ne mükemmel bir efendi-haydut olurdunuz!»

Bay Rochester ona doğru döndü, «Yüzümdeki is kara-ları iyice temizlenmiş mi?» diye sordu.»

«Evet, ne yazık, temizlenmiş. Bu haydut boyası kadar hiç bir şey yakışmazdı yüzünüze.»

«Demek ki yol kesen haydutlardan hoşlanıyorsunuz, öyle mi?»

«İtalyan haydudu olmazsa, en iyisi İngiliz haydudu olur, ama hepsinden üstün Levantin korsanıdır.»

«Eh, ne olursam olayım, benim karım olduğunuzu unutmayın; bir saat önce bütün bu tanıkların önünde ev-lendik.»

Blanche kıkır kıkır güldü, yüzü kızardı. Bay Roches-ter: «Dent!» dedi, «sıra şimdi sizde». Öteki takım çekilince kendi takımı boşalan sandalyelere oturdu. Blanche Ingram sözcüsünün sağına oturdu, ötekiler onların iki tarafındaki sandalyelere yerleştiler. Artık oyuncuları seyretmiyordum, perdenin açılmasını önceki gibi ilgiyle beklemiyordum, bü-tün dikkatimi seyircilere vermiştim; evvelce kemere doğ-ru dikilen gözlerimi şimdi yarım ay şeklinde dizili sandal-yelerden ayıramıyordum. Albay Dent'in takımı hangi oyu-nu temsil etti, hangi kelimeyi seçti, nasıl oynadı, hiç ha-

(*) Gelin kuyusu manasına gelen «Bridewell» Londra'daki bir hapishanenin adıdır.

tırlamıyorum. Her sahneden sonra seyircilerin birbirleriyle danışmaları hâlâ gözümün önündedir. Bay Rochester'in Blanche'a, onun da Bay Rochester'e döndüğünü görüyorum. Blanche başını ona doğru eğiyor, kara bukleleri onun omzuna, yanağına değiyor; fısıldatıklarını duyuyorum, aralarındaki bakışları hatırlıyorum; bu manzaranın bende uyandırdığı duyguları şimdi bile hissediyor gibiyim.

Bay Rochester'i sevmiş olduğumu söylemiştim size, okuyucularım; şimdi, sırf varlığımı unutmuş olduğumu anladığım için ona olan sevgimi geri alamazdım ki. Beni unutmuştu diyorum, çünkü onunla aynı odada saatlerce kaldığım halde gözlerini bir kere olsun bana doğru çevirmiyordu, çünkü eteğinin ucuyle bana dokunmaktan kaçınan, mütehakkim kara gözleri tesadüfen bana takılsa, sanki bir bakışa bile lâyık olmayan adi bir şeymişim gibi gözlerini hemen başka tarafa çeviren soylu bir hanımefendiye bütün dikkatini veriyordu; o hanımla yakında evleneceğinden şüphe etmiyordum, çünkü erkeğin ona karşı olan niyetinden eminmiş gibi gururlu olduğunu her gün hanımın yüzünden anlıyordum. Rochester'in ona kur yapmasında, sanki aramak değil, aranmak ister gibi bir umursamamazlık vardı, ama bu hali, bu gururlu kur yapma tarzı daha da çekici, dayanılamıyacak kadar çekiciydi; bunu her an görüyordum, gene de onu sevmekten vazgeçemiyordum. Bu durumda sevgimi azaltacak bir şey yoksa da, bende ümitsizlik, üzüntü yaratacak çok şey vardı. Kıskançlığa yol açacak sebepler de çoktu sanılabilir — eğer benim gibi bir insan Blanche Ingram'ın durumundaki bir kadını kıskanmaya kalkışabilirse! — Ama ben kıskanmıyordum, ya da bu duyguyu pek seyrek hissediyordum. Çektiğim azabın sebebi bu değildi. Blanche Ingram kıskanmaya lâyık olabilecek seviyede değildi. Bu sözler birbirini tutmuyor gibi görünüyorsa bağışlayın beni; fikrimi açıkça söylüyorum. Blanche çok gösterişliydi ama samimî

değildi; güzel bir insandı, birçok parlak kabiliyetleri vardı, ama zeki değildi, yüreği yaradılıştan kısırdı, o yürekte hiç bir şey kendiliğinden yeşerip gelişmezdi, zorlanmamış hiç bir taze meyve vermezdi; iyi huylu değildi; kişiliğinde yaratıcı bir istidat yoktu, kitaplarda okuduğu tumturaklı sözleri tekrarlardı, hiç bir hususta kendine mahsus bir fikir yürütemezdi. Hassasiyetten bahseder, ama şefkat, acıma, iyilik, doğruluk hislerinden yoksundu, bunu çok defa küçük Adèle'e karşı gösterdiği nefretle açığa vurmuştu; kızcağız yanına yaklaşırsa kırıcı bir sözle onu uzaklaştırır, bazen odadan çıkmasını emrederdi, ona karşı her zaman, soğuk, hırçın davranırdı. Benimkinden başka gözler de bu davranışlarını görür, keskin hiç bir şey kaçırmayan bakışlarla yakından izlerdi. Evet, müstakbel damat Bay Rochester'in kendisi, almaya niyetlendiği kızı durmadan kolluyordu. İşte beni işkencelere sokan acı da onun anlayışından, ihtiyatlı davranmasından, o güzel kızdaki kusurların hepsini açıkça görmesinden, ona karşı olan duygularında sevgi olmayışından ileri geliyordu.

Görüyordum ki Bay Rochester sırf aile sebepleri, belki de politika sebepleri, yani mevki ve ilişkileri kendisine uygun gelmesi yüzünden onunla evlenecekti; ona sevgiyle bağlanmadığını, ondaki meziyetlerin paha biçilmez kıymetteki bu sevgiyi kazanabilecek cinsten olmadığını hissediyordum. İşte asıl acı, sinirleri sızlatan, ateşi yükselten nokta buydu: Blanche onu tesiri altına alamıyordu.

Eğer Blanche zaferi hemen kazanmış olsaydı, Rochester ona teslim olup kalbini ona verseydi, yüzümü örter, duvara dönerdim, (timsalî olarak) onlar için artık ölmüş olurdum. Blanche Ingram asil ruhlu, iradeli, şevkli, şefkatli, aklı başında bir kadın olsaydı, kıskançlık ve ümitsizlik olan iki kaplanla hayatî bir boğuşmaya girişirdim; o zaman kalbim yerinden sökülmüş, parçalanmış olarak Blanche'e karşı hayranlık duyardım, üstün meziyetlerini

kabul ederdim, ömrümün sonuna kadar içim rahat kalırdı. Üstünlüğü ne kadar bariz olursa, ona karşı olan saygım o derece artar, ruhum o kadar sükûnet bulurdu. Ama gerçek durumda, Blanche'ın Rochester'i büyülemek için uğraştığını, çabalarının boşa çıktığını, kendisinin de bunu anlamadığını, her attığı oku hedefine vardığını sanarak başarısıyle böbürlendiğini, gururu ve kendini beğenmesi, kendine çekmek istediği sevgiyi büsbütün uzaklaştırdığını görmek beni sonsuz bir helecana ve kendimi kıyasıya sıkı tutmaya sevkediyordu. Çünkü o başarısızlığa uğradıkça, nasıl başarı sağlayabileceğini ben biliyordum. Bay Rochester'in göğsünden sekip zararsız bir halde ayağının dibine düşen oklar daha usta bir elle atılsa, onun mağrur kalbine saplanıp kalacaklarını, sert gözlerine sevgi, alaycı yüzüne yumuşaklık gelebileceğini biliyordum; ya da, daha iyisi, silâhsız, sessiz sadasız zafer kazanılabilirdi.

«Ona bu kadar yaklaşabilmek imtiyazından faydalandığı halde, bu kadın niçin ona tesir edemiyor?» diye soruyordum kendime, «her halde onu gerçekten sevmiyor, ya da gerçek bir şefkatle sevmiyordur! Yoksa ona böyle bol bol gülümseyerek yapmacıklı tavırlar takınmaz, bakışlarını durmadan onun yüzüne çevirmez, her hareketine bir eda, bir zariflik vermeye özenmezdi. Bana öyle geliyordu ki, sadece sükûnetle yanına otursa, daha az konuşsa, yüzüne daha az baksa, kalbine daha çok yaklaşabilirdi. Şimdi Blanche ona cazibeli bir tavırla yaklaşırken Rochester'in yüzünde beliren sertlikten çok daha başka bir ifade görmüştüm ben, ama bu ifadeyi ona veren yapmacıklar, hesaplı oyunlar değildi, bunu kabul etmeli; sorularına iddiasız cevaplar verilince, gerektiği vakit ona sadelikle hitap edilince, onun yüzü tatlılaşır, yumuşar, neşelenir, insanın içini güneş gibi ısıtırdı. Evlendikleri zaman Blanche onu nasıl hoşnut edebilecek? Bunu başaramayacak galiba. Hal-

buki başarılabilir; ve bence, onun karısı dünyanın en mutlu insanı olabilir.»

Bay Rochester'in menfaat için evlenmeyi tasarlaması hakkında henüz bir şey söylemedim; onun niyetinin ne olduğunu anlayınca önce şaşırmıştım. Karısını seçmek hususunda böyle alelâde sebeplerden etkilenebilecek bir insan olduğunu zannetmiyordum; ama her iki tarafın mevkiini, tahsil ve terbiyesini düşündükçe, şüphesiz ki çocukluklarından beri içlerine yerleştirilmiş olan fikirlere ve inançlara uygun olarak hareket ettikleri için ne Bay Rochester'i ne de Bayan Blanche Ingram'ı kınamaya hakkım olmadığını düşünüyordum. Onların sınıfından olanların hepsi bu inançlara bağlıdırlar. Tahminime göre, benim anlayamadığım sebeplerle Bay Rochester'le Bayan Ingram da aynı ilkelere sadık kalmışlardı. Bana öyle geliyordu ki ben onun gibi bir erkek olsaydım, yalnız sevebileceğim bir kadınla evlenirdim; ama bir kocanın mutlu olabilmesi için benim düşündüğüm şey bu kadar barizken, onu benimsememek için benim bilmediğim, anlamadığım sebepler olmalıydı. Yoksa dünyada herkes benim düşündüğüm gibi hareket ederdi.

Bundan başka noktalarda da efendimi hoş görüyordum. Bir zaman keskin bir gözle aradığım kusurlarını şimdi unutuyordum. Tabiatını her yönden inceler, kötüyü, iyiyi birlikte kabul eder, ikisini tartıp bir yargıya varmaya çalışırdım. Şimdi ise kötüyü görmez olmuştum; bir zamanlar bana çekingenlik veren onun alaycı, sert, haşin tavırları şimdi nefis bir yemeğin tuzu biberi gibi geliyordu bana; tadı sertti ama yokluğu da tatsız olacaktı.

Bir de, ona dikkatle bakan bir insanın ara sıra onun gözlerinde gördüğü, derinliğine varmaya vakit kalmadan kayboluveren o anlaşılmaz şey, korkunç ya da acı bir mana, gizli bir maksat, ya da ümitsizlik ifadesi miydi? O zaman bu manayı alan gözler beni korkutur, titretirdi, ya-

nar dağlar arasında dolaşırken yerin sarsıldığını, açıldığını duyar gibi olurdum. Bu bakışını hâlâ ara sıra görürüm, yüreğim çarpar ama sinirlerim gevşemez, kaçınmak değil, cesaret edip manasını keşfetmek isterim. Blanche Ingram'a ne mutlu, diye düşünüyordum, bir gün o uçurumun dibine rahatça bakabilecek, sırrını araştıracak, ne olduğunu anlayabilecektir.

Bu arada ben yalnız efendimi, gelini olacak kadını düşünürken, yalnız onları görür, sözlerine kulak verir, önemli hareketlerini izlerken, öteki misafirler eğlenceleriyle, zevkleriyle meşguldüler. Lady Ingram'la Lady Lynn, ağır, azametli konuşmalarına devam ediyorlar, türbanlı başlarını birbirlerine sallıyorlar, bir çift kocaman kukla gibi, dedikodularının niteliğine göre, ellerini havaya kaldırıyorlar, merak, hayret ya da dehşet ifade eden işaretler yapıyorlardı. Sakin Bayan Dent, iyi kalpli Bayan Eshton'la konuşuyor, bazı ikisi de nazik bir tebessümle bana bakıyorlardı. Sir George Lynn, Albay Dent ve Bay Eshton politika, eyalet idaresi, ya da adalet işlerinden bahsediyorlardı. Lord Ingram Amy Eshton'la flört ediyor, Louisa Lynn delikanlılardan biriyle piyano çalıp şarkı söylüyor, Mary Ingram öteki Lynn gencinin tatlı sözlerini tembelce dinliyordu. Bazen de hepsi birden sanki anlaşmışlar gibi şahsî meşgalelerine ara verip baş roldeki aktörleri seyredip söylediklerini dinliyorlardı, çünkü Bay Rochester ve onunla ilgili olan Bayan Blanche Ingram toplantının canı ve ruhu idiler. Rochester odadan bir saat kadar ayrıldığı zaman misafirlere bir ağırlık çökmüş gibi olur, o geri gelince konuşmalar yeniden başlar, canlanırdı.

Onun bir iş için Millcote'a gittiği ve akşama kadar dönmediği bir gün eksikliği daha çok duyuldu. Hava yağmurluydu. Hay köyünün ötesinde kamp kurdukları söylenen çingeneleri görmek için o gün öğleden sonra oraya kadar bir yürüyüş yapılması tasarlanmıştı, ama hava bozu-

lunca bundan vazgeçilmişti. Beylerden bazıları ahırlara, atları görmeğe gitmişlerdi, gençler, genç hanımlarla yukarıda bilardo oynuyorlardı. Bayan Dent'le Bayan Eshton'un Blanche Ingram'la sohbet etmek teşebbüslerine karşı bu hanım mağrur bir isteksizlik göstermiş, sonra piyanoda bazı romantik havalar çalmış, şarkılar mırıldanmış, nihayet kütüphaneden bir roman alarak, somurtkan bir çehreyle kendini bir kanepeye bırakmıştı, yanlızlıkla geçecek sıkıntılı saatleri okumakla geçirmeye hazırlanıyordu. Evin her tarafı sessizdi, yalnız yukarıdan bilardo oynayanların neşeli sesleri ara sıra işitiliyordu.

Gün kararmaya başlamış, yemek için giyinme saati yaklaşmaktaydı; salon penceresinin içinde, yanımda diz çökmüş olan küçük Adèle, birdenbire :

«Voilà Monsieur Rochester qui vient!» (*) diye seslendi.

Ben cama doğru döndüm, Blanche Ingram yerinden fırladı, ötekiler de başlarını kaldırdılar, çünkü o anda ıslak çakıllı yolda tekerlek takırtısı, sularda şakırdayan nal sesleri işitilmişti. Bir posta arabası yaklaşıyordu.

Blanche: «Bu şekilde eve dönmek nereden aklına geldi» dedi, giderken siyah atı Mesrur'a binmişti, değil mi? Pilot da yanındaydı. Hayvanlar nerede kaldı?»

Bunları söylerken uzun boyu, geniş etekleri pencereye o kadar yaklaşmıştı ki ben belkemiğimi kırarcasına arkaya doğru eğilmeye mecbur oldum. Blanche telâşından beni fark etmemişti, beni görünce dudağını büktü, başka bir pencereye gitti. Araba durdu, arabacı kapının zilini çaldı, yolcu kıyafetinde bir şey indi, ama Bay Rochester değildi bu. Uzun boylu, şık giyinmiş bir beydi.

Blanche: «Aman sen de!» dedi Adèle'e, «Maymun kız, yanlış haber veresin diye seni buraya kim oturttu?» Bu-

(*) İşte Bay Rochester geliyor!

nu sorarken sanki suçlu benmişim gibi bana ters ters baktı. Holde konuşmalar duyuldu, az sonra yeni gelen adam salona girdi, oradakilerin en yaşlısı saydığı Lady Ingram'a eğilerek selâm verdi.

«Dostum Bay Rochester evde yokken vakitsiz geldim galiba Hanımefendi,» dedi. «Ama çok uzun bir yoldan geliyorum, Rochester'in çok eski ve samimî bir arkadaşı olarak, o gelinceye kadar burada oturmama müsaade edeceğinizi umarım.»

Hal ve tavrı nazik, terbiyeliydi. Konuştuğunu işitince, kulağa biraz yabancı gelen bir şivesi olduğunu fark ettim, tam İngiliz şivesi değildi. Bay Rochester'le aynı yaşta, yani otuz kırk yaşları arasında görünüyordu; rengi şaşılacak kadar soluktu. Bununla beraber ilk bakışta yakışıklı bir erkekti. Daha yakından incelenince, yüzünde nahoş, daha doğrusu sevimsiz bir şey seziliyordu. Yüz hatları düzgün ama fazla gevşekti, gözleri iri ve biçimli, ama ruhsuz, boş bakışları vardı ya da bana öyle geliyordu.

Yemekten önce giyinme vaktini haber veren zil toplantıyı dağıttı. Yabancıyı ancak yemekten sonra tekrar görebildim. Rahat bir hali vardı, ama onu ilk görüşümden de daha sevimsiz buldum. Yüzünün ifadesinde hem kararsızlık, hem de cansızlık vardı; etrafa bakınıyor ama bakışları bomboştu, bu şimdiye kadar hiç rastlamadığım garip bir görünüş veriyordu ona; yakışıklı, sevimli bir adam sayılabilirdi, bununla beraber bana son derece soğuk geliyordu. Düzgün derili, yumurta biçimindeki dolgun yüzünde kudret yok, kemerli burnunda küçük, kırmızı dudaklı ağzında irade yok, kırışıksız alnında düşünce yok, kahverengi boş gözlerinde amirane bir mana yoktu.

Ben her zamanki köşemde oturmuş ona bakarken o, ocağın üstündeki kollu şamdanların ışığı altındaydı, yüzü iyice aydınlanmıştı; ateşe yakın bir koltukta oturuyor, üşümüş gibi gittikçe aleve yaklaşıyordu. Onu Bay Roches-

ter'le ölçeyim dedim, hürmette kusur etmeyim ama, besili bir kazla vahşî bir atmaca arasında, sakin bir koyunla, onun koruyucusu sert tüylü, keskin gözlü çoban köpeği arasında ancak bu kadar zıtlık olabilirdi.

Bay Rochester'den bahsederken eski dostu olduğunu söylemişti. Acayip bir dostluktu bu her halde, zıt uçlar birleşir sözünün tam bir misali.

Beylerden iki üç kişi onun yanına oturmuşlardı, konuşmalarının bir kısmı kulağıma kadar geliyordu. Önce, işittiklerime pek mana veremiyordum, çünkü bana daha yakın bir yerde oturan Louisa Eshton'la Mary Ingram'ın konuşmaları araya giriyordu. Bu iki genç hanım yabancıdan bahsediyorlardı, her ikisi de onu çok yakışıklı buluyorlardı. Louisa onun çok tatlı bir insan olduğunu, ona bayıldığını söylüyordu. Mary de «güzel küçük ağzını, çekme burnunu» hayalindeki güzellik mefhumuna uygun buluyordu.

Louisa: «İyi huylu olduğu o düzgün, çizgisiz alnından belli!» diyordu, «nefret ettiğim çıkıntılı, hırçın görünüşlü alınlar gibi değil; bakışı, gülümseyişi, ne kadar sakin!»

O sırada Bay Henry Lynn, yapılmasından vazgeçilen Hay köyü ziyaretine dair bir karara varılmak üzere her iki hanımı odanın öbür ucuna çağırdı, ben de rahat bir nefes aldım. Şimdi dikkatimi ocak başında toplanmış olanlara verebiliyordum; işittiklerimden şu bilgileri topladım. Yabancının adı Bay Mason'muş, İngiltere'ye henüz varmış, sıcak bir ülkeden gelmiş. Yüzünün sarılığı, evin içinde mantosunu giymesinin, ateşe bu kadar sokulmasının sebebi de Antil adalarında yaşadığını belli ediyordu. Bay Rochester'le orada tanıştığını da biraz sonra hayretle anladım; Rochester'in o iklimin yakıcı sıcaklarından, fırtına ve yağmur mevsimlerinden nefret ettiğini söyledi. Bay Rochester'in çok seyahat ettiğini Bayan Fairfax'dan öğrenmiştim ama yalnız Avrupa'da dolaştığını sanıyordum,

daha uzaklara gitmiş olduğunu şimdiye kadar kendisinden hiç işitmemiştim.

Düşüncelerim burada beklenmedik bir olayla kesildi. Kapı açılınca ürpermiş olan Bay Mason ocağa kömür konmasını istedi; ateşin alevi sönmüş ama kül yığını hâlâ sıcak, kırmızı bir ışık veriyordu. Kömürü getiren uşak geri dönerken Bay Eshton'un yanında durdu, alçak sesle ona bir şeyler söyledi. Ben yalnız «Yaşıl kadın — başbelâsı» dediğini duyabildim. Hakim Eshot: «Defolup gitmezse onu hapse attıracağımı söyle!» dedi.

Albay Dent: «Yok, yok, dur!» dedi, «kovmayın onu, Eshton, belki yararlanırız bu işten; bir kere hanımlara danışalım.» Sesini yükseltti: «Hanımlar! Çingene çadırlarını görmek için Hay'e gitmekten bahsediyordunuz. Şimdi Sam diyor ki oradan bir kocakarı gelmiş, uşakların koğuşundaymış, "kibarların" yanına çıkıp fallarına bakmak istiyormuş. Onu görmek ister misiniz?»

Lady Ingram: «Albay Dent!» dedi, «Böyle alçak bir sahtekârı teşvik mi edeceksiniz?»

Uşak: «Onu bir türlü def edemedik Hanımefendi» dedi, «şimdi Bayan Fairfax onun yanında, çık git diye yalvarıyor, ama kocakarı ocak başında oturuyor, salona gelmesine izin verilinceye kadar yerinden kımıldamayacağını söylüyor.»

Bayan Eshton: «İstediği nedir?» diye sordu.

«Beylerin, hanımların falına bakacağım diyor efendim, bunu yapmalıyım, yapacağım da, diyor.»

Eshton kız kardeşler bir ağızdan: «Nasıl şey o?» diye sordular.

«İnsanı ürkütecek kadar çirkin bir kocakarı, efendim, kapkara bir şey.»

Frederick Lynn: «Öyleyse tam bir büyücüdür» dedi, haydi çağıralım onu.»

Kardeşi: «Elbette!» dedi «Böyle bir eğlence fırsatını kaçırmak çok yazık olur.»

Lady Lynn: «Çocuklarım, aklınızı mı kaçırdınız!» dedi.

Lady Ingram: «Bu kadar uygunsuz bir şeyi katiyen kabul edemem» diye ilâve etti.

Derken Blanche'ın mağrur sesi işitildi :

«Pekâlâ kabul edebilirsiniz anne, edeceksiniz de.» Nota defterlerini karıştırarak piyanoda oturan Blanche bu sözleri söylerken iskemlesini döndürdü, «Sam,» dedi, «Kocakarıyı gönder buraya.»

«Blanche, canım evlâdım, hatırlasana...»

«Hatırlıyorum anne, bütün söylemek istediklerinizi biliyorum, gene de istediğim olacak. Çabuk ol, Sam!»

Kız, erkek gençler hep bir ağızdan: «Gelsin!» diye bağırdılar, çok eğleneceğiz.»

Uşak hâlâ duraklıyordu: «Öyle yabanî bir hali var ki...» dedi.

Blanche: «Git!» diye emretti, adam da gitti.

Herkes heyecan içindeydi şimdi; alay, şaka, yaylım ateşi gibi devam ederken Sam geri geldi :

«Şimdi de gelmiyor, efendim,» dedi. «Sürü karşısına çıkmak (kendi lâflarıdır bu) niyetinde değilmiş; onu yalnız başına bir odaya almalıymışım, falını dinlemek isteyenler birer birer yanına gitmeliymiş.»

Lady Ingram: «Görüyorsun ya, melek kızım, şımarıyor şimdi. Söz dinlesen...»

Melek kız annesinin lâfını kesti :

«Onu kütüphaneye al,» dedi, «benim de niyetim onu sürü karşısında dinlemek değil. Ben kendi başıma görüşürüm onunla. «Kütüphanede ateş yanıyor mu?»

«Evet efendim — ama öyle acuze bir şey ki —»

«Çok söyleme, kalın kafalı! Dediğimi yap.»

Sam gene gitti: Bir merak, neşe, heyecan havası odaya doldu.

Uşak tekrar göründü: Kadın şimdi hazır, efendim, önce kimin geleceğini bilmek istiyor.»

Albay Dent: «Hanımlardan önce ben bir gideyim bakayım ona» dedi.

«Sam, söyle ona, bir bey gelecek.»

Sam gitti, geri geldi: «Beyleri istemem diyor efendim, hiç zahmet etmesinler, diyor.» Uşak gülmesini güçlükle tutarak ilâve etti: «Genç bekâr hanımlardan başkasını istemiyor.»

Henry Lynn: «Vallahi zevk sahibiymiş!» dedi.

Blanche Ingram vakarla ayağa kalktı: «Önce ben gideceğim,» dedi. Sesi, askerlerinin başında ateşe giden ümitsiz bir öndere yakışırdı!

Annesi bağırdı: «Ah, bir tanem, canım kızım dur, düşün biraz!»

Ama Blanche, pür azamet, annesinin yanından geçti, Albay Dent'in ona açık tuttuğu kapıdan, geçti, kütüphaneye girdiğini duyduk.

Salon şimdi nisbeten sessizdi. Lady Ingram durumun öyle gerektirdiğini düşünerek ellerini büküyordu. Mary: «Ben olsam cesaret edemezdim» diyordu. Amy ile Louisa Eshton yavaşça gülüyor, biraz korkmuş gibi görünüyorlardı.

Dakikalar ağır ağır geçiyordu. On beş dakika sonra kütüphane kapısı açıldı, Blanche Ingram kemerin altından geçip salona girdi.

Gülecek miydi? İşin alay tarafını mı görecekti? Bütün gözler merakla ona dikilmişti; Blanche bu bakışları, soğuk, somurtkan bir edayla karşıladı, ne heyecanlıydı, ne de neşeli. Sert adımlarla gitti, yerine oturdu.

Lord Ingram: Ey, Blanche, nasıl oldu?» diye sordu.

Mary: «Neler söyledi?» dedi.

Eshton kız kardeşler: «Ne düşünüyorsun?, kendini nasıl duyuyorsun?» diye sordular.

Blanche: «Üstüme varmayın dostlarım,» dedi. «Merakınız, inancınız ne kolay kabarıyor. Bu işe hepiniz, anneciğim de, öyle bir önem veriyorsunuz ki, evde şeytanla birlik olmuş gerçek bir büyücü varmış sanki. Bir serseri çingene gördüm, basmakalıp, beylik sözlerle ele bakıyor, o takım insanların hepsi gibi konuşuyor. Hevesimi almış oldum. Bana kalırsa Bay Eshton, dediği gibi, yarın sabah bu kadını hapise attırsa iyi yapar.»

Blanche eline bir kitap aldı, sandalyesine yaslandı, fazla konuşmak istemediğini belli etti. Yarım saat kadar ona baktım, tek bir sahife çevirmedi. Gittikçe kararan yüzünde hoşnutsuzluk, hayal kırıklığı belirtileri görülüyordu. İşine gelen bir şey işitmemiş olduğu belliydi. Uzun süren bu sessiz, küskün halinden, umursamıyor gibi görünmeye çalıştığı halde, işittiği şeylere yersiz bir önem verdiği anlaşılıyordu.

Bu arada, Mary Ingram, Amy ve Louise Eshton, falcının yanına yalnız gidemeyeceklerini söylüyorlardı, oysa her üçü de fallarına baktırmaya can atıyorlardı. Sam'ın aracılığı ile uzun bir pazarlığa girişildi. Sam birçok kere gidip geldikten sonra (her halde yürümekten bacakları ağrımıştır) dik kafalı cadıdan zorlukla koparılan izin çıktı: Hanımların üçü birden gelebilirlermiş. Onların ziyareti Blanche'ın ki kadar sessiz geçmedi. Kütüphaneden sinirli, heyecanlı gülüşler, küçük haykırışlar duyuluyordu. Yirmi dakika kadar geçtikten sonra hanımlar kapıyı hızla açtılar, korkudan akılları başlarından gitmiş gibi koşarak geldiler.

«Bu kadın tekin değil vallahi!» diyorlardı. «Öyle şeyler söyledi ki bize! Her şeyimizi biliyor!» Beylerin onlara acele getirdikleri sandalyelere nefes nefese kendilerini attılar. Daha çok açıklama ısrarla istenilince anlattılar: Ka-

dın, onların çocukken söylediklerini, yaptıklarını bilmiş, evlerindeki kitapları, süs eşyalarını, akrabalarının kendilerine verdikleri hediyeleri tarif etmiş. Düşündüklerini de bilmiş, en çok sevdikleri kişinin adını kulaklarına fısıldamış, en çok istedikleri şeyin ne olduğunu söylemiş.

Burada beyler araya girdiler, son iki nokta hakkında fazla bilgi almak istediler, ama bütün ısrarlara rağmen, kızaran yanaklar, kıkır kıkır gülüşler, küçük çığlıklardan başka bir cevap alamadılar. Bu arada yaşlı hanımlar kızlara sirke koklatıyor, yelpaze sallıyorlardı, sözlerini dinlemediklerine üzüldüklerini söylüyorlardı. Yaşlı beyler gülüştüler, gençler heyecanlanan güzellere hizmet ettiler.

Bu gürültü arasında, gözlerim ve kulaklarım önümdeki sahneyi izlerken, yanımda hafif bir öksürük duydum: Döndüm, Sam'ı gördüm.

«Efendim, çingene diyor ki salonda genç bekâr bir hanım daha varmış, onu da görmeden katiyen gitmeyecekmiş. Başka kimse olmadığına göre siz olmalısınız diye düşündüm. Ne diyeyim ona?»

«Söyle, şimdi geliyorum» dedim. Çok artmış olan merakımı giderebilmek fırsatı beklenmedik bir anda elime geçmişti; sevindim. Herkes, falcının yanından titreyerek çıkmış olan üç hanımın etrafına toplanmış olduğundan kimseye görünmeden çıktım, kapıyı yavaşça arkamdan kapadım.

Sam: «İsterseniz ben holde sizi bekleyeyim efendim, korkarsanız beni çağırırsınız, hemen gelirim» dedi.

«Hayır, Sam, mutfağa dönebilirsin, hiç korkmuyorum» dedim. Gerçekten de korkmuyordum ama merak içindeydim.

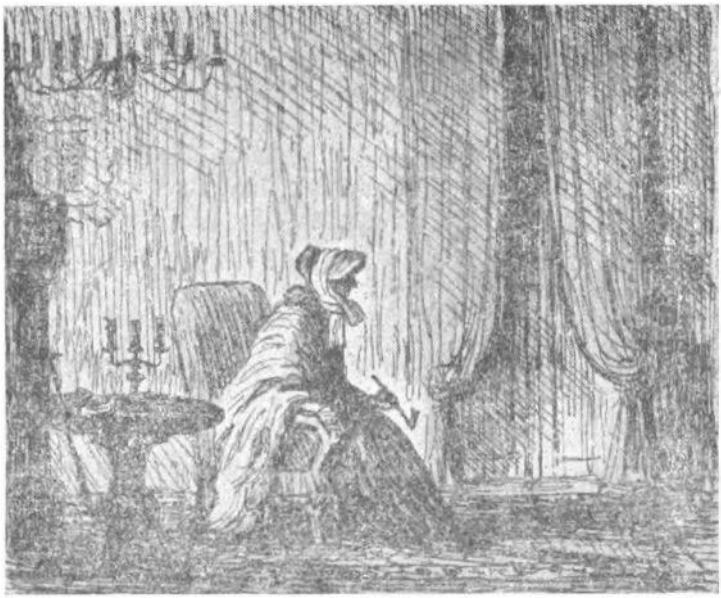

BÖLÜM 19

Kütüphaneye girdiğimde oda pek sessizdi. Kâhine — şayet kâhine ise — ocak başında bir koltuğa rahatça yerleşmişti. Sırtında kırmızı bir pelerin, başında siyah bir başlık — daha doğrusu çenesinin altında çizgili bir mendille bağlanmış geniş kenarlı bir çingene şapkası — vardı. Masanın üstünde sönmüş bir mum duruyordu. Kadın ateşe doğru eğilmiş, dua kitabına benzeyen küçük bir kara kitabı alevin ışığında okur gibiydi, çoğunlukla yaşlı kadınların yaptığı gibi okurken kendi kendine mırıldanıyordu; ben girince okumasını hemen bırakmadı, bir bölümü bitirmek istiyor gibiydi.

Halının üstünde ayakta durdum, salonda ateşten uzak oturduğumdan biraz üşümüş olan ellerimi ocağa doğru uzattım. Kendimi çok rahat buluyordum; çingenenin halinde insanı ürkütecek bir şey yoktu. Kitabı kapadı, ağır ağır başını kaldırdı; şapkası yüzünün bir kısmını gölgeliyordu ama, çok esmer, karartılı, garip bir yüzü olduğunu görebildim; beyaz bir örtü yanaklarının yarısını örtüyor, çenesinin altından geçiyordu; cadı saçları diken diken örtünün altından çıkıyordu; gözlerini cüretli bir bakışla bana çevirdi, bakışı kadar dik, suratı kadar sert bir sesle :

«Demek falına baktırmak istiyorsun, öyle mi?» dedi.

«Baksan da olur, bakmasan da, nine» dedim, «nasıl istersen öyle yap. Ama bilmiş ol, ben fala pek inanmam.»

«Küstahça konuşuyorsun; bunu senden umuyordum zaten; kapının eşiğini aşarken ayak sesinden anladım bunu.»

«Öyle mi? Keskin kulağın varmış senin.»

«Öyle; gözüm de keskindir, aklım da.»

«Mesleğinde lâzım olan şeylerdir bunlar.»

«Evet; hele senin gibi müşterilerle karşılaşırsam. «Neden titremiyorsun?»

«Üşümüyorum ki.»

«Neden benzin sararmıyor?»

«Hasta değilim.»

«Neden falına baktırmak istemiyorsun?»

«Aptal değilim ben.»

Kocakarı şapkasının, örtüsünün altından he! he! diye güldü; sonra koynundan kısa, kara bir pipo çıkardı, yaktı, tüttürmeye başladı. Bir müddet böylece keyfini yerine getirdikten sonra, doğruldu, piposunu ağzından çıkardı, gözlerini aleve dikerek ağır ağır konuştu :

«Üşüyorsun; hastasın; aptalsın.»

«İspat et!» dedim.

«Edeyim: Birkaç kelimeyle: Üşüyorsun, çünkü yal-

nızsın. Sana yaklaşıp içindeki ateşi alevlendirecek bir kimse yok. Hastasın, çünkü insana verilmiş olan en güzel, en yüksek, en tatlı duygu senden uzakta kalıyor. Aptalsın, çünkü ne kadar azap çeksen de o duyguyu yanına çağırmıyorsun, seni beklediği yere yaklaşmak için tek adım atmıyorsun.»

Piposunu tekrar ağzına aldı, yeniden hızla tütttürmeye başladı.

«Büyük bir evde çalışarak hayatını kazandığını, yalnız olduğunu bildiğin herhangi bir kimseye söylenebilecek laflardır bunlar» dedim.

«Herhangi bir kimseye söyleyebilirim; ama dediklerim hepsine uyar mı?»

«Benim durumumda olanlara uyar.»

«Evet, senin durumunda olanlara diyorsun. Ama tıpkı aynı durumda olan başka birini bul bana bakalım.»

«Binlercesi bulunabilir.»

«Tekini bile bulamazsın. Bilmezsin ama, senin durumun bambaşkadır; mutluluk sana yakındır, evet elinle tutabileceğin kadar yakındır; malzemesi hazırdır, bunları birbirine karıştırmak için yalnız bir hamle yapmak lâzımdır. Kader bunları birbirinden biraz uzak tutmuştur; birleşirlerse mutluluk meydana gelir.»

«Ben muammadan anlamam. Ömrümde bir bilmece çözememişimdir.»

«Daha açık konuşmamı istersen avcunu göster bana.»

«Önce avcuma bir gümüş para koymam lâzım, değil mi?»

«Elbette.»

Kadına bir şilin verdim; koynundan eski bir çorap çıkardı, parayı içine koydu, bağladı, cebine soktu; sonra elimi uzatmamı istedi, uzattım. Yüzünü avucuma yaklaştırdı, elime dokunmadan baktı :

«Çok ince» dedi, «böyle bir elden hiç bir şey çıkaramam, içinde çizgi bile yok gibi bir şey; hem de bir elde ne olabilir? Kader orada yazılı değil ki.»

«Ben de o fikirdeyim» dedim.

Kadın: «Hayır» diye devam etti, «kader insanın yüzünde, alnında, gözlerinin etrafında, gözlerinin içinde, ağzın çizgilerinde okunur. Diz çök, yüzünü bana doğru kaldır.»

«Ha! Şimdi gerçeğe yaklaşıyorsun» dedi, «şimdi sana inanmaya başlayacağım.»

Yanına diz çöktüm. Kadın ateşi karıştırdı, kömürlerden çıkan parlak ışık benim yüzümü aydınlatırken onunkini büsbütün gölgede bıraktı. Bana birkaç dakika baktıktan sonra :

«Acaba, bu akşam ne gibi duygularla bana geldin?» dedi. «Acaba, oradaki odada saatlerce otururken, birçok kibar kişinin gölgeleri hayal gibi etrafında dolaşırken, yüreğinde ne gibi duygular var? Onlar sanki insan değil de gerçekten hayalmiş gibi aranızda hiç bir yakınlık olmuyor.»

«Çok defa yorgun olurum, bazen uykum gelir, ama pek üzüntü duymam.»

«Öyleyse seni destekleyen, gelecek hakkında hoşuna giden bir şeyler fısıldayan bir ümidin var.»

«Hiç de değil! En büyük ümidim kazancımdan para biriktirip, günün birinde, kiralayacağım küçük bir evde bir okul açmaktır.»

«Ruhu beslemeye yeter mi bu? Bir de, o pencere içinde otururken — görüyorsun ya, âdetlerini biliyorum —»

«Hizmetçilerden öğrenmişsindir.»

«Ha! kendini kurnaz sanıyorsun. Eh, belki de onlardan öğrenmişimdir. Gerçeği söyleyeyim: Onlardan birini tanıyorum. Bayan Poole...»

Bu adı işitince ayağa fırladım :

«Öyle mi? dedim. «Bu işin içinde gerçekten de bir şeytanlık var demek.»

Acayip yaratık: «Korkma» dedi, «o emniyetli bir insandır, yapayalnız sessiz bir hatun, ona güvenilebilir. Ama demin şunu söylüyordum: O pencerenin içinde oturduğun kadar, yalnız gelecekteki okulu mu düşünürsün? Önünde koltuklarda kanepelerde oturan insanlar arasında seni ilgilendiren kimse yok mu? İncelediğin bir yüz yok mu? Hiç olmazsa hareketlerini merakla izlediğin bir kimse?»

«Herkesi incelemekten hoşlanırım ben.»

«Ama aralarında bir — ya da iki — kişiyi ayırt ettiğin olmaz mı?»

«Olur; bir çiftin bakışları, hareketleri, bir hikâye anlatır gibi olursa onları seyretmek beni eğlendirir.»

«Hangi hikâyeleri daha çok dinlersin?»

«Çok çeşitli değildir onlar, hepsi aşağı yukarı aynı konudadır: kur yapmak, söz vermek, sonu da hep aynı felâket, yani evlenme.»

«Bu biteviye konudan hoşlanır mısın?»

«Beni hiç ilgilendirmez.»

«Hiç mi? Genç, güzel, sıhhatli, hayat dolu, soylu ve varlıklı bir hanım, oturup bir beyin gözünün içine gülümseyerek bakarsa, sen de o beyi...»

«E, ben de o beyi?»

«Tanıyor ya da beğeniyorsan?»

«Buradaki beyleri tanımıyorum, onlarla iki çift laf etmiş değilim. Onları beğenmeye gelince, bazıları saygı değer, kibar, orta yaşlı efendiler, gençler ise parlak, yakışıklı, canlı insanlar, bunların hepsi istedikleri hanımın iltifatını kabul etmekte serbesttirler, beni hiç ilgilendirmez.»

«Buradaki beyleri tanımaz mısın? Hiç biriyle konuşmadın mı? Bunu ev sahibi hakkında da söyleyebilir misin?»

«O şimdi burada değil ki.»

«Ne derin bir cevap! Ne kaçamaklı bir söz! O bu sabah Millcote'a gitti, bu gece ya da yarın sabah dönecek. Şimdilik evde olmaması onu tanıdıklarının listesinden silmek, varlığını ortadan kaldırmak için bir sebep mi?»

«Değil, ama ortaya attığın konuyla Bay Rochester'in ne ilgisi olabileceğini anlamıyorum.»

«Beylerin gözünün içine bakarak gülümseyen hanımlardan söz ediyordum; son zamanlarda Bay Rochester'in gözleri bu şekilde o kadar dolduruldu ki fazla dolan iki fincan gibi taştılar. Bunun hiç farkına varmadın mı?»

«Misafirlerinin sohbetinden hoşlanmak Bay Rochester'in hakkıdır.»

«Hakkıdır elbet. En çok evlenme söylentilerinin Bay Rochester hakkında olduğunu fark etmedin mi?»

«Dinleyenin merakı anlatanın diline hız verir» dedim. Bu sözleri çingene kadından çok kendime söylüyordum; onun garip konuşması, sesi, tavrı, beni rüyada gibi bir hale sokmuştu. Beklenmedik sözler birbirinin ardından çıktıkça kendimi esrarlı bir ağa tutulmuş gibi hissediyordum; sanki gözle görünmez bir peri haftalardır yüreğimin içine oturmuş, nasıl çalıştığını seyretmiş, kalbimin her bir atışını saymıştı. Hayretler içindeydim.

İhtiyar kadın, söylediğim sözü tekrar etti :

«Dinleyenin merakı! Evet, Bay Rochester saatlerce oturup o büyülü dudakların zevkle söylediği sözlere kulak verir. Bay Rochester bu iltifatı ne kadar isteyerek kabul ederdi, ne kadar minnettar görünürdü; bunun farkına vardın mı?»

«Minnettar mı! Yüzünde minnet ifadesi gördüğümü hatırlamıyorum.»

«Demek ki onun duygularını inceliyorsun. Minnet değilse, ne gördün?»

Cevap vermedim.

«Sevgi gördün, değil mi? Hem de ileriye bakarak onun evleneceğini, gelinin de mutlu olduğunu gördün.»

«Hımın, pek öyle değil. Kehanet kabiliyetin bazı bocalıyor.»

«Ya ne gördün öyleyse?»

«Bunu bırakalım şimdi. Ben buraya soru sormaya geldim, içimi dökmeye değil. Bay Rochester'in evleneceği biliniyor deme?»

«Evet, o güzel Bayan Ingram'la.»

«Yakında mı?»

«Görünüşe göre öyle. Şüphesiz ki (senin bundan şüphe etmeye kalkıştığını görüyorum, bunun için cezalandırmalı seni) fevkalâde mutlu bir çift olacaklar. Bu kadar güzel, asil, zeki, hünerli bir hanımı her halde seviyordur, hanım da besbelli onu seviyor, kendisini değilse de kesesini seviyordur. Rochester malikânesine çok büyük bir kıymet verdiğini biliyorum. Ama (Allah beni affetsin!) bir saat önce o hanıma söylediğim bir söz yüzünü ekşitti, ağzının kenarları aşağı sarktı; Bay Rochester tetikte olsun: Şayet daha varlıklı, daha bol gelirli bir aday hanımın karşısına çıkarsa Beyefendi hapı yuttu demektir.»

«Ama, nineciğim, ben buraya Bay Rochester'in değil, kendi falımı dinlemeye gelmiştim, oysa bana hiç bir şey söylemedin.»

«Senin falın henüz açıkça okunmuyor. Yüzüne baktım, bir çizgi ötekinin aksini gösteriyor. Felek sana bir miktar mutluluk payı ayırmış, onu biliyorum, bunu bu akşam buraya gelmeden de biliyordum; bir tarafa saklanmış o payı senin için, elini uzatıp onu almak sana kalmış bir iştir. Ama sen bunu yapacak mısın? Anlamaya çalıştığım mesele budur. Tekrar diz çök şu halının üstüne.»

«Uzun tutma beni, ateşin karşısında pişiyorum.»

Diz çöktüm, kadın bana doğru eğilmedi, arkaya yaslandı, gözlerini bana dikti, konuşmaya başladı :

«Gözlerde alev titriyor, çiğ damlaları gibi parlıyor; bu göz yumuşak, duygulu bir manası var, laflarıma gülümsüyor, çabucak tesire kapılıyor, içindeki duygular birbirini kovalıyor, gülmediği zaman mahzun oluyor, fark etmediği bir yorgunluk göz kapağını ağırlaştırıyor; bu yanlışlığın yarattığı üzüntüdür; göz benden çevriliyor, daha fazla incelenmeyi istemiyor, keşfetmiş olduklarımın gerçek olduğunu alaylı bir bakışla inkâr etmek istiyor — duyduğu kederi kabul etmek istemiyor; ama bu gurur, bu çekingenlik düşündüklerimi gerçekliyor. Bu gözler iyidir.

«Ağıza gelince, bazen gülmekten hoslanıyor; düşünceleri açığa vurmaya hazırdır, ama yürekteki duyguları dile getirmez. Bu hareketli yumuşak dudaklar hep sessizliğe, yalnızlığa mahkûm olmak için yaratılmamış; bu ağzın çok konuşması, sık sık gülümsemesi, konuştuğu kimseye karşı sevgi duyması gerekir. Ağız da iyidir.

«Yalnız alında açık bir talihe engel olan bir şey görüyorum. Bu alın diyor ki: Şayet nefsime olan saygım ve içinde bulunduğum durum bunu gerektirirse yalnız yaşayabilirim; mutluluk satın almak için ruhumu satmam; içimde yaradılıştan bir servet var, başka nimetlerden mahrum olsam, ya da bu nimetler ödeyeceğim bir fiyat karşılığında bana teklif edilse, bu servet yaşamama yeter. Alın şunu da söylüyor: "kıl yerinde sapasağlam duruyor, dizginleri o tutuyor, duyguları başıboş bırakıp kendisini uçuruma sürüklemelerine izin vermiyor. İhtiraslar vahşîdir, azıp kudurabilirler; arzular birtakım boş şeylere, hayallere kapılabilirler, ama içimdeki irade her tartışmada son sözü söyleyecek, her kararda oyunu kullanacaktır. Fırtına, deprem, yangın başımdan geçebilir, ama ben vicdanın buyruklarını yorumlayan o küçük sesin gösterdiği yoldan ayrılmayacağım."

«Alın, güzel söylüyorsun; sözlerine saygı gösterilecek. Ben plânlarımı kurdum — bunların doğru olduğuna

inanıyorum. Planlarımda vicdanın isteklerine, aklın öğütlerine yer verdim; sunulan mutluluk kadehinde tek bir utanç tortusu, ya da pişmanlık tadı sezilirse, gençliğin nasıl söneceğini, çiçeklerin nasıl solacağını biliyorum; fedakârlık, keder, uygunsuzluk istemiyorum — bunlardan tat almam. Mahvetmek değil, yaşatmak istiyorum; kanlı göz yaşları akıtmak değil, minnet kazanmak istiyorum; toplayacağım meyveler tatlı bir gülümseme, tatlı bir söz olmalı, tatlı bir... Ama yeter artık, galiba güzel bir rüyaya kapıldım, sayıklıyorum. Bu anın uzamasını, hiç bitmemesini ne kadar isterdim, ama buna cesaret edemiyorum; şimdiye kadar kendimi iyi idare ettim, içimden söz verdiğim gibi davrandım — ama fazlası gücümü yitirebilir. Kalk Jane Eyre, bırak beni. Oyun bitti.»

Neredeydim? Uyanık mı, uykuda mıydım? Rüya mı görmüştüm? Hâlâ da rüyada mıydım? İhtiyar kadının sesi değişmişti, konuşma tarzını, hareketlerini, aynada kendi yüzümü tanıdığım kadar, kendi sesimi bildiğim kadar tanıyordum. Ayağa kalktım ama gitmedim. Ona baktım. Ateşi karıştırdım, tekrar baktım, ama o şapkasını, örtüsünü büsbütün yüzüne çekti, eliyle bana git diye işaret etti. Uzattığı el ateşin ışığıyle aydınlandı; şimdi artık uyanıktım, gözlerim bir şeyler keşfetmeye çalışıyordu; o el dikkatimi çekti; solmuş, kurumuş bir el değildi bu, biçimli, düz parmaklı, dinç bir eldi; serçe parmağında geniş bir yüzük ışıldıyordu; eğildim, baktım: Yüz defa görmüş olduğum taşı tanıdım; sonra tekrar onun yüzüne baktım, artık gizlenmiyordu, şapka çıkmış, örtü geriye itilmiş, baş ileri doğru uzanmıştı. Alıştığım ses :

«Eh, Jane, beni tanıdın mı?» dedi.

«Bu kırmızı pelerini de çıkarın efendim, o zaman...»

«Ama bağı düğümlenmiş, gel yardım et bana.»

«Bağı koparın efendim.»

«İşte kopardım gitti,» dedi ve Bay Rochester büründüğü kıyafetten çıktı.

«A! efendim, böyle acayip bir fikir nereden aklınıza geldi!»

«Ama iyi becerdim, değil mi?»

«Hanımlarla iyi becerdiniz.»

«Seninle iyi olmadı mı?»

«Benimle çingene rolünü oynamadınız.»

«Ya ne rolü oynadım? Kendiminkini mi?»

«Hayır, mana veremediğim bir rol. Kısacası, benden laf çekmeye çalıştınız, saçma şeyler söylediniz, bana da saçma sözler söylettiniz. Bu doğru değildi efendim.»

«Beni affediyor musun, Jane?»

«İyice düşünmeden cevap veremeyeceğim. Çok saçmalamadığımı anlarsam sizi affetmeye çalışırım; ama doğru değildi yaptığınız.»

«A, sen çok temkinli, çok dikkatli, akıllıca konuştun.»

Düşündüm: Gerçekten öyle davranmıştım galiba. İçim biraz ferahladı. Ta baştan beri tetikteydim. Aslında bu işte bir oyun olduğundan şüphe etmiştim. Çingene falcılar bu ihtiyar kadın kıyafetindeki yaratık gibi konuşmazlar, bunu biliyordum, hem de sesini değiştirdiğini, yüzünü gizlemeye çalıştığını fark etmiştim. Ama aklım o canlı bilmeceye, içinden çıkılmaz bir muamma gibi gördüğüm Grace Poole'a takılmıştı. Bay Rochester hiç aklıma gelmemişti.

«Peki,» dedi, «şimdi hangi düşüncelere daldın? Dudaklarındaki o tebessümün manası nedir?»

«Hayret ve kendimi kutlamak. Şimdi gitmeme izin verir misiniz efendim?»

«Hayır, dur bir dakika. Salondakiler ne yapıyorlar, anlat bana.»

«Her halde çingeneden bahsediyorlardır.»

«Otur şuraya, hakkımda ne söylediklerini işitmek istiyorum.»

«Fazla kalmayayım efendim, saat on bire gelmiştir. A, Bay Rochester, siz sabah gittikten sonra buraya bir yabancının geldiğini biliyor muydunuz?»

«Yabancı mı? Hayır, bilmiyordum. Kimseyi beklemiyordum. Gitti mi?»

«Hayır, gitmedi. Sizi eskiden beri tanıdığını, siz gelinceye kadar burada oturabileceğini söyledi.»

«Kahrolsun! Adını söyledi mi?»

«Adı Mason'muş efendim. Antil adalarından, galiba Jamaika da Spanish Town'dan geliyormuş.»

Bay Rochester'in yanında duruyordum, beni bir sandalyeye doğru götürecekmiş gibi elimi tutuyordu. Ben bu sözleri söylerken bileğimi kavradı, dudaklarındaki gülümseme dondu, nefesi tutulmuş, ne yaptığını bilmiyormuş gibi göründü.

«Mason! Antil Adaları!» Bay Rochester yalnız bu kelimeleri söyleyebilen bir robot gibi: «Mason! Antil Adaları!» diye üç defa tekrarladı. Yüzü kül gibi olmuştu.

«Rahatsız mısınız efendim?» diye sordum.

«Jane, beynimden vuruldum; — Beynimden vuruldum, Jane!» dedi, sendeliyordu.

«Bana dayanınız efendim.»

«Jane, bundan önce de omuzuna dayanmıştım, gel, gene dayanayım sana.»

«Evet efendim, evet, koluma da dayanınız.»

Oturdu, beni de yanına oturttu. Elimi iki elinin arasında tutuyor, oğuşturuyordu; aynı zamanda dertli, hazin bir bakışla bana bakıyordu.

«Küçük arkadaşım benim;» dedi, «seninle yalnız, uzakta, sakin bir adada olmak isterdim; belâlardan, tehlikelerden, korkunç hatıralardan uzak bir yerde!»

«Size yardım edebilir miyim, efendim? Size faydalı olmak için canımı verirdim.»

«Jane, yardım istersem senden isteyeceğim, buna söz veriyorum.»

«Teşekkür ederim efendim, elimden geleni yaparım.»

«Şimdi git, yemek odasından bir kadeh şarap getir bana, Jane, orada yemektedirler şimdi; Mason orada mı, ne yapıyor, bana söylersin.»

Gittim. Bay Rochester'in dediği gibi misafirler yemekteydiler. Sofraya oturmamışlardı, yemekler büfenin üstüne konulmuştu, herkes istediğini seçip almış, tabakları, kadehleri ellerinde, gruplar halinde ayakta duruyorlardı. Herkes çok neşeli görünüyordu, hararetle konuşuyorlar, gülüşüyorlardı. Bay Mason ateşin yanında durmuş, Albay Dent ve Bayan Dent'le konuşuyor, herkes gibi o da pek keyifliydi. Bir kadehe şarap doldurdum (Blanche Ingram bana ters ters baktı, her halde teklifsizlik yaptığımı düşünmüştür); sonra kütüphaneye döndüm.

Bay Rochester'in rengi yerine gelmişti; iradeli, sert bir görünüşü vardı. Kadehi elimden aldı.

«Şerefine, yardımcı meleğim!» dedi, şarabı birden içti, boş kadehi bana geri verdi. «Ne yapıyorlar, Jane?» diye sordu.

«Gülüp söylüyorlar efendim.»

«Garip bir şey işitmiş gibi ciddî, şaşkın görünmüyorlar mı?»

«Hiç değil, aksine, neşe içindeler.»

«Ya Mason?»

«O da gülüyordu.»

«Bu insanlar hep birden gelseler yüzüme tükürseler, ne yapardın Jane?»

«Gücüm yetse kapı dışarı atardım onları.»

Bay Rochester hafifçe gülümsedi. «Ama ben onların yanına gitsem de onlar bana soğuk soğuk baksalar, kendi aralarında benim hakkımda hakaret dolu sözler fısıldasa-

lar, sonra birer birer yanımdan çekilip gitseler, sen de onlarla beraber gider miydin?»

«Sanmam efendim; sizinle kalmak daha hoş gelirdi bana.»

«Beni teselli etmek için mi?»

«Evet efendim, elimden geldiği kadar sizi teselli etmek için.»

«Ya benim tarafımı tuttun diye seni de afaroz etseler?»

«Afaroz ettiklerini belki de bilmeyecektim; bilsem de, aldırmazdım.

«Öyleyse, benim hatırım için herkes tarafından kınanmayı kabul etmeye cesaret mi ederdin?»

«Vefama hak kazanan herhangi bir dost için — sizin böyle olduğunuzdan eminim — cesaret ederdim.»

«Şimdi yemek odasına dön, Mason'a yavaşça yaklaş, Bay Rochester'in geldiğini, kendisini görmek istediğimi kulağına fısılda, sonra onu buraya getir, sen de çekil.»

«Peki efendim.» Dediği gibi yaptım. Ben aralarından geçerken misafirler gözlerini bana diktiler. Bay Mason'u buldum, söyleyeceğimi ona yavaşça söyledim, onu kütüphaneye aldım, sonra odama çıktım.

Geç bir saatte — ben yatalı epey vakit geçmişti — misafirlerin odalarına çıktıklarını işittim. Bay Rochester'in sesini fark ettim: «Bu tarafa, Mason, işte senin odan bu,» diyordu. Sesinin neşeli olduğunu duyunca rahat ettim. Az sonra uyudum.

BÖLÜM 20

Penceremin perdesini, güneşliğini her zamanki gibi kapamayı unutmuştum o gece. Hava açıktı. Dolunay penceremin hizasına gelmişti, parlak ışığı beni uyandırdı. Gözlerimi açtım, billur gibi duru, gümüş gibi beyaz aya baktım: Şahane bir güzelliği, ama çok resmî bir hali var gibi geldi bana. Yatağımda doğruldum, perdeyi çekmek için kolumu uzattım —

Allahım! Ne haykırıştı o!

Gecenin sessizliği, sükûneti, Thornfield konağının bir ucundan öbür ucuna kadar yayılan vahşî, keskin, çınlayan bir sesle parçalanmıştı.

Nabzım, kalbim durdu, uzattığım kol felce uğramış gibi havada kaldı. Ses kesildi, tekrarlanmadı. Gerçekten, o çığlığı hangi yaratık attıysa tekrarlayamazdı. And dağlarındaki en kocaman kanatlı akbaba bile, yuvasını çevreleyen bulutların arasından böyle bir haykırışı üstüste iki defa hançeresinden çıkaramazdı; böyle feryat eden her kim ise bir ara dinlenmesi gerekirdi.

Ses başımın üstünden geldiğine göre üçüncü kattan çıkmıştı. Şimdi, tam benim odamın üstünde bulunan odada bir boğuşma patırtısı işittim; çıkan gürültüye bakılırsa kıyasıya bir boğuşmaydı bu; sonra boğuk bir ses üç defa arka arkaya «İmdat! İmdat! İmdat!» diye bağırdı, «Yetişin! Kimse yok mu!» feryadını da işittim. Devam eden itişme, tepinme arasında aynı ses: «Rochester! Rochester! Allah aşkına yetiş!» diye bağırdı.

Bir oda kapısı açıldı, birisi koridoru koşarak aştı; yukarıki odada bir tepinme daha işitildi, bir şey yere düştü, sonra sesler kesildi.

Elim ayağım korkudan titreyerek üstüme acele bir şeyler geçirdim, odadan çıktım. Ev halkı uyanmıştı: Çığlıklar, korkulu sesler her odada işitiliyordu; oda kapıları birer birer açıldı, içerdekiler dışarıya baktılar, sonra koridor insanla doldu. Beyler, hanımlar, herkes yatağından fırlamıştı: «Ah! Ne oldu?» — «Kim yaralandı?» — «Mum getirin!» — «Yangın mı var?» — «Hırsız mı girdi» — «Nereye koşalım?» gibi sesler birbirine karışıyordu. Mehtap olmasa ortalık zifiri karanlık içinde olacaktı. Herkes öteye beriye koşuşuyor, bir araya toplanıyorlar, kimi hıçkırıyor, kimi karanlıkta ayağı takılarak sendeliyor, bir hercümerçtir gidiyordu.

Albay Dent: «Rochester hangi cehenneme gitti, yatağında yok!» diye bağırdı. Rochester'in gür sesi ona cevap verdi :

«Buradayım! Buradayım! Hepiniz sakin olun, geliyorum!»

Koridorun ucundaki kapı açıldı, Rochester elinde bir mumla göründü. Yukarı kattan henüz inmişti Hanımlardan biri hemen ona doğru koştu, kolunu yakaladı: Blanche Ingram'dı bu.

«Korkunç bir şey oldu, neydi söyleyin? En kötü bir şey de olduysa hemen bilelim!»

«Ama beni çekiştirip boğmayın!» Eshton kız kardeşler şimdi Bay Rochester'e sarılmışlardı, iki yaşlı hanım da beyaz örtülere sarılmışlar, pupa yelken onun üzerine yürüyorlardı.

«Bir şey yok! Bir şey yok! "Kuru gürültü" oyununun bir provası! Hanımlar, çekilin lûtfen! Yoksa tehlikeli olacağım.»

Telikeli de görünüyordu gerçekten: Karya gözleri ateş püskürüyor. Bir gayretle sakinleşti :

«Hizmetçilerden biri bir kâbus görmüş. Kolay heyecanlanan sinirlinin biridir o, hayalet gördüğünü mü sanmış neymiş, korkudan kriz geçirmiş. Şimdi hepinizin odalarınıza döndüğünüzü göreyim, ev sakinleşmezse onu tedavi edemeyiz. Beyler, lûtfen, hanımlara misal olunuz; Bayan Ingram, boş korkulara karşı üstünlük göstereceğinizden eminim. Amy, Louisa, bir çift kumru gibi yuvanıza dönünüz.» (Yaşlı hanımlara:) «Hanımefendiler, buz gibi koridorda daha uzun kalırsanız soğuk alırsınız.»

Böylece, yarı kandırarak, yarı emrederek, hepsinin odalarına çekilmesini sağladı. Ben buyruk beklemeden, geldiğim gibi kimsenin dikkatini çekmeksizin odama geri döndüm.

Ama yatağıma yatmadım: Aksine, iyice giyindim. Çığlıktan sonra işittiğim gürültü tam benim odamın üstünden geldiği için onu yalnız ben duymuştum galiba; evi dehşete düşüren şey bir hizmetçinin kâbusu olamayacağını anla-

mıştım; Bay Rochester'in açıklaması sırf misafirlerini teskin etmek için uydurmuş olduğu sözlerdi. Bu sebeple, her ihtimale karşı hazır olmak için giyinmiştim. Pencerenin yanında uzun bir süre oturdum, mehtap altındaki bahçeye baktım. Ne olduğunu bilmediğim bir şeyi bekliyordum. O acayip haykırışın, boğuşmanın peşinden bir şey olacak gibi geliyordu bana.

Hayır. Sükûnet devam ediyordu: Mırıltılar, hareketler gitgide işitilmez oldu, bir saat kadar sonra Thornfield konağı bir çöl kadar sessizdi. Gece, uyku, evi tekrar sarmıştı. Bu arada ay alçalıyordu, batmak üzereydi. Karanlıkta, soğukta oturmaktan içim sıkılmıştı, soyunmadan yatağıma uzanayım, dedim. Pencerenin önünden kalktım, halının üstünden yavaşça geçtim; pabuçlarımı çıkarmak için eğildiğim sırada kapım hafifçe vuruldu.

«Beni mi istiyorsunuz?» diye sordum.

Beklediğim ses, efendimin sesi :

«Uyanık mısın?» dedi.

«Evet efendim.»

«Giyinmiş misin?»

«Evet efendim.»

«Öyleyse çabuk gel.»

Hemen odamdan çıktım. Bay Rochester elinde bir mumla koridorda duruyordu.

«Seni istiyorum,» dedi. «Bu tarafa gel, acele etme, ses çıkarma.»

Pabuçlarım inceydi, kilimin üzerinde kedi gibi sessiz yürüyebiliyordum. Bay Rochester koridoru yavaşça geçti, merdivenden çıktı, o uğursuz üçüncü katın karanlık, alçak tavanlı koridorunda durdu. Ben peşinden gitmiştim, yanında durdum.

«Odanda sünger var mı?» diye fısıldadı.

«Var efendim.»

«Amonyak tuzu da var mı?»

«Evet.»

Geri dön, ikisini de getir.»

Odama döndüm, lavabodaki süngeri, çekmecemdeki tuz şişesini aldım, tekrar yukarı çıktım. Bay Rochester beni bekliyordu, elinde bir anahtar vardı. Küçük kara kapılardan birine yaklaştı, anahtarı deliğine soktu, durdu, bana dönüp sordu :

«Kan görünce fenalaşır mısın?»

«Sanmam, ama hiç tecrübe etmedim.» Bu cevabı verirken ürpermiştim, ama üşüme, fenalaşma gibi bir şey duymadım.

Bay Rochester: «Elini ver bana,» dedi. «Baygınlık geçirmenin hiç sırası değil.»

Elimi eline verdim. «Sıcak, titremiyor,» dedi. Anahtarı çevirdi, kapıyı açtı.

Şimdi gördüğüm odayı daha önce, Bayan Fairfax bana evi gezdirdiği gün görmüştüm. O zaman orada asılı olan perde şimdi bir yana kaldırılmıştı, arkasında bir kapı görünüyordu; kapı açıktı; iç taraftaki odadan bir ışık sızıyordu, oradan gelen bir hırıltı, köpek dövüşünü andıran bir hışırtı işitiliyordu. Bay Rochester elindeki mumu bırakttı, bana: «Bir dakika bekle» dedi, içeriye girdi; bir kahkaha onu karşıladı, yüksek sesle başlayan kahkaha, Grace Poole'un sandığım şeytanî Ha! Ha! siyle bitti. Demek ki içeride o vardı. Bay Rochester'in ona alçak sesle bir şey söylediğini duydum. Sonra Rochester çıktı, ara kapıyı arkasından kapadı.

«Gel, Jane!» dedi. Dış odanın bir kısmını kaplayan kocaman bir karyola vardı, öbür tarafına geçtim, yatak ucunda bir koltukta bir adam oturuyordu; giyinikti, yalnız ceketi yoktu; kımıldamıyordu; başını arkaya yaslamıştı, gözleri kapalıydı; rengi uçmuş, cansız gibi olan yüzünü

görünce yabancıyı, Bay Mason'u tanıdım; gömleğinin bir yanı bir de kolu kan içindeydi.

Rochester bana: «Mumu tut» dedi, mumu aldım; kendisi lavabodan aldığı su dolu bir leğeni getirdi, «Bunu tut» dedi, leğeni tuttum. Süngeri aldı, suya batırdı, ölüye benzeyen yüzü ıslattı. Tuz şişesini istedi, Mason'un burnuna tuttu. Az sonra hasta gözlerini açtı, inledi. Rochester onun gömleğini açtı, bağlı olan kolundan ve omzundan akan kanı süngerle sildi.

Mason: «Tehlike var mı?» diye mırıldandı.

«Yok canım! Bir sıyrık var, o kadar. Böyle kendini koyverme, metin ol. Şimdi gidip sana bir doktor getireceğim. Umarım ki sabah seni buradan kaldırabileceğiz. Jane!»

«Efendim?»

«Seni bir iki saat kadar bu beyle burada bırakacağım. Ben geri dönünceye kadar kanı böylece süngerle silersin; fenalaşırsa su bardağını dudaklarına verirsin, amonyak tuzunu burnuna tutarsın. Onunla hiç bir bahaneyle katiyen konuşmayacaksın — hem de — Richard, sen Jane'le konuşursan hayatın tehlikeye girer, ağzını açar heyecanlanırsan sonucuna ben karışmam.»

Zavallı adam tekrar inledi; kımıldamaya cesaret edemiyor gibiydi; ya ölüm ya da başka bir şeyin korkusu onu sanki felce uğratmıştı. Bay Rochester kanlı süngeri elime verdi, ben de onun yaptığı gibi kanları silmeye başladım. Rochester bir saniye bana baktı, sonra: «Unutma, konuşmak yok!» dedi, odadan çıktı. Deliğinde dönen anahtarın gıcırtısı, Bay Rochester'in uzaklaşan ayak sesinin kaybolması bana garip bir ürperti verdi.

Böylece, kendimi üçüncü katta, esrarlı hücrelerin birinde kapalı buldum; etrafım karanlık; gözlerimin altında kanlı bir manzara; benden ancak bir kapı ile ayrılmış bir canavar — evet, evet, en korkunç olan şey buydu, başka

şeylere katlanabilirdim ama Grace Poole'un birdenbire o kapıdan fırlayıp bana saldırabileceğini düşünürken titriyordum. Ne de olsa görevimin başında kalmalıydım; bu ölüye benzer yüzü, susmaya zorlanmış, hareketsiz, morarmış dudakları, kâh kapalı duran, kâh açılıp etrafa bakan, ya da bana dikilen, dehşetten donmuş gözleri seyretmeliydim; kanlı su dolu leğene ikide birde elimi batırıp durmadan sızan kanı silmeliydim; mumun sönmeye yüz tutan ışığının, çevremdeki antika perdelerin üzerinde kararan, kocaman eski yatağı örten perdelerin altında simsiyah olan gölgelerin karşımdaki koskoca dolabın kapaklarında garip bir şekilde titrediğini görmeliydim; dolabın cephesi on iki bölmeye ayrılmıştı, her bölmede on iki havariden birinin somurtkan çehreli resmi vardı; en tepede dikilmiş abanoz ağacından bir çarmıhta Hazreti İsa can çekişiyordu.

Gölgelerin ve mum ışığının kımıldamasıyle kâh sakallı hekim Luka başını eğiyor, kâh Yahya'nın uzun saçları dalgalanıyor gibiydi; Yuda'nın şeytanî yüzü de sanki canlanıyor, onun şekline bürünmüş hainler haini İblis meydana çıkıverecek diye tehdit ediyordu.

Bütün bunların arasında, gözlerimden başka kulaklarım da tetikteydi: İçerideki inde yaşayan canavarın — ya da ifritin — hareketlerini kolluyordum. Bay Rochester'in ziyaretinden sonra canavar büyülenmiş gibi sessizdi; orada kaldığım kadar, uzun aralıklarla yalnız üç kere ses duydum: Yere basan bir ayağın çıkarttığı gıcırtı; köpek hırlamasına benzeyen horultunun bir an için tekrar edilmesi, bir de derin, bir insan iniltisi.

Hem de, kendi düşüncelerim beni rahatsız ediyordu. Bu evde kapalı yaşayan, sahibi tarafından defedilemeyen, zararsız hale getirilemeyen, cinayet, suikast işleyen mahlûk nasıl şeydi? Gecenin ıssız saatlerinde ortaya çıkıp yangın çıkaran ya da kan döken o muamma neydi? Nasıl bir

yaratıktı o? Nasıl bir yaratıktı ki alelâde bir kadın maskesi altında bazen alay eden bir şeytan gibi, bazen leş arayan bir yırtıcı kuş gibi sesler çıkarıyordu?

Şimdi üzerine doğru eğildiğim adam, bu alelâde, sakin yabancı, böyle bir dehşet ağına nasıl karışmış, tutulmuştu? Canavar niçin ona saldırmıştı? Yatağında uykuda olması lâzım gelen bir saatte evin bu tarafında ne işi vardı? Bay Rochester ona aşağıda bir oda vermişti, üçüncü katta ne arıyordu? Uğradığı saldırıya, hainliğe karşı niçin bu kadar yumuşak davranıyordu? Bay Rochester'in emrettiği gizliliğe neden böyle kolayca boyun eğiyordu? Bay Rochester bu olayı niçin gizli tutuyordu? Misafiri ağır bir hakarete uğramıştı, daha önce Rochester'in kendisine karşı bir suikast işlenmişti, her iki olayı saklı tutmuş, unutturmuştu! Mason'un Rochester'e boyun eğdiğini görmüştüm, efendimin kuvvetli iradesiyle, durgun misafirine tamamen hâkim olduğunu görmüştüm, aralarında geçen konuşmadan kulağıma çalınan birkaç kelime bunu bana açıkça anlatmıştı. Eski ilişkilerinde, birinin yumuşak huyu ötekinin canlı, kuvvetli etkisi altında kalmış olduğu belliydi. Bay Mason'un geldiğini duyunca Bay Rochester neden bu kadar altüst olmuştu? Şimdi her bir sözünü bir çocuk uysallığı ile kabul eden bu zayıf adamın birkaç saat önce yalnız adını işitmesi, sanki bir meşe ağacına yıldırım düşer gibi Bay Rochester'i sarsmış olmasının sebebi ne olabilirdi?

Ah, o «Jane, beynimden vuruldum, beynimden vuruldum Jane!» diye fısıldarken bakışını, sararmasını, omzuna dayanan kolunun titremesini unutamıyordum. Fairfax Rochester'in iradeli ruhunu, güçlü vücudunu böyle sarsabilen her halde önemsiz bir şey değildi.

Gece uzadıkça uzuyor, kanayan hastam fenalaşıyor, inliyor — ben de içimden: «Ne zaman gelecek, ne zaman gelecek» diye söyleniyorum. Ama ne gün ağarıyor, ne de

yardım geliyordu; Mason'un rengi uçmuş dudaklarına kaç kere su vermiştim, onu ayıltmak için kaç kere amonyak tuzu koklatmıştım; ne yapsam nafileydi; ya vücut ya ruh ıstırabı, ya kan kaybı, ya da her üçü birden kuvvetini yitiriyordu. O kadar inliyordu, o kadar halsiz, kendini kaybetmiş gibi bir görünüşü vardı ki ölecek diye korkuyordum, hem de, onunla konuşmam yasaktı!

Derken mum bitti, söndü; pencere perdesinin arkasından solgun bir ışık belirdi; yakında gün doğacaktı. Az sonra aşağıdan, avludaki kulübesinden Pilot'un havladığını duydum: Ümitlerim canlandı; yanılmamıştım. Beş dakika sonra anahtarın gıcırtısı, kapının açılması, nöbetimin sona erdiğini müjdeledi. İki saatten fazla sürmemişti nöbetim ama bana haftalar kadar uzun gelmişti.

Bay Rochester, çağırmaya gittiği doktorla birlikte içeriye girdi. Doktora :

«Bana bakın, Carter,» dedi, acele edin. Yaraya pansuman yapmak, sargıları sarıp hastayı ayağa kaldırmak için size yarım saat veriyorum.»

«Yerinden kaldırılacak halde mi, efendim?»

«Şüphesiz; önemli bir şey değil; sinirli bir insandır, moralini yükseltmek lâzım. Haydi, işe başlayınız.»

Bay Rochester pencerenin kalın perdesini geriye çekti, güneşliği kaldırdı, gün ışığının mümkün olduğu kadar odaya girmesini sağladı. Artık şafak söküyordu, doğuda pembe ışıkların gökyüzünü aydınlatmaya başladığını görünce sevindim. Sonra Bay Rochester doktorun tedavi etmekte olduğu Mason'a yaklaştı :

«Ey, nasılsın bakalım, dostum?» dedi.

Mason baygın bir sesle: «Mahvetti beni.» dedi.

«Yok canım! Metin ol! On beş gün sonra hiç bir şeyin kalmaz, biraz kan kaybettin, o kadar. Carter durumun tehlikeli olmadığını söylesin sana.»

Carter sargıları çözmüştü :

«Elimi vicdanıma koyarak bunu söyleyebilirim,» dedi. Ama keşke daha evvel gelebilmiş olsaydım, bu kadar kanamazdı. Ama bu nasıl olmuş, omzunun eti hem kesilmiş hem yırtılmış, bıçakla yapılmamış bu yara, diş izleri var.»

Mason: «Isırdı beni,» diye mırıldandı, «Rochester bıçağını elinden alınca beni bir dişi kaplan gibi paraladı.»

Rochester: «Bırakmayacaktın, onu hemen yakalayacaktın,» dedi.

«Ama bu şartlar altında nasıl yapabilirdim bunu?» Sonra ürpererek ilâve etti: «Ah, korkunç bir şeydi, hiç beklemiyordum, önce o kadar sakin görünüyordu ki.»

«Seni uyarmıştım, yanına yaklaşırken tetikte ol demiştim. Hem de sabahı bekleyebilirdin. Gece yarısı hem de yalnız olarak onu görmeye gitmen delilikti.»

«Belki faydam olur diye düşünmüştüm.»

«Düşünmüştün! Sabrımı tüketiyorsun. Her neyse, sözümü dinlemediğin için cezasını çekiyorsun, hem daha da çekeceksin gibi görünüyor; fazla bir şey söylemeyeceğim artık. Carter, çabuk olun, çabuk olun! Neredeyse güneş doğacak, onu buradan çıkarmalıyım.»

«Şimdi, beyim, şimdi. Omzunu sardım bile; kolundaki öteki yaraya da bakmalıyım; buraya da diş geçirmiş galiba.»

«Kanımı emdi, yüreğimi kurutacağını söyledi.»

Bay Rochester'in ürperdiğini gördüm; müthiş bir tiksinti, dehşet, kin ifadesiyle yüzü karıştı; ama yavaşça :

«Sus, sus, Richard» dedi, «onun sayıklamalarına aldırma, bunları tekrarlama.»

«Keşke unutabilseydim.»

«Memleketten çıkınca unutursun. Spanish Town'a döndüğünde onun ölmüş, gömülmüş olduğunu düşün — daha doğrusu hiç düşünme onu.»

«Bu geceyi unutmam imkânsız.»

«Hiç de imkânsız değil. Kendini topla yahu. İki saat

önce kendini ölmüş biliyordun, şimdi ise canlandın, konuşuyorsun. İşte, Carter işini bitirdi gibi; ben seni hemen insan kılığına sokacağım. Jane» odaya gireli ilk defa bana doğru döndü: «Al bu anahtarı: aşağıya in, yatak odama gir, dosdoğru yürü, giyinme odama geç; elbise dolabımın üst çekmecesini aç, temiz bir gömlek, bir boyun atkısı al, buraya getir; hem de çabuk ol,» dedi.

Gittim, istediği şeyleri buldum getirdim.

Bay Rochester: «Şimdi ben onun tualetini yaparken sen yatağın öbür tarafına geç,» dedi, «ama odadan çıkma, sana ihtiyacımız olabilir.»

Dediği gibi yaptım. Biraz sonra Bay Rochester «Jane,» dedi, sen aşağıya indiğinde kimseler var mıydı ortalıkta?»

«Hayır efendim, kimseler yoktu.»

«Dick, seni buradan el çabukluğu ile kaçırmalıyız, hem senin için daha iyi olur, hem oradaki biçare yaratık için. Ortaya çıkmasın diye yıllardır uğraşıyorum, şimdi böyle bir şey olmasını istemem. Carter, yeleğini giymesine yardım ediniz. Kürkünü nerede bıraktın, Dick? Onsuz yola çıkamazsın bu soğuk havada. Odanda mı? Jane, koş Bay Mason'un odasına — benimkine bitişiktir — orada göreceğin paltoyu getir.»

Tekrar koşarak gittim, içi ve kenarları kürklü kocaman mantoyu getirdim.

«Yorulmak bilmez efendim: «Şimdi sana bir iş daha vereceğim» dedi, «tekrar odama gitmelisin. İyi ki ayaklarına kadife papuç giymişsin Jane! Bu durumda kaba kunduralı bir yardımcı hiç bir işe yaramazdı. Tualet masamın orta gözünde bulacağın ufak bir şişeyle kadehi al gel, çabuk!»

Uçtum gittim, şişeyi, kadehi getirdim.

«Güzel! Şimdi, doktor, ben bir ilâç vermek cesaretinde bulunacağım — kendi sorumluluğum altında. Bu ilâcı

Roma'da bir İtalyan şarlatanından aldım. Siz onu tekmeyle kovardınız, Carter! Her zaman kullanılacak bir şey değildir bu ama bazı durumlarda — meselâ şimdiki gibi — çok yararlıdır. Jane, biraz su ver.»

Küçük kadehi uzattı; lavabodan aldığım şişedeki suyla kadehi yarıya kadar doldurdum.

«Tamam. Şimdi şişenin kenarını ıslat.»

Dediği gibi yaptım. Kırmızı ilâçtan on iki damla sayarak damlattı, kadehi Mason'a verdi.

«İç, Richard, bir iki saat için sana yürek verecek bu.»

«Ama zarar vermesin bana?» Yakar mı?»

«İç! İç! İç!»

Mason söz dinledi, karşı gelemeyeceğini biliyordu. Şimdi giyinmişti. Rengi uçuktu ama artık üstü başı kanlı, lekeli değildi. İlâcı yuttuktan sonra üç dakika oturmasına Bay Rochester izin verdi, sonra koluna girdi :

Şimdi ayağa kalkabileceksin» dedi, «dene bir kere.»

Hasta ayağa kalktı.

«Carter, öbür koluna girin; haydi Richard, bir gayret et, yürü bakalım. Tamam!»

Mason: «Kendimi daha iyi hissediyorum,» dedi.

«Elbette. Jane, sen sessizce önümüzden koş, arka merdivene kadar git, yan koridor kapısının sürmesini çek, avluda, ya da tam dışında göreceğin arabanın sürücüsüne söyle, hazır olsun, geliyoruz; arabayı kaldırımların üstünde takırdatmamasını söylemiştim ona. Hem de, Jane, aşağıda kimseyi görürsen merdivenin dibine gel, hafifçe bir öksür.»

Saat beş buçuk olmuştu, güneş doğmak üzereydi; ama mutbağı henüz karanlık buldum, ses sada yoktu. Yan kapı sürmeliydi, sessizce açtım; sokak kapısı arkasına kadar açıktı, hemen dışında araba duruyordu, atları hazır koşulmuştu; yerinde oturmuş olan arabacıya yaklaştım, beylerin gelmekte olduklarını söyledim, adam başıyle «pe-

ki» diye işaret etti. Sonra etrafıma dikkatle baktım, dinledim; sabah sessizliği tamdı. Hizmetçilerin oda pencereleri henüz açılmamıştı; meyve ağaçlarının avlu duvarının bir yanından sarkan beyaz çiçekli dallarında küçük kuşlar cıvıldıyor, kapalı ahırlarında araba atları ara sıra yeri tepiyorlardı; başka hiç bir ses yoktu.

Beyler göründüler. Bay Rochester'le doktorun destekledikleri Bay Mason rahatça yürüyor gibiydi; onu arabaya bindirdiler, Carter de peşinden bindi. Rochester doktora :

«Ona dikkat edin,» dedi, «büsbütün iyileşinceye kadar evinizde kalsın; bir iki gün sonra atla gelir, hatırını sorarım, Richard nasıl duyuyorsun kendini?»

«Açık hava diriltiyor beni, Fairfax.»

«Carter, onun tarafındaki camı açık bırakınız, rüzgâr yok. Güle güle, Dick.»

«Fairfax...»

«Evet, ne var?»

«Ona iyi baksınlar, mümkün olduğu kadar şefkatle davransınlar ona...» Mason bunu derken hıçkırarak ağlamaya başladı.

«Elimden geleni yapıyorum, her zaman yaptım, bundan sonra da yapacağım,» dedikten sonra Rochester arabanın kapısını kapadı, araba yürüdü gitti; sonra avlunun ağır parmaklıklı kapısını kapayıp sürmeledi.

«Allah verse de şu işin bir sonu gelse!» dedi, ve ağır adımlarla meyve fidanlığını çevreleyen duvardaki kapıya doğru yürüdü, dalgın bir hali vardı. Bana ihtiyacı kalmadığını düşündüğümden eve dönecektim, ama «Jane!» diye beni çağırdığını işittim; fidanlığın kapısını açmış, orada beni bekliyordu.

«Gel, biraz taze hava alalım,» dedi. «Bu ev zindan gibi bir şey; sana da öyle gelmiyor mu?»

«Bana ihtişamlı bir konak gibi geliyor efendim.»

«Tecrübesizlik gözlerini kamaştırmış, onu büyülenmiş gözlerle görüyorsun; yaldızların çamur olduğunu, ipek perdelerin örümcek ağı olduğunu, mermerlerin bayağı taş, cilâlı tahtaların odun parçası, ağaç kabuğu olduğunu fark edemiyorsun. Oysa burada (fidanlığı gösteriyordu) her şey gerçek, tatlı, temiz.»

Kenarları şimşirli bir yola saptı; bir tarafta elma, armut, kiraz ağaçları vardı; öbür tarafta bahçe çiçekleriyle dolu tarhlar: Şebboy, hüsnüyusuf, çuhaçiçeği, hercaî menekşesi, aralarında da karapelin otu, yaban gülü, çeşitli kokulu bitkiler vardı. Nisan yağmuru ve güneşi bunları alabildiğine tazelemiş, parlatmıştı; güneş doğuda, hafif bulutlarla beneklenmiş gökyüzünde henüz yükselmeye başlamış, çiçekli, çiğle nemlenmiş fidanlığı aydınlatıyor, sakin yollarda ışıldıyordu.

«Jane, bir çiçek ister misin?»

İlk açan bir gül koncasını kopardı, bana verdi.

«Teşekkür ederim efendim.»

«Güneşin doğuşu ne güzel, değil mi Jane? Hava ısındıkça kaybolacak olan yüksekteki hafif bulutlariyle gökyüzünü, bu sakin, hoş kokulu havayı sevdin mi?»

«Evet, pek çok.»

«Acayip bir gece geçirdin, Jane.»

«Evet efendim.»

«Bu gece senin rengini soldurmuş. Seni Mason'la yalnız bıraktığım zaman korktun mu?»

«İç odadan birisi çıkar diye korkmuştum.»

«Ama ben kapıyı kilitlemiştim, anahtar cebimdeydi. Bir kuzuyu, sevgili kuzumu, korunmamış bir halde kurtun inine bu kadar yakın bir yerde bırakmış olsaydım ne biçim çoban olurdum ben; sen emniyetteydin.»

«Grace Poole gene burada kalacak mı efendim?»

«Evet, ama kafanı onunla yorma, düşünme artık onu.»

«Ama bana öyle geliyor ki o burada kaldıkça sizin hayatınız tehlikede olacak.»

«Korkma, ben kendimi korumayı bilirim.»

«Dün akşam sizi korkutan tehlike geçti mi efendim?»

«Mason İngiltere'den ayrılmadan buna yemin edemem — hatta o zaman bile. Jane, benim için yaşamak her an patlayıp ateş saçabilecek bir yanardağında oturmak gibidir.»

«Ama Bay Mason kolay idare edilir bir insan gibi görünüyor; tesiriniz altında olduğu belli; o size karşı gelmez, isteyerek size kötülük etmez.»

«Hayır! Mason bana karşı gelmez, bilerek de kötülük etmez; ama istemeyerek, bir anda, bir tek sözle, beni hayatımdan değilse de, mutluluktan ebediyen mahrum edebilir.»

«Dikkatli olmasını söyleyin ona, efendim; neden korktuğunuzu ona bildirin, tehlikeyi önlemenin yolunu gösterin.»

Bay Rochester acı acı güldü, elimi yakaladı sonra gene birdenbire bıraktı.

«Bunu yapabilseydim, budala çocuk, tehlike nerede kalırdı? Saniyesinde yok olurdu. Mason'u tanıdım tanıyalı ona "bunu yap" derim, yapar. Ama bu meselede ona emir veremem. "Bana zarar vermekten sakın, Richard" diyemem, çünkü bana zarar gelebileceğini ondan gizlemem şarttır. Şimdi şaşalamış gibi görünüyorsun, ama seni daha da şaşırtacağım. Sen benim küçük arkadaşım değil misin?»

«Size hizmet etmeyi, doğru olan her şeyde sözünüzü dinlemeyi severim.»

«Evet, bunu görüyorum. Kendin dediğin gibi "doğru olan her şeyde" bana yardım ederken, beni memnun ederken, benim için ve benimle çalışırken, yüzünde, halinde, gözlerinde gerçek bir sevinç görüyorum; ama doğru say-

madığın bir şey isteyecek olsam senden, hafif adımlarla koşmak, becerikli ellerle derhal iş görmek, canlı bakışlarla, pembeleşmiş yanaklarla bana bakmak yerine, küçük arkadaşım sararmış bir yüzle, sakin bir tavırla bana dönecek, "Hayır efendim, mümkün değil, bunu yapamam çünkü yanlıştır" diyecek, olduğu yerden kıpırdamayacak. İşte, senin de benim üzerimde bir kudretin var, beni incitebilirsin; ama zayıf tarafımı sana göstermeye cesaret edemem, bütün sadakatına, dostluğuna rağmen beni derhal vurursun diye korkarım.»

Bay Mason'un size zarar verme ihtimali benim zarar vermem ihtimalinden büyük değilse, hiç tehlikede değilsiniz efendim.»

«İnşallah öyledir. Bak Jane, burada bir köşe var, gel otur.»

Gösterdiği yer duvarda oyulmuş, sarmaşıkla kaplanmış kemerli bir yerdi, içinde bir sıra vardı. Bay Rochester sıraya oturdu, yanında bana yer bıraktı. Ama ben karşısında ayakta durdum.

«Otur,» dedi, «sıra iki kişiyi alır. Yanımda oturmaktan çekinmezsin, değil mi? Bu doğru olmayan bir şey mi, Jane?»

Cevabım yanına oturmak oldu. Ona karşı gelmenin uygun olmayacağını düşünmüştüm.

«Şimdi, küçük arkadaşım, güneş çiğ damlalarını içerken, bu eski bahçedeki bütün çiçekler uyanıp açılırken, kuşlar yavrularına Thornfield'den aldıkları yiyecekleri taşırlarken, erkenci arılar çalışmaya başlarken, sana bir meseleden söz edeceğim, sen bunu kendine olmuş bir olay farzetmeye çalışacaksın. Ama önce yüzüme bak, rahat olduğunu, seni yanımda alıkoymakla hata işlemediğimi, sen de yanımda kalmaktan sıkılmadığını bana söyle.»

«Hayır efendim, halimden memnunum.»

«Peki öyleyse Jane. Şimdi hayal gücünü yardıma ça-

ğır: — Ferzet ki sen iyi terbiye görmüş uslu bir kız değilsin de, çocukluğundan beri şımartılmış, yaramaz bir delikanlısın; uzakta, yabancı bir ülkedesin; orada çok önemli bir hata işliyorsun — ne gibi bir hata olduğunu, hangi koşullar altında işlendiğini düşünme, ama bu hatanın sonuçları ömrün boyunca peşini bırakmayacak, bütün yaşantına bir leke sürecek. Dikkat et. Cürüm demedim, kan dökmek filan gibi bir kötülük demek istemiyorum, insanı adaletin karşısına çıkaracak gibi bir suç değil bu, sadece bir hata dedim. Yaptığın hatanın sonuçlarına dayanamaz bir hale gelirsin; ferahlamak için bazı çarelere baş vurursun — alelâde tedbirler değil bunlar ama kanuna aykırı bir suç da sayılmazlar. Gene de mutsuzsun, ömrünün sonuna kadar olan bütün ümitlerin sönmüş, güneşin öğle vakti kararmış, batıncaya kadar bir daha açılmayacak gibi gelir sana. Beynin acı, adi hatıralarla dolmuş, orada burada dolaşıp duruyorsun, sürgünde sükûnet, zevklerde mutluluk arıyorsun — ama zekâyı körleştiren, duyguları mahveden ruhsuz, maddî zevkler demek istiyorum; senelerce sürgün kaldıktan sonra, yüreğin yorgun, ruhun solmuş bir halde evine dönüyorsun; Yeni birisiyle tanışıyorsun — nasıl ve nerede, bunun önemi yok, bu yabancıda, yirmi yıl boyunca arayıp bulamadığın güzel, aydınlık duygular buluyorsun — taze, sağlam, temiz, lekesiz duygular. Böyle bir arkadaşlık seni canlandırır, yükseltir, daha iyi günlerin geldiğini hissedersin, daha yüksek arzular, daha saf duygular içine dolar. Hayata yeniden başlamak istersin; kalan günlerini ölümsüz insana daha lâyık bir şekilde geçirmek istersin. Buna erişmene mani olan, vicdanının tasdik etmediği, aklının kabul etmediği, sırf içtimaî kaidelere bağlı, alışkanlık haline gelmiş bir engel var; bu engeli aşıp geçmede haklı mısın, değil misin?»

Durdu, cevabımı bekledi: Ne diyebilirdim? Ah, iyilik perisi aklıma mantıklı, tatmin edici bir cevap getirse!

Ama boşuna! Rüzgâr çevremdeki sarmaşıklarda fısıldıyor, ama kulağıma hiç bir şey söylemiyor; ağaçların tepesinde kuşlar ötüyor, ama tatlı ötüşleri de faydasız.

Bay Rochester sorusunu tekrarlıyor :

«Serseri, günahkâr olan, ama şimdi pişman olup huzur arayan adam, bu huzura kavuşmak, hayata yeniden doğmak için bu iyi huylu, cana yakın, güler yüzlü yabancıyı kendine ebediyen bağlamak suretiyle elâlemin tenkitlerine meydan okumakta haklı mıdır?»

«Efendim,» dedim, «gurbette dolaşan bir insanın huzura erişmesi, günah işleyenin ıslah olması hiç bir zaman başka bir insana bağlı olmamalıdır. İnsanlar ölür, feylesoflar mantıkta, Hıristiyanlar iyilikte yanılabilirler; sizin tanıdığınız biri acı çekmiş, hata işlemişse, islâh olmak kudretini, şifa bulmak çaresini kendine eşit olanlardan daha yüksek bir yerde aramalıdır.»

«Ama neyle bulacağım şifamı? İşi yapan Allah aleti de tayin etmiş olmalı. Açık konuşacağım şimdi: Ben zevk peşinde koşan sefih, huzursuz bir insandım, şimdi bana şifa verecek olanı buldum, o...»

Durdu; kuşlar ötmeye, yapraklar hafifçe hışırdamaya devam ediyorlar. Yarıda bırakılan açıklamayı işitmek için neye seslerini kesmiyorlar diye şaşmak geldi içimden. Ama çok bekleyeceklerdi, sükût uzadıkça uzuyordu. Sonunda, konuşmakta bu kadar gecikene baktım: O da bana merakla bakıyordu. Değişmiş bir sesle :

«Küçük arkadaşım,» dedi; yüzü değişmiş, yumuşaklığını, ciddiyetini kaybetmiş, sert, alaycı bir hal almıştı. «Bayan Ingram'a karşı olan samimî ilgimin farkındasın elbet; onunla evlensem beni tepeden tırnağa kadar yenileyeceğine inanmaz mısın?»

Yerinden fırladı, yolun öbür ucuna kadar yürüdü, geri dönerken bir şarkı mırıldanıyordu. Önümde durdu :

«Jane, Jane,» dedi, «uykusuz kalmaktan yüzün bem-

beyaz olmuş. Rahatını bozduğum için bana lânet etmiyor musun?»

«Lânet mi efendim? Hiç bir zaman.»

Öyleyse bu sözünü gerçeklemek için elini ver bana. Ne kadar üşümüş elin! Dün gece esrarlı odanın eşiğinde tuttuğum elin sıcaktı. Jane, benimle birlikte ne zaman tekrar nöbet tutacaksın?»

«Ne zaman ihtiyacınız olursa efendim.»

«Meselâ, evleneceğim günden önceki gece? Eminim ki uyku tutturamayacağım. Benimle oturur, arkadaşlık eder misin bana? Güzel nişanlımdan sana bahsedebilirim, çünkü onu gördün, tanıyorsun artık.»

«Evet efendim.»

«Eşi bulunmaz biridir, değil mi?»

«Evet efendim.»

«İriyarı, gerçekten iriyarıdır o, Jane, etli, canlı, saçları da Kartacalı hanımlarınkine benziyor her halde. Eyvah! Dent'le Lynn ahırlara gelmişler. Fidanlıktan geç, şu küçük parmaklık kapısından eve git.»

Ben bir tarafa gittim, o başka tarafa. Avluda, neşeli bir sesle: «Mason hepinizden erken kalktı bu sabah, güneş doğmadan gitti, onu selâmetlemek için saat dörtte kalktım» dediğini işittim.

BÖLÜM 21

Gelecekteki olayları önceden sezmek ne garip şeydir! İnsanlar arasında bir yakınlık duygusu ve bazı belirtiler de acayiptir: Üçünün bir araya gelmesi ise insanların şimdiye kadar çözememiş oldukları bir muammadır. Ömrümde önsezilerle alay etmemişimdir, çünkü benim başıma da gelmiştir. İnsanların zihnini hayrette bırakan yakınlık duygusunun var olduğuna inanırım (meselâ birbirinden çok uzakta bulunan, çoktan beri ayrılmış yabancı olmuş akrabalar ayrı oldukları halde bu duygu onların aynı menbadan çıkmış olduklarını gösterir); belirtilere gelince, bunlar tabiat ile insanlar arasındaki yakınlık duygusu olabilir.

Henüz altı yaşında bir çocuktum; bir gece Bessie Leaven'in Martha Abbot'a «Rüyamda bir çocuk gördüm» dediğini işitmiştim. «Rüyada çocuk görmek insanın ya kendisine, ya da yakınlarından birine sıkıntı geleceğine işarettir» diye ilâve etmişti Bessie. Bu sözleri unutabilirdim, ama hemen sonra olan bir şey onları zihnime perçinledi. Ertesi gün Bessie'yi evine, küçük kardeşine ölüm döşeğine çağırdılar.

Son günlerde bu sözleri ve olayı sık sık hatırlıyordum, çünkü geçen hafta, hemen her gece rüyamda çocuk görüyordum: Kâh onu kucağımda oynarken görüyordum, bazen de ellerini akar sulara batırıp çıkarıyordu; bir gece ağlayan, ertesi gece gülen bir çocuktu, kâh bana sokuluyor, kâh benden kaçıyordu; ama ne şekilde olursa olsun, bu çocuk rüyası her gece uykuya dalar dalmaz bana görünüyordu.

Aynı düşüncenin, aynı hayalin acayip bir şekilde tekrarlanmasını hiç beğenmiyordum; yatma vakti, rüya görmek saati yaklaşınca içime bir korku giriyordu. Böyle bir çocuk hayali ile baş başa olduğum bir sırada o mehtaplı gecede uyanmışken feci haykırışı işitmiştim. Ertesi günü, öğleden sonra, Bayan Fairfax'ın odasına çağrıldım, orada birisi beni bekliyormuş. Gittim; bir kibar evin uşağına benzer birisi beni orada bekliyordu; siyahlar giymişti, şapkasının etrafında da yas alâmeti olan siyah bir krep vardı.

Odaya girdiğimde adam ayağa kalktı: «Bilmem beni hatırlar mısınız küçük hanım» dedi, «adım Leaven; yedi sekiz yıl önce siz Gateshead'deyken ben Bayan Reed'in arabacısıydım, hâlâ da oradayım.»

«A! Robert! Nasılsın? Seni çok iyi hatırlıyorum, bazen beni Bayan Georgiana'nın midillisine bindirirdin. Bessie nasıl? Bessie'yle evlendin, değil mi?»

«Evet küçük hanım, karım çok iyidir, teşekkür ede-

rim; iki ay önce bana bir yavru daha verdi, şimdi üç çocuğumuz var; anne de, çocuk da çok iyidirler.»

«Konaktakilerin hepsi de iyi mi Robert?»

«Yazık ki onlardan size iyi haber veremeyeceğim küçük hanım; şimdi çok fena durumdalar.»

Siyah yas elbisesine baktım :

«İnşallah kimse ölmemiştir?» dedim.

O da şapkasındaki siyah krepe baktı :

«Bir hafta önce Bay John Londra'daki dairesinde öldü» dedi.

«Bay John mu?»

«Evet.»

«Annesi nasıl dayandı buna?»

«Anlarsınız efendim, alelâde bir ölüm değildi bu; çok sefih bir hayat sürüyordu Bay John; bu son üç yılda acayip huylar peyda etmişti, ölümü de çok fena oldu.»

«Bessie bana söylemişti, "gidişi iyi değil", demişti.»

«İyi değil mi! Bundan beteri olamazdı. En berbat adamlarla kadınlar arasında hem sağlığını, hem de malını mülkünü mahvetti; borca battı, hapise girdi; annesi iki defa ona yardım etti, onu kurtardı, ama serbest kalır kalmaz gene eski dostlarına, eski âdetlerine döndü. Kafası pek iyi işlemiyordu onun; arkadaşlık ettiği sefiller onu öyle bir soymuşlar ki akla sığmaz. Üç hafta kadar önce Gateshead'e geldi, Hanımefendinin her şeyi ona vermesini istedi. Hanımefendi isteklerini kabul etmedi; zaten oğlunun sefahati yüzünden geliri çok azalmıştı; Bay John Londra'ya döndü, sonra ölüm haberi geldi. Nasıl öldüğünü Allah bilir; intihar ettiği söyleniyor.»

Susuyordum. Korkunç haberlerdi bunlar. Robert Leaven devam etti :

«Hanımefendinin sıhhati bir zamandan beri bozulmuştu; çok şişman olmuştu ama kuvvetsizdi; kaybolan serveti, yoksulluk korkusu onu mahvediyordu. Bay John'un ölü-

mü, ölüm şekli haberi birdenbire gelince Hanımefendiye inme indi. Üç gün konuşamadı; ama geçen salı günü biraz iyileşir gibi oldu; bir şeyler söylemek istiyordu, karıma işaret ediyor, bir şeyler mırıldanıyordu. Ancak bu sabah sizin isminizi söylediğini Bessie anlayabildi; sonunda "Jane'i çağırın, Jane Eyre'i getirin, onunla konuşmak istiyorum" diyordu. Aklı başında mıydı, değil miydi, söylediği sözlerde gerçek bir mana var mıydı, Bessie pek anlayamadı, ama küçük hanımlara söyledi, size haber göndermelerini teklif etti. Hanımlar önce aldırmadılar, ama anneleri o kadar sinirli görünüyor, "Jane, Jane" diye söyleniyordu ki, sonunda hanımlar beni buraya göndermeye karar verdiler. Gateshead'den dün yola çıktım; hazırlanabilirseniz sizi yarın sabah erkenden oraya götürmek isterdim.»

«Peki, Robert, hazır olurum; gitmem gerekiyor gibi geliyor bana.»

«Ben de öyle sanıyorum küçük hanım. Bessie geleceğinizden emindi. Her halde buradan ayrılmadan önce izin istemeniz gerekir, değil mi?»

«Evet, şimdi yapacağım bunu.»

Robert'i uşakların dairesine gönderdim, onu John'un karısına ve John'un kendisine emanet ettikten sonra Bay Rochester'i aramaya gittim.

Aşağı kattaki odalardan hiç birinde yoktu; avluda, ahırlarda, bahçelerde de bulamadım onu. Bayan Fairfax'a onu görüp görmediğini sordum: «Evet, Bayan Ingram'la bilardo oynuyorlar galiba,» dedi. Hemen bilardo odasına gittim; topların, istekaların şıkırtısı, oynayanların sesleri duyuluyordu. Bay Rochester, Bayan Blanche Ingram, Eshton kız kardeşler ve kavalyeleri oyuna dalmışlardı; bu ilginç topluluğu rahatsız etmek için cesaret lâzımdı, ama işimi geciktirmeye gelmezdi; Bayan Ingram'ın yanında duran efendime yaklaştım; hanım döndü, azametli bir bakışla beni süzdü, gözleri sanki «Bu sürünen yaratık ne isti-

yor şimdi?» diyor gibiydi; ben alçak sesle «Bay Rochester» deyince beni kovmak ister gibi bir hareket yaptı. O andaki görünüşü gözümün önündedir: Çok zarif, göz alıcıydı; gök mavisi bir sabah elbisesi giymiş, saçlarının arasına aynı renkte ince bir tül sarmıştı; neşeyle oynadığı oyun yüzüne canlılık vermişti; öfkeli, kibirli görünüşü azametli çehresini değiştirmemişti.

«Bu sizi mi istiyor?» diye sordu Bay Rochester'e; o da «bu» nun kim olduğunu görmek için döndü. Beni görünce acayip bir şekilde yüzünü buruşturdu — onun garip, karışık manalı bir hareketiydi bu — istekasını elinden attı, peşimden odadan çıktı; ders odasına girdik, kapadığı kapıya arkasını dayadı :

«Hayır ola Jane,» dedi, «ne var?»

«Rica ederim efendim, bir iki hafta için sizden izin isteyebilir miyim?»

«Ne için? Nereye gideceksin?»

«Beni çağırtmış olan hasta bir hanımı görmeye gideceğim.»

«Kimmiş bu hasta hanım? Nerede oturuyor?»

«Gateshead'de — Shire eyaletinde.»

«— Shire yüz altmış kilometre uzakta! Kimdir bu hanım bu kadar uzun mesafeden yanına adam çağırıyor?»

«Adı Reed'dir efendim, Bayan Reed.»

«Gateshead'li Reed'lerden birisi mi? Böyle bir Reed vardı, hâkimdi.»

«Onun dul karısıdır efendim.»

«Onunla ne ilgin var? Nereden tanıyorsun onu?»

«Bay Reed dayımdı efendim — annemin kardeşi.»

«Ya! Bunu bana hiç söylememiştin, akrabam yok demiştin.»

«Beni akraba diye tanıyacak kimse yoktu. Dayım öldü, karısı da beni başından attı.»

«Neden?»

«Yoksuldum, ona yük oluyordum, hem de beni sevmezdi.»

«Ama Reed'in çocukları vardı, değil mi? Dayının çocukları olmalı. Dün George Lynn Gateshead'den bir John Reed'den bahsediyordu, şehirdeki en sefih serserilerden biriymiş. Ingram da aynı aileden çok güzel bir kız olan Georgiana Reed'in bir iki mevsim önce Londra'da çok beğenildiğini söyülyordu.»

«John Reed ölmüş, efendim; kendini mahvetti, ailesini de güç duruma düşürdü; intihar ettiği sanılıyor. Ölümü haberi annesine inme inmesine sebep oldu.»

«Senin ne faydan olur ona? Saçma şey, Jane! Belki sen oraya varmadan ölecek olan yaşlı bir kadını görmek için o kadar uzaklara koşup gidilir mi! Hem de seni evinden attığını söylüyorsun.»

«Evet efendim, ama aradan çok vakit geçti, o zamanki durumu başkaydı. Şimdi isteklerine karşı gelmek zor gelir bana.»

«Ne kadar kalacaksın orada?»

«Mümkün olduğu kadar az kalırım.»

«Bir haftadan fazla kalmayacağına söz verir misin?»

«Söz vermesem daha iyi olur efendim, belki sözümde duramam.»

«Ne de olsa geri geleceksin, hiç bir bahaneyle onun yanında temelli kalmayacaksın, değil mi?»

«Hayır! Bir aksilik çıkmazsa mutlaka dönerim.»

«Kiminle gideceksin? O kadar yola yalnız gidemezsin.»

«Hayır efendim, hanım arabacısını gönderdi.»

«Güvenilir bir adam mı?»

«Evet efendim, yirmi yıl yanlarında kalmış.»

Bay Rochester düşündü :

«Yarın sabah erkenden.»

«Yanında biraz para bulundurmalısın, parasız yola çı-

kılmaz. Her halde elinde çok bir şey yoktur, henüz sana maaş vermedim.» Gülümsedi: «Yeryüzündeki servetin ne kadardır?»

Çantamı çıkardım, pek cılızdı. «Beş şilin var efendim» dedim.

Çantamı aldı, içindekileri avucuna döktü, paranın azlığı hoşuna gitmiş gibi güldü. Kendi cüzdanını cebinden çıkardı, bana bir kâğıt para uzattı: «Al» dedi. Elli sterlindi bu, oysa bana olan borcu ancak on beş sterlindi. «Bozuğum yok, üstünü veremem» dedim.

«Üstünü istemiyorum, maaşındır bu, al işte.»

Hakkımdan fazlasını almak istemedim. Önce kaşlarını çattı, sonra aklına bir şey gelmiş gibi :

«Doğru, doğru!» dedi. «Hepsini şimdiden vermemek daha iyi olur. Yanında elli sterlin olursa belki üç ay kalırsın orada. Al on sterlin vereyim sana, kâfi mi?»

«Evet efendim, ama şimdi siz bana beş sterlin borçlu kalıyorsunuz.»

«Onu da dönüşünde alırsın. Senin bankanın ben şimdi, cari hesabında kırk sterlin var.»

«Bay Rochester, fırsat düşmüşken size başka bir iş meselesinden de bahsetmek isterim.»

«İş meselesi mi? Merak ettim, neymiş o?»

«Yakında evleneceğinizi duyurmuştunuz bana.»

«Evet, ne olmuş?»

«Öyleyse efendim, Adèle okula gitmeli. Bunun gerektiğini elbet siz de anlarsınız.»

«Yani Adèle ezilmemek için karımın yolundan çekilmeli, öyle değil mi? Bu düşüncen isabetli, şüphesiz. Dediğin gibi Adèle okula gitmeli; sen de, tabiî doğru... şeytana gideceksin, öyle mi?»

«İnşallah öyle olmaz, ama başka bir yerde iş aramalıyım.»

Bay Rochester'in yüzü acayip, gülünç bir şekilde buruştu, sesi de bir tuhaf değişti :

«Öyle ya,» dedi. Bir müddet yüzüme baktı :

«İhtiyar Madam Reed ve kızlarından rica edeceksin, sana bir yer arayacaklar her halde?»

«Hayır efendim, böyle bir şey isteyecek kadar samimiyetim yok akrabalarımla; ama ilân veririm.»

«Yok, Mısır ehramlarına tırmanırsın! İlân verirsen karışmam ha! Keşke sana on sterlin yerine yalnız bir lira verseydim. Dokuz sterlini geri ver bana, ihtiyacım var bu paraya.»

«Bana da lâzım efendim» dedim, ellerimi ve çantamı arkama sakladım. «Bu paradan vazgeçmem.»

«Cimriye bak! Para isteğimi reddediyor! Beş sterlin ver bana, Jane.»

«Beş şilin, hatta beş metelik bile vermem.»

«Bakayım şu parana.»

«Hayır efendim, size güvenim yok.»

«Jane!»

«Efendim.»

«Bana bir söz ver.»

«Yapabileceğim her şey için söz veririm.»

«İlân vermeyeceğine, yer arama işini bana bırakacağına söz ver. Vakti gelince sana bir iş bulurum.»

«Buna seve seve söz veririm efendim; ama siz de, gelin hanım eve girmeden önce Adèle'le benim evden çıkmış olacağımıza söz verin.»

«Peki, buna söz veriyorum. Yarın sabah gideceksin demek?»

«Evet efendim, sabah erkenden.»

«Yemekten sonra salona inecek misin?»

«Hayır efendim, yolculuğa hazırlanmalıyım.»

«Öyleyse sana bir süre için veda etmeliyim, öyle mi?»

«Her halde efendim.»

«Bu vedalaşma töreni nasıl yapılır Jane? Öğret bana, pek bilmiyorum.»

«Allaha ısmarladık, ya da istenilirse başka bir şey denir.»

«Söyle öyleyse.»

«Şimdilik Allaha ısmarladık, Bay Rochester.»

«Ya ben ne diyeyim?»

«İsterseniz güle güle deyiniz.»

«Güle güle şimdilik Bayan Eyre. Hepsi bu mu?»

«Evet.»

«Bu bana çok kısa, kuru, soğuk gibi geliyor — daha başka bir şey isterdim — törene bir ilâve; meselâ el sıkmak — yok bu da beni tatmin etmez. O halde Allaha ısmarladık demekten başka bir şey yapmayacak mısın, Jane?»

«Bu yeter efendim; iyi niyetler birçok sözle olduğu kadar kalpten gelen tek bir sözle ifade edilebilirler.»

«Her halde; ama gene de bu tek söz soğuk.»

Sırtı kapıya dayalı daha ne kadar kalacak böyle? diye düşündüm. Eşyamı toplamaya başlamak istiyordum. Derken yemek çanı çaldı, Bay Rochester başka hiç bir şey söylemeden fırladı gitti. O gün onu bir daha görmedim, ertesi sabah o yataktan kalkmadan evden çıktım.

Mayısın birinci günü akşam üstü saat beşe doğru Gateshead'in kapıcı evine vardım. Konağa çıkmadan önce oraya girdim. Ev tertemiz, derli topluydu. pencerelere küçük beyaz perdeler asılmıştı; yerde tek bir leke yoktu; ocak demirleri pırıl pırıldı, güzel bir ateş yanıyordu; Bessie ocak başında oturmuş bebeğini emziriyordu, oğlu Robert bir köşede kız kardeşiyle sessizce oynuyordu.

Ben girince Bessie: «Allah razı olsun! Geleceğinizi biliyordum!» dedi.

Onu öptükten sonra: «Evet Bessie,» dedim, «geç kalmadım ya? Beyan Reed nasıl, hayattadır inşallah?»

«Evet, yaşıyor, aklı başında biraz, önceki günlerden daha iyice. Doktor daha bir iki haftalık ömrü var diyor, ama büsbütün iyileşeceğini sanmıyor.»

«Bu günlerde benden bahsetti mi?»

«Daha bu sabah sizi söylüyordu, gelse artık diyordu; ama şimdi uyuyor — yani on dakika önce ben konaktayken uyuyordu; çoğunlukla öğleden sonraları dalgın yatar, saat altıya yediye doğru uyanır. Burada bir saat kadar dinlenir misin küçük hanım? Sonra beraber çıkarız yukarıya.»

Derken Robert geldi; Bessie uyuyan çocuğu beşiğine yatırdı, kocasını karşılamaya gitti. Sonra, orada çay içmemi ısrarla istedi, rengim uçukmuş, yorgun görünüyormuşum. Davetini sevinerek kabul ettim. Çocukluğumda beni soyduğu gibi bıraktım kendimi ona, yolculuk giysilerimi çıkardı.

Bessie odada dolaşırken eski günleri hatırladım; en iyi porselen takımıyle çay tepsisini hazırlıyor, ekmek kesip kızartıyor, tereyağı sürüyordu; eskiden bana yaptığı gibi küçük Robert'le Jane'e ara sıra hafif bir tokat atıyor ya da itiyordu; Bessie hamaratlığından, güzelliğinden bir şey kaybetmediği gibi, çabucak öfkeyle parlayan huyunu da kaybetmemişti.

Çay hazır olunca sofraya yaklaşacaktım ama Bessie, eskisi gibi bana çıkışarak yerimden kalkmamamı söyledi; ocak başında içecekmişim çayımı; küçük yuvarlak bir sehpa üzerinde fincanımı, bir tabak kızarmış ekmeği önüme koydu — tıpkı çocuk odasında bana mutfaktan alıp getirdiği tatlıyı yedirir gibiydi, ben de gülümseyerek, o günlerde yaptığım gibi sözünü dinledim.

Thornfield konağından hoşnut olup olmadığımı, ev sahibi hanımın nasıl bir insan olduğunu sordu; orada hanım değil, bir bey olduğuu söyledim; bu sefer «İyi bir bey mi, ondan hoşnut musun?» diye sordu. «Çirkindir ama tam bir

beyefendidir, bana iyi muamele ediyor, hoşnudum.» dedim. Sonra, son günlerde evde bulunan neşeli misafirleri anlattım, Bessie beni merakla dinliyordu, zevk aldığı konulardan biriydi bu.

Biz böylece sohbet ederken bir saat çabuk geçti. Bessie beni tekrar giydirdi, ikimiz birlikte konağa doğru yürüdük. Dokuz yıl önce gene onunla beraber şimdi çıkmakta olduğumuz yoldan inmiştik, buz gibi soğuk bir günün sabahı, beni istemeyen bu evden, acı, ümitsiz duygularla bir sürgün, bir suçlu gibi ayrılmıştım, çok uzakta, tanımadığım, bilmediğim Lowood denilen soğuk bir yere gönderiliyordum. Şimdi, gene, o beni istemeyen ev karşımdaydı, beni neler beklediğini henüz bilmiyordum, yüreğim gene sızlıyordu, kendimi hâlâ yeryüzünde hedefsiz dolaşan bir insan gibi hissediyordum, ama kendime olan güvenim artmıştı, ezilmekten o kadar korkmuyordum. Bana yapılan haksızlıkların açtığı o büyük yara artık kapanmış, içimdeki öfke alevi sönmüştü.

Konağa girerken önümde yürüyen Bessie: «Önce kahvaltı odasına git» dedi, «Küçük hanımlar oradadırlar.»

Bir an sonra o odada buldum kendimi. Eşyaların hepsi, Bay Brocklehurst'ün ilk defa karşısına çıktığım gün gibi aynı yerdeydiler, ocağın önünde aynı halı vardı. Kitaplığa bakınca, Bewick'in «İngiltere Kuşları» kitabının iki cildini üçüncü rafta, «Güliver'in Seyyahatleri» ile «Binbir Gece Masalları» nı üst rafta eski yerlerinde görür gibi oldum. Cansız şeyler değişmemişti, ama canlı olanlar tanınmayacak kadar değişmişlerdi.

İki genç hanım karşımdaydı; biri çok uzun boylu — hemen hemen Blanche Ingram kadardı — çok zayıf, soluk benizli, sert yüzlüydü; bir sofuluk hali vardı onda; siyah, düz etekli yünlü elbisesinin sadeliği, kolalı keten yakası, arkaya taranmış saçları, marabetlerinkine benzeyen ucu siyah boncuk kolyesi, kendini dine vermiş insan görünü-

şünü büsbütün artırıyordu. Bu uzun boylu, uçuk renkli hanımla eskiden tanıdığım Eliza arasında bir benzerlik olmadığı halde o olduğunu anladım.

Öteki de her halde Georgiana idi; ama hatırladığım on bir yaşındaki incecik, peri gibi Georgiana değil; bu tam açılmış bir çiçek, dolgun vücutlu, taş bebek gibi güzel, yüz çizgileri düzgün, baygın mavi gözlü, bukleli sarı saçlı bir hanımdı. Onun da elbisesi siyahtı, ama, kız kardeşinin kıyafetinden çok değişik, daha bol, daha zarifti; ablasınınki rahibe kıyafetine benzediği kadar, kendi elbisesi şık, modaya uygundu.

İki kardeşin her birinde annelerine benzeyen tek bir şey vardı: Uzun boylu, soluk yüzlü Eliza'da annesinin açık kahverengi gözleri vardı; tombul, parlak Georgiana'da annesininkine benzeyen çene ve çene kemiği şekli — belki biraz daha yumuşak olmakla beraber — gene de o zevk sever dolgun yüzüne tarif edilmez bir sertlik veriyordu.

Ben içeri girince hanımların ikisi de ayağa kalktılar, beni karşıladılar. İkisi de bana «Bayan Eyre» diye hitap ettiler. Eliza hiç gülümsemeden beni kısaca selâmladıktan sonra tekrar yerine oturdu, gözlerini ateşe dikti; sanki beni unutmuştu; Georgiana «Nasılsınız» dedikten sonra yolculuğumdan, havadan filan basmakalıp sözler söyledi; ağır ağır konuşuyordu, bu arada yan gözle beni yukarıdan aşağı ölçüyor, eski pelerinimin katlarına, başlığımın basit garnitürüne bakıyordu. Genç hanımlar hiç konuşmadan insana «rüküş» demesinin yolunu çok iyi bilirler: Bir yüksekten bakış, soğukça bir tavır, kayıtsız bir ses, bu konuda düşündüklerini, sözle ya da bir hareketle kabalık etmeye hacet kalmadan açıkça belirtir.

Oysa, kapalı olsun, açık olsun, hiç bir alaycı söz veya tavır eskisi gibi beni etkilemiyordu artık. Yengemin iki kızı arasında otururken, birinin beni tamamen unutmuş görünmesi, ötekinin yarı alaycı tavırları beni ne üzüyor, ne

öfkelendiriyordu, kendimi hayret edilecek kadar rahat hissediyordum. Doğrusu şu ki kafam çok başka şeylerle meşguldü; son birkaç ay içinde, bu hanımların yaratabilecekleri duygulardan çok daha önemli hisler doğmuştu içimde — onların bana veremeyecekleri o kadar acı üzüntüler, tatlı zevkler duymuştum ki, bana karşı takındıkları tavırlara hiç aldırmıyordum.

Biraz sonra Georgiana'ya sakin bir sesle sordum: «Bayan Reed nasıl?» Georgiana kendisine böyle serbestçe soru sormamı saygısızlık sayar gibi irkildi.

«Bayan Reed mi?» dedi, «Ha, annemi soruyorsun. Çok hastadır, onu bu akşam görebileceğini sanmıyorum.»

«Yukarı çıkıp geldiğimi ona söylersen çok memnun olurum,» dedim.

Georgiana mavi gözlerini öfkeyle açtı, bana ters ters baktı. «Beni görmek istediğini biliyorum» diye ilâve ettim. «İsteğini yerine getirmekle lüzumundan fazla gecikmek istemem.»

Eliza: «Annem akşam rahatsız edilmekten hoşlanmaz,» dedi.

Ayağa kalktım, şapkamı eldivenlerimi çıkardım, «Bessie'yi göreyim» dedim, «Her halde mutfaktadır. Bayan Reed'in bu akşam beni görmek isteyip istemediğini öğrenmesini ona söyleyeceğim.»

Gittim, Bessie'yi buldum, onu yengeme gönderdim. Sonra başka tedbirler de aldım. Benim eskiden beri huyum kibir ve azametten kaçmaktı. Bugün burada gördüğüm muamele bana bir yıl önce yapılsaydı, ertesi sabah Gateshead'den gitmeye karar verirdim; şimdi anlıyordum ki bu çok saçma bir şey olurdu. Yengemi görmek için bu kadar uzun bir yoldan gelmiştim, iyileşinceye — ya da ölünceye — kadar onun yanında kalmalıydım; kızlarının kibirlerine, deliliklerine aldırmayıp kendi başıma hareket etmeliydim. Gittim, kâhya kadını buldum, bana bir oda göster-

mesini, bir iki hafta kadar burada misafir kalacağımı söyledim, sandığımı odama taşıttım, kendim de peşinden gittim. Merdiven başında Bessie'ye rastladım.

«Hanım uyanık» dedi. Burada olduğunu söyledim. Gel bakalım, seni tanıyacak mı?»

Çok iyi bildiğim odaya gitmek için bana yol gösterilmesine hacet yoktu; eskiden azar işitmek, ya da ceza görmek için ne çok çağrılmıştım bu odaya. Bessie'den önce gittim, kapıyı yavaşça açtım; hava kararmış olduğundan masanın üstünde hafif bir ışık yanıyordu. Dört direkli, kehribar renkli perdeli kocaman yatak eski yerinde; tuvalet masası, koltuk, ayak iskemlesi de orada; o iskemlenin üstüne diz çökmem, özür dilemem kaç kere emredilmişti bana! Yakın bir köşeye baktım, eskiden çok korktuğum ince değneğin şeklini görür gibi oldum, titreyen ellerime ya da boynuma şaklamak için o köşeden fırlamayı beklerdi bu değnek. Yatağa yaklaştım, perdeleri açtım, yığılmış yastıkların üzerine doğru eğildim.

Bayan Reed'in yüzünü çok iyi hatırlıyordum; şimdi ona merakla bakıyordum; iyi ki vakitle kin ve öfke hisleri sönüyor; bu kadından acı bir nefretle ayrılmıştım; şimdi çektiği acılar karşısında duyduğum merhametle bütün kötülüklerini affetmek, onunla barışmak, dostça elini sıkmak arzusuyle ona dönmüştüm.

İyi tanıdığım yüzü gördüm. Her zamanki gibi sert, amansız; hiç bir şeyin yumuşatamadığı gözler; biraz yukarıya doğru kalkık âmirane, despotik kaşlar; bu yüz tehdit ve nefretle çatılıp nasıl bakardı bana! Onu şimdi seyrederken çocukluğumda duyduğum korkuların, azapların hatırası nasıl canlanıverdi! Bununla beraber eğildim, öptüm onu.

«Jane Eyre mi bu?» diye sordu.

«Evet, benim yenge. Nasılsınız, yengeciğim?»

Ona bir daha yenge demeyeceğime yemin etmiştim.

Yeminimi unutmak, bozmak şimdi günah olmaz diye düşündüm. Çarşafın dışında olan elini tuttum; elimi şefkatle sıksaydı gerçekten sevinecektim. Ama sert bir tabiat kolayca yumuşamadığı gibi içten duyulan nefret de kolayca yerinden sökülemezdi. Bayan Reed elini çekti, yüzünü benden çevirdi, gecenin sıcak olduğunu söyledi. Sonra gözlerini tekrar bana çevirdi, bakışları buz gibi soğuktu; hakkımdaki fikrinin, duygularının değişmeyeceğini hemen anladım. O taş gibi, şefkate kapalı, göz yaşıyle yumuşamayan gözlerinde, sonuna kadar beni kötü bir insan sayacağını görüyordum, çünkü benim iyi olduğuma inanmak onu memnun edemez, aksine, mahcup ederdi.

Önce acı, sonra hiddet duydum; onu yola getirmek, kendi tabiatına ve iradesine rağmen ona mâkim olmak kararı doğdu içime. Çocukluğumda olduğu gibi gözlerim doldu, ağlamamak için kendimi tuttum. Yatak ucuna bir sandalye getirdim, oturdum, yastıklara doğru eğildim.

«Beni çağırttınız, yenge,» dedim, «işte geldim; durumunuzun nasıl olduğunu anlayıncaya kadar yanınızda kalmak niyetindeyim.»

«Ha, elbette! Kızlarımı gördün mü?»

«Evet.»

«Peki, söyle onlara, seninle bazı şeyler konuşacağım, o zamana kadar burada kalmanı istiyorum; bu gece geç oldu artık, pek hatırlamıyorum ama sana bir diyeceğim vardı, neydi o bakayım...»

Boş bakışlar, değişik konuşma tarzı, bir zaman demir gibi olan vücudunun yıkılmış olduğunu belli ediyordu. Sinirli bir hareketle döndü, yorganı üzerine çekmek istedi; dirseğini yorganın bir köşesine basmıştı, hemen öfkelendi:

«Doğru otursana,» dedi, «yorganımı tutma öyle, sinirleniyorum. Sen Jane Eyre misin?»

«Evet, Jane Eyre'im.»

«O çocuktan neler çektiğime kimse inanmaz. Öyle bir

yük bırakıldı ki üzerimde. Her gün, her saat beni kızdırırdı, anlaşılmaz huyları vardı, birdenbire parlar, her hareketimi durmadan garip bir şekilde izlerdi. Bir gün de deli gibi — ya da ifrit gibi — neler söyledi bana, hiç bir çocuk böyle konuşmaz, böyle davranmaz. Onu evden çıkarınca rahat ettim. Lowood'da ne yaptılar ona? Orada humma çıkmıştı, öğrencilerin çoğu ölmüştü, ama o ölmedi — oysa ben öldüğünü söyledim — keşke ölseydi!»

«Garip bir istek bu, Bayan Reed; ondan niçin bu kadar nefret ediyordunuz?»

«Onun annesini de hiç sevmezdim, kocamın tek kardeşiydi, kocam onu canı gibi severdi; yoksul bir adamla evlendiğinde ailesi onu reddetti ama kocam aileye karşı çıktı; kardeşinin ölüm haberi gelince aptal gibi ağladı. Çocuğu getirtmek için direndi, oysa yalvarmıştım ona çocuğu sütnineye versin, bakım masrafını ödesin diye. Çocuğu görür görmez nefret ettim ondan, hastalıklı, cılız bir şeydi, bütün gün beşiğinde sızlar dururdu, öteki çocuklar gibi yüksek sesle ağlamaz, vık vık inlerdi. Kocam acırdı ona, kendi çocuğuymuş gibi bakardı, kucağına alırdı; kendi çocuklarıyle bile bu kadar meşgul olmamıştı. Onu benim çocuklarıma sevdirmeye çalıştı ama yavrularım onu çekemezlerdi, sevmediklerini görünce de babaları onlara kızardı. Son hastalığında kocam onu hep yanına getirtirdi, ölmeden bir saat önce o baş belâsına evimde bakacağıma yemin ettirdi bana, ona bakmak yoksullar evinden bir piçe bakmak kadar ağır gelmişti bana. Ama kocam yufka yürekliydi, doğuştan öyleydi. İyi ki John babasına benzememiş, o bana, erkek kardeşlerime benzer, tam bir Gibson'dur. Ah, ne olur, bana işkence etmese! Ona verecek param kalmadı ki; yoksul olmaktayız. Hizmetçilerin yarısına yol verip evin bir kısmını kapatmalı, ya da kiraya vermeliyim — buna razı olamayacağım, ama nasıl geçineceğiz? Gelirimin üçte ikisi rehinlerin faizlerini ödemeye gidiyor. John

müthiş kumar oynuyor, hep de kaybediyor zavallı; hilekârların eline düşmüş. John battı, rezil oldu, görünüşü de korkunç, utandırıyor beni.»

Hasta çok heyecanlanmıştı. Yatağının öbür tarafında duran Bessie'ye: «Ben artık gitsem daha iyi olur» dedim.

«Evet, küçük hanım; akşama doğru hep böyle sayıklar, sabahleyin daha sakin olur.»

Kalktım. Bayan Reed «Dur!» diye seslendi, «Söylemek istediğim başka bir şey vardı. John korkutuyor beni, kendimi öldürürüm, seni öldürürüm deyip duruyor; bazen onu rüyamda, boğazında kocaman bir yara, ya da şişmiş, kapkara bir yüzle ölüm döşeğinde görüyorum. Bir çıkmaza girdim ki! Çok dertliyim. Ne yapmalı? Nerede para bulmalı?»

Bessie ona yatıştırıcı bir ilâç içirmeye çalıştı, güçlükle başardı bunu. Az sonra Bayan Reed sakinleşti, uykuya daldı. Ben de yanından ayrıldım.

Onunla ancak on gün geçtikten sonra tekrar konuşabildim. Ya durmadan sayıklıyor, ya da dalgın yatıyordu; doktor da helecan verecek şeylerden esirgenmesini tembih etmişti. O arada Georgiana ile Eliza'yla mümkün olduğu kadar iyi geçinmeye bakıyordum. Önce çok soğuk davrandılar; Eliza günün yarısını dikiş dikmek, okumak ya da yazmakla geçiriyor, bana da kardeşine de tek lâf söylemiyordu. Georgiana saatlerce kanaryasına saçma sapan bir şeyler söylüyor, gevezelik ediyor, ben odada yokmuşum gibi davranıyordu. Ben kendimi avutacak, vakit geçirecek bir şey bulamıyor gibi görünmemeye kararlıydım. Resim takımlarımı getirmiştim, onlardan çok yararlandım.

Kalem kutusunu ve birkaç kâğıt alıp, kardeşlerden uzak, bir pencerenin yanında oturur, hayalimden geçen binbir türlü değişik şeylerin resmini çizmekle meşgul olurdum. İki kaya arasında görünen deniz, doğan ayın önünden geçen bir gemi, bir demet kamış ve su yaprakları ara-

sında yükselen, başına nilüfer çiçeklerinden bir taç takmış bir su perisi, yaban gülleri altında bir serçe yuvasının kenarına konmuş küçücük bir cin.

Bir sabah, insan yüzü çizmeye başladım, ne gibi bir yüz olacağını bilmiyor, düşünmüyordum. Yumuşak bir karakalem aldım, ucunu kalınlaştırdım, çalışmaya başladım. Az sonra kâğıdın üstünde geniş, çıkık bir alın, dört köşe bir yüzün çevresi belirdi; bu şekil hoşuma gitti, elim çabucak yüz çizgilerini de ilâve etti. Bu alnın altına düz, kalın kaşlar yakışırdı; sonra, düzgün, kabarık delikli bir burun, esnek bir ağız — ama ince dudaklı değil — kendiliklerinden eklendiler resme; sonra, ortasından aşağı doğru çukurlu metin bir çene; elbette kara favoriler de lâzım; şakaklarında kabarık, alnın üstünde dalgalı kapkara saçlar. Şimdi iş gözlere gelmişti: Çok dikkatli çizmek lâzım olduğu için onları sona bırakmıştım. Güzel bir biçim verdim o gözlere, kirpiklerini uzun, simsiyah yaptım; gözbebekleri iri, parlak oldu. Resme baktım: «İyi!» dedim kendi kendime, ama tamam değil; kuvvet vermek, ruh vermek ister; parlaklığını meydana çıkarmak için gözlerin gölgelerini daha çok kararttım; isabetli bir iki çizginin de ilâvesi başarıyı sağladı. Şimdi gözlerimin altında bir dost yüzü vardı. O iki genç hanımın bana sırt çevirmesine kim önem verir? Konuşacak gibi canlı olan resme gülümseyerek bakıyordum, dalmıştım, memnundum.

Eliza: «Tanıdığınız birinin portresi mi bu?» diye sordu. Ben farkına varmadan yanıma yaklaşmıştı. Hayalimden çizdiğim bir baş olduğunu söyledim, resmi öteki kâğıtların altına soktum. Yalan söylüyordum elbet; aslında, kendisine tıpkı benzeyen Bay Rochester'in portresiydi bu. Ama Eliza'yı ya da benden başka herhangi bir kimseyi ilgilendirmezdi. Georgiana da resimlere bakmaya geldi, hepsini çok beğendi ama «Çirkin bir adam» dediği portreyi sevmedi. İki kardeş maharetime şaşmış gibi göründü-

ler. Onların portresini yapmayı teklif ettim; birer birer poz verdiler bana, karakalemle resimlerini yaptım. Sonra Georgiana albümünü gösterdi, ona suluboya bir manzara ekleyeceğimi vaat ettim. Georgiana'nın hemen keyfi geldi. Parkta bir gezinti yapmamızı teklif etti. Dışarıya çıkalı iki saat geçmeden samimî bir sohbete dalmıştık. Georgiana, iki yıl önce Londra'da geçirdiği çok eğlenceli kış mevsimini, orada ne kadar beğenildiğini anlattı, hatta gönlünü fethettiği asilzadeden de biraz söz etti. Öğleden sonra ve akşam üstü tekrar konuşmaya başladığında daha çok tafsilât verdi, bazı tatlı konuşmaları, duygulu sahneleri de anlattı; kısacası, o gün, sosyete hayatını canlandıran bir romanı sanki okumuştu bana. Bu türlü konuşmalar her gün tekrarlanıyordu, hep aynı konu üzerindeydiler: Kendisi, aşkları, dertleri. Gariptir, annesinin hastalığı, ağabeyinin ölümü, ailenin şimdiki bozuk durumu hakkında tek kelime söylemedi. Zihni yalnız geçmiş eğlencelerin hatırasıyle, gelecekte gene eğlenceye dalmak isteğiyle doluydu. Annesinin hasta yattığı odada günde beş dakikadan fazla kalmazdı.

Eliza az konuşurdu — konuşacak vakti de yoktu galiba; ömründe onun kadar meşgul bir insan görmemiştim; ama ne yaptığını anlamak, faaliyetinin sonuçlarını keşfetmek zordu. Çalar saati onu erkenden uyandırırdı. Kahvaltıdan önce neler yaptığını bilmem, ama kahvaltıdan sonra günü belirli bölümlere ayrılmıştı; her saate göre başka bir işi vardı. Günde üç defa küçük bir kitabı dikkatle okurdu; yakından bakınca bunun dua kitabı olduğunu gördüm. Bunda kendisini bu kadar ilgilendirenin ne olduğunu sordum, «Talimat» dedi. Üç saatini el işine verirdi; hemen hemen bir halı kadar büyük, dört köşe, kırmızı bir kumaşın kenarlarını sırmalı iplikle dikiyordu. Bunu ne yapacağını sordum, Gateshead dolaylarında yeni inşa edilen bir kilisenin mihrap örtüsü olduğunu söyledi. İki saatini ha-

tıra defterini yazmaya ayırırdı; iki saat mutfak bahçesinde kendi kendine çalışırdı, bir saat de hesaplarını yapardı. Arkadaşa, konuşmaya ihtiyacı yok gibi görünürdü. Böylece mutluydu sanırım, bu düzen ona yetiyordu; en çok sinirlendiği şey, saati saatine yaptığı bu işlerin intizamını bozacak bir olayın çıkmasıydı.

Bir akşam, konuşmaya biraz daha istekli olduğu bir sırada Eliza, ağabeyi John'un tavır ve hareketleri, ailesini iflâsa doğru sürüklemesi kendisini çok üzmüş olduğunu söyledi; ama şimdi içi rahatlamış, bir karara varmış. Kendi parasını emniyete almayı sağlamış; annesi ölünce (iyileşemeyeceğini, hatta daha uzun süre yaşamayacağını rahatlıkla söylüyordu) çoktan beri gerçekleştirmek istediği bir emeline ulaşacaktı. Kurduğu düzenin bozulamayacağı sakin bir yere çekilecek, kendisiyle bu boş dünya arasında bir duvar çekecekti. «Georgiana da seninle beraber gelecek mi?» diye sordum.

«Yok canım!» dedi, «Georgiana ile aramızda hiç bir eşitlik yoktur, hiç bir zaman da olmamıştır. Ben onun yükünü çekemem, Georgiana kendi yolunda gider, ben kendi yolumda.»

Georgiana bana içini dökmediği zaman, vaktinin çoğunu bir kanepeye uzanarak evin sıkıcı olduğundan yakınmakla geçirirdi. «Gibson yengem keşke beni davet etse!» deyip dururdu. «Her şey olup bittikten sonra bir iki ay buradan uzaklaşsam ne kadar iyi olurdu.» Her şeyin olup bitmesinden ne kastettiğini sormadım ama, her halde annesinin ölmesi, cenaze merasiminin bitmesi demek istiyordu. Genellikle Eliza kız kardeşinin tembelliğine, şikâyetlerine hiç aldırmazdı, karşısında böyle söylenen, sırt üstü yatan biri yokmuş gibi davranırdı. Ama bir gün, hesap defterini kaldırıp dikişini eline alırken Georgiana'ya şöyle çıkıştı :

Georgiana, senden daha boş, daha gülünç bir hayvan dünyaya gelmemiştir. Senin doğmaya hakkın yoktu, çünkü hayattan faydalanmıyorsun. Aklı başında bir insan gibi kendin için, kendi içinde, kendinle yaşayacağın yerde, zayıflığını başka bir kimsenin gücüne bağlamaya çalışmaktan başka bir şey yapmıyorsun. Senin gibi şişko, güçsüz, kof, faydasız bir kimsenin yükünü taşımaya razı olacak bir kişiyi bulamayınca, fena muamele gördüğünden, ihmal edildiğinden, mutsuz olduğundan yakınıyorsun. Sense hayat durmadan değişen, hoş heyecanlı sahnelerden ibaret olmalı, yoksa dünyayı zindan gibi görürsün; beğenilmelisin, sana kur yapılmalı, iltifatlar yağdırmalı, sana müzik, dans, kalabalık lâzım, yoksa solar ölürsün. Kendi çabalarından, iradenden başka kimseye muhtaç olmamak için bir düzen kuracak kadar aklın yok mu? Bir günü al, onu bölümlere ayır, her bölüme ayrı bir iş hasret; işsiz geçen bir çeyrek saat, on dakika, beş dakika bırakma, hepsini hesaba kat; her işi sırasiyle, şaşmaz bir düzenle yap, böylece günün başlamasıyle bitmesi bir olur, farkına bile varmazsın; boş bir anını doldurmaya yardım etti diye kimseye borçlu olmazsın; kimsenin arkadaşlığını, konuşmasını, sevgisini, sabrını aramaya lüzum kalmaz; kısacası, bağımsız bir insan gibi yaşarsın. Sana verdiğim bu ilk ve son öğüdü dinle; o zaman ne beni, ne başka bir kimseyi ne olursa olsun aramazsın; öğüdüme kulak asma, şimdiye kadar yaptığın gibi birtakım arzular içinde kıvran, sızla, tembellki et aptallığının cezasını, dayanılamayacak kadar acı da olsa, çekersin. Bunu sana açık söylüyorum; dinle beni: Şimdi söyleyeceğimi tekrar edecek değilim, ama dediğimi hiç şaşmadan yapacağım. Annem öldükten sonra artık seninle olan alâkamı keseceğim, tabutu Gateshead Kilisesinin mahzenine taşındığı andan sonra birbirimizi hiç tanımamış kadar ayrı olacağız. Tesadüf eseri olarak aynı ana ve babadan doğmuş olduğumuz için bana en za-

yıf bir bağla bile bağlı olduğunu iddia edebileceğini sanıyorsan yanılıyorsun. Bunu da söyleyeyim sana: Şayet senle benden gayrı bütün insanlar yok olsa da dünya yüzünde yalnız ikimiz kalsak, ben seni eski dünyada bırakır yeni bir dünyaya giderdim.»

Eliza sustu.

Georgiana: «Bu nutku çekmek zahmetine boş yere girdin,» dedi. Dünyanın en bencil, en kalpsiz yaratığı olduğunu herkes biliyor; bana karşı olan kinini, nefretini de ben biliyorum. Lord Elwin Vere meselesinde bana oynadığın oyunla bunun bir örneğini vermiştin zaten. Benim senden yüksek olmamı, asalet ünvanı almamı, senin suratını gösteremeyeceğin çevrelerde benim kabul edilmemi çekemedin, casusluk ettin, gammazladın beni; ümitlerimi ebediyen mahvettin.» Georgiana mendilini çıkardı, burnunu sildi, bu hali de bir saat kadar sürdü. Eliza buz gibi soğuk bir tavırla dikişine devam etti.

Gerçekten, bazı kimseler ruh cömertliğinden yoksundurlar; böyle bir duygunun eksikliği, karşımdaki iki kardeşten birini dayanılamayacak kadar sert, acı bir hale getirmiş, ötekini ise, insanı iğrendirecek kadar tatsızlaştırmıştı. Muhakemesiz duygular fazla su katılmış içki gibidir; ama duygusuz muhakeme de bir insanın yutamayacağı kadar acı, sert bir lokmadır.

Yağmurlu bir gün, öğleden sonra Georgiana bir roman okurken kanepede uyuyakalmıştı; Eliza yeni kilisede okunacak bir duayı dinlemeye gitmişti — din işlerinde merasime pek sıkı bağlıydı: Din ödevi saydığı görevleri yerine getirmesine, hava şartları ne olursa olsun, hiç bir şey engel olamazdı, her pazar üç defa kiliseye gider, hafta günlerinde de dua okundukça gene giderdi.

Yukarıda ihmal edilmiş gibi yatan ölüm döşeğindeki hastayı gidip göreyim diye düşündüm; hizmetçiler bile ona

ancak ara sıra bakarlardı; ücretli hastabakıcı da, başıboş bırakıldığı için sık sık odadan kaçardı. Bessie sadakatlıydı, ama kendi ailesine de bakması gerekiyordu, ancak vakit bulunca konağa geliyordu. Umduğum gibi odada hastayı bekleyen kimse yoktu; hastabakıcı ortadan kaybolmuştu; hasta kımıldamadan yatıyor, dalgın gibiydi; sararmış yüzü yastığa gömülmüştü; ocaktaki ateş sönmekteydi; ateşi canlandırdım, yatak çarşaflarını düzelttim, bana artık gözlerini çeviremeyen kadıncağıza baktım, sonra pencereye doğru gittim.

Yağmur camlara hızla vuruyor, fırtına şiddetle esiyordu. «Şimdi burada yatan insan, yakında yeryüzündeki fırtınaların dışında bulunacak, ama maddî vücuttan kurtulmak için çırpınan ruh uçunca nereye gidecektir?» diye düşünüyordum.

Bu büyük muamma zihnime takılmışken Helen Burns aklıma geldi; ölürken söylediği sözleri, inancı, vücuttan kurtulan ruhların eşitliği hakkındaki felsefesi aklıma geldi. Hiç unutamadığım, sakin ölüm döşeğinde Tanrısına kavuşmak arzusunu fısıldayan sesini dinliyordum, sararmış yüzündeki ruhanî görünüşü, ilâhî bakışı gözümün önüne geliyordu. O esnada, arkamdaki yataktan gelen zayıf bir sesin «Kim var orada?» dediğini işittim.

Bayan Reed'in günlerden beri konuşmamış olduğunu biliyordum; canlanıyor muydu? Yanına gittim :

«Benim, yenge,» dedim.

«Ben kim? Kimsin sen?» Bana şaşırmış, ürkmüş gibi baktı ama bakışı şuursuz değildi. «Sen bana yabancısın. Bessie nerede?»

«Kapıcı evindedir, yenge.»

«Yenge... Bana yenge diyen kim? Sen Gibson'lardan biri değilsin; ama ben seni tanıyacağım: Bu yüz, gözler,

alın, bana yabancı gelmiyor. Sen birine benziyorsun — Jane Eyre'e benziyorsun.»

Cevap vermedim. Kim olduğumu söylersem ona şok tesiri yapar diye korktum.

«Evet,» dedi, «yanılıyorum galiba, aklım bazı aldatıyor beni. Jane Eyre'i görmek istiyordum, olmayan yerde benzerlikler geçiyor hayalimden. Hem de sekiz seneden beri o çok değişmiş olmalı.» Yavaş yavaş konuşmaya başladım: Zannettiği ve görmek istediği Jane Eyre olduğumu söyledim; beni anladığını, aklı başında olduğunu görünce, Bessie'nin beni getirmek için kocasını Thornfield'e göndermiş olduğunu anlattım.

«Çok hastayım, biliyorum,» dedi. «Biraz önce dönmeye çalıştım, kımıldanamadım. Ölmeden önce, vicdanımı rahatsız eden bir şeyden kurtulmak istiyorum. İnsan sıhhattayken önemsemediği bir şeyi son saati yaklaşınca ağır bir yük gibi duyuyor. Hemşire burada mı? Senden başka kimse var mı odada?»

Yalnız olduğumuzu söyledim.

«Evet, sana iki defa kötülük ettim, şimdi pişmanım. Birincisi, seni kendi çocuğum gibi büyüteceğim diye kocama verdiğim sözü tutmadım. İkincisi...» durdu, sonra kendi kendine mırıldandı: «Belki de o kadar önemli değildir; ya iyileşirsem? Kendimi ona karşı küçük düşürmek bana ağır geliyor.»

Kımıldamak istedi, yapamadı; yüzü değişti — içinde bir şeyler duymuş gibi göründü — belki de son nefesin habercisiydi bu.

«Neyse, söyleyeyim de olsun bitsin artık. Ahret kapısı açılıyor önümde. Jane, tuvalet kutumu aç, içinde bir mektup göreceksin, onu al.»

Dediğini yaptım. «Oku mektubu,» dedi. Kısa bir yazıydı, okudum :

«Hanımefendi,

«Bana yeğenim Jane Eyre'in adresini göndermek lûtfunda bulunmanızı, onun nasıl olduğunu bildirmenizi rica ederim. Niyetim ona yakında bir mektup yazıp Madeira'ya yanıma gelmesini istemektir. Allahın yardımiyle rahat geçinebilecek bir duruma gelmiş bulunuyorum. Bekâr ve çocuksuz olduğumdan öldükten sonra neyim varsa ona bırakmak istiyorum.»

«Saygılarımda,»
«John Eyre, Madeira»

Mektubun tarihi üç yıl öncekiydi. «Bundan neden haberim olmadı?» dedim.

«Çünkü senin refaha kavuşmana yardım etmeyecek kadar nefret ediyordum senden. Bana karşı nasıl davrandığını unutamıyordum, Jane, nasıl delice bir öfkeyle bana karşı gelmiştin! Dünyada herkesten çok benden nefret ettiğini nasıl vahşî bir sesle söylemiştin! Beni düşünmek bile seni tiksindirdiğini, sana karşı gaddarca davrandığımı söylerken bakışların, sesin, bir çocuğunkine hiç benzemiyordu. İçindeki zehiri böyle birdenbire boşalttığın zaman içime dolan hisleri de unutamam! Korkmuştum, sanki dövdüğüm ya da ittiğim bir hayvan başını kaldırmış bana insan gözleriyle bakıyor, insan sesiyle beni lânetliyor gibi gelmişti! — Su ver bana! Ah! Çabuk ol!»

İstediği suyu verirken «Yengeciğim» dedim, «artık bunları düşünmeyiniz, aklınızdan çıkarınız. Hiddetli sözlerimi bağışlayınız, o zaman çocuktum, aradan sekiz dokuz yıl geçti.»

Söylediklerimi dinlemedi; suyu içip nefes aldıktan sonra devam etti :

«Söylüyorum sana, unutamıyordum, senden öç aldım. Amcanın seni evlatlık edinmesine, refaha kavuşturmasına tahammül edemezdim. Kendisine yazdım: Onu hayal kırık-

lığına uğratmaktan üzüldüğümü, ama Jane Eyre'in Lowood'daki tifüs hummasına kapılarak öldüğünü bildirdim. Şimdi nasıl istersen öyle yap, ona yaz, benim söylediğimin yalan olduğunu istersen hemen bildir. Sen bana işkence olmak için doğmuşsun galiba. Sen olmasaydın hiç bir zaman böyle bir şey yapmak aklıma gelmezdi. Şimdi son nefesimde bile yaptığım şeyi hatırlamak beynimi kemiriyor.»

«Yengeciğim, bunları unutsanız, beni affetseniz...»

«Senin çok kötü huyun var, bugüne kadar anlayamadım seni; dokuz yıl davranışlarıma sabırla sükûnetle boyun eğdin de bir yıl sonra neden birdenbire çıglın gibi ateş püskürdün, patladın, buna bir türlü aklım ermiyor.»

«Benim huyum sandığınız kadar kötü değil, yenge; ateşliyim ama kinci değilim. Küçükken, kabul etseydiniz sizi sevmeye hazırdım, şimdi de benimle barışmanızı ne kadar isterdim. Öpün beni, yengeciğim.»

Yanağımı dudaklarına yaklaştırdım, ama öpmek istemedi. Yatağın üstüne eğilince nefesini kestiğimi söyledi; tekrar su istedi, verdiğim suyu içerken onu kolumla, desteklemiştim, buz gibi soğuk, nemli elini tuttum; zayıf parmaklarını elimden çekti, camlaşan gözleri benden kaçıyordu. Sonunda :

«Beni sevseniz de sevmeseniz de ben sizi bütün kalbimle affediyorum. Şimdi Allah'tan af dileyiniz, rahata kavuşunuz.» dedim.

Zavallı, ıztırap içindeki kadın! Her zamanki düşüncelerini değiştirmesi için çok geçti artık: Yaşarken benden nefret etmişti, ölürken gene nefret edecekti.

Hastabakıcı içeriye girdi, arkasından Bessie geldi; yarım saat daha orada oyalandım, hastada bana karşı bir yumuşama alâmeti görürüm diye bekledim, ama öyle bir şey olmadı. Kendini kaybetmekteydi, bir daha da aklı başına gelmedi. O gece saat on ikide ölmüş, gözlerini kapamak için ne ben oradaydım ne de kızları. Ertesi sabah her

şey bitti diye bize haber verdiler. Bu arada onu hazırlamışlar, yatırmışlardı. Eliza'yla gittik ona baktık. Georgiana bağıra bağıra ağlıyor, içeriye girmekten korktuğunu söylüyordu. Sarah Reed'in bir zamanlar demir gibi sağlam, faal vücudu şimdi kaskatı, hareketsiz; o kıvılcım saçan gözleri, soğumuş gözkapaklarıyle örtülü; alnında, yüzünün sert çizgilerinde amansız ruhunun izi hâlâ belli. Bu ölünün karşısında garip hisler duydum; içim karardı, sızladı: Ama hiç bir tatlı, özlemli, ümitli, yumuşatıcı acıma hissi vermedi bana. Yalnız onun çektiği acıları düşünerek kederlendim, kendim bir şey kaybettiğim için değil. Bu şekildeki ölümün korkusunu acıyla duydum, göz yaşı dökmedim.

Eliza annesine sükûnetle baktı. Birkaç dakika süren bir sessizlikten sonra: «Yapısı sağlamdı, daha uzun yıllar yaşayabilirdi; dertler kısalttı ömrünü,» dedi. Dudakları bir an titrer gibi sıkıştı, sonra döndü, odadan çıktı, ben de gittim. Hiç birimiz tek bir göz yaşı dökmemiştik.

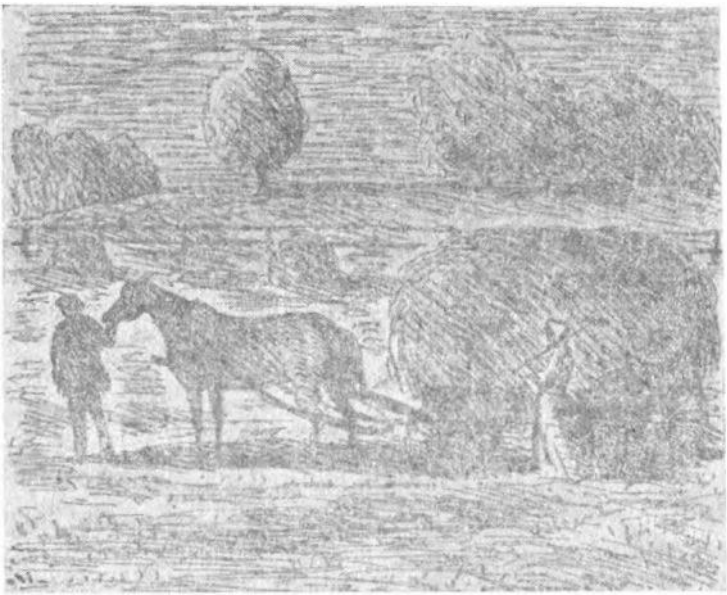

BÖLÜM 22

Bay Rochester bana ancak bir haftalık izin vermişti; oysa ben bir aydan önce Gateshead'den ayrılamadım. Cenaze merasiminden hemen sonra gitmek istemiştim, ama Georgiana, kendi Londra'ya gidinceye kadar kalayım diye yalvarmıştı; cenazede bulunmak ve kız kardeşinin işlerini düzene koymak için gelmiş olan Bay Gibson, en sonunda yeğenini Londra'ya davet etmişti. Georgiana Eliza'yla yalnız kalmaktan korktuğunu söylüyordu; üzüntü, korku içindeyken ablası ona hiç bir yakınlık göstermiyor, destek olmuyor, hazırlıklarına yardım etmiyordu; ben de onun budalaca korkularına, bencil sızlamalarına sabırla katlandım,

dikişlerini dikmek, bavullarını hazırlamak için elimden geldiği kadar yardım ettim. Gerçi ben çalışırken o boş duruyordu; kendi kendime düşünüyordum: «Seninle birlikte yaşayacak olsaydım başka türlü yapardım, böyle boyun eğmezdim, yapacağın şeyleri sana zorla yaptırırdım, yoksa iş yüzüstü kalırdı; bir de bu yarı samimî sızlamalarını kendi içinde saklamanı sağlardım. Ancak geçici bir zaman için birlikte olduğumuz, senin de üzüntülü bir durumda bulunduğun için bu kadar sabırlı, uysal davranıyorum.»

Sonunda Georgiana'yı selâmetledim. Bu sefer Eliza bir hafta daha kalmamı istedi. Bütün vaktini, dikkatini vermesi gereken işleri varmış, çünkü çok uzak bir yere gidecekmiş. Bütün gün odasına kapanıyor, kapıyı içeriden sürmeliyor, sandıklar dolduruyor, çekmeceleri boşaltıyor, kâğıtlar yakıyor, kimseyle konuşmuyordu. Benim eve bakmamı, misafirleri kabul etmemi, başsağlığı mektuplarına cevap vermemi istiyordu.

Bir sabah artık serbest olduğumu söyledi, «Kıymetli yardımın, sessiz davranışın için çok teşekkür ederim,» dedi, «Seninle yaşamak Georgiana ile yaşamaktan ne kadar başkaymış; hayatta kendine düşen görevleri yapıyorsun, kimseye yük olmuyorsun. Yarın ben Fransa'ya gideceğim, Lisle şehrinde manastır denilebilecek bir din evine yerleşeceğim. Orada rahat edeceğim, kimse beni rahatsız etmeyecek; bir müddet Roma katoliklerinin mezheplerini inceleyeceğim, dinlerinin şartlarını dikkatle tetkik edeceğim; bunların umduğum gibi her şeyin dürüstlükle, düzenle yapılmasına en uygun olduğunu görürsem katolik olacağım, belki de rahibe olurum.»

Bu kararına karşı ne hayret gösterdim, ne de onu niyetinden caydırmaya çalıştım. «Tam sana uygun olacak bir şey bu,» diye düşündüm, «hayırlı olsun!»

Ayrılırken: «Allaha ısmarladık, Jane Eyre,» dedi. «Hayatta yolun açık olsun. Aklı başında bir kızsın sen.»

«Senin de aklın başında, Eliza; ama yazık ki bir yıl sonra bir Fransız manastırının duvarları arkasında kapalı kalacaksın. Ama benim ilgileneceğim bir şey değil bu; madem ki öyle istiyorsun, ben karışmam.»

Eliza: «Doğru söyledin,» dedi, ve her birimiz kendi yolumuza gitmek üzere ayrıldık. Ondan ve kardeşinden burada tekrar söz etmeyeceğime göre, bildiklerimi şimdiden söyleyeyim: Georgiana zengin, yıpranmış bir salon adamiyle evlenerek durumunu sağlama bağladı; Eliza rahibe oldu; tecrübe devresini geçirdiği manastırın şimdi beş rahibesidir; bütün servetini o manastıra bağışladı.

Uzun ya da kısa bir ayrılıktan sonra evlerine dönen insanlar ne duyarlar? Bunu bilmiyordum, şimdiye kadar böyle bir şey hissetmemiştim. Çocukken uzun bir yürüyüşten sonra Gateshead konağına dönüp üşümüş, somurtmuş göründüğüm için azar işittiğimi hatırlıyordum, ya da kiliseden Lowood okuluna bol bir yemek, parlak bir ateş bulmak özlemini çektiğimi, hiç birini bulamadığımı da hatırlıyordum. Bu iki eve dönüşün ne hoş, ne de istenecek bir tarafı vardı; bir noktaya yaklaşırken gittikçe artan bir kuvvetin beni çektiğini hiç duymamıştım. Thornfield'e dönüş yeni bir tecrübe olacaktı.

Yolculuğum sıkıcı, çok sıkıcı geldi bana; bir gün yetmiş kilometre kadar bir yol, bir handa gecelemek, ertesi gün de o kadar bir yol. İlk on iki saat süresince Bayan Reed'in son anlarını düşündüm; bozulmuş, sararmış yüzünü görüyordum; garip bir şekilde değişmiş sesini işitiyordum. Cenaze gününü, tabutu, onu taşıyan arabayı, arkasında yürüyen siyahlar giymiş kiracıların, uşak ve hizmetçilerin — hısım akraba pek azdı — teşkil ettiği sırayı, açık kabri, sessiz kiliseyi, duaları, aklımdan geçiriyordum. Sonra Eliza ile Georgiana'yı düşündüm: Birini bir balo salonunda, ötekini manastırdaki hücresinde görüyordum. Başka başka kişiliklerini, hülyalarını tahlil ediyordum. Bü-

yük bir kente varınca bu düşüncelerim dağıldı; gene başka bir yöne çevrildiler, yolcu yatağımda yatarken hatıraları bıraktım, geleceği düşündüm.

Thornfield'e dönüyordum; ama ne kadar kalacaktım orada? Uzun zaman değil, bundan emindim. Gateshead'de bulunduğum sırada Bayan Fairfax'tan bir mektup almıştım; misafirler dağılmışlar, Bay Rochester üç hafta önce Londra'ya gitmiş, on beş gün sonra dönmesi bekleniyormuş; bir araba satın almaktan bahsettiği için onun düğün hazırlıklariyle meşgul olduğu tahmin ediliyormuş. Bayan Fairfax, efendisinin Bayan Ingram'la evlenmek istemesinin ona acayip geldiğini, ama herkesin söylediğine ve kendisinin de gördüğüne göre düğünün pek yakında olacağından şüphe olmadığını yazmıştı. İçimden: «Şüphe etseniz tuhaf olur, ben buna inanıyorum» diye düşünmüştüm.

Sonra şu soru aklıma saplandı; «Nereye gidecektim?» Bütün gece rüyamda Blanche Ingram'ı gördüm; canlı bir sabah rüyasında, Blanche Thornfield malikânesinin kapılarını yüzüme kapıyor, parmağıyle bana başka bir yol gösteriyordu; Bay Rochester kollarını kavuşturmuş, alaycı bir gülüşle bizi seyrediyordu.

Geleceğim günü Bayan Fairfax'a tam olarak bildirmemiştim; beni karşılamak için Millcote'a araba gönderilmesini istemiyordum. Niyetim Thornfield'e kadar bir başıma rahatça yürümekti. Sandığımı hanın seyisine emanet ederek o haziran akşamı saat altıda George Hanından ayrıldım, tarlalar arasından geçen tenha yolda Thirnfield'e doğru yürüdüm.

Hava sakin, yumuşak olduğu halde parlak bir yaz akşamı değildi. Yol boyunca harmancıların çalıştıklarını gördüm; gökyüzü bulutsuz olmamakla beraber iyi hava habercisiydi, mavi göründüğü yerlerde gök berraktı, ince bulut tabakaları yüksekteydi; batı tarafında da hiç bir yağmur belirtisi kızıllığı soğutmuyordu, sanki bulutların ar-

kasında bir ateş yanıyor, aralıklarından altın rengiyle karışık kırmızı ışıklar saçıyordu.

Önümdeki yolun kısaldığını görünce sevindim; o kadar sevindim ki durdum, bu duygunun ne demek olduğunu kendime sordum; kendi evime, her zaman kalacağım bir yuvaya, beni seven, bekleyen dostların olduğu bir yere gitmediğimi kendime hatırlattım. «Bayan Fairfax sana gülümseyerek "hoş geldin" diyecek elbet; küçük Adèle zıplayacak, el çırpacak, ama pekalâ biliyorum ki sen başka birini düşünüyorsun, oysa onun aklı sende değil», diyordum.

Ama gençlik kadar inatçı, tecrübesizlik kadar kör bir şey var mı dünyada? Bunların sesi: «Bay Rochester bana baksa da, bakmasa da, onun yüzünü tekrar görmek büyük bir zevktir» diyordu bana, «Acele et, acele et! Fırsat varken onun yanında bulun, birkaç gün ya da birkaç hafta sonra ondan ebediyen ayrılacaksın!» Sonra, içimde yeni doğan, benimsemeye razı olmak istemediğim bir helecanı boğarak ileriye doğru koştum.

Thornfield tarlalarında da harman savruluyor — daha doğrusu işçiler, tırmıkları omuzlarında, evlerine dönüyorlar; şimdi gelmiş bulunuyorum, bir iki tarlayı aşıp yolun karşı tarafına geçeceğim, parmaklık kapılarına varacağım; yol kenarlarında güller nasıl açmış! Ama onları koparmağa vaktim yok. Yüksek bir yaban gülü ağacının yanından geçiyorum, yapraklı, çiçekli dalları yola doğru uzanıyor; taş basamaklı dar çit kapısını görüyorum — orada oturan, elinde bir kitapla kalem, yazı yazan Bay Rochester'i görüyorum!

Peki, o bir hayalet değil, neden sinirlerim boşalıveriyor? Bir an kendime hâkim değilim. Ne demek bu? Onu görünce böyle titremek, sesimi kaybetmek, kaskatı kalmak olur şey mi? Kımıldayabildiğim anda geri döneceğim; kendimi rezil etmemeliyim. Eve giden başka bir yol biliyo-

rum — ama yirmi yol da bilsem faydası yok — o beni görmüştü.

«Hey!» diye seslendi, kitabını kalemini havaya kaldırdı. «Hoş geldin! Yaklaş bu tarafa.»

Yaklaştım ama bunu nasıl yaptığımı bilmiyorum, yaptığım hareketlerden pek haberim yok, yalnız sakin görünmeye gayret ediyorum; her şeyden çok da, gizlemeye çalıştığım duyguları açığa vurmaya direnen yüzümün kaslarını sakinleştirmeye uğraşıyorum. Ama yüzümde inik bir tül var. Kendimi toplamalıyım.

«Jane Eyre bu, öyle mi? Millcote'dan geliyorsun, hem de yürüyerek! Tam senin oynayacağın oyunlardan biri: Araba getirtip herkes gibi yoldan paldır küldür geleceğine, alaca karanlıkta bir rüya, ya da bir gölge gibi evine gizlice geliyorsun. Bu bir ay içinde neler yaptın bakalım?»

«Ölmüş olan yengemin yanındaydım efendim.»

«Al sana Jane usulü bir cevap! Melekler beni korusun — öbür dünyadan geliyormuş bu kız! Ölmüş insanların dünyasından! Bunu da akşam karanlığında beni yalnız bulunca yüzüme karşı söylüyor. Cesaret etsem, etten kemikten mi, yoksa bir gölge mi olduğunu anlamak için sana dokunurdum, seni cin seni; bataklıklarda uçuşan o mavi alevlerden birini tutmaya yeltenirdim ama sana el sürmem.» Bir an sustu, sonra devam etti: «Bir ay benden uzak kaldın, beni unuttun değil mi?»

Efendimi tekrar görmekten sevineceğimi biliyordum ama ondan yakın zamanda ayrılmak korkusu, ona göre hiç bir şey olmadığımı bilmek zevkimi kırıyordu .Oysa Bay Rochester'de (benim düşünceme göre) etrafına mutluluk vermek gücü o kadar büyüktü ki, benim gibi yabancı, yolunu şaşırmış kuşlara serptiği kırıntılar bile bir ziyafet gibiydi. Son sözleri yarama melhemdi; onu unutup unutmamam onun için önemli olduğunu ima ediyordu sanki.

Thornfield'den "evin" diye bahsetmişti; keşke evim olsaydı!

Bay Rochester parmaklık kapısından kalkmıştı; ben de geçmeme müsaade etmesini isteyemedim. Az sonra, «Londra'ya mı gittiniz?» diye sordum.

«Evet. Sana malûm mu oldu bu?»

«Bayan Fairfax yazdığı bir mektupta bildirmişti.»

«Ne yapmaya gittiğimi de bildirdi mi?»

«Evet efendim, bunu herkes biliyor.»

«Arabayı görmelisin, Jane. Bayan Rochester'e çok yakışacak mı, bana söylersin; o mor yastıklara yaslandığı vakit Kraliçe Boadicea'ya benzemeyecek mi? Jane, keşke dış görünüşüm ona daha uyacak gibi olsaydı; söyle, peri kız, beni yakışıklı yapacak bir büyü, iksir gibi bir şey veremez misin bana?»

«Hiç bir büyünün gücü yetmez buna,» dedim; içimden de: «Seven bir göz büyü yerine geçer,» diye düşündüm, «böyle gözler sizi yeter derecede güzel görür; daha doğrusu, sizin sert yüzünüzde güzellikten üstün bir kudret var.»

Bay Rochester, zihnimden geçenleri bazı şaşılacak bir ferasetle anlardı. Bu sefer verdiğim kaba cevaba aldırmadı, alelâde şeyler için harcamaya kıyamazmış gibi çok seyrek gösterdiği kendine has bir gülümseme ile bana baktı; bu gülümsemede bir duygu güneşi vardı, ışığını şimdi benim üzerime serpmişti.

«Geç, Janet,» dedi, parmaklığı aşmam için bana yol verdi. «Eve git, dolaşmaktan yorulan küçük ayaklarını bir dostun çatısı altında dinlendir.»

Şimdi yapacağım tek şey sözünü dinlemekti, fazla konuşmama lüzum yoktu. Bir şey söylemeden çitten geçtim, niyetim ondan sükûnetle ayrılmaktı. Ama içimden gelen bir şey beni tuttu, bir kuvvet beni ona doğru çevirdi, elimde olmayarak şu sözler ağzımdan döküldü :

«Bana gösterdiğiniz büyük iyilik için teşekkür ederim, Bay Rochester. Size geri dönmüş olmak beni çok sevindirdi; siz neredeyseniz benim evim orasıdır — başka evim yok benim.»

O kadar çabuk yürüdüm gittim ki isteseydi bile bana yetişemezdi. Küçük Adèle beni görünce sevinçten deliye döndü. Bayan Fairfax her zamanki dost yüzüyle beni karşıladı. Leah gülümsedi, Sophie bile sevinçle bana «bonsoir» dedi. Çok hoş bir şeydi bu. Bir insan için en büyük mutluluk sevildiğini görmek, istendiğini anlamak değil midir?

O gece, ilerisini görmemek için gözlerimi kapadım; yakın olan ayrılık ve kedere karşı beni uyaran sese kulaklarımı tıkadım. Çaydan sonra Bayan Fairfax örgüsünü almış, ben onun yanında alçak bir iskemlede oturmuştum; halının üstünde oturan Adèle bana sokulmuştu. Karşılıklı bir sevgi duygusu, huzur içinde, sanki bir altın halka gibi çevrelemişti bizi. «Allahım, yakında bizi birbirimizden ayırma» diye dua ediyordum içimden. Biz böylece otururken, Bay Rochester haber vermeden içeri girdi, bu dostluk manzarasından hoşlanmış gibi bize baktı, yaşlı hanımın evlatlığını tekrar yanında bulmaktan sevindiğini umduğunu, Adèle'in de «prête à croquer sa petite maman Anglaise» (*) olduğunu söyledi; bunun üzerine ben de, o evlendikten sonra bile bizi herhangi bir yerde himayesi altında tutmaya devam edeceğini, varlığından, güneşinden bizi yoksun bırakmayacağını ümit eder gibi oldum.

Dönüşümden sonra iki hafta süreyle Thornfield konağında sakin bir hava vardı. Efendinin evlenmesinden kimse söz etmiyordu, hiç bir hazırlık da görünmüyordu. Hemen her gün Bayan Fairfax'a «Bir şey işittiniz mi?» diye soruyordum, o da hayır diyordu. Bir defasında Bay Rochester'e gelin hanımı ne zaman eve getireceğini sorduğunu

(*) İngiliz anneciğini kıtır kıtır yemeğe hazır.

bana söyledi; ama o sadece şakacı bir sözle ve o garip bakışlarından biriyle cevap vermiş. Kadıncağız onun niyetinin ne olduğunu bir türlü anlayamıyordu.

Beni bir şey ayrıca şaşırtıyordu: Ingram Park'a gidip gelmeler yoktu. Gerçi orası otuz kilometre uzakta başka bir eyaletin sınırındaydı ama, ateşli bir aşk böyle bir mesafeye aldırır mıydı? Bay Rochester kadar ata binmeye alışık, yorulmak bilmez bir insan için oraya kadar gitmek atla bir sabah gezintisinden başka bir şey olmazdı. İçimde beslemeğe hiç de hakkım olmayan bazı ümitlere kapılmaya başlamıştım: Belki düğünden vazgeçilmişti? Belki söylentiler yanlıştı, belki iki taraftan biri fikrini değiştirmişti. Efendimin yüzüne bakıyor, üzüntülü mü diye anlamaya çalışıyordum. Ama yüzünün bu kadar sürekli olarak aydınlık, gölgesiz, tasasız olduğunu hiç görmemiştim. Adèle'le birlikte onunla geçirdiğimiz zamanlarda ben kaçınılmaz bir üzüntüye kapılarak bazen keyifsiz olursam, o neşeli bile olurdu. Hiç bir zaman böyle sık sık beni yanına çağırmamıştı, bana bu kadar yakınlık göstermemişti — ve ne yazık ki onu hiç bir zaman bu kadar çok sevmemiştim.

BÖLÜM 23

İngiltere üzerinde şahane bir yaz ortası hüküm sürüyordu. Uzun süre arka arkaya geçen günlerde öylesine temiz gökler, bu kadar parlak güneşler, dalgalarla çevrili yurdumuzda, teker teker de olsa, nadiren görülür. Sanki İtalya'nın havası, göçebe kuşlar sürüsü gibi güneyden gelmiş, dinlenmek için İngiltere'nin sahil kayalıklarına konmuştu. Harmanlar tamamen kalkmıştı. Thornfield çevresindeki tarlalar biçilmiş, yemyeşildi; yollar beyaz ve kuru; ağaçların yaprakları mevsimlik en güzel koyu renklerini almışlardı. Sık yapraklarla örtülmüş çalılık ve koruluklar,

aralarındaki güneşli çayırların açıklığı ile hoş bir tezat teşkil ediyordu.

Yaz orasında Adèle, Hay Lane'de öğle vaktine kadar yaban çileği toplamaktan yorulmuş, güneş batarken yatmıştı. Uykuya dalmasını bekledim, ondan sonra bahçeye çıktım.

Şu an, yirmi dört saatin en tatlısıydı. «Günün ateşi geçmiş», kavrulan ovayı, tepeyi, şimdi yağan çiğ serinletmişti. Güneşin battığı yerde yakut gibi kırmızı, alev gibi parlak bir ışık, dağ tepesinden yükseliyor, genişliyor, gittikçe yumuşayan renklerle gözyüzüne yayılıyordu. Doğu, kendine has tatlı mavisiyle mütevazi bir cevhere sahipti: Bu da, tek bir yıldızdı. Biraz sonra ay ile övünecekti, ama ay, henüz ufkun atlındaydı. Bir süre kaldırımda yürüdüm. Derken, bir pencereden hafif, çok iyi tanıdığım bir koku geldi; puro kokusu. Kitap odası penceresinin aralandığını gördüm. Oradan gözetilebileceğimi biliyordum. Yolumu değiştirdim, meyve bahçesine girdim. Bundan daha kuytu, cennete daha çok benzeyen bir köşe olamazdı. Bir yanda çok yüksek bir duvar, öbür yanda, yolun iki kenarındaki kayın ağaçları, buranın çimlikten görülmesine engel oluyordu. Dipteki çökük çit, tenha tarlaları ayıran tek bölmeydi. İki tarafı defne ağaçlı, dönemeçli bir yol, çite kadar iniyor, dibi kanepe ile çevrilmiş dev gibi bir atkestanesi ağacında bitiyordu. Burada insan göze görünmeden dolaşabilirdi. Yapraklardan bal gibi tatlı üsareler dökülürken, böyle bir sessizlik hüküm sürerken, akşam karanlığı ortalığı kaplarken, bu yerde ebediyen gezebileceğimi düşünüyordum. Ama yukarıdaki çiçek ve meyve tarhlarının daha açık bölümlerine vuran, doğan ayın ışığı, beni oraya çekti. Tam adımımı atarken, yerimde mıhlanmış gibi kaldım. Nedeni, işittiğim veya gördüğüm bir şey değildi: Gene o hafif kokuydu.

Güller, yaseminler, karanfiller, akşamlık güzel kokularını çoktan yaymışlardı. Bu yeni koku, ne ağaçtan ne de çiçekten geliyor, ne olduğunu iyi biliyorum. Bay Rochester'in purosu. Etrafıma bakıyor, kulak kabartıyorum. Meyvelerle dolu ağaçlar görüyorum. Yarım kilometre uzaktaki korulukta öten bir bülbülün sesini işitiyorum. Görünürde kımıldayan bir şey yok, yaklaşan bir ayak sesi duyulmuyor. Ama o koku gittikçe kuvvetleniyor. Kaçmalıyım. Meyve bahçesine açılan kapıya doğru gidiyorum, Bay Rochester'in içeri girdiğini görüyorum. Yana çekiliyorum, sarmaşıkların arasındaki girintiye sokuluyorum. Her halde fazla kalmaz, geldiği yere hemen döner. Ses çıkarmadan durursam beni hiç görmez.

Ama öyle olmadı. Akşam saati bana ne derece tatlı geliyorsa onun da o kadar hoşuna gidiyor. Yoluna devam ediyor. Frenk üzümü dallarını kaldırıyor, erik kadar iri meyvelere bakıyor. Şimdi olgun bir kiraz koparıyor; çiçekleri koklamak veya üzerlerindeki çiğ damlalarını seyretmek için eğiliyor. Önümden iri bir pervane vızıldayarak geçiyor. Bay Rochester'in ayağının dibindeki bir bitkiye konuyor. O, bunu görüyor ve bakmak için eğiliyor.

«Şimdi arkası dönük, hem de meşgul, sessizce yürürsem belki görünmeden savuşabilirim» diye düşündüm.

Çakılların çıtırtısı beni ele verir korkusuyle kenardaki çimlere bastım. Bay Rochester benim geçeceğim yerden bir, iki metre uzak olan çiçek tarhlarının arasında duruyordu. Pervaneyle meşgul görünüyordu. «Pekâlâ geçerim» dedim içimden. Ay ışığında bahçeye uzayan gölgesinin üstünden tam geçtiğim sırada o, arkasına bakmadan :

«Jane, gel şuna bak» dedi.

Ben hiç ses çıkarmamıştım. Onun da arkasında gözü yoktu. Acaba, gölgesinde duygu kabiliyeti mi var? Önce irkildim, sonra yanına yaklaştım.

«Kanatlarına bak» dedi. Antil adalarındaki böcekleri andırıyor. İngiltere'de bu kadar iri ve renkli gece böceğine sık rastlanmaz. A! uçtu!»

Pervane uzaklaştı. Ben de, mahcup, çekiliyordum. Bay Rochester arkamdan geldi, çite geldiğimiz zaman :

«Geri dön» dedi. Böyle güzel bir gece evde oturmak yazıktır. Hele böyle güneşin batması ayın doğmasıyle karşılaşırken kimse gidip yatmak istemez.»

Benim kusurlarımdan biri, ekseriya, hazırcevap olduğum halde, mazeret göstermekte bazen güçlük çekmemdir. Böyle durumlar da aksine her zaman, sıkıntıdan kurtulmak için benden uygun bir söz, ya da haklı bir mazeret beklendiği sırada çıkar. Bu saatte Bay Rochester'le beraber gölgeli bahçede gezinmek istemiyordum, ama yanından ayrılmak için bir bahane bulamıyordum. Ağır adımlarla peşinden yürürken kurtulma çarelerini aramakla meşguldüm. Yalnız, kendisi o kadar sakin ve ciddî görünüyordu ki, böyle bir sıkıntı duymaktan utandım. Ortada bir fenalık varsa, ya da ileride olacaksa, fenalık benim hayalimde olsa gerek. Onun içi rahat ve sakindi.

Defneli yoldan geçip çökük çit ve atkestanesi ağacına doğru ağır ağır indiğimiz sırada tekrar konuşmaya başladı :

«Jane, Thornfield yazın hoş bir yerdir, değil mi?»

«Evet efendim.»

«Senin doğa güzelliğini sevdiğine ve bağlanma kabiliyetine sahip olduğuna göre, buraya artık bir dereceye kadar bağlanmış olman gerek.»

«Gerçekten bağlandım.»

«Benim aklım ermez ama, anladığıma göre Adèle olacak o sersem çocuğa ve Bayan Fairfax'a karşı da yakınlık duymaktasın, değil mi?»

«Evet efendim. Ayrı ayrı her ikisini de seviyorum.»

«Onlardan ayrılırsan üzülür müsün?»

«Evet.»

«Yazık!» dedi. İçini çekti ve sustu.

Biraz sonra devam etti :

«Hayat daima böyledir işte. Tam hoşuna giden, rahat bir yere yerleştin mi, hemen bir ses çıkar, dinlenme saatinin geçtiğini, kalkıp gitmeni söyler.»

«Kalkıp gitmem mi gerekiyor efendim? Thornfield'den ayrılacak mıyım?»

«Ne yazık ki öyle Jane. Ben de üzülüyorum Jane ama galiba ayrılman gerekiyor.»

Bu bir darbeydi. Ama beni yıkmasına meydan vermedim.

«Peki efendim. Hareket emri çıkınca hazır olacağım.»

«Emir çıktı. Bu gece bildirmeliyim.

«Demek evleniyorsunuz efendim.»

«İyi bildin. Keskin zekânla tam üstüne bastın.»

«Yakında mı efendim?»

«Çok yakında benim... yani Jane. Şu kart bekâr boynumu evliliğin kutsal boyunduruğuna sokmak niyetinde olduğumu, Miss Ingram'ı bağrıma basacağımı (o da kolu koltuğu iyice dolduracak cinsten ya) benden ya da söylentilerden açıkça öğrenmiştin. Dediğim gibi... beni dinlesene Jane! Başını neden çeviriyorsun? Gene pervane mi arıyorsun? Sana şunu hatırlatmak isterim ki, mesuliyetli ve mevkiine uygun, senin o hayran olduğum aklın, basiretin, ihtiyatın ve tevazuunla, Blanche Ingram'la evlendiğim takdirde senin ve küçük Adèle'in buradan derhal ayrılmanızın gerekeceğini ilkönce sen bana söylemiştin. Sevgilimin karakterine sürülen bir leke gibi olan bu söz üzerinde durmayacağım. Hatta sen gittikten sonra unutmaya çalışacağım Janet. Bunun yalnız hikmetini hatırımda tutacağım. Ve bu, öyle bir hikmettir ki, kendime kanun olarak kabul

ettim. Adèle okula gidecek. Siz de Miss Eyre, kendinize başka bir iş bulacaksınız.»

«Peki efendim. Derhal bir ilân vereceğim. Bu arada da...»

Sığınacak bir yer buluncaya kadar diyecektim ama sesime iyice hakim olamadığım için uzun bir cümleye başlamayı göze alamadığımdan sustum.

Bay Rochester sözlerine devamla :

«Bir aya kadar damat olacağımı umuyorum. Bu arada sana kendi elimle bir iş ve bir yer bulacağım» dedi.

«Teşekkür ederim efendim. Size zahmet...»

«Yo, özür dilemeye hacet yok. Bence, görevini senin kadar iyi başaran bir işçinin, işverenden herhangi bir yardım istemeye hakkı vardır. Zaten müstakbel kaynanamın aracılığıyle sana uygun olacağını sandığım bir yer öğrendim. İrlanda'da Connaught şehrinde Bitternutt Lodge'da Bayan Dionysius O'Gall'ın beş kızının eğitimini üzerine alacaksın. İrlanda'yı her halde seveceksin. Dediklerine göre oranın halkı çok sıcakkanlıymış.

«Uzak yer efendim.»

«Zararı yok. Senin gibi akıllı bir kız yolculuktan ve uzaklıktan yılmaz.»

«Yolculuk değil, uzaklıktır yıldıran beni. Sonra deniz beni ayıracak...»

«Seni neden ayıracak, Jane?»

«İngiltere'den, Thornfield'den ve...»

«Ve?»

«Sizden, efendim.»

Bunu elimde olmayarak söylemiştim. Gene istemeyerek gözlerimden yaşlar boşaldı. Ama ağladığımı işittirmiyor, hıçkırıklarımı tutuyordum. Bayan O'Gall'ı ve Bitternutt Lodge'u düşündükçe kalbim buz kesiliyordu. Bana daha da soğuk gelen, efendimle benim arama girecek olan köpüklü denizlerin hayaliydi. En soğuğu ise, tabiî ve kaçı-

nılmaz bir sevgiyle bağlandığım insanı benden ayıracak olan daha da büyük okyanusu, yani servet, sınıf ve âdetleri düşünmekti.

Tekrar :

«Uzak yer!» dedim.

«Muhakkak. İrlanda'nın Connaught şehrindeki Bitternutt Lodge'a gittikten sonra seni bir daha göremeyeceğim. Jane. Buna şüphe yok. Ben İrlanda'dan hoşlanmadığımdan oraya hiç gitmem. Biz iyi arkadaştık, Jane, değil mi?»

«Evet efendim.»

«Arkadaşlar ayrılmak üzereyken önlerinde kalan kısa zamanı birlikte geçirmek isterler. Gel! Yıldızlar gökte görünmeye başlarken şöyle yarım saat kadar sükûnetle yolculuktan ve ayrılıktan konuşalım. İşte atkestanesi ağacı, işte onun yaşlı kökleri üzerindeki tahta sıra. Her ne kadar burada birlikte oturmamız bir daha nasip olmayacaksa da, gel, bu gece rahatça oturalım.»

Beni oturttu. Kendi de oturdu.

«İrlanda uzak yerdir, Janet. Küçük dostumu böyle yad ellere yollamak beni üzüyor ama elimden başka bir şey gelmiyorsa ne yapalım? Benimle bir akrabalığın var mı Jane?»

Artık konuşacak halim kalmamıştı. Kalbim durmuştu sanki.

«Çünkü» dedi, «sana karşı bazen garip duyguların oluyor. Hele sen böyle şimdiki gibi yanımdayken. Sanki sol kaburgalarımın altında senin küçük vücudunun aynı yerine sımsıkı, kördüğüm halinde bağlı bir ip varmış. Korkarım ki o gürültülü Manş deniziyle iki yüz kilometre kadar topraklar aramıza girerse bizi birbirimize bağlayan bu ip kopacak. O zaman da içim kanayacak gibi geliyor bana. Sana gelince, sen beni unutursun.

«Ben sizi asla unutamam efendim, biliyorsunuz...»

Sözüme devam etmek imkânsız.

«Jane, koruda öten bülbülü duyuyor musun? dinle!»

Dinlerken hıçkırıklarla sarsılıyordum, çünkü çektiğim acıya artık dayanamıyordum. Kendimi koyverdim. Tepeden tırnağa kadar şiddetli bir ıstırapla titriyordum. Konuşabildiğim zaman «keşke hiç doğmasaydım! Keşke Thornfield'e gelmeseydim!» dedim.

«Ayrılacağına üzüldüğün için mi?»

İçimdeki acı ve sevginin uyandırdığı heyecanın şiddeti, benliğime hakim olmaya, dile gelmeye çalışıyordu.

«Thornfield'den ayrılacağıma üzülüyorum. Thornfield'i seviyorum, çünkü burada hiç olmazsa dolu ve tatlı bir yaşantı sürüyordum. Kimse beni ezmedi. Aklı gelişmemiş kişiler arasında gömülü kalmadım. Çok saydığım, bana büyük zevk veren, orijinal, güçlü, geniş fikirli bir insanla karşı karşıya konuştum. Sizi tanıdım efendim. Ve sizden mutlaka ayrılmanın gerektiğini düşünmek, bana dehşet ve azap veriyor. Buradan gitmek zaruretini görüyorum ve bu, ölüm zaruretini görmek gibi bir şeydir.»

Birden sordu :

«Zarureti nereden çıkarıyorsun?»

«Nereden mi? Bunu bana siz bildirdiniz.

«Ne şekilde?»

«Miss Ingram şeklinde; güzel ve soylu bir kadın, yani karınız.»

«Karım mı? Hangi karım? Benim karım yok!»

«Ama olacak.»

Dişlerini sıktı.

«Evet, olacak! Olacak!

«O halde gitmeliyim, siz söylediniz.»

«Hayır! kalacaksın, yemin ediyorum ve yeminimi yerine getireceğim.»

Birden duyduğum hiddetle karşılık verdim :

«Gitmem gerek diyorum size! Burada bir hiç olarak kalabileceğimi mi sanıyorsunuz? Ben bir robot muyum,

duygusuz bir makine miyim? Lokmamın ağzımdan kapılmasına, bana can veren bir yudum suyun bardağımdan dökülmesine tahammül edebilir miyim? Yoksul, gösterişsiz, çirkin, ufak tefek olduğumdan beni ruhsuz, kalpsiz mi sandınız? Yanılıyorsunuz! Benim de en azından sizinki kadar duygulu bir ruhum, kalbim var. Allah bana güzellik ve zenginlik verseydi, sizden ayrılmak bana şimdi ne kadar güç geliyorsa, benden ayrılmak size de o kadar güç gelirdi. Ben şimdi sizinle konuşurken toplumsal âdetleri, resmiyeti, hatta şu ölümlü benliğimi bile göz önünde tutmuyorum. Benim ruhum sizin ruhunuza hitap ediyor. Sanki ikimiz de bu dünyadan göçmüş, aslında olduğumuz gibi eşit olarak Allahın huzuruna çıkmışız!»

Bay Rochester tekrarladı :

«Aslında olduğumuz gibi!»

«İşte böyle» diyerek beni kolları arasına aldı, göğsüne bastı, dudaklarını dudaklarıma bastırdı.

«İşte böyle, Jane!»

«Evet, işte böyle efendim» dedim. «Yalnız, gene de böyle değil. Siz evli bir adamsınız, yani evli sayılırsınız. Hem de kendinizden aşağı seviyede, yakınlık duymadığınız, gerçekten sevdiğinize inanmadığım bir kadınla evlisiniz. Onunla alay ettiğinizi gördüm ve duydum. Ben olsam böyle bir evlenmeye tenezzül etmezdim. Demek ki sizden iyiyim. Ben gideyim!»

«Nereye, Jane? İrlanda'ya mı?»

«Evet. İrlanda'ya. İçimi döktüm artık. Nereye olsa gidebilirim.»

«Jane, rahat dur. Çılgınca kendi tüylerini yolan yabanî bir kuş gibi çırpınma öyle!»

«Ben kuş değilim. Ağa da tutulmuş değilim. Özgür, bağımsız, irade sahibi bir insanım ve bu irademi sizden ayrılmak üzere şimdi kullanacağım.

Son bir gayretle kurtuldum, karşısına dimdik dikildim.

«Ve bu iraden kaderini tayin edecek» dedi. «Sana kalbimi, bütün mal ve mülkümden pay vermeyi, evlenme teklif ediyorum.»

«Siz komedi oynuyorsunuz. Buna sadece gülerim.»

«Bütün ömrünü yanımda geçirmeni, eşim olmanı, hayatım boyunca bana arkadaşlık etmeni diliyorum.»

«Siz eşinizi önceden seçmişsiniz. Kararınızda durmanız gerek.»

«Jane, dur biraz... Çok heyecanlısın. Ben de rahat duracağım.»

Defneli yoldan aşağı bir esinti geldi, kestane ağacının dalları arasında titredi, sonra çekildi uzaklara kaydı, kayboldu. O sırada bülbülün ötmesi, duyulan tek sesti. Onu dinlerken ben gene ağlamaya başladım. Bay Rochester sessiz duruyor, bana tatlılık ve ciddiyetle bakıyordu. Bir süre konuşmadı. Sonra :

«Gel yanıma, Jane» dedi. Gel, derdimizi anlatalım, birbirimizi anlayalım.»

«Ben bir daha yanınıza gelemem. Buradan koparılıp atıldım. Artık dönemem.»

«Ama Jane, ben seni karım olarak çağırıyorum. Benim evlenmek istediğim yalnız sensin.»

Sesimi çıkarmadım. Alay ediyor sanıyordum.

«Gel, Jane... buraya gel.»

«Aramızda karınız var.»

Ayağa kalktı. Bir adımda bana yetişti. Beni tekrar kendine doğru çekti.

«Benim karım burada» dedi. Çünkü eşitim, benzerim burada, Jane, benimle evlenir misin?

Ben hâlâ karşılık vermiyor, onun kollarından kurtulmaya çalışıyordum, çünkü gene inanmıyordum.

«Benden şüphe mi ediyorsun Jane?»

«Elbette.»

«Bana güvenin yok mu?»

«Zerre kadar yok.»

Hiddetle sordu :

«Ben senin indinde bir yalancı mıyım? Ne şüpheci şeysin! İnandıracağım seni. Benim Miss Ingram'a karşı sevgim var mı? Hiç yok işte, biliyorsun. Onun bana karşı sevgisi var mı? Onun da yok. Bunu ispat etmeye çalıştım. Servetimin, sanıldığının üçte biri bile olmadığına dair kulağına gidecek şekilde söylentiler çıkardım. Ondan sonra, sonucu görmek için evine gittim. O da, anası da, beni soğuk karşıladılar. Ben Miss Ingram'la evlenmem, evlenemem. Sen... acayip kız... başka bir dünya yaratığı... seni kendi etimden bir parça gibi seviyorum. Yoksul, gösterişsiz, ufak-tefek, bu halinle yalvarıyorum sana: Beni kocan olarak kabul et.»

İçtenliği, ve özellikle kabalığı karşısında kendisine inanmaya başladım ve bağırdım :

«Ne? Ben mi? Dostsanız, dünyada sizden başka dostu olmayan, sizin bana verdiğinizden başka parası olmayan ben mi?»

«Evet, sen, Jane. Sen benim olmalısın. Tamamiyle benim. Söyle, benim olur musun? Çabuk, evet de...»

«Bay Rochester, yüzünüze bakayım. Ay ışığına dönün.»

«İşte döndüm. Buruşmuş, silinmiş bir sayfadan daha okunaklı bulmayacaksın. Oku bakalım. Yalnız çabuk ol, azap çekiyorum.»

Yüzü çok heyecanlı, kızarmış, gözlerinde garip pırıltılar yanıyordu.

«Ah Jane! bana işkence ediyorsun dedi. O vefalı, cömert gözlerinle beni dikkatle süzerken işkence ediyorsun!»

«Nasıl olur? Doğru söylüyorsanız, teklifiniz gerçekse,

size karşı duygularım ancak minnet ve bağlılık olabilir. Bu duygular işkence etmez.»

«Minnet mi?» diye bağırdı, ve çılgınca devam etti: «Jane çabuk kabul et. Adımı söyle: Edward, seninle evleneceğim de.»

«Ciddî mi söylüyorsunuz? Beni gerçekten seviyor musunuz? Karınız olmamı sahiden istiyor musunuz?»

«İstiyorum. Seni tatmin etmek için yemin lâzımsa yemin ederim.»

«O halde sizinle evlenirim efendim!»

«Edward de, karıcığım benim!»

«Sevgili Edward!»

«Gel bana. Büsbütün gel artık» dedi. Sonra, yanağını yanağıma dayadı, kulağıma fısıldadı: «Beni mutlu et, ben de seni mutlu edeceğim.»

Bir süre sonra devam etti :

«Allah beni affetsin, kullar da işime karışmasın. O benimdir, artık bırakmayacağım.»

«Bana karışacak kimse yok efendim. Benim hısım akrabam yok.»

«En iyisi o» dedi.

Eğer onu daha az sevseydim, sesinde ve yüzündeki coşkunluğu belki vahşî bulurdum. Ama şimdi onun yanında, ayrılık kâbusundan kurtulmuş, beraberlik cennetine çağrılmış, sadece mutluluğumun büyüklüğünü düşünüyordum. O, tekrar tekrar soruyordu :

«Mutlu musun, Jane?»

Ben de, tekrar tekrar :

«Evet» diye cevap veriyordum.

Sonra, mırıldanıyordu :

«Kefareti ödenecek. Ödenecek. Ben onu kimsesiz, soğukta kalmış, meyus bulmadım mı? Ben onu korumayacak, sevmeyecek, teselli etmeyecek miyim? Allâhın huzurunda kefareti kabul edilecektir. Yaratanın benim yaptı-

ğımı tasvip ettiğini biliyorum. Elâlemin yargısına gelince, bu umurumda değil. İnsanların fikri bana vız gelir.»

Yalnız, bu arada, havaya ne olmuştu? Ay henüz batmamış olduğu halde karanlıkta kalmıştık. Efendime bu kadar yakınken yüzünü göremiyordum. Ya kestane ağacının nesi vardı? Kıvrılıyor, inliyordu. Defneli yoldan rüzgâr gürleyerek hızla üzerimize geliyordu.

Bay Rochester :

«İçeri girelim» dedi. Hava bozuyor. Seninle sabaha kadar oturabilirdim, Jane.»

«Ben de seninle» dedim içimden. Belki bunu yüksek sesle de söyleyecektim ama, o sırada gözüme ilişen bir buluttan kurşunî, parlak bir ateş fışkırdı, müthiş bir çatırtı koptu ve hızlı bir şırıltı duyulmaya başladı. Kamaşan gözlerimi Bay Rochester'in omzuna saklamaktan başka bir şey gelmedi aklıma.

Yağmur boşanıyordu. Bay Rochester beni yoldan yukarı koşturdu, bahçelerden geçirdi, eve soktu. Ama kapıya varıncaya kadar sırılsıklam olmuştuk. Bay Rochester taşlıkta şalımı alırken ve çözülmüş saçlarımı silkelerken Bayan Fairfax odasından çıktı. Önce onu görmedim. Bay Rochester de görmedi. Lamba yanıyordu. Saat on ikiyi çalmak üzereydi.

Bay Rochester :

«Koş sırtındaki ıslâk şeyleri çıkar» dedi. «Ama önce iyi geceler... iyi geceler sevgilim.»

Beni tekrar tekrar öptü. Kollarından ayrılıp başımı kaldırdığım zaman kadını gördüm. Yüzü sapsarı olmuş, ciddî, hayret içindeydi. Ona sadece gülümsedim ve yukarı koştum. «Başka vakit anlatırım» diye düşündüm. Ancak, odama gelince, gene de kadının, gördüklerini o anda yanlış yorumlayacağı düşüncesi yüreğimi sızlattı. Ama çok geçmeden sevincim başka duygularımı sildi. Rüzgârın uğultusu, gök gürültüsünün yakınlığı ve derinliği, şimşek-

lerin sıklığı, yağmurun sel gibi inmesi, beni hiç korkutmuyordu. Fırtınanın sürdüğü iki saat içinde Bay Rochester kapıma üç defa gelip rahat olup olmadığımı sordu. Bu da bir teselli, her şeye karşı bir kuvvetti.

Sabah, ben daha yataktan kalkmadan küçük Adèle koşarak geldi, meyve bahçesinin dibindeki koca atkestanesi ağacına gece yıldırım çarpmış olduğunu ve ağacın yarıldığını haber verdi.

BÖLÜM 34

Kalkıp giyinirken, dün gece olanları hatırımdan geçiriyor, rüya olmadığını kendi kendime soruyordum. Bay Rochester'i gene görüp sevgi sözleriyle vaadini tekrarladığını duymadıkça gerçeğe inanamayacaktım.

Saçımı taradığım sırada aynaya baktım, artık çirkin olmadığımı düşündüm. Yüzümün ifadesinde ümit, rengimde hayat vardı. Gözlerim sanki hayat kaynağını görmüş, parlak suların ışınlarını kapmıştı. Ben çok defa efendimin yüzüne bakmaktan çekinmiştim, çünkü beni beğenmemesinden korkuyordum. Ama şimdi artık yüzümü gösterebileceğimden, görmekle sevgisinin soğumayacağından emin-

dim. Çekmemden sade, temiz bir yazlık elbise çıkartıp giydim. Bana hiç bir kıyafet bu kadar yakışmamış gibi geliyordu, çünkü hiç bir elbiseyi bu kadar mutlu olarak giymemiştim.

Koşarak aşağı indiğimde, parlak bir haziran sabahının, geceki fırtınanın yerini almış olduğunu görünce, açık camlı kapıdan mis kokulu bir esinti duyunca hiç şaşmadım. Ben böylesine mutluyken doğa da sevinçli olmalıydı. Bir dilenci kadınla çocuğu, yoldan yukarı geliyorlardı. Her ikisinin de benzi soluk, üstü başı hırpaniydi. Aşağı koştum, cüzdanımda ne kadar para varsa verdim. Üç, dört şilinden ibaretti ama iyi kötü, benim sevincimi paylaşmalıydılar. Kargalar gaklıyor, öbür kuşlar ötüyor, ama gene de hiç biri benim kadar neşeli, kalbim kadar coşkun değildi.

Bayan Fairfax, mahzun bir çehreyle pencereden bakıp bana ciddiyetle :

«Bayan Eyre, kahvaltıya buyurun» deyince şaşırdım. Kahvaltı süresince sakin ve soğuk durdu. Ama hakkımdaki yanlış düşüncesini o sırada düzeltemezdim. Açıklamanın efendimiz tarafından yapılmasını o da, ben de bekleyecektik. Zorla bir şeyler yedim, sonra acele yukarı çıktım. Ders odasından çıkan Adèle'e rastladım.

«Nereye gidiyorsun? Ders vakti şimdi.»

«Bay Rochester beni çocuk odasına yolladı.»

«Kendisi nerede?»

Adèle ders odasını gösterdi.

«İçeride.»

İçeri girdim. Oradaydı.

«Gel bana günaydın de» dedi.

Sevinçle ilerledim. Bu sabahki selâmlaşmamız, sadece soğuk bir söz, bir el sıkışından ibaret değildi. Beni kucakladı, öptü. Böyle sevmesi, okşaması, bana tabiî ve tatlı geldi.

«Jane, bu sabah güler yüzlü, pırıl pırıl, gerçekten gü-

zelsin» dedi. «Benim soluk benizli küçük perim bu muydu? O hardal tanesi bu muydu? Bu güneş yüzlü, yanağı gamzeli, pembe dudaklı, kumral ipek saçlı, ışıl ışıl elâ gözlü kız mıydı?»

(Sevgili okuyucum, benim gözlerim yeşildi ama her halde renkleri ona değişik görünmüştür. Özür dilerim).

«Jane Eyre'dir, efendim.»

«Yakında Jane Rochester olacaksın. Dört hafta sonra, Janet. Bir gün fazla değil. İşitiyor musun?»

İşitiyordum ama iyice kavrayamıyordum. Başım dönüyordu. Bu sözün bende uyandırdığı duygu, sevinçten daha güçlü, beni sarsan, sersemleten bir heyecandı. Korkuya benzer bir şeydi bu.

«Önce kızardın, şimdi sararıyorsun, Jane. Neden?»

«Çünkü bana yeni bir ad verdiniz. Jane Rochester dediniz. Bana o kadar garip geliyor ki...»

«Evet, Bayan Rochester. Genç Bayan Rochester... Fairfax Rochester'in genç eşi!»

«Olamaz efendim... olacak bir şey gibi gelmiyor bana. Bu dünyada insanlara hiç bir zaman tam mutluluk nasip olmaz. Ben de herkesten başka bir kaderle doğmuş olamam. Böyle bir kısmetin bana nasip olmasını hayal etmek peri masalı... rüyadır.»

«Ben bu rüyayı gerçekleştirebilirim ve gerçekleştireceğim. Bugün başlıyorum. Bu sabah Londra'daki bankama yazdım. Kasasındaki bazı mücevherleri bana göndermesini istedim. Bunlar, Thornfield hanımlarına intikal eden aile mirasındandır. Bir, iki gün sonra onları kucağına dökeceğimi umarım. Bir lord kızı alacak olsaydım ona gösterilmesi gereken bütün itibar ve iltifat hep sana gösterilecektir.

«Ah efendim, mücevher düşünmeyin! Sözünü bile duymak istemem. Jane Eyre için mücevher lafı anormal ve garip geliyor insana. Vermeseniz daha iyi olur.»

«Pırlanta kolyeyi boynuna, tacı başına kendi elimle koyacağım. Sana yakışacak, çünkü tabiat sana asalet damgasını basmış, Jane. Bilezikleri de şu ince bileklerine geçireceğim, bu zarif parmaklarına yüzükler yükleyeceğim.

«Hayır, hayır efendim. Başka şey düşünün, başka şeylerden söz edin. Bana güzel bir kadınmışım gibi hitap etmeyin. Ben sizin sessiz, çelimsiz mürebbiyenizim.»

«Sen benim gözümde güzeller güzelisin. Gönlümün istediği gibi güzelsin: Zarif, ruh gibi ince.»

«Yani silik ve değersiz diyeceksiniz. Siz rüya mı görüyorsunuz, yoksa alay mı ediyorsunuz efendim? Allah aşkına benimle alay etmeyin!»

Ya kendi kendini aldattığı, ya da beni aldatmaya çalıştığını düşündüğüm için, bu şekilde konuşması beni gerçekten üzmeye başlamıştı. O, devam ediyordu :

«Ben, senin güzelliğini dünyaya kabul ettireceğim. Ben, Jane'ime satenler, danteller giydireceğim. Saçlarında güller olacak. O sevdiğim başı paha biçilmez bir duvakla örteceğim.»

«O zaman beni tanıyamazsınız efendim. O artık sizin Jane Eyre'niz olmaktan çıkmış, palyaço hırkası giymiş bir maymun, iğreti tüylerle süslenmiş bir karga kılığına girmiş olacağım. Benim saraylı bir hanım elbisesi giymem, sizin bir oyuncu kıyafetine girmeniz gibi olur. Ben sizi bütün kalbimle sevdiğim halde, size güzelsiniz demiyorum, çünkü iltifat edemeyecek kadar büyük bir aşkla seviyorum. Siz de bana iltifat etmeyin!»

Ama o gene benim yalvarmalarıma kulak asmadan konuşmasına devam ediyordu :

«Seni hemen bugün arabayla Millcote'a götüreceğim. Kendine elbiseler seçeceksin. Dört hafta sonra evleneceğimizi sana söylemiştim. Nikâhımız şu aşağıdaki kilisede sessizce kıyılacak. Ondan sonra seni hemen şehre götüreceğim. Orada kısa bir süre kaldıktan sonra sevgilimi gü-

neşli ülkelere kaçıracağım. Fransa'nın üzüm bağlarına, İtalya'nın ovalarına gideceğiz. Sevgilim eski tarihe ve modern çağa ait bütün meşhur eserleri görecek. Şehir hayatını da tadacak. Kendi kendini de başkalarıyle kıyas ederek değerlendirmeyi öğrenecek.»

«Seyahat mi edeceğim? Hem de sizinle mi efendim?»

«Paris, Roma, Napoli, Floransa, Venedik, Viyana'ya gideceğiz. Benim dolaştığım her yeri sen de göreceksin. Ayağımın çiğnediği her toprağa senin peri ayağın basacak. On yıl önce yarı deli bir halde Avrupa'yı dolaştım. Tiksinti, nefret ve öfke içindeydim. Şimdi şifa bulmuş, temizlenmiş olarak yanımda da beni teselli edecek bir melekle beraber tekrar Avrupa'yı ziyaret edeceğim.

Bu sözüne güldüm.

«Ben melek değilim» dedim. «Ve ölünceye kadar melek olamayacağım.» Ben kendim olacağım. Bay Rochester, siz benden öyle ilâhî bir şey beklemeyin ve istemeyin, çünkü elde edemeyeceğiniz gibi ben de sizden böyle bir şey ne isterim ne de beklerim.»

«Ne bekliyorsun benden?»

«Kısa bir süre belki şimdi olduğunuz gibi kalacaksınız... Çok kısa bir süre. Ondan sonra soğumaya başlayacaksınız. Sonra kaprisli olacaksınız. Daha sonra sertlik göstereceksiniz, ben de sizi memnun etmeye uğraşacağım. Ama bana alıştığınız zaman, belki benden yeniden hoşlanacaksınız. Hoşlanacaksınız diyorum, seveceksiniz demiyorum. Sevginizin altı ay, belki daha kısa bir zaman içinde söneceğini tahmin ediyorum. Erkek tarafından yazılmış kitaplarda okuduğuma göre, evli bir adamın aşkı en çok bu kadar sürermiş. Ama ben, bir dost ve arkadaş olarak sevgili efendime asla hoşnutsuzluk vermeyeceğimi sanıyorum.»

«Hoşnutsuzluk mu? Yeniden hoşlanmak mı? Senden

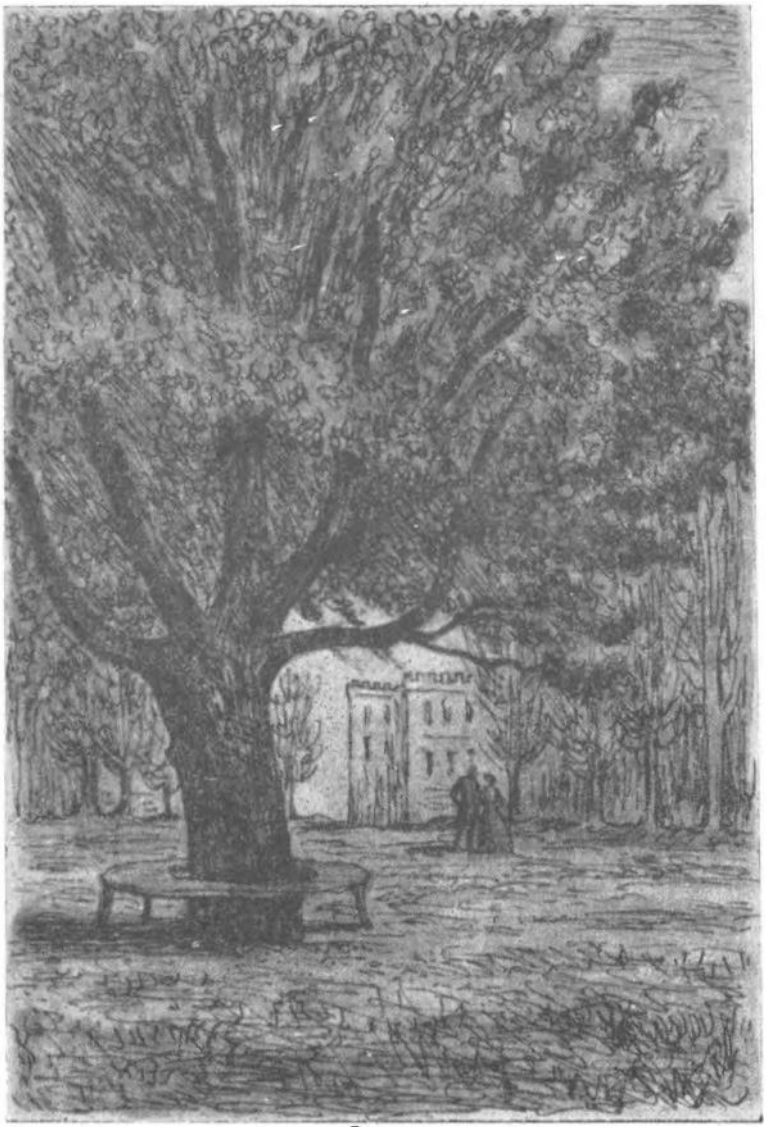

sadece hoşlanmak değil, seni gerçekten, iştiyakla, vefayla sevdiğimi kabul ettireceğim sana.»

«Ama siz kaprisli değil misiniz efendim?»

«Sırf yüzlerinin güzelliğiyle hoşuma giden kadınlar, ruhsuz ve kalpsiz çıkarlarsa, tatsız, basit, belki de aptal, kaba ve huysuz olduklarını gösterirlerse, ifrit kesilirim. Ama berrak gözler, fasih bir dil, ateşten bir ruh, eğilir fakat kırılmaz, hem yumuşak hem de istikrarlı, uysal ve metin bir karakter karşısında daima müşfik ve sadık kalırım.»

«Böyle bir karaktere rastladınız mı hiç? Böyle birini sevdiniz mi efendim?»

«Şimdi seviyorum.»

«Ama benden önce? Yani ben herhangi bakımdan sizin güç şartlarınıza uyuyorsam?»

«Senin benzerine hiç rastlamadım Jane. Hem beni hoşnut ediyorsun hem de bana hakim oluyorsun. Boyun eğer gibi görünüyorsun, ben de bu uysallığını seviyorum. Bu yumuşak ipek çilesini parmağıma dolarken kolumdan yukarı kalbime kadar bir titreme duyuyorum. Etkileniyorum, yeniliyorum. Etkisi, tarif edemeyeceğim kadar tatlı. Yenilgimin de, kazanabileceğim her türlü zaferden daha kuvvetli bir büyüsü var. Neden gülümsüyorsun Jane? Yüzündeki o anlaşılmaz, acayip ifadenin anlamı nedir?»

«Özür dilerim efendim, istemeyerek aklıma gelen şey, büyücüleri ile beraber Herkül ile Samson'dur.»

«Seni küçük şeytan... demek...»

«Susun, efendim, susun... Söz konusu efendiler nasıl pek akıllıca davranmamışlarsa da, siz de şimdi pek akıllıca konuşmuyorsunuz. Yalnız, onlar evli olsaydılar her halde koca olarak gösterecekleri sertlikle, âşık oldukları zamanki gevşekliklerini kapatacaklardı. Korkarım siz de öyle yapacaksınız. Merak ediyorum, sizden bir ricada bulun-

sam, bunun kabulü de işinize gelmese ya da keyfiniz istemese, nasıl karşılarsınız?»

«Benden şimdi bir şey istesene Janet. Ne olursa olsun. Yalvarmanı istiyorum.»

«Derhal efendim. Dilekçem şimdiden hazır.»

«Söyle! Ama yüzüme bu türlü bakıp gülersen ne istediğini daha bilmeden peki demeğe yemin ederim ve kendimi aptal yerine korum.»

«Hiç de değil efendim. Ricam şu: Mücevherleri getirmeyin ve başıma gül takmayın. Şu dümdüz mendilinize sırma dantel diktirmiş gibi olur.»

«Bu, has altına yaldız sürmek gibi olur, biliyorum. Peki, dileğin şimdilik kabul edildi. Bankaya yazdığım emri geri alacağım. Ama henüz bir şey istemiş değilsin. Yalnız hediyeden vazgeçmemi diledin. Bir şey iste.»

«Öyleyse peki efendim. Çok merak ettiğim bir noktayı lûtfen açıklar mısınız?»

Birden bozuldu. Telâşla sordu :

«Neymiş? Merak tehlikeli şeydir. İyi ki her dileğini yerine getirmeye yemin etmedim.»

«Bu ricamın kabulünde bir tehlike olamaz efendim.»

«Söyle Jane. Ama bir sırrımı soracağına keşke mülkümün yarısını isteseydin.»

«Aman Kral Ahasuerüs! Mülkünüzün yarısını ben ne yapayım? Beni, mülke yatırım yapmak hevesinde bir tefeci mi sanıyorsunuz? Mülkünüz yerine bana tam güveninizi verseniz çok daha iyi olur. Beni kalbinize kabul ediyorsanız itimadınızdan yoksun bırakmazsınız değil mi?»

«Güvenimin değeri olduğu kadarını sana seve seve veririm Jane. Ama Allah aşkına lüzumsuz bir yük altına girme. Benden zehir isteme. Benim elimde bir Havva Anaya dönme.»

«Neden efendim? Demin, yenilginin ne kadar tatlı geldiğini ve ikna edilmekten ne derece hoşlandığınızı söyleyen

siz değil miydiniz? Bu itirafınızdan faydalanarak sır gücümü denemek üzere yalvarmaya, yakarmaya, hatta gerekirse ağlamaya ve surat asmaya başlamam yerinde olmaz mı dersiniz?»

«Cesaret edersen yap bakalım böyle bir deneme. Tecavüz, cüret, ondan sonra oyun tamam!»

«Öyle mi efendim? Çabuk teslim oldunuz. Şu anda ne sert görünüyorsunuz! Kaşlarınız parmağım kadar kalın oldu. Alnınız da, acayip bir şiirde okuduğum bir deyimle fırtına bulutuna benziyor. Her halde evlilik haliniz böyle olacak, değil mi efendim?»

«Ya senin evlilik halin böyle olacaksa, ben bir Hıristiyan sıfatıyle bir cin veya bir semenderle evlenmekten hemen vazgeçerim. Ama ne soracaktın, cin? Söylesene!

«Hah! Şimdi nezaketten iyice uzaklaştınız. Ben, kabalığı iltifattan daha çok severim. Bana melek demektense, cin demenizi tercih ederim. Sormak istediğim şu: Miss Ingram'la evleneceğinize neden beni inandırmaya çalıştınız?»

«Hepsi bu kadar mı? Çok şükür daha fenası değilmiş!» Çatık duran siyah kaşları düzeldi. Sanki bir tehlike atlatmış gibi ferahlamıştı. Bana baktı, gülerek saçımı okşadı, söze devam etti.

«İtiraf edebileceğimi sanıyorum. Bana belki kızacaksın Jane. Hiddetlenince nasıl parladığını gördüm. Dün gece kadere karşı isyan ettiğin ve benimle eşit olduğunu iddia ettiğin zaman, serin mehtapta âdeta alev gibi yanıyordun. Ha, sırası gelmişken, Janet, teklifi yapan sendin.»

«Tabiî bendim. Ama lütfen sadede gelelim efendim. Miss Ingram?»

«İşte, sana deli gibi âşık olduğum gibi, senin de bana deli gibi âşık olmanı istediğimden Miss Ingram'a kur yapar gibi göründüm. Bu sonuca varmak için en iyi çare seni kıskandırmak olduğunu biliyordum.»

«Mükemmel! Şimdi küçüldünüz, serçe parmağımın ucu kadar oldunuz. Bu türlü hareket etmeniz çok ayıp... Rezalet. Miss Ingram'ın duygularını hiç hesaba katmadınız mı efendim?»

«Onun duyguları tek noktaya toplanmış: Kibir. Bu kibri kırmak lâzım. Kıskandın mı Jane?»

«Bırakın bu lâfı şimdi, Bay Rochester. Sizi hiç bir şekilde ilgilendirmez. Bana gene doğru cevap verin: Miss Ingram cilvenize üzüldü mü? Şimdi aldatılmış, terk edilmiş olduğunu düşünmeyecek mi?»

«İmkânı yok! Sana söylediğim gibi, o beni terk etti. Benim iflâs etmiş olduğumu duyunca ateşi bir dakikada indi, daha doğrusu tamamen söndü.»

«Sizin tuhaf, tertipci bir zihniniz var, Bay Rochester. Hatta prensipleriniz bazı noktalarda acayip diyebilirim.»

«Prensiplerim hiç bir zaman terbiye görmemiştir Jane. Bakımsızlıktan belki biraz eğrilmiştir.»

«Bir kere daha ciddî soruyorum: Bana bahşolunan bu büyük mutluluğu, biraz önce çektiğim acı ıstırabı şimdi başkasının çekmesinden korkmadan, içim rahat olarak tadabilir miyim?»

«Hiç merak etme benim iyi kalpli yavrucuğum. Beni böyle temiz bir aşkla seven, dünyada senden başka kimse yok. Ruhuma bu tatlı merhemi sürüyorum Jane, senin sevgine inanıyorum.»

Omzumda duran ele dudaklarımı bastım. Onu çok seviyordum... Kendimde bunu söyleyecek kuvveti bulamayacak kadar çok... Bunu ifade edebilecek kudrette kelime bulunmayacak kadar çok...

Biraz sonra :

«Benden bir şey daha iste» dedi. «Senin istemen, benim de kabul etmem çok zevkli oluyor.»

Ricam gene hazırdı :

«Niyetlerinizi Bayan Fairfax'a bildirin efendim. Dün

gece bizi taşlıkta gördü, donakaldı. Ben onunla tekrar karşılaşmadan önce durumu açıklayın. O kadar iyi bir kadın ki... Hakkımda yanlış düşünceye kapılmasına üzülürüm.»

«Sen odana git, şapkanı giy» dedi. «Bu sabah benimle beraber Millcote'a gelmeni istiyorum. Sen hazırlanırken ben onu aydınlatırım. Ne düşünüyordu acaba Janet? Senin aşk uğruna her şeyi feda ettiğini mi sandı?»

«Her halde benim hem kendi mevkiimi, hem de sizinkini unuttuğumu sanmıştır efendim.»

«Mevki! Mevki! Senin mevkiin benim kalbimde. Şimdi ve bundan sonra, seni hor gören karşısında beni bulur. Haydi git.»

Çabucak giyindim. Onun, Bayan Fairfax'ın odasından çıktığını işitince hemen aşağı indim, oraya gittim. Kadıncağız her sabahki gibi İncil'den günlük kısmını okumaktaymış. İncil önünde, gözlüğü de kitabın üzerinde duruyordu. Bay Rochester'in verdiği haber yüzünden yarıda kalan okumasını unutmuş görünüyordu. Karşısındaki duvara dikilmiş gözlerinde, beklemediği bu haberin verdiği hayret ifadesi vardı. Beni görünce kendini topladı, gülümsemeye çalıştı, birkaç tebrik sözü söyledi. Ama gülüşü söndü, cümlesi yarıda kaldı.

«O kadar şaştım ki» dedi. «Size ne söyleyeceğimi bilemiyorum Bayan Eyre. Rüya görmüyorum, değil mi? Bazen yalnızken uyuyakalıyorum, hayalimde olmayacak şeyler görüyorum. Kaç defa böyle uyuklarken on beş yıl önce ölen sevgili kocam, içeri girmiş, yanıma oturmuş, Alice! diye beni adımla çağırmış gibi geldi. Şimdi söyleyin bana: Bay Rochester'in size evlenme teklif ettiği sahi mi? Gülmeyin ama bana öyle geliyor ki beş dakika önce kendisi buraya gelip sizinle bir ay sonra evleneceğini söyledi.»

«Bana da aynı şeyi söyledi» dedim.

«Öyle mi? İnandınız mı? Kabul ettiniz mi?»

«Evet.»

Şaşkın, yüzüme baktı.

«Hiç aklıma gelmezdi. O mağrur bir insandır. Bütün Rochester'ler mağrurdurlar. Babası hiç olmazsa paraya düşkündü. Kendisinin de hesabî olduğu söylenir. Niyeti sizinle evlenmek mi?»

«Öyle diyor.»

Beni tepeden tırnağa süzdü. Bende böyle bir muammayı çözebilecek kadar kuvvetli bir cazibe bulmadığı gözlerinden belliydi.

«Aklım ermez» dedi. «Fakat sizin öyle söylediğinize göre doğru olduğuna şüphe yok. Ama sonu ne olacak bilmem. Gerçekten bilmiyorum. Bu gibi hallerde çok defa mevki ve servet eşitliği aranır. Sonra, aranızda yirmi sene yaş farkı var. Babanız yerinde.»

Artık sinirlenmiştim.

«Hiç de değil, Bayan Fairfax» dedim. «Hiç de babam gibi durmuyor. Bizi beraber görenler bir dakika için bile böyle bir şeyi akıllarına getirmezler. Bay Rochester, yirmi beş yaşında olan bazı kimseler kadar genç görünüyor ve gençtir.»

«Sizi sevdiği için mi alıyor?»

Onun soğukluğu ve kuşkucu hali beni o kadar gücendirdi ki gözlerime yaş geldi.

Kadın devam etti :

«Sizi üzmek istemezdim ama o kadar gençsiniz ki, erkekleri tanımazsınız, sizi uyarmak istedim. Bir atasözü vardır: Her parlayan altın değildir derler. Bu işin altından beklenmedik bir şey çıkar diye korkuyorum.»

«Niçin? ben bir ucube miyim? Bay Rochester'in bana karşı gerçek bir sevgi duyması imkânsız mı?

«Yo, pekâlâ bir kızsınız. Son zamanlarda da çok ge-

liştiniz. Bay Rochester her halde sizi seviyordur. Zaten size karşı zaafı olduğunu öteden beri fark etmiştim. Hatta sizi uyarmayı da düşünmüştüm. Ama aklınıza bir kötülük ihtimalinin bile gelmesini istemiyordum. Böyle bir düşüncenin sizi üzeceğini, belki de kıracağını biliyordum. Siz de o kadar temkinli, mütevazı bir kızdınız ki, kendi kendinizi koruyabileceğinize inanmıştım. Dün gece sizi ve beyefendiyi bütün evde arayıp bulamayınca nasıl üzüldüğümü anlatamam. Ondan sonra saat on ikide ikinizin beraber geldiğinizi gördüm.»

Sabırsızlıkla sözünü kestim :

«Ortada bir fenalık yok ya, yeter.»

«İnşallah sonuna kadar iyi olur. Ama inanın bana, ne kadar dikkatli olursanız yerindedir. Bay Rochester'le aranızda mesafe bırakmaya çalışın. Ne kendinize, ne de ona güvenmeyin. Onun mevkiindeki beyler, evlerindeki mürebbiyelerle evlenmeye alışık değildirler.»

Artık gerçekten sinirlenmeye başlamıştım. Çok şükür Adèle koşarak odaya geldi.

«Beni de alın, ne olur, ben de Millcote'a gideyim!» diye bağırdı. «Bay Rochester istemiyor. Halbuki yeni arabada bol yer var, Matmazelciğim, ne olur, ona yalvarın, beni de götürsün!»

«Peki, söylerim, Adèle» dedim. Kasvetli akıl hocamdan ayrılmak beni memnun etmişti. Araba hazır, ön kapıya gelmişti. Efendim kaldırımda bir aşağı, bir yukarı dolaşıyordu. Pilot da adım adım arkasından geliyordu.

«Adèle de bizimle beraber gelsin, olmaz mı efendim?»

«Hayır olmaz dedim ben ona. İstemem yumurcağı. Yalnız seni istiyorum.»

«Bay Rochester, lütfen müsaade edin, daha iyi olur.»

«Olmaz! Rahatsız eder.»

Ben hâlâ Bayan Fairfax'ın içimi ürperten uyarıları ve neşemi kaçıran kuşkularının etkisi altındaydım. Bir gü-

vensizlik, bir kuşku, ümitlerimin yerini almıştı. Söz geçirme kabiliyetimi yitirmiş gibiydim. Daha fazla üstelemeden efendimin emrine robot gibi uymak üzereydim, ama beni arabaya bindirirken yüzüme baktı.

«Ne oldu?» dedi. «Güneş kaybolmuş. Bücürün gelmesini sahiden mi istiyorsun? Almazsak keyfin kaçar mı?»

«Gelirse çok daha memnun olurum efendim.»

Adèle'e seslendi :

«Öyleyse fırla, şapkanı giy, şimşek gibi gel.»

Çocuk, var kuvvetiyle koştu, dediğini yaptı.

Bay Rochester :

«Zararı yok» dedi. «Bu sabah böyle olsun, ne yapalım. Nasılsa yakında sana, düşüncelerine, konuşmalarına, arkadaşlığına ömür boyunca sahip olacağım.»

Adèle, arabaya alınınca, aracılığımdan dolayı minnetini ifade etmek için beni öpmeye başladı. Bay Rochester onu derhal yanımdan kaldırdı, öbür köşeye yerleştirdi. Ondan sonra çocuk, onun arkasından dönüp dönüp benim oturduğum yere bakmaya koyuldu. Bu kadar sert bir komşudan çok sıkılmıştı. Böyle huysuzluğu üzerindeyken ne konuşulabilir, ne de bir şey sorulabilirdi.

Rica ettim :

«Bırakın benim yanıma gelsin çocuk. Sizi belki rahatsız eder efendim. Bu tarafta çok yer var.

Çocuğu bir fino köpeği gibi kaldırıp bana verdi.

«Ben onu okula yollayacağım» dedi. Ama şimdi gülümsüyordu.

Adèle işitti.

«Sans Mademoiselle (*) mi gideceğim?» diye sordu.

Bay Rochester :

«Evet, sans Mademoiselle, dedi. Mademoiselle'i ben aya götüreceğim. Yanardağlar arasında, beyaz vadiler-

(*) Matmazelsiz mi

den birinde bir mağara bulacağım ve Mademoiselle orada benimle, yalnız benimle oturacak.»

Adèle itiraz etti :

«Ama orada yiyecek bir şey bulamaz, onu açlıktan öldüreceksiniz.»

«Ona sabah akşam kudret helvası toplayacağım. Aydaki ovalar, tepeler, kudret helvasıyle doludur, Adèle.»

«Ama üşür. Nasıl ısınacak?»

«Ay dağlarından ateş çıkar. Üşürse onu tepeye götürür, yanardağ ağzının kenarına yatırırım.»

«Oh! qu'elle y sera mal! Peu confortable! (*) «Ya elbiseleri eskiyince ne olacak? Yenisini nereden alacak?»

Bay Rochester, sanki düşünüyormuş gibi bir hal takındı.

«Hım! Sen olsan ne yapardın Adèle? Kafanı işlet bakalım. Bir çare ara. Acaba bir beyaz, ya da pembe buluttan elbise olur mu dersin? Sonra, gökkuşağından da güzel bir atkı çıkarılabilir.»

Adèle, bir süre düşündükten sonra :

«Olduğu gibi kalması daha iyi olur» sonucuna vardı. «Hem ayda yalnız sizinle oturmaktan bıkar. Ben Matmazelin yerinde olsam sizinle gitmeye razı olmam.»

«O razı oldu. Söz verdi.»

«Ama siz onu aya götüremezsiniz ki! Aya yol yok, hep hava. Siz uçamazsınız, o da uçamaz!»

«Adèle, şu tarlaya bak!»

Bu sırada Thornfield malikânesi kapılarından çıkmış, Millcote'a giden düzgün yolda akar gibi ilerliyorduk. Fırtınadan tozlar bastırılmış, iki yandaki alçak çitler ve orman ağaçları yağmurdan yıkanmış, yemyeşil parlıyorlardı.

«İşte Adèle, bundan iki hafta kadar önce meyva bah-

(*) Ah, orada ne kadar rahatsız olacak!

çesinde çayır otunu kurutmaya bana yardım ettiğin günün akşamı, geç vakit bu tarladan geçiyordum. Tırmıkla ot toplamaktan yorulmuştum. Bir çit üzerine oturdum. Orada, cebimden küçük bir defterle kalem çıkardım, çok eskiden başıma gelen bir felâketi yazmaya başladım ve mutlu günlerin gelmesini diledim. Karanlık çöküyordu ama ben acele acele yazmaya devam ediyordum. Derken yoldan yukarı bir şey çıktı, benden iki metre uzak, karşıma dikildi. Baktım. Ufacık bir şeydi, başında ince bir tül vardı. İşaretle yanıma çağırdım. Hemen dizime yaklaştı. Ben hiç bir şey söylemedim, o da bir şey demedi. Ama onun gözlerini okudum, o da benimkileri. Böylece sessizce konuştuk.

«Bu, periler diyarından gelen bir periymiş. Görevi, beni mutlu etmekmiş. Onunla beraber bu dünyadan çıkıp ıssız bir yere, örneğin aya gidecekmişiz. Hayhill üzerinde yükselen hilâli, baş işaretiyle gösterdi. İçinde yaşayacağımız mermer mağara ve gümüş vadiyi tarif etti. Ben gitmek istediğimi, ama — senin de bana hatırlattığın gibi Adèle — kanadım olmadığını anlattım. «A! zarar yok!» dedi. «Ben sana bütün güçlükleri ortadan kaldıracak bir tılsım vereyim.» Güzel, altın bir yüzük uzattı. «Bunu sol elimin yüzük parmağına tak, ben senin olacağım, sen de benim olacaksın. Dünyadan ayrılacağız, ötedeki kendi cennetimize gideceğiz.»

Ve gene başıyle ayı gösterdi. O yüzük şimdi altın lira şeklinde cebimde duruyor Adèle. Ama yakında gene yüzük şekline koyacağım.»

«Ama bununla Matmazelin ne ilişkisi var? Periden bana ne? Siz aya Matmazeli götüreceğinizi söylemiştiniz.»

Bay Rochester, esrarlı bir tavırla fısıldadı :

«Matmazel peridir.»

Bunun üzerine çocuğa, onun şaka ettiğini söyledim. Çocuk da, tam bir Fransız şüpheciliği ile Bay Rochester'e

«un vrai menteur» (*) niteliğini verdi ve onun «contes de fées» (**) lerine inanmadığını, «du reste il n'y avait pas de fées et quand même il y en aurait» (***) ona görünmeyeceklerini, yüzük vermeyeceklerini, onunla beraber ayda yaşamayı teklif etmeyeceklerini söyledi.

Millcote'da geçen saat beni çok yordu. Bay Rochester beni bir ipek kumaş mağazasına girmeye zorladı. Yarım düzine ipek elbiselik almamı emretti. Ben böyle şeylerden nefret ederim. Başka zamana bırakması için yalvardım. Hayır. İlle şimdi alınacakmış. Şiddetli fısıltılarla ifade ettiğim yalvarmalar sonunda yarım düzineyi ikiye indirdim. Yalnız bu iki elbiseliği kendi seçmek istedi. Gözlerinin renk renk kumaşların üzerinde dolaşmasını kaygıyla seyrediyordum. Sonunda parlâk bir mor ile şahane bir pembe satene karar verdi. Gene fısıldamaya başladım. Oldu olacak, bari bir sırma elbise ile gümüş şapka almasını, bu seçtiklerini hiç bir zaman giymeye cesaret etmeyeceğini söyledim. Keçi gibi inatçı olduğundan fikrini en büyük bir güçlükle değiştirttim, biri siyah,biri sedef rengi ipek elbiselik aldırttım. «Şimdilik olur ama ben seni çiçek bahçesi gibi pırıl pırıl göreceğim» dedi.

İpek kumaş mağazasından, sonra kuyumcu dükkânından çıktığımız zaman nefes aldım. Yanaklarım sıkıntı ve utançtan yanıyordu. Tekrar arabaya binince yüzüm kızarmış, bitkin bir halde arkama yaslandığım sırada aklımdan tamamıyle çıkmış olan bir şeyi birden hatırladım: Amcam John Eyre'in Bayan Reed'e mektubu. Amcamın beni evlât edinmek ve mirasını bana bırakmak niyetinde olduğunu bildiren mektup!

İçimden: «Eğer en ufak bir gelirim olsaydı cidden fe-

(*) Tam bir yalancı.
(**) Peri masalı.
(***) Zaten peri yoktur, olsa bile.

rahlardım» diyordum. «Bay Rochester'in beni bir taş bebek gibi giydirmesine, ikinci bir Danae gibi her gün altın yağmuruna tutulmaya asla tahammül edemem. Eve döner dönmez Madeira'ya mektup yazıp evlenmek üzere olduğumu, kiminle evleneceğimi John Amcama bildireceğim. Eğer günün birinde Bay Rochester'e bir servet getirebileceğimi ümit edersem, şimdilik onun eline bakmaya tahammül etmek bana daha kolay gelir. (O gün yerine getirmekten geri kalmadığım) bu karar beni az çok ferahlatmıştı. Başımı ve bakışlarımı çevirdiğim halde gözlerimi ısrarla arayan sevgilimle gene göz göze gelmeye cesaret ettim. Gülümsedi. Bu bana, bir padişahın altın ve mücevherlere boğduğu cariyesine bir mutluluk ve sevgi gülümseyişi gibi geldi. Durmadan elimi aramakta olan elini, olanca kuvvetimle, hırsla sıktım ve gördüğü muameleden kıpkırmızı olan bu eli geri ittim.

«Ne bakıyorsunuz yüzüme?» dedim. «Böyle yaparsanız ben de inadıma Lowood'dan getirdiğim eskilerden başka bir şey giymem. Şu eflatun basmayla gelin olurum. Siz de sedef rengi ipekliden kendinize bir sabahlık, siyah satenden de bir sürü yelek çıkartabilirsiniz.

Kıkır kıkır gülüyor, ellerini oğuşturuyordu :

«Aman bu kızı görmeye, dinlemeye doyum olmaz. Şeytan! Ben bu küçük İngiliz kızını padişahın bütün sarayına, ahu gözlü, huri endamlı dilberlere değişmem!» dedi.

Doğudan söz etmesi beni gene sinirlendirdi :

«Ben sarayın harem dairesindeki yaşantıya gelemem» dedim. «Bana saraylı gözüyle bakmayın. Eğer böyle şeylere merakınız varsa hemen İstanbul pazarlarına gidin. Burada nasıl harcayacağınızı şaşırmış gibi göründüğünüz paraları cariye alımına yatırın.»

«Ben böyle tonlarla etler ve siyah gözler satın alırken sen ne iş göreceksin Janet?»

«Ben misyoner olacağım ve sizin hareminizdekiler de

dahil olmak üzere, bütün kölelere özgürlük hakkında vaız vereceğim. Haremlere sokulacağım ve siz, üç sorguçlu paşa, bir anda elimizde kendinizi zincirlerle bağlı bulacaksınız. Bugüne kadar müstebit hükümdarların çıkarmış oldukları azat fermanlarının en esaslısını imzalayıncaya kadar sizi salıvermeyeceğiz.

«Ben senin insafına kalmayı kabul ederim Jane.»

«Bana bu türlü bakarak yalvarsanız bile insaf etmeyeceğim. Eminim ki serbest bırakıldıktan sonra ilk hareketiniz, bizim zorumuzla kabul etmiş olacağınız herhangi bir mukaveleyi bozmak olacaktır.»

«İyi ama Jane, senin istediğin nedir? Korkarım, bizim evlenme törenimizden ayrı olarak özel bir tören yapmaya zorlayacaksın beni. Başka şartlar koşacağını anlıyorum. Ne olacakmış bu şartlar?»

«Ben sadece içimin rahat olmasını istiyorum efendim. Bir sürü mecburiyetler altına girmek istemiyorum. Céline Varens hakkında söylediklerinizi hatırlıyor musunuz? Ona verdiğiniz elmaslar, kaşmirler? Ben sizin İngiliz Céline Varens'iniz olmam. Ben Adèle'in mürebbiyesi olarak kalacağım. Böylece ekmeğimi kazanacağım. Üstelik yılda otuz altın alacağım. Giyinmemi de o paradan çıkaracağım. Siz bana sadece...»

«Evet? Sadece ne?»

«Saygı ve sevgi göstereceksiniz. Ben de bunu aynen karşılarsam ödeşmiş oluruz.»

«E, bu kadar olur. Yaradılıştan cüret, doğuştan gurur bakımından eşin yoktur senin.»

Artık Thornfield'e yaklaşıyorduk. Malikâne kapılarından geçerken :

«Lütfen benimle yemek yer misiniz?» diye sordu.

«Hayır efendim, teşekkür ederim.»

«Niçin hayır, sorabilir miyim?»

«Sizinle şimdiye kadar yemek yemedim efendim. Şimdi de buna bir sebep göremiyorum. Ancak...»

«Ancak ne? Sözünü yarıda bırakmaktan ne kadar da hoşlanıyorsun.»

«Ancak zorda kalırsam.»

«Benim bir canavar, yahut bir gulyabani gibi mi yemek yediğimi tahmin ediyorsun da sofrada bana arkadaşlık etmekten bu kadar ürküyorsun?»

«Ben bu konuda bir tahmin yürütmüş değilim efendim. Sadece bir ay daha eskisi gibi devam etmek istiyorum.»

«Sen bu mürebbiyelik köleliğine derhal son vereceksin.»

«Özür dilerim efendim. Son vermeyeceğim. Eskisi gibi devam edeceğim. Alıştığım şekilde bütün gün sizden uzak duracağım. Canınız isterse beni çağırtabilirsiniz. Başka vakit olmaz.»

«Jane, bütün bunlardan teselli bulmak için canım bir puro ya da bir tutam enfiye istedi, Adèle'in dediği gibi «pour me donner une contenance». (*) Ne yazık ki yanımda ne tabakam var ne de enfiye kutusu. Ama bak, dinle: Küçük müstebit, şimdi sözün geçiyor. Ama biraz sonra benim dediğim olacak. Seni bir yakalarsam elimde kalacaksın, seni mecazî olarak böyle zincirle bağlayacağım.» (Saat kösteğini gösterdi) «Evet güzel küçüğüm benim, seni kaybetmemek için mücevher gibi göğsümde taşıyacağım.»

Bunları söylerken arabadan inmeme yardım ediyordu. Sonra Adèle'i indirdi, ben eve girdim ve yukarı kaçtım.

Akşam beni huzuruna çağırttı. Ben ona bir meşguliyet hazırlamıştım, çünkü bütün vaktimi onunla baş başa konuşmakla geçirmemeye kararlıydım. Çok güzel sesi olduğunu hatırlıyordum. Sesi güzel olanların çoğu gibi, onun da şarkı söylemekten hoşlandığını biliyordum. Benim se-

(*) Kendine bir tavır vermek için.

sim yoktu. Onun titiz zevkine göre müzikte de usta değildim. Ama güzel müziğe de bayılırım. Akşamın romantik saati, yıldızlı mavi perdesini kafeslerin üzerine indirince, hemen kalktım, piyanoyu açtım, bana bir şarkı söylemesi için yalvardım. Benim kaprisli bir peri olduğumu, şarkıyı başka zamana bırakmayı tercih edeceğini ileri sürdü ama ben, şimdi tam sırası olduğunu ısrarla iddia ettim.

«Sesimi beğeniyor musun Jane?» diye sordu.

«Çok beğeniyorum» dedim. Onu, zayıf tarafından pohpohlamak istemezdim ama işime geldiğinden gururunu okşamayı uygun gördüm.

«O halde Jane, bana eşlik edeceksin.»

«Peki efendim, çalışırım.»

Çalıştım ama az sonra «Beceriksiz sen de!» diyerek beni — zaten istediğim gibi — teklifsizce yana itti, kendisine eşlik etmeye başladı. Sesi güzel olduğu kadar piyano çalmakta da ustaydı.

Ben pencere kenarına oturdum. Hareketsiz ağaçları, kararmış çimenliği seyrederken yumuşak bir sesin söylediği şu tatlı şarkıyı dinledim :

Kalbin alevlenen derinliğinde,
Uyanan en temiz, içten bir sevgi
Hızlandırırdı her bir damar içinde
Akışını hayat suyunun şimdi.

Gelişine her gün ümidimi bağlar,
Gitmesi kalbimi hep sızlatırdı.
Gecikecek olsa bütün damarlar
Vücudumda buzlar gibi donardı.

Ah! sevdiğim gibi ben de sevilsem!
Bu mutluluğu hep hayal ederdim.
Gayemin peşinde çılgın ve sersem,
Hiç bir gayretimi esirgemezdim.

Fakat aramızda olan uçurum
Aşılamayacak kadar genişti.
Tehlikeyle dolu bu korkunç durum
Tüm ümitlerimi yitirecekti.

Dağdaki eşkıya yolları gibi
Düşmanla çevrilmiş bu yer her yönden,
Çünkü kin ve kuvvet, Hakkın gazabı
Ayırmıştı bizi birbirimizden.

Bu tehlikeleri göze almıştım,
Her çıkan engele meydan okudum,
Karşıma dikilen kaleyi yıktım,
Yolumu keseni ben yere vurdum.

Rüyada gördüğüm bir gökkuşağı
Uçuruyor beni ışık hızıyle,
Saçtığı şualar şimdi aşağı
Dökülüyor parlak bin bir rengiyle.

O yumuşak, tatlı ve kutsal saadet
Donuk bulutlarda hep ışıldıyor.
Başıma çökecek korkunç felâket
Beni artık şimdi ürkütemiyor.

Umursamadığım bütün kuvvetler
Öç almak için ateş saçarak
Hep birden üstüme hücum etseler,
Şu tatlı anda hiç korkutmayacak.

Amansız kin beni yerlere serse,
Kimseyi yanıma koyvermese de,
Bana diş bileyen kuvvetler ise,
Sonsuz husumete ant içseler de,

Sevgilim incecik, zarif elini
Asil bir güvenle elime verdi,
Benimle yaşayıp öleceğini,
Tam bir içtenlikle bana bildirdi...

Sevgilim buseyle mührünü koydu.
Ayrılmayacağız artık diyorum.
Böylece dileğim bir gerçek oldu.
Ben sevdiğim gibi seviliyorum.

Kalktı, yanıma geldi. Yüzünün aydınlandığını, şahin gibi gözlerinin parladığını, her çizgisinde şefkat ve sevgi olduğunu gördüm. Bir an titredim. Sonra kendimi toparladım. Hissî sahnelere, cüretli gösterilere meydan vermek istemiyordum. Oysa böyle bir tehlikeyle karşı karşıya gelmiştim. Bir savunma silâhı hazırlamalıydım. Dilimi biledim. Tam bana yaklaşırken sertlikle sordum :

«Şimdi kiminle evleneceksiniz?»

«Sevgilim tarafından acayip bir sorudur bu.»

«Öyle mi? Ben çok tabiî buluyorum. Siz gelecek karınızın sizinle beraber ölmesinden söz ettiniz. Böyle densizlik olur mu? Ne demek istiyorsunuz yani? Benim sizinle ölmeye niyetim yok, bundan emin olabilirsiniz.»

«Ama benim özlediğim, dua ettiğim, senin benimle yaşamandır. Ölüm, senin gibisi için değildir.

«Elbette benim gibisi içindir. Ecelim gelince ölmeye sizin kadar hakkım var. Yalnız, vaktimi beklemek isterim. Hintli kadınlar gibi apar topar götürülmek istemem.»

«Bu bencilliğimi bağışlar, affettiğini bir barış öpücüğüyle ispat eder misin?»

«Hayır. Beni mazur görün.»

Bunun üzerine, beni «taş yürekli» diye niteledi ve benim yerimde başka bir kadın olsaydı, şerefine söylenen

böyle bir şarkı duyunca iliğine kadar eriyeceğini, sözlerine ekledi.

Benim, yaradılıştan aksi ve çok sert olduğumu, bunun farkına varacağını, üstelik önümüzdeki dört hafta içinde huyumun bazı pürüzlü noktalarını göstermeye kararlı bulunduğumu, böylece vakit geçmeden ve dönme imkânı varken ne çeşit bir meta olduğumu anlamış olacağını söyledim.

«Sen susup doğru dürüst konuşacak mısın?»

«İsterseniz susayım. Ama konuşmaya gelince, deminden beri konuştuğumu sanıyorum.

Mırıldandı, ofladı, pofladı. Kendi kendime düşünüyordum :

«Çok iyi. İstediğim gibi sinirlen ve söylen. Bu, sana uygulanacak en mükemmel usül, bundan eminim. Ben seni, ifade edebileceğimden çok seviyorum. Ama duygularımı gülünç şekle sokmak istemiyorum. Şu hazırcevaplık iğnesiyle seni de uçurumun kenarından uzak tutacağım. Dilimin iğnesiyle aramızda gereken mesafeyi muhafaza edeceğim. Bu da, ikimizin de karşılıklı yararına olacaktır.»

Daha da ileri giderek onu iyice sinirlendirdim. Sonunda küstü, odanın ta öbür ucuna çekildi. Ben de kalktım, her zamanki gibi saygı ile :

«İyi geceler efendim» dedim, yan kapıdan çıkıp gittim.

Bu şekilde uygulamaya başladığım siyaseti bütün bekleyiş devresince sürdürdüm. Hem de tam bir başariyle. O tabiî, oldukça küskün duruyor, huysuzluk ediyordu. Ama genel bakımdan mükemmel surette avutuluyordu. Muhakkak ki, benim kuzu gibi boyun eğmem, kumru gibi duyarlık göstermem onu bir yandan istibdada teşvik ederken öte yandan fikrine, sağduyusuna, hatta zevkine uygun olmayacaktı.

Başkalarının yanında eskisi gibi saygılı ve temkinli

duruyordum. Zaten benden başka türlü bir davranış beklemiyordu. Onu ancak akşam görüşmelerinde hırpalayıp üzüyordum. Saat yediyi çalar çalmaz beni çağırtmaya devam ediyordu. Ama karşısına çıktığım zaman bana artık «sevgilim», «yavrucuğum» gibi tatlı sözler söylemiyordu. Kullandığı isimlerden «bücür», «hınzır», «cüce», «cin», «cadı», en güzelleriydi.

Okşayıp sevmeye gelince, şimdi surat buruşturuluyor, el sıkışı yerine kolum çimdikleniyor, yanaktan öpme yerine de kulağım şiddetle bükülüyordu. Çok iyi. Şimdilik bu vahşîce iltifatı, şefkat gösterilerine tercih ediyordum.

Bayan Fairfax'ın, davranışımı beğendiğini görüyorum. Hakkımda bir endişesi kalmamıştı. Böylece doğru hareket ettiğimden emindim. Bu arada, Bay Rochester, kendisini üzmekte olduğumu, bir deri bir kemik kaldığını ileri sürüyor, artık çok yakın olan bir gelecekte benden müthiş şekilde öç alacağını haber veriyordu. Ben kıs kıs gülüyor ve içimden: «Seni şimdi idare edebildiğime göre, bundan sonra da edebileceğimden kuşkum yok, çarelerden biri etkisini kaybederse, başkası bulunur» diyordum.

Ama ne de olsa, kolay bir iş değildi bu. Çok defa, gönlüm onu üzmektense, hoşnut etmeye can atardı. Evleneceğim adam, benim bütün dünyam olmuştu, dünyadan da büyük, sanki cennet ümidimdi o. Güneş tutulması, insanla ışık kaynağı arasına girdiği gibi, o da, beni bütün dinî düşüncelerden ayırmıştı. O günlerde Allahı, kulu yüzünden göremez olmuş, kulu putlaştırmıştım.

BÖLÜM 25

Nişanlılık devresi artık geçiyordu. Son saatleri sayılıydı. Yaklaşan düğün günü ertelenmemiş, bütün hazırlıklar tamamlanmıştı. Benim de yapacağım bir şey kalmamıştı. Bavullarım kapanmış, kilitlenmiş, bağlanmış, küçücük odamın duvarı boyunca sırayla dizilmişti. Yarın bu vakit Londra yolunda bir hayli ilerlemiş olacaklardı. Ben de öyle. Yani, ben değil, Jane Rochester adında biri. Henüz tanımadığım bir insan. Yalnız adres kartlarının bavullara takılması kalmıştı. Dört tane, dört köşe ufak kart, çekmecede duruyordu. Bay Rochester, adresleri kendi eliyle her birine yazmıştı: «Bayan Rochester, ... oteli, Londra.»

Bunları bavullara kendim yapıştırmaya ya da yapıştırtmaya bir türlü elim varmıyordu. Bayan Rochester! Öyle bir kimse yoktu. Yarın saat sekize kadar dünyaya gelmeyecekti. Ben de, bu eşyaların hepsini ona, ancak dünyaya sağ salim geldiğine emin olduktan sonra devredeceğim. Tuvalet masamın karşısındaki şu dolaptan, benim Lowood'dan getirmiş olduğum siyah elbise ve hasır şapkanın çıkarılması ve yerine, onun olduğu söylenen elbiselerin yerleştirilmesi yetmiyor mu? Sedef rengi gelinlik, incecik duvak benim değildi. Şu akşam saatinde — saat dokuz — odamın boşluğunda bir hayalet gibi hafifçe pırıldayan garip elbiseyi görmemek için gardrobu kapadım. «Seni kendi başına bırakacağım beyaz rüya» dedim. «Benim ateşim var. Rüzgârın sesini duyuyorum. Biraz dışarı çıkayım.»

Ateşimi yükselten, sadece hazırlık telâşı değil, sadece beklenen büyük değişiklik, yarın başlayacak olan yeni hayat değildi. Şüphesiz bu nedenlerin de beni böyle geç saatte karanlık bahçelere sürükleyen huzursuzluk ve heyecanı yaratmakta payları vardı.

Kalbimi garip bir merak sarmıştı. Benim anlayamadığım, benden başka kimsenin bilmediği ve görmediği bir olay olmuştu. Bay Rochester o gece evde yoktu. Henüz dönmemişti de. Otuz kilometre kadar uzakta iki veya üç çiftlikle ilgili olan ve İngiltere'den çıkmadan önce şahsen halletmesi gereken bir iş için oraya gitmişti. Zihnimi kurcalayan merakı gidermek ve beni düşündüren muammayı çözmesini kendisinden istemek için şimdi dönüşünü bekliyordum. Sevgili okuyucum, o gelinceye kadar bekle. Ben sırrımı ona açınca sen de öğreneceksin.

Bir damla yağmur yağmadan bütün gün şiddetle esmiş olan lodos rüzgârından korunmak için meyve bahçesine kaçtım. Rüzgâr, saat ilerledikçe yatışacağı yerde hızını artırıyor, uğultusunu derinleştiriyor gibiydi. Ağaçlar devamlı surette bir yana yatıyor, hiç kıvrılmıyordu. Tepe-

lerini kuzeye doğru iten kuvvet o kadar sürekliydi ki, dallar ancak arada bir geriye vuruluyordu. Bulutlar kutuptan kutuba kütleler halinde arka arkaya sürükleniyordu. O temmuz gününde gökten bir mavi nokta bile görünmemişti.

Boşlukta uğuldayan ölçüsüz hava akınına, aklımı karıştıran derdi dökerek koşmak, bana vahşîce bir zevk vermiyor değildi. Defneli yoldan indim, kestane ağacının yıkıntısı karşıma çıktı. Simsiyah, ikiye bölünmüş, orada dikilmiş duruyordu. Ortasından yarılmış olan gövde, korkunç bir ağız gibi açıktı. Yarıya bölünen parçalar kopmamış, kuvvetli kökler onları alttan bir arada tutuyordu ama hayat birliği bozulmuş, özü artık akmıyordu. İki yandaki büyük dallar ölmüştü. Önümüzdeki kış fırtınaları, bölünen parçalardan birini devirecekti her halde. Şimdilik tek gibi duruyordu: Bir harabe, ama bütün bir harabe.

Sanki canlıymış da beni duyuyormuş gibi dev ağaç parçalarına :

«Birbirinizi sımsıkı tutmakla iyi etmişsiniz» dedim. «Yanmış, kavrulmuş, kömür olmuşsunuz ama sadık, vefakâr köklerinize bağlılığınız sayesinde sizde henüz hayat kalmış olmalı. Artık bundan sonra yeşil yapraklarınız olmayacak, dallarınızda kuşlar yuva kurmayacak, ötmeyecekler, zevk ve aşk zamanınız geçmiş ama kimsesiz kalmış değilsiniz. Düşkünlükte her birinizin kendisine yakınlık gösterecek bir arkadaşı var.» Ben ağaca bakarken yarıklar arasından ay, bir an göründü. Kan kırmızı ve pusluydu. Bana şaşkın, hazin bir bakış attı, hemen bulut kümelerine gömüldü. Thornfield etrafında rüzgâr bir an dindi. Ama uzakta ağaçların, suların üzerinde korkunç, kasvetli bir inilti duyuluyordu. Üzücü bir sesti bu. Oradan da kaçtım.

Meyve bahçesinde dolaştım. Ağaç diplerindeki çimenlere dökülmüş elmaları topladım. Ondan sonra olgun olan-

larını hamlardan ayırdım, eve götürdüm, kilere koydum. Sonra kütüphaneye girdim, ateş yakılmış mı, diye baktım. Mevsim yaz olduğu halde böyle kötü bir havada ocakta güzel bir ateş yandığını görmek, Bay Rochester'in hoşuna gideceğini biliyordum. Evet, ateş epey önceden yakılmış, güzel yanıyordu. Koltuğunu ocağın yanına çektim. Masayı da yaklaştırdım, perdeyi kapadım, şamdanları getirttim.

Bu işleri gördükten sonra büsbütün huzursuz oldum. Rahat oturamıyor, hatta evin içinde duramıyordum. Odadaki küçük saatle holde duran eski duvar saati onu çaldılar.

«Ne kadar geç olmuş!» dedim. «Bahçe kapısına gideyim, oradan yol görünür. Belki şimdi gelir, onu karşılarsam bekleyiş süresinden birkaç dakika kazanmış olurum.»

Bahçe kapısını gölgeleyen yüksek ağaçlarda rüzgâr gürlüyordu. Sağdan ve soldan görebildiğim kadar yol sakin ve tenhaydı. Ay göründükçe geçen bulut gölgelerinden başka bir şey yoktu. Yol uzun, beyaz bir çizgi, üzerinde kımıldayan tek nokta yok.

Yola baktığım sırada gözümü çocukça bir yaş karartı, ümit kırıklığı, sabırsızlık göz yaşı, Utandım, gözümü sildim. Ayrılamıyordum oradan. Ay, evine büsbütün kapandı, kalın bulut perdesini iyice örttü. Gece karardı. Fırtına ile beraber yağmur hızla yağmaya başladı.

İçime gelen bir önsezi ile evhama kapılarak bağırdım: «Ah gelse artık! gelse!»

Ben onu çay saatinden önce bekliyordum. Şimdi ise ortalık karanlık olmuştu. Neden gecikmişti? Bir kazaya mı uğrayacaktı? Bir gece önceki olay gene aklıma geldi. Bunu bir felâket işareti olarak yorumladım. Son zamanlarda o kadar mutluluk duymuştum ki kaderim artık zirveye vardığından şimdi zeval bulacaktı tabiî.

«Ben eve dönmem» dedim içimden. «O bozuk havada dışarıdayken ben ocak başında oturamam. Kalbim parça-

lanmaktansa vücudum yorulsun, daha iyi. Dışarı çıkıp karşılayacağım.»

Çıktım. Hızlı yürüyordum ama uzak gitmedim. Bir nal sesi duydum. Dörtnala bir atlı geliyordu. Yanında bir köpek koşuyordu. Uğursuz düşünceler, korkular, haydi defolun! Oydu gelen! İşte o! Mesrur'a binmiş, Pilot da arkasında. Beni gördü, çünkü ay, gökyüzünde açmış olduğu mavi alanda, sular arasında parlıyordu .O, şapkasını çıkardı, salladı. Ona doğru koştum. Eğildi, elini uzattı.

«Gel!» dedi. «Anlaşıldı, bensiz yapamıyorsun. Ayağımın ucuna bas. İki elini ver, atla!»

Dediğini yaptım. Sevinç bana çeviklik veriyordu. Önüne atladım. Candan bir öpücük verdi. Zafer kazanmış, kendini beğenmiş bir hal takındı, ben de elimden geldiği kadar tahammül ettim. Birden, böbürlenmeği kesti ve sordu:

«Bir şey mi oldu, Janet? Beni bu saatte karşılamağa geldiğine göre, bir aksilik mi çıktı?»

«Yo... ama hiç gelmeyeceğinizi sandım... Üstelik bu yağmurda, bu rüzgârda, evde oturup beklemeye tahammül edemedim.»

«Yağmur ve rüzgâr ya! Deniz kızı gibi üstünden sular akıyor. Ama sesin ateşin var, Jane. Yanakların, ellerin yanıyor. Söyle diyorum, bir şey mi var?»

«Şimdi bir şey yok. Ne korkuyor, ne de üzülüyorum.»

«Demek hem korkmuş, hem de üzülmüşsün.»

«Biraz. Ama sonra anlatırım efendim. Siz de, üzüldüğüm için her halde alay edeceksiniz.»

«Yarın bir geçsin, ondan sonra bol bol alay ederim. O zamana kadar cesaretim yok, çünkü senden emin değilim. Sen miydin bütün ay elimden balık gibi kayan, yaban gülü gibi dikenli olan? Parmağımı dokunduramıyordum, hemen diken batıyordu. Şimdi ise, sanki yolunu şa-

şırmış bir kuzu almışım kucağıma. Sürüden ayrılmış, çobanını mı arıyordun, Jane?»

«Sizi istiyordum. Ama böbürlenmeyin. İşte geldik Thornfield'e. Haydi, indirin beni.»

Beni kaldırıma indirdi. John atı götürürken o, peşimden hole girdi, acele üstümü değişip kütüphaneye gelmemi tembih etti. Merdivene doğru giderken beni durdurdu, gecikmeyeceğime söz verdirdi. Gecikmedim. Beş dakika sonra yanındaydım. Yemekteydi. «Gel otur, bana arkadaşlık et, Jane. Allah kısmet ederse bu, uzun süre Thornfield konağında sondan bir evvelki yemek olacak.»

Yanına oturdum ama bir şey yiyemeyeceğimi söyledim.

«Seyahate çıkacağından mı Jane? Londra'ya gitmek düşüncesi mi iştahını kesen?»

«Bu gece ileriyi açıkça göremiyorum efendim. Hatta kafamda ne düşünce olduğunu da pek bilemiyorum. Hayatta her şey bana o kadar hayalî geliyor ki!»

«Benden başka. Ben sahiciyim. Dokun bak.»

«Siz mi efendim? Asıl hepsinden daha hayalî olan sizsiniz. Siz sadece bir rüyasınız.»

Gülerek elini uzattı, gözlerime yaklaştırdı.

«Bu hayal mi?» dedi. Biçimli, adaleli, kuvvetli bir eldi bu. Kolu da uzun ve güçlüydü.

«Evet, tutuyorum ama gene rüya» dedim ve elini yüzümün önünden indirdim. «Yemeğinizi bitirdiniz mi efendim?»

«Evet, Jane.»

Zili çaldım, tepsiyi kaldırttım.

Baş başa kalınca, ateşi karıştırdım, efendimin dizinin dibinde alçak bir iskemleye oturdum.

«Neredeyse gece yarısı olacak» dedim.

«Evet ama hatırla, Jane. Nikâhtan bir önceki gece benimle beraber sabahlayacağına söz vermiştin.»

«Evet. En aşağı bir, iki saat için sözümü tutacağım. Canım yatmak istemiyor hiç.»

«Bütün hazırlıkların tamam mı?»

«Tamam efendim.»

«Benim de. Bütün işlerimi yoluna koydum. Yarın kiliseden döndükten yarım saat sonra Thornfield'den ayrılacağız.»

«Peki efendim.»

«Bu pekiyi çok tuhaf bir gülümseyişle söyledin Jane! Yanakların al al olmuş, gözlerinde de garip bir parlaklık var. Sen iyi misin?»

«Öyle sanıyorum.»

«Öyle mi sanıyorsun? Neyin var? Anlat, ne duyuyorsun?»

«Anlatamam efendim. Duygularım sözle ifade edilemez. Şu saatin hiç sonu gelmemesini isterdim. Kim bilir bundan sonraki saat nasıl bir kaderle yüklü olacak?»

«Buna evham denir Jane. Sen çok heyecan duymuş, ya da fazla yorulmuşsun.»

«Siz efendim, kendinizi sakin ve mutlu mu duyuyorsunuz?»

«Sakin? Hayır. Ama mutlu... Kalbimin dibine kadar.»

Mutluluğunu görebilmek için yüzüne baktım. Heyecanlı ve kızarmıştı.

«Güven bana Jane» dedi. «İçini bana dök. Zihnini kurcalayan ne varsa boşalt, benimle paylaş. Neden korkuyorsun? İyi bir koca olamayacağımdan mı?»

«Benden en uzak olan bir düşünce bu.»

«Gireceğin yeni çevre mi, yeni yaşantı mı düşündürüyor seni?»

«Hayır.»

«Beni şaşırtıyorsun Jane. Bu kederli, endişeli halin beni üzüyor. Açıklamanı istiyorum.»

«Öyleyse dinleyin efendim. Dün gece evde yoktunuz değil mi?»

«Yoktum. Biliyorum. Biraz, önce, ben yokken bir şeyler olduğunu ima etmiştin. İhtimal ki önemli bir şey değildi. Ama kısacası seni tedirgin etmiş. Anlat bana. Bayan Fairfax bir şey mi dedi? Yoksa hizmetçilerin konuşmalarını mı işittin? Bir şeye mi kırıldın?»

«Hayır efendim.»

Saat on ikiyi çaldı. Küçük saatin gümüş sesiyle dışarıdakinin kısık, titrek vuruşunun bitmesini bekledim. Sonra söze devam ettim.

«Dün bütün gün durmadan çalıştım ve bu telâş arasında çok mutluydum. Sizin sandığınız gibi yeni çevre ve saireden korktuğum yok. Sizinle yaşamak ümidi benim için harikulâde bir şey, çünkü sizi seviyorum. Hayır efendim, beni şimdi okşamaya kalkmayın. Bırakın rahat konuşayım. Dün, kadere güveniyor, olayların sizin ve benim için olumlu bir şekilde geliştiğine inanıyordum. Hatırlarsınız, hava güzeldi... Havanın, gökyüzünün sakinliği, seyahatiniz hususunda hiç bir endişeye yer vermiyordu. Çaydan sonra, aklım hep sizde, biraz yürümeğe çıkmıştım. Hayalimde bana o kadar yakındınız ki, gerçekten yanımda olmadığınızın sanki farkında değildim. Beni bekleyen hayatı -sizin hayatınızı- benimkinden çok daha geniş, daha canlı olan varlığınızı düşünüyordum. Sizin yanınızda benim yaşantım engin denizlere dökülen küçük, sığ bir dere gibidir. Acaba filozoflar bu dünyayı neden ıssız bir çöle benzetmişler? Bence dünya bir gül gibi açılıyordu. Tam güneş batarken hava soğudu, gökyüzünü bulutlar kapadı. İçeri girdim, Sophie, henüz getirilmiş olan gelinliğimi göstermek için beni yukarı çağırdı. Kutunun dibinde de hediyenizi buldum. Londra'dan göndermiş olduğunuz şahane duvak. Her halde, mücevher istemediğimden mücevher kadar pahalı bir şey kabul etmek zorunda

kalmamı istemiştiniz. Duvağı açarken, kibar zevkinizden, halktan olan eşinizi asilzade kıyafetine sokmak istemenizden dolayı size takılmayı tasarlıyor, kendi kendime gülüyordum. Aşağı tabakadan olan şu kafama örtmek için kendime hazırladığım dört köşe dümdüz tülü size gösterip bunun, kocasına ne servet, ne güzellik, ne de mevki getirebilen bir gelinin nesine yetmeyeceğini soracaktım. Haliniz gözümün önüne geliyordu. Şiddetle ve bir halkçı tavrıyle vereceğiniz karşılıkları, servetinizi arttırma, bir para kesesiyle, bir asalet taciyle evlenerek mevkiinizi yükseltme ihtiyacını gururla inkâr edişinizi duyar gibi oluyordum.»

«Beni nasıl da tanıyorsun, büyücü seni! Ama duvağın içinde, işlemesinden başka ne buldun? Zehir mi, kama mı buldun ki bu kadar kederli görünüyorsun?»

«Hayır, hayır efendim. Duvağın zarifliği ve zenginliğinden başka, Fairfax Rochester'in gururunu buldum. Ben de şeytana alışık olduğumdan korkmadım. Derken efendim, karanlık basınca ruzgâr başladı. Şimdiki gibi hızlı, fırtına halinde değil, tüyler ürpertici bir inilti sesiyle esiyordu. Sizin evde olmanızı istiyordum. Bu odaya geldim. Boş koltuk, ateşsiz ocak karşısında yüreğim buz kesildi. Bir süre sonra yatmağa gittim. Gözüme uyku girmedi. İçimde bir kuruntu, bir heyecan beni harap ediyordu. Şiddetini bir kat daha artıran fırtına kulağıma, sanki arasında acı bir ses, boğuk bir feryat varmış gibi geliyordu. Bu ses evin içinde mi, dışında mı, önce belli olmuyordu. Ama tekrarlanıyor, ruzgâr sesinin her kesilişinde muğlak, kasvetli, gene duyuluyordu. Sonunda, uzakta uluyan bir köpek olacağına ihtimal verdim. Susunca içim rahat etti. Uyuduğum zaman karanlık, fırtınalı geceler rüyama giriyor, yanınızda olmak isteği devam ediyor, sanki aramızda bir engel varmış gibi geliyor, garip bir üzüntüye kapılıyordum. Uyumağa başladığım zaman

rüyamda bilmediğim, dönemeçli bir yoldan gidiyor, çevremi zifirî karanlıklar sarıyor, üzerime yağmur yağıyordu. Kucağımda ufak bir çocuk vardı, yürüyemeyecek kadar küçük ve zayıftı, soğuk kollarımın arasında titriyor, acı acı ağlıyordu. Rüyamda siz de önüm sıra, çok ileride yürüyordunuz. Bütün gücümle size yetişmeğe çabalıyor, isminizle çağırmağa, dur, diye yalvarmağa uğraşıyordum. Ama zincirlerle bağlanmış, hareketsiz kalmıştım, sesimi çıkaramıyordum. Siz de her an daha ziyade uzaklaşıyordunuz.»

«Peki Jane, ben senin yanındayken bu rüyalar genç aklını kurcalıyor mu? Korkak yavrum benim! Hayalleri, kuruntuları unut artık, yalnız gerçek mutluluğu düşün! Beni sevdiğini söylüyorsun Janet, evet bunu unutmayacağım, sen de inkâr edemezsin. O sözler ağzından çıktı, dudaklarında sönmedi. Söyleyen yumuşak sesini açıkça işittim. Belki biraz resmiydi ama müzik kadar tatlıydı. (Sizinle yaşamak ümidi benim için harikülâde bir şey, çünkü sizi seviyorum). Beni seviyor musun Jane? Tekrar söyle.»

«Seviyorum efendim. Bütün kalbimle.»

Bir sessizlik oldu. Sonra:

«Tuhaf şey» dedi. Bu söylediğin yüreğime acı vererek girdi. Neden? Belki içtenlikle, imanla söylediğin için. Belki de bana şimdi bakan gözlerindeki ulvî sadakat, vefa ve sevgidendir. Yanıma bir ruh gelmiş gibi oluyorum âdeta. Yaramaz görün Jane. Sen bilirsin öyle görünmeyi. O vahşî, çekingen, kışkırtıcı gülümseyişlerden birini göster. Benden nefret ettiğini söyle. Takıl, kızdır, ne yaparsan yap ama duygulandırma. Mahzun olmaktansa, öfkeleneyim daha iyi.»

«Hikâyemi bitireyim de istediğiniz kadar takılır. kızdırırım sizi. Ama sonuna kadar dinleyin.»

«Bitirdin sandım Jane. Evhamının rüyadan geldiği sonucuna varmıştım.»

Başımı salladım.

«Ne? Dahası mı var? Ama önemli olacağına inanmam. Anlat bakalım.»

Halindeki huzursuzluk, endişeli, sabırsız tavrı beni şaşırttı. Ama devam ettim:

«Başka bir rüya gördüm efendim. Thornfield konağını bir harabe halinde, yarasa, baykuşlarla dolu olduğunu gördüm. O azametli cephesinden çok yüksek ve çok ince bir duvardan başka bir şey kalmamış, otların kaplamış olduğu iç tarafında, ay ışığında dolaşıyordum. Ayağım bir mermer ocağa çarptı. Ondan sonra bir korniş parçasına bastım. Atkıya sarılmış, el'an o tanımadığım küçük çocuğu taşıyordum. Kollarım yorulmuşsa da, yükün ağırlığı ilerleyişime engel oluyorsa da, onu tutmam gerekiyordu. Uzaktan bir at nalı duydum. Sizin olduğunuza emindim. Uzak bir ülkeye gidiyormuşsunuz, uzun yıllarca kalacakmışsınız. Telâşımdan çılgın gibi tehlikeye girerek o incecik duvara tırmandım. Tepesinden sizi görmek istiyordum. Ayaklarımın altından taşlar yuvarlanıyor, tutunduğum sarmaşıklar kopuyordu. Çocuk korkmuş, boğarcasına boynuma sarılmıştı. Sonunda tepeye geldim. Beyaz yolda sizi, gittikçe küçülen bir nokta gibi gördüm. Ruzgâr o derece kuvvetlenmişti ki ayakta duramıyordum. Daracık kenara oturdum. Kucağımda tuttuğum, korku içindeki çocuğu susturdum. Siz, yolun köşesini döndünüz. Son bir defa görmek için eğildim. Duvar yıkıldı, sarsıldım. Çocuk dizimden düştü. Dengemi kaybettim, düştüm ve uyandım.»

«Bu kadar, değil mi Jane?»

«Mukaddemesi bu kadar efendim. Hikâye daha başlamadı. Uyanınca, bir ışık gözlerimi kamaştırdı. A! sabah olmuş dedim. Ama yanılmışım. Sadece bir mum ışığıymış.

Tuvalet masasının üzerinde ışık vardı. Yatmadan önce gelinlik ve duvağımı asmış olduğum gardrobun kapısı açık duruyordu. Bir hışırtı duydum. «Sophie, ne yapıyorsun orada?» dedim. Ses çıkmadı. Ama gardroptan biri çıktı. Mumu tuttu, yukarı kaldırdı, asılı elbiseleri seyretti. «Sophie! Sophie!» diye bağırdım. Gene ses çıkmadı. Yatağımda doğrulmuştum. Öne doğru eğildim. Önce şaşırdım, sonra sersemledim. Kanım damarlarımda dondu. Efendim, bu Sophie değildi. Leah değildi. Bayan Fairfax değildi. Hatta... hatta... eminim, o acayip kadın Grace Poole bile değildi.»

Efendim sözümü kesti.

«Onlardan biri olmalıydı.»

«Hayır efendim. Ciddî söylüyorum, değildi. Karşımda duran, Thornfield konağında gözüme asla görünmüş bir kimse değildi. Boyu, şekli, bana yabancıydı.»

«Tarif et, Jane.»

«Uzun boylu, iri bir kadındı. Saçları siyah, gür, arkasına döküktü. Sırtında ne vardı, bilmiyorum. Düz beyaz bir şeydi. Ama elbise mi, çarşaf mı, kefen miydi, bilmem.»

«Yüzünü gördün mü?»

«Önce görmemiştim. Sonra, duvağımı yerinden çekti, yukarı kaldırdı, uzun uzun baktı. Sonra kendi kafasına örttü, aynaya baktı. O zaman, karanlık, uzun aynada yüzünü ve çizgilerini açıkça gördüm.»

«Nasıl şeydi?»

«Bence müthiş! Korkunç! Ah efendim, ömrümde böyle bir yüz görmedim. Rengi bozuk, vahşî bir yüz. Kıpkırmızı gözlerin nasıl yuvarlandığını, kararmış, şişkin yüz çizgilerini keşke unutabilsem!»

«Hortlaklar ekseriya renksiz olurlar Jane!»

«Bu mosmordu efendim. Dudakları şişmiş, kararmış, alnı kırışmış, kan çanağı gibi gözlerin üstünde yukarı

kalkmış siyah kaşlar. Bana neyi hatırlattı, söyleyebilir miyim?»

«Söyleyebilirsin.»

«İğrenç Alman canavarını... Vampiri.»

«Öyle mi? ne yaptı?»

«Efendim, duvağımı o korkunç başından çıkardı, iki parça etti, yere attı, ayaklarıyle çiğnedi.»

«Sonra?»

«Perdeleri çekti, dışarıya baktı. Her halde şafak sökmek üzere olmalıydı ki mumu aldı, kapıya doğru çekildi. Yatağımın yanına gelince durdu; kızıl gözler bana dik dik baktı. Mumu yüzüme yaklaştırdı, gözümün önünde söndürdü. Mosmor yüzünün, karşımda alev gibi parladığını fark ettim, kendimi kaybettim. Bu, hayatımda geçirdiğim ikinci baygınlıktı. Yalnız ikinci. Dehşetten kendimi kaybetmiştim.»

«Kendine geldiğin zaman yanında kim vardı?»

«Kimse yoktu efendim. Artık sabah olmuştu. Kalktım, yüzümü gözümü yıkadım, bol su içtim. Sarsılmıştım, ama hasta değildim. Bu olaydan hiç kimseye söz etmemeğe karar verdim. Şimdi efendim, o kadının kim ve ne olduğunu bana anlatın.»

«Aşırı dimağ gerginliğinin yarattığı bir hayal. Seni gözetmeliyim yavrum. Senin sinirlerin zora gelecek cinsten değil.»

«Efendim, inanın, sinirlerimde kusur yok. Olay gerçektir. Anlattığım gibi oldu.»

«Ya önceki rüyalar da gerçek miydi? Thornfield konağı bir harabe midir? Beni senden ayıran aşılmaz engeller mi var? Ben senden, bir göz yaşı dökmeden, tek söz söylemeden mi ayrılıyorum?»

«Henüz değil.»

«Öyle mi olacak yani? İşte bizi birbirimize edebiyen

bağlayacak olan gün geldi bile. Biz hele birleşelim, ondan sonra bu ruhî korkular kalmayacak, emin olabilirsin.»

«Ruhî korkular mı efendim? Keşke öyle olduğuna inanabilsem. İnanabilmeyi asıl şimdi isterdim, çünkü bu korkunç ziyaretçinin esrarını siz bile açıklayamıyorsunuz.»

Ve ben bile açıklayamadığıma göre, aslı yoktur demek.»

«Ama bu sabah kalkınca ben de öyle dedim kendi kendime ve odamda her şeyin yerli yerinde durduğunu görüp cesaret almak, teselli bulmak isterken durum farzettiğim gibi çıkmadı, çünkü duvağımı yukarıdan aşağı iki parça olmuş, orada, halının üzerinde gördüm.»

Bay Rochester'in irkildiğini ve ürperdiğini hissettim. Telâşla kollarını bana sardı.»

«Allaha çok şükür!» dedi. Dün gece bir kötülük olduysa şükür ki yalnız duvağa olmuş. Ah neler olabilirdi!»

Kesik bir nefes aldı, beni göğsüne öyle sıkı bastı ki soluğum kesildi âdeta. Bir sessizlik oldu. Sonra neşeyle devam etti:

«Şimdi sana hepsini anlatayım Janet. Odana bir kadın girmiş, ona şüphem yok. O kadın muhakkak Grace Poole'du. Sen de onun acayip olduğunu haklı olarak söylüyorsun. Bana ne yapmıştı? Mason'a ne yapmıştı? Sen uykunun arasında odana girdiğini ve yaptıklarını fark etmişsin. Ama ateşin varmış, pek kendinde olmadığından onu başka türlü görmüş, gulyabani'ye benzetmişsin. Uzun, darmadağın saçlar, şişkin kapkara yüz, mübalağalı boy, hayal mahsulü, kâbus sonucuydu. Duvağın hırsla parçalanması ise, bu gerçektir ve tam onun yapacağı bir şeydir. Şimdi böyle bir kadını ne diye evimde tuttuğumu soracaksın. Evlendiğimizden bir yıl, bir gün sonra sana anlatacağım, ama şimdi olmaz. Tatmin oldun mu Jane? Esrarı bu şekilde çözmemi kabul ediyor musun?»

Düşündüm. Gerçekten bana mümkün görünen tek

çözüm şekli buydu. Tatmin edilmiş değildim ama onu memnun etmek için öyle görünmeğe çalıştım. Doğrusu içim ferahlamıştı. Memnun olduğumu gülümseyerek belli ettim. Artık saat biri çoktan geçmişti. Çekilmeğe hazırlandığım sırada mumu yakarken sordu:

«Sophie, Adèle ile birlikte çocuk odasında yatmıyor mu?»

«Evet efendim.»

«Adèle'in küçük yatağında, senin de sığabileceğin kadar yer vardır. Bu gece onunla beraber yatacaksın Jane. Anlattığın olay sinirlerini bozmuştur tabiî. Bir başına yatmamanı tercih ederim. Söz ver, çocuk odasında yatacağına.»

«Çok memnun olurum efendim.»

«Kapıyı da içeriden iyice sürgüle. Yukarı çıktığın zaman, sabah sekize kadar giyinmiş ve kahvaltı etmiş olman gerektiğinden seni vaktinde kaldırmasını tembih etmek bahanesiyle Sophie'yi uyandır. Şimdi de aklına sıkıntılı şeyler getirmek yok: tasaları artık başından at Janet. Rüzgârın nasıl yavaşladığını, yumuşak fısıltılar haline düştüğünü duymuyor musun? Bak artık camlara vurmuyor.» Perdeyi kaldırdı. «Çok güzel bir gece!»

Öyleydi. Gökyüzünün yarısı açık, tertemizdi. Bulutlar, batıya dönmüş olan rüzgârın önü sıra uzun, gümüşî kümeler halinde doğuya kayıyorlardı. Ay sakin, parlıyordu.

Bay Rochester, gözlerimin içine merakla bakıyordu.

«E, Janet'im nasıl şimdi?»

«Bu gece rüyanda ayrılık değil, yalnız sevgi ve mutlu bir evlilik göreceksin.»

Bu kehanetin ancak yarısı doğru çıktı. Gerçekten rüyamda keder görmedim ama sevinç de görmedim, çünkü hiç uyumadım. Küçük Adèle kollarımın arasında uyuyordu. O çocuk uykusunu seyrettim. Ne rahat, ne sakin,

ne masum! Böylece sabah olmasını bekledim. Bütün vücudum uyanık, heyecan içindeydi. Güneş doğar doğmaz kalktım. Ayrılırken Adèle'in bana sarıldığını, küçük ellerini boynumdan çözdüğümü, onu öptüğümü hatırlıyorum. Garip bir heyecanla ağlıyordum. Hıçkırıklarım, çocuğu rahat uykusundan uyandırmasın diye yanından çekildim. O, benim geçmiş hayatımın timsaliydi. Şimdi hazırlanıp karşısına çıkacağım, korktuğum ama taptığım adam da, bilinmeyen geleceğimin timsaliydi.

BÖLÜM 26

Sophie, saat yedide beni giydirmeye geldi. İşi çok uzun sürdü. O kadar uzun sürdü ki, Bay Rochester her halde sabırsızlandığından neden gelmediğimi sordurdu. Sophie o sırada duvağımı broşla iliştirmekteydi. (Sonunda gene o dümdüz dört köşe tüle kalmıştım.) Mümkün olduğu kadar acele, elimden kurtulmuş, giderken arkamdan Fransızca bağırdı :

«Durun! Aynaya baksanıza. Bir göz atmadınız!»

«Döndüm, aynaya baktım. Gelinlikle, duvakla o kadar değişmiştim ki, karşımda sanki bir yabancı görüyordum.

Aşağıdan bir ses geldi:

«Jane!»

Aşağı koştum. Bay Rochester merdiven dibinde bekliyordu.

«Mızmız!» dedi. Sabırsızlıktan beynime ateşler basıyor. Sen de uzattıkça uzatıyorsun!»

Beni yemek odasına götürdü. Tepeden tırnağa süzdü. «Bir zambak çiçeği kadar güzel olduğumu, benimle iftihar ettiğini, gönlünün arzusuna uyduğumu söyledi. Kahvaltı için on dakika verdi. Zile bastı. Yeni tuttuğu uşaklardan biri çıktı.

«John arabayı hazırlıyor mu?»

«Evet efendim.»

«Bavullar aşağı indirildi mi?»

«Şimdi indiriliyor efendim.»

«Kiliseye kadar git, Rahip Wood ile kâtibin orada olup olmadıklarını öğren, gel haber ver.»

Bilindiği gibi, kilise malikânenin hemen kapısının ötesindeydi. Uşak hemen döndü.

«Rahip Wood kilisenin giyinme odasında cüppesini giymekte efendim.»

«Araba?»

«Atlar koşuluyor.»

Araba kiliseye giderken lâzım değil ama dönüşte hazır olsun. Bavullar, sandıklar yüklensin, kayışları bağlansın, arabacı yerinde olsun.»

«Peki efendim.»

«Jane, hazır mısın?»

Yerimden kalktım. Gelin, güvey arkadaşları, nedimeler, hısım akraba, beklenecek, beraber gidecek, hiç kimse yoktu. Yalnız Bay Rochester ve ben. Bayan Fairfax holde duruyordu. Geçerken konuşmak istedim ama elimi, demir gibi bir el tutuyordu. Güçlükle yetişebildiğim adımlar beni sürüklüyordu. Bay Rochester'in bir saniye geç kalmağa tahammül etmeyeceği yüzünden belliydi. Acaba buna benzer, bu kadar azimli, bu derece kararlı, gür kaş-

lar altında gözleri alev gibi yanan, şimşek gibi parlayan bir damat görülmüş müydü hiç?

Hava güzel mi, bozuk muydu, bilmiyorum. Yoldan aşağı inerken ne göğe, ne de yere bakıyordum. Kalbim gözlerimdeydi. Gözlerim ise, Bay Rochester'in üzerindeydi. Yolda ilerlerken ateşli, şiddetli bakışlarının hangi görülmez şeyin üzerinde durduğunu, hangi düşüncelerin kuvvetine göğüs gerdiğini, direndiğini anlamak istiyordum.

Kilisenin etrafındaki mezarlık parmaklığına gelince durdu. Soluk soluğa kaldığımı gördü.

«Aşkta zalim miyim Jane?» dedi. «Biraz dur. Bana dayan.»

Karşımızda yükselen Tanrı evini bugüne kadar hatırlıyorum. Gümüşî renkte, eski, sakin. Çan kulesinin etrafında bir karga uçuyor. Yeşil mezar tümseklerini de hatırlıyorum. Mezarların arasında dolaşan ve yosunlu taşlardaki yazıları okuyan iki yabancıyı da unutmadım. Onlara dikkat etmemin sebebi, bizi görünce kilisenin arkasına geçmiş olmalarıdır. Yan kapıdan girip töreni seyredeceklerini anlamıştım. Bay Rochester onları fark etmemişti. Merakla yüzüme bakıyordu. Her halde sararmış olacaktım ki, alnımın nemlendiğini, dudaklarımın soğuduğunu hissediyordum. Kısa zamanda kendimi topladım. Benimle beraber, yavaş yavaş, kilise kapısına giden yoldan yukarı yürüdü.

Sakin, mütevazı mabede girdik. Rahip beyaz cüppesini giymiş, küçük mihrapta bekliyordu. Kâtibi de yanındaydı. Ortalık sessiz, sadasızdı. Yalnız uzak bir köşede, iki gölge kımıldanıyordu.

Tahminim doğru çıkmıştı. Yabancılar bizden önce içeri sokulmuş, arkaları bize dönük, Rochester ailesine ait kabrin yanında duruyor, iç savaşlar tarihinde Marston Moor'da öldürülmüş olan Damer de Rochester ile eşi Eli-

zabeth'in, diz çökmüş bir meleğin koruduğu, zamanla lekelenmiş mezarını, parmaklık arasından seyrediyorlardı.

Bizim yerimiz mihrap önündeki tırabzandaydı. Arkamda ihtiyatlı bir ayak sesi duydum, omzumun üstünden arkaya baktım. Yabancılardan biri, görünüşte kibar bir adam, yukarı doğru ilerliyordu. Evliliğin anlamı okunmuş, bitmişti. Ondan sonra rahip bir adım ileri geldi, Bay Rochester'e doğru eğilerek devam etti:

«Bütün kalplerin sırları açıklanacak olan Müthiş Kıyamet Günü hesap vereceğiniz zaman olacağı gibi, ikinize de söylüyorum: karı koca olarak birleşmenize bir engel varsa, bunu da biliyorsanız, şimdi açıkça söyleyin, çünkü şunu iyice bilin ki, Allahın caiz kıldığından başka surette birleşenleri Allah birleştirmez ve evlilikleri kanunî sayılmaz.»

Rahip âdet üzere sustu. Bu cümleden sonra gelen sessizlik ne zaman bozulur? Belki yüz senede bir kere bile değil. Gözlerini kitaptan ayırmamış ve bir an nefesini tutmuş olan rahip devam ediyordu. Elini Bay Rochester'e doğru uzatmış, ve «Bu kadını kendine eş olarak kabul ediyor musun?» diye sormak üzere dudaklarını açtığı sırada, yakından, açık bir ses yükseldi :

«Bu nikâh kıyılmaz. Bir engel bulunduğunu bildiririm.»

Rahip konuşana baktı, ses çıkarmadı. Kâtip de öyle yaptı. Bay Rochester hafifçe kımıldandı, sanki ayağının altında deprem olmuş gibi. Yere daha sağlam bastı, ne başını, ne de gözlerini çevirmeden:

«Devam edin» dedi.

Derin, ama alçak bir sesle söylediği bu sözü, tam bir sessizlik izledi. Biraz sonra Rahip Wood:

«Bu iddianın doğru ya da yanlış olduğu ispat edilmek üzere soruşturma yapılmadan törene devam edemem» dedi.

Arkadaki ses:

«Tören tamamen kesildi» dedi. «Bu nikâhın kıyılmasına aşılmaz bir engel var.»

Bay Rochester işitti ama aldırmadı. Hiç bir hareket-te bulunmadı. Yalnız elimi tuttu. Ne ateşli, ne kuvvetli bir kavrayıştı bu! Rengi uçmuş, sert, geniş alnı, şu anda nasıl bir işlenmiş mermere benziyordu! Tetikte olan vahşî gözler, nasıl parlıyordu!

Rahip Wood şaşırmış bir haldeydi.

«Engelin mahiyeti nedir?» diye sordu. «Belki ortadan kaldırılabilir, açıklanır.»

«Asla. Aşılmaz dedim, dediğimi de biliyorum.»

Konuşan adam ileri geldi, parmaklığa dayandı. Her bir kelimeyi tane tane, sükûnetle, kesiksiz ama sesini yükseltmeden söyleyerek devam etti:

«Engel, sadece Bay Rochester'in evli olmasından ibarettir. Kendisinin halen hayatta olan bir karısı var.»

Alçak sesle söylenen bu sözler, sinirlerimi, gök gürültüsünün hiç bir zaman sarsmadığı kadar sarstı. Bu sözlerin sinsi kuvveti, ne buzun, ne de ateşin gösteremeyeceği bir şiddetle kanıma işledi. Ama kendime hakimdim. Bayılma tehlikesinde değildim. Bay Rochester'e baktım. Yüzüme bakmağa zorladım. Yüzü renksiz, taş gibiydi. Gözleri kıvılcım saçıyor, çakmak çakmak yanıyordu. Hiç bir şeyi inkâr etmedi. Sanki her şeye meydan okuyordu. Konuşmadan, gülümsemeden, benim bir insan olduğumun farkına varmış gibi görünmeden, sadece kolunu belime sardı ve beni yanına çekti :

Davetsiz misafire:

«Sen kimsin?» dedi.

«Adım Briggs, Londra'da avukatlık yapıyorum.»

«Bana bir eş mi yüklemek istiyorsun?»

«Size hanımınızın varlığını hatırlatmak istiyorum. Siz tanımıyorsanız kanun tanır.»

«Lütfen anlatın: adı nedir, kimin nesidir, nerede oturuyor?»

«Derhal. Bay Griggs cebinden bir kâğıt çıkardı, bir memur tavrıyle genzinden gelen bir sesle okudu:

«İngiltere'de... eyaletinde Thornfield konağı ve... eyaletinde Ferndean Konağı sahibi Edward Rochester'in 20 Ekim... yılı (on beş sene önceki tarih) Jamaika, Spanish Town... kilisesinde tüccar Jonas Mason ve oranın yerlisi olan eşi Antoinette Mason'un kızı benim kız kardeşim Bertha Antoinetta Mason'la evlenmiş olduğunu bildirir ve ispat edebilirim. Nikâhın kaydı adı geçen kilise defterinde bulunmaktadır ve bir sureti şimdi elimdedir.»

«Bu bölge — eğer gerçekse — benim evlenmiş olduğumu ispat edebilir ama sözü geçen kadının bugün sağ olduğunu ispat edemez.»

Avukat:

«Üç ay önce sağdı» dedi.

«Ne biliyorsun?»

«Tanıdığım var efendim.» Onun söylediklerini siz bile yalanlayamazsınız.»

«Göster onu. Yoksa cehenneme kadar yolun var.»

«Göstereyim. Zaten burada. Bay Mason, lütfen buraya gelin.»

Bay Rochaster, bu adı duyunca dişlerini sıktı. Vücudu şiddetle sarsıldı. Yanında olduğumdan hiddet ve yeisle titrediğini hissettim. O âna kadar geride kalan ikinci yabancı, şimdi yaklaştı. Avukatın omzunun üzerinden soluk bir yüz göründü. Evet, bu Mason'un ta kendisiydi. Bay Rochaster döndü, ona hiddetle baktı. Çok defa söylediğim gibi, gözleri siyahtı. Şimdi ise, kızıla dönmüş, hatta kanlı pırıltılar görünüyordu içlerinde. Yüzü kızarmıştı. Esmer yanakları renksiz, alnız sanki kalbindeki ateşle alevlenmişti. Bir hareket yaptı. Kuvvetli kolunu kaldırdı. Mason'a bir darbe indirebilirdi, yere vurup nefesini kesebi-

lirdi. Ama Mason büzülerek çekildi, zayıf bir sesle: «Aman Allahım!» diye inledi. Bay Rochaster'in duyduğu tiksinti, hiddetini söndürmüş, buz gibi soğutmuştu. Sadece sordu:

«Senin söylediğin neymiş?»

Mason'un kül gibi dudaklarından işitilmez bir cevap çıktı.

«Adam gibi konuşamıyorsan Allah belânı versin. Tekrar soruyorum. Söyleyeceğin nedir?»

Rahip müdahale etti.

«Beyefendi... beyefendi... kutsal bir yerde bulunduğunuzu unutmayın.»

Sonra Mason'a nezaketle sordu:

«Beyefendinin eşinin el'an hayatta olup olmadığını biliyor musunuz?»

Avukat teşvik etti:

«Cesaret! konuşun!»

Mason, daha açık bir sesle:

«O şimdi Thornfield konağındadır» dedi. Geçen Nisan ayında görmüştüm. Ben onun kardeşiyim.»

Rahip şaşırdı.

«Thornfield konağında mı? Ben buranın eskilerindenim efendim. Thornfield konağında bir bayan Rochester olduğunu hiç duymadım.»

Bay Rochester'in dudaklarında acı bir tebessüm belirdi.

«Duymazsınız tabiî» diye mırıldandı. Bunu kimsenin duymamasını ve onun o isimle tanınmamasını sağlamıştım.»

Birkaç dakika düşündü. İçinden durumu tarttı. Kararını verdi ve bildirdi:

«Yeter! Herkes fırlasın dışarı! Namludan çıkan kurşun gibi! Wood, kitabını kapa, cüppeni at sırtından. Kâtip John Green, kiliseden çık. Bugün nikâh olmayacak!»

Kâtip itaat etti. Bay Rochester, mert ve pervasız, devam etti.

«İki karılı olmak çirkin bir şey. Böyle olduğu halde iki karılı olmak istemiştim. Ama kader işimi bozdu, ya da Allah beni durdurdu. Belki ikinci ihtimal üstündür. Şu anda şeytandan pek farklı değilim ve rahibimin diyeceği gibi Allahın en şiddetli yargılarına, hatta sönmeyen ateşe ve ölmeyen kurtlara kadar müstahakım şüphesiz. Beyler, tasarım suya düştü. Bu avukatla müvekkilinin söyledikleri doğrudur, ben evlenmiştim ve evlendiğim kadın sağdır. Evimde bayan Rochester adında biri olduğunu bilmediğinizi söylüyorsunuz, Wood. Ama her halde, orada kilit altında tutulan esrarengiz bir deli hakkındaki dedikodular kulağınıza gelmiştir. Kimi, benim gayrı meşru kardeşim, kimi de eski metresim olduğunu fısıldamıştır. Ben size söyliyeyim. Bu, on beş yıl evlenmiş olduğum Bertha Mason'dır. Şu gördüğünüz titrek bacaklı, sapsarı yanaklı kahraman da onun kardeşidir. Kendine gel Dick! Benden korkma. Seni dövmek, kadın dövmek gibidir benim için. Bertha Mason delidir.. Üç kuşak boyunca dejenereler, manyaklar yetiştiren akıl hastası soyundan gelmedir. Annesi hem deli, hem de alkoliktir. Bunu sonradan öğrendim. Aile sırlarını saklarlardı. Bertha da gerektiği gibi anasının her iki özelliğini kendinde toplamıştı. Artık tasavvur edersiniz ne mükemmel eşim vardı! Ne mutluydum! Ah ne sahnelere şahit oldum! Neler gördüm, bir bilseniz! Her halde daha başka açıklamalara hacet kalmıyor. Briggs, Wood, Mason, hepinizi davet ediyorum. Gelin, bayan Poole'un hastasını, benim karımı görün! Aldatılarak ne türlü bir yaratıkla evlendirildiğimi göreceksiniz. İlişkiyi kesmek, hiç değilse insana benzeyen bir arkadaş aramakta haklı olup olmadığıma karar vereceksiniz.» Bana bakarak devam etti: «Bu kız, iğrenç sırdan sizin gibi habersizdi, Wood. Her şeyin doğru ve kanunî

olduğunu sanıyordu. Kötü, deli ve hayvanlaşmış bir karıya bağlanmış olan bir sefilin eline düşeceği aklından bile geçmemişti. Haydi hepiniz gelin benimle.»

Gene elimi sımsıkı tutarak kiliseden çıktı. Adamların üçü de peşinden geldiler. Konağın ön kapısında arabayı bulduk.

«Bunu arabalığa götür, John» dedi Bay Rochester, soğuk konlılıkla. «Bugün lâzım olmayacak.»

İçeri girdiğimizde Bayan Fairfax, Adèle, Sophie, Leah, bizi karşılamağa geldiler.

«Herkes dağılsın!» diye bağırdı efendimiz. Tebrik isteyen yok. On beş yıl geç kalmışsınız.»

Elim hâlâ elinde, merdivenden yukarı çıktık. Ötekilere işaret etti, peşinden geldiler.

Birinci merdiveni çıktık, balkondan geçtik, üçüncü kata geldik. Bay Rochester'in anahtarıyle açılan siyah kapıdan, geniş yataklı, resimli, çekmeceli dolap, işlemeli duvar kilimleriyle süslü odaya girdik.

Rehberimiz:

«Bu odayı bilirsin Mason» dedi. «Seni burada ısırmış ve bıçaklamıştı.»

Duvardaki kilimi kaldırdı, ikinci kapı göründü. Onu da açtı. Penceresiz bir odada, yüksek ve sağlam bir siper arkasında ateş yanıyordu. Tavandan zincirle asılı bir lamba sarkıyordu. Grace Poole ateşin önünde tas içinde bir şey pişiriyordu. Odanın en uzak, karanlık köşesinde ileri geri bir şey koşuyordu. İnsan mı, hayvan mı, ilk bakışta fark edilemiyordu. Dört ayak üstüne sürünüyordu. Yabanî bir hayvan gibi bir şeyler kapıyor, hırlıyordu, ama giyinikti. Koyu renk, karmakarışık kır saçlar yele gibi başını ve yüzünü kapamıştı.

Bay Rochester:

«Günaydın Bayan Poole» dedi. «Nasılsın? Hastan nasıl?»

Grace, içi kaynayan kabı dikkatle kaldırıp ocak kenarına oturttu.

«Oldukça iyiyiz efendim, sağ olun. Biraz huysuzluk yapıyoruz ama azgın değiliz.»

Bu olumlu rapor, vahşî bir haykırışla yalanlandı. Giyinmiş sırtlan kalktı, arka ayakları üzerine upuzun dikildi.

«Aman! sizi gördü efendim! Burada durmayın, daha iyi.»

«Bir dakika, Grace. Biraz müsade et.»

«Öyleyse dikkat edin efendim. Allah aşkınıza dikkat edin!»

Deli böğürüyordu. Dağınık saçlarını yüzünden ayırdı, vahşî bakışlarını ziyaretçilerine dikti. O mosmor, şişkin yüzü iyice tanıdım. Bayan Poole ilerledi.

Bay Rochester onu yana itti.

«Önümden çekil» dedi. «Elinde bıçak yok ya? Ben kendimi korurum.»

«Elinde ne var, bilinmez ki, efendim. O kadar kurnaz ki! Onun marifetlerine insanın aklı ermez.»

Mason:

«Gidelim» diye fısıldadı.

Eniştesi tavsiye etti:

«Git cehenneme!»

Grace «Aman» diye bağırdı. Bay Rochester beni arkasına attı. Deli sıçradı, boğazına sarıldı, dişlerini yanağına dayadı. Kadın iriydi, kocasının boyuna yakındı. Üstelik şişmandı da. Erkek kuvvetiyle dövüşüyordu. Atletik vücutlu kocasını boğmasına kaç defa ramak kaldı. Rochester bir yumrukla onu yıkabilirdi ama vurmak istemiyordu. Sonunda kollarını yakaladı. Grace Poole ona bir ip verdi. Delinin iki kolunu arkasına bağladı. Hazır olan başka bir iple de onu sandalyeye bağladı. Bu işler, en vahşî feryatlar, en korkunç ihtilâçlar arasında tamamlandı. On-

dan sonra Rochester seyircilere döndü, acı ve meyus bir gülüşle yüzlerine baktı.

«İşte benim karım bu!» dedi. «Benim eşimden gördüğüm, göreceğim tek arkadaşlık, tek teselli sadece bu.»

Elini omzuma koydu.

«İstediğim ise, buydu. Cehennemin ağzında bir ifritin debelenmesini böylesine ciddî, sakin, kendine hakim bir halde seyreden bu genç kız. O zehir zemberek yaşantıdan sonra bir değişiklik istiyordum. Wood, Griggs. Şu farka bakın! Şu berrak gözleri oradaki kızıl kan çanaklarıyle ölçün. Bir şu temiz yüze bakın, bir de o maskeye. Bu endamla o yığıntıyı karşılaştırın. Siz, din adamı ve siz, kanun temsilcisi, beni yargılayın ve kendinizin de nasıl bir hükümle yargılanacağınızı hatırlayın. Haydi şimdi gidin işinize. Hazinemi artık kapayın.»

Hepimiz çekildik. Bay Rochester, Grace Poole'a bazı emirler vermek üzere bir süre kaldı. Biz aşağı inerken avukat bana döndü:

«Sizin bu işte hiç bir suçunuz yok hanımefendi. Amcanız duyarsa sevinecektir. Yani Bay Mason Madeira'ya dönüşünde amcanızı sağ bulursa tabiî.»

«Amcam mı? Siz amcamı tanıyor musunuz?»

«Bay Mason tanıyor. Bay Eyre yıllardan beri firmasının Funchal'daki temsilcisiydi. Amcanız sizin Bay Rochester'le evleneceğiniz hakkındaki mektubunuzu aldığı zaman, sağlık nedenleriyle Madeira'da kalan Bay Mason, Jamaika'ya dönüş yolunda tesadüfen amcanızın yanındaymış. Bay Eyre, müvekkilimin Rochester adında bir beyle tanıştığını bildiğinden, bu haberi kendisine söylemiş. Tahmin edeceğiniz gibi şaşıran ve üzülen Bay Mason, amcanıza gerçek durumu açıklamış. Ne yazık ki amcanız halen hasta yatıyormuş. Hastalığın yaşlılıktan ileri geldiği ve şimdi de varmış olduğu safha göz önünde tutulursa iyileşme ihtimali azdır. Bu bakımdan sizi, düşmüş olduğunuz

tuzaktan kurtarmak üzere İngiltere'ye kendisi gidemeyeceğinden bu sahte evlenmeye Bay Mason'un engel olmasını rica etmiş. Vekil olarak da beni tavsiye etmiş. Elimden geldiği kadar acele ettim, çok şükür geç kalmamışım. Her halde siz de şükredersiniz. Eğer siz Madeira'ya varmadan önce amcanızın vefat etmiş olacağından emin olmasam Bay Mason'la birlikte gitmenizi tavsiye ederdim. Ama bu durumda amcanızdan ya da amcanız hakkında yeni bir haber alıncaya kadar İngiltere'de kalmanızı daha uygun görüyorum.» Sonra Bay Mason'a sordu:

«Daha bekleyecek bir şey var mı?»

Mason telâşla:

«Hayır, gidelim» dedi ve Rochester'le vedalaşmadan çıkıp gittiler. Rahip, kilise cemaatinin şu gururlu üyesiyle biraz konuşup ona öğüt vermek ya da sitem etmek üzere kaldı. Bu görevini tamamladıktan sonra o da gitti.

Ben odama çekilmiştim. Aralık duran kapımdan rahibin gittiğini duydum. Evde misafir kalmamıştı. Odama kimse girmesin diye kapıyı sürgüledim. Oturup ağlamağa sızlamağa başladım. Henüz çok sakindim. Ama bir makine hareketiyle gelinliğimi çıkardım, dün arkamda olan ve bir daha giymeyeceğimi sandığım basit elbiseyi sırtıma geçirdim. Ondan sonra oturdum. Kuvvetsiz, yorgun hissediyordum kendimi. Kollarımı masanın üzerine koydum, başımı dayadım. Düşünmeğe başladım. Şimdiye kadar yalnız işitmiş, görmüş, hareket etmiş, sürüklendiğim yerlere, yukarıya aşağıya koşmuş, art arda yıldırım hızıyle geçen olayları seyretmiş, sır üzerine sır açıklanmasını duymuştum ama şimdi, düşünüyordum.

Sabah, deli sahnesinden başka, oldukça sakin geçmişti. Kilise olayında da gürültü çıkmamıştı. Öfkeyle bağırma, çağırmalar, yüksek sesli tartışma, meydan okuma hıçkırma olmamıştı. Birkaç kelime söylenmiş, nikâha sükûnetle itiraz edilmiş, Bay Rochester bazı sert, kısa sorular

sormuştu. Karşılık verilmiş, açıklamalar yapılmış, deliller gösterilmişti. Efendim gerçeği açıkça kabul etmişti. Ondan sonra canlı delil görülmüştü. Yabancılar gitmiş, her şey bitmişti.

Ben her zamanki gibi kendi odamdaydım. Gene bendim. Belli bir değişikliğim yoktu. Vurulmuş yaralanmış, sakatlanmış değildim. Peki öyleyse dünkü Jane Eyre neredeydi? Hayatı neredeydi? Ümitleri neredeydi?

Hayat, ümit dolu - nerdeyse gelin olacak olan - Jane Eyre, şimdi buz kesilmiş, yalnız kalmış bir kızdı gene. Yaz ortasında yıl sonu karları yağmış, aralık ayının tipileri haziranı sarmıştı. Olgun elmalar donmuştu. Karayel, gül koncalarını süpürmüştü. Çayırları, buğday tarlalarını donuk bir kefen örtmüştü. Dün gece çiçekler içinde olan yollar, ayak basmamış karlar altında kalmıştı. On iki saat önce tropiklerdeki gibi yapraklı, mis kokulu korular, şimdi Norveç'in kış mevsimindeki vahşî, bembeyaz çam ormanlarını andırıyor. Ümitlerim ölmüştü. Mısır topraklarının lânete uğraması üzerine bir gece içinde ilk dünyaya gelen her çocuğun öldüğü gibi benim de ümitlerim sanki lânetlenmiş, ölmüştü. Dün açılan, gelişen en büyük arzularım bir daha canlanmamak üzere donmuş, kurumuş, kansız cesetler gibi yatmışlardı. Efendime ait olan, onun yaratmış olduğu aşkıma baktım: soğuk beşikte yatan hasta bir çocuk gibi, yüreğimde titriyor, istirap ve kederle kıvranıyordu, Rochester'in kollarına sığınamazdı, onun bağrında ısınamazdı, ah artık ona dönemezdi, çünkü imanı mahvolmuş, güveni yıkılmıştı. Rochester artık benim indimde o insan değildi, sandığım gibi çıkmamıştı. Onu ahlâksızlıkla itham etemezdim, bana ihanet ettiğini söyleyemezdim. Fakat hakkında beslediğim pürüssüz doğruluk fikri yoktu artık. Karşısından çekilmem gerek. Bunu iyice anlıyorum. Ne zaman? Nasıl? Nereye? Henüz bilemiyorum. Zaten beni Thornfield'den kendisi bir an ön-

ce çıkarmak isteyecektir, buna şüphem yok. Bana karşı gerçek bir sevgi duymuş olamazdı sanırım. Bu ancak geçici bir hevesti. Karşısına engel çıkınca beni artık istemeyecektir. Bundan sonra gözüne görünemem. Benden herhalde nefret etmiştir. Ah ne körmüşüm! Ne zayıf davranmışım!

Gözlerimi saklamış ve kapamışım. Ortalığı girdap gibi saran karanlık sanki etrafımda yüzüyordu, düşüncelerim de öyle kapkara ve karışık bir akıntıya kapılmış, gidiyordu. Kendimi bırakmış, gevşemiş, gayretsizdim. Sanki büyük bir nehrin kurumuş yatağına yatmışım. Uzaktaki dağlardan sellerin akışını, üzerime hücumunu duyuyorum, kalkmak istemiyorum, kaçmağa mecalim yok. Eaygın yatıyor, ölmek istiyorum. İçimde hayata benzer tek bir duygu, nabız gibi vuruyor: Allaha inancım. İçimden dua ettim. Işıksız ruhumda duanın sözleri dolaşıyor, söylenmesi gerekiyor, ama ifade kabiliyetini bulamıyorum.

«Benden uzak durma çünkü belâlar yakın, yardım edecek yok.»

Belâlar yakınmış. Kurtuluş için dua etmediğimden, ellerimi açmadığımdan, diz çökmediğimden, dudaklarımı kıpırdatmadığımdan belâ seli olanca hızıyle üzerime hücum etti. Mahvolan hayatım, kaybolan aşkım, sönen ümidim, öldürülen imanım, bütün felâketi birden, olduğu gibi kavradım. Bu acı saat tarif edilemez. Gerçekten «sular ruhuma aktı; çamura gömüldüm; ayakta duramıyordum; derin sulara vardım, seller üzerime kapandı.»

BÖLÜM 27

Öğleden sonra bir ara başımı kaldırdım, etrafa göz gezdirdim, güneşin batıda alçaldığına işaret olan duvardaki ışığı görünce kendi kendime sordum: «Ben şimdi ne yapayım?»

Ruhumun verdiği karşılık: «Derhal Thornfield'den ayrıl» o derece çabuk geldi, beni o kadar korkuttu ki kulaklarımı tıkadım. «Böyle sözlere şimdi dayanamam» dedim. «Edward Rochester'in karısı olmadığım, derdimin en küçüğüdür. Şahane rüyalardan uyanmış, hepsini boş ve değersiz bulmuş olmam, tahammül edebileceğim ve yenebileceğim bir felâkettir. Ama ondan kesinlikle, derhal ve büsbütün ayrılmağa dayanamam. Yapamam.»

Ama gene içimdeki ses, bunu yapabileceğimi ve yapacağımı doğruluyordu. Kendi kararımla savaşıyordum. Önüme serildiğini gördüğüm daha başka, fecî ıstıraplar geçitinden kaçınmak için zayıf olmak istiyordum. Müstebite dönen Şuur, Aşkı boğazından yakalamış, alay ederek: «Sen henüz bataklığa zarif ayaklarının ancak ucunu değdirmişsin, ben şu demir kolumla seni ölçüsüz ıstırap denizlerinin derinliğine atacağım» diyordu.

Haykırdım:

«Öyleyse beni koparsınlar, atsınlar! Bana başkası yardım etsin!»

«Olmaz. Sen kendini koparıp atacaksın. Sana kimse yardım etmeyecek. Sağ gözünü kendi elinle oyacaksın. Sağ elini kendin keseceksin. Yüreğin kurban edilecek, sen de onu kesen rahip olacaksın.»

Bu kadar insafsız bir yargıcın sahası olan yalnızlık, bu derece korkunç bir sesin doldurduğu sessizlik karşısında, dehşetle yerimden fırladım. Ayağa kalkınca başım döndü. Heyecan ve açlıktan hastalandığımı anladım. O gün kahvaltı etmemiş olduğumdan aç ve susuz kalmıştım. Burada kapalı kaldığım uzun süre içinde hatırım sorulmamış, beni aşağı çağıran olmamış, küçük Adèle'in bile kapıma vurmamış olduğunu, yüreğim burkularak düşündüm. Sürgüyü çekip dışarı çıkarken kendi kendime söyleniyordum: «Talihin terk ettiği kişiyi dostlar daima unutur.»

Bir şeye çarptım. Başım hâlâ dönüyor, gözüm kararıyor, kollarım ayaklarım tutmuyordu. Düştüm, ama yere değil. Uzanan bir kol beni tuttu. Başımı kaldırdım. Beni tutan, Bay Rochester'di. Odamın eşiğinde, bir sandalyede oturuyordu.

«En sonunda çıkabildin» dedi. «Seni uzun zaman bekledim, dinledim. Bir hareket, bir hıçkırık duymadım. Bu ölüm sessizliği beş dakika daha sürseydi hırsız gibi kapı-

yı zorlayacaktım. Demek benden kaçıyorsun, kapanıyorsun, bir başına acı çekiyorsun. Keşke gelip bana şiddetle çatsaydın, azarlasaydın. Sen heyecanlısındır. Sıcak göz yaşı yağmuruna hazırlanmıştım. Oysa sen onları, yere, ya da sırsıklam mendiline akıtmışsın. Ama yanlışım var. Sen ağlamamışsın. Beyaz bir yanak, soluk bir göz görüyorum, göz yaşının izi bile yok. Demek ki kalbin kan ağlamış.

«Ne o, Jane? bir sitem sözü bile çıkmıyor ağzından. Acı, dokunaklı bir şey söylemiyorsun! Sen oturttuğum yerde sakin duruyorsun, yorgun, durgun gözlerle yüzüme bakıyorsun.

«Jane, ben asla seni böyle yaralamak istemezdim. Ufacık bir kuzuyu evlâdı gibi seven, ekmeğinden yediren, bardağından içiren, koynunda uyutan bir insan, onu yanlışlıkla mezbahada kesmiş olsaydı, bu kanlı hatasından ötürü duyacağı azap, bana kendi hatamın verdiği azaptan büyük olamazdı. Jane, sen beni bağışlayabilecek misin?»

Sevgili okuyucum, o anda onu bağışladım. Gözlerinde öylesine derin bir vicdan azabı, gerçek bir şefkat, halinde öyle bir mertlik, bakışlarında öyle değişmemiş bir sevgi vardı ki, her şeyi affettim. Ama sözle değil, açıkça değil, yalnız kalbimin içinden bağışladım.

Bir süre sonra, isteyerek değil de, daha ziyade mecalsizliğimden ileri gelen sessizlik ve munisliğime her halde şaşarak, merakla sordu:

«Biliyor musun Jane, ben alçağın biriyim.»

«Evet efendim.»

«Öyleyse dosdoğru söyle, çekinme.»

«Söyleyemem. Yorgunum, hastayım. Su istiyorum.»

Ürperdi, içini çekti. Beni kucağına aldı, aşağı indirdi. Önce nereye götüreceğini anlayamadım. Sanki gözlerimin önünde bulut vardı. Biraz sonra vücuduma can ve-

ren bir ateşin sıcaklığını duydum. Mevsim yazdı ama odamda buz kesilmiştim. Dudaklarıma şarap kadehini değdirdi. Tattım, canlandım. Ondan sonra bir şey verdi, yedim, kısa zamanda kendime geldim. Kütüphanedeydim, koltukta oturuyordum, o da yanıbaşımdaydı. «Şimdi fazla bir acı duymadan ölüversem, ne iyi olurdu» diye düşündüm. O zaman yüreğimin bağlarını onunkinden koparmak zorluğundan kurtulurdum. Ondan ayrılmak istemiyorum. Ayrılamam.»

«Şimdi nasılsın Jane?»

«Daha iyiyim efendim. Birazdan bir şeyim kalmaz.»

«Biraz daha şarap iç Jane.»

Dediğini yaptım. Ondan sonra bardağı masanın üzerine bıraktı, önüme geçti, dikkatle yüzüme baktı. Birden, heyecanla ağzının içinde bir şey söyleyerek döndü, hızla odanın ucuna kadar yürüdü, geri geldi, eğildi. Ama sevişmenin şimdi yasak olduğunu hatırladım. Başımı çektim, onun yüzünü de yana çevirdim.

«Ne! Nasıl olur?» dedi. «Ha, biliyorum. Bertha Mason'un kocasını öpmek istemiyorsun. Kollarımın, buselerimin başkasına ait olduğunu düşünüyorsun.»

«Her ne ise, benim ne yerim, ne de hakkım var efendim.»

«Neden Jane? Sana çok konuşma zahmetini vermeyeceğim. Cevaplarını ben vereceğim. Karım olduğu için, değil mi?»

«Evet.»

«Eğer öyle zannediyorsan, hakkımda garip bir fikir besliyorsun. Demek beni fesatçı, alçak, adi bir zampara olarak görüyorsun, seni tuzağa düşürüp şerefini, namusunu lekelemek istediğimi sanıyorsun. Buna ne diyeceksin? Sesin çıkmıyor görüyorum. Bir kere, hâlâ takatsızsın, nefesini bile güç alıyorsun. İkincisi, beni suçlamağa, tahkir etmeğe dilin henüz varmıyor. Zaten göz yaşlarının seddi

açılmış, konuşursan fışkıracaklar. Ayrıca sitem etmeğe, azarlamağa, gürültü çıkarmağa isteğin yok. Sen ne yapacağını düşünüyorsun. Konuşmakta fayda görmüyorsun. Ben bilirim. Tetikteyim.»

«Efendim, size karşı hareket etmek istemiyorum» dedim. Sesim öyle titriyordu ki, sözümü kesmek zorunda kaldım.

«Söz kendin verdiğin anlama göre öyle ama benim anladığıma göre beni mahvetmeği tasarlıyorsun. Söylemiş kadar oldun. Beni evli bir adam olarak görüyorsun ve bunun için benden uzak durmak istiyorsun. Demin, beni öpmek istemedin. Bana karşı kendini yabancı yerine koymak, bu evde sadece Adèle'in mürebbiyesi olarak kalmak niyetindesin. Şayet sana arkadaşça bir söz söylersem, sen de bana karşı bir yakınlık duyarsan, «bu adam az daha kendine metres edecekti beni; ona karşı buz gibi soğuk, taş gibi sert davranmalıyım» diyeceksin ve böylece buz ve taş olacaksın.»

Sesimi düzeltmeğe çalışarak:

«Şimdi benim için her şey başka oldu efendim» dedim. «Ben de başka türlü olmalıyım, buna şüphe yok. Duyguların değişmesinden, hatıralarla daima savaşmaktan kaçınmak için tek çare var: Adèle'e yeni bir mürebbiye tutmalı efendim.»

«Adèle okula gidecek. Ona karar verdim bile. Sana da şu Thornfield konağı denilen lânetlenmiş yer -Ahan çadırı- mavi gök altında ölüm dehşetini taşıyan uğursuz bina, hayalimizdeki şeytanların hepsinden beter, gerçek bir zebaniyi barındıran daracık taş cehennemin iğrenç hatıraları içinde işkence çektirmek niyetinde değilim. Jane, sen burada kalmayacaksın. Ben de kalmayacağım. Thornfield konağının tekin olmadığını bile bile seni buraya getirmekle hata ettim. Bu yerin lânetlenmiş olduğunu senden gizlenmesini, daha seni görmeden emretmiştim.

Çünkü gelecek olan hanım, evde nasıl bir yaratık yaşadığını öğrenirse Adèle'in mürebbiyesiz kalmasından korkuyordum. Deliyi başka bir yere kaldırtmam mümkün değildi. Gerçi buradan da daha ücra, daha saklı, eski bir evim var: Ferndean. Oraya emniyetle kapatabilirdim ama ormanlık arasında, sağlığa zararlı, vicdanım razı olmadı. Duvarların rutubeti beni her halde kısa zamanda zebaniden kurtaracaktı. Oysa her ahlâksızlığın kötülüğü kendine mahsustur. Benimki ise katilliğe istidatlı değildir, karşımdaki can düşmanım bile olsa.

«Evdeki deliyi senden saklamak, bir çocuğun üstünü örtüp Upas ağacının dibine yatırmağa benzer. O zebaninin komşuluğu zehirlidir. Zaten öteden beri böyleydi. Ama ben artık Thornfield konağını kapatacağım. Ön kapıyı mıhlatacağım. Aşağı kat pencerelerini tahtalarla örttüreceğim. Bayan Poole'e yılda iki yüz altın vereceğim, burada karım olduğunu söylediğin o korkunç cadıyla otursun. Grimsby tımarhanesinde bekçilik yapan oğlu da buraya yerleşecek, anasının yanında bulunacak. Sözde karımın azgınlık zamanlarında cinlerinin teşvikiyle insanları gece yataklarında yakmak, bıçaklamak, etlerini kemiğe kadar ısırıp koparmağa kalkması halinde onu zaptetmeğe yardım...»

Sözünü kestim.

«Efendim, insafsızlık ediyorsunuz. Zavallı kadından kinle, nefretle söz ediyorsunuz Yazıktır, deliyse kabahat onun değil ki.»

«Jane, küçük sevgilim benim (öyle diyeceğim sana çünkü öylesin) sen ne konuştuğunu bilmiyorsun. Gene yanlış hüküm veriyorsun hakkımda. Ondan deli diye nefret etmiyorum. Sen deli olsan, senden nefret mi edeceğimi sanıyorsun?»

«Tabiî efendim.»

«Öyleyse yanılıyorsun. Sen beni tanımamışsın, benim

nasıl sevebileceğimi bilmiyorsun. Senin varlığının her zerresi benim için kendi varlığım kadar değerli. Dertli, hasta da olsan gene değerli. Senin aklın benim hazinemdir. Bozulsa da gene benim hazinem. Çıldırsan seni kollarımla sararım, deli gömleğine değil. Beni hırsla kavrasan tatlı gelir. Bu sabah kadının saldırdığı gibi, üzerime çılgınca atılsan, seni en büyük bir sevgiyle kucaklayarak zaptederdim. Ondan duyduğum tiksintiyi senden duyamazdım. Sakin anlarında benden başka bakıcın olmazdı. Sen bana bir gülüşle karşılık vermesen bile sonsuz bir şefkatle üzerine titrerim. Beni artık tanıyamaz hale gelsen bile, gözlerinin içine bakmaktan bir an olsun bıkmam. Ama bu düşünceleri ne diye sürdürüyorum sanki? Seni Thornfield'den uzaklaştıracağımı söylüyordum. Bilmiş ol, derhal hareket etmek için her şey hazır. Yarın yola çıkıyorsun. Senden dileğim, bu çatı altında bir gece daha geçirmeye katlanmandır, Jane. Ondan sonra buranın eziyetlerine, korkularına ebediyen elveda! Çekilebileceğimiz bir yerim var. Orada menfur hatıralardan, istenmeyen ziyaretçilerden, hatta yalanlardan, iftiralardan korunmuş olacağız.»

Sözünü kestim:

«Yanınıza Adèle'i de alırsınız efendim. Size bir arkadaş olur.»

«Ne demek istiyorsun Jane? Sana söyledim ya, Adèle'i okula göndereceğim. Ben bir çocuğun arkadaşlığını ne yapayım? Hem kendi çocuğum bile değil. Fransız bir dansözün piçi. Ne diye onunla canımı sıkıyorsun Adèle'i neden bana arkadaş tayin ediyorsun?»

«Çekilmekten söz ettiniz efendim. Yalnızlık sizin için çok sıkıntılı olur.»

Öfkeyle tekrar etti:

«Yalnızlık, yalnızlık! Açıklama yapmamın gerektiğini görüyorum. Yüzünde sfenks'e benzer, anlamadığım bir

ifade belirdi. Benim yalnızlığımı paylaşacak olan, sensin. Anladın mı?»

Başımı «olmaz» der gibi salladım. Şu heyecanlı halinde sessizce de olsa ona karşı gelmek için cesaret lâzımdı. Odada hızlı adımlarla dolaşmaktaydı. Birden, yerinde mıhlanmış gibi durdu. Uzun süre sert bir bakışla beni süzdü. Gözlerimi çevirdim, ateşi seyretmeğe koyuldum. Sakin, kendime hakim kalmağa çalıştım.

Sonunda, halinden umduğumdan daha sakin bir sesle konuştu:

«İşte çıktı ortaya Jane'in huyundaki aksaklık! İbrişim çilesi şimdiye kadar pürüzsüz açılıyordu, Ama eninde sonunda düğümleneceğini biliyordum zaten. Oldu işte. Şimdi başlayacak sinirlenmeler, hiddetlenmeler, sonsuz üzüntüler! Hay Allah! Samson'un gücünün bir nebzesini kullanıp engeli iplik gibi koparmak geliyor içimden.»

Tekrar dolaşmağa başladı. Bu sefer tam önümde durdu. «Jane, laf anlayacak mısın?» (Eğildi, ağzını kulağıma yaklaştırdı.) «Çünkü anlamazsan zor kullanacağım.»

Sesi boğuk çıkıyordu. Bakışlarında, dayanılmaz bir zinciri koparıp serbestliğe çılgınca atılacak olan bir insanın ifadesi vardı. Bu şiddet, bu çılgınlık bir an daha sürerse iş işten geçeceğini, artık onunla başa çıkamayacağımı anladım. Onu zaptedip idare edebileceğim zaman şu andı. En ufak bir korku, çekinme, kaçma hareketi, onu da, beni de mahvedecekti. Ama korkum yoktu. Zerre kadar yoktu. İçimde bir kuvvet duyuyordum, bana cesaret veren bir etki altındaydım. Durum tehlikeliydi ama zevksiz değildi. Çağlayandan aşağı kayıkla inen bir Kızılderili de belki böyle bir heyecan duyar. Yumruğunu sıkmıştı. Elini elime aldım, kasılmış parmaklarını açtım, yumuşak bir sesle:

«Oturun» dedim. «İstediğiniz kadar sizinle konuşa-

cağım, söyleyecekleriniz akla yakın olsun, olmasın, hepsini dinleyeceğim.»

Oturdu. Ama hemen konuşma imkânını bulmadı. Ne zamandır göz yaşlarımı tutmağa çabalıyordum. Kendimi bırakmamağa çok gayret etmiştim, çünkü ağladığımı görmekten hoşlanmadığını biliyordum. Ama şimdi göz yaşlarımı serbestçe akmağa bırakmanın daha iyi olacağını düşündüm, kana kana ağlamağa başladım.

Biraz sonra, sakin olmamı içtenlikle yalvaran sesini duydum. Kendisi böyle hiddet içindeyken sakin olamayacağımı söyledim.

«Ama ben hiddet içinde değilim ki Jane. Seni bu kadar severken nasıl hiddetlenirim. Ufacık, bembeyaz yüzüne verdiğin o çelik gibi sert, kararlı ifadeye dayanamıyorum. Haydi bırak ağlamayı, sil gözlerini.»

Yumuşamış olan sesinden, sakinleşmiş olduğu anlaşılıyordu. Ben de sükûn bulmuştum. Başını omzuma dayamak istedi ama bırakmadım. Sonra beni kendine doğru çekmeğe çalıştı. Hayır.

«Jane! Jane!» dedi. Sesinde öylesine acı bir hüzün vardı ki her bir sinirim titredi. «Demek beni seviyorsun? yalnız mevkiime, karım olmak payesine değer veriyorsun. Şimdi kocan olamayacağımı düşündüğünden benden sanki bir kurbağa, bir maymunmuşum gibi kaçıyorsun. »

Bu sözler kalbime bıçak gibi saplandı. Ama ne diyebilirdim, ne yapabilirdim? Her halde bir şey söylemem, bir şey yapmam lâzımdı. Gücendirdiğim için vicdan azabı duyuyordum. Açtığım yaraya merhem sürmek isteğine dayanamadım.

«Sizi seviyorum» dedim. «Her zamankinden çok seviyorum. Ama sevgimi göstermek ve bu duyguma karşı müsamahalı olmak doğru değil benim için. Bunu son defa söylüyorum.»

«Son defa mı Jane? Benimle birlikte yaşarsan, beni

her gün görürsen, el'an sevdiğin halde daima soğuk soğuk ve uzak kalabileceğini mi sanıyorsun?»

«Hayır efendim. Bunu yapamayacağıma eminim. Ve bunun için tek bir çare görüyorum ama söylersem kızacaksınız.»

«Söyle haydi. Kızarsam ağlama sanatı var sende.»

«Bay Rochester, sizden ayrılmam gerek.»

«Ne kadar zaman için Jane? Oldukça dağınık olan saçlarını taramak, kızarmış yüzünü yıkamak için birkaç dakika, değil mi?»

«Adèle ve Thornfield'den ayrılmalıyım. Sizden ömrüm boyunca ayrılmalıyım. Yabancı çehreler arasında, yabancı yerlerde yeni bir yaşantı kurmam gerek.»

«Tabiî. Onu ben de söyledim. Benden ayrılman deliliği üzerinde durmuyorum. Sen benim varlığımın bir parçası olacaksın. Yeni yaşantıya gelince, elbette öyle olacak. Benim karım olacaksın. Ben evli değilim. Bayan Rochester sen olacaksın. Yaşadığımız sürece yalnız senin olacağım. Fransa'nın güneyinde bir yerim var. Akdeniz kıyısında beyaz bir villa. Oraya gideceksin, mutlu, korunmuş, masum bir hayat yaşayacaksın. Korkma, seni yalnış yola sürüklemek, metresim yapmak istediğimi sanma. Neden başınla «olmaz» diyorsun Jane? Makul ol, yoksa gene çileden çıkacağım.»

«Efendim, karınız yaşıyor. Bunu siz kendiniz, bu sabah kabul ettiniz. İstediğiniz gibi sizinle birlikte yaşayacak olsam, metresiniz olurum. Bunun aksini söylemek, safsata, yanlıştır.»

«Jane, ben yumuşak huylu bir adam değilim, bunu unutuyorsun. Çok sabırlı da sayılmam. Soğukkanlı, heyecansız da değilim. Kendine ve bana acıyorsan parmağını nabzıma bas, bak nasıl atıyor, ona göre: dikkatli ol!»

Bileğini açtı, uzattı. Yanaklarından, dudaklarından kan çekilmişti, kül gibiydi. Her bakımdan ıstırap içindey-

dim. Onu bu derece öfkelendiren bir direnmeyle ona azap vermek zalimlikti. İnsanlar büsbütün çaresiz kalınca iç güdüyle yaptıklarını yaptım: daha yüksekten imdat aradım. Elimde olmayarak: «Allahım yardımcım ol!» sözleri dudaklarımdan döküldü.

Rochester birden bağırdı:

«Ben ne aptalım! Hep evli olmadığımı söylüyor, nedenini açıklamıyorum. O kadının yaradılışını, şu cehennem azabı evlenmemin şartlarını bilmediğini unutuyorum. Bildiklerimin hepsini bilsen, Jane, bana hak verirdin muhakkak. Elini ver Janet, senin bana yakın olduğunu, gözle gördüğüm gibi temasla da duymak istiyorum. Sana birkaç sözle gerçek durumu anlatayım. Dinleyecek misin?»

«Elbette efendim. İsterseniz saatlerce.»

«Ben yalnız birkaç dakika istiyorum. Jane, benim, ailemin büyük oğlu olmadığımı, bir ağabeyim olduğunu biliyor muydun?

«Bayan Fairfax'ın bir kere öyle dediğini hatırlıyorum.»

«Babamın da tamahkâr, haris bir adam olduğunu hiç duymuş muydun?»

«Öyle bir şey kulağıma çalınmıştı.»

«İşte Jane, babam böyle bir insan olduğundan mal ve mülkünü bir arada tutmak azmindeydi. Mirası bölüp bir kısmını bana bırakmak fikrine tahammülü yoktu. Tamamını ağabeyim Rowland'a bırakmak kararındaydı. Ama bir taraftan da bir oğlunun fakir kalmasına da razı değildi. Bu sebeple zengin biriyle evlenmemi istedi, bana paralı bir kız aradı. Antil adalarından ziraatçı ve tüccar olan Bay Mason'u eskiden beri tanırdı. Malı, mülkünün bol olacağından emindi. Soruşturma yaptı. Bay Mason'un bir oğlu, bir de kızı olduğunu, kızına otuz bin altınlık bir servet vereceğini öğrendi. Bu, ona yetiyordu. Üniversiteden çıktığım zaman beni Jamaika'ya yolladı. Beni evlen-

dirmek istediği kızı önceden hazırlamış. Bana parasından söz etmedi. Yalnız, Spanish Town'un en güzel kızı olduğunu söyledi. Gerçekten de beğenmiştim. Blanche Ingram tipinde, boylu, esmer, heybetli bir kadındı. Köklü bir soydan olduğum için ailesi de kendisi de beni istiyorlardı. Kızı balolarda, toplantılarda şahane tuvaletler içinde bana gösterdiler. Nadiren yalnız görürdüm, baş başa pek az konuştuk. Bana yaranmağa çalışıyor, güzelliğini, bilgisini gösteriyordu. Çevresindeki erkekler sanki ona hayran oluyor, bana haset ediyorlardı. Gözlerim kamaşmış, heyecanlanmıştım. Toydum, seviyorum sandım. Sosyetedeki ahmakça rekabetler, gençlik arzuları, düşüncesizliği, körlüğünün meydana getirmeyecekleri çılgınlık yoktur. Kızın akrabaları beni teşvik ediyor, rakipler kışkırtıyor, kendisi de beni çekiyordu. Daha neye uğradığımın farkında bile olmadan nikâh kıyıldı. O işi düşündükçe kendime karşı saygım kalmıyor, kendimden nefret ediyorum. Ben onu asla sevmiş, saymış değildim. Onu tanımıyordum bile. Yaradılışında tek meziyet olup olmadığını bilmiyordum. Kendisinde, hal ve hareketlerinde ne iffet, ne iyi kalplilik, ne samimiyet, ne kibarlık, ne incelik görmüş değilim. Bu durumda onunla evlendim. Ne yontulmamış salak, kör gözlü, kalın kafalıymışım! Oysa hiç evlenmeden de... ama kimin karşısında konuştuğumu unutmayım.

«Kızın annesini hiç görmemiştim. Ölmüş olduğuna ihtimal vermiştim. Balayı geçtikten sonra yanlışlığımı anladım. Ölmemiş, deliymiş, tımarhanedeymiş. Karımın bir de erkek kardeşi varmış, o da tam aptalmış. Ağabeyini sen de görmüştün, bilirsin. Bütün ailesinden nefret ettiğim halde bu adama karşı kin duyamam, çünkü o sefil kız kardeşiyle daima ilgilenmesi, bana da bir köpek sadakatiyle bağlı olması, zayıf aklında bir şefkat eseri bulunduğunu gösterir. Yazık ki o da bir gün kız kardeşinin bulunduğu duruma düşecek. Babamla ağabeyim Rowland bü-

tün bunları biliyorlarmış, ama onlar, yalnız otuz bin altını düşündüklerinden bana karşı tuzak kurulmasına katılmışlardı.

«Sonradan ortaya çıkan bu gerçekler korkunç ve iğrençti. Ancak ben, gene de, durumu gizlemekle işlemiş olduğu cürüm dışında, karımı suçlamayacaktım. Hatta tabiatının, benimkine tamamen yabancı olduğunu, zevklerinin bana tiksinti verdiğini, ruhunun âdi, yükselmesi, düzelmesi imkânsız olduğunu anladığım zaman bile yüzüne vurmadım. Onun yanında tek bir akşam, günün bir saatini bile rahat geçiremediğimi, bir sohbet edemediğimizi, her sözüme kaba, âdi, ters, ahmakça karşılık verdiğini, evimde huzura kavuşamadığımı, hiç bir hizmetcinin onun şiddetli ve yersiz hiddetlerine, birbirini tutmayan emirlerine dayanamadığını gördüğüm halde kendimi tuttum, onu azarlamadım, paylamadım. Pişmanlığımı içime sindirdim.

«İğrenç ayrıntılarla seni izaç etmeyeceğim Jane. O yukardaki kadınla dört yıl yaşadım. Çektiklerimi ben bilirim. Karakteri korkunç bir hızla gelişiyor, kötü huyları gittikçe çoğalıyor, fışkırıyor, o derece kuvvetleniyordu ki, hakkından ancak dayak gelebilecekti. Oysa ben zulüme razı olamıyordum. Aklı cüce, iştahı dev! Bu iştahlar bana ne belâlar getirdi! Rezil bir ananın öz kızı Bertha Mason, hem ayyaş, hem iffetsiz bir kadının, kocasını sürükleyebileceği en çirkin ve utanç verici hallere düştüm.

«Arada geçen zaman içinde ağabeyim ölmüştü. Evlendiğimin dördüncü yılının sonunda babam da öldü. Şimdi zengindim ama yoksulluğun en çirkininin içindeydim. Ömrümde gördüğüm en kaba, en kirli, en ahlâksız bir yaratığa kanunen bağlıydım. Ondan hiç bir kanunî işlemle kurtulamayacaktım, çünkü doktorlar karımın deli olduğunu tesbit etmişlerdi.

«Taşkınlıkları, kanındaki delilik unsurlarını vaktin-

den önce geliştirmişti. Jane, hikâyemden sıkıldın. Hasta gibisin. Sonunu başka bir güne bırakayım mı?»

«Hayır efendim, şimdi bitirin. Acıyorum size, gerçekten acıyorum!»

«Jane, bazı kimselerin acıması hakaret gibi gelir, insan, acıyanın sözlerini ağzına tıkmak ister. Ama bu, duygusuz, bencil kimselerin acımasıdır. Kederli bir insanı hakir görerek duyulan hodbinlikle karışık bir acıma hissidir. Oysa senin acıman öyle değildir Jane. Senin yüzünü kaplayan, gözlerini yaşartan, elini elimde titreten acıma hissi başkadır. Sevgilim, senin acıman, ıstırap çeken bir ananın duyduğu acımadır. Ben bunu kabul ediyorum Jane.»

«Şimdi devam edin efendim. Deli olduğunu anlayınca ne yaptınız?»

«Jane, ümitsizliğin eşiğine varmıştım. Benimle uçurum arasında sadece bir onur kalıntısı vardı. Dünya gözünde şerefim beş paralık olmuştu. Ama kendi gözümde temiz kalmağa azmettim. Sonuna kadar suçlarının bana bulaşmasını önledim, akıl bozukluğuyle ilgiden kendimi kurtardım. Toplum, hâlâ adımı ve kişiliğimi onunkiyle birleştirmeğe devam ediyordu. Onu her gün görüyor, işitiyordum. Aldığım havaya onun nefesi (öf!) karışıyordu. Bir zaman kocası olduğumu hatırladıkça nasıl tiksindiğimi tarif edemem. Üstelik, o sağ kaldıkça başkasıyle evlenemeyeceğimi de biliyordum. Benden beş yaş büyüktü. Babası ve ailesi onun yaşı hakkında bile bana yalan söylemişlerdi. Aklı sakat, vücudu sağlam olduğundan benim kadar yaşaması muhtemeldi. Böylece yirmi altı yaşımda ümitsiz kalmıştım.

«Bir gece çığlıkları beni uyandırdı. Doktorlar ona delilik teşhisi koyalı tabiî olarak kilit altında tutulmaktaydı. Antil adalarında çoğunlukla kasırgalardan önce olduğu gibi sıcak, boğucu bir geceydi. Uyuyamadığımdan

kalktım, pencereyi açtım. Hava kükürt buharı gibiydi. Bir yerde serinlik bulamıyordum. Sivrisinekler odaya doluyor, vızıldayarak dolaşıyorlardı. Denizin gök gürültüsü gibi gelen sesini duyuyordum. Kara bulutlar toplanıyor, ay kızgın bir gülle gibi kıpkızıl, yuvarlak, dalgalara batarken dünyayı kanlı, son bir bakışla seyrediyordu. Hava ve manzara, beni vücutça etkilemişti. Kulaklarım, delinin hâlâ devam eden feryatlarıyle çınlıyordu. Arada bir, benim adımı tarif edilmez bir nefretle haykırışlarına karıştırıyordu. Bağırdığı sözler, en âdi bir sokak fahişesinin ağzına alamayacağı kadar kerihti. Aramızda iki oda olduğu halde her kelimesini işitiyordum. Evin ince duvarları, o gulyabaninin sesini kesemiyordu.

Kendi kendime:

«Bu hayat bir cehennem» dedim. Cehennemin dibindeki hava, bu havadır, ses, bu sestir. Ebediyen yanmaktan korkman, şimdiki zamandan beter bir şey olamaz. Artık buradan kurtulayım, Allahın yanına gideyim.»

«Bunu söylerken diz çöktüm, bir çanta açtım. İçinde bir çift dolu tabanca vardı. Kendimi vurmaktı niyetim. Ama bu niyet bir an sürdü. Çünkü deli olmadığımdan, ölmek arzusunu uyandıran yeis, bir saniye içinde geçmişti.

«Avrupadan gelen serin bir rüzgâr denize esti, açık pencereden içeri doldu. Fırtına koptu. Yağmur boşaldı, gök gürledi, şimşekler çaktı, hava temizlendi. Ondan sonra içimden bir karar verdim. Islak bahçemde, sırsıklam portakal ağaçları, nar ve ananaslar arasında dolaşırken, o sıcak ülkelere has, muhteşem şafak sökmesiyle çevremin aydınlandığı sırada şöyle düşünmüştüm, Jane, şimdi dinle: O saatte beni teselli eden ve bana doğru yolu gösteren, gerçek basiretti.

«Avrupa'dan esen o tatlı rüzgâr, serinleyen yaprakların arasında hâlâ fısıldıyor, Atlas Okyanusu muhteşem

bir özgürlük içinde gürlüyordu. Uzun zamandır kavrulup kuruyan kalbim bu seslerle kabardı, canla, kanla doldu, bütün benliğim yenilenmek istedi, ruhum temizliğe susadı. Ümidin dirildiğini gördüm, yeniden dünyaya gelme imkânını gördüm. Bahçenin ucundaki çiçekli kemerden denizi seyrettim. Gökten daha maviydi. Ötesinde, eski dünya. Açılan ümitler bana sesleniyorlardı:

«Git, gene Avrupa'ya yerleş. Adının nasıl lekelendiğini, ne kirli bir yük taşıdığını orada bilen yoktur. Deliyi İngiltere'ye götürebilirsin. Onu gereken tedbirlerle Thornfield'e kapat. Sonra seyahate çık, dilediğin ülkeleri gez. Beğendiğin ilişkiyi kur. Sana bunca acı çektiren, adını kirleten, şerefine leke süren, gençliğini mahveden kadın senin karın değil, sen de onun kocası değilsin. Ona, durumunu gerektirdiği şekilde baktırdıktan sonra Allahın ve insanlığın senden istediğini yapmış olursun. Onun kimliği, seninle ilişkisi unutulsun gitsin. Kimseye bildirmek zorunda değilsin. Emin, rahat bir yere yerleştir. Zilletini gizli tut. Sen çık, git.

İşte ben de, bu öğütlere uydum. Babamla ağabeyim, benim evlendiğimi tanıdıklarına bildirmemişlerdi, çünkü evlendikten sonra onlara yazdığım daha ilk mektupta nasıl pişman olduğumu kadının aile durumuna göre önümde korkunç bir gelecek açıldığını anlatmış, keyfiyetin gizli tutulmasını istemiştim. Babamın bana seçmiş olduğu kadının rezaleti kısa zamanda o dereceye varmıştı ki, onu gelini olarak kabul etmek, yüzünü kızartıyordu. Evlendiğimi ilân etmek şöyle dursun, gizlemeği benim kadar istiyordu.

«Kadını İngiltere'ye getirdim. Gemide öyle bir canavarla beraber yolculuğum korkunç oldu. Sonunda Thornfield'e ulaşıp üçüncü kattaki odaya emniyetle yerleştirildiğini gördüğüm zaman sevindim. On yıldır oturduğu o gizli iç odayı bir vahşî hayvan inine, bir ifrit hücresine

çevirdi. Ona bekçilik etmek için güvenilecek birini bulmak güç oldu. Azgınlıkları sırasında sırrım muhakkak surette ortaya çıkacaktı. Ara sıra, günlerce, bazen haftalarca şuuru yerine geliyor, o zaman da bana küfrediyor, sövüp sayıyordu. Sonunda Grimsby tımarhanesinden Grace Poole'u tuttum. Bir o, bir de (Mason'un bıçaklandığı ve ısırıldığı akşam yaralarını saran) operatör Carter, sırrımı açıkladığım iki kişidir. Bayan Fairfax belki de bir şeylerden kuşkulanmış olabilir ama gerçekler hakkında kesin bir bilgisi yoktu. Grace genellikle iyi bir bakıcı çıktı. Gerçi çok yorucu olan mesleğinden ileri gelen ve bir türlü geçirilemeyen bir iptilâ yüzünden, kısmen kendi hatası olarak birkaç defa dikkati gevşemiş ve hastası bundan yararlanmıştır. Deli hem kurnaz, hem de haindir. Bakıcısının dalgınlığından faydalanma fırsatını asla kaçırmaz. Bir defasında eline geçirdiği bir bıçakla ağabeysini yaralamıştı. İki kere de hücresinin anahtarlarını bulmuş, gece dışarı kaçmıştı. Bu üç olaydan birincisinde beni yatağımda yakmağa kalktı. İkincisinde, seni ziyarete geldi. Seni koruyan Allaha bin şükür, hırsını duvaktan aldı. Belki kendi gelinliğini hatırlamıştır. Ama geçirdiğin tehlikeyi aklıma getirmeğe tahammül edemiyorum. Bu sabah boğazıma sarılan gulyabaninin kara ve mor suratının kumrumun yuvasına sarktığını düşününce dehşet içinde kalıyorum.»

Sustu, Ben de sordum:

«Onu buraya yerleştirdikten sonra ne yaptınız efendim? Nereye gittiniz?»

«Ne mi yaptım Jane? Göçebeye döndüm. Nereye mi gittim? Dolaştım durdum. Avrupa'nın her köşesine uğradım. Arzum, iyi, zeki, sevebileceğim bir kadın bulmaktı, Thornfield'de bıraktığım ifritin tersi.»

«Ama evlenemezdiniz ki efendim.»

«Evlenebileceğim ve evlenmemin gerektiği kanısındaydım. Önce, seni aldattığım gibi aldatmak niyetinde de-

ğildim. Hikâyemi olduğu gibi anlatmak, tekliflerimi açıkça yapmak kararındaydım. Sevmek ve sevilmekte serbest görüleceğimi o kadar tabiî buluyordum ki durumu anlayacak, başımdaki belâya rağmen beni kabul edecek bir kadın bulunacağından asla şüphem yoktu.»

«E, sonra efendim?»

«Merak ettiğin zaman beni daima güldürüyorsun Jane. Gözlerini heyecanlı bir kuş gibi açıyorsun, beklediğin cevaplar istediğin kadar çabuk verilmediğinden insanın kalbini okumak ister gibi sabırsız hareketler yapıyorsun. Ama devam etmeden önce «E, sonra efendim» den ne demek istediğini söyle. Senin çok kullandığın o ufacık cümle, beni çoğunlukla bitmez, tükenmez konuşmalara sürükler. Nedenini pek bilemiyorum.»

«Demek istediğim şu: Sonra ne oldu? Ne yaptınız? Böyle bir durum ne sonuç verdi?»

«Tamam işte! Şimdi bilmek istediğin nedir?»

«Sevdiğiniz bir kimseyi buldunuz mu? Sizinle evlenmesini istediniz mi? O ne dedi?»

«Sevdiğim bir kimseyi bulup bulmadığımı ve benimle evlenmesini isteyip istemediğimi sana söyleyebilirim. Ama onun dediği henüz kader defterine kaydedilmiş değildir. On yıl ortada dolaştım, bir başkentten başka bir başkente gittim. Bazen Peterseburg'da, daha çok Paris'de oturdum. Arada bir, Roma, Napoli, Florans'ta kalıyordum. Paramın bol, soyadımın da eski oluşu, bana her kapıyı açıyordu. Böylece her istediğim çevreye girebiliyordum. İngiliz leydileri, Fransız kontesleri, İtalyan sinyoraları, Alman grafinleri arasında idealimi aradım. Bulamadım. Bazen, bir an için hayalimin gerçekleşeceğini ümit ettiren bir ses, bir bakış, bir endama rastlıyordum. Ama az sonra yanıldığımı anlıyordum. Manen ve maddeten kusursuzluk aradığımı sanma sakın. Gönlüme göre birini, yani o zebaninin tam tersini arıyordum. Arzularım boşa çıktı.

Uygunsuz evlenmelerin tehlikesini, dehşetini, verdiği tiksintiyi bildiğimden, tamamen serbest olsaydım bile, bütün bu kadınlar arasında evlenme teklif etmek isteyeceğim birini bulamadım. Hayal kırıklığı pervasızlaştırmıştı beni. Eğlenceyi denedim; sefahate asla yanaşmadım, nefret ederim. Bizim Mesalina'nın özelliğidir o. Bu nefret bende öyle kökleşmişti ki eğlencede bile kendimi tutuyordum. Aşırılığa kaçan her zevk onu ve rezilliklerini hatırlatıyordu, hemen çekiliyordum. Ama gene de yalnız yaşayamıyordum. Metreslerden arkadaşlık aradım. İlk seçtiğim Cèline Varens'di. Bu da, insanı kendinden iğrendiren hatıralardandır. Sen zaten o kadının ne olduğunu ve onunla ilişkimin nasıl kesildiğini biliyorsun. Ondan sonra İtalyan Giacinta ve Alman Clara geldi. İkisi de fevkalâde güzel sayılıyorlardı. Ama birkaç hafta geçince gözlerim onların güzelliğini görmüyordu artık. Giacinta ahlâksız ve hiddetliydi. Üç ay içinde bıktırdı beni. Clara dürüst ve sakindi ama ağır canlı, kafasız, hissizdi, zevkime zerre kadar uymuyordu. Eline epey bir para verdim, mükemmel bir iş sahibi yaptım onu. Böylece iyilikle başımdan savıp kurtuldum. Ama Jane, şu anda hakkımda pek olumlu bir fikir edinmediğini yüzünden anlıyorum. Bana duygusuz, ahlâksız bir zampara gözüyle bakıyorsun değil mi?»

«Doğrusu sizi başka zamanlardaki kadar beğenmiyorum efendim. Bu şekilde, önce bir metresle, sonra başkasıyle yaşamak size hiç fena gelmiyor muydu? Sanki pek tabiî bir şeymiş gibi anlatıyorsunuz!»

«Bana göre tabiîydi. Hiç de hoşuma gitmiyordu. Sefillikti bu hayat tarzı. Öyle bir yaşantıya aslâ dönmek istemem. Metres tutmak, köle satın almaktan az farklıdır. Her ikisi de yaradılış bakımından çoğunlukla, mevki bakımından da daima aşağı seviyededirler. Aşağı seviyede kimselerle teklifsiz yaşamak, insanı, alçaltır. Cèline,

Giacinta ve Clara ile geçirdiğim zamanın hatırasından bugün nefret ediyorum.»

Bu sözlerin doğruluğunu hissettim, ve bunlardan çıkardığım anlama göre, eğer ben, kendimi, görmüş olduğum eğitimi, bana telkin olunan ilkeleri, herhangi bir bahaneyle, bir hakla, bir teşvikle unutarak bu zavallı kadınların yerine geçecek olsam, Rochester, onların hatırasını bugün nasıl aşağılıyorsa, gün gelecek beni de aynı duygularla anacaktı. Vardığım kanıyı ona söylemedim, bunu hissetmem bana yetiyordu. Kalbime bastım, orada kalsın da hüküm günü bana yardım etsin diye.

«Ne o, Jane, Şimdi neden «E, efendim» demiyorsun? Hikâyemi bitirmedim. Seni ciddî görüyorum. Demek beni hâlâ beğenmiyorsun. Ama sadede gelelim. Geçen ocak ayında bütün metreslerimi başımdan savmıştım; hayal kırıklığıyle beraber yapayalnız, faydasız bir göçebe hayatının sonucu olarak bütün insanlara, özellikle kadın milletine karşı (çünkü kafalı, vefalı, şefkatli bir kadının hayalden ibaret olduğuna inanmağa başlamıştım) acı duygularla dolu, küskün, sinirli, kötü bir ruh durumu içinde, İngiltere'ye, işlerime bakmak üzere döndüm.

Buz gibi bir kış günü, öğleden sonra atla Thornfield'e yaklaşmıştım. Konak göründü. Menfur yer. Orada ne huzur, ne de zevk bekliyordum. Hay Lane'de bir çit basamağında oturmuş, sakin, küçük bir şekil gördüm. Karşısındaki budanmış söğüt ağacının önünden geçtiğim gibi dikkat etmeden geçtim. Onun, hayatımda nasıl bir rol oynayacağı içime doğmamıştı. Kaderimin iyiliğine veya kötülüğüne hakim olacak varlığın şuracıkta, mütevazi bir kıyafette beklemekte olduğunu, hiç bir önsezi belli etmemişti. Bilmiyordum, hatta Mesur'un kazaya ciddiyetle yardımda bulunmak istediği zaman bile bana malum olmamıştı. Çocuksu, ince yaratık! Sanki minik bir kuş, ayağımın ucuna konmuş, beni ufacık kanadında taşımayı tek-

lif ediyordu. Tersledim. Ama küçük yaratık kaçmadı. Garip bir ısrarla yanımda duruyor, ciddiyetle bakıyor ve konuşuyordu. Bana yardım etmesi gerekiyormuş. Ve yardım etti.

«Narin omzuna dayanmamla, vücudumu yeni bir his, taze bir hayat sardı. İyi ki bu küçük perinin gene bana döneceğini, benim evime ait olduğunu öğrendim, yoksa elimin altından sıyrılıp karanlık çitlerin arasında kaybolsaydı son derece üzülecektim. Eve o akşam gelmiş olduğunu öğrendim Jane. Seni düşündüğümden, yolunu gözlediğimden haberin yoktu. Ertesi günü, balkonlu koridorda Adèle'le oynadığın sırada görünmeden seni yarım saat seyrettim. Hatırımda, kar yağıyordu, dışarı çıkamıyordunuz. Ben odamdaydım. Kapı aralıktı. Hem görüyor, hem de işitiyordum. Sen Adèle'le meşguldün ama bana öyle geliyordu ki, aklın başka yerdeydi. Benim küçük Jane'im, sen çocukla çok sabırlıydın. Onunla uzun zaman konuştun, onu eğlendirdin. Sonunda Adèle yanından ayrılınca gene derin düşüncelere daldın. Balkonda ağır ağır dolaşmağa başladın. Pencerenin önünden geçerken lapa lapa yağan kara bakıyor, rüzgârın iniltisini dinliyordun. Gene usul usul gezinmeye devam ettin, hayallere daldın. Bu hayallerin üzücü olmadığını sanıyorum çünkü gözlerin aydınlanmış, yüzüne yumuşak bir heyecan gelmişti. Halinden, ruhunun tatlı gençlik hayalleriyle dolduğu, ümitlerinin göklere yükseldiği görülüyordu. Holde hizmetçiyle konuşan bayan Fairfax'ın sesi, seni uyandırdı. Kendi kendine ne manalı bir şekilde gülümsedin Jane! Sanki kendi dalgınlığına gülüyor ve şöyle diyordun: «Benim güzel hayallerim iyi, hoş ama onların tamamen asılsız olduklarını unutmamalıyım. Benim aklımda gül pembe bir gök, yeşil çiçekli bir cennet bahçesi var. Oysa önümde çetin bir yol uzandığını, çevremde kara fırtınaların toplandığını pekâlâ biliyorum.» Ondan sonra aşağı koştun, bayan Fair-

fax'tan iş istedin, evin haftalık hesaplarını veya buna benzer bir meşguliyet vermesini rica ettin. Görüş sahamdan çıktığına canım sıkılmıştı.

«Seni yanıma çağırmak için akşamı sabırsızlıkla bekledim. Senden, alışmadığım, benim için yepyeni bir kişilik bulacağımı anlamıştım. Seni iyice tanımak, incelemek istiyordum. Odaya hem çekingen, hem de serbest bir tavırla girdin. Tuhaf giyinmiştin, şimdiki gibi. Seni konuşturdum. Çok geçmeden garip zıtlıklarla dolu olduğunu farkettim. Kıyafetin ve davranışların kurallara uygun, mazbuttu. Halin çoğunlukla çekingen, yaradılıştan kibardı. Ama sosyeteye alışık olmadığını, yanlışlık yapmaktan, pot kırmaktan korktuğunu görüyordum. Böyle olduğu halde, sana hitap edildiği zaman, konuşanın yüzüne cesaretle, serbestçe bakıyordun. Bakışlarında zekâ, anlayış vardı. Sual sorulunca hazır ve doyurucu karşılıklar veriyordun. Kısa zamanda bana alıştın. Sert, suratsız efendinle aranızda kurulan yakınlığı hissediyordun galiba Jane. Haline, şeşılacak bir çabuklukla rahatlık, serbestlik gelmişti. Aksileştiğim zaman huysuzluğum karşısında hayret, korku, sıkıntı ve hoşnutsuzluk göstermiyordun. Beni gözlüyor, ara sıra yüzüme öyle tabiî, anlayışlı, tatlı bir gülümseyişle bakıyordun ki, tarif edemem. Sen beni hem hoşnut ediyor, hem de canlandırıyordun. Sende bulduğumu beğeniyor, daha iyi tanımak istiyordum seni. Öyleyken uzun zaman sana uzak kalmış, nadiren yanıma çağırmıştım. Ben manevî bir Epikür'düm. Bu yeni ve tatlı arkadaşlığın zevkini uzatmak istiyordum. Ayrıca, bu çiçeğin serbestçe ellersem tazeliğini kaybetmesinden, solmasından korkuyordum. Bunun, geçici bir tazelik olmadığını, aslında tahrip olunmaz bir cevherden yontulmuş muhteşem bir çiçek olduğunu o zaman henüz bilmiyordum. Bundan başka, senden uzak kalırsam beni arayıp aramayacağını öğrenmek istiyordum. Aramadın. Ders odasında

sessiz sadasız oturuyordun. Sana rastladığım zaman ancak saygının gerektirdiği ölçüde ilgi gösteriyor, hemen yoluna devam ediyordun. Yüzünün o günlerdeki ifadesi düşünceliydi Jane. Meyus değildin, çünkü hasta değildin; neşeli de değildin çünkü az ümidin vardı. Hakkımda ne düşündüğünü ya da beni düşünüp düşünmediğini merak ediyordum. Bunu anlamak için seninle yeniden meşgul olmağa başladım. Konuştuğun zaman bakışlarında sevinç, halinde neşe vardı. İnsanlar arasında olmaktan hoşlandığını anladım. Seni durgunlaştıran, sessiz ders odası, sıkıcı hayatınmış. Sana şefkat göstermek zevkini tatmak istedim. Şefkat, kısa zamanda sende heyecan uyandırdı. Yüzünün ifadesi yumuşadı, sesinin tonu tatlılaştı. Dudaklarının, ismimi minnetle, mutlulukla söylemesi bana zevk veriyordu. O zamanlar sana rastlamaktan hoşlanıyordum Jane. Davranışında garip bir tereddüt vardı. Yüzüme hafif bir kuşkuyla bakıyordun. Keyfimin nasıl olacağını, efendi rolünü oynayıp sert mi, yoksa arkadaşça mı davranacağımı kestiremiyordun. Artık sana o derece bağlanmıştım ki, efendilik rolünü oynamak içimden gelmiyordu. Sana candan elimi uzattığım zaman, genç ciddî yüzüne öyle renk, ışık, sevinç geliyordu ki, seni hemen oracıkta kalbime basmamak için kendimi zor tutuyordum.»

Gözlerime dolan yaşları gizlice silerek :

«Artık o günleri anmayın efendim» dedim. Söyledikleri işkenceydi benim için. Çünkü yapmam - ve çabuk yapmam - gereken işi biliyordum. Bütün bu hatıralar ve duygularının açıklanması işimi bir kat daha güçleştiriyordu.

«Doğru Jane» dedi. «Bugün çok daha emin, geleceğimiz çok daha parlakken, geçmişin üzerinde durmağa ne lüzum var?»

Bu heyecanlı iddia beni ürpertti. O, devam ediyordu.

«Durumu şimdi anlıyorsun değil mi? Yarısı tarif edilmez bir bedbahtlık, yarısı kasvetli bir yalnızlık içinde

geçen gençlik ve olgunluk çağımdan sonra, ilk defa olarak gerçekten sevebileceğimi buldum. Seni buldum. Sen benim sevgimsin, vicdanımsın, iyilik meleğimsin. Sana kuvvetli bir aşkla bağlıyım. Seni iyi kalpli, kabiliyetli, çok güzel görüyorum. Kalbimde sana karşı derin bir ihtiras doğdu. Bu ihtiras sana dayanıyor, seni can evime, hayat kaynağıma çekiyor, varlığımı sana sarıyor, ateşinden yükselen temiz, kudretli alev, seni ve beni eritip tek insan halinde birleştiriyor.

«İşte bu duygular içinde bulunduğumdan, seninle evlenmeğe karar verdim. Benim karımdan söz etmek, düpedüz alaydır. Karım değil, benimki, korkunç bir zebanidir. Bunu şimdi biliyorsun. Seni aldatmağa kalkmam hataydı. Ama senin yaradılışındaki inattan korkuyordum. Sana çocukluğundan beri telkin edilmiş olan ilkelerden de korkuyordum. Konuşmalara girişmezden önce seni elde etmiş olmak, böylece işi sağlama bağlamak istiyordum. Bunun korkaklık olduğunu biliyorum. Önce, şimdi yaptığım gibi, senin asaletine, alicenaplığına baş vurmam, istirap dolu yaşantımı tarif etmem, daha yüksek, daha insaca bir hayata nasıl susamış olduğumu anlatmam lâzımdı. Gerçekten, vefayla sevmeğe ve buna karşılık gerçekten, vefayla sevilmeğe **kararımı** değil (bu kelime zayıftır) **arzumu** açıklamam gerekirdi. Ondan sonra sadakat yeminimi kabul etmeni, senin de yemin etmeni istemeliydim. Jane, şimdi söz ver bana.»

Bir sessizlik oldu.

«Neden susuyorsun Jane?»

Korkunç bir imtihan geçiriyordum. Kızgın demirden bir el, kalbime, çiğerlerime yapışmıştı. Boğuşma, karanlık, yanmayla dolu dehşet anı! Benim sevildiğimden fazla sevilen bir insan gelmemiştir dünyaya. Beni böylesine seven insana da ben, sözün tam anlamıyle tapıyordum. Şim-

di de akştan, mabuttan ayrılmak gerek. Tek, hazin bir kelime, acısına dayanılmaz görevimi kapsıyor: Ayrıl!»

«Jane, senden istediğimi anlıyorsun değil mi? Sadece şu sözü: Sizin olacağım, Bay Rochester.»

«Bay Rochester sizin olmayacağım.»

Yeniden uzun bir sessizlik.

«Jane!» dedi. Sesindeki yumuşaklık beni kederle yıktı, dehşetle buz gibi dondurdu, çünkü bu sakin ses, ayağa kalkan aslanın soluğuydu.

«Jane, ne demek istiyorsun? Sen dünyanın bir tarafına gideceksin, ben başka tarafına öyle mi?»

«Evet.»

«Jane!» Eğildi, beni kucakladı.

«Şimdi de öyle mi diyorsun?»

«Evet.»

«Şimdi?» Yavaşça alnımı ve yanağımı öptü.

«Evet.»

Kollarından hızla ve büsbütün sıyrıldım.

«Ah Jane, bu çok acı! Günahtır bu! Oysa beni sevmen günah olmaz!»

«Sizin dediğinizi yapmak günah olur.»

Yüzünden vahşî bir ifade geçti.

Ayağa kalktı. Ama kendini zaptediyordu. Ben düşmemek için bir sandalyenin arkalğına dayandım. Titriyor, korkuyordum ama kararlıydım.

«Jane, bir dakika. Sen gidersen hayatımın korkunçluğunu gözünün önüne getir. Seninle beraber bütün mutluluğum gidecek. Ne kalacak? Yukarıdaki deli. Beni mezarlıktaki cesetlerden birine havale etsen aynı kapıya çıkar. Jane, ben ne yapayım şimdi? Bir arkadaş, bir ümit bulmak için nereye baş vurayım?»

«Benim gibi yapın: Allaha, kendinize güvenin. Cennete inanın. Orada buluşacağımızı ümit edin.»

«Demek kararından dönmüyorsun?»

«Hayır.»

«Demek beni sefil yaşamağa, lânetli ölmeğe mahkûm ediyorsun?»

Sesi yükseliyordu.

«Günahsız yaşamanızı, rahat ölmenizi diliyorum?»

«Demek sevgiyi, masumluğu elimden koparıyorsun?»

«Bay Rochester, bu akıbeti size tahsis etmediğim gibi kendime de tayin etmiş değilim. Biz dünyaya didinmek, acı çekmek için gelmişiz, siz de, ben de. Ben sizi unutmadan önce siz beni unutacaksınız.»

«Böyle demekle beni yalancı çıkarıyorsun, şerefimi kirletiyorsun. Ben değişmeyeceğimi söyledim. Sen, kısa zamanda değişeceğimi yüzüme karşı iddia ediyorsun. Yargılarının ne kadar ters, fikirlerinin ne derece sapık olduğu, davranışlarından anlaşılıyor. İnsanların kurmuş oldukları basit bir kanunu, hiç kimseye zarar vermeden bozmaktansa, bir insanı felâkete sürüklemek daha mı iyi sanki? Benimle yaşadığın için gücenmelerinden korktuğun hısım akraba, tanıdıkların yok ki!»

Burası doğruydu. O konuştukça vicdanım, aklım bana ihanet etmeğe başladılar, direndiğim için beni, ona karşı cinayet işlemekle suçladılar. Sesleri, duygularımın feryadı kadar yükseliyordu hemen.

«Aman razı ol!» diyorlardı. «Yalnız kalırsa perişan olacak, tehlikeye düşecek, durumu düşün! Yaradılışındaki sabırsızlığı, pervasızlığı hatırla! Yeis onu mahvedecektir. Onu teselli et, kurtar. Sevdiğini, onun olacağını söyle. Dünyada seni düşünen var mı? Senin yaptığının kime zararı olacak?»

Hâlâ boyun eğmeden karşılık veriyordum: «Ben kendimi düşünüyorum. Ne kadar kimsesiz, yardımcısız olursam kendime karşı o kadar saygı duyarım. Allahın emrettiği ve insanoğlunun uyduğu kanuna boyun eğeceğim.

Aklım başımdayken, şimdiki gibi çılgın olmadığım zaman bana aşılanan ilkelere sadık kalacağım. Kanunlar, ilkeler, insanın aklını çelen bir şey olmadığı zamanlar için değildir, aksine, şu anda olduğu gibi, ruh ve vücut bu kanun ve ilkelerin insafsızlığına karşı isyan ettiği zamanlar içindir. Bunlar şiddetlidir. Bozulmayacaktır. Ben kendi yararıma olarak bozabilsem, ne değeri kalır? Onların değeri vardır. Buna daima inanmışımdır. Şimdi inanamıyorsam demek ki çıldırmışım. Büsbütün çıldırmışım ben. Damarlarımda ateş akıyor, kalbim, vuruşlarını sayamayacağım kadar hızlı atıyor. Önceden yerleşmiş fikirler, eski inançlar, işte şu anda sadece bunlara dayanabilirim. Kararımı verdim.»

Yüzümün ifadesini okuyan Rochester kararımın kesin olduğunu anladı. Öfkesi en yüksek haddine vardı. Ne olursa olsun, bir an için kendini bırakmak zorunda kaldı. Bana doğru geldi, kolumu, belimi kavradı. Alevli gözleri beni yiyecek gibiydi. Vücutça o dakika kendimi kızgın fırına atılmış bir saman çöpü kadar kuvvetsiz hissediyordum. Ama ruhum sağlamdı, sonunda selâmete kavuşacağımdan emindim. Çok şükür ruhun bir tercümanı vardır. Farkında olmadan sadık bir tercüman. Bu da, gözdür. Gözlerimi onun gözlerine doğru kaldırdım. Ateşli yüzüne bakarken, istemeyerek içimi çektim. Kolları canımı yakıyordu. Çok zora gelen kuvvetim tükenmek üzereydi.

Dişlerini sıktı.

«Bu kadar narin, aynı zamanda bu kadar güçlü bir şey görmedim ömrümde, dedi. Elimde incecik bir saz gibi duruyor!» Sonra beni kuvvetle sarstı.

«İki parmakla onu bükerim istersem. Ama onu bükmek, kırmak, ezmek neye yarar? Şu gözlere bak. İçindeki vahşî, azimli, serbest ruhu gör. Cesaretten üstün, kesin bir zafer bakışıyle bana meydan okuyor. Kafesine ne yaparsam yapayım, içindekine yetişemiyorum ki!... Vahşî

şahane yaratık! O incecik kafesi paralayacak, yırtacak olsam, saldırımın sonucu, tutsağın uçup gitmesi olur. Evini fethedebilirim ama, sahip oldum demeye kalmadan içindeki, cennete uçmuş olur. Oysa benim istediğim, sensin, ruh! Yalnız narin çerçeven değil, azminle, kudretinle, faziletinle, saflığınla, sensin istediğim. Kendiliğinden yavaşça kanatlarını çırparak bana gelir, kalbime sokulursun istesen. Zorla yakalasam, ruh gibi elimden kaçarsın. Daha seni koklamadan kaybolur gidersin. Ah gel Jane, gel!»

Böyle söylerken beni bıraktı, sadece yüzüme baktı. Bu bakışa dayanmak, en çılgın sarılışa karşı koymaktan daha güçtü. Öfkesini boşa çıkarmış, ona meydan okumuştum. Ama kederinden kaçmam gerekiyordu. Kapıya doğru çekildi.

«Gidiyor musun Jane?»

«Gidiyorum efendim.»

«Beni bırakıyor musun?»

«Evet.»

«Gelmeyecek misin? Beni teselli etmeyecek misin? Kurtarmayacak mısın? Benim derin aşkım, acı kederim, çılgın yalvarışlarım seni hiç etkilemiyor, öyle mi?»

Sesinde tarif edilmez bir teessür vardı. Kesinlikle:

«Gidiyorum» demek, ne güç geldi!

«Jane!»

«Bay Rochester!»

«Öyleyse git bakalım... Kabul ediyorum ama şunu hatırla: beni burada ıstırap içinde bırakıyorsun. Çık odana. Bütün söylediklerimi bir daha düşün. Jane, ve çektiğim azaba bir göz at. Beni düşün.»

Döndü. Kendini yüzükoyun kanepeye attı.

«Ah Jane! Ümidim, sevgilim, hayatım!» diye ıstırapla inledi. Sonra derin, acı bir hıçkırık duydum. Kapıya kadar gelmiştim. Ama, sevgili okuyucum, geri döndüm. Çekilirken gösterdiğim azimle yürüdüm, yanında diz çök-

tüm. Yüzünü yastıktan kendime doğru çevirdim. Yanağını öptüm. Saçlarını elimle düzelttim.

«Allaha emanet olun canım efendim» dedim. «Allah sizi zarardan kötülükten korusun, size yol göstersin, teselli versin, bana gösterdiğiniz iyiliğin mükâfatını ihsan etsin.»

«Benim asıl mükâfatım küçük Jane'in sevgisi olacaktı» dedi. «Onsuz yüreğim parçalanıyor. Anna Jane bana sevgisini verecek. Evet, asaletle, cömertlikle verecek.»

Yüzüne kan hücum etti. Gözlerinden ateş fışkırıyordu. Ayağa fırladı. Kollarını açtı. Ama ben geri çekildim, derhal odadan çıktım.

Yanından ayrılırken kalbim feryat ediyor: «Elveda!» ve ümitsizlik: «Edebiyen elveda!» diyordu.

O gece uyuyabileceğimi hiç sanmıyordum. Ama yatağa yatar yatmaz uyuyakalmışım. Düşüncelerim beni çocukluk zamanıma götürmüştü. Rüyamda Gateshead'daki kırmızı odada yatıyordum. Gece karanlıktı. İçime acayip korkular geliyordu. Yıllar önce beni bayıltan ışık, bu defaki rüyama da girmiş, duvardan yukarı kayıyor, karanlık tavanın ortasında titreyerek duruyordu. Başımı kaldırdım, baktım. Damın yerini, yüksek, donuk bulutlar almıştı. Işık da, bulutlar arasından ay görüneceği zaman yayılan parlaklığa benziyordu. Ben de ayın görünmesini garip bir ümitle bekliyordum. Sanki onun yüzünde kendi kaderimin yazısını okuyacaktım. Derken ay, hiç görülmemiş bir şekilde bulutların arasından çıktı; önce bir el, bulutların kıvrımlarına girdi, onları bir yana attı. Ondan sonra mavi gökte ay değil de ışıl ışıl parlayan beyaz bir insan şekli göründü. Şahane yüzünü dünyaya doğru eğdi, bana baktı baktı. Ruhuma hitap etti. Sesi ölçüsüz uzaklardan geliyor ama gene de çok yakından kalbimin içine fısıldıyordu:

«Kızım, şeytana uyma sakın.»

«Uymam anne.»

Bu karşılığı verdikten sonra vecit haline benzeyen bu rüyamdan uyandım. Henüz geceydi, ama temmuz geceleri kısadır, gece yarısından az sonra şafak söker.

«Görevimi yerine getirmek için vakit çoktan geldi» diye düşündüm. Zaten giyinmiştim. Yatarken yalnız ayakkaplarımı çıkarmıştım. Çekmelerimdeki çamaşırlarımı, madalyonumu, yüzüğümü, el yordamyle buldum. Eşyalarımı ararken parmaklarım bir inci gerdamlığa değdi. Bu, Rochester'in birkaç gün önce bana zorla kabul ettirdiği gerdanlıktı. Onu bıraktım. Benim değildi. Kaybolup giden hayalî gelinindi. Kalanı paket yaptım. İçinde yirmi şilin bulunan cüzdanımı cebime koydum. Bütün param bundan ibaretti. Hasır şapkamı giydim, şalımı omzuma aldım, paketimi, şimdiden giymek istemediğim ayakkaplarımı elime aldım, usulcacık odamdan çıktım.

Bayan Fairfax'ın kapısının önünden geçerken fısıldadım:

«Elveda, iyi kalpli kadın!»

Çocuk odasına doğru baktım:

«Elveda, canım Adèle'ciğim!»

Girip onu öpmek imkânsızdı. Bay Rochester'in çok keskin olan kulağına ses duyurmamak gerekiyordu. Belki de şu anda dinlenmekteydi.

Odasının önünde hiç durmayacaktım ama o kapının eşiğinde kalbimin çarpması bir an kesilir gibi olunca ayağım da duralamak zorunda kaldı. Uyuyan yoktu o odada. İçerideki, boydan boya durmadan yürüyordu. Ben dinlerken tekrar tekrar içini çekti. İsteseydim bu oda bana cennet olacaktı. Sadece şöyle demem yeterdi:

«Bay Rochester, ömrüm boyunca, ölene kadar sizi seveceğim ve sizinle yaşayacağım.» Bunun üzerine, bir

sevinç kanyağı dudaklarıma kadar fışkıracaktı. Bunları düşündüm.

Şimdi gözüne uyku girmeyen iyi kalpli efendim sabırsızlıkla sabahı bekliyordu. Sabah beni yanına çağıracaktı. Ben gitmiş olacaktım. Beni aratacaktı. Boşuna. Kendini terk edilmiş, sevgisini reddedilmiş görecek, azap çekecekti. Belki de yeise kapılıp bir çılgınlık yapacaktı. Bu da geldi aklıma. Elim kapının tokmağına doğru uzandı, hemen geri çektim ve sessizce yoluma devam ettim. İçim hüzünle, dolu dönemeçli merdivenden aşağı indim. Yapacağımı biliyordum, makineleşmiş gibi yaptım. Yan kapının anahtarını mutfakta aradım, ondan sonra bir şişe zeytinyağı ile bir tüy buldum. Anahtarı, kilidi yağladım. Su, ekmek aldım yanıma. Belki uzun yol yürümem gerekecekti. Son zamanlarda iyice sarsılan kuvvetimin büsbütün tükenmemesi lâzımdı. Bütün bu işleri çıt çıkarmadan yaptım. Kapıyı açtım, dışarı çıktım, usulca kapadım. Doğan günün donuk ışığı bahçeyi aydınlatıyordu. Büyük kapılar kapalı ve kilitliydi ama birinin küçük kapısı sadece mandallıydı. Oradan çıktım, onu da kapadım. Artık Thornfield'in dışındaydım.

Bir buçuk kilometre uzakta, tarlaların ötesinde, Millcote'un ters yönüne bir yol uzanıyordu. Bu yoldan hiç geçmemiştim ama çok defa dikkatimi çekmişti, nereye gittiğini merak etmiştim. O tarafa doğru çevirdim adımlarımı. Artık düşünmek yok. Geriye bakmak yok. Hatta ileriye bakmak bile yoktu. Ne geçmişi, ne de geleceği aklıma getirmeyecektim. Geçmiş, öylesine tatlı, o derece hazin sayfaydı ki, bunun bir satırını bile okumak, cesaretimi, kuvvetimi kırmağa yeterdi. Gelecekse, korkunç bir boşluktan ibaretti. Tufandan sonra dünyanın hali gibi bir şey.

Güneş doğduktan sonraya kadar tarlalar, çitler, ge-

çitlerin kenarından yürüdüm. Şahane bir yaz sabahı olduğunu sanıyorum, evden çıkarken giymiş olduğum ayakkaplarımın az sonra çiğden ıslandığını biliyorum ama ne doğan güneşe, ne gülen gökyüzüne ne da uyanan doğaya bakıyordum. İdam sehpasına götürülen bir insan, geçtiği yol üzerinde gülümseyen çiçeklere bakmaz, yolun sonundaki sehpayı, bıçak ağzını, etinin, kemiğinin kesileceğini, ağzı açık bekleyen mezarı düşünür. Ben de, şu hazin kaçışı, yersiz, yurtsuz dolaşmayı, ah, ne azapla, arkada bıraktığımı düşünüyorum. Elimde değildi. Şimdi onu düşünüyordum, odasında, güneşin doğuşunu seyrediyor, az sonra gelip onunla kalacağımı, onun olacağımı umuyor. Onun olmağa can atıyorum. Geri dönmek geliyor içimden. Henüz çok geç olmamıştı. Hicran azabından kurtarabilirdim onu. Kaçtığımın daha ortaya çıkmamış olduğundan emindim. Geri dönüp onu teselli edebilirdim, o da benimle iftihar edebilirdi. Onu sefaletten, belki de mahvolmaktan kurtarabilirdim. Ah, o kendini bırakıp mahva sürükleneceği korkusu! Nasıl kıştırtıyordu beni! Sanki göğsüme dikenli bir ok saplanmış, çekmeğe uğraştıkça etlerimi paralıyordu. Çalılıklarda, ağaçlıklarda, kuşlar ötmeğe başlamışlardı. Kuşlar eşlerine sadıktırlar. Kuşlar, aşkın timsalidirler. Ben neydim? Yüreğimin azabıyle, ilkelerimi uğruna çılgınca harcadığım çabalar arasında kendimden nefret ediyordum. Kendimi beğenmek, hatta kendime karşı saygı duymakla teselli kulmuyordum. Efendimi incitmiş, kalbini kırmış, terk etmiştim. Kendi kendimden iğreniyordum. Gene de dönemiyor, geriye bir adım atamıyordum. Beni yolumda yürüten her halde Allah'tı. Kendi iradem veya vicdanıma gelince şiddetli acım bunlardan birini ezmiş, ötekini boğmuştu. Yapyalnız yoluma devam ederken iki gözüm iki çeşme ağlıyordum. Çılgın gibi hızlı hızlı yürüyordum. İçimden başlayan, ayaklarıma inen bir dermansizlık geldi, düştüm. Birkaç dakika yerde yattım,

yüzümü yaş otlara bastırdım. Öleceğim diye içime bir korku, daha doğrusu bir ümit geldi. Ama az sonra doğruldum, ellerimle dizlerimle emeklemeğe başladım. Daha sonra ayağa kalktım. Anayola ulaşmak istiyor, sabırsızlanıyordum.

Yola varınca dinlenmek için çit dibine oturmak zorunda kaldım. Derken bir tekerlek sesi duydum, bir posta arabasının yaklaştığını gördüm. Kalktım, elimle işaret ettim. Durdu. Nereye gittiğini sordum. Arabacı, uzak bir yerin adını söyledi. O yerde Bay Rochester'in tanıdıkları bulunmadığından emindim. Beni oraya kaça götüreceğini sordum. «Otuz şilin» dedi. «Yalnız yirmi şilinim var» dedim. «Eh, idare ederiz» dedi. Araba boş olduğundan içeriye girmeme izin verdi. Girdim, kapı kapandı, araba yoluna devam etti. Aziz okuyucum, o sırada çektiğim acıyı duymaktan Tanrı sizi korusun! O anda yüreğimden sökülen, ateş gibi yakan göz yaşlarımı Tanrı size döktürmesin! O dakikadaki dualarım kadar ümitsiz, istiraplı dualar hiç bir zaman dudaklarınızdan çıkmasın! Bütün varlığınızla sevdiğiniz insana azap vermek acısından Tanrı sizi korusun.

BÖLÜM 28

İki gün geçmişti. Bir yaz akşamıydı. Arabacı beni, Whitcross denilen bir yere indirmişti. Verdiğim paraya göre beni daha ileriye götüremezmiş. Dünyada bir şilinim daha yoktu. Şu anda araba bir buçuk kilometre kadar uzaktaydı. Yalnızdım. Sırada paketimi, emin bir yer diye yerleştirdiğim arabanın cebinde unttuğumu fark ettim. Orada kalmış. Ben de şimdi tamamen ortada kaldım.

Whitcross bir kasaba değil, köy bile değil. Dört yol ağzında bir taş sütun. Uzaktan ve karanlıkta görünsün diye beyaz badanayla boyanmış. Tepesinden dört kol uzanıyor. Bunların gösterdikleri kasabalardan en yakını, ya-

zıya göre on altı kilometre uzakta. En uzağı ise, otuz kilometreden fazla. Bu kasabaların isimleri çok tanınmış olduğundan hangi eyalete geldiğimi anlıyorum. Orta eyaletlerin kuzeyindeyim. Fundalıklar gölgesinde bayırlar görüyorum. Arkada, iki yandan geniş kırlar yayılıyor. Ayaklarımın dibindeki derin vadinin ötelerinde sırayla dağlar. Buranın nüfusu her halde az olacak, yollarda kimseler görünmüyor. Doğuya, batıya, kuzeye, güneye, bu beyaz, geniş, ıssız yolların hepsi, kırların içinden geçiyor, gür, vahşî fundalar kenarlarına kadar sokuluyor. Kim bilir, belki de ne yaptığımı merak ederler, gayesiz, kaybolmuş olduğumu görüp soru sorabilirler. Onlara vereceğim karşılık ise, inanılacak gibi olmayacak, kuşku uyandırabilecekti. Şu anda beni insanlara bağlayan tek bağ yok. İnsanların arasına beni çeken bir duygu, bir ümit yok. Beni görenlerden kimse benim için iyilik düşünmez, hayırlı bir dilekte bulunmaz. Herkesin anası doğadan başka bir yakınım yok. Rahatı onun göğüsünde arayacağım.

Doğru fundalıklara daldım, aralarında derin bir hendek gördüm, içine girdim. Fundalar dizlerime kadar geliyordu. Dönemeçlerden döndüm, saklı bir köşede, yosunlarla kararmış bir granit kaya buldum, dibine oturdum. Etrafımı yüksek fundalıkların tepeleri çeviriyordu. Kaya, başımı koruyordu. Onun üstünde de gök vardı. Bir süre orada bile rahatlık duymadım. Yakınlarda başı boş boğa, öküz bulunmasından, ya da bir avcının beni görmesinden korkuyordum. Fundalıklara bir ruzgâr esti mi, boğa mı saldırıyor diye irkiliyordum. Bir yağmur kuşunun ıslığını duyunca insan sanıyordum. Sonunda korkularımın yersiz olduğunu anladım, akşam olunca da ortalığı kaplayan derin sessizlik beni sakinleştirdi. Şu ana kadar düşünmemiştim. Sadece etrafı dinlemiş, gözetlemiş, korkmuştum. Şimdi artık düşünme kabiliyetini tekrar buldum.

Ben ne yapacaktım? Nereye gidecektim? Hiç bir şey

yapamayacağım bir yere gidemeyeceğim bir sırada, ah! ne dayanılmaz bir soruydu bu! İnsanların oturduğu bir yere ulaşabilmem için, şu yorgun, titrek bacaklarım ne uzun yol yürüyecekti! Barınabileceğim bir yer buluncaya kadar soğuk merhamete baş vurmam gerekecekti. Derdimi dinletinceye kadar, ihtiyaçlarımdan tekini giderinceye kadar, ilgisiz kimseleri taciz edecektim, kovulmağa maruz kalacaktım.

Fundalara dokundum. Kuruydu. Yaz gününün sıcaklığı hâlâ üzerlerindeydi. Göğe baktım, temizdi. Sevimli bir yıldız pırıldıyordu. Çiğ yağıyor, hafif, yumuşak. Hiç rüzolduğum halde beni seviyor gibi geldi. Ben de insanlardan gâr yok. Tabiat bana şefkatli, tatlı göründü. Toplum dışı olduğum halde beni seviyor gibi geldi. Ben de insanlardan ancak kuşku, reddedilme, hakaret bekleyebileceğimden ona bir evlât sevgisiyle sokuldum. Hiç olmazsa bu gece onun çocuğu olduğum gibi misafiri de olacaktım. Tabiat anam, beni parasız pulsuz barındıracaktı. Yanımda bir lokma ekmek kalmıştı. Öğle vakti geçtiğimiz bir kasabadan, elimdeki son peniyle aldığım bir francala kalıntısıydı bu. Fundalar arasında kara kehribar boncukları gibi parlayan olgun, dağ mersinleri gördüm. Bir avuç topladım, ekmeğimle yedim. Çok acıkmıştım. Bu hafif yemekle doymadımsa da, gene açlığımı biraz bastırdı. Sonra dua ettim, yatacak yerimi seçtim.

Kayanın yanındaki fundalar çok sıktı. Yatınca ayaklarım içine gömüldü. İki taraf yüksek olduğundan gece havasının girmesine ancak dar bir yer kalıyordu. Şalımı katladım, yorgan yerine üzerime örttüm. Alçak, yosunlu bir tümsek, yastığım oldu. Böylece yerleştikten sonra hiç olmazsa şimdilik üşümüyordum.

Hoş bir dinlenme olabilirdi bu. Yalnız içimin acısı rahatımı bozuyordu. Yüreğim, açık yaralarından, iç kanamalarından, kopan bağlarından şikâyete başladı. Roc-

hester'in akıbeti için titriyordu. Onun için acı acı ağlıyordu. Onu sonsuz bir özlemle arıyordu. İki kanadı kırık bir kuş gibi çaresiz, hâlâ ona doğru uçmağa çabalıyor, kıvranıp duruyordu.

Bu düşünce işkencesiyle, dizlerimin üzerinde doğruldum. Gece olmuş, yıldızlar doğmuştu. Emin, sakin bir gece. Korkuya yer bırakmayacak kadar berrak. Allahın her yerde hazır olduğunu biliriz. Ama huzurunu en ziyade hissettiğimiz ân, yarattığı cesim eserlerin bütün ihtişamıyle gözümün önüne serildiği zamandır. Onun vücuda getirdiği dünyalar gece vakti, bulutsuz göklerde, sessiz seyirlerine devam ederlerken sonsuzluğunu, her şeye kadir, her yerde var olduğunu en açık şekilde anlarız. Rochester için dua etmek üzere diz çökmüştüm. Başımı kaldırınca yaşlı gözlerim muazzam samanyoluna ilişti. Onun ne olduğunu, içine aldığı sayısız manzumelerin bir ışık çizgisi gibi uzayda nasıl kaydıklarını aklıma getirirken Tanrı'nın kudret ve kuvvetini hissettim. Yarattığını kurtaracağından emindim. Ne dünyanın, ne de taşıdığı canlardan bir tekinin bile yok olmayacağı kanısına vardım. Duamı şükrana çevirdim. Hayat kaynağı, aynı zamanda ruhların kurtarıcısıydı. Rochester emniyetteydi. O, Tanrı'nındı. Tanrı onu koruyacaktı. Ben tekrar tabiatın göğsüne sokuldum. Çok geçmeden uyku, derdimi unutturdu.

Ama ertesi gün, sapsarı ve çıplak bir hayalet gibi ihtiyaç karşıma dikildi. Küçük kuşlar, yuvalarından çıktıktan çok sonra, arılar, tatlı sabah saatinde çiğler kurumadan önce funda balını toplamağa geldikten çok sonra, uzun sabah gölgeleri kısalıp gün ışığı yeri, göğü doldurduğu zaman kalktım, etrafıma baktım.

Ne durgun, sıcak, mükemmel bir gündü bu! Altın bir çöl gibi, ne geniş kır! Her yerde güneş ışığı. Keşke hep bu güneşte yaşayabilsem, bununla beslenebilsem! Kayanın üzerinde bir kertenkelenin koştuğunu gördüm. Tatlı dağ mersinlerinin arasında çalışan bir arı gördüm. Keşke bir

arı, bir kertenkele olsam da rızkımı, barınağımı burada bulabilsem! Ama ben bir insanım, ihtiyacım da ona göre. Bunu karşılayacak bir şey bulunmayan yerde fazla kalamazdım. Ayağa kalktım. Bıraktığım yatağa baktım. Gelecekten ümitsiz, tek isteğim şuydu: «Keşke bu gece uyurken Tanrı'm benim canımı isteseydi, yorgun vücudum kaderle savaşmaktan kurtulup şu kırda rahatça erise, topraklara karışsaydı. Ama bende hâlâ hayat vardı, bütün ihtiyaçlarıyle, acılarıyle, sorumluluklarıyle, yükümü taşıyacağım. Acıyı çekeceğim. Sorumluluğu karşılayacağım. Yola çıktım.

Whitcross'a döndüm. Bu saatte kızgınlaşmış ve yükselmiş olan güneşin aksi yönüne giden bir yolu tuttum. Başka şekilde yol seçecek iradem kalmamıştı. Uzun zaman yürüdüm. Artık yorgunluktan bitkin hale gelmiştim. Kalbim tıkanıyor, bacaklarım tutuluyordu. Bir taşa oturdum. O sırada bir çan sesi... Bir kilise çanı duydum.

Sesin geldiği yöne döndüm. Orada, bir saat önce seyretmiş olduğum şairane tepeler arasında bir köy ve bir çan kulesi gördüm. Sağımdaki vadi, meralar, buğday tarlaları ve koruluklarla doluydu. Güneşli çayırların çeşit çeşit yeşilleri, olgunlaşan tahıllar, gölgeli koruluklar arasında pırıltılı kıvrımlarla akan bir dere vardı. Bir tekerlek sesi, dikkatimi tekrar önümdeki yola çekti. Ağır yüklü bir araba, zorlukla yokuştan yukarı çıkıyordu. Arkasından iki inek ve çoban geliyordu. Demek insanların yaşadığı ve çalıştığı bir yer var yakınlarda. Gayret! Ben de herkes gibi yaşamağa, çalışmağa karar vermeliyim. Öğleden sonra saat ikiye doğru köye geldim. Tek sokağının dibinde küçük bir dükkânın camekânında somun ekmekler vardı. İmrendim. Karnım doyarsa belki biraz kuvvet bulurdum. Yoksa ileri gitmek güç olacaktı.

İnsanlar arasına karışır karışmaz biraz kuvvetlenmek, canlanmak arzusu uyandı bende. Köy sokağında aç-

lıktan düşüp bayılmak ayıp olacaktı. Bir ekmek karşılığında verecek bir şey yok muydu üzerimde? Düşündüm. Boynumda ipekli küçük bir mendil vardı. Eldivenlerim vardı. Yoksulluğun son derecesine gelen insanlar ne yaparlar acaba? Mendilim, eldivenlerim kabul edilecek mi? Sanmam. Bir deneyim bakalım.

Dükkâna girdim. Bir kadın vardı içeride. Kılığı kıyafeti yerinde, kibar halli bir hanımın girdiğini görünce nezaketle ilerledi. Emrimi sordu. Müthiş bir utanç duydum. Hazırlamış olduğum dilek bir türlü ağzımdan çıkmıyordu. Yarı eskimiş eldivenleri, buruşuk mendili nasıl teklif edeyim bu kadına? Hem de çok saçma olacaktı. Çok yorgun olduğumu söyledim, bir dakika oturmağa izin istedim. Müşteri olmadığımı anlayan kadın hayal kırıklığına uğradı, soğuk bir tavırla ricamı kabul etti, yer gösterdi. Kendimi bıraktım. İçimden fena halde ağlamak geliyordu ama hiç sırası olmadığını düşünerek kendimi tuttum. Az sonra sordum: «Köyde terzi veya biçkici kadın bulunur mu?»

«Evet, iki, üç tane var. Zaten iş de ona göre.»

Düşündüm. Artık bıçak kemiğe dayanmıştı. İhtiyaçla karşı karşıya gelmişti. Çaresiz, kimsesiz, bir parasızdım. Bir şey yapmam lâzım. Ne? Bir yere baş vurmalıyım. Nereye?

«Civarda hizmetçi arayan bir yer biliyor musunuz?»

«Yok, sanmıyorum.»

«Buranın asıl meşgalesi nedir? Ahali daha çok ne iş görür?»

«Burası rençperdir. Birçoğu Bay Oliver'in iğne fabrikasında, kimi de dökümhanede çalışır.»

«Bay Oliver kadın işçi çalıştırır mı?»

«Hayır. Erkek işidir o.»

«Kadınlar ne yaparlar?»

«Ne bileyim? Kimi şunu, kimi bunu yapar. Fakirler ellerinden ne gelirse onu yaparlar.»

Kadın sorularımdan sıkılmış gibiydi. Doğru. Ne hakkım vardı onu taciz etmeğe? Komşulardan bir, iki kişi geldi. Sandalyeme her halde ihtiyaç olacaktı. Kalktım gittim.

Sokaktan yukarı doğru yürürken sağda, solda, bütün evlere bakıyordum. Ama hiç birinde içeri girmeğe bir bahane bulamadım, cesaret edemedim. Bir saat kadar köyde dolaştım. Ara sıra biraz uzağa gidiyor, geri dönüyordum. Yorgunluktan bitkindim; çok da acıkmıştım. Bir kır yoluna saptım, çitin dibine oturdum. Birkaç dakika geçince tekrar kalktım, bir çare, hiç olmazsa yol gösterecek birini aradım. Yolun yukarısında güzel, küçük bir ev vardı. Önünde bakımlı, renk renk çiçeklerle süslü bir bahçe. Durdum. Ne diye beyaz kapıya yaklaşayım, pırıl pırıl tokmağa elimi süreyim? Bu evde oturanların benimle ilgilenmeleri nasıl mümkün olabilirdi? Gene de yaklaştım, kapıyı çaldım. Tatlı yüzlü, temiz giyinmiş, genç bir kadın kapıyı açtı. Ümitsiz bir kalbin, bayılmak üzere olan bir vücudun titrek sesiyle: «Burada bir hizmetçiye ihtiyaç var mı?» diye sordum.

«Hayır» dedi kadın. «Biz hizmetçi kullanmayız.»

«Bana herhangi bir iş verecek bir yer gösterebilir misiniz? Ben buranın yabancısıyım, tanıdığım kimse yok. İş arıyorum, ne olursa olsun.»

Beni düşünmek, bana yer bulmak onun vazifesi değildi. Hem de benim halim, durumum, hikâyem ona kim bilir ne kadar şüpheli görünmüştür. Başını iki yana salladı. Bana hiç bir bilgi veremeyeceğine üzüldüğünü söyledi ve beyaz kapı kapandı. Çok yavaş, çok nazikâne kapandı. Ama kapandı işte. Eğer biraz daha açık dursaydı, bir lokma ekmek dilenecektim. Çünkü o hale gelmiştim artık.

Hiç bir yardım ümidi görünmeyen o sefil köye dönmek istemiyordum. Ötede gördüğüm gölgeli koruluğa sığınmak bana daha cazip geliyordu, ama o derece hasta,

halsizdim, açlık içimi öylesine kemiriyordu ki, içgüdüyle, yiyecek bulunma ihtimali olan yerlerde dolaşmağa devam ettim. Açlık canavarı dişleriyle, pençeleriyle etlerimi paralarken ne rahatım rahat, ne huzurum huzur olurdu.

Evlere yaklaştım. Sonra uzaklaştım. Tekrar döndüm, gene ayrıldım. Kimseden bir şey istemeğe, ilgi beklemeğe hakkım olmadığı düşüncesi beni daima uzaklaştırıyordu. Artık gün ilerliyor, ben kaybolmuş, aç bir köpek gibi ortada dolaşıyordum. Bir tarladan geçerken kilisenin çan kulesini gördüm. Acele oraya doğru yürüdüm. Mezarlığa yakın, bahçe ortasında, sağlam yapılı küçük bir ev vardı. Bu, şüphesiz, rahibin eviydi. İş arayan yabancıların, tanıdıkları bulunmayan bir yere gelince, kendilerini tanıtmak ve yardım istemek üzere bazen rahibe başvurduklarını hatırladım. Muhtaç olanlara hiç olmazsa öğütle yardım etmek, rahibin görevidir. Ona danışmağa hakkım olabilecek gibi geldi bana. Cesaretimi, son gayretimi topladım, ilerledim. Eve vardım, mutfak kapısını çaldım. İhtiyar bir kadın açtı. Sordum:

«Burası rahibin evi mi?»

«Evet.»

«Kendisi evde mi?»

«Hayır.»

«Yakında gelir mi?»

«Hayır. Buradan gitti.»

«Uzağa mı gitti?»

«O kadar uzağa değil. Beş kilometre kadar. Babası anî olarak ölmüş, çağırtmışlar. Şimdi Marsh End'de. Her halde iki hafta daha kalır orada.»

«Evin hanımı var mı?»

Evin hanımı yokmuş. Yalnız bu kadın varmış, o da kâhyaymış.

Sevgili okuyucum, ondan açlığımı giderecek bir şey

isteyemezdim. Henüz dilenemiyordum. Sürünür gibi ayrıldım oradan.

Tekrar mendilimi çıkardım. Tekrar o küçük dükkândaki ekmekler aklıma geldi. Ah! şu açlığımı bastırmak için bir ekmek kabuğu olsa! Bir lokma olsaydı! İçgüdüyle başımı köye doğru çevirdim. Dükkânı gene buldum, içeri girdim. Kadının yanında başkaları olduğu halde, sormağa cesaret ettim:

«Bu mendile karşı bir ekmek verir misiniz?»

Kuşkuyla yüzüme baktı.

«Hayır. Ben o türlü satış yapmam.»

Ümitsizlik içinde yarım ekmek istedim. Gene kabul etmedi.

«O mendili nereden bulduğunuzu ben ne bileyim?» dedi.

«Eldivenlerimi alır mısınız?»

«İstemem, Ne yapayım onları?»

Sevgili okuyucu, bu çeşit ayrıntılar üzerinde durmak hoş bir şey değil. Kimi, eski acıları anmakta zevk olduğunu söyler. Ama ben, bu güne kadar o zamanları aklıma getirmeğe zor tahammül ediyorum. Manevî alçalmağa karışan maddî ıstırap, hiç bir zaman isteyerek hatırlanmaz, çok üzücü bir anıdır. Beni geri çevirenlerden hiç birini kınamıyordum. Zaten beklenecek muamelenin bu olduğunu, elden bir şey gelmeyeceğini düşündüm. Alelâde bir dilenci çok defa kuşkuyla karşılanır. İyi giyinmiş bir dilenci ise, mutlaka şüphe çeker. Evet, ben iş dileniyordum; ama bana iş vermek kimin borcuydu? Beni ilk defa gören ve karakterim hakkında hiç bir şey bilmeyen kimselerin borcu değil tabiî. Ekmek karşılığında mendilimi kabul etmeyen kadına gelince, teklifim ona şüpheli, ya da kârsız göründüyse, o da haklıydı elbet. Artık kısa keseyim. Bu konudan usandım.

Ortalık kararmadan biraz önce, bir çiftlik evinin

önünden geçiyordum. Çiftçi, açık kapıda oturmuş, ekmek peynir yiyordu. Durdum:

«Bana bir parça ekmek verir misiniz? Çok açım» dedim.

Adam hayretle yüzüme baktı. Ama hiç cevap vermeden ekmeğinden kalın bir dilim kesip verdi. Her halde benim bir dilenci olduğumu tahmin etmemiş, esmer ekmeğine imrenen acayip huylu bir hanım sanmıştı. Evden görünmeyecek bir yere gelir gelmez oturdum yedim.

Bir dam altında barınabileceğimi ümit edemeyeceğimden önce söz ettiğim koruya sığındım. Ama gece perişan oldum. Rahatım kaçtı. Yer nemli, hava soğuktu. Kaç kere yanımdan geçenler oldu. Tekrar tekrar yer değiştirmek zorunda kaldım. Emniyet, rahatlık duyamıyordum. Sabaha karşı yağmur başladı. Ertesi gün hep yağışlı geçti. Aziz okuyucum, o günün ayrıntılı hikâyesini isteme benden. Önceden yaptığım gibi iş aradım. Gene geri çevrildim. Gene aç kaldım. Yalnız bir defa ağzıma yiyecek bir şey girdi. Bir köy evinin kapısında küçük bir kız, domuzların yemliğine bir tabak dolusu soğuk yulaf lapası dökmeğe hazırlanıyordu.

«Onu bana verir misin?» dedim.

Çocuk şaşkın, yüzüme baktı. Sonra seslendi:

«Anne! bir kadın lapayı istiyor.»

İçeriden bir ses cevap verdi:

«İyi ya kızım, dilenciyse ver ona. Domuzlar yemez.»

Kız, donmuş, kalıplaşmış lapayı elime boşalttı. Obur gibi yuttum.

Yağmurdan ıslanmış olan ortalık gittikçe kararırken bir saatten fazla zamandan beri yürümekte olduğum binicilere mahsus tenha yolda durdum. Kendi kendime konuşuyordum:

«Artık kuvvetim kalmadı. Daha fazla gidemeyeceğim. Bu gece de mi dışarıda kalacağım? Yağmur böyle yağar-

ken başımı soğuk, yaş toprağa mı dayayacağım? Ama başka türlü yapamam ki. Beni kim evine alır? Bu açlık, dermansızlık, üşüme, yalnızlık ümitsizlik hissi ne korkunç! Büyük bir ihtimalle sabah olmadan öleceğim. O halde, neden kendimi ölüme alıştıramıyorum? Neden değersiz bir hayatı sürdürmeğe çabalıyorum? Çünkü Rochester'in sağ olduğunu biliyorum, veya sanıyorum. Sonra, açlıktan, soğuktan ölmek, tabiatın kolayca kabul edeceği bir akıbet değildir. Ah Allahım! Biraz daha dayandır beni! Yardımcım ol, yol göster Allahım!»

Bulanan gözlerim karanlık, puslu manzara üzerinde dolaştı. Köyden bir hayli uzaklaşmış olduğumu anladım, artık hiç görünmüyordu. Çevresindeki ekim alanları bile gözden kaybolmuştu. Döne dolaşa gene fundalıklara gelmiştim. Şimdi karanlık tepeyle benim aramda ancak birkaç tarla kalmıştı. Zaten bunlar fundalıklardan yarım yamalak ayrılmış, fundalıklar kadar verimsiz ve yabanî kalmışlardı.

Düşünüyordum:

«Sokak içinde, kalabalık yolda ölmektense kırda ölmek daha iyi. Darülaceze tabutuna kapatılıp fakirler mezarlığında çürümektense etlerimi kemiklerimden kargalar, kuzgunlar koparsınlar, bin kat iyi, buralarda kuzgun varsa tabiî.»

Tepeye doğru yöneldim. Şimdi iş, yatabileceğim, emniyette değilse de hiç olmazsa gizli kalabileceğim bir çukur bulmağa kalmıştı. Ama bütün yer düzlüktü. Renkler gün ışığıyle kaybolmuştu ama gene de ışık ve gölge değişikliğinden aralarındaki farklar seçiliyordu.

Gözlerim hâlâ vahşî kırların kabartıları ve kenarları üzerinde dolaşırken bataklıkların ve sırtların çok uzak bir noktasında birden bire bir ışık yandı. İlk aklıma gelen, bunun bir bataklık alevi olmasıydı. Az sonra kaybolaca-

ğını umuyordum. Ama devamlı yanıyor, ne ileri geliyor, ne de geri gidiyordu.

Acaba şu anda yakılan bir şenlik ateşi mi?» diye düşündüm.

Yayılıp yayılmadığını görmek için bekledim. Hayır. azalmadığı gibi büyümüyordu da.

«Belki bir evde yanan bir mumdur» dedim. «Ama öyleyse oraya kadar gidemem, çok uzak, Hem şuracıkta bile olsa, neye yarar kapıyı çalarım, yüzüme kapatırlar.»

Yere çöktüm, yüzümü toprağa sakladım. Bir süre öylece, kımıldamadan yattım. Gece rüzgârı tepeden esiyor, üzerimden geçip inleyerek uzaklarda kayboluyordu. Yağmur hızlanmış, içime kadar ıslatıyordu. Eğer donup ölümün tatlı uyuşukluğuna kavuşabilseydim, yağmur istediği kadar yağsın, duymayacaktım. Ama hâlâ yaşayan vücudum soğuktan titriyordu. Az sonra kalktım.

Işık duruyordu. Yağmurun arasında zayıf ama devamlı yanıyordu. Gene yürümeğe çalıştım. Takatsız kalan bacaklarımı sürükleyerek ağır ağır oraya doğru ilerlemeğe başladım. Tuttuğum yol, çaprazlama beni tepenin üzerinden, geniş bir bataklıktan geçirdi. Kışın buradan geçmek imkânsız olacaktı. Şimdi bile, yaz ortasında, çamurlu ve bataktı. İki kere düştüm, kalktım, kuvvetimi topladım. Bu ışık benim tek ümidimdi. Mutlaka ona ulaşmalıydım.

Bataklığı geçtikten sonra kırların üzerinde beyaz bir çizgi gördüm. Yaklaştım. Bir yol veya bir geçitti bu. Işığın göründüğü yere doğru çıkıyordu. Şimdi ışık, karanlıkta fark edebildiğim kadar, şekillerinden çam olduğu anlaşılan bir küme ağaç arasında tümsek gibi bir yerde pırıldıyordu. Ben yaklaşınca yıldızım kayboldu. aramıza bir cisim girmişti. Önümdeki bu karaltıyı elimle yokladım. Alçak bir duvarın sert taşlarını fark ettim. Onun üstünde tahta havale gibi bir şey, iç tarafında da dikenli,

yüksek bir çit. El yordamıyle ilerledim. Gene beyaz bir cisim göründü. Karşımda bir parmaklık kapısı vardı. Elimle dokununca açıldı. İki yanında ağaç vardı. Parmaklıktan içeri girip ağaçları geçince bir ev çıktı karşıma. Siyah, alçak, uzunca. Ama bana yol gösteren ışık yoktu, her taraf karanlıktı. Evdekiler yatmışlar mıydı acaba? Her halde öyle olacak. Üzülmeye başlamıştım. Kapıyı ararken köşeyi döndüm. İşte! Dost ışık, çıktı gene ortaya. Pırıltısı, yerden ancak yarım metre yükseklikteki ufacık bir pencerenin baklava şekilli kafesinden dışarıya vuruyordu. Evin duvarını kaplayan sık sarmaşıklar bu pencereyi daha da küçük gösteriyordu. Açıklığı o kadar azdı ki perde, kepenk takmağa hacet görülmemişti. Eğilip sarmaşık dalını yana çektiğim zaman, içerisini iyice gördüm. Yerler tertemiz ovalanmış, ceviz büfe üzerinde sırayla dizilmiş kalaylı tabaklar, ocakta pırıl pırıl yanan ateşin kızıllığını yansıtıyordu. Bir duvar saati, beyaz bir tahta masa, sandalyeler görüyordum. Işığiyle bana yol göstermiş olan mum, masanın üzerinde duruyordu. Masa başında yaşlı, biraz kabaca görünüşlü ama bütün etraf gibi tertemiz bir kadın oturmuş, çorap örüyordu.

Bütün bunlara ancak sathî olarak baktım. Olağanüstü bir şey yoktu burada. Ocak başında, ateşin yaydığı pembelik, sıcaklık ve huzur içinde oturan iki kişi beni daha ziyade ilgilendirdi. Her hallerinden birer hanımefendi oldukları belli olan bu genç, zarif kızlardan biri, alçak, salıncaklı sandalyede, öteki daha alçak bir iskemleye oturmuştu. İkisi de krepli matem elbiseleri giymişlerdi. Siyahlar, yüzlerinin, boyunlarının kar gibi beyazlığını daha ziyade ortaya vuruyordu. İri bir av köpeği, başını kızlardan birinin dizine yaslamış, öteki kızın kucağında da bir siyah kedi kıvrılmış, yatıyordu.

Böyle kibar hanımların bu mütevazi mutfakta oturmaları garip bir şeydi. Kimdi bunlar? Muhakkak ki, masa

başında oturan yaşlı kadının kızları değillerdi. Kadında bir köylü hali vardı. Onlarsa ince ve zariftiler. Hiç bir yerde görmemiştim bu hanımları. Oysa yüzlerine baktıkça bana hiç de yabancı gelmiyorlardı. Güzeldiler diyemem. Yüzleri soluk, çok ciddiydiler. Ellerindeki kitaba eğilmiş, sert denecek kadar düşünceli gürünüyorlardı. Aralarında bulunan bir sehpa üzerinde başka bir mum ve iki büyük kitap duruyordu. Bunlara sık sık bakıyor, ellerindeki küçük kitapla karşılaştırıyorlardı, tercüme işi yapan ve yardım için sözlüğe danışan kimseler gibi. Çok sessiz bir sahneydi bu. Sanki hepsi birer gölge, içinde ateş yanan oda da bir resimdi. O derece çıt çıkmıyordu ki, ocaktan dökülen küllerin, karanlık köşede işleyen saatin tıkırtısını duyuyordum. Hatta yün ören kadının şişlerinin şıkırtısını işitir gibi oluyordum. Bu sebeple garip sükûtu bozan sesi çok iyi duydum. Çalışan kızlardan biri:

«Dinle Diana» diyordu. «Franz'la ihtiyar Daniel gece vakti bir aradalar, Franz kendisini dehşetle uyandıran bir rüyayı anlatıyor. Dinle.»

Kız alçak sesle bir şey okudu. Bir kelimesini anlamadım. Bilmediğim bir dildi bu. Fransızca değil, Latince değildi. Grekçe mi, Almanca mıydı, bilemiyordum.

Bitirdiği zaman:

«Kuvvetli bir ifade, çok hoşuma gitti» dedi.

Kardeşini dinlemek için başını kaldıran öteki kız, okunan parçanın bir satırını, ateşe bakarak tekrar etti. Sonralardan hem dilini, hem de kitabı öğrendiğim için bu satırları tekrarlıyorum; Ama ilk duyduğum zaman benim için bir anlam ifade etmemişti, çınlayan bir bakır kaba vurur gibiydi:

«Da trat hervor Einer, anzusehen wie die Sternen Nacht.» (*)

(*) Yıldızlı geceyi seyretmeğe biri geldi.

Kızın siyah, derin gözleri parlıyordu.

«Güzel! Güzel!» dedi. «İnsanın gözünün önüne, karanlığa bürünmüş muazzam bir başmelek geliyor. Bu satır, yüz sayfa tumturaklı üsluba bedeldir» Ich wâge die Gedanken in der Schale meines Zornes und die Werke mit dem Gewichte meines Grimms.» (*)

«Çok beğendim doğrusu.»

İkisi de gene sustu.

Yaşlı kadın, ördüğü yünden başını kaldırdı:

«İnsanların böyle konuştuğu bir memleket var mı?» diye sordu.

«Evet Hannah. İngiltere'den çok daha büyük bir memleket. Orada başka türlü konuşulmaz.»

«E nasıl anlıyorlar birbirlerini? Sizler oraya gitseniz onların dediğini anlarsınız demek.»

«Konuştuklarının birazını anlarız her halde ama hepsini değil. Biz senin sandığın kadar akıllı değiliz, Hannah. Almanca konuşamıyoruz. Sözlüğün yardımı olmasa okuyamayız.»

«Peki, ne işinize yarar?»

«Niyetimiz, Almanca öğretmenliği yapmak, hiç olmazsa başlatmak. O zaman şimdikinden daha çok para kazanırız.»

«Güzel. Ama artık bırakın bu gece. Bu kadar çalıştığınız yeter.»

«Doğru. Ben yoruldum. Sen Mary?»

«Ölüyorum yorgunluktan. Öğretmensiz, yalnız bir sözlükle dil çalışmak kolay iş değil.»

«Değil ya! Özellikle şu çetin, ama şahane Almanca gibi bir dil. Acaba St. John ne zaman gelir?»

«Neredeyse gelir artık. Saat tam on.» Kemerinden

(*) Düşünceleri öfkemle, eserleri gazabımla tartıyorum.

çıkardığı küçük, altın saate baktı. «Çok yağıyor. Hannah, lütfen salondaki ocağa bakar mısın?»

Kadın kalktı. Açtığı kapıdan, karanlık bir koridor gördüm. Az sonra, içeride ateşi karıştırdığını duydum. Sonra gene odaya döndü.

«Ah çocuklar!» dedi. «O odaya girmek ne fena geliyor bana! Hele köşeye çekilmiş o boş koltuk yok mu!»

Önlüğüne gözlerini sildi. Kızların ciddî yüzünü hüzün kaplamıştı şimdi. Hannah sözüne devam etti:

«Ama o şimdi daha iyi bir yerde. Onun gene burada olmasını istemek doğru değil. Hem onunkinden daha rahat ölüm olamaz.»

Hanımlardan biri sordu:

«Bizden hiç bahsetmedi diyorsun değil mi?»

«Vakti olmadi ki çocuğum. Babanız bir dakika içinde gitti. Bir gün önceden olduğu gibi rahatsızdı, ama önemli bir şey değildi. Bay St. John, sizleri çağırtmağı isteyip istemediğini sorunca güldü. Ertesi gün, başında bir ağırlık vardı, yani bundan iki hafta önce. Gitti yattı. Bir daha uyanmadı. Ağabeyiniz odaya girdiği zaman hemen hemen soğumuş buldu onu. Ah çocuklar! Artık eskilerden kimse kalmadı. Sizler, Bay St. John, onlar gibi değilsiniz, başkasınız. Anneniz hemen hemen sizin kadar okumuştu. Senin modelindi Mary. Diana daha çok babanıza benzer.»

Ben iki kardeşi birbirine o derece benzetiyordum ki (şimdi emektar olduğunu anladığım) yaşlı kadının, aralarında ne gibi bir fark gördüğünü kestiremiyordum. İkisi de beyaz tenli, narin yapılı, ikisinin de yüzünde kibarlık, zekâ görünüyordu. Yalnız birinin saçları öbürününkinden daha koyu, saç şekilleri de başkaydı. Mary'nin kumral lüleleri ayrılmış, dümdüz örülmüştü. Diana'nın daha koyu olan gür bukleleri ensesini örtüyordu. Saat onu çaldı.

Hannah:

«Siz artık yemeğinizi istersiniz, Bay St. John da gelince ister» dedi.

Yemek hazırlamağa gitti. Hanımlar ayağa kalktılar. Her halde salona geçmek üzereydiler

Şu ana kadar onları öylesine merakla seyretmiştim, konuşmaları beni o derece ilgilendirmişti ki, kendi sefil durumumu unutmuş gibiydim. Şimdi gene aklıma geldi. Bu tezat, perişanlığımı, kimsesizliğimi büsbütün ortaya çıkarmıştı. Bu evde oturanları, kendimle ilgilendirmek, ihtiyaçlarımın, dertlerimin gerçekliğine inandırmak, bana dinlenecek bir yer göstermelerini istemek ne kadar imkânsız görünüyordu! El yordamıyle kapıyı bulup çekinerek çalarken şu son dileğimin bir hayalden ibaret olduğunu düşünüyordum. Kapıyı Hannah açtı. Elindeki mumun ışığında bana dikkatle baktı.

«Ne istiyorsun?» diye sordu.

«Hanımlarınla konuşabilir miyim?»

«Onlara ne diyeceğin varsa bana söyle, daha iyi olur. Nereden geliyorsun?»

«Ben yabancıyım.»

«Burada bu saatte işin ne?»

«İçeride, dışarıda, nerede olursa olsun, bir gece barınacak bir yer, yiyecek bir lokma ekmek istiyorum.»

Hannah'nın yüzünde, en korktuğum ifade: güvensizlik belirdi. Biraz durdu. «Ben sana bir parça ekmek vereyim ama eve serseri alamayız» dedi.

«Ne olur, bırak hanımlarla konuşayım.»

«Olmaz. Onların elinden ne gelir? Bu saatte ortada dolaşman doğru değil. İnsana çok fena geliyor.»

«Ama beni kovarsan ben nereye giderim? Ne yaparım?»

«Nereye gideceğini, ne yapacağını bilirsin sen, buna

eminim. Fenalık yapma, o kadar. Al sana bir peni. Haydi git şimdi.»

«Bir peniyle doyamam. Artık yürüyecek takatim kalmadı. Kapıyı kapama... kapama... Allah aşkına!»

«Kapamam gerek. Yağmur içeri giriyor.»

«Küçük hanımlara haber ver. Bırakın onları göreyim.»

«Olmaz. Sen doğru dürüst bir insan değilsin. Olsan, bu kadar gürültü çıkarmazdın. Çekil artık buradan.»

«Ama beni geri çevirirsen ölürüm.»

«Ölmezsin. Gecenin bu saatinde elâlemin evine geldiğine göre her halde kötü niyetin var. Peşinden gelen hırsız falan varsa git söyle onlara, biz bu evde yalnız değiliz. Erkeğimiz, köpeklerimiz, tüfeklerimiz var.»

Bunun üzerine, dürüst ama inatçı emektar, kapıyı çarptı, ve içeriden sürgüledi.

Bu, felâketin zirvesiydi. Şiddetli bir acı, gerçek ümitsizlik yüreğimi kabarttı, paraladı. Bitkindim. Bir adım atacak halim kalmamıştı. Islak kapı eşiğine yığıldım. İnledim. Ellerimi bükerek sonsuz bir ıstırapla ağladım. Ah, bu ölüm hayali! Ah, şu yaklaşan son saatimin dehşeti! Şu yalnızlık! Şu insan kardeşlerimden uzak atılmam! Yalnız ümit değil, tahammülüm de kalmamıştı artık... Ama sadece bir an için. Az sonra irademi toplamağa çalıştım.

«Artık ölmek kaldı bana» dedim. «Allaha inanıyorum. Allahın emrini sessizce bekleyim.»

Bu sözleri sadece düşünmekle kalmadım. Yüksek sesle söyledim. Bütün ıstırabımı içime gömdüm. Sessiz, sakin kalmağa gayret ettim.

Yanıbaşımda bir ses yükseldi :

«Ölüm her insan içindir. Ama sen burada yoksulluktan can verecek olsan çok vakitsiz, eziyetli bir ölüm olur. Herkes böyle bir akıbete uğramağa mahkûm değildir.»

Artık hiç bir yardım ümidim kalmamış olan şu anda, beklemediğim bu ses bana dehşet verdi.

«Kim konuşuyor?» diye sordum. Yanımda bir gölge vardı. Ama zifirî karanlık ve zayıflayan görme kabiliyetim, bu gölgenin ne olduğunu fark etmeme imkân vermiyordu. Yeni gelen, kapıya hızla, uzun uzun vurdu.

İçeriden Hannah bağırdı:

«Bay St. John, siz misiniz?»

«Evet. Çabuk aç.»

«Ah! Bu havada kim bilir nasıl ıslanmış, üşümüşsünüzdür. Buyurun içeri. Kardeşleriniz merak ediyorlardı. Ortalıkta kötü kişiler dolaşıyor galiba. Demin bir dilenci kadın geldi. Hah işte! daha gitmemiş. Orada yatıyor. Kalk bakayım! Utanmıyor musun? Defol buradan!»

«Sus Hannah! Kadına söyleyeceğim bir söz var. Sen görevini yaptın, onu kovdun. Şimdi ben görevimi yapacağım ve onu eve alacağım. Orada duruyordum. Senin de, onun da konuştuklarınızı duydum. Bu, başka bir durum. Hanımefendi, kalkın, önümden geçin, eve girin.»

Az sonra, o temiz, pırıl pırıl mutfakta, ocağın karşısında duruyordum: Titriyor, fenalıklar geçiriyordum. Kılık kıyafetim korkunç, berbat, hırpani olduğunun farkındaydım. İki hanım, ağabeyleri Bay St. John, yaşlı hizmetçi, hepsi gözlerini üzerime dikmişlerdi.

Birinin sorduğunu işittim:

«St. John, kim bu?»

«Ne bileyim? Kapıda buldum.»

Hannah:

«Yüzü bembeyaz» dedi.

«Ölü gibi» dedi St. John. «Düşecek. Oturtun onu.»

Gerçekten de başım dönüyordu. Yere yığılacaktım, bir sandalye üzerine çöktüm. Aklım hâlâ başımdaydı ama henüz konuşamıyordum.

«Belki bir yudum su iyi gelir. Hannah, bir bardak

su getir. Hali bitkin zavallının. Ne kadar zayıf, ne kadar kansız!»

«Hayalet gibi!»

«Hasta mı, aç mı?»

«Aç galiba. Hannah, bu süt mü? Ver bana. Biraz ekmek de ver.»

Üzerime eğilince, ocakla benim aramda sarkan uzun buklelerinden tanıdığım Diana, bir parça ekmek kopardı, süte batırdı, dudaklarıma verdi. Yüzüme yakın olan yüzünde acıma ifadesi vardı. Hızlanan soluğundan şefkat hissettim. Söylediği kelimelerde de aynı duyguyu sezdim:

«Yemeğe çalışın.»

Mary, yavaşça tekrarladı:

«Evet, çalışın.»

Mary'nin eli, sırsıklam şapkamı çıkardı, başımı kaldırdı. Bana verdiklerinin önce tadına baktım, sonra iştahla yemeğe başladım.

St. John, süt fincanıyle ekmek tabağını geri çekerek:

«Hemen fazla yemesin, bırakmayın, bu kadar yeter» dedi.

«Biraz daha, St. John, gözlerindeki isteğe bak.»

«Şimdilik bundan fazlası olmaz kardeşim. Bak bakalım, konuşabiliyor mu. Adını sor.»

Konuşabileceğimi anladım. Cevap verdim:

«Adım Jane Elliot.»

Bulunmak istemediğim için önceden takma isim kullanmağa karar vermiştim.

«Nerede oturuyorsunuz?» Tanıdıklarınız nerede?»

Ses çıkarmadım.

«Tanıdığınız birini çağırtabilir miyiz?»

Başımı iki yana salladım.

«Kendinize dair ne bilgi verebilirsiniz?»

Her nedense, şu evin eşiğini aşıp sahipleriyle yüze

geldikten sonra, kendimi artık kimsesiz, serseri, dünyaca reddedilmiş görmüyordum. Dilencilikten çıkmağa, tabiî halime, kişiliğime dönmeğe cesaret ettim. Kendime gelmeğe başlıyordum. Bay St. John'un benden istediği bilgiyi henüz veremeyecek kadar halsizdim.

Kısa bir duraklamadan sonra:

«Beyefendi, size bu gece tafsilât veremeyeceğim» dedim.

«Peki, o halde benden ne gibi bir yardım bekliyorsunuz?»

«Hiç.» Gücüm ancak kısa cevaplar vermeğe yetiyordu.

Diana söze karıştı:

«Yani ihtiyacınız olan yardımı verdik, sizi geceleyin yağmur altında kırlara bırakalım, onu mu demek istiyorsunuz?»

Ona baktım. Hem irade kuvveti, hem de iyilikle dolu, ilgi çekici bir yüzü vardı. Birden içime cesaret geldi. Müşfik bakışına karşı gülümseyerek cevap verdim:

«Size güveniyorum» dedim. Ben sahipsiz, kaybolmuş bir köpek olsam beni bu gece ocağınızdan geri çevirmezdiniz, biliyorum. Ondan korkum yok. Beni ne isterseniz yapın. Yalnız beni bağışlayın, çok konuşturmayın. Konuşurken nefesim kesiliyor, kalbim daralıyor.»

Üçü de bana bakıyor, üçü de sessiz duruyordu.

Sonunda St. John:

«Hannah» dedi. «Burada otursun. Hiç bir soru sorma. On dakika geçtikten sonra kalan süt ve ekmeği ver ona. Mary, Diana, biz salona geçelim, bu durumu görüşelim.

Çekildiler. Az sonra hanımlardan biri geri döndü. Hangisi olduğunu fark edemedim. Ocağın başında, üzeri-

me boş bir uyuşukluk çökmüştü. Hanım, alçak sesle Hannah'ya bazı emirler verdiler. Çok geçmeden hizmetçinin yardımıyle bir merdivenden yukarı çıktım. Yaş elbiselerim sırtımdan çıkarıldı. Sıcak, kuru bir yatağa yattım. Allaha şükrettim. Tarif edilmez bir yorgunluktan sonra içime minnet ve sevinç doldu ve... uyudum.

BÖLÜM 29

Ondan sonraki üç gün üç gecenin hatırası bende pek silik kalmıştı. O zaman içindeki duygularımdan bazılarını hatırlayabiliyordum ama, az düşünüyor, hiç hareket etmiyordum. Küçük bir odada, dar bir yatakta yattığımı biliyordum. Vücudum sanki yatağa kaynamıştı. Taş gibi hareketsizdim. Beni oradan çıkarmak, öldürmekle bir olurdu. Geçen vaktin, sabahtan öğleye, öğleden akşama olan değişikliğin farkında bile değildim. Girip çıkanları görüyor, hatta tanıyordum. Yanımda konuşulanları anlıyordum ama karşılık veremiyordum. Dudaklarımı açmak, kollarımı, bacaklarımı kımıldatmak imkânsızdı. Emektar

Hannah, en sık gelen ziyaretçimdi. Odama girmesi beni tedirgin ediyordu. Beni istemiyor, durumumu anlamıyor, bana karşıymış gibi bir his vardı içimde. Diana ile Mary, günde bir, iki defa odama geliyorlardı. Yanımda fısıldaşıyorlardı:

«Ne iyi etmişiz de eve almışız!»

«Ya! Gece dışarıda kalsaydı sabah ölü bulunacaktı. Kim bilir başına neler gelmiştir!»

«Konuşmasına bakılırsa kültürsüz bir insan değil. Telâffuzu temiz, çıkardığı elbiseler de çamurlu ve ıslâk olmasına rağmen az giyilmiş ve iyi cinstendi.»

«Bambaşka bir yüzü var. Bir deri bir kemik, yorgun ama gene de hoşuma gidiyor. Sağlığı, canlılığı yerinde olduğu zaman güzel olacağını tahmin ederim.»

Bütün konuşmalarında, bir defa olsun, bana gösterdikleri konukseverlikten pişmanlık duyduklarını, benden kuşkulandıklarını veya hoşlanmadıklarını belli edecek tek kelime işitmedim.

Bay St. John yalnız bir defa geldi. Bana baktı, bu uyuşukluğumun uzun süren, aşırı yorgunluğa karşı bir tepkiden ibaret olduğunu söyledi. Doktor çağırmağa lüzum görmüyor, haline bırakılırsa tabiatın en iyi şekilde şifayı sağlayacağını düşünüyordu. Her bir sinir fazla gerilmiş olduğundan bütün bünyenin bir süre hareketsiz rahat etmesinin gerektiğini, iyileşmeğe yüz tutunca, oldukça kısa bir zamanda büsbütün şifa bulacağımı tahmin ediyordu. Görüşlerini birkaç sözle, sakin alçak sesle açıkladı. Bir duraklamadan sonra, uzun uzadıya yorumlarda bulunmağa alışık olmadığını belli eden bir ifadeyle:

«Değişik, az rastlanan bir çehre. Bayağılık, aşağılıktan eser yok» dedi.

Diana: «Aksine» dedi. «Doğrusunu istersen St. John, zavallı çocuğa içim ısındı. Keşke onu devamlı olarak koruyabilsem.»

«Pek olacak bir şey değil o. Sonunda bu genç hanımın yakınlariyle anlaşamamış, onlardan akılsızca ayrılmış olduğu ortaya çıkacaktır. İnat etmezse belki onlara iade edebiliriz. Ancak yüz çizgilerinde kuvvetli bir kişilik okunuyor. Onun için pek uysal çıkacağını sanmıyorum.»

Birkaç dakika bana baktı, ondan sonra:

«Akıllı görünüyor ama hiç güzel değil.»

«O kadar hasta ki St. John!»

«Hasta olsun, iyi olsun, hiç bir zaman güzel olamaz. Bu yüz çizgilerinde güzelliğin zarafeti ve ahengi yoktur.»

Üçüncü gün daha iyiydim. Dördüncü gün konuşabiliyor, yatakta doğrulup dönebiliyordum. Tahminime göre yemek vakti, Hannah bana lapa ile kızarmış ekmek getirmişti. İştahla yedim. Lezzetliydi. Ateşli olduğum sürece ağzıma koyduğum her lokmadan aldığım o zehir tadı yoktu artık. Hannah odamdan çıktığı zaman kendimi nisbeten kuvvetlenmiş ve canlanmış hissediyordum. Çok geçmeden, yatmaktan usanmış ve hareket etmek arzusunu duymağa başlamıştım. Kalkmak istiyordum. Ama ne giyecektim? Yerlerde yattığım ve yataklığa düştüğüm zaman sırtımdaki nemli, çamurlu elbiseden başka bir giyeceğim yoktu ki.

Ama küçük düşmeme yer bırakılmamıştı. Yatağımın yanında bir sandalye üzerinde, kendi giyeceklerim temizlenmiş, kurutulmuş duruyordu! Siyah ipekli elbisem duvara asılmıştı. Çamurlar silinmiş, buruşuklar ütülenmiş, tertemiz olmuştu. Ayakkaplarım, çoraplarım bile temizlenmiş, giyilecek hale konmuştu. Oda içinde yıkanma imkânı, tarak, fırça vardı. Zorlukla, beş dakikada bir dinlenerek, giyinmeği başardım. Elbiselerim üzerimden sarkıyordu, çok zayıflamıştım. Kusurlarımı şalla örttüm, eskisi gibi temiz, derli toplu bir hale geldim. Kılık kıyafetim yerindeydi. Nefret ettiğim kirden, pasaklılıktan eser kalmamıştı. Taş merdivenden aşağı, tırabzana tutunarak indim, dar, basık tavanlı koridordan mutfağa geldim.

Burası mis gibi taze akmek kokusu, gür ateşin sıcaklığıyle doluydu. Hannah fırında ekmek pişiriyordu. Bilindiği gibi, eğitimle açılmamış, beslenmemiş ruhlarda kökleşmiş olan önyargıları sökmek son derece güçtür, taşların arasında yetişen yabanî otlar gibidirler. Hannah başlangıçta bana karşı sert ve soğuk davranmıştı. Son zamanlarda biraz yumuşamağa başlamıştı. Benim temiz, derli toplu bir halde içeri girdiğimi görünce gülümsedi bile.

«Vay! Sen kalkmışsın!» dedi. «Demek iyileştin. İstersen gel, ocağın önündeki sandalyeme otur.»

Salıncaklı sandalyeyi gösteriyordu. Oturdum. Hannah işiyle meşgul, dolaşıyor, ikide bir göz ucuyle beni seyrediyordu. Fırından birkaç ekmek çıkardıktan sonra açıkça sordu:

«Sen buraya gelmeden önce hiç dilenmiş miydin?»

İlk anda tepem attı ama öfkenin yersiz olduğunu, ben gerçekten onun karşısına bir dilenci olarak çıktığımı hatırladım, sükûnetle, ama kesinlikle cevap verdim:

«Yanlışın var. Sen ve hanımların nasıl dilenci değilseniz ben de değilim.»

Bir süre sustuktan sonra: «Anlamıyorum» dedi. «Evin yok, paran yok, değil mi?»

«Evi, parası olmamak insanı dilenci yapmaz.»

«Sen okumuş musun?»

«Evet, çok.»

«Ama hiç yatılı okula gitmedin, değil mi?»

«Ben sekiz yıl yatılı okulda okudum.»

Kadın gözlerini iyice açtı:

«Öyleyse neden geçinemiyorsun?»

«Geçiniyordum. Gene de geçineceğim.»

Hannah bir sepet frenküzümü getirdi.

«Ne yapacaksın bunları?» diye sordum.

«Pasta yapacağım.»

«Ver ayıklayım.»

«Olmaz, sana iş gördürmem.»

«Ver işte onları.»

Razı oldu, hatta dizlerime yaymak için temiz bir havlu getirdi.

«Üstün lekelenmesin» dedi. Sonra: «Sen ev işine alışmamışsın» dedi. «Terzilik mi yaptın?»

«Hayır» dedim. «Ama şimdi sen benim için kafanı yorma da söyle burası neresi?»

«Kimi Marsh End diyor, kimi de Moor House.»

«Burada oturan beyin adı St. John mu?»

«O burada oturmuyor. Kısa bir süre için geldi. Onun yeri kendi rahiplik bölgesi Morton'dır.»

«Birkaç kilometre ötedeki köy mü?»

«Evet.»

«Ne iş yapar?»

«Rahiptir.»

Morton'da rahibi aradığım vakit yaşlı kâhya kadının verdiği cevabı hatırladım.

«Demek burası babasının evi.»

«Evet. Bay Rivers, babası, dedesi, büyük dedesi, hepsi bu evde yaşadılar.

«Demek beyefendinin adı St. John Rivers.»

«Evet, adı St. John'dur.»

«Kız kardeşleri de Diana ve Mary'dir, öyle mi?»

«Evet.»

«Babaları öldü mü?»

«Üç hafta önce kalp sektesinden öldü.»

«Anneleri yok mu?»

«Hanım yıllar önce öldü.»

«Sen çoktan beri mi bu ailenin yanındasın?»

«Burada otuz yıl yaşadım. Çocukların üçünü de ben büyüttüm.»

«Bu senin dürüst ve sadık bir emektar olduğunu gös-

terir. Sen bana dilenci dedin, saygısızlık ettin, ama ben gene senin iyiliğini söylüyorum.»

Şaşkınlıktan yüzüme baktı.

«Senin hakkında yanılmışım» dedi. «Ama ortalıkta o kadar çok hırlı hırsız dolaşıyor ki. Artık bağışla beni.»

Ben oldukça sert bir tavırla sözüme devam ettim:

«Hem de, insanın bir köpeği bile dışarıda bırakamayacağı bir gece beni kapıdan kovmak istedin.»

«Doğru, fena oldu, ama ne yapayım? Ben kendimi değil, daha çok çocukları düşündüm. Onları koruyacak benden başka kimseleri yok ki. Sert davranmak zorundayım.»

Birkaç dakika ciddî, sessiz durdum. Hannah:

«Bana darılma,» dedi.

«Nasıl darılmayım?» dedim. «Bak söyleyim: Beni kovdun, sahtekâr yerine koydun, ama beni en çok gücendiren «evin yok, paran yok» diye çıkışman oldu. Dünyadaki en iyi insanlardan bazıları benim kadar yoksul yaşamışlardır. Sen eğer Hıristiyansan, fakirliği suç saymamalısın.»

«Doğru» dedi. «Bay St. John da öyle söylüyor. Hata ettiğimi anlıyorum ama seni şimdi bambaşka görüyorum. Sen doğru dürüst, çok iyi bir çocuksun.»

«Tamam. Şimdi seni bağışladım. Ver elini!»

Hamurlu, nasırlaşmış eliyle elimi tuttu, kaba yüzünü içten bir gülümseme aydınlattı. O andan itibaren dost olduk. Hannah'nın konuşmaktan hoşlandığı belliydi. Ben frenküzümlerini ayıklarken, o da pastanın hamurunu hazırlıyor, hanımı ve çocukları hakkında birçok tafsilât veriyordu.

Anlattığına göre, ihtiyar Bay Rivers kendi halinde bir insan olmakla beraber, çok eski bir soydan gelme bir beyefendiymiş. Marsh End evi öteden beri Rivers ailesine aitti. Ufacık, mütevazi bir evdi. Bay Oliver'in Morton

vadisindeki muhteşem konağıyle kıyas edilemezdi, ama iki yüz yıllık bir evdi. Hannah, Bill Oliver'in babasının iğne imalât ustası olduğunu biliyormuş. Rivers ailesinin, Henry'ler devrinden beri eşraftan sayıldıkları, Morton Kilisesinin kayıtlarından anlaşılıyormuş. Gene de eski efendisi herkes gibiymiş, av meraklısıymış, çiftlikle meşgul olurmuş. Hanım başkaymış: çok okumuş, çocuklar da ona çekmişler. Buralarda onlar gibisi yokmuş. Üçü de daha konuşmağa başlarken okumağa merak sarmışlar. Bambaşka yaradılıştaymışlar. Bay St. John büyüyünce yüksek eğitimi bitirip rahip olmak istemiş. Babaları birkaç yıl önce, güvendiği bir adamın iflâs etmesi üzerine külliyetli para kaybetmiş. Çocuklarına servet bırakacak kadar zengin olmadığından onlar kendi hayatlarını kazanmak zorundaymışlar. Bu evde uzun zamandan beri oturmuyorlarmış, şimdi babalarının ölümü dolayısıyle birkaç hafta kalmağa gelmişler buraya. Ama Marsh End'i, Morton'u, bu kırları, tepeleri öyle severlermiş ki, Londra'da ve başka birçok büyük şehirlerde kaldıkları halde, daima «insanın kendi yuvası gibi yer olmadığını» söylerlermiş. Hem de birbirlerine çok düşkünmüşler, aralarında anlaşmazlık, bozuşma asla olmazmış. Hannah birbirine bu derece bağlı bir aile görmemiş olduğunu söylüyordu.

Frenküzümlerini ayıklama işini bitirmiştim. Hanımlarla ağabeylerinin nerede olduklarını sordum. Morton'a kadar yürümeğe çıkmışlar. Ama yarım saat sonra çay vakti döneceklermiş.

Hannah'nın dediği saatte döndüler. Mutfak kapısından içeri girdiler. Bay St. John beni görünce sadece eğildi, geçti. Hanımların her ikisi de durdular. Mary, birkaç kelimeyle, beni aşağı inebilecek kadar iyileşmiş gördüğünden duyduğu memnunluğu nezaketle ifade etti.

Diana elimi tuttu, bana başını salladı: «Benden izin

almadan inmeyecektin aşağı!» dedi. «Rengin hâlâ uçuk, ne kadar da zayıfsın, zavallı çocuk!»

Diana'nın sesi kulağıma kumru sesi kadar tatlı geliyordu. Bakışlarına hayılıyordum. Yüzü son derece sevimliydi. Mary'nin de yüzü zeki, çizgileri güzeldi, ama hali daha çekingen, davranışları nazik olmakla beraber biraz resmiydi. Diana'nın tavrı daha hâkim, iradesi kuvvetliydi. Ben de böyle hâkim bir karakter karşısında uysallık göstermekten, kuvvetli bir iradeye -vicdan ve haysiyetim müsaade ettiği nisbette- boyun eğmekten zevk duyacak yaradılıştaydım.

Diana sözüne devamla:

«Sonra senin burada işin ne?» dedi. «Senin yerin değil burası. Biz Mary ile bazen mutfakta otururuz, çünkü evde serbest olmaktan, hatta kurallar dışına çıkmaktan hoşlanırız. Ama sen misafirsin, salonda oturmalısın.»

«Ben çok rahatım burada.»

«Hiç de değil! Hannah etrafında dolaşıp duruyor, seni un içinde bırakıyor.»

Mary da söze karıştı:

«Hem de bu ateş sana fazla gelir» dedi.

Kardeşi: «Tabiî» dedi. «Haydi gel söz dinle.» Hâlâ elimi tutuyordu. Beni yerimden kaldırdı, içerideki odaya götürdü, kanepeye oturttu.

«Sen burada otur, biz soyunalım, çay hazırlayalım» dedi. «Şu kır evimizde kendimize bir imtiyaz daha tanırız: aklımıza esince, ya da Hannah ekmek pişirdiği, çamaşır yıkadığı, ütü yaptığı zaman, yemeğimizi kendimiz hazırlarız.»

Diana kapıyı kapadı. Karşımda oturmuş, bir kitap ya da gazete okuyan St. John'la beni baş başa bıraktı. Önce salonu, sonra sahibini gözden geçirdim.

Salon küçükçe, sade döşenmiş ama tertemiz, derli toplu olduğundan rahat bir oda. Eski tarzdaki sandalyeler

parlak, ceviz masa ayna gibi ışıldıyor. Boyalı duvarlarda geçmiş zamanlara ait garip kıyafetli erkek ve kadın portreleri var. Cam kaplı bir dolapta eski Çin porselen bir takım ve bazı kitaplar görünüyor. Başkaca süs eşyası yok. Bir çift dikiş kutusu ve gül ağacından bir küçük yazı masasından başka hiç bir modern eşya da yok, halı, perdeler de dahil, her şeyin iyice eskimiş, ama çok bakımlı olduğu belli.

Gözleri okuduğu sahifeye dikilmiş, dudakları sımsıkı kapanmış, duvardaki portreler kadar hareketsiz duran Bay St. John'u incelemek kolaydı, insan değil de bir heykel olsaydı ancak bu kadar kolay olurdu. Gençti, yirmisekiz, otuz yaşlarında. Uzun boylu, ince yapılıydı. Yüzüne baktıkça bakacağı geliyordu insanın. Bir Grek yüzüne benziyordu. Çizgileri son derece muntazam, düz bir burun, Atina heykellerini andıran bir ağız ve çene. Bir ingiliz yüzünün eski örneklere bu derece yaklaşması az görülür. Tevekkeli değil benim yüz çizgilerimin muntazam olmamasını yadırgamıştı. Kendi çizgileri o kadar ahenkliydi ki! gözleri iri, mavi, kirpikleri koyuydu. Yüksek, fildişi gibi renksiz alnına sarı saçları gelişi güzel sarkmıştı.

Sevgili okuyucu, bu güzel bir tasvir değil mi? Gelgelelim böylece tarif ettiğim adamda yumuşak, uysal, duygulu, hatta halim, selim denecek bir hal bile yoktu. Şu andaki sakin haline rağmen, burun deliklerinde, ağzında, alnında, huzursuzluk, sertlik, heves ifadeleri görülüyordu. Kız kardeşleri gelinceye kadar bana tek bir söz söylemedi, bir defa bana bakmadı. Çayı hazırlarken girip çıkan Diana, fırının üst katında pişirilmiş küçük bir kek getirip bana verdi.

«Bunu şimdi yemelisin, acıkmışsındır» dedi. «Hannah sabahtan beri sana lapadan başka bir şey vermediğini söylüyor.»

Gerçekten acıkmıştım, keki reddetmedim. Bay Rivers

kitabını kapadı, masaya yaklaştı, otururken resme benzeyen mavi gözlerini bana dikti. Bakışındaki teklifsiz, dikkatli, ısrarlı ifadeden, gözlerini şimdiye kadar bana çevirmemesi çekingenlikten değil, maksatlı olduğu anlaşılıyordu.

«Çok acıkmışsınız» dedi.

«Öyle, efendim.»

Daima kısa söze kısa, açık söze sade karşılık vermek, öteden beri içgüdüyle edindiğim bir âdetti.

«Hafif bir ateşin üç gündür yemek yemenize engel olması sizin için iyi oldu. İlkten iştahınıza göre yemek tehlikeli olurdu. Şimdi yiyebilirsiniz ama gene de fazla olmamalı.»

Beceriksiz, nezaketsiz bir karşılık verdim:

«Size uzun zaman yük olmayacağımı ümit ederim efendim.»

Bay St. John hiç bozulmadı.

«Hayır,» dedi, «Yakınlarınızın adreslerini verirseniz sizi evinize iade edebiliriz.»

«Bunu yapmamın imkânsız olduğunu açıkça söyleyeyim, çünkü ne evim, ne de yakınlarım var.»

Üçü birden yüzüme baktılar, ama şüpheyle değil. Özellikle kızların bakışlarında daha ziyade merak sezdim. St. John'un gözleri maddî bakımdan ne kadar berrak iseler de, manevî bakımdan güç anlaşılır bir ifade taşıyorlardı. O güzlerini kendi ruhunu yansıtmak için değil de, daha ziyade başkasının düşüncelerini okumak aracı olarak kullanıyordu. Bu kesinlik ve ihtiyat bileşimi, karşısındakini teşvik etmekten çok şaşırtacak şekilde hesaplanmıştı.

«Yani dünyada hiç kimseyle bir ilişkiniz olmadığını mı söylemek istiyorsunuz?»

«Öyle. Benim hiç bir kimseyle bir bağlantım olmadı-

ğı gibi, İngiltere'de benim sığınabileceğim hiç bir ev yoktur.»

«Sizin yaşınızda bir insan için çok garip bir durum!»

Gözlerinin, masanın üzerinde kavuşturmuş olduğum ellerime diktiğini gördüm, neden baktığını merak ettim. Sözleri merakımı giderdi.

«Siz hiç evlenmediniz mi? Bekâr mısınız?»

Diana güldü:

«Aman St. John! Ancak on yedi, on sekiz yaşındadır» dedi.

«Yakında on dokuzuma basacağım ama evli değilim.»

Yüzümün ateş gibi yandığını hissettim. Evlenme sözü acı hatıralar uyandırmıştı içimde. Sıkıldığımı, heyecanlandığımı hepsi anlamıştı. Beni rahatlandırmak için Diana ile Mary gözlerini kıpkırmızı olan yüzümden ayırdılar. Ama soğuk ve sert tabiatlı ağabeyleri ısrarla yüzüme bakmağa devam etti ve sonunda bende yarattığı heyecan gözlerimden yaş boşalmasına sebep oldu, rengim de uçtu.

«Son kaldığınız yer neresiydi?» diye sordu.

Mary, alçak sesle mırıldandı: «Çok meraklısın, St. John.»

Ama o masanın üzerine eğildi, tekrar, sert ve keskin bir bakışla cevap istedi. Kısaca karşılık verdim.

«Kaldığım yerin ve yanında oturduğum kimsenin adı benim sırrımdır.»

Diana kendi görüşünü açıkladı:

«Bence bu sırrı hem St. John'dan, hem de başka soranlardan saklamak hakkındır.»

St. John: «Peki, ama, size, hayatınıza dair bir bilgim olmazsa size yardım edemem ki» dedi. «Oysa, sizin yardıma ihtiyacınız var, değil mi?»

«Var efendim. Hem de o kadar ihtiyacım var ki, gerçek bir yardımsever bana, karşılığı ancak en zarurî ihti-

yaçlarımı giderecek kadar olsa bile, yapabileceğim bir iş bulma imkânını sağlar.»

«Gerçek bir yardımsever olup olmadığımı bilmem ama, isteğiniz o kadar dürüst ki, size yardım için elimden geleni yapmağa hazırım. Şu halde hangi işe alışık olduğunuzu, ne yapabileceğinizi söyleyin bana.»

Çayımı içmiş, bitirmiştim; öylesine iyi gelmişti ki bana, rahatlamış, gevşemiş, sinirlerim kuvvetlenmişti, şarap içmiş bir dev gibi dirilmiştim. Böylece, keskin gözlü bu genç yargıca soğukkanlılıkla karşılık vermek imkânını buldum. Ona doğru döndüm, bana baktığı gibi ben de ona çekinmeden açıkça baktım.

«Bay Rivers,» dedim, «Siz ve kardeşleriniz bana çok büyük bir iyilik ettiniz, bir insanın başka bir insana yapabileceği en büyük iyilik. Asil konukseverliğinizle beni ölümden kurtardınız. Buna karşılık sonsuz minnetimi, belirli bir dereceye kadar size açıklamamı beklemek hakkınızdır. Kurtardığınız bu yersiz yurtsuz zavallının hikâyesini gönül rahatlığımı, kendi maddî, manevî güvenliğimi ve başkalarınkini tehlikeye düşürmeden elimden geldiği kadar anlatacağım.

«Ben öksüzüm. Bir rahibin kızıyım. Annem, babam, ben onları bilmeyecek kadar küçükken ölmüşler. Sığıntı olarak büyüdüm, bir hayır kurumunda okudum. Adını söyleyeyim size: Lowood Öksüzler Yurdu. Belki bilirsiniz, Bay Rivers, Rahip Robert Brocklehurst oranın mutemet ve idarecisiydi.»

«Evet, adını duydum, okulu da bilirim.»

Lowood'dan bir sene kadar önce mürebbiye olmak üzere çıktım. İyi bir yer buldum. Mutluydum. Oradan dört gün önce ayrılmak zorunda kaldım. Ayrılmamın sebebini açıklayamam, açıklamam da doğru olmaz, faydasız, tehlikeli olur veinanılacak gibi değildir. Benim suçum yoktur. Sizler kadar günahsızım. Sefil oldum ve bir süre sefil

kalacağım. Çünkü benim için cennet olan bir evden kaçmamı gerektiren felâket korkunç ve meşum bir şeydir. Kaçmayı tasarlarken iki nokta üzerinde durdum: acele, gizlilik. Bunun için her şeyimi bıraktım, yanıma yalnız küçük bir paket aldım, onu da telâşımdan, beni Whitcross'a getiren arabada unuttum. Buralara tamamen yoksul geldim. İki gece kırlarda yattım. İki gün tek bir kapı eşiğinden geçmeden ortada dolaştım. O süre içinde yalnız iki defa ağzıma lokma girdi. Açlık, yorgunluk, ümitsizlikle son nefesimi vermek üzereyken siz, Bay Rivers, beni kapınızın önünde açlıktan ölmekten kurtardınız ve beni evinize aldınız. Dalgın yatarken kendimi kaybetmiş değildim. Kardeşlerinizin bana nasıl baktıklarını biliyorum. Onların içten, gerçek, cömert şefkatlerine karşı duyduğum minnet, sizin merhametinize, iyilikseverliğinize şükran borcum sonsuzdur.»

Ben susunca, Diana:

«Artık konuşturma, St. John» dedi. «Henüz heyecana dayanacak halde değil. Gelin şimdi kanepeye oturun, Bayan Elliott.»

Bu takma adı işitince istemeyerek irkildim. Yeni ismimi unutmuştum. Gözünden hiç bir şey kaçmayan Bay Rivers bunu derhal fark etti.

«Adınızın Jane Elliott olduğunu söylemiştiniz, değil mi?» dedi.

«Öyle demiştim. Şimdilik o adla çağrılmamı uygun görüyorum ama gerçek adım olmadığından işittiğim zaman tuhaf geliyor.»

«Gerçek adınızı söylemeyecek misiniz?»

«Hayır. En korktuğum şey yerimin belli olmasıdır. Onun için bunu belli edecek her şeyden kaçınıyorum.»

«Hakkınız var» dedi Diana. «Bırak artık ağabey, biraz rahat etsin.»

Ama St. John, bir an düşünceye daldıktan sonra aynı soğukkanlılıkla devam etti:

«Bizim konukseverliğimize uzun süre sığınmak istemiyorsunuz. Anladığıma göre kardeşlerimin şefkatinden ve her şeyden önce benim merhametimden en kısa zamanda kurtulmuk istiyorsunuz (Şefkat ve merhamet arasında gösterdiğiniz farkı anladım ama gücenmedim, doğrudur), siz bize bağlı kalmak istemiyor musunuz?»

«İstemiyorum. Zaten söylemiştim. Bana nasıl çalışacağımı, nasıl iş arayacağımı gösterin. Şimdi başka bir şey istemiyorum. Buradan gideyim. En basit bir köy evi bile olsa giderim. Ama o zamana kadar burada kalmama izin verin. O korkunç yersiz, yurtsuz durumdan ödüm kopuyor.»

Diana beyaz elini başıma koydu. «Elbette burada kalacaksınız» dedi.

Mary da, kendine has, o gösterişsiz samimiyetiyle tekrarladı:

«Kalacaksınız.»

St. John: «Görüyorsunuz ya,» dedi. «Kardeşlerim sizi, kış rüzgârının pencerelerin içine attığı yarı donmuş bir yavru kuş gibi severek korumaktan zevk duyuyorlar. Bana kalırsa, size bir geçim yolu bulmak isterim, ama çevrem dar. Ben fakir bir köy kilisesinin rahibiyim. Ancak küçük bir yardımda bulunabilirim size. Eğer ufak şeyleri hor görürseniz başka yere baş vurun. Benim yapabileceğim bu kadar.»

Diana benim hesabıma cevap verdi:

«Kendisi söyledi ya elinden gelecek bir işi yapmağa hazır olduğunu. Bizden başka ona yardım edecek kimse olmadığını da biliyorsun St. John. Senin gibi huysuzların kahrını çekmek zorunda işte.»

«Terzilik yaparım, dikişçilik, hizmetçilik, dadılık da yaparım, başka bir iş bulamazsam» dedim.

St. John, soğukkanlılıkla: «Güzel!» dedi. «Öyle düşünüyorsanız ben, sırası gelince, size uygun şekilde yardım edeceğime söz veriyorum.» Çaydan önce okuduğu kitabı tekrar eline aldı. Ben az sonra çekildim. Şu halimde dayanabileceğim kadar konuşmuş ve oturmuştum.

BÖLÜM 30

Moor House'da oturanları yakından tanıdıkça daha çok seviyordum. Birkaç gün içinde o kadar iyileşmiştim ki, bütün gün oturabiliyor, bazen dışarı çıkıp geziniyordum. Diana ile Mary'nin bütün meşguliyetlerine katılıyor, istedikleri kadar onlarla konuşuyor, izin verdikleri zaman onlara yardım ediyordum. Böyle bir arkadaşlıkta ilk defa tattığım bir zevk buluyordum: düşünce, duygu, her bakımdan anlaşma zevki.

Okuduklarını okumayı seviyordum. Hoşlarına giden şeylerden den de çok hoşlanıyordum. Beğendiklerine saygı duyuyordum. Onlar bu ücra evlerine çok bağlıydılar.

Damı alçak, pencereleri kafesli, duvarları küflü, bu kurşunî renkte ufak, eski evi ben de seviyordum. Dağ rüzgârlarının şiddetiyle hepsi bir yana doğru eğilmiş yaşlı çam ağaçlarının sıralandığı yol; ancak en dayanıklı türlerden çiçek yetişen, porsuk ağaçlarıyle çoban püskülünden koyu renklere bürünen bahçe, bütün bunlarda daimî bir sihir buluyordum. Diana ile Mary, evlerinin arkasında ve çevresindeki mor fundalıklara, bahçe parmaklığından atlılara mahsus çakıllı yolun indiği çukur vadiye, fujer tarlalarına, küçük meralara, kırlardaki koyun sürülerine, minicik kuzulara tutkundular. Bu yerlere coşkun bir duyguyla bağlıydılar. Ben bu sevgiyi anlıyor, kuvvetini, içtenliğini paylaşıyordum. Buranın büyüleyici güzelliğini görüyor, ıssızlığında kutsallık buluyordum. Kırların dalga gibi iniş ve çıkışları, yosunların, fundaların, çiçeklerle serpili çayırların, fujerlerin, kayaların sırt ve çukurlara dağıttıkları karışık, parlak renkler, gözlerime bir ziyafetti. Bütün bunlar hem onlara, hem de bana birer temiz ve tatlı zevk kaynağıydı. Bu bölgelerdeki sert rüzgârlar, hafif meltemler, bozuk ve durgun havalar, güneşin doğması ve batması, mehtaplı ya da bulutlu geceler, onları çektiği gibi beni de çekiyor, onları teshir ettiği gibi beni de büyülüyordu.

Evde de çok iyi anlaşıyorduk. İkisi de benden daha bilgili, daha kültürlüydü. Onların benden önce geçmiş oldukları bilgi yolunu hevesle izledim. Bana verdikleri kitapları yutarcasına okudum. Gündüz okumuş olduklarımı akşam onlarla tartışmak büyük bir zevk oluyordu, fikir fikki karşılıyor, görüşler denk geliyor, kısacası aramızda mükemmel bir anlaşma oluyordu.

Bu üçlü takımın bir üstünü, önderi varsa, o da Diana idi. Vücut yapısı bakımından beni çok geride bırakıyordu. Güzeldi, güçlüydü, hayat doluydu. Neşesi, canlılığı, dayanıklılığı beni şaşırtıyordu. Akşam, bir süre konuşabiliyor-

dum. Ama ilk coşkunluk geçince, Diana'nın ayağının dibinde bir iskemleye oturup başımı dizine dayardım. Benim sadece değinmiş olduğum konuyu onun Mary ile beraber derinden incelemelerini dinlerdim. Diana bana Almanca öğretmeyi teklif etti. Ondan ders almayı seviyorum. Öğretmen görevini benimsemişti. Ben de öğrencilikten hoşlanıyordum. Yaradılışımız birbirine uyuyordu. Bunun sonucu en kuvvetli karşılıklı bir sevgi oldu. Resim yaptığımı öğrenince bana derhal kalemler, boya kutuları verdiler. Tek noktada onlarınkinden üstün çıkan bu hünerim onları şaşırttı, çok hoşlarına gitti. Mary bir saat oturup resim yapmamı seyrederdi. Ondan sonra benden resim dersi almak istedi. Çok uysal, zeki, çalışkan bir öğrenciydi. Böylece bir arada meşgul olup çalıştıkça günler saat gibi, haftalar da gün gibi geçip gidiyordu.

St. John'a gelince, kız kardeşleriyle benim aramda çok tabiî olarak çabucak kurulan yakın arkadaşlık ona kadar uzanmamıştı. Bizden ayrı kalmasının bir nedeni de evde nadiren bulunmasıydı. Vaktinin büyük bir kısmını, cemaatinin dağınık halkı arasındaki hasta ve yoksulları ziyaretle geçiriyordu.

Bu ziyaretlere hiç bir hava şartı engel olmazdı. Hava iyi olsun, kötü olsun, sabah çalışması bitince şapkasını alır, babasının köpeği Carlo peşinde, insanlık sevgisiyle mi, yoksa görev duygusuyle mi, hangi açıdan görüyorsa, hizmetini yapmak üzere yola çıkardı. Bazen hava çok bozuk olursa kız kardeşleri evde oturması için ısrar ederlerdi. O da, neşeden çok, ağırlık ifade eden tuhaf bir gülümseyişle karşılık verirdi:

«Bir rüzgâr esintisi, bir yağmur serpintisi beni bu basit görevlerden alıkoyacaksa, tasarladığım gelecek için böyle bir tembellikle nasıl hazırlanabilirim?»

Diana ile Mary bu soruya içlerini çekerek karşılık verir, üzüntülü düşüncelere dalarlardı.

St. John'la arkadaşlık kurmamıza engel olan, sık sık evden uzaklaşmasından başka bir şey daha vardı. Yaradılıştan çekingen, dalgın, düşünceliydi. Din işlerinde gayretli, hayat ve âdetlerinde huzursuzdu; gene de her gerçek Hıristiyanın, hayır sevenin mükâfatı olan o ruh huzurunu, o iç hoşnutluğunu duyar gibi görünmezdi. Bazen akşamları, pencere girintisindeki yazı masasında otururken, çenesini eline dayar, düşüncelerinin seyrine bırakırdı kendini. Ama bu düşüncelerin karışık ve heyecanlı olduğu, bakışlarından sık sık parlayan ışıktan ve gözlerinin irileşmesinden anlaşılıyordu. Ayrıca, tabiat güzelliğinden kız kardeşlerinin duydukları zevki o duymazdı. Yalnız bir defa benim yanımda, tepelerin vahşî güzelliğinden, evim dediği karanlık çatıya ve küflü duvarlara karşı duyduğu sevgiden söz etmişti. Ancak, bu duyguyu ifade eden ses ve kelimelerde, zevkten çok kasvet seziliyordu. Kırların huzur verici sessizliğinin hatırı için bir kere olsun dolaşmağa çıkmamış, insana verdikleri sakin zevkler üzerinde hiç durmamıştı.

İçine kapanık olduğundan ruhunu ölçme fırsatını buluncaya kadar epey zaman geçmişti. İlk defa onu, Morton'da kendi kilisesinde vaız ederken dinlediğim vakit onun ne çapta bir insan olduğuna dair bir fikir edinebilmiştim. O va'zı tarif etmek isterdim ama kudretimin dışındadır. Hatta beni nasıl etkilediğini bile tam olarak anlatamam.

Önce sakindi ve gerçekten de konuşma tarzı ve ses perdesi bakımından sonuna kadar sükûnetle devam etti. Söze başladıktan az sonra o tane tane konuşan açık sesle, içten gelmekle beraber baskı altında tutulan bir ateş seziliyordu. Bu ateş, canlı sözlere şevk verdi. Vaizin kudreti yükseklerde heyecan, ruhlarda şaşkınlık yarattı, ama ne yürekleri ne de ruhları yumuşattı. Baştan sonuna kadar garip bir acılık hissediliyordu, teselli edecek bir tat-

lılık yoktu bu vaızda. Kalvinist ilkelerden sertlikle söz ediliyor, ilâhî takdir kadar kısmet, günah, ceza konuları üzerinde duruluyordu. Bu noktalara ait her söz birer mahkûmluk kararı gibiydi. Vaız bittikten sonra kendimi ferahlamış, sakinleşmiş, aydınlanmış hissedeceğim yerde tersine, tarif edilmez bir hüzüne kapılmıştım. Başkalarını bilmem ama, bana öyle geliyordu ki şu dinlediğim konuşma, hayal kırıklıkları, doyurulmamış istekler, huzursuzluk veren özlemlerin gömülü kaldıkları derinliklerden çıkmıştı. St. John Rivers'in temiz kalpli, vicdanlı, çalışkan olmasına rağmen, kavranmasına imkân olmayan o ilâhî huzura kavuşamamış olduğuna emindim. Ben de onun gibiydim zaten. Bu yakınlarda değinmekten çekindiğim kırılmış mabudum, kaybolmuş cennetim için duyduğum gizli acıların amansız işkencesi içinde kıvranıyordum.

Artık bir ay geçmişti. Diana ile Mary yakında Moor House'dan ayrılıp kendilerini bekleyen çok değişik bir hayata döneceklerdi. İngiltere'nin güneyinde büyük bir şehirde bulunan zengin aileler yanında mürebbiyelik vazifeleri vardı. Bu ailelerin kibirli fertleri, onları sade kendi emirleri altında çalışan hakir kimseler olarak görüyorlardı. Yaradılışlarındaki üstünlüğü fark etmiyor, hizmetçilerinin marifetlerine değer verdikleri gibi, sadece onların gördükleri işlerle ilgileniyorlardı.

Bay St. John benim için arayacağı iş hakkında henüz bir şey söylememişti. Oysa artık acele etmek gerekiyordu. Bir sabah salonda onunla birkaç dakika yalnız kalmıştım. Cesaretimi topladım, çalışma odası saydığı pencere girintisindeki yazı masasına yaklaştım. Onun gibi içine kapanık insanlarla resmiyet perdesini kaldırmak güç olduğundan, nasıl söze başlayacağımı düşünürken o, başını kaldırdı, konuşmaya kendi başladı, beni sıkıntıdan kurtardı.

«Bir şey mi soracaktınız?» dedi.

«Evet. Üzerime alabileceğim bir iş buldunuz mu acaba? Onu öğrenmek istiyordum.»

«Sizin için üç hafta önce bir şey tasarladım. Ancak burada hem yararlı, hem de mutluydunuz. Kardeşlerim de size çok bağlanmışlardı. Arkadaşlığınız onlara büyük bir zevk veriyordu. Ama onlar buradan gidince sizin de ayrılmanız gerekecekti. O zamana kadar rahatınızı bozmayı yersiz buldum.»

«Üç gün sonra gidecekler» dedim.

«Evet. Onlar gidince ben de Morton'daki evime döneceğim. Hannah da benimle gelecek, bu evi kapatacağız.»

İlk değindiğimiz soruna dönmesini bekledim. Ama o başka bir düşünceye dalmış gibi görünüyordu, sanki beni ve işimi aklından çıkarmıştı. Beni birinci derecede ilgilendiren konuyu hatırlatmak zorunda kaldım.

«Benim için tasarladığınız şey neydi Bay Rivers? İnşallah bu gecikme işin sağlanmasını güçleştirmemiştir.»

«Yo, hayır. Çünkü bu, benim teklifime, sizin de kabulünüze bağlıdır.»

Gene bir duraklama oldu. Sanki devam etmekten çekiniyordu. Sabırsızlandım. Asabî bir hareketimden, yüzüne bir bakışımdan, içimden geçeni sözle söylemişim gibi anladı.

«Acele etmenize lüzum yok» dedi. Şunu açıkça bildireyim ki, teklifim çekici ya da kârlı bir şey değil. Açıklamadan önce, vaktiyle söylemiş olduğumu lütfen hatırlamanızı rica edeceğim. Yani, ben size yardım edersem, körün topala yardım etmesi gibi olacak. Ben fakirim, çünkü babamın borçlarını ödedikten sonra bana kalacak miras şu dökülen ev, arkadaki kavruk çam dizisi, öndeki çalılık arsadan ibaret. Ben mütevazi bir insanım: Rivers eski bir soyadıdır. Ama bu soydan kalan üç kişiden ikisi, ekmeğini yabancı kapılarda kazanıyor, üçüncüsü ise, kendini yalnız hayatta değil, ölümde de yabancı sayıyor. Evet, top-

lum tarafından kendisine saygı duyulduğuna inanıyor. Onun tek özlemi, cismanî bağlardan kurtuluş günüdür. O gün Hıristiyanlığın kurucusu «Kalk! beni izle!» diyecek.»

St. John bu sözleri, vaız eder gibi sakin, derin bir sesle söylemişti. Yüzüne kan çıkmamıştı. Gözleri şimşek gibi parlıyordu konuşmağa devam etti:

«Kendim yoksul ve mütevazi bir insan olduğuma göre, size teklif edeceğim iş de mütevazi bir hizmettir. Bekli de siz bunu kendinize lâyik görmezsiniz, çünkü sizin «kibar» denilen insanlardan olduğunuz anlaşılıyor, zevkleriniz ince, kültürlü çevrede yetiştirilmişsiniz. Ama, insanlara yararlı olan bir hizmetin asla alçaltıcı olmayacağı kanısındayım. Bence, çiftçiye tahsis olunan toprak ne kadar çorak ve işlenmemişse, çalışarak elde ettiği ürün ne kadar azsa, kendisine düşen şeref o kadar büyüktür. Böyle bir durumda onun kaderi öncülüktür. İncil'in ilk öncüleri Havarilerdir. Önderleri ise, Kurtarıcı Hazreti İsa'nın ta kendisidir.»

Gene durakladığından: «Evet» dedim, «Devam edin.»

Devam etmeden önce bana baktı. Öyle dikkatli süzdü ki, sanki yüzünün çizgilerini, sayfa üzerinde yazılmış da ağır ağır okuyormuş gibi. İncelemesinin sonucunu, sözle kısmen ifade etti:

«Teklif edeceğim işi kabul edeceğinizi ve bir müddet tutunacağınızı sanıyorum. Ama, daimî olarak değil. Benim devamlı şekilde bir köy rahipliğinin dar, durgun, gizli hizmetinde kalmayacağım gibi. Çünkü sizin yaradılışınızda rahatlıkla bağdaşamayan unsurlar var. Ben de öyleyim, ama ayrı bir şekilde.»

Tekrar sustu.

«Ne olur anlatın» diye ısrar ettim.

«Anlatacağım. Şimdi teklifimin ne derece küçük, önemsiz olduğunu göreceksiniz. Babam öldü, artık bağımsızım. Morton'da fazla kalamayacağım. Buradan bir yıla

kadar ayrılacağım. Ama burada bulunduğum sürece köyün kalkınması için elimden geleni yapacağım. İki yıl önce Morton'a ilk geldiğim zaman okul yoktu. Yoksul çocuklar eğitim görmüyorlardı. Erkek çocuklar için bir okul açtım. Sonra da kızlar için başka bir okul kuracağım. Bu amaçla bir bina kiraladım, yanında öğretmenin oturacağı iki odalı bir köy evi de var. Öğretmenin maaşı yılda otuz sterlin olacak. Evi şimdiden döşelidir. Pek sade, fakat yetecek şekilde. Bunu sağlayan cemaatin tek zengini, vadideki iğne fabrikası sahibi Bay Oliver'in tek kızı Bayan Oliver'dir. Bu hanım, ayrıca öksüz yurdundan bir kızın eğitim ve giyimini de üzerine alıyor, şu şartla ki kız, öğretmen hanımın ev işlerine yardım edecek ve okula bakacak. Çünkü öğretmen hanımın meşguliyeti bu işlere vakit bırakmaz. Siz, bu öğretmenlik işini kabul eder misiniz?»

Soruyu biraz acele sormuştu. Sanki teklifini infialle karşılayacağımı veya reddedeceğimi bekliyordu. Düşüncelerimin bir kısmını tahmin ettiği halde hepsini bilemediğinden teklifini nasıl göreceğimi kestiremiyordu. Doğrusu, mütevazi bir teklifti bu, ama bana bir barınak sağlıyordu. Benim de güvenli bir sığınağa ihtiyacım vardı. Yorucu olacaktı ama, zengin evde mürebbiyelik yapmaktansa, hiç olmazsa bağımsız olacaktım. Benim de yabancılar yanında köle olma korkusu yüreğime demir gibi saplanıyordu. Teklif olunan iş ise adi değil, değersiz değil, alçaltıcı değildi. Kararımı verdim.

«Teklifinize teşekkür ederim Bay Rivers. Bütün kalbimle kabul ediyorum.»

«Anlıyorsunuz, değil mi?» dedi. «Bir köy okuludur bu. Öğrencileriniz yoksul kızlar, köylü çocukları, olsa olsa, çiftçi kızları olacak. Onlara öğreteceğiniz yalnız yün örme, dikiş, okuma yazma, hesaptan ibarettir. Ya bilgileriniz, hünerleriniz ne olacak? Ruhunuzu dolduran duygular, zevkler?»

Onları saklarım, lâzım oluncaya kadar durur.»

«O halde, üzerinize ne gibi bir iş alacağınızı biliyorsunuz?»

«Biliyorum.»

Şimdi gülümsüyordu. Acı, hüzünlü bir gülüş değil, memnun, hoşnut bir tebessümdü bu.

İşe ne zaman başlayacaksınız?»

«Yarın evime gider, okulu isterseniz önümüzdeki hafta açarım.»

«Güzel, öyle olsun.»

Kalktı, odada dolaşmağa başladı. Sonra durdu, tekrar yüzüme baktı, başını salladı.

«Neye itiraz ediyorsunuz?» dedim.

«Siz Morton'da çok kalmazsınız. Hayır, hayır!»

«Neden? Niçin böyle söylüyorsunuz?»

«Gözlerinizde okudum. Değişmez, biteviye bir hayat sürecek yaradılışta değilsiniz siz.»

«Ben haris değilim.»

Haris sözüne irkildi. Tekrarladı:

«Haris. Nereden aklınıza geldi bu? Haris olan kim? Bende hırs var, biliyorum. Nasıl anladınız?»

«Ben kendimi söylüyordum.»

«Peki, hırsınız yoksa, siz...» Durakladı.

«Ne?»

«Sizin ihtiraslarınız var diyecektim ama belki bu söze yanlış anlam verir, gücenirsiniz diye düşündüm. Demek istediğim şu: insanî sevgi ve yakınlık duyguları sizi son derece etkiliyor. Boş zamanlarınızı yalnızlık içinde geçirmek, çalışma saatlerimizi de hareketsiz, tekdüzen bir işe hasretmekten hoşnut olmayacağınıza eminim. Ben de, burada, bataklıklarda gömülmüş, dağlar arasında kapanmış kalamam. yaradılışıma aykırı bir yaşantıdır bu. Tanrı vergisi olan kabiliyetlerim körleşiyor, felce uğruyor. Bakın şimdi nasıl çelişkiye düşüyorum. Ben ki va'ızlarımda

insanın nasibiyle yetinmesini salık veririm, oduncuların, sucuların bile, Tanrı hizmetine atanmış olduklarını anlatırım. Ben Tanrı emriyle rahipliğe atanmışken huzursuzluktan sayıklayacak hale geliyorum. İşte böyle. İstidatlarla ilkelerin bağdaşması gerek.»

Odadan çıktı. Şu iki saat içinde, onun hakkında edindiğim bilgi son geçen ayda edindiğimden kat kat fazlaydı.

Dina ile Mary ağabeylerinden ve evlerinden ayrılacakları gün yaklaştıkça üzülüyor ve sessizleşiyorlardı. Belli etmemeğe çalışıyorlardı ama yenmeğe uğraştıkları üzüntü tamamen bastırılacak ve saklanacak gibilerden değildi.

Diana, bu defaki ayrılışın öncekilerden farklı olacağını, St. John'u belki artık yıllarca göremeyeceğini, hatta onu bir daha görmemek ihtimali bile olduğunu söylüyordu.

«Uzun zamandan beri kurduğu planlara her şeyini, sevgilerini, bundan da kuvvetli duygularını feda edecek» diyordu. «St. John sakin görünür, Jane, ama o içinde yanan bir ateşi gizliyor. Yumuşak görünür, oysa sırasına göre ölüm kadar amansızdır. İşin en kötüsü de şu ki, onu kararından caydırmağa vicdanım razı olmaz. Bu yüzden onu asla kınayamam. Kararı doğrudur, asildir, Hıristiyanlığa yakışır. Ama yüreğim parçalanıyor!»

Güzel gözlerinden yaşlar akıyordu. Mary de, elindeki işin üzerine başını daha ziyade eğerek mırıldandı:

«Şimdi babasız kaldık. Az sonra evsiz, kardeşsiz kalacağız.»

O anda küçük bir olay oldu. Bu da «Felâket hiç bir zaman tek gelmez» yolundaki ata sözünün doğruluğunu ispat etmek ve kardeşlerin üzüntülerine üzüntü katmak için sanki kader tarafından düzenlenmişti. St. John bir mektup okuyarak pencerenin önünden geçti, içeri girdi.

«John dayımız olmüş» dedi.

Kız kardeşlerin ikisi de vurulmuşa döndüler. Ama teessür ya da heyecan duymuş gibi değillerdi. Bu haber o kadar üzücü değil de önemli gibi görünüyordu.

Diana sordu:

«Ölmüş mü?»

«Evet.»

Gözlerini ağabeyine dikti:

«Şimdi ne olacak?»

St. John'un yüzü mermer gibi hareketsizdi.

«Ne mi olacak? Hiç! Al oku.»

Mektubu Diana'nın kucağına attı. O, yazıya bir göz gezdirdi, Mary'ye uzattı. Mary de sessizce okudu, sonra ağabeysine iade etti. Üç kardeş birbirlerine baktılar, gülümsediler, oldukça üzgün, düşünceli bir gülümsemeydi bu. Diana:

«Ne yapalım, biz gene yaşarız» dedi.

Mary: «Halimiz eskisinden daha fena olacak değil ya!» diye ilâve etti.

St. John: «Yalnız bugüne kıyasla, **nasıl olabilirdi** diye düşünmemek mümkün değil» dedi.

Mektubu katladı, yazı masasının bir gözüne kilitledi, gene dışarıya çıktı.

Birkaç dakika kimse konuşmadı. Sonra Diana bana döndü:

«Jane, bu konuşmalarımızdan bir şey anlamadın tabiî» dedi. Dayı gibi yakın bir akrabanın ölümüne çok üzülmedik diye bize hissiz dersin. O, annemin kardeşiydi. Çok eskiden babamla bozuşmuşlardı. Babam onun öğütlerine uymuş, varını yoğunu bir işe yatırmış ve iflâs etmişti. Atışmışlar, öfkeyle ayrılmışlar ve hiç barışmamışlardı. Ondan sonra dayım kârlı işlere girmiş, yirmi bin sterlin kazanmış. Evlenmemişti. Başka bir tek akrabası daha var, o da ona bizden yakın değil. Babam dayımızın mirasını bize bırakacağını ve böylece kendisine karşı işlemiş oldu-

ğu hatayı tamir edeceğini daima ümit ederdi. Şimdi gelen şu mektupta bildirildiğine göre, dayım servetinin tamamını öteki akrabasına bırakmış ve St. John, Diana ve Mary Rivers'e de üç matem yüzüğü satın almaları için otuz sterlin bırakmış! Tabiî, dilediği gibi yapmağa hakkı vardı ama, böyle bir haber, ne de olsa, insanın keyfini kaçırıyor. Mary ve ben, biner sterlin alsaydık kendimizi zengin sayardık. St. John da böyle bir parayla çok büyük iyilikler yapabilecekti.»

Bu açıklamadan sonra laf kapandı ve ne St. John ne de kardeşleri bu konuyu bir daha ağızlarına almadılar. Ertesi gün Marsh End'den Morton'a gittim. Ondan sonraki gün de Diana ile Mary, uzaktaki B... şehrine gitmek üzere yola çıktılar. Bir hafta sonra da St. John ile Hannah Rahiplik evine dönünce eski ev terk edilmiş oldu.

BÖLÜM 31

Sonunda bir eve kavuştum artık! Bir köy evi bu. Duvarları badanalı, küçük bir oda, boyalı dört sandalye ile bir masa, bir duvar saati, bir dolap içinde iki üç tabak, çini bir çay takımı. Yukarı katta, mutfak boyunda bir yatak odası, bir tahta karyola, bir çekmeceli dolap. İyi kalpli, cömert arkadaşlarım her ne kadar bana lüzumlu şeyleri verdilerse de, bu dolap benim giyeceklerime göre çok bile!

Akşam olmuştu. Bana hizmet eden küçük öksüze bir portakal vererek evine gönderdim. Ocak başında yalnız oturuyorum. Köy okulu bu sabah açıldı. Yirmi öğrencim

var. Bunlardan yalnız üçü okuma biliyor. Hiç biri yazı ve hesap bilmiyor. Birkaçının elinden örgü, bazılarının da biraz dikiş geliyor. Bölgenin yayvan şivesiyle konuşuyorlar. Şimdilik birbirimizin dilini anlamakta güçlük çekiyoruz. Aralarında bazıları cahil oldukları kadar terbiyesiz, kaba, inatçı, ama bazıları da uysal, okumaya hevesli, hoşuma giden istidatlar gösteriyorlar. Şunu unutmamalıyım ki bu kaba giyinmiş köylü çocuklar en soylu aile çocukları kadar değerlidir. Onların kalbinde, en yüksek aile çocuklarının kanında olduğu kadar doğal üstünlük, incelik, zekâ, asalet tohumları bulunur. Benim görevim bu tohumları geliştirmek olacak. Böyle bir görevi yerine getirmek beni elbette mutlu edecektir. Karşımda açılan bu yaşantıdan büyük bir zevk beklediğim yok. Ama gerektiği gibi zihnimi oyalayıp kabiliyetlerimi kullanırsam günlerimi geçirmeğe yetecek kadar zevk duyacağım şüphesizdir.

O çıplak, mütevazi köy okulunda bu sabah ve öğleden sonra geçirdiğim saatler içinde çok mu neşeli, rahat, hoşnuttum? Kendimi aldatmamak için «hayır» demeliyim. Epey yalnızlık duydum. Çok aptalım ama, kendimi alçalmış buldum. Toplumsal seviyemi yükseltecek yerde alçaltan bir adım atmış olduğumu düşünüyordum. Çevremde gördüğüm cahillik, yoksulluk, kabalık bana dehşet veriyordu. Ama bu duygularımdan dolayı kendimden o kadar nefret etmemeliyim. Böyle düşünmekle hata ettiğimi biliyorum. Bunu bilmem de ileriye atılmış büyük bir adımdır. Duygularıma galip gelmeğe çalışacağım, yarına kadar onları kısmen yenmiş olacağımı umarım. Belki birkaç hafta sonra büsbütün yola gelmiş olurlar. Birkaç ay sonra da, öğrencilerimizde ilerleme ve iyiye doğru bir değişme görmekten duyacağım mutlulukla, üzüntülerimin yerini sevinç alacak.

Şimdi kendime sorayım: Hangisi iyi? Şeytana uymak, ihtirasa kapılmak, direnmekten, savaşmaktan kaçınmak,

ipek ağlara tutularak onu örten çiçeklerin üzerinde uyuyakalmak, güney ikliminde lüks bir villanın zevkleri içinde kendimi rahata bırakmak, bugün Fransa'da Bay Rochester'in sevgilisi olarak yaşamak, onun aşkıyle vaktimin yarısını çılgınlık çinde geçirmek... Evet, o beni bir süre çok sevecektir... beni seviyordu... beni bir daha öylesine seven olmayacak, güzelliğe, gençliğe, zarifliğe karşı gösterilen bu tatlı ilgiyi eminim ki bir daha görmeyeceğim, başkası bende böyle bir sihir bulmayacak, o beni sevdiği kadar benimle kıvanç da duyuyordu, ama ben nerelere gidiyorum, neler sayıklıyorum, neler düşünüyorum? Sorduğum şuydu: hangisi iyi? Marsilya'da geçici bir mutluluk içinde köle olup bir an için aldatıcı sevinçlerle coşmak, bir an sonra da acı pişmanlık ve utanç göz yaşları dökmek mi, yoksa İngiltere'nin sağlam havasında rüzgârlı bir dağ köşesinde özgür, dürüst bir köy öğretmeni mi olmak?

Evet, şimdi ilke ve kanunlara sadık kalıp çılgın arzularımı ezmekte haklı olduğumu anlıyorum. Tanrı bana doğru yolu gösterdi. Beni aydınlatan Tanrı'ma şükürler olsun!

Akşam vakti düşüncelerimi bu noktaya getirdikten sonra kalktım, kapıya gittim, okula yakın, köyden sekizyüz metre uzaktaki evimin önünde uzanan sakin tarlaları, hasat mevsimi güneşinin batışını seyrettim. Kuşlar o günkü son ötüşlerini duyuruyolardı:

«Hava tatlı, çiğ ballıydı.»

Dışarıyı seyrederken kendimi mutlu sanıyordum, ama az sonra ağlamaya başlayınca kendi kendime şaştım. Neye ağlıyordum? Beni efendimden ayıran kadere, çünkü onu bir daha göremeyecektim, ben gittikten sonra onun kapılmış olacağı yeis ve müthiş öfkeye; bu duygular belki onu Hak yolundan çıkaracak, dönüş ümidi bırakmayacak kadar uzağa sürükleyecekti. Bu acı düşünceler üzerine,

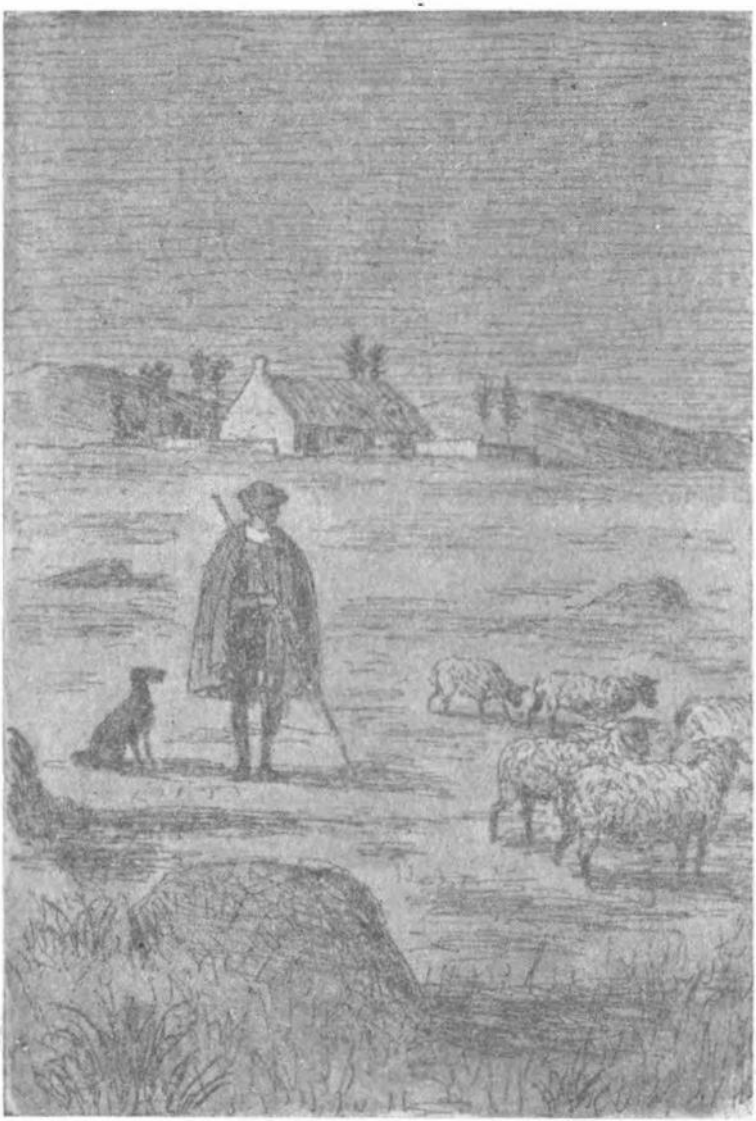

şahane akşam manzarasıyle ıssız Morton vadisinden yüzümü çevirdim. Issız diyorum çünkü vadinin görebildiğim dönemecinde, ağaçların arasındaki kilise ile rahip evinden başka yapı yoktu. Yalnız ta uçta, zengin Bay Oliver ile kızının oturdukları Vadi Konağının damı gözüküyordu. Gözlerimi kapadım, başını kapının taş çerçevesine dayadım. Az sonra, küçük bahçemi çayırdan ayıran parmaklık kapısının yanında hafif bir ses duyarak başımı çevirdim. Bay Rivers'in yaşlı köpeği Carlo, parmaklık kapısını burnuyla itiyordu, St. John da kollarını kavuşturmuş, parmaklığa yaslanmıştı. Kaşları çatık, yüzü ciddî, küskün denebilecek bir bakışla gözlerini üzerime dikmişti. İçeri girmesini rica ettim.

«Yok, kalamam,» dedi. Kardeşlerimin sizin için bıraktıkları küçük bir paketi getirdim. Zannedersem içinde bir boya kutusu, kalemler ve kâğıt var.»

Paketi almak için ona yaklaştım. Bu hediye çok makbule geçmişti. Ona doğru ilerlerken yüzüme dikkatle bakıyordu. Ciddî görünüyordu. Her halde ağladığım belli oluyordu. Sordu :

«İlk günü işinizi sandığınızdan güç mü buldunuz?»

«Hayır, tersine; öğrencilerimle çok iyi anlaşacağımızı tahmin ediyorum.»

«Acaba rahat edemediniz mi? Evinizden, eşyanızdan bir şikâyetiniz mi var? Doğrusu bir az kıt ama...»

Sözünü kestim:

«Evim temiz, damı akmıyor, eşyam bana yetiyor, rahatım. Bütün bunlar beni üzmek şöyle dursun, memnun ediyor. Halılarım, kanepelerim, gümüş takımlarım yok diye üzülecek kadar aptal ve maddî değilim. Bundan beş hafta gibi kısa bir süre önce hiç bir şeyim yoktu, yersiz, yurtsuz bir dilenci, bir serseriydim. Şimdi dostlarım, yuvam, işim gücüm var. Tanrı'nın iyiliğine, dostlarımın cö-

mertliğine, kısmetimin bolluğuna şaştım kaldım. Şikâyetim yok.»

«Ama yalnızlıktan sıkılmıyor musunuz? Şu küçük eviniz boş, karanlık.»

«Daha sükünet bulmağa bile ancak vaktim oldu, nerede kaldı yanlızlıktan sıkılmak!»

«Çok iyi. İnşallah dediğiniz kadar hoşnutsunuzdur. Her neyse, Lût peygamberin karısı gibi korkuya kapılmak için vakit henüz erkendir, bunu siz de bilirsiniz. Sizinle tanışmadan önce nelerden ayrılmış olduğunuzu bilmem ama, öğüdüm şu : sizi geriye bakmağa teşvik eden her şeyden çekinin. Hiç olmazsa birkaç ay için bugünkü mesleğinize devam ediniz.

«Zaten niyetim öyle» dedim.

St. John devam etti:

«İstekleri bastırmak, tabiatın eğilimini değiştirmek güçtür; ama mümkün olduğunu kendimden biliyorum. Allah bize, bir dereceye kadar kendi kaderimizi tayin etme gücünü vermiş. Vücudumuz bulamadığı bir besin isterse, arzularımızın bize yasak olan bir yola sapmağa can atarsa, bizim ne açlıktan ölmemiz, ne de ümitsiz kalmamız gerekir. Sadece ruhumuza, tadına bakmak istediği yasak meyve kadar besleyici, hatta belki de daha güvenilir bir gıda aramanız, ayaklarınıza da yasak olan yoldan daha çetin olsa da onun kadar düz ve geniş bir yol açmanız yeter.»

«Bir yıl kadar önce, rahiplik mesleğine girmekle hata ettiğimi düşünmüş, çok bedbaht olmuştum. Değişmeyen işlerle uğraşmak beni sıkıntıdan öldürüyordu. Daha hareketli bir hayat arzusu içimi kemiriyordu. Edebiyat mesleğinin heyecanlı çalışmalarına, sanata, hatip olmağa can atıyordum; yani rahip olmayım da ne olursam olayım. Papazlık cüppem altında bir siyaset adamı, bir asker kalbi atıyor, şan, şöhret, kudret özlemi yaşıyor. Dü-

şündüm. Hayatım o derece acıklı ki değişmesi şarttı, aksi halde ölmeliydim. Bir kasvet ve çabalama döneminden sonra içim aydınlandı ve ferahladı. Tutuk yaşantım birden açıldı, uçsuz bucaksız alanlara yayıldı. Gökyüzünden ruhuma gelen bir ses kalkmamı, kanatlanmamı, erişilmez yüksekliklere çıkmamı emretti. Tanrı bana bir görev vermişti; bunu uzaklara ulaştırmak için ustalık, kuvvet, cesaret ve belâgata ihtiyaç vardı. Yani, bir askerin, bir devlet adamının, bir hatibin en değerli kabiliyetlerinin hepsi lâzımdı, çünkü bütün bu meziyetler iyi bir misyonerde toplanır.

«Misyoner olmağa karar verdim. O andan itibaren ruh durumum değişti. Beni bağlayan zincirler çözülmüş, açtıkları yaraların acısından başka tutsaklığımdan bir şey kalmamıştı, bu yaralar da ancak zamanla geçecektir. Babam kararıma itiraz etmişti. Ölümünden sonra karşımda engel kalmadı. Bazı işlerimi yoluna koymak, Morton için yerime birini bulmak, birkaç duygu bağını kesmek gerekiyor. İnsanî zaaflarla son bir savaşa girişeceğim; bunları yeneceğimi biliyorum, çünkü yenmeğe ahdettim. Ondan sonra Avrupa'dan ayrılıp Doğu'ya gideceğim.»

St. John bunları kendine has, alçak olmakla beraber kuvvetli bir sesle söylemişti. Konuşmasını bitirince gözlerini bana değil, batan güneşe dikmişti. O da, ben de, çayırdan parmaklığa gelen yola arkamız dönük duruyorduk. Yolu otlar bürümüş olduğundan ayak sesi duymamıştık. O saatte, o yerde, tek duyulan şey vadide akan sakin suyun şırıltısıydı. Ansızın, gümüş bir çıngırak çınlar gibi tatlı, şen bir ses duyunca ikimiz de irkildik.

«İyi akşamlar Bay Rivers. Sana da iyi akşamlar koca Carlo. Köpeğiniz dostlarını sizden çabuk tanıyor efendim. Ben daha çayırın öbür ucundayken kulaklarını dikti, kuyruğunu salladı. Siz ise şimdi bile bana sırtınızı çevirmiş duruyorsunuz.»

Doğruydu. Bay Rivers bu ahenkli sesi duyar duymaz, başının üzerindeki bir buluttan şimşek çakmış gibi irkilmişti ama yerinden kımıldamamıştı. Gene kolları parmaklığa dayalı, yüzü batıya doğru dönük duruyordu. Sonunda ölçülü bir ağırlıkla döndü. Birkaç adım ötede bir hayal göründü gözüme. Beyazlar içinde genç, zarif bir şekil; dolgun fakat ince bir vücut. Eğilip Carlo'yu okşadıktan sonra başını kaldırıp uzun eşarbını arkaya atınca, kusursuz güzel bir yüz gözümüzün önünde çiçek gibi açtı. Kusursuz güzellik kuvvetli bir sözdür ama bunu ne geri alırım, ne de değiştiririm. Mutedil İngiltere ikliminin meydana getirdiği en tatlı yüz çizgileri; nemli rüzgârların, buharlı göklerinin yarattıkları ve korudukları saf gül ve zambak teni, bu kuvvetli deyimi doğruluyordu. Bu güzelliğin tek eksiği yoktu, tek kusur görülmüyordu. Genç kızın yüz çizgileri muntazam ve inceydi; gözlerinin şekil ve rengi, güzel resimlerde gördüklerimiz gibi iri, koyu; uzun kirpikler o şahane gözlere tatlı bir sihir katıyor, kalemle çizilmiş gibi kaşlar yüzüne açıklık veriyor, beyaz, düzgün alın canlı renkleri sakinleştiriyor, yanakları biçimli, taze, düzgün; dudaklar al, sıhhatli, güzel, dişler muntazam, parlak, kusursuz; ufak, gamzeli bir çene, gür, parlak saçlar. Bütün bunlar bir arada ideal güzelliği gerçekleştirmişti. Bu nefis yaratığa şaşkınlıkla bakıyordum. Ona bütün kalbimle hayran olmuştum. Tabiat güzellik armağanlarını her zaman bir üvey anne hasisliğiyle dağıtırken, bir defa için bu sevgili kuluna karşı en asil bir cömertlik göstermişti.

St. John bu yeryüzündeki meleği nasıl buluyordu? Onun dönüp kıza baktığını görünce bu soruyu pek tabiî olarak kendime sordum, karşılığını onun yüzünde aradım. Gözlerini hemen periden ayırmış, parmaklığın yanındaki papatyalara bakıyordu. Çiçeklerin kar gibi beyaz başlarını ayağıyle ezerek :

«Çok güzel bir akşam,» dedi. Ama sizin yalnız başınıza dışarıda dolaşmanız için saat geçtir.»

«Ben S... den öğleden sonra döndüm» (otuz kilometre kadar uzakta olan bir şehrin adını söyledi.) «Babam sizin okulu açtığınızı, yeni bir öğretmen hanımın geldiğini söyledi. Çaydan sonra ben onu görmek için buraya koştum. Kendileri mi?»

«Evet.»

Kız, bir çocuk kadar saf, sade, ama sevimli bir tavırla bana sordu :

«Acaba Morton'u sevecek misiniz?»

«Seveceğimi sanıyorum, sevmem için çok sebepler var.»

«Öğrencileriniz istediğiniz kadar dikkatli mi?»

«Çok.»

«Evinizi beğendiniz mi?»

«Çok beğendim.»

«İyi döşemiş miyim?»

«Çok iyi.»

«İşlerinizi görmek için seçtiğim Alice Wood'dan memnun musunuz?»

«Pek memnunum. Çabuk öğreniyor, becerikli bir kız.»

Kendi kendime düşündüm :

Demek bu, zengin Bayan Oliver'miş. Tabiat bakımından olduğu kadar servetten yana da kısmetliymiş. Acaba hangi uğurlu yıldız altında doğmuş?»

Kız : «Ara sıra gelir size yardım ederim öğretmenlikte» dedi. «Benim için bir değişiklik olur. Ben değişikliği severim. Bay Rivers, ben S... de çok eğlendim. Dün gece — daha doğrusu bu sabah — saat ikiye kadar dans ettim. İsyan çıkınca oraya bir tümen asker gelmiş, karargâh kurulmuş. Subaylar dünyada en nazik insanlar; buradaki bıçak bileyicileriyle, makas satıcılarıyle kıyas kabûl etmezler.»

Kız bunları gülerek anlatırken St. John'un alt dudağı bir an ileri doğru uzamış, üst dudağı kıvrılmıştı. Sonra ağzı sıkıştı, yüzünün alt kısmı sert bir ifade aldı. Gözlerini papatyalardan ayırmış, kıza doğru çevirmişti. Gülmeyen, keskin, anlamlı bir bakıştı bu! Kız gene güldü; gülmek onun gençliğine, gül gibi yüzüne, gamzelerine parlak gözlerine nasıl yakışıyordu!

St. John'un sessiz, ciddî durması üzerine kız tekrar Carlo'yu okşamaya başladı «Zavallı Carlo beni seviyor,» dedi. «O dostlarına karşı sert ve soğuk davranmaz. Eğer konuşabilse sessiz durmazdı o.»

Köpeğin başını okşarken tabiî zarafetiyle eğilmişti. Carlo'nun genç ve ciddî sahibinin yüzüne ateş bastığını gördüm. Sert gözleri anî bir alevle erimiş, önüne geçilmez bir heyecanla pırıldıyordu. Yüzü böyle kızarmış, canlanmış haliyle son derece güzel olmuştu. Kız nasıl kadın güzelliği timsaliyse, St. John da erkek güzelliğinin timsali olmuştu. Bir göğüs geçirdi. Sanki geniş kalbi baskıdan bezmiş, onu tutan iradeye rağmen açılmış, özgürlüğüne kavuşmak için ileri doğru atılmıştı. Ama o, azimli bir binici şahlanan atını nasıl zaptederse, duygularına da öyle gem vurdu. Gördüğü tatlı teşviklere ne sözle, ne de hareketle karşılık verdi.

Bayan Oliver gözlerini ona doğru kaldırdı :

«Babam sizin artık hiç bize uğramadığınızı söylüyor,» dedi. Siz Vadi Konağının artık yabancısı oldunuz. Babam bu akşam yalnızdır, hem de keyifsiz. Benimle beraber gelip onu ziyaret eder misiniz?»

«Bay Oliver'i ziyaret etmek için bu saat uygun değil.»

«Uygun değil mi? Uygundur diyorum size. Babam asıl bu saatte misafir ister. Fabrikanın kapandığı ve işi olmadığı zamandır şimdi. Haydi gelin Bay Rivers. Neden bu kadar çekingen, bu kadar neşesizsiniz?

St. John'un sessizliğinin bıraktığı boşluğu kız doldurdu. Kendi kendine kızmış gibi o güzel, lüleli başını salladı :

«Ah, unuttum!» dedi. «Ne sersem, düşüncesizim! Özür dilerim. Gevezeliğime katılmadığınızın sebebi aklımdan çıkmıştı. Diana ile Mary gittiler, Moor House kapatıldı, siz yalnız kaldınız. Üzülüyorum sizin için. Haydi babama gelin.»

«Bu akşam olmaz Bayan Rosamond, bu akşam olmaz.»

St. John robot gibi konuşuyordu. Bu daveti reddetmenin ne güç geldiğini ancak kendisi biliyordu!

«Peki, bu kadar inatçıysanız ben gidiyorum. Daha fazla kalamam, çiğ yağıyor. İyi akşamlar.»

Kız elini uzattı, St. John parmaklarına ancak dokundu. Yankı gibi alçak, derin bir sesle :

«İyi akşamlar!» dedi.

Kız gidiyordu ama hemen geri döndü.

«Siz iyi misiniz?» diye sordu. Sorusu çok tabiîydi, çünkü St. John'un yüzü kızın elbisesi kadar beyaz olmuştu.

«İyiyim,» dedi, eğilerek selâm verdi ve uzaklaştı. Kız bir yana gitti, o öbür yana. Kız bir peri gibi hafif, çayırdan inerken iki defa dönüp ona baktı. O, azimli adımlarla karşıya geçti, bir kere bile dönüp arkasına bakmadı.

Bir başkasının ıstırabını ve fedakârlığını görmek, düşüncelerimi kendi derdimden çevirmişti. Diana Rivers erkek kardeşi için «ölüm kadar amansız» demişti. Doğru söylemiş.

BÖLÜM 32

Köy okulundaki çalışmalarıma elimden geldiği kadar canla başla devam ediyordum. Bu iş önceleri gerçekten çetindi. Bütün çabalarıma rağmen öğrencilerimi ve tabiatlarını anlayıncaya kadar epey vakit geçti. Hiç eğitim görmemiş olduklarından melekeleri uyuşmuş, bana tamamen ahmak gibi görünmüşlerdi, hatta hepsini aynı derecede ahmak sanmıştım. Ama az sonra yanıldığımı anladım. Eğitim görmüş kimseler gibi onların arasında da farklar vardı. Ben onları, onlar beni tanıdıktan sonra bu farklar kendiliğinden ortaya çıktı. Onların da benden, konuşmamdan, kurallarımdan, davranışlarımdan duydukları şaşkınlığı geçtikten sonra, bu kaba, ağzı açık köylülerin uyanarak zeki kızlar haline geldiklerini gördüm. Birçoğu

nazik, tatlı huylu olduklarını gösterdiler. Bazılarında da doğuştan kibarlık ve onur, üstün kabiliyet buldum. Bu çocukları beğendim ve sevdim. Çalışmalarında başarı göstermek, kendilerini temiz tutmak, görevlerini lâyıkıyle öğrenmek, hal ve hareketlerinde terbiye kurallarına uymaktan zevk duyuyorlardı. Bazı çocukların ilerleyişindeki hız cidden şaşırtıcıydı, bundan hem sevinç hem de haklı olarak gurur duyuyordum. Hem de, en değerli öğrencilerimi gerçekten sevmeğe başladım, onlar da beni seviyorlardı. Aralarında çiftçi kızları da vardı, yetişkin sayılacak yaştaydılar. Okuma yazma, dikiş öğrenmişlerdi. Bunlara gramer, coğrafya, tarih, ince el işleri öğretiyordum. Akşamları onların evlerine gider, tatlı saatler geçirirdim. Ana babaları yani çiftçi ile eşi beni nasıl ağırlayacaklarını bilmezlerdi. Onların gösterişsiz nezaketini zevkle karşılıyor, kendilerine karşı içten saygı duyuyordum. Köylüler böyle saygı ve nezaket görmeğe alışık değillerdi. Ruhlarını okşayan bu davranışımdan çok hoşlanıyor ve faydalanıyorlardı, çünkü böyle bir muamele karşısında kendilerini yükselmiş hissediyor, daima saygıya lâyık olma arzusunu duyuyorlardı.

Bütün köyde sevilmeğe başlamıştım. Ne zaman sokağa çıksam, her taraftan dostça selâm veriliyordu bana, güler yüzle karşılanıyordum. İşçiler arasında da olsa, herkesten saygı görmek «rahat ve tatlı güneş ışığında oturmak» gibidir. İnsanın ruhunda huzur duyguları uyanıyor. Hayatımın o döneminde kalbim dert içinde yıpranmaktan çok, şükranla doluyordu. Ama gene de, aziz okuyucum, her şeyin doğrusunu söyleyeyim: bu sakin, yararlı yaşantı içinde, öğrencilerimin arasında geçen ciddî bir çalışma gününün sonunda akşam bir başıma kalıp resim çizmek veya kitap okumakla vakit geçirdikten sonra, geceleri acayip rüyalar görüyordum. Hayat dolu, renkli, hareketli, heyecanlı, fırtınalı, rüzgârlar, bilmediğim yerler-

ue serüvenler, korkunç tehlikeler, romantik rastlantılar arasında, daima heyecanlı bir durum sırasında Rochester'le karşılaşıyordum. Kendimi onun kolları arasında buluyor, sesini işitiyor, onunla göz göze geliyor, elini, yanağını okşuyordum. Onu seviyordum, o da beni seviyordu. Ömrümü onun yanında geçirmek ümidi, ilk zamanların bütün kuvveti ve ateşiyle tazeleniyordu. Bunun üzerine uyanıyordum, nerede olduğumu, durumumu, hatırlıyordum. Perdesiz yatağımda titreyerek, ürpererek, doğruluyordum. Ondan sonra, sakin, karanlık gece, duyduğum acının şiddetine şahit oluyordu. Ertesi sabah saat dokuza kadar, kendimi toplamış, günün çalışmalarına hazırlanmış olarak okulumu açıyordum.

Rosamond Oliver beni ziyarete geleceğine dair verdiği sözü tuttu. Okula çoğunlukla sabahleyin at gezintileri sırasında uğrardı. Atını koşturarak, arkasında da üniformalı bir uşakla, kapıya gelirdi. Mor kostümüyle, omuzlarında dalgalanan ve yanağını okşayan uzun buklelerinin üzerine zerafetle oturtulmuş siyah kadife amazon şapkasıyle o derece nefisti ki, ondan güzel bir insan tasavvur edilemezdi. Böylece köy okuluna girer, gözleri kamaşan çocukların arasından geçerdi. Daha ziyade Bay Rivers'in günlük din dersi verdiği saatte gelirdi. Güzel ziyaretçinin gözleri, korkarım, genç rahibin kalbini şiddetle deler geçerdi.

St. John kızın geldiğini görmediği zaman bile iç güdüyle anlardı. Başka tarafa dönmüş olsa da, Rosamond içeri girince onun yanaklarına ateş basar, mermer heykele benzeyen yüz çizgileri gevşemese de, anlatılamaz bir şekilde değişir, o sakin halinde, baskı altında tutulan bir ihtirası belli ederdi.

Kız, kendi etkisini biliyordu tabiî. St. John ise hislerini ondan gizlemiyordu, çünkü gizlenmesine imkân yoktu. Bir Hıristiyana yakışır metanetine rağmen, kız ona

yaklaşıp neşeyle, hatta sevgiyle yüzüne baktığı, konuştuğu, güldüğü zaman onun elleri titrer, gözleri yanardı. Sözle söylemediklerini üzgün, azimli bakışıyle anlatıyordu : «Seni seviyorum, senin de beni başkalarına tercih ettiğini biliyorum. Sessiz durmamın sebebi, reddedilmek korkusu değildir. Sana gönlümü sunsam kabul edeceğine inanıyorum. Ama ben gönlümü kutsal bir mihraba adamışımdır, çevresinde ateş yakılacak, orada kurban olup gidecek.»

Bunun üzerine Rosamond hayal kırıklığına uğramış bir çocuk gibi somurtur, ışıldayan neşesini bir dalgınlık bulutu örterdi. Elini acele St. John'un elinden çeker, onun hem cesur, hem de ihtiraslı halinden, geçici bir öfkeyle başını çevirir, uzaklaşırdı. Şüphesiz St. John onun peşinden koşmak, onu tutmak için dünyaları verirdi, ama onun sevgisiyle kazanacağı cennet için, gerçek, ebedî cennet ümidinden bir nebze feda etmiyordu. Ayrıca, göçebelik hevesini, ülkülerini, şairliği, rahipliği, tek bir aşkın sınırları içine bağlamasına imkân yoktu. Vadi Konağının salonları ve rahatı uğruna, misyonerlik görevinin geniş alanından vazgeçmiyor, vazgeçmek istemiyordu. Son derece içine kapanık olmasına rağmen bir gün, mahremiyetine baskın yapmak cesaretini göstermem üzerine çok şeyler öğrenmiştim.

Rosamond Oliver artık sık sık gelerek bana şeref veriyordu. Gizlisiz, yapmacıksız olan tabiatını şimdi iyice tanımıştım. Şımarıktı ama kalpsiz değildi. Titiz ama bencil değildi. Doğduğundan beri şımartılmış ama bozulmuş değildi. Öfkeliyse de iyi huyluydu. Kendini beğenmişti. Nasıl beğenmesin? Aynaya her bakışında öyle bir güzellik görüyordu ki! Ama yapmacıklı değildi. Eli açıktı. Zenginliğinden gurur duymazdı. Temiz kalpli, oldukça zeki, neşeli, canlı, düşüncesizdi. Kısacası, kendi cinsinden benim gibi soğukkanlı birinin gözünde bile, son derece se-

vimliydi. Yalnız pek o kadar ilgi çekici ve etkileyici değildi. Akıl bakımından meselâ St. John'un kız kardeşlerinden ne derece farklıydı! Gene de onu hemen hemen öğrencim Adèle kadar seviyordum. Ne var ki Adèle, evlâdım gibi gözettiğim, elimle yetiştirdiğim bir çocuktu. Pek tabiî olarak beni ona bağlayan sevgi, aynı derecede latif de olsa, yetişkin bir insana karşı duyduğum yakınlıktan daha kuvvetli olur.

Rosamond beni pek sevmişti. Benim Bay Rivers'e benzediğimi, ama tabiî onun onda biri kadar bile güzel olmadığımı söyledi; çok tatlı, zarif, iyi kalpli bir kızmışım, ama Bay Rivers bir melekmiş. Benim ona benzer taraflarım, iyiliğim, akıllı, temkinli, azimli oluşummuş. Rosamond, benim köy öğretmeni olarak «lusus naturae» olduğumu söyledi. Önceki hayatımın muhakkak çok romantik olacağını tahmin ediyordu.

Bir akşam, her zamanki çocuksu, sevimli, düşüncesizlik ve merakıyle, küçük mutfağımdaki dolabı, masa gözünü karıştırırken, önce iki tane Fransızca kitap, Schiller'in bir kitabı, Almanca bir gramer ve sözlük eline geçti, ondan sonra resim takımlarımı, bazı resimleri, öğrencilerimden melek gibi güzel küçük bir kızın kalemle çizilmiş portresini, Morton vadisi ve dolaylarındaki kırların çeşitli manzaraları buldu. Bir an şaşkınlıkla donakaldı, sonra sevinçle heyecana kapıldı :

«Bu resimleri siz mi yaptınız? Fransızca, Almanca biliyor musunuz? Ne şekersiniz! Bir harikasınız siz! S... deki okulun resim hocasından daha güzel resim yapıyorsunuz. Benim resmimi yapar mısınız, babama göstereyim?»

«Memnuniyetle» dedim.

Böyle şahane bir modelin resmini çizmek düşüncesi ruhumun sanatkâr tarafını sevinçle ürpertti. O gün koyu mavi bir ipekli elbise giymişti, kolları boynu çıplaktı. Tek

süsü, kendiliklerinden bukle bukle tabiî bir zerafetle omzunda dalgalanan kestane rengi saçlarıydı. Bir tabaka ince mukavva aldım, anahatları dikkatle çizdim. Portreyi renkli yapmak zevkini düşündüm. Ama vakit geç olduğundan başka bir gün gelip poz vermesini söyledim.

Babasına benden öyle bahsetmiş ki, ertesi akşam Bay Oliver, kızıyle birlikte geldi. Uzun boylu, iri yapılı, orta yaşlı, kır saçlı bir adamdı. Onun yanında güzel kızı, bir kule dibinde açmış parlak renkli bir çiçek gibi duruyordu. Bay Oliver az konuşan, oldukça mağrur bir adama benziyordu, ama bana karşı çok nazik davrandı. Rosamond'un resminin hazırlık çizgilerini çok beğendi, bunu tam bir portre haline getirmemi istedi. Beni ertesi akşam Vadi Konağına ısrarla davet etti.

Gittim. Geniş, mükellef bir evdi. Sahibinin zenginliğini gösteriyordu. Benim orada bulunduğum sürece Rosamond neşe ve sevinç içindeydi. Babası pek nazikti. Çaydan sonra sohbete daldığımız sırada benim Morton okulundaki çalışmalarımı ne kadar beğendiğini, yalnız, gördükleri ve duyduklarına göre burası bana lâyık olmadığından daha uygun bir yer bulup gitmemden korktuğunu söyledi.

Rosamond: «Tabiî!» dedi. «O yüksek bir ailede mürebbiye olacak kadar akıllıdır.»

Ben içimden, memleketin herhangi yüksek bir ailesinde mürebbiye olmaktansa bulunduğum yerde kalmayı tercih edeceğimi düşünüyordum.

Bay Oliver, Rivers ailesinden büyük bir saygıyla bahsetti, soylu bir aile olduğunu söyledi. Cetleri vaktiyle çok zenginmişler, bütün Morton köyü onlarınmış. Şimdi bile, aile reisi isterse en yüksek bir aile kızını alabilirmiş. Bay Oliver, St. John Rivers gibi kabiliyetli, mükemmel bir genç adamın misyoner olması yazıktır, değerli bir hayatı ziyan etmektir, diyoru.

Demek ki, Rosamond'un St. John'la evlenmesine babası engel olmayacaktı. Anlaşılan, Bay Oliver genç rahibin asil soyu, köklü adı, kutsal mesleği, servet yokluğunu yeter derecede telâfi eder diye düşünüyordu.

Kasım ayının beşiydi. Tatil günü. Küçük hizmetçim evimi temizlemeğe yardım ettikten sonra eline verdiğim bir peni bahşişle sevinerek gitmişti. Her taraf tertemiz, pırıl pırıldı. Yerler silinmiş, ocak ızgarası cilâlanmış, sandalyeler ovulmuştu. Ben de temiz giyinmiş, öğleden sonra vaktimi istediğim gibi geçirmekte serbesttim.

Almancadan birkaç sahifenin tercümesi bir saat tuttu. Ondan sonra paletimi, kalemlerimi aldım, daha kolay, dolayısıyle daha dinlendirici bir meşguliyet olan, Rosamond Oliver'in portresini tamamlama işine koyuldum. Başı bitmişti; zemine ve perdelere renk verilmesi kalmıştı. Dolgun dudaklara biraz kırmızılık, saçlara birkaç lüle kattım, kirpiklerin gölgesini koyulttum. Bu tatlı teferruata dalmışken kapı bir defa hızla vuruldu. Açtım, St. John Rivers içeri girdi.

«Tatilinizi nasıl geçirdiğinizi görmeğe geldim» dedi. İnşallah düşüncelere dalmış değilsinizdir. Hayır, çok iyi, resim çizerken yalnızlık duymazsınız. Görüyorsunuz ya, şimdiye kadar fevkalâde dayandığınız halde size hâlâ güvenim yok. Akşam oyalanmanız için size bir kitap getirdim.»

Masanın üzerine bir kitap koydu. Yeni çıkmış bir şiir kitabıydı. Modern edebiyatın altın çağı olan o günlerde, mutlu halka sık sık sunulan gerçek eserlerden biriydi bu. Ne yazık ki günümüzün okuyucuları bu kadar talihli değil. Ama merak etmeyin! Burada durup suçlamalara, şikâyetlere gireşecek değilim. Şiirin ölmediğini, dehanın kaybolmadığını biliyorum. Mammon da, ne şiiri ne de dehayı bağlamak ya da öldürmek gücüne sahip değildir, her ikisi de varlıklarını, özgürlüklerini, güçlerini bir gün is-

pat edeceklerdir, onlar cennette, emniyette yaşayan kudretli meleklerdir! Onlar mahvoluyor diye sevinen kirli ruhlara da, ağlayan âciz ruhlara da gülüyorlar. Şiir mi mahvolacak? Deha mı yok edilecek? Asla! Hayır. Basitlik, hasete kapılarak bu çeşit düşüncelere yer verme! Şiir ve deha yaşamakla kalmıyor, hâkim oluyor, kurtarıyor; onların ilâhî etkisi her yere yayılmış olmasa, sen kendi başına adiliğin cehenneminde olurdun.

Ben şiir kitabı «Marmion» un parlak sahifelerine merakla göz gezdirirken, St. John çizdiğim resme bakmak için eğildi. Uzun endamı birden irkilerek doğruldu. Ses çıkarmadı. Başımı kaldırıp ona baktım; gözlerini benden kaçırdı. Aklından geçeni biliyor, kalbini açıkça okuyordum. O anda ondan daha sakin, daha soğukkanlı hissediyordum kendimi. Geçici olarak üstünlük bende olduğu için elimden gelirse ona bir iyilik yapmak istedim. İçimden :

«Bu kadar azimli ve iradeli olmasına rağmen kendine fazla baskı yapıyor» diyordum. «Her duygusunu, her ıstırabını içine kapatıyor, hiç bir şey belli etmiyor, itiraf etmiyor, bildirmiyor. Şu tatlı Rosamond hakkında biraz konuşsa ferahlayacağına eminim. Onunla evlenmeyi doğru bulmuyor. Ben onu konuşturacağım.»

Önce : «Buyurun oturun Bay Rivers» dedim.

Ama o, her zamanki gibi kalamayacağını söyledi. Ben içimden :

«Peki, istersen ayakta dur» dedim. «Ama hemen gitmeyeceksin. Buna karar verdim. Yalnızlık bana olduğu kadar sana da zararlı. Güveninin gizli kaynağını bulmağa, o mermer göğsüne bir damla teselli akıtabileceğim bir gedik keşfetmeğe çalışacağım.»

Birdenbire sordum :

«Bu resim benzemiş mi?»

«Benzemiş mi? Kime? Dikkatli bakmadım.»

«Baktınız, Bay Rivers.»

Anî ve garip konuşmam karşısında şaşırdı, hayretle yüzüme baktı.

İçimden: «Dur, daha bu bir şey değil» dedim. «Senin bu soğuk halin beni ürkütmez, devam etmek niyetindeyim.»

«Yakından, dikkatle baktınız» dedim. «Ama tekrar bakmanıza itirazım yok.»

Kalktım, resmi eline verdim.

«Güzel çizilmiş bir resim» dedi. «Renkler çok yumuşak, berrak; çizgiler zarif, kusursuz.»

«Evet, evet, bunları biliyorum. Ama benzerlik nasıl, kime benziyor?»

Hafif bir tereddütten sonra :

«Her halde Bayan Oliver olacak» dedi.

«Tabiî. Şimdi de, Beyefendi, doğru bildiğiniz için size mükâfat olarak, kabul etmeniz şartıyle, bu resmin kopyasını çıkartacağım. Hediyeme değer vermeyecekseniz, vakit ve emeğimi boşuna harcamayayım.»

Resme bakmaya devam ediyordu. Baktıkça daha sıkı tutuyor, isteği artıyordu.

«Benziyor!» diye mırıldandı. «Gözler güzel yapılmış, rengi, ışığı, ifadesi mükemmel. Âdeta gülüyor.»

«Söyleyin bana: bu portresinin eşi size teselli mi olur, yoksa acı mı verir? Meselâ Madagaskar'da, Kap'ta, Hindistan'da olduğunuz zaman bu hatıra sizi avutur mu? Yoksa uyandıracağı anılar sinirlerinizi bozup ıstırap mı verir?»

St. John şimdi çekinerek gözlerini bana çevirdi. Kararsız, heyecanlıydı. Tekrar portreye baktı.

«Buna sahip olmasını isterdim muhakkak. Ama doğru ve akıllıca bir hareket olup olmayacağı ayrı mesele.»

Rosamond'un onu gerçekten sevdiğini, babasının ise evlenmelerine engel olmayacağını bildiğimden, ayrıca

inançlarında da St. John kadar coşkun olmadığımdan, birleşmelerine kalben taraftardım. Bana öyle geliyordu ki, St. John, Bay Oliver'in muazzam servetine sahip olsaydı, uzaklara gidip kızgın güneşler altında zekâsını çürütmek, sağlığını kaybetmek pahasına göreceği hayır işleri kadar iyilik yapabilirdi. Bu düşüncelerin etkisiyle :

«Bana kalırsa, siz derhal bu portrenin aslına sahip olsanız daha doğru, daha akıllıca bir iş olur» dedim.

Bu arada St. John artık oturmuştu. Portreyi masanın üstüne koymuş, alnını iki eline dayamış resme doğru sevgiyle eğilmişti. Bana kızmadığını, cesaretime sinirlenmediğini görüyordum. Hatta, söz konusu edilmesini aklına bile getirmediği bir meselenin böyle açıkça tartışılması ona yeni bir zevk, ummadığı bir ferahlık verdiğini fark ettim. İçlerine kapanık insanlar çok defa duygularından, dertlerinden bahsetmeğe, konuşkan kimselerden daha muhtaçtırlar. En sert, en metin olanlar da insandır. Bunların ruhlarının «sessiz denizine» cesaret ve iyi niyetle dalmak çoğunlukla en hayırlı iş olur.

St. John'un sandalyesinin arkasına geçmiştim.

«Rosamond Oliver'in sizden hoşlandığına eminim» dedim. «Babasının da size saygısı var. Üstelik çok tatlı bir kız. Biraz düzüncesiz ama sizde, kendinize de ona da yetecek kadar düşünce var. Onunla evlenmelisiniz.»

«Sahi, benden hoşlanıyor mu?»

«Elbette. Herkesten çok sizden hoşlanıyor. Hep sizden bahsediyor. Bu kadar çok sevdiği, bu kadar çok değindiği başka bir konu yok.»

«Bunları duymak çok tatlı, çok!» dedi. «Haydi, devam edin. Bir çeyrek saat daha konuşalım.»

Gerçekten de, vakti ölçmek için saatini çıkarıp masanın üzerine koymaz mı?

«Ama,» dedim. «Siz her halde demir darbesi indirir gibi bir ret cevabı tasarlarken, ya da kalbinizi bağlamak

için bir zincir hazırlarken, konuşmaya devam etmek neye yarar?»

«Böyle bir insafsızlık gelmesin aklınıza. Tersine, şimdiki gibi beni yumuşamış, erimiş görün. Gönlümde açılan insanî aşk çeşmesinden fışkıran tatlı sular, o kadar özenle, emekle hazırlamış olduğum, öylesine uğraşarak iyi niyet ve fedakârlık tohumları ektiğim ruhumun tarlalarını bastı. Şimdi o topraklar bal gibi tatlı seller altında kaldı. Taze filizler, nefis lezzetli zehirler içinde boğuldu. Şimdi kendimi Vadi Konağının salonunda, karım Rosamond'un ayakları dibinde görüyorum. Tatlı sesiyle konuşuyor, sizin sanatkâr ellerinizin ne güzel çizmiş olduğu o gözlerle bana bakıyor, o mercan dudaklarla bana gülümsüyor. O benim, ben de onunum. Bugünkü hayat, bu geçici dünya bana yetiyor. Sus! bir şey söyleme; kalbim sevinçle dolu, duygularım büyülenmiş. Bırak, dediğim zaman rahat geçsin.»

Ona uydum. Saat ilerliyor, St. John kesik kesik nefes alıyor. Ben sessiz duruyorum. Bu sükût içinde çeyrek saatlik vakit doldu. Saatini yerine koydu, resmi bıraktı, ocak başında durdu.

«Tamam» dedi. «Bu kısacık zaman sayıklamaya ve hayale verildi. Başımı günah arzulara dayadım, boynumu onun çiçekli boyunduruğuna mahsus geçirdim. Kadehinden içtim. Yastık yanıyordu; çiçeklerin arasında yılan vardı; şarap acıydı. Onun vaatleri boş, teklifleri sahte. Hepsini görüyor, biliyorum.»

Hayretle yüzüne baktım. O, söze devam ediyordu :

«Gariptir. Ben Rosamond Oliver'i ilk aşkın bütün ihtirasıyle, delice seviyorum. O, büyüleyici bir güzelliğe, letafete, zerafete sahip. Böyle olduğu halde, onun iyi bir eş olmayacağına dair içimde sakin, kuvvetli bir sezi duyuyorum. Onun, bana uygun bir hayat arkadaşı olmayacağı kanısındayım. Evlenecek olursak bir yıl geçmeden bun-

ların farkına varırım. On iki aylık çılgın mutluluğu, hayat boyunca pişmanlık izler. Bunu biliyorum.

«Gerçekten çok garip!» demekten kendimi alamadım.

St. John :

«İçimden, onun çekici güzelliklerini ne kadar derinden duyuyorsam, bir taraftan da kusurları beni aynı derecede etkiliyor. Bunlar öyle kusurlardır ki benim hiç bir özlemimle, hiç bir teşebbüsümle bağdaşamazlar. Rosamond meşakkate katlansın, yorucu işlerde çalışsın, kendini dinî görevlere versin, Rosamond bir misyoner karısı olsun? Asla!

«Ama misyoner olmanız şart değil ya? O tasarıdan vazgeçebilirsiniz.»

«Vazgeçmek mi? Neden? Allahın bana emrettiği görevden mi? Büyük eserimden mi? Cennetteki evimin dünya yüzündeki temelinden mi? İnsanlığı yükseltmek, cahillik diyarlarına bilgi getirmek, savaş yerine barış, kölelik yerine özgürlük kurmak, boş inançların yerine dini, cehennem korkusu yerine cennet ümidini yerleştirmek gibi şanlı bir ülkü uğruna bütün emellerini bir araya toplayan insanlar arasına katılmak amacını güdüyorum ben. Bütün bunlardan mı vazgeçeyim? Canımdan değerli bu; bütün ümidim bunda; bunun için yaşıyorum.»

Uzun bir duraklamadan sonra :

«Ya Rosamond?» dedim. «Onun uğrayacağı hüsran, üzüntü, sizi ilgilendirmez mi?»

«Bayan Oliver'in çevresinde talipler, hayranlar eksik olmaz. Bir aya kalmaz, benim hayalim onun kalbinden silinir gider. Beni unutur, her halde benim onu bahtiyar edebileceğimden çok daha mutlu edecek biriyle evlenir.»

«Oldukça soğukkanlılıkla konuşuyorsunuz, ama bu savaşta ıstırap çekiyorsunuz, eriyip gidiyorsunuz.»

«Hayır. Biraz zayıflamış olmamın sebebi, tasarılarımın henüz kesinleşmemiş olması, yolculuğumun hep er-

telenmesinden duyduğum endişedir. Daha bu sabah, bu kadar uzun zamandan beri gelmesini beklediğim yeni rahibin bundan ancak üç ay sonra yerime geçmeğe hazır olacağını öğrendim. Belki bu üç ay altı aya kadar uzar.»

«Bayan Oliver okula ne zaman gelse, titriyor, kızarıyorsunuz.»

Yüzünde gene o şaşkın ifade belirdi. Bir kadının bir erkekle bu türlü konuşmağa cesaret edebileceği hiç aklına gelmemişti. Bense, bu çeşit konuşmalara alışıktım. Erkek olsun, kadın olsun, kişilik sahibi, akıllı, ince ruhlu insanlarla temaslarımda, resmîlik sınırlarını aşarak, güvenlerini ve kalplerini kazanıp ta özüne girmedikçe rahat edemezdim. St John :

«Herkesten başkasınız siz!» dedi. «Çekingen de değilsiniz. Ruhunuzda cesaret var, gözleriniz de keskin. Yalnız, izin verirseniz, şunu belirteyim ki, duygularımı kısmen yanlış yorumluyorsunuz. Onları aslından daha derin ve kuvvetli sanıyorsunuz. Bana, hak ettiğimden fazla şefkat gösteriyorsunuz. Ben Bayan Oliver'in karşısında kızarıp titrediğim zaman kendime acımıyorum, zaafımdan dolayı hor görüyorum kendimi. Ayıp olduğunu biliyorum. Sadece cismanî bir ateştir bu, ruh sarsıntısı değildir. Ruhum, fırtınalı bir denizin derinliklerine sımsıkı yerleşmiş bir kaya gibi sağlamdır. Beni olduğum gibi tanıyın: soğuk, sert bir adamım.»

Şüpheyle gülümsedim. O devam ediyordu :

«Mahremiyetime yıldırım baskısı yaptınız. Artık sizden gizlim kalmadı. Ben şimdi asıl halimdeyim. Hıristiyanlığın, insan çirkinliğini gizlemek için üzerine çektiği kanlı cüppeden sıyrılmış olan soğuk, sert, haris bir adamım. Duygular arasında, sırf tabiî sevginin daimî etkisi vardır üzerimde. Bana yol gösteren duygu değil, mantıktır. İhtirasım sonsuzdur. Başkalarından daha yükseğe çıkmak, daha çok iş başarmak arzum doymak bilmez.

Dayanıklığa, sebata, çalışkanlığa, sanata saygım vardır, çünkü insanlar bunların yardımıyle başarıya ulaşır ve zirvelere çıkarlar. Ben sizin çalışmanızla ilgileniyorum, çünkü siz çalışkan, düzenli, gayretli bir insan örneğisiniz, yoksa hayatta çekmiş olduğunuz ve hâlâ da çektiğiniz çilelerden dolayı size acıdığımdan değil.»

«Siz kendinizi düpedüz dinsiz bir filozof şeklinde tarif ediyorsunuz» dedim.

«Hayır. Vahiyi inkâr edip Allahın varlığına inanan deist filozoflarla benim aramdaki fark şudur ki, benim inancım var ve İncil'e inanıyorum, Kullandığınız tabir yanlıştır. Ben dinsiz değilim. Hıristiyan bir filozofum, Hazreti İsa'nın mezhebine bağlıyım; O'nun havarisi olarak temiz, merhametli, şefkat dolu akidelerini kabul ettim, onları koruyorum, onları yaymağa yeminliyim. Henüz pek gençken din beni çekti; esas özelliklerimi geliştirdi; en ufak tohum olan tabiî sevgiyi, insanseverlik denilen o gölgeli ağaç haline getirdi; doğruluğun vahşî, incecik kökünden ilâhî hak kavramını meydana getirdi; âciz benliğime güç ve ün kazanma hırsını, Tanrı'nın hâkimliğini yaymak, haç uğruna zaferler kazanmak amacına çevirdi. İşte din bana bu iyilikleri gösterdi. Esas maddeleri en isabetli şekilde kullandı, tabiatımı terbiye ve ıslâh etti. Ama dinin tabiatı kökünden sökmesine imkân yoktur. Faniler ölümsüzlüğe kavuşmadıkça tabiat yok edilmez.»

Bu sözler üzerine St. John, masanın üstündeki paletimin yanında duran şapkasını aldı. Portreye bir daha baktı.

«Gerçekten nefis!» diye mırıldandı. «Adı da ne güzel uymuş kendine: Dünyanın gülü!»

«Bir eşini sizin için çizebilir miyim?»

«Cui bono (*) Hayır.»

(*) Neye yarar?

Resim yaparken mukavvayı kirletmemek için elimin altına koymak âdetinde olduğum ince kâğıdı portrenin üzerine örttü. Bu boş kâğıtta ne gördüğünü bilmem ama, gözüne bir şey ilişmişti. Birden, kâğıdı kaptı, kenarına baktı. Ondan sonra bana doğru bir göz attı. İfade edilemeyecek kadar garip, anlaşılmaz bir bakıştı bu, sanki şeklimin, yüzümün, elbisemin her noktasına ayrı ayrı yıldırım hızıyle dikkat ediyordu. Bir şey söyleyecek gibi dudakları aralandı, ama kendini tuttu.

«Ne oldu?» diye sordum.

«Hiç!» dedi.

Kâğıdı yerine koyarken kenarından el çabukluğu ile dar bir parça yırttığını, parçayı eldivenin içine sakladığını gördüm. Sonra başıyle acele bir selâm verdi «İyi günler» diyerek çıktı gitti.

«Allah Allah!» dedim. Kâğıda dikkatli baktım: kalemin rengini denediğim yerlerde birkaç soluk boya lekesinden başka bir şey göremedim. Bir iki dakika düşündüm ama esrarı çözemedim. Önemli bir şey olamayacağına göre bunu aklımdan çıkardım, kısa zamanda unuttum.

BÖLÜM 33

St. John gittiği zaman kar yağmaya başlamıştı. Tipi bütün gece sürdü. Ertesi gün sert bir rüzgâr göz gözü görmeyecek şekilde yeni yağışlar getirdi. Kepenkleri kapadım, karın kapının altından girmesini önlemek için önüne bir paspas koydum. Ateşi tazeledim, ocak başında bir saat kadar oturdum, fırtınanın boğuk uğultusunu dinledim. Bir mum yaktım, **Marmion**'u elime aldım :

«Gün battı kaleli Norham yamacında,
Tatlı Tweed nehrinin derin sularında
Issız Cheviot dağlarında;

Heybetli kuleler burçları koruyor,
Çevrelerindeki duvarlar dolanıyor
Altın gibi ışıldıyor.»

diye başlayan şiirin ahengi bana fırtınayı unutturdu.

Az sonra bir ses duydum. Rüzgâr kapıyı sarsıyor sandım, değilmiş. St. John Rivers kapı mandalını kaldırdı, buz gibi kasırgadan, uğultulu karanlıklardan çıkarak içeri girdi ve karşımda durdu. Uzun endamını örten pelerin kardan bembeyaz olmuştu. O gece kardan tıkanmış vadiden bana misafir gelmesini o kadar beklemiyordum ki, korktum.

«Ne var? Bir şey mi oldu?» diye sordum.

«Yok canım! Ne de çabuk korkuyorsunuz!» dedi.

Pelerinini çıkardı, kapıya astı, içeri girerken yerinden oynatmış olduğu paspası tekrar kapının önüne itti. Ayaklarını yere vurarak çizmelerindeki karları silkeledi.

«Yerleri kirletiyorum, kusura bakmayın» dedi. Sonra ocağa yaklaştı.

«Buraya kadar gelmek zor oldu, emin olun» dedi. «Bir kar yığıntısı belime kadar geldi. İyi ki kar henüz yumuşak.»

«Ama neden geldiniz?» diye sormaktan kendimi alamadım.

«Misafire öyle şey sorulur mu? Ne ayıp! Ama madem ki soruyorsunuz, anlatayım. Sadece sizinle biraz çene çalmağa geldim. Sessiz kitaplarımdan, boş odalarımdan bıktım. Hem de, dünden beri içimde, bir hikâyenin yarısını dinlemiş olan ve arkasını işitmek için sabırsızlanan bir insanın merakı var.»

Oturdu. Dünkü garip halini hatırladım. Gerçekten aklını oynatmış olmasından endişe etmeğe başladım. Ne var ki delirmişse de, çok sakin ve soğukkanlı bir delilikti bu. O güzel yüzü şu anda bir mermer heykele her zaman-

kinden çok benziyordu. Kardan ıslanmış saçlarını geriye atınca ışığı, bembeyaz alnına, renksiz yanaklarına vurarak üzüntünün, kederin bırakmış oldukları izleri meydana çıkardı. Yüreğim sızladı. Anlayabileceğim bir şey söylemesini bekliyordum. Ama o, çenesini eline dayamış, parmağını dudağına koymuştu. Elinin de, yüzü gibi incelmiş olduğunu gördüm. İçime acıma geldi.

«Keşke Diana veya Mary gelip sizinle kalsa» dedim. «Bu kadar yalnız olmanız çok fena. Hiç sağlığınıza bakmıyorsunuz.»

«Hiç de değil» dedi. «Gerektiği zaman kendime bakıyorum. Şimdi iyiyim. Ne gördünüz bende?»

Bunu kayıtsız, ilgisiz, dalgın bir tavırla söylemişti. Gösterdiğim endişeyi yersiz bulduğu belliydi. Sustum.

Parmağını hâlâ üst dudağında gezdiriyor, dalgın dalgın ateşi seyrediyordu. Bir şey söylemiş olmak için, «kapıdan soğuk geliyor mu?» diye sordum.

Kısaca ve biraz hırçınlıkla :

«Hayır, hayır!» dedi.

İçimden :

«Pekâlâ» dedim. «Konuşmayacaksan konuşma. Seni rahat bırakacağım. Kitabımı okuyacağım.»

Mumun fitilini kırptım. **Marmion'u** tekrar elime aldım. Az sonra kımıldandı. Derhal hareketlerini gözetlemeğe başladım. Cebinden meşin bir cüzdan çıkardı, içinden bir mektup aldı, sessizce okudu, katladı, tekrar yerine koydu, gene düşünceye daldı. O böyle karşımda garip bir hareketsizlik içindeyken, okumaya çalışmam boşunaydı. Ben sabırsızlık içinde olduğumdan sessiz duramadım. Ne yapayım, isterse azarlasın, ben konuşacağım.

«Diana ile Mary'den bu günlerde mektup aldınız mı?» diye sordum.

«Geçen hafta size gösterdiğimden sonra almadım.»

«Kendi tasarılarınızda bir değişiklik oldu mu? Beklediğinizden daha erken çağırılmanız ihtimali var mı?»

«Hiç sanmam. Nerede öyle şans bende?»

Teşebbüslerimin hep boşa çıktığını görünce başka çareye başvurdum. Okul ve öğrencilerimden söz etmeği düşündüm.

«Mary Garrett'in annesi iyileşmiş, Mary bu sabah okula geldi. Önümüzdeki hafta Dökümhane mahallesinden dört kız geliyor. Bugün başlayacaklardı ama kardan gelemediler.»

«Ya.»

«İkisinin masrafını Bay Oliver veriyor.»

«Öyle mi?»

«Noel'de bütün okula ziyafet verecek.»

«Biliyorum.»

«Siz mi aklına getirdiniz!»

«Hayır.»

«Kim o halde?»

«Kızı, sanırım.»

«Öyle olacak. O kadar iyi kalpli ki!»

«Evet.»

Gene bir sessizlik oldu. Saat sekizi çaldı. St. John canlandı. Üst üste koymuş olduğu ayaklarını indirdi, doğruldu, bana döndü.

«Şu kitabı bırakın elinizden de biraz ateşe yaklaşın» dedi.

Merak içindeydim. Dediğini yaptım. O, devam etti :

«Yarım saat önce, bir hikâyenin sonunu dinlemek için sabırsızlandığımı söylemiştim. Ama düşündüm de, hikâyeyi benim söylemem, sizin de dinlemenizi daha uygun buldum. Yalnız, başlamadan önce, hikâyenin size oldukça bayat geleceğini haber vermek doğru olacaktır. Ancak, bayat konular, yeni kişinin ağzında çok defa ta-

zelik kazanır. Zaten bayat olsun, taze olsun, hikâye kısadır.

«Bundan yirmi yıl önce, yoksul bir rahip — şimdi adı lâzım değil — zengin bir adamın kızına âşık olur. Kız da onu sever, bütün yakınlarının itirazlarına rağmen onunla evlenir. Bunun üzerine yakınları kızı derhal redederler. İki yıl geçmeden ikisi de ölür, tek mezar taşı altına yatırılır. Mezarı gördüm. [illegible] eyaletinde büyük bir sanayi şehrinin simsiyah, eski kilisesi çevresinde muazzam bir mezarlıktadır. Bu çiftin bir kız çocuğu kalır. Çocuk, bir hayır kurumunun buz gibi soğuk kucağına düşer. Hayır kurumu, yavruyu ana tarafından zengin akrabalarına götürür. Şimdi isimlere geliyorum. Gateshead'deki yengesi Bayan Reed onu büyütür. İrkildiniz, bir ses mi duydunuz? Bitişik odadaki kirişlere tırmanan bir kedidir; bu ev tamir edilmezden önce bir ambardı, ambarlarda da biliyorsunuz, fare olur. Neyse, devam edeyim: Bayan Reed, öksüzü on yıl yanında tutar. Orada rahat mıydı, bilmiyorum, söyleyen olmadı. Ondan sonra çocuğu, sizin yıllarca okuduğunuz Lowood okuluna verir. Çok iyi yetişmiş. Öğrenciden sizin gibi öğretmen olmuş. Tuhaftır, onunla sizin aranızda ne kadar benzerlik var! Kız, mürebbiye olmak üzere oradan ayrılıyor. İşte bir benzerlik daha. Bay Rochester adında birinin manevî çocuğunun eğitimini üzerine alıyor.»

«Bay Rivers!» diye sözünü kestim.

«Hissettiklerinizi anlıyorum» dedi. «Ama kendinizi biraz daha tutun. Sonuna geliyorum. Dinleyin: Bay Rochester'in karakteri hakkında hiç bir şey bilmiyorum. Tek bildiğim nokta, bu genç kıza evlenme teklif ettiğidir. Tam kilisedeyken kız, onun hayatta, fakat akıl hastası bir karısı olduğunu öğreniyor. Adamın ondan sonra nasıl davrandığı, ne teklif ettiği ancak tahminden ibarettir. Mürebbiye hakkında araştırma yapılması gerekince, ortadan

kaybolmuş olduğu anlaşılmış, ama ne zaman, nereye, nasıl gittiğini kimse bilmiyormuş. Thornfield konağından gece kaçmış. Bütün soruşturmalar, boşa çıkmış. Aranmayan, taranmayan yer kalmamış; hakkında tek bilgi alınamamış. Oysa kızın acele bulunmasına çok önemli bir sebep var şimdi. Bütün gazetelere ilânlar verilmiş; ben bile, Briggs adında bir avukattan bir mektup aldım. Bu mektupta, demin size verdiğim tafsilât bildiriliyordu. Garip bir hikâye değil mi bu?»

«Siz bana yalnız şunu söyleyin» dedim. «Bütün bunları öğrendiğinize göre elbette bileceksiniz: Bay Rochester ne oldu? Nasıl ve nerededir? Ne yapıyor? İyi mi?»

«Bay Rochester hakkında hiç bir bildiğim yok. Mektupta sadece onun sahtekârlığı ve kanuna aykırı teşebbüsünden bahsediliyor. Siz, asıl mürebbiyenin adını, onun ortaya çıkmasını gerektiren olayı sorsanıza.»

«Peki, Thornfield konağına giden Bay Rochester'i gören olmamış mı?»

«Sanmam.»

«Ama ona yazmışlardır!»

«Tabiî.»

«Ya o ne demiş? Mektupları kimde?»

«Bay Briggs'in dediğine göre, müracaatına verilen karşılık Bay Rochester'den değil, bir hanım tarafından-mış. İmza Alice Fairfax'dır.»

İçim buz kesildi. Dehşete kapıldım. Korktuğuma uğramıştım. O, her halde yeise kapılarak İngiltere'den çılgınca çıkmış, Avrupa'da eskiden bildiği yerlere gitmişti. Orada acısını dindirmek için nasıl bir afyon, ihtiraslarını yatıştırmak için nasıl bir teselli aramıştı? Bu soruya cevap vermeğe cesaret edemiyordum. Ah benim zavallı efendim! Kocam olacaktı az daha! Ben ona kaç defa Sevgili Edward demiştim!»

St. John: «O her halde kötü bir insanmış» dedi.

Ben hararetle : «Onu tanımıyorsunuz, hakkında fikir yürütmeyin!» dedim.

St. John, sükûnetle karşılık verdi :

«Peki. Zaten aklım onunla değil, başka şeylerle meşgul. Daha hikâyemi bitirmiş değilim. Madem ki mürebbiyenin adını sormuyorsunuz, ben söyleyeyim bari. Durun! İşte burada. Önemli noktaların doğru dürüst yazılı olarak, siyah-beyaz görülmesi daima daha iyidir.»

Cüzdan gene ağır ağır çıkarıldı, açıldı, karıştırıldı. Ceplerinden birinden, yıpranmış, aceleyle yırtılmış bir kâğıt parçası çıktı : Kâğıdın cinsini, lekelerini, lâcivert, mor, kırmızı renklerini tanıdım. Portrenin üzerine örttüğüm kâğıdın kenarıydı bu. St. John kalktı, kâğıdı gözlerime yakın tuttu. Üzerinde Çini mürekkebiyle kendi el yazımla yazılmış JANE EYRE kelimelerini okudum. Bir dalgınlık anında yazmışım şüphesiz.

«Briggs, mektubunda Jane Eyre adında birinden bahsediyor» dedi. «İlânlarda Jane Eyre adı veriliyor. Oysa ben Jane Elliot adında birini tanıyordum. Kuşkulandığımı itiraf ederim. Ama kuşkularım ancak dün öğleden sonra kesin bilgi haline geldi. Bu adı kabul ediyorsunuz, takma isimden vazgeçiyorsunuz öyle mi?»

«Evet, evet, ama Bay Briggs nerede? Belki onun, Bay Rochester hakkında sizden daha çok bilgisi vardır.»

«Briggs Londra'da. Bay Rochester hakkında herhangi bir bilgisi olacağını sanmam. Onu ilgilendiren Bay Rochester değil. Ama siz önemsiz şeylerle meşgul oluyor, esas meseleyi unutuyorsunuz. Bay Briggs'in sizi neden aradığını, sizden ne istediğini sormuyorsunuz.»

«Peki, ne istiyormuş?»

«Sadece, Madeira'daki amcanız Bay Eyre'in öldüğünü, bütün mirasını size bıraktığını, şimdi zengin olduğunuzu söylemek istiyormuş, o kadar.»

«Ben! Zengin mi?»

«Evet! Siz, zengin mirasçısısınız.

Bir sessizlik oldu.

Az sonra, St. John: «Tabiî, kimliğinizi ispat etmeniz lâzım» dedi. «Bunda bir güçlük olmayacak. Paranızı derhal alabilirsiniz. Servetiniz İngiliz parası olarak yatırılmış. Vasiyetname ve evrak Briggs'in elinde.»

İşte şansım değişmiş! Aziz okuyucum, bir an içinde yoksulluktan zenginliğe geçmek güzel şey! Ama insanın birden kavrayıp zevkini tadabileceği bir şey değil bu! Hem de hayatta çok daha heyecanlı, çok daha sevinçli durumlar var; bu, gerçek dünyaya ait maddî bir iştir. Her yönden ağırlık ve ciddiyete bağlıdır. İnsan, servet sahibi olduğunu öğrenince sevinçten zıplayıp «Yaşasın!» diye bağırmaz; sorumluluk, iş, güç düşünür; tatmin edici bir esas üzerinden bazı düşünceler, kaygılar doğar; böyle hallerde insan ciddiyetle davranır ve açılan şansını temkinle karşılar.

Zaten, vasiyetname, miras kelimeleri ölüm, cenaze sözleriyle yan yanadır. Ölüm haberini aldığım amcam, tek akrabamdı; benim bir amcam olduğunu öğrendiğim zamandan beri, hep onu görmek arzusunu duyardım. Oysa şimdi onu asla göremeyecektim. Sonra bu para, bütün bir aileyi sevindirecek değildi ki! Yalnız bana gelmişti. Şüphesiz, büyük bir nimetti bu; bağımsızlığa kavuşmak şahane bir şey olacaktı. Bunu düşünmekle içim sevinçle doluyordu.

St. John: «Hele şükür başınızı kaldırdınız!» dedi. «Ben de, Medusa sizi bir bakışla taşa çevirdi sanacaktım. Şimdi belki servetinizin ne kadar olduğunu sorarsınız artık.»

«Ne kadarmış?»

«Ufak bir şey canım! Lafını etmeğe değmez. Dediklerine göre yirmi bin sterling'miş. O da para mı?»

«Yirmi bin sterling mi?»

Bu da yeni bir bomba! Ben dört, beş bin tahmin etmiştim! Âdeta nefesim kesildi. Şimdiye kadar güldüğünü hiç görmediğim St. John, bir kahkaha attı.

«Eğer bir cinayet işlemiş olup yakalansaydın, bundan fazla şaşırmış görünemezdiniz» dedi.

«Çok para bu. Bir yanlışlık olmasın?»

«Hiç bir yanlışlık yok.»

«Sakın rakamları yanlış okumuş olmayasınız? Belki iki bindir.»

«Rakamla değil, yazıyla gösterilmiş, yirmi bin.»

Ben o sırada kendimi yüz kişilik bir ziyafet sofrasında tek başıma oturmuş, normal iştahlı bir insan gibi görüyordum. St. John yerinden kalktı, pelerinini giydi.

«Hava bu derece kötü olmasaydı yanınıza Hannah'yı gönderirdim. Öyle bedbaht görünüyorsunuz ki yalnız kalmanız doğru değil. Ama zavallı Hannah kar yığınlarından benim gibi kolay geçemez, bacakları benimkiler kadar uzun değil. Bu sebeple sizi dertlerinizle baş başa bırakmak zorundayım. İyi geceler.»

Kapı mandalını kaldırıyordu; o anda aklıma bir şey geldi :

«Durun! Bir dakika!» diye bağırdım.

«Ne var?»

«Şunu merak ettim: Bay Briggs benim hakkımda neden size yazmış? Sizi nereden tanıyor? Böyle ücra bir yerde oturduğunuza göre, beni bulmaya nasıl yardım edebileceğinizi tahmin etmiş?»

«Ben bir rahibim. Böyle garip işlerde çoğunlukla rahiplere baş vurulur.»

Kapı mandalı gene tıkırdadı.

«İnanmam!» diye bağırdım.

Gerçekten de St. John'un baştan savma, kapalı cevabı merakımı gidereceği yerde büsbütün artırmıştı.

«Çok garip bir iş bu!» dedim . «Biraz daha bilgi almam lâzım.»

«Başka zaman!»

«Olmaz! Bu gece! Bu gece!»

O dönerken hemen kapıyla onun arasına girdim. Biraz sıkılmış gibiydi.

«Bana her şeyi anlatmadan bir yere gidemezsiniz!» dedim.

«Şimdi olmaz.»

«Olur! Anlatacaksınız.»

«Diana veya Mary'nin anlatmasını tercih ederim.»

Pek tabiî olarak bu itirazlar üzerine merakım son haddine varmıştı. Meseleyi öğrenmeliyim, hem de vakit geçmeden. Bunu böylece kendisine söyledim.

«Ama ben sert bir adam olduğumu size söylemiştim» dedi. «Güç kanarım.»

«Ben de inatçıyım. Dediğim dediktir.»

«Hem de soğukkanlıyım. Heyecan beni etkilemez.»

«Ama ben sıcakkanlıyım. Ateş buzu eritir. Bakın, ocak pelerininizdeki karları nasıl eritti! Hem de yerlere akıttı. Döşemeler sokağa döndü. Bay Rivers, tertemiz bir mutfağı kirletmek suçunun bağışlanmasını istiyorsanız şu bilmek istediklerimi söyleyin.»

«Peki öyleyse. Yenildiğimi kabul ediyorum. Ama sizin ateşinize değil, damlaya damlaya taşı eriten su gibi, inadımı alt eden sebatınıza boyun eğiyorum. Zaten er geç öğreneceksiniz. Adınız Jane Eyre mi?»

«Tabiî. Önce söylemiştim.»

«Belki sizin adaşınız olduğumu, vaftiz edilirken bana St. John Eyre Rivers adının verildiğini bilmiyordunuz?»

«Bilmiyordum ya! Bana ara sıra verdiğiniz kitaplarda yazılı adınızın ilk harfleri arasında E harfini gördüğümü şimdi hatırlıyorum. Bunun hangi adın baş harfi olduğunu sormak aklıma gelmemişti. Ama neden... Sakın...»

Durdum. Bir anda aklıma hücum eden, kuvvetli, büyük bir ihtimal şeklini alan düşünce üzerinde durmak,

hele bu düşünceyi sözle ifade etmek cesaretini kendimde bulamadım. Geçen olaylar, durumlar birbirine eklendi, örüldü, yerleşti, düzene girdi. Şimdiye kadar biçimsiz bir yığın halkadan ibaret olan zincir gerildi, düzeldi. Halkalar birbirine mükemmelen uydu, sıra tamamlandı. St John sözlerine devam etmeden önce ben içgüdüyle durumu kavramıştım. Ama tabiî okuyucumun hikâyeyi önseziyle bilmesine imkân olmadığından St. John'un açıklamasını tekrarlıyorum :

«Annemin kızlık soyadı Eyre idi. İki erkek kardeşi vardı. Bunlardan biri rahipti. Gateshead'de oturan Jane Reed'le evlenmiş. Öbürü, geçenlerde Madeira'da, Funchal' da ölen tüccar John Eyre'ydi. Bay Briggs onun avukatıydı. Geçen Ağustos ayında bize bir mektup yazarak dayımızın öldüğünü bildirdi. Dayım, babamla bir kavga yüzünden dargın olduğundan mirasını kardeşi rahibin öksüz kızına bırakmış, bizi açıkta bırakmış. Birkaç hafta önce Briggs tekrar yazdı. Mirasçının ortadan kaybolmuş olduğunu bildiriyor, hakkında bir bilgimiz olup olmadığını soruyor. Bir kâğıdın kenarına dalgınlıkla yazılmış bir isim, onu bulmamı sağladı. Geri kalanı biliyorsunuz.»

St. John gene gitmeğe davrandı. Ama ben sırtımı kapıya dayadım.

«Ne olur, bırak konuşayım» dedim. «Bir nefes alayım, düşüneyim.»

Durakladım. St. John, şapkası elinde, sakin, karşımda duruyordu.

«Demek sizin anneniz, benim babamın kızkardeşiymiş, öyle mi?»

«Evet.»

«Yani benim halam.»

St. John hafifçe eğildi.

«Benim John amcam, sizin John dayınızmış. Siz, Diana, Mary, onun kız kardeşinin çocuklarısınız. Ben de onun erkek kardeşinin kızıyım.»

«Öyle.»

«Siz üçünüz benim hala çocukları oluyorsunuz. Damarlarınızdaki kanın yarısı aynı kan.»

«Evet, kardeş çocuklarıyız.»

Ona baktım. Bir ağabey bulmuştum. Övünebileceğim, sevebileceğim bir ağabey. İki tane de ablam var şimdi. İkisinin de öyle özellikleri vardı ki, yabancıyken bile onlara karşı içten bir sevgi, hayranlık duymuştum. Islak toprağa diz çökerek Moor House'ın kafesli, basık penceresinden, merak ve ümitsizliğin acı karışımıyle seyrettiğim o iki kız, benim en yakın akrabalarımmış. Kapısının eşiğinde beni ölmek üzere bulan genç, asil adam da, halamın oğluymuş. Kimsesiz bir zavallı için ne şahane kısmet! İşte asıl zenginlik buydu! Gönül zenginliği! Temiz, içten sevgi dolu bir hazine! Bu, pırıl pırıl, canlı, coşturucu bir nimettir! Altın gibi dert verici değil. Evet, bir bakımdan altın da insanı memnun eder ama ağırlığı keyfini kaçırır. Anî bir sevinçle ellerimi çırptım :

«Ah! Ne güzel, ne güzel!» diye bağırdım.

St. John gülümsedi.

«Ben demedim mi, esas noktaları bırakıp önemsiz ayrıntılar peşinden koşuyorsun diye? Servete konduğunu haber verdiğim zaman ciddî kaldın. Şimdi de, ufak bir şey için heyecanlanıyorsun!»

«Ne demek istiyorsun yani? Belki senin için ufak bir şeydir, çünkü senin kız kardeşlerin var, dayı kızı neyine lâzım! Ama benim kimsem yoktu. Şimdi, birdenbire dünyama, yetişmiş, büyümüş, koskocaman üç tane akraba doğdu! Eğer sen sayılmak istemiyorsan iki tane diyelim. Gene bağırırım: Ah! Ne güzel, ne güzel!»

Odada bir aşağı, bir yukarı hızla dolaşıyordum. Düşünceler birbirini o kadar acele kovalıyordu ki, bunları kavrayıp düzene koymağa çalışmak, âdeta nefesimi kesiyordu. Durdum. Boş duvara bakıyordum. Yıldızlı bir gök gibi geliyordu bana. Her bir yıldız, karşımda bir amaç,

bir sevinçle parlıyordu. Hayatımı kurtaranlara karşı şu ana kadar onları sevmekten başka elimden bir şey gelmemişti. Ama şimdi, artık kendilerine yararlı olabilecektim. Boyunduruk altındaydılar, onları kurtarabilirdim. Dağılmışlardı, bir araya getirebilecektim. Bağımsızlığa, servete kavuşmuştum. Onlar da kavuşacaklardı. Dört kişi değil miydik? Yirm bin altını eşit olarak bölüşürsek beşer bin düşecekti. Yeter ve artar bile. Hak yerini bulacak, karşılıklı mutluluk sağlanacaktı. Şimdi servet bana artık ağır gelmiyordu. Bu miras sadece bir para bağışından ibaret değildi: hayat, ümit, sevinç bağışıydı.

Bu düşünceler ruhuma akın ederken yüzüm, halim nasıl olmuştu, bilmem ama, St. John'un arkama bir sandalye getirdiğini, beni oturtmağa çalıştığını fark ettim. Sakin olmamı tavsiye etti. Ben âciz görünmek istemiyordum. St. John'un elini ittim, tekrar dolaşmaya başladım.

«Yarın Diana ile Mary'ye yaz, derhal gelsinler» dedim. «Diana, bin sterlingleri olsa, kendilerini zengin sayacaklarını söylemişti. Öyleyse beş bin sterlinge memnun olurlar.»

St. John: «Söylesene, sana bir bardak su nereden bulabilirim? Duygularını biraz yatıştırmaya çalışsan fena olmaz.»

«Saçmalama. Eline para geçince ne yapacaksın, onu söyle. İngiltere'de kalmağa, Bayan Oliver'le evlenmeğe, herkes gibi yaşamağa razı olacak mısın?»

«Sen sayıklıyorsun. Zihnin karışmış. Haberi birdenbire söylememeliydim. Sinirlerin dayanamadı.»

«St. John! Sabrımı tükettin artık. Benim aklım başımda. Yanlış anlayan, ya da yanlış anlamış gibi görünen sensin.»

«Biraz daha açık, etraflı konuşsan belki daha iyi anlarım.»

«Daha mı açık konuşayım? Bundan açık ne olur? Söz konusu yirmi bin sterlig dayının yeğenleri arasında

eşit olarak pay edilirse adam başına beş bin sterling düşeceğini nasıl anlamazsın. Benim isteğim, kız kardeşlerine yazman ve kendilerine düşen serveti bildirmen.»

«Servet sana düştü.»

«Ben bu konudaki görüşümü açıkladım. Başka türlü düşünmeme imkân yok. Ben, vahşîcesine bencil, körcesine haksız, canavarcasına nankör değilim. Zaten, bir yuvam, hısım akrabam olsun istiyorum. Moor House'ı seviyorum. Orada oturacağım. Diana ile Mary'yi seviyorum. Ömrümün sonuna kadar onlara bağlı kalacağım. Beş bin sterling beni memnun eder ve işime yarar. Yirmi bin olsa bana azap olur, sıkıntı verir. Sonra, kanuna göre bu para her ne kadar benimse de, hak bakımından benim olamaz. Bu sebeple bana fazla geleni sizlere bırakıyorum. Bu husta itiraz, tartışma olmasın. Aramızda anlaşalım, işi derhal karara bağlayalım.»

«Sen anî bir duygunun etkisiyle hareket ediyorsun. Böyle bir meselede sözünün geçerli olarak kabul edilmesi için günlerce düşünmek lâzım.»

«Ha, bütün mesele samimiyetime inanmaktan ibaretse, kolay. Davamın haklı olduğunu görüyorsun değil mi?»

«Bir bakıma haklı sayılır ama, usule aykırıdır. Aslında servetin tamamı senindir. Dayım bunu kendi çalışmasıyle kazanmış. Dilediğine bırakmakta serbestmiş. Sana bırakmış. Demek ki, hak bakımından da, bu servet sende kalabilir. Vicdanın rahat olarak tamamının sana ait olduğunu kabul etmelisin.»

«Bana kalırsa bu, bir vicdan meselesi olduğu kadar duygu meselesidir» dedim. «Duygularıma göre hareket etmek istiyorum. Hayatta duygularımı tatmin etmek için o kadar az fırsat buldum ki! Sene boyunca itiraz da etsen, tartışsan da, beni üzsen de, muazzam bir borcu kısmen ödemek, candan dostlar kazanmak zevkinden vazgeçiremezsin.»

«Sen şimdi böyle düşünüyorsun, çünkü servet sahibi olmanın, zevkini tatmanın ne olduğunu bilmiyorsun. Yirmi bin altının sana nasıl bir itibar, toplumda nasıl bir mevki kazandıracağı, sana ne imkânlar açacağına dair bir fikrin yok...»

Sözünü kestim: «Sen de, benim kardeş sevgisine karşı çektiğim özlemi bilmiyorsun. Ömrümde bir yuvam olmadı, kardeşlerim olmadı; şimdi bunları istiyorum ve elde edeceğim. Beni kardeşliğe kabul etmekten kaçınmıyorsun ya?»

«Jane, haklarından vazgeçmene hacet kalmadan ben ağabeyin olurum, kardeşlerim de ablaların olurlar.»

«Ağabeyim mi? Evet, dünyanın öbür ucunda. Ablalarım mı? Evet, yabancılar arasında köle gibi çalışırken ben, kazanmadığım, hak etmediğim altınlar içinde yüzeyim. Siz, beş parasız, ne güzel eşitlik, kardeşlik, yakın birlik, aile bağı!»

«Ama Jane, aile bağı, mutlu bir yuva, başka yoldan da kurulabilir: evlenirsin.»

«Gene saçmalıyorsun! Ben mi evleneceğim? İstemem. Hiç evlenmeyeceğim ben.»

«Büyük söyleme. Böyle peşin kararlar, şu anda duyduğun heyecanı gösterir.»

«Büyük söylemiyorum. Duyduğumu ben bilirim. Evlenme sözünden bile nefret ediyorum. Beni severek kimse almaz. Sadece param için isteyecek kimseler de benim için söz konusu olamaz. Zaten ben bir yabancıyı, beni anlamayacak, benden farklı olacak birini istemem. Ben yakınlarımı istiyorum. Duyguları benimkilerle bir olanları. Ne olur, gene söyle, benim ağabeyim olacağını: senin o sözlerin beni tatmin etti, sevindirdi. Eğer içtenlikle söyleyebilirsen tekrar et, ne olur.»

«İçtenlikle söyleyebileceğimi sanıyorum. Ben kendi kardeşlerimi her zaman sevmişimdir ve sevginin nelere

dayandığını bilirim. Onların değerini takdir ediyorum, kabiliyetlerine karşı hayranlık duyuyorum. Sen de ahlâk sahibi, akıllısın; zevk ve huy bakımından Diana ile Mary'ye benziyorsun. Senin varlığın daima içimi açıyor. Konuşmalarında da çoktan beri yararlı bir teselli buluyorum. Kalbimde sana, üçüncü ve en küçük kardeşim olarak elbette yer açabilirim.»

«Teşekkür ederim. Bu gece için bu kadarı yeter. Şimdi istersen gidebilirsin, çünkü belki yeniden itiraza başlayıp beni kızdırırsın.»

«Ya okul, Bayan Eyre? Ne olacak, kapanacak mı artık?»

«Hayır. Yerime birini buluncaya kadar öğretmenliğe devam edeceğim.»

Memnun olduğunu gülümseyerek belli etti, el sıkıştık, gitti.

Miras işini istediğim şekilde yola koymak için gösterdiğim çabaları, yapılan tartışmaları ayrıntılı olarak anlatacak değilim. İşim güç oldu, ama sonunda halamın çocukları serveti eşitlikle bölüşmek hususundaki kararımın sarsılmaz olduğunu anladılar. Her halde içlerinden de bunun doğru olduğunu kabul etmişlerdi. Esasen benim yerimde olsaydılar onlar da aynı şekilde hareket edecekleri şüphesizdi. En sonra hakeme baş vurmağa karar verdiler. Seçilen hakemler Bay Oliver'le iyi bir avukattı. İkisi de benim fikrimde mutabık kaldılar. İstediğim oldu. Devir işlemi tamamlandı. St. John, Diana, Mary ve ben, rahat geçinecek paraya sahip olduk.

BÖLÜM 34

İşler yoluna girinceye kadar Noel yaklaşmıştı, tatil mevsimi başlamak üzereydi. Morton okulunu kaparken ayrılışımın, benim tarafımdan kupkuru olmamasını sağlamak istedim. İnsanın talihi açılırsa, eli de, kalbi de açılır. Bolluğa kavuşunca, elimize geçenin bir kısmını başkalarına vermek, coşan duygularımıza bir çıkış yolu bulmak demektir. Köylü öğrencilerimin birçoğu beni sevmişti. Bunu çoktan sezmiş, büyük bir zevk duymuştum. Ayrıldığım zaman bu histe yanılmamış olduğumu gördüm. Sevgilerini açıkça, kuvvetle belirttiler. Masum kalplerinde yerim olduğunu görmek bana derin bir memnunluk verdi.

İleride, hafta geçirmeden onları görmeğe geleceğime, okulda bir saat ders okutacağıma söz verdim.

Şimdi sayısı altmışı bulan kızların sırayla önümden geçip dışarı çıktığını gördükten sonra kapıyı kilitledim. Tam o sırada St. John Rivers çıkageldi. Anahtar elimde, en iyi öğrencilerimden birkaçıyle vedalaşıp konuşmaktaydım. Bu kızlar, İngiliz köylülerinin en terbiyeli, en akıllı, ağır başlı, bilgili çocuklarıydı. Bu sözün anlamı büyüktür; çünkü İngiliz köylüsü Avrupa'nın en bilgili en terbiyeli, en onurlu köylüleridir: o günlerden sonra Fransız ve Alman köylü kadınlarını gördüm; en iyileri bile, benim Mortonlu kızlarıma kıyasla cahil, kaba ve ahmak gibi geldi bana.

Öğrencilerim gittikten sonra St. John sordu:

«Bir dönemlik emeğin mükâfatını gördün mü acaba? Hayatında gerçek iyilik yapmış olmak, sana zevk veriyor mu?»

«Şüphesiz!»

«Hem de ancak birkaç ay çalıştın! Bütün ömrünü insanlığın ıslahına adasan, değmez mi?»

«Evet ama, başkalarının kabiliyetlerini geliştirmekle beraber kendi kabiliyetlerimden de yararlanmak isterim. Bunu şimdi yapmalıyım; okulu hatırlatma bana, artık oradan çıktım, tam bir tatil geçirmeğe hazırlanıyorum.»

St. John'un yüzü ciddîleşti :

«Ne oluyor? Nedir bu telâşın? Ne yapacaksın?» dedi.

«Faal olacağım, mümkün olduğu kadar faal. Önce Hannah'ya izin vermeni, yerine, işini görecek başka birini bulmanı rica edeceğim.»

«Hannah'yı mı istiyorsun?»

«Evet. Benimle beraber Moor House'a gelecek. Diana ile Mary bir haftaya kadar geliyorlar, her şeyin hazır olmasını istiyorum.»

«Anladım. Ben senin bir geziye çıkacağını sanmıştım. Böylesi daha iyi, Hannah seninle gelir.»

«O halde yarın hazır olsun. Al okulun anahtarını: evimin anahtarını da sabah veririm.»

Anahtarı aldı. «Nasıl da sevinerek veriyorsun,» dedi. «Neşenin sebebini anlayamıyorum, çünkü bıraktığın işin yerine ne gibi bir görev alacağını tahmin edemiyorum. Hayatta ne gibi amacın ve isteklerin var şimdi?»

«Benim ilk amacım temizlik yapmaktır (kelimenin kuvvetini kavrıyor musun?) Moor House'ı odalardan bodruma kadar temizleyeceğim. İkincisi, eskisi gibi pırıl pırıl oluncaya kadar, balmumu, zeytinyağı, ve bir sürü bezlerle gıcır gıcır ovmaktır. Üçüncüsü, masaları, sandalyeleri, yatakları, halıları, matematik bir düzenle yerleştirmektir. Ondan sonra, her bir odanın ocağını harıl harıl yakmak için odun kömür masrafiyle seni iflâs ettirirsem hiç şaşma. Son olarak, kız kardeşlerinin gelişinden iki gün önce Hannah ile ben öyle bir yumurta çalkalamağa, üzüm ayıklamağa, baharat rendelemeğe, Noel pastaları yapmağa, kıymalı börekler için malzeme hazırlamağa başlayacağız ki, hiç sorma! Senin gibi aşçılıktan anlamayanların akıl erdiremeyecekleri daha ne mutfak işleri yapacağız! Sözün kısası, maksadım önümüzdeki perşembeye kadar Diana ile Mary için her şeyin hazır olmasıdır; amacım da, gelişlerinde onları lâyıkıyle karşılamaktır.»

St. John hafifçe gülümsedi ama gene de içi rahat değildi.

«Şimdilik iyi ama,» dedi, «ciddî konuşalım: ilk heyecan geçtikten sonra aile sevgisi ve ev keyiflerinden biraz daha yükseğine bakmak isteyeceğini umarım.»

«Ama onlar dünyanın en güzel şeyleri!» dedim.

«Hayır, Jane, hayır! Bu dünya zevk, safa sahnesi değil, öyle düşünme; rahatlık dünyası da değil, tembel olma.»

«Tersine, niyetim çalışmaktır.»

«Jane, şimdilik seni mazur görüyorum. Yeni durumunun tadını doya doya çıkarman ve akrabaya kavuşmak sevincini rahatça duyabilmen için sana iki aylık mühlet veriyorum. Ama ondan sonra, Moor House, Morton, kardeş sevgisi, bolluğun verdiği bencil sükûn ve tatlı huzurun daha ötesine bakmağa başlayacağını umarım. Kabiliyetlerinin canlılığı seni gene rahat oturtmayacaktır.»

Hayretle yüzüne baktım:

«St. John,» dedim. «Sana insafsız demek geliyor içimden. Ben bir kıraliçe gibi rahat etmeğe bakarken sen beni didinmeğe kışkırtıyorsun. Maksadın ne?»

«Maksadım, Tanrı'nın sana emanet ettiği ve bir gün hesabını soracağı kabiliyetleri yararlı hale getirmek. Jane, gözümü senden ayırmayacağım, haberin olsun. Hem basit ev zevklerine böyle ölçüsüz bir hevesle atılmaktan kendini menetmeğe çalış. Cismanî bağlara bu derece sarılma. Vefanı, ateşini, değerli gayelere sakla, geçici, bayağı amaçlara harcama. İşitiyor musun, Jane?»

«Evet, Grekçe konuşuyorsun gibi geliyor bana. Mutlu olmak için sebeplerim var, mutlu olacağım işte. Güle güle.»

Gerçekten de Moor House'da mutlu oldum; çok çalıştım, Hannah da öyle. Altüst edilen evin telâşı içinde neşeyle ortalığı nasıl silip süpürdüğümü, ovduğumu, temizlediğimi, yemek pişirdiğimi görmek, Hannah'nın çok hoşuna gidiyordu. Karmakarışık ettiğimiz evin bir iki gün sonra derece derece düzene girdiğini görmek çok hoş oluyordu. Yeni eşyalar almak için S... e kadar gitmiştim. Dilediğim değişikliği yapmam için kardeşlerim bana kayıtsız şartsız yetki vermişlerdi ve bu işe bir miktar para ayrılmıştı. Oturma odasıyle yatak odalarını oldukları gibi bıraktım, çünkü Diana ile Mary odalarında en yeni ve süslü eşyaları görmektense, gene o eski masa, sandalye

ve yataklarını bulmaktan daha çok hoşlanacaklarını biliyordum. Ama, dönüşlerine yeni bir zevk katmak için bir başkalık yapmam gerekiyordu. Bu maksatla, güzel, koyu renk halılar, perdeler, porselen ve bronz biblolar, yeni örtüler, aynalar, tuvalet takımları aldım. Bunlar yeni ve zevkli olmakla beraber göze çarpmıyordu. Yedek bir salonla bir yatak odasını eski maun eşyalarla, kırmızı kuhalılar yaydım. Her şey tamam olunca, şu kış mevsiminde halılar yaydım. Herşey tamam olunca, şu kış mevsiminde dışarıdan ıssız, soğuk görünen evin içi parlak, rahat, sıcak bir yuva halini almıştı.

Sonunda, perşembe günü geldi çattı; Kızları akşam üstü bekliyorduk. Hava kararmadan önce yukarıda, aşağıda ocaklar yakılmıştı. Mutfak pırıl pırıldı. Hannah ile ben giyinmiştik, her şey hazırdı.

İlkin St. John geldi. Ev hazır oluncaya kadar uğramamasını rica etmiştiim. Zaten, temizlik yapıldığı sırada evin karışık halindeki bayalığı, çirkinliği düşünmek bile onu ürkütmüş, uzakta kalmasına sebep olmuştu. Beni mutfakta buldu. Çay için fırında pişmekte olan pastalara bakıyordum. Ocağa yaklaştı. «Hizmetçilik hoşuna gidiyor mu bari?» diye sordu.

Onu, işlerimin sonucunu teftiş etmeğe davet ettim, biraz zorlayarak evi gezmeğe razı ettim. Açtığım kapılardan içeri bir göz atmakla yetiniyordu. Yukarı aşağı dolaştıktan sonra, bu kadar kısa zamanda bu kadar çok değişiklik yapmaktan her halde yorulmuş olacağımı söyledi. Ama, evin güzelleşmiş olduğuna dair ağzından tek söz çıkmadı. Sessizliği keyfimi kaçırmıştı. Belki bu değişikliğin, değer verdiği hatıraları yok etmiştir diye düşündüm. Kırgın bir sesle kendisine sordum.

«Hiç de değil» dedi. «Tersine, her bir hatıraya titizlikle saygı göstermişsin, hatta gereğinden fazla dikkat etmişsin. Meselâ şu odanın düzenini ne kadar zaman dü-

şündün? Ha, aklıma gelmişken sorayım: falanca kitabın nerede olduğunu söyleyebilir misin?»

Rafın üstündeki kitabı gösterdim. Eline aldı, pencere içinde her zamanki yerine çekildi, okumaya başladı.

Bu hoşuma gitmedi, sevgili okuyucum. St. John iyi bir insandı. Ama, kendisinin sert ve soğuk bir adam olduğunu ileri sürdüğü zaman doğru söylediğini düşünmeğe başladım. Hayatın insanî, tatlı tarafları, sakin zevkleri onu çekmiyordu; o, asil, yüksek gayelere erişmek için yaşıyordu. Evet, ama kendi asla dinlenmek bilmediği gibi, çevresindekilerin de rahat durmalarını hoş karşılamıyordu. Mermer gibi hareketsiz, renksiz, yüksek alnına, ince yüz çizgilerine bakarken, onun iyi bir eş olamayacağı, onunla yaşamanın güç olacağı kanısına vardım. Rosamond Oliver'e karşı duyduğu aşkın, kendi dediği gibi, sadece cismanî bir aşktan ibaret olduğunu anladım. Bu ateşin etkisine kapıldığı için kendisinden iğrendiğini, kurtulmak, aşkını bastırmak, söndürmek istediğini, bu sevginin kendisini ve Rosamond'u birleştirebileceğine inanmamakta haklı olduğunu gördüm. O, tabiatın, — Hıristiyan olsun, dinsiz olsun — meydana getirdiği kahramanların, kanun adamlarının, devlet adamlarının, cihangirlerin yaratılmış oldukları topraktan yoğurulmuştu, yüksek gayelerinin dayanacakları sağlam temel taşıydı. Ama, ocak başında soğuk bir mermer direk gibi ağır, sıkıcı, kasvetli olacaktı.

İçimden: «Bu salon onun dünyası değil» diye düşünüyordum. «O, Himalaya dağlarına, Kâfiristan çalılıklarına, sıtmalı Gine sahillerine yakışır. Tevekkeli aile hayatından kaçmıyor. Onun yeri aile değil; evde kabiliyetleri durgunlaşıyor, gelişmiyor; onun konuşacağı, harekete geçeceği, önderlik yapacağı, üstünlük göstereceği alanlar, cesurluğunu, kuvvetini, metanetini ispat edeceği savaş ve tehlike yerleridir. Oysa ocak başında, neşeli bir çocuk on-

dan daha değerlidir. O, misyonerlik mesleğini seçmekte haklıymış, bunu şimdi anlıyorum.

Birden, Hannah salonun kapısını hızla açarak bağırdı :

«Geliyorlar! Geliyorlar!» Aynı zamanda Carlo sevinçle havladı. Dışarı koştum. Ortalık iyice kararmıştı artık. Tekerlek sesleri duyuluyordu. Hannah hemen bir fener yaktı. Araba parmaklıkta durdu, arabacı kapıyı açtı. Çok iyi tanıdığım bir şekil, sonra ikincisi, indiler. Hemen yüzümü başlıklarının altına soktum. Önce dudaklarım Mary'nin yumuşak yanağına, sonra Diana'nın buklelerine değdi. Kızlar gülüyorlardı. Önce beni, sonra Hannah'yı öptüler, sevincinden deliye dönen Carlo'yu okşadılar. Merakla «Ne var ne yok?» diye sordular, «İyilik sağlık» cevabını alınca hemen eve girdiler. Whitcross'tan uzun, sarsıntılı yolculuktan sonra vücutları tutulmuş, gece ayazından buz kesilmişlerdi. Parlak ocağın karşısında güzel yüzleri güldü. Arabacı ile Hannah bavulları içeri taşırlarken kızlar St. John'u sordular. Bu sırada o da salondan çıkmış geliyordu. Kız kardeşleri hemen boynuna sarıldılar. Onları birer defa hafifçe öptü, alçak sesle «Hoş geldiniz» dedi, biraz durdu, söylediklerini dinledi, sonra onları salonda bekleyeceğini bildirerek sanki sığınacak bir yere kaçar gibi çekildi.

Kızların yukarı çıkmaları için mumlarını yakmıştım. Ama Diana, önce arabacının ağırlanması için talimat verdi. Sonra ikisi de arkamdan geldiler. Odalarındaki değişikliklere, yeni perdelere, halılara, güzel renkli çini vazolara bayıldılar, memnuniyetlerini içtenlikle ifade ettiler. Yaptıklarımı gerçekten beğendiklerini ve evlerine dönüş sevincine zevk katmuş olduğumu derin bir mutlulukla hissettim.

O akşam çok tatlı geçti. Kızlar neşe dolu, konuşuyor, anlatıyorlardı. St. John'un sessizliğini onların sesi

örtüyordu. O, kız kardeşlerini gördüğüne gerçekten sevinmişti ama onların coşkunluğuna katılmıyordu. Günün olayı — yani Diana ile Mary'nin dönüşü — onu memnun etmişti. Yalnız, o neşeli gürültü, heyecan, gülmeler, konuşmalar, onu sıkıyordu. «Yarın olsa da ortalık yatışsa» diye düşündüğü yüzünden belliydi. Gecenin en keyifli anında kapı çahndı, Hannah haber verdi: «Bu vakitsiz saatte bir fakir çocuk gelmiş, annesi ölüm döşeğinde olduğundan Bay Rivers'i çağırıyormuş.»

«Altı buçuk kilometre kadar uzakta Whitcross Brow'

«Nerede oturuyormuş, Hannah?»

da. Yol hep kırlık, bataklık.»

«Söyle geliyorum.»

«Beyefendi, gitme ne olur. O yoldan karanlıkta gidilmez. Bataklıktan geçit yok, hava da öyle kötü ki bu gece. Müthiş rüzgâr var. Sabah gideceğinizi söyleyeyim.»

Ama St. John koridora çıkmıştı bile. Pelerinini giyiyordu. İtiraz etmeden, söylenmeden yola çıktı. Saat dokuzdu. Ancak gece yarısı döndü. Acıkmış, yorulmuştu; ama gittiği zamandan daha mutlu görünüyordu: sevap işlemiş, bir görevi yerine getirmiş, fedakârlık etmişti. İyilik uğruna nefsinden feda etmek gücünü denemiş, kendinden memnundu.

Korkarım, ondan sonraki hafta St. John epey sinirlendi. Noel haftasıydı; kendisine belirli bir iş tahsis etmemişti; vaktimizi keyif içinde, eğlenceyle geçiriyorduk. Kır havası, kendi evlerinde olma özgürlüğü, refaha kavuşma zevki, Diana ile Mary'yi hayat iksiri gibi etkilemişti. Sabahtan öğleye, öğleden akşama kadar neşe içindeydiler. Nükteli, özlü, ilginç konuşmalarından o kadar hoşlanıyordum ki, başka herhangi bir işle meşgul olmaktansa onları dinlemeyi, sohbetlerine katılmayı tercih ediyordum. St. John gülümser, ses çıkarmaz ama kaçardı. Evde az bulunurdu. Zaten kilise cemaati kalabalık, hayli dağı-

nıktı. Çeşitli bölgelerdeki hastaları, yoksulları ziyaret etmesi gününü dolduruyordu.

Bir sabah, kahvaltıda Diana birkaç dakika dalgın durduktan sonra, ağabeyine niyetlerinin değişip değişmediğini sordu.

«Değişmedi ve değişmeyecek» cevabını aldı.

Ondan sonra St. John İngiltere'den önümüzdeki yılın içinde ayrılmasının kesinleşmiş olduğunu bildirdi. Mary:

«Ya Rosamond Oliver?» diye sordu. Bu sözler ağzından istemeyerek çıkmıştı. Söylediğine pişman olmuş gibi bir hareket yaptı. St. John'un elinde bir kitap vardı; yemekte kitap okumak gibi toplumsal kurallara aykırı bir huy edinmişti. Kitabını kapadı, başını kaldırdı :

«Rosamond Oliver evleniyor» dedi. S... şehrinin en tanınmış ve değerli kişilerinden Bay Granby'ye varıyormuş. Bay Granby, Sr Frederic Granby'nin torunu ve mirasçısıymış. Haberi dün kızın babasından aldım.»

Kız kardeşleri bakıştılar, bana baktılar, sonra üçümüz birden St. John'a baktık; son derece sakindi.

Diana: «Acele söz kesilmiş olmalı» dedi. «Her halde birbirlerini tanıyalı çok olmamıştır.»

«İki ay olmuş. S... de Belediye balosunda tanışmışlar. Ama bu sefer olduğu gibi böyle bir evliliğe ortada hiç bir engel yoksa, bu birleşme de her bakımdan uygun görülürse, gecikmeğe lüzum yoktur. Sir Frederic'in onlara vereceği ... deki konak hazır olur olmaz düğün yapılacakmış.»

Bu haberden sonra St. John'u yalnız bulduğum zaman olaydan üzüntü duyup duymadığını sormak istedim. Ama teselliye hiç de muhtaç görünmüyordu. Onu avutmak şöyle dursun, önce göstermiş olduğum cesareti hatırlayarak âdeta utandım. Zaten onunla sohbet etmek âdetimden vazgeçmiştim. O gene içine kapanmış, buz gibi soğuk davranıyor, samimiyetimi donduruyordu. Son-

ra, beni kız kardeşleriyle bir tutacağına dair vermiş olduğu sözde durmamıştı; aramızda beni çok soğutan birtakım farklar gözetiyordu ki, bu da yakınlık duygumu asla geliştirecek gibi değildi. Sözün kısası, akrabası olduğum ve artık aynı çatı altında yaşadığım halde, beni sadece bir köy öğretmeni olarak tanıdığı günlerdeki davranışından daha büyük bir uzaklık vardı aramızda. Onun bir zamanlar bana ne dereceye kadar açıldığını hatırladıkça. şimdiki soğukluğunu anlayamıyordum. Durum bu merkezdeyken, o, yazı masasından başını birden kaldırınca az şaşırmadım.

«Görüyorsun ya Jane, savaş bitti, zafer kazanıldı» dedi.

Anî hitabı karşısında önce irkildim, cevap vermedim. Kısa bir tereddütten sonra :

«Ama,» dedim, «sen şimdi zaferleri çok pahalıya mal olan cihangirlerin durumuna düşmediğine emin misin? Bunun gibi bir zafer daha seni mahvetmez mi?»

«Sanmam. Etse de bir anlam ifade etmez. Yenisine artık fırsat çıkmayacak. Savaşın sonu kesindir. Şimdi yolum açıldı, Allaha şükürler olsun!»

Diana ile Mary ve benim mutluluğumuzun ilk coşkunluğu biraz yatışınca, eski alışkanlıklarımıza, devamlı çalışmalarımıza döndük. Artık St. John evde daha çok kalmağa başlamıştı. Bizimle beraber aynı odada bazen saatlerce otururdu. Mary resim çizerken, Diana, girişmiş olduğu, beni hayretler ve hayranlık içinde bırakan ansiklopedik çalışmalara devam ediyordu. Ben Almancamı ilerletmeğe çabalıyor, St. John ise, tasarladığı görev için lüzumlu gördüğü bir Doğu diliyle uğraşıyordu. Böylece, kendi köşesinde sakin ve meşgul görünüyordu. Ama, o mavi gözleri yaban gramerinden ayrılıyor, üzerimizde dolaşıyor, bazen garip bir dikkatle sabitleşiyordu. Göz göze gelince bakışları derhal çevriliyor, sonra gene ısrarla ma-

samıza dönüyordu. Bunun ne demek olduğunu merak ediyordum. Bana hiç de önemli gelmeyen bir konuda, yani Morton köy okulunu her hafta ziyaret etmeme karşı daima gösterdiği memnunluk da tuhafıma gidiyordu. Daha ziyade merak ettiğim bir konu da, okulu ziyaret edeceğim gün hava bozuk, karlı, yağmurlu, fırtınalı olduğu zamanlar, Diana ile Mary beni gitmekten vazgeçirmeğe çalışırlarsa, onun kız kardeşleriyle alay etmesi ve beni, havaya bakmadan görevimi yapmağa teşvik etmesiydi.

«Jane sizin sandığınız gibi zayıf, kuvvetsiz değil» dedi. «Dağ rüzgârına, sağanaklara, kara, bizler kadar dayanabilir. Vücut yapısı sağlam, esnektir; iklim değişikliklerine güçlü kuvvetli birçok kişiden daha iyi dayanır.»

Bazen yorgun, yağmurdan ıslanmış olarak döndüğüm zaman şikâyete asla cesaret edemezdim, çünkü sinirleneceğini biliyordum. Daima sebattan, metanetten hoşlanır, bunun aksine canı sıkılırdı.

Böyle olduğu halde, bir gün gerçekten nezle olduğumdan evde kalmam için izin almıştım. Morton'a benim yerime kız kardeşleri gitmişlerdi. Ben oturmuş, Schiller'i okuyordum. O da, kargacık burgacık Doğu dilindeki yazıları sökmeğe uğraşıyordu. Çeviri yerine bir alıştırmaya başlayacağım sırada, istemeyerek gözlerim onun tarafına kaydı. Kendimi gene o mavi gözlerin etkisi altında buldum. Bu bakışın ne zamandan beri üzerimde olduğunu bilmiyorum. Keskin olmakla beraber o kadar soğuk bir bakıştı ki, içime korku girdi, sanki odada tekin olmayan, tabiat dışı bir varlıkla oturuyormuşum gibi geldi bana.

«Jane, ne yapıyorsun?»

«Almanca çalışıyorum.»

«Almancadan vazgeçmeni, Hindustani öğrenmeni istiyorum.»

«Ciddî söylemiyorsun, değil mi?»

«O kadar ciddî söylüyorum ki, dediğim gibi olacak. Sebebini de anlatacağım.»

Bunun üzerine, kendisinin de Hindustani öğrenmekte olduğunu, yalnız ilerledikçe, önce öğrendiklerini unutma ihtimali olduğunu anlattı. Derslerin üzerinden tekrar geçmek ve hatırında tutabilmek için bir öğrencisi olsa, çok faydalı olacağını söyledi. Öğrenciliğe kız kardeşlerinden birini mi, yoksa beni mi seçeceğini düşünmüş. Ama benim daha uzun süre çalışabildiğimi gördüğünden kararı bende kılmış. Ayrılmasına ancak üç ay kadar kısa bir zaman kaldığına göre, benim ona bu iyiliği yapıp yapmayacağımı sordu.

St. John kolay reddedilecek adam değildi. İyilik olsun, kötülük olsun, onun üzerinde bırakılan her izin çok derine gittiği ve artık bir daha silinmeyeceği hissediliyordu. Dediğini kabul ettim. Kızlar eve döndükleri zaman, Diana kendi öğrencisini St. John'a devredilmiş olduğunu gördü, güldü. O da, Mary de, St. John'un kendilerini böyle bir iş görmeğe razı edemeyeceğini söylediler. O, gayet sakin :

«Biliyorum» dedi.

St. John'un çok sabırlı, çok tahammüllü, ama aynı zamanda çok da titiz bir öğretmen olduğunu gördüm. Benden çok şey bekliyordu; ben de beklediğini verdiğim zaman hoşnutluğunu kendine göre belli ediyordu. Üzerimdeki etkisi, ruh özgürlüğümü yavaş yavaş yitirmişti. Beğenmesi, övmesi, ilgisizliğinden daha çok tedirgin ediyordu beni. Şimdi artık onun yanında serbestçe gülüp konuşamaz olmuştum, çünkü kasvetli, can sıkıcı bir içgüdü onun, bende bir canlılık eseri görmek istemediğini hatırlatıyordu. Onun, sırf ciddî haller ve meşguliyetlere tahammüllü olduğunu o kadar iyi biliyordum ki, yanında başka türlü davranmağa çalışmam boşunaydı. Dondurucu bir büyü altında kalmıştım. «Git» derse gider, «Gel» derse gelirdim, «Yap» dediğini yapardım. Ama bu köleliğimi sevmiyordum. Çok defa içimden «Herkes bana karşı ilgisizlikte devam etseydi» derdim.

Bir gece yatma vakti kızkardeşleriyle ben onun etrafında toplanmış, iyi geceler derken, o, âdeti üzere kardeşlerini öptü, bana elini verdi. O gece şakacılığı üstünde olan Diana ağabeyine takıldı (Diana St. John'un hükmü altında değildi, çünkü kendi iradesi, kendine göre, onunki kadar kuvvetliydi).

«St. John» dedi, «Sen Jane için üçüncü kardeşim diyordun, ama ona karşı kardeş gibi davranmıyorsun. Onu da öpmen lâzım.»

Beni St. John'a doğru itti. İçimden Diana'ya kızıp sıkılırken St. John başını eğdi, Grek heykellerine benzeyen yüzü benimkiyle bir hizaya geldi, gözleri gözlerimin içini aradı, sonra beni öptü. Mermer ya da buzdan öpüş diye bir şey olsaydı, benim dindar kuzenimin öpüşü bu sınıflardan birine girebilirdi. Ama «deneme» öpüşleri olabilirdi; onunki de bir deneme öpüşüydü. Ondan sonra, etkisini anlamak için dikkatle yüzüme baktı, göze çarpacak bir şey görmedi. Kızarmadığıma eminim. Belki rengim uçmuştu, çünkü bu öpüş, zincirlerime basılan bir mühür gibi gelmişti bana. St. John ondan sonra bu töreni hiç ihmal etmedi. Benim de buna katlandığım sıradaki ciddiyetimden ve sessizliğimden memnun oluyor gibiydi.

Bana gelince, onu hoşnut etmek isteğim her gün artıyordu ama, benliğimin yarısını feda etmek, kişiliğimin yarısını baskı altında tutmak, zevklerimi asıl eğilimlerimden zorla başka yöne çevirmek, yaradılışıma uygun olmayan gayeler peşine düşmek gerektiğini her gün daha ziyade hissediyordum. O beni asla ulaşamayacağım yüksekliklere çıkarmağa çalışıyordu. İşaret ettiği ideale erişebilmek amacıyle durmadan çabalamak bana işkence oluyordu. Buna imkân yoktu. Benim düzensiz yüz çizgilerimi onun klasik yüz kalıbına sokmak, benim değişik renkli yeşil gözlerime onun ciddî, parlak, deniz mavisi

gözlerinin rengini vermek kadar imkânsızdı. Ayrıca, beni şimdi bir tutsak gibi bağlayan, yalnız St. John'un hükmü değildi. Son zamanlarda içimi yiyen bir dert kalbime girmiş, mutluluğumu ta kaynağından emiyor, tüketiyordu: merak, endişe.

Aziz okuyucum, bütün bu yer ve talih değişiklikleri arasında belki Edward Rochester'i unuttuğumu sanırsınız. Bir an bile unutmadım onu, hep aklımdaydı, çünkü onun hayali, güneşin dağıtabileceği bir sis, fırtınaların silebileceği kumda çizilmiş bir resim değildi; o, mermer üzerine oyulmuş, mermerin ömrü olduğu kadar yaşayacak olan bir isimdi. Onun akibetini öğrenmek merakı her an içimi kemiriyordu. Morton'dayken her akşam evime dönünce hep onu düşünürdüm. Şimdi de Moor House'da her gece yatak odama çekildiğim zaman gene o kaygıyla karşı karşıya geliyordum.

Avukat Briggs'le miras meseleleri hakkındaki yazışmalar sırasında, Bay Rochester'in nerede ve nasıl olduğuna dair bilgisi olup olmadığını sormuştum. Ama, St. John'un tahmin ettiği gibi, avukatın Rochester hakkında hiç bir bilgisi yokmuş. Bunun üzerine, Bayan Fairfax'a bir mektup yazarak bu konuda bilgi vermesini rica etmiştim. Mektubuma çabuk cevap alacağıma emindim. Ama iki hafta geçtikten sonra cevap gelmeyince şaşırdım. Ondan sonra iki ay geçtiği halde postadan bana hâlâ bir şey çıkmadığını görünce, müthiş bir meraka kapıldım. Gene yazdım, mektubumun kaybolması ihtimali vardı. Bu yeni hamleyle beraber yeni bir ümit doğmuştu; bu da, önceki gibi birkaç hafta parladı, sonra karardı, söndü. Elime bir satır, bir kelime olsun geçmedi. Boşuna beklemekle bir yılın yarısı geçtikten sonra artık ümidim kalmamış, ruhumu karanlıklar kaplamıştı.

Bahar, bütün güzellikleriyle çevremizi sarmıştı ama bundan bir zevk almıyordum. Yaz geliyordu. Diana beni

neşelendirmeğe çalışıyordu. Hasta göründüğümü söylüyor, beni deniz kenarına götürmek istiyordu. St. John buna itiraz etti. Eğlenceye ihtiyacım olmadığını, meşguliyet istediğimi ileri sürdü. Şimdiki hayatım gayesizmiş, bana bir hedef lâzımmış. Bu eksikliği tamamlamak maksadıyle Hindustani derslerimi daha da uzattı, titizliğini artırdı. Ben de, aptal gibi, direnmeği aklımdan bile geçirmedim; zaten ona karşı direnemezdim.

Bir gün derste her zamankinden daha durgun olarak gelmiştim. Sebebi çok acı bir hayal kırıklığıydı. Sabahleyin Hannah bana bir mektup geldiğini söylemişti. Ne zamandan beri beklediğim haberin geldiği ümidiyle aşağı koşunca, bunun sadece avukat Briggs'in önemsiz işler hakkında bir yazısı olduğunu gördüm. Üzüntümden ağladım. Şimdi de, Hintli bir yazıcının kargacık burgacık harfleriyle tumturaklı ibaresine bakarken gözlerime gene yaş doldu.

St. John okumak için beni yanına çağırdı, ama okuduğum kelimeler hıçkırıklar arasında boğuluyordu. Odada ikimiz yalnızdık. Diana salonda piyano meşk ediyordu. Mary de bahçeyle uğraşıyordu. Güzel bir mayıs günüydü, açık, güneşli, hafif rüzgârlı. St. John halime şaşmış gibi görünmedi, üzüntümün sebebini sormadı. Sadece :

«Birkaç dakika bekleyelim de sinirlerin yatışsın, Jane.» dedi.

Ben aceleyle hıçkırıklarımı bastırırken o, sabır ve sükûnetle masasına dayanıyor, hastasının, iyi anladığı ve beklediği krizini bilgin gözüyle izleyen bir doktora benziyordu. Hıçkırıklarımı kesip gözlerimi sildikten sonra, o sabah biraz rahatsız olduğum yolunda bir şeyler mırıldandım ve dersime devam ettim, tamamlamayı da başardım. St. John kendi kitaplarıyle benimkileri kaldırdı, yazı masasına kilitledi.

«Jane, sen de benimle yürümeğe çıkacaksın» dedi.

«Diana ile Mary'yi çağırayım.»

«Olmaz. Bu sabah bir tek arkadaş istiyorum, o da sensin. Git giyin. Mutfak kapısından çık, Marsh Glen yoluna sap. Ben birazdan geliyorum.

Ben yarım tedbir tanımam. Hayatta kendi tabiatıma zıt olan mütehakkim, sert karakterlere karşı davranışlarımda mutlak bir itaatla kesin bir isyan arasında hiç bir zaman bir ortalama kabul etmedim. Karşımdakinin iradesine daima sadakatle boyun eğerim. İsyan edecek hale gelince, bir anda, bazen bir yanardağ şiddetiyle patlarım. Şimdiki halde, ne içinde bulunduğum şartlar, ne de bugünkü ruh durumum beni isyana meylettirmiyordu. Böylece St. John'un dediklerini aynen yerine getirdim. On dakika sonra, onunla yan yana vadi yolunda yürüyordum.

Rüzgâr batıdan esiyor, tepelerden funda ve sazların tatlı kokularını getiriyordu. Gökyüzü lekesiz maviydi. Bahar yağmurlarının kabarttığı dere güneşten altın ışıklar, gökten mavi renkler kaparak, temiz, berrak akıyordu. İlerleyip yoldan ayrılınca, ufacık beyaz çiçekler, yıldız şeklinde sarı çiçeklerin serpilmiş olduğu zümrüt gibi yeşil, yosun kadar ince, yumuşak bir çimenliğe geldik. Dere ta dağların arasına sokulmuş olduğundan, tepeler etrafımızı kapamıştı. Geçidin başını koruyan kayalar ordusunun ilk öncülerine ulaştığımızda, St. John:

«Şurada oturalım» dedi. Geçidin ötesinde dere, çağlayan halinde aşağı dökülüyordu. Daha ötede dağ, çimen ve çiçekleri silkip atmış, tek giyimi fundalık, tek süsü kayalardan ibaret kalmıştı. Yabanîliği, vahşîliğe, tazeliği kuruluğa çevirmiş, yalnızlığın son sığınağı olmuştu.

Oturdum. St. John yanımda ayakta duruyordu. Dağları seyretti, gözleri derenin kıvrımlarını izledi, sulara renk veren bulutsuz gökte dolaştı. Şapkasını çıkardı, al-

nını rüzgâ.ın okşamasına bıraktı, sanki o yerlerin ruhuyle konuşuyordu. Gözleri bir şeye veda etti. Yüksek sesle :

«Gene göreceğim, rüyada» dedi, «Ganj nehri kenarında uyuduğum zaman, daha sonra da, başka bir uykuya daldığım zaman, daha karanlık bir nehrin kenarında!»

Garip bir sevginin garip sözleri! Vakarlı bir yurtseverin ana vatanına karşı duyduğu sonsuz aşk! St. John oturdu; yarım saat hiç birimizin sesi çıkmadı, ne o bana bir şey dedi, ne de ben ona. Ondan sonra konuştu :

«Jane, altı haftaya kadar gidiyorum. Yirmi haziranda Doğu Hindistana giden bir gemide yer ayırttım.»

«Tanrı seni koruyacak, çünkü sen kendini ona adadın.»

«Evet» dedi. «Bana şeref, sevinç veren de budur. Yanılmaz bir Amir'in kuluyum ben. İnsan kılavuzluğu altında yola çıkmıyorum. Benim gibi âciz solucanların kurdukları kusurlu kanunlara, yanlış yönetmeliklere bağlı değilim. Benim Hükümdar'ım, bana kanun veren önderim mükemmeldir. Çevremde olan herkesin aynı gaye uğrunda toplanmağa can atmamaları bana garip geliyor.»

«Onların hepsi sendeki kudrete sahip değiller. Zayıfların güçlülere ayak uydurmağa uğraşmaları delilik olur.»

«Ben zayıflara hitap etmiyorum, onları düşündüğüm yok. Sadece bir göreve lâyık olanlara, onu yerine getirmeğe yetkili olanlara sesleniyorum.»

«Sayıları azdır, onları bulmak güç olur.»

«Doğru söylüyorsun. Ama bir kere bulundu mu, onları harekete getirmek, çaba göstermeğe teşvik etmek, zorlamak lâzımdır. Kendi kabiliyetlerini bildirmek, bu kabiliyetlerin kendilerine ne sebeple verildiğini anlatmak, Tanrı çağrısını kulaklarına duyurmak, seçkin kullar arasında doğrudan doğruya Tanrı tarafından onlara yer göstermek doğrudur.»

«Eğer onlar bu göreve gerçekten yetkili iseler, en önce kendi kalpleri bunu onlara bildirmez mi?»

Korkunç bir büyünün etrafımı sardığını ve üzerimde toplandığını hissettim. Bunu hem açığa vuracak, hem de perçinleyecek kesin sözü duymaktan ödüm kopuyordu. St. John sordu :

«Ya senin kalbin ne diyor?»

Vurulmuş gibi oldum, titriyordum.

«Benim kalbim konuşmuyor! Konuşmuyor!» dedim.

O derin, insafsız ses: «Öyleyse onun yerine ben konuşayım» dedi. «Jane, benimle Hindistan'a gel. Yardımcım, arkadaşım olarak gel.»

Vadi, gök, etrafımda dönmeğe başladı. Tepeler kabardı! Sanki Tanrı'dan bir çağrı duyuyordum. Sanki Makedonyalı gibi bir hayalî haberci bana: «Gel bize yardım et!» diyordu. Ama ben havari değildim ki. Haberciyi göremiyor, çağrısına karşılık veremiyordum. Yalvardım:

«Ah, St. John, insaf et!»

Ama bu gördüğü işin bir görev olduğuna inanan, merhamet, pişmanlık tanımayan birine sesleniyordum. O devam ediyordu :

«Tanrı, tabiat, seni misyoner karısı olmak için yaratmış, sana bahşettikleri vergiler bedensel değil, ruhsaldır. Sen aşk için değil, çalışmak için yaratılmışsın. Misyoner karısı olacaksın. Benim olacaksın. Ben seni istiyorum. Zevkim için değil, Önderime hizmet için.»

«Ben bu işe lâyik değilim, buna istidadım yok.»

O, ilk itirazlarına hazırlanmıştı. Sinirlenmedi. Hatta, arkasındaki kayaya yaslanıp kollarını göğsünde kavuşturduğunu, yüzüne sabit bir ifade verdiğini görünce, uzun ve çetin bir direnmeye kendimi hazırlamış olduğunu, son zaferin kendisinde kalacağına emin olarak, mukavemet kırılıncaya kadar dayanacak sabır topladığını anladım.

«Jane» dedi, «Alçak gönüllülük Hıristiyanlık meziyetlerinin temel taşıdır. Bu işe lâyık olmadığını söylüyorsun. Dediğin doğru, kim lâyıktır buna? Gerçekten çağırılmış olanlardan hangisi bu göreve kendini lâyık görmüş? Meselâ ben, sadece tozdan, külden başka bir şey değilim. Havari Paul gibi ben de kendimi günhkârların en birincisi olarak kabul ediyorum. Ama kötülüğümü bilmek beni yıldırmaz. Ben Önder'imi biliyorum. O kudretli olduğu kadar âdildir. Yüksek bir görevi yapmak için zayıf bir alet seçerken, aletin yetersizliğini sonsuz inayetiyle tamamlayacaktır. Jane, benim gibi düşün, benim gibi inan. Senin dayanmanı istediğim, Ebediyet Kayasıdır, senin insanî zayıflığına destek olacaktır, bundan şüphe etme.»

«Ben misyoner hayatını anlamam; misyonerlik çalışmalarıyle hiç meşgul olmadım.»

«Şu aczimle senin istediğin yardımı verebilirim. Görevini saati saatine ayarlar, her zaman sana destek olurum. Her an yardım ederim. Yani bunları başlangıçta yaparım. çünkü kabiliyetini biliyorum, kısa zamanda benim kadar kuvvetli ve becerikli olursun, benim yardımıma artık ihtiyacın kalmaz.»

«Ama böyle bir görevi üzerime almam için gereken kabiliyet nerede? Ben böyle bir kabiliyet duymuyorum. Sen konuşurken içimde bir ses, bir kımıldama duymuyorum, bir ışık yandığını görmüyorum, bir canlılık hissetmiyorum, hiç bir ses bana öğüt vermiyor, beni sevindirmiyor. Ah, ruhumun bu anda nasıl karanlık bir zindana benzediğini sana gösterebilsem! O zindanın dibinde, zincire vurulmuş, sinmiş bir korku: yapamayacağım bir işi üzerime almağa beni ikna etmen korkusu!»

«Sana cevabım var, dinle: seni ilk gördüğüm günden beri sana dikkat ediyorum; on ay süreyle seni inceledim, değişik şekillerde denedim. Bundan ne gördüm, ne anladım? Köy okulunda, âdetlerine, eğilimlerine uymayan bu

işi titizlikle, dürüstlükle, iyi başardığını gördüm. Görevini ehliyetle, incelikle yaptığını fark ettim. Hem sözünü dinletiyor, hem kendini sevdiriyordun. Bir anda zengin olduğunu öğrenince gösterdiğin sakinlikten sende Demos' un kusurundan âri bir ruh olduğunu anladım. Para hırsı yoktu sende. Servetini hemen dörde bölerek kendine yalnız dörtte birini ayırdın, dörtte üçünü ise mücerret bir adalet uğruna terkettin. Bu da, ruhunun fedakârlık ateşi ve heyecanından zevk aldığını gösteriyordu. İlgilendiğin bir çalışmadan isteğim üzerine vazgeçmen, beni ilgilendiren başka bir çalışmağa başlaman, uysallığını ispat etti. Bu işe yorulmadan devam ettin. Çektiğin güçlükler karşısında sebatın ve sakinliğin sarsılmadı. Bütün bunlar benim aradığım hasletleri tamamlıyor. Jane, sen uysal, çalışkansın, menfaatperest değilsin, vefalı, sebatlı, cesaretlisin. Çok kibarsın, kahramansın. Kendine güvensizlik etmekten vazgeç. Benim sana sonsuz güvenim var. Hindistan'da okul yönetmek, Hint kadınlarına yol göstermekle bana paha biçilmez bir yardımda bulunursun.»

Vücudumu saran demir kefen darlaştı; yavaş yavaş kanmağa başladığımı hissediyordum. Gözlerimi istediğim kadar yumayım, St. John'un şu son sözleri, kapalı görünen yolu nisbeten açmıştı. Belirsiz, dağınık görünen görevim, onun eliyle yoğrulmuş, kesin bir şekil alıyordu. Cevabımı bekledi. Düşünmek için on beş dakika mühlet istedim.

«Peki» dedi, kalktı, geçitten yukarı biraz ilerledi, kendini bir fundalık tümseğine bıraktı, orada hareketsiz yattı.

Düşünmeğe başladım. «Bana yaptırmak istediği işi yapabilirim; bunu olduğu gibi görmek, kabul etmek zorundayım — yani sağ kalırsam. Ama bence Hindistan'ın güneşi altında çok yaşayamam. Sonra ne olacak? Onun umurunda değil. Ecelim gelince o, huzur içinde, kutsiyet-

le, beni yaratan Allaha teslim edecek. Durum gayet açık. İngiltere'den ayrılırsam sevdiğim fakat benim için boş olan anayurdumu bırakmış olacağım. Rochester burada değil. Olsa da bana ne? Şimdi bana düşen, onsuz yaşamaktır. Sanki beni ona kavuşturacak bir durum değişikliğine imkân varmış gibi günden güne sürüklenip beklemek en iradesiz, en saçma bir davranış olur. St. John'un dediği gibi, hayattaki ilgimi kaybettikten sonra onun yerine yeni bir gaye aramam lâzım. Onun şimdi bana teklif ettiği meşguliyet, insanın kabul edebileceği, Tanrı'nın emredeceği en şerefli görev değil mi? Bu görevin gerektirdiği asil çalışmalar, ulvî sonuçlar, paralanan sevgilerin, yıkılan ümitlerin bıraktıkları boşluğu en isabetli şekilde doldurmaz mı? Evet demem gerekiyor galiba... Ama ürperiyorum. Heyhat! St. John'la gidersem benliğimin yarısını terk etmiş olacağım. Eğer Hindistan'a gidersem vakitsiz bir ölüme atılmış olacağım. Ya İngiltere'den Hindistan'a, Hindistan'dan da mezara gidiş arasındaki zaman nasıl dolacak? Onu iyi biliyorum, çok açık olarak görüyorum. St. John'u hoşnut etmek için sinirlerimi mahvedeceğim, ama onu memnun edeceğim, istediğinin, beklediğinin en mükemmelini vereceğim. Eğer onunla gidersem, ısrarla istediği fedakârlığı yaparsam tam yapacağım, yüreğimi, canımı, her şeyimi kurban edeceğim. O beni hiç bir zaman sevemez; ama beni beğenecek; ona şimdiye kadar bende görmemiş olduğu kuvveti, imkânları göstereceğim. Evet, onun kadar çok, onun gibi şikâyetsiz çalışabilirim.

«Demek oluyor ki, teklifini kabul etmek mümkün; ama korkunç bir nokta var: bana evlenme teklif etmesi; oysa, karşıki boğazda köpüren derenin üstündeki dev kayalar kadar bile sevgisi yok bana karşı. O, ancak bir askerin iyi bir silâha verdiği değeri veriyor bana. Eğer onunla evlenecek olmasam, buna üzülmezdim. Ama onun

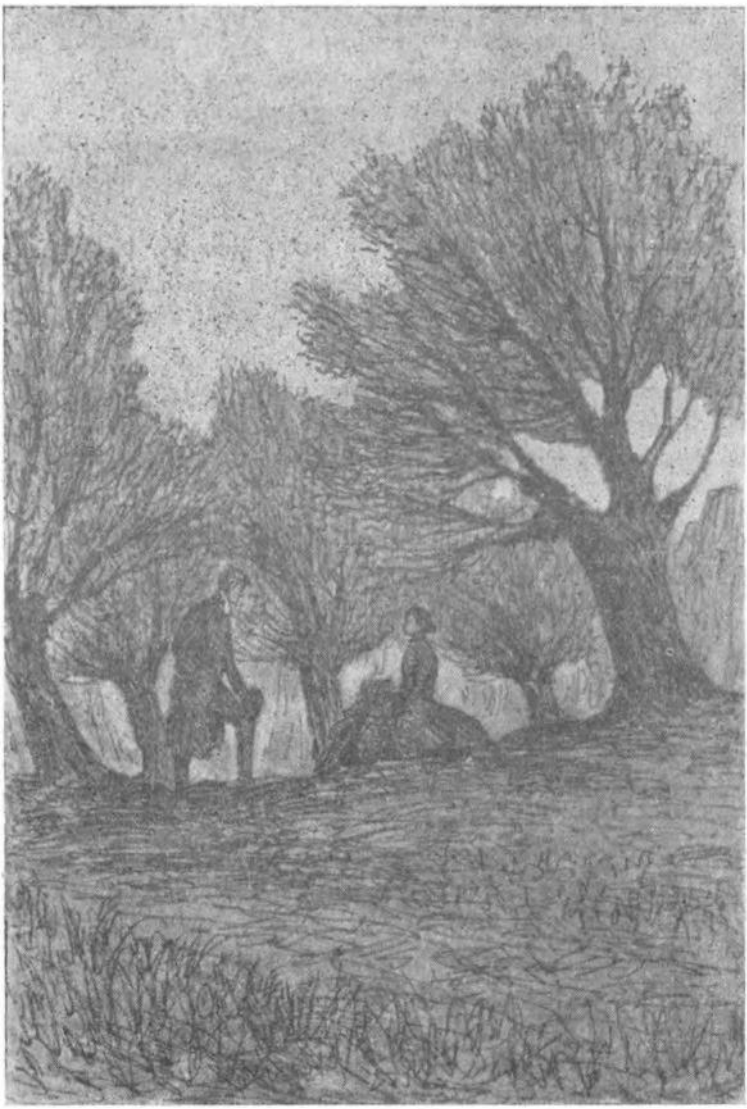

hesaplarını tamamlamasına, tasarladıklarını soğukkanlılıkla uygulamasına, nikâh törenine kadar gitmesine nasıl razı olurum? Beni sevmediğini bile bile yüzüğünü nasıl kabul ederim? Bana karşı asla duymadığı, fakat göstermekte kusur etmeyeceğine emin olduğum sevgi çeşidine tahammül edebilir miyim? Her bir saygı belirtisinin davası uğruna yapılan bir fedakârlık olduğunu bilmeğe dayanabilir miyim? Hayır, böyle bir işkenceye katlanmak korkunç olur. Ben böyle şeye gelemem — kız kardeşi olarak onunla gidebilirim, karısı olarak değil. Öyle söyleyeceğim.»

Tepeye doğru baktım. Yere yıkılmış bir sütun gibi hareketsiz yatıyordu; yüzü bana doğru dönük, gözleri parlak, dikkatli ve keskindi. Ayağa fırladı kalktı, bana yaklaştı.

«Hindistana gitmeğe hazırım, eğer serbest olarak gidebilirsem» dedim.

«Cevabını açıklaman lâzım, anlaşılmıyor» dedi.

«Sen şimdiye kadar benim manevî ağabeyimdin, ben de manevî kardeşin. Gene öyle kalalım; evlenmeyelim.»

Başını «olmaz» diye salladı. «Bu durumda manevî kardeşlik sökmez. Eğer gerçekten kardeşim olsaydın, iş değişirdi; seni götürür, kendime eş aramazdım. Ama bu durumda, birleşmemiz nikâhla kutsallaştırılıp tasdik edilmezse hükmü kalmaz. Karşımıza maddî engeller çıkar. Anlamıyor musun, Jane? Düşün bir kere, sağduyun bunu sana bildirir.»

Düşündüm ama sağduyum, birbirimizi karı koca olacak şekilde sevmediğimizi, evlenmemizin doğru olmayacağını bana bildiriyordu. Bunu ona söyledim.

«St. John» dedim, «Ben seni ağabey biliyorum, sen de beni kardeş biliyorsun; öyle devam edelim.»

Sert, kesin bir sesle :

«Yapamayız! Yapamayız!» dedi. «Öyle olmaz. Sen benimle Hindistan'a gideceğini söyledin: hatırla, öyle dedin.»

«Bir şartla.»

«Peki, peki. Esas noktaya, yani benimle beraber İngiltere'den ayrılmağa, ilerdeki çalışmalarımda benimle işbirliği yapmağa itiraz etmedin. Söz vermiş sayılırsın; sözünü geri almayacak kadar da dürüstsün. Şimdi senin göz önünde tutacağın bir tek hedef var: Üzerine aldığın işin en isabetli şekilde başarılması. O karışık kuşkularını, duygularını, düşüncelerini, arzularını, gayelerini sadeleştir. Bütün duygularını tek gaye üzerine topla, büyük Önder'inin emrini başarıyle yerine getirme gayesi. Bunun için bir yardımcıya ihtiyacın var — bir kardeş değil, kardeşlik bağı gevşektir, kocan olmalı. Ben de kız kardeş istemem, her an elimden alınabilir. Bana bir eş lâzım. Benden lâyıkiyle etkilenecek ve hayatımın sonuna kadar mutlak surette elimde kalacak bir yardımcı ancak karım olabilir.»

O konuştukça ürpertiler geçiriyordum, etkisini iliklerimde duyuyordum, elimi ayağımı bağlıyordu.

«Benden başkasını ara, St. John» dedim. «Sana lâyık olan birini bul.»

«Gayeme, görevime lâyık demek istiyorsun. Tekrar söylüyorum, evlenecek olan, basit duygulu, önemsiz, bencil bir adam değil, bir misyonerdir.»

«Ben de misyonere bütün gücümü vereceğim. Zaten onun da istediği bundan ibaret. Yalnız kendimi vermeyeceğim. Bu özünden başka bir de kabuğunu vermek gibi olur, buna ihtiyaç yok, bende kalsın.»

«Kalmasın, kalamaz. Tanrı yarım adak kabul eder mi? Noksan kurbanla yetinir mi? Ben Tanrı'nın davasını savunuyorum; seni onun bayrağının altına alıyorum. Bö-

lünmüş bir bağlılığı Tanrı hesabına kabul edemem. Bağlılık bütün olmalı.»

«Ben kalbimi Tanrı'ya veririm» dedim. «Sana lâzım değil.»

Aziz okuyucum, bu cümleyi söylerken sesimde, duygularımda gizli bir alay olmadığına yemin edemem. St. John'u şimdiye kadar anlayamamış olduğumdan kendisinden sessizce korkuyordum. Onun hakkında kesin bir fikir edinmemiştim, içimde derin bir saygı vardı ona karşı. Ne kadarı evliya, ne kadarı alelâde ölümlü bir insan olduğunu kestirememiştim. Ama bu seferki konuşmalarımızda gerçekler ortaya çıkmıştı. Karakteri gözümün önüne serilmişti. Fundalık kenarında, ayaklarının dibinde oturduğum o yakışıklı adamın, kusur dolu, benim gibi bir insan olduğunu anladım. Sertliğini, despotluğunu örten perde kalkmıştı. Bu kusurlarını gördükten sonra onun mükemmel bir insan olmadığını hissettim, cesaret buldum. O benimle eşitti. Onunla tartışabilirdim, gerekirse ona karşı gelebilirdim.

Son söylediğim cümle üzerine sessiz durdu. Başımı kaldırdım, yüzüne baktım. Bana dikili olan gözlerinde sert bir hayret, keskin bir merak ifadesi vardı. Sanki :

«Alay ediyor! Hem de benimle! Bu ne demek?» diyordu. Çok geçmeden :

«Bunun ciddî bir mesele olduğunu unutmayalım» dedi. Öyle bir mesele ki, bu konuda hafif düşünmek, hafif konuşmak günah olur. Jane, kalbini Tanrı'ya vereceğini söylerken içtenlikle konuştuğuna inanıyorum. Benim de istediğim budur. Kalbini bir kere insanlardan koparır, Yaradan'a adarsan, artık senin başlıca zevkin ve gayretin Yaradan'ın manevî hâkimiyetini yeryüzünde geliştirmek olacaktır. Bu gayeye hizmet için ne gerekirse hemen yapmağa hazır olacaksın. Evlenirsek, maddî, manevî birleşmemizin çabalarımıza nasıl bir hız kazandıracağını göre-

ceksin. Evlilik insanların kader ve maksatlarına daimî bir uygunluk özelliğini veren tek birleşme şeklidir. Ufak tefek heveslerden, önemsiz duygulardan kişisel eğilimlerden vazgeçeceksin. O zaman, bu birleşmeyi derhal kabul edeceksin.»

Kısaca: «Öyle mi?» dedim. Yüzüne baktım, ahenkli güzel yüz çizgilerinin o sakin sertliği insana garip bir korku veriyor: Alnı mütehakkim fakat açık değil; gözleri parlak, derin, keskin ama hiç bir zaman yumuşamaz. Boyu uzun, hali vekarlı. Kendimi onun karısı farz ettim. Olamaz! Buna imkân yok! Yardımcısı, arkadaşı olabilirdim. Bu sıfatla onunla okyanusları aşar, Doğu güneşi altında, Asya çöllerinde çalışır, cesaretinden, sadakatinden, gayretinden örnek alır, hükmü altına sessizce girerdim. Gönlünden sökülmesi imkânsız olan ihtirası beni tedirgin etmez, buna sadece gülümserdim; ona uyarak Hıristiyanı insandan ayırır, birine karşı derin saygı duyar, ötekini bağışlardım. Şüphesiz, ona yalnız bu sıfatla bağlı bulunmak bana acı gelecek, vücudum sıkı bir boyunduruk altında olacak, ama kalbim, ruhum özgür kalacaktı. Kişiliğim öldürülmemiş olacağından yalnızlık zamanlarımda kendi içime döner, köle olmamış tabiî duygularıma kavuşabilirdim. Ruhumda sırf bana ait, onun hiç bir zaman giremeyeceği köşeler olurdu. Buralarda barınan taze duyguları onun sertliği kurutamaz, ölçülü asker adımları çiğneyemezdi. Ama karısı olsam, daima yanında, baskısı, idaresi altında bulunmak zorunda kalacaktım. Ruhumun ateşini hep kısık tutacak, içten yanmağa mahkûm edecektim; bu kapalı alev içimi sine sine yakıp bitirirken hiç ses çıkarmayacaktım. İşte buna dayanılmazdı. Düşüncelerimin burasına varınca :

«St. John!» dedim.

Buz gibi bir sesle cevap verdi: «Evet?»

«Tekrar ediyorum : seninle arkadaş olarak gitmeği

kabul ediyorum, karın olarak değil. Seninle evlenip senin bir parçan olamam.»

O gene ısrarla :

«Benim bir parçam olacaksın» dedi. «Yoksa bütün iş bozulur. Benim gibi daha otuzuna basmamış bir adam, evli olmadan, on dokuz yaşında bir kızı nasıl Hindistan'a götürebilir? Bazen tenha yerlerde, bazen vahşî kabileler arasında, evli olmadan daima bir arada nasıl yaşayabiliriz?»

Ben kısaca : «Pekâlâ yaşayabiliriz» dedim. «Gerçekten kız kardeşin, ya bir erkek, ya da senin gibi bir rahipmişim gibi.»

«Kız kardeşim olmadığın biliniyor; seni öyle tanıtamam, yoksa ikimiz de töhmet altında kalırız. İkincisine gelince, senin kafana erkek kafası gibi işliyor ama kadın kalbi var sende. O da olmaz.»

Biraz yukarıdan alarak :

«Gayet iyi olur» dedim. «Bende kadın kalbi var ama senin için değil. Sana karşı sadece bir arkadaş, bir kardeş sevgisi, yakınlığı, sadakati var bende. Bir aceminin ustasına karşı beslediği saygı ve bağlılığı duyuyorum sana karşı. Başka hiç bir şey yok, korkma.»

Kendi kendine söyler gibi: «Benim istediğim de bu» dedi. «Tam istediğim. Yolda engeller var, onlar yıkılmalı. Jane, benimle evlendiğine pişman olmazsın. Emin ol. Biz evlenmeliyiz. Tekrar ediyorum. Başka çare yok. Evlendikten sonra da, birleşmemizi senin gözünde bile haklı gösterecek kadar aramızda sevgi uyanacağı şüphesizdir.»

«Senin sevgi hakkındaki fikrin gülünç» demekten kendimi alamadım.

Ayağa kalktım, karşısında, sırtımı kayaya dayamış duruyordum.

«Teklif ettiğin sahte sevgiyi gülünç buluyorum. Evet, St. John, sen de böyle bir teklifte bulunduğun için gülünç oluyorsun.» dedim.

Biçimli dudaklarını sıkarak bana dik dik baktı. Öfkelenmiş mi, şaşırmış mı, kolay anlaşılmıyordu. Kendine son derece hâkimdi.

«Senden böyle bir söz beklemezdim» dedi. «Gülünç olacak bir şey yapmadığımı ve söylemediğimi sanıyorum.»

Yumuşak sesi bana dokundu. Vekarlı, sakin hali içimde ona karşı saygı uyandırdı.

«Bu sözlerimi bağışla, St. John» dedim. Ama böyle düşünmeden konuşmama sen sebep oldun. Tabiatlarımızın anlaşamadığı bir konu açtın. Böyle bir konu üzerinde tartışmamız doğru değil. Sevginin lafı bile aramızda anlaşmazlık yaratıyor. Ya gerçeğiyle karşı karşıya gelirsek ne yaparız, ne duyarız? Kardeşim, vazgeç şu evlenme işinden, unut bunu!»

«Hayır!» dedi, «Çoktan beri kurduğum bir tasarıdır bu, beni büyük gayeme ulaştıracak tek çaredir! Ama şimdilik daha fazla ısrar etmeyeceğim. Yarın Cambridge'e gidiyorum. Orada vedalaşmak istediğim birçok arkadaşım var. İki hafta kalacağım. O zamana kadar düşün. Şunu da unutma ki reddersen, beni değil, Tanrı'yı reddetmiş olursun. Tanrı sana, benim aracımla asil bir meslek açıyor. Bu mesleğe ancak karım olarak girebilirsin. Karım olmağı reddedersen kendini ebediyen kuru rahatlık, boş karanlıklar sınırları içine kapatmış olursun. Bu durumda imanı inkâr edenler arasında sayılmaktan, kâfirden beter olmaktan kork.»

Sözlerini bitirmişti. Bana arkasını döndü, tekrar nehre baktı, dağlara baktı.

Şimdi bütün duygularını kalbine kapatmıştı, ben artık bunları dinlemeğe lâyık değildim. Yanında yürüyerek eve doğru giderken duygularını anlıyordum. Sert, despot bir insanın uysallık beklediği yerde direnişle karşılanması üzerine uğradığı hayal kırıklığı; soğukkanlı, sarsılmaz

bir muhakemenin başkasında, paylaşamadığı hisler ve görüşler bulmasının verdiği hoşnutsuzluk.

Sözün kısası, bir erkek olarak beni itaata zorlamak istiyordu, ancak gerçek bir Hıristiyan olduğu içindir ki benim aksiliğime bu kadar sabırla tahammül ediyor, düşünüp pişman olmam için bana böyle uzun bir zaman bırakıyordu.

O gece, kız kardeşlerini öptükten sonra bana elini vermeği bile unutmağı uygun buldu, hiç konuşmadan çekildi. Aşkla sevmediğim halde ona karşı bir arkadaş yakınlığı duyuyordum; bu davranışı çok gücüme gitti. O kadar ki, gözlerim yaşardı.

Diana: «Siz kırda gezerken kavga etmişsiniz galiba» dedi. «Haydi, arkasından git, o koridorda durakladı, seni bekliyor, barışacak.»

Ben bu gibi durumlarda kibirlilik etmem, gururlu olmaktansa mutlu olmağı daima tercih ederim. Arkasından koştum. Merdiven başında duruyordu.

«İyi geceler St. John» dedim.

Sükûnetle cevap verdi :

«İyi geceler Jane.»

«Öyleyse elini ver.»

Parmaklarımı nasıl soğuk, gevşek bir şekilde tuttu! O gün aramızda geçenler çok canını sıkmıştı. Yakınlık göstermem faydasız olacak, göz yaşlarım onu yumuşatamayacaktı. Barışmaya niyeti yoktu. Bu sırada cesaret verici bir gülümseme, tatlı bir söz beklenemezdi ondan. Ama gene de, bir Hıristiyan olarak sabır, sükûnet gösteriyordu.

«Beni bağışladın mı?» diye sormam üzerine, kin beslemek âdeti olmadığını, zaten gücenmediğine göre, bağışlayacak bir şey bulmadığını söyledi.

Bu karşılıktan sonra yanımdan ayrıldı. Beni yere vursaydı daha iyi olurdu.

BÖLÜM 35

St. John ertesi günü Cambridge'e gideceğini söylediği halde gitmedi, yolculuğunu bir hafta erteledi. O süre boyunca, iyi kalpli olmakla beraber sert huylu, vicdanlı fakat amansız bir insanın, kendisini gücendirmiş olana nasıl bir ceza verilebileceğini hissettirdi. Düşmanca hiç bir tavır takınmadan, azarlar gibi tek bir söz söylemeden artık gözünden düştüğümü bana her an belli etmesini bildi.

St. Joh'un Hıristiyanlığa yakışmayacak bir kin beslediği sanılmasın. Elinden gelse bile saçımın bir teline dokunmak istemezdi. Hem yaradılış, hem de prensip bakımından, öç almak gibi bir şeye tenezzül edecek insan de-

ğildi. Kendisini, sevgisini gülünç bulduğumu söylediğim için beni bağışlamıştı ama kullandığım kelimeleri unutmamıştı. Ömrümüz oldukça da unutmayacaktı. Başını bana doğru çevirdiği zaman o kelimelerin ikimizin arasında havada yazılı olduğunu yüzündeki ifadeden anlıyordum.

Benimle konuşmaktan kaçınmıyordu, hatta her sabah beni yazı masasına çağırıyordu. Görünüşte bana karşı davranışında bir değişiklik olmadığı halde, eskiden tavırlarına, sözlerine ağır başlı bir tatlılık veren ilgi ve hoşnutluk ifadesi yoktu artık. Korkarım ki ruhunun fesat yönü, Hıristiyanlık tarafının paylaşmadığı bir zevkle bu tatlılığı elinden geldiği kadar ustalıkla yok ediyordu. Bana karşı artık etten kemikten bir insan değil, mermer bir heykel olmuştu. Gözleri soğuk, parlak birer mavi taş, dili bir konuşma, aleti, o kadar!

Bütün bunlar bana işkence oluyordu, özenli, sürekli bir işkence. İçimde bir infial ateşi sine sine yanıyor, üzüntüden harap oluyorum, eziliyorum. Derin, berrak sular kadar temiz bu iyi insanın karısı olsam, o, damarlarımdan bir damla kan çekmeden, kendi billur gibi vicdanına en hafif bir cinayet lekesi bulaştırmadan beni kısa zamanda öldüreceğini anlıyordum. Bunu özellikle onu yatıştırmağa çalıştığım vakit hissettim. Üzüntüme karşı onda bir üzüntü görünmedi. Yabancılaşmış olmaktan acı duymuyor, barışmağa istek göstermiyordu; kaç kere göz yaşlarım beraber okuduğumuz sayfaya dökülmüştü, ama o hiç etkilenmemişti; sanki kalbi taş ya da çeliktendi. Oysa kız kardeşlerine karşı her zamankinden daha müşfik davranıyordu. Bana gösterdiği soğukluk ne derece gözden düştüğümü belli etmeğe yetmiyormuş gibi böyle tezatlara da baş vuruyordu. Bunu zalimliğinden değil, prensip olarak yaptığına emindim.

Evden ayrılışından bir gün önce, akşam vakti bahçede gezindiğini gördüm. Ona bakarken, bana karşı şim-

di buz gibi soğuk duran bu adamın geçmişte hayatımı kurtarmış olduğunu hatırladım. Hem de yakın akrabamdı. Dostluğunu tekrar kazanmak için son bir çaba yapmak geldi içimden. Dışarı çıktım. Parmaklığa dayanmış duruyordu. Ona yaklaştım, hemen konuya geçtim :

«St. John,» dedim, «hâlâ dargınsın diye çok üzülüyorum. Dost olalım!»

O, ayın doğuşunu seyrediyordu; soğukkanlılıkla :

«Dostuz ya» dedi.

«Hayır St. John, eskisi gibi dost değiliz, biliyorsun.»

«Değil miyiz? Yazık. Ben senin fenalığını değil, yalnız iyiliğini isterim.»

«Sana inanıyorum, St. John. Senin kimsenin fenalığını istemeyeceğine eminim. Yalnız, senin akraban olduğumdan, yabancılara karşı gösterdiğin genel insan severliğin başka türlüsünü isterdim.»

«Tabiî,» dedi, «isteğin makuldür. Zaten ben seni yabancı tutmuyorum ki.»

Soğuk, sakin bir sesle söylediği bu sözler beni şaşırttı, mahçup etti. Gururumun, öfkemin sesini dinleseydim derhal yanından ayrılırdım. Ama içimde bunlardan daha kuvvetli bir his vardı: St. John'un kabiliyetlerine, ilkelerine karşı derin bir hayranlık duyuyordum. Onu kaybetmek benim için çok acı olacaktı, dostluğunu yeniden kazanmak ümidinden hemen vazgeçmeyecektim.

«Biz böyle mi ayrılacağız St. John Hindistan'a giderken de beni böyle, iyi bir söz söylemeden mi bırakacaksın?»

Artık aya bakmaktan vazgeçti, bana döndü :

«Hindistan'a giderken seni bırakıyor muyum, Jane? Ne? Sen Hindistan'a gitmeyecek misin?»

«Seninle evlenmezsem gidemeyeceğimi söyledin ya!»

«Benimle evlenmeyecek misin? Kararın gene öyle mi?»

Aziz okuyucu, bu soğukkanlı insanların buz gibi sorularına nasıl bir dehşet kattıklarını benim gibi siz de biliyor musunuz? Onların hiddeti dağdan kopan çığa benzer. Hoşnutsuzlukları buzların çatırdısı gibidir.

«Hayır, St. John, seninle evlenmeyeceğim. Kararım gene öyle.»

Çığ yerinden oynamış, biraz öne doğru kaymış ama henüz aşağı hücum etmemişti.

«Bir daha sorayım: neden hayır diyorsun?»

«Önce, beni sevmediğin içindi. Şimdi, benden nefret ettiğin içindir. Seninle evlensem beni öldürürsün. Beni şimdi öldürüyorsun.»

Dudakları, yanakları kül gibi oldu.

«Seni öldürür müyüm? Seni öldürüyor muyum? Sen söylenmeyecek sözler söylüyorsun, şiddetli, kadın ağzına yakışmayan sözler; bunlar ruh durumunun bozuk olduğunu gösteriyor. Sert bir azar gerektirir, özür kabul etmez bu sözler. Ne var ki insan karşısındakini yetmiş yedi kere bağışlamak zorundadır.»

Şimdi işi büsbütün berbat etmiştim. Önceki suçumun izini hatırından silmek isterken daha beterini işlemiş, onun bıraktığı derin izi de artık silinemeyecek şekilde dağlamıştım.

«İşte asıl şimdi benden nefret edeceksin» dedim. «Seninle barışmağa çalışmak boş. Seni kendime ebediyen düşman ettiğimi görüyorum.»

Bu sözler onu yeniden incitmişti. İşin kötü tarafı sözlerimin gerçeğe dayanmasıydı. Kanı çekilmiş olan dudakları titredi. Öfkesini tahrik etmiştim. Yüreğim parçalanıyordu. Hemen elini yakaladım.

«Söylediklerimi tamamen yanlış anlıyorsun,» dedim. «Ben seni üzmek, incitmek istemiyorum, inan bana.»

Acı acı gülümsedi, kesin bir hareketle elini elimden çekti. Uzunca bir duraklamadan sonra :

«Demek artık sözünden dönüyorsun, Hindistan'a gitmiyorsun, öyle mi?» dedi.

«Giderim,» dedim, «yardımcın olarak.»

Çok uzun bir sessizlik oldu. St. John'un içinde Tabiatla iman arasında ne gibi bir çarpışma oluyordu, bilemem. Yalnız gözlerinde garip ışıklar pırıldıyor, yüzünde acayip gölgeler geçiyordu. Sonunda konuştu :

«Sana önce anlatmıştım: senin yaşında bekâr bir kızın, benim yaşımda bekâr bir erkekle birlikte yolculuğa çıkmak istemesi saçmadır. Bunu sana o şekilde belirtmiştim ki bu fikri aklından çıkaracağını sanmıştım. Konuya döndüğüne senin hesabına esef ederim.»

Sözünü kestim. Herhangi bir sitemle karşılaştığımda hemen cesaret bulurum :

«Makul ol, St. John,» dedim. «Saçmalamağa başlıyorsun. Söylediklerimi ayıplar gibi bir tavır takınıyorsun. Ama gerçekten ayıplamıyorsun. Sen üstün bir zekâya sahipsin, ne demek istediğimi yanlış anlayacak kadar ahmak ya da kibirli olamazsın. Tekrar söylüyorum, istersen yardımcın olurum. Karın asla!»

Gene sapsarı oldu, ama önceki gibi hiddetine mükemmel bir şekilde hakim olabildi, kesin olmakla beraber sakin bir sesle karşılık verdi :

«Karım olmayan bir kadın yardımcı işime gelmez. Demek oluyor ki gidemeyeceksin. Ancak, eğer teklifin samimî ise, ben şehirdeyken, tanıdığım evli bir misyonerle konuştum, karısının yardımcıya ihtiyacı varmış. Senin kendi servetin var. Cemiyetin yardımına ihtiyacın olmaz. Böylece sözünden dönmek ve katılacağını taahhüt ettiğin heyeti terk etmek şerefsizliğinden kurtulmuş olursun.»

Oysa, okuyucumun bildiği gibi ben hiç bir zaman ne resmen bir söz vermiş ne de bir taahhüde girmiş olmadığıma göre St. John'un bu şekilde konuşması çok sert ve haşindi.

«Burada ne şerefsizlik, ne sözden dönme, ne heyeti terk etme diye bir şey var» dedim. «Hindistan'a, özellikle yabancılarla gitmeğe hiç bir zorunluluğum yok. Seninle olsa çok şeyi göze alabilirdim, çünkü sana karşı hayranlık duyuyorum, sana güveniyorum, ama ne zaman ve kiminle gidersem gideyim, o iklimde çok yaşayamayacağıma eminim.»

Dudağını büktü :

«Ha! Canından korkuyorsun» dedi.

«Evet, Allah bana canımı sokağa atayım diye vermedi. Senin dediğini yapmak, bence intihar etmektir. Hem de, İngiltere'den ayrılmadan önce burada kalmakla daha faydalı olup olmayacağımı kesinlikle bilmem lâzım.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Anlatmağa çalışmak boş. Çoktan beri merak ettiğim bir mesele var. Bu merak beni son derece üzüyor. Kuşkularımdan kurtuluncaya kadar bir yere gidemem.»

«Ben senin kalbinin nerede olduğunu biliyorum. Bu aşkın kanunsuz ve günahtır. Sen bunu çoktan ezmiş olmalıydın. Şimdi de sözünü ederken yüzün kızarmalı. Senin düşündüğün Bay Rochester'dir, değil mi?»

Doğruydu. Sükûtla kabul ettim.

«Bay Rochester'i mi arayacaksın?»

«Onun ne olduğunu öğrenmem lâzım.»

«O halde bana kalan, dualarımda seni hatırlamak, senin reddedilmiş bir kişi haline gelmemen için Tanrı'ya yalvarmaktan ibarettir. Ben seni seçkin kullardan sanmıştım. Ama Tanrı insanı başka türlü görür. Tanrı'nın dediği olur.»

Parmaklık kapısını açtı, dışarı çıktı, vadiye doğru yürüdü, gözden kayboldu.

Salona girince Diana'yı pencerenin önünde buldum. Diana benden çok boyluydu, elini omzuma koydu, eğildi, yüzüme baktı.

«Jane,» dedi. «Şimdi hep heyecanlısın, rengin solgun. Bir derdin var senin. St. John'la konuştuğunuz nedir? Yarım saat sizi pencereden seyrettim. Böyle casusluk yaptığımı bağışla, ama aklıma bir şeyler geliyor. St. John tuhaftır...»

Diana durakladı. Ben ses çıkarmadım. Sonra devam etti :

«St. John çoktandır senin hakkında bir şeyler tasarlıyor, bundan eminim. Sana karşı kimseye göstermediği dikkati, ilgiyi gösteriyor. Maksadı nedir? Keşke seni sevse... Seviyor mu, Jane?»

Serin elini tuttum, yanan alnıma koydum.

«Hayır, Diana, zerre kadar sevmiyor» dedim.

«Öyleyse neden gözü hep sende, seninle hep baş başa kalmak istiyor, daima seni yanında tutuyor? Mary ile ben, St. John'un seninle evlenmek istediği sonucuna vardık.»

«İstiyor; evlenme teklif etti bana.»

Diana ellerini çırptı.

«Tam bizim ümit ettiğimiz, düşündüğümüz buydu! Onunla evlenirsin değil mi Jane? O da İngiltere'de kalır.»

«Hiç öyle değil, Diana! Onun evlenme teklifindeki tek maksat Hindistan'daki çalışmalarında kendisine yardım edecek birini bulmaktır.»

«Ne! Seni Hindistan'a mı götürmek istiyor?»

«Evet.»

Diana: «Çılgınlık!» dedi. «Sen üç ay yaşayamazsın orada, eminim. Gidemezsin. Kabul etmedin; değil mi Jane?»

«Evlenmeği kabul etmedim...»

«Buna kızdı tabii?»

«Çok kızdı! Korkarım beni hiç affetmeyecektir. Oysa ben bir kardeş gibi onunla beraber gitmeyi teklif ettim.»

«Delilik etmişsin Jane. Üzerine aldığın görevi düşün: Durmadan çalışıp yorulmak. Orada güçlü kuvvetli insanlar bile yorgunluktan ölüyorlar. Halbuki sen zayıfsın. St. John'u bilirsin, yapamayacağın işler yükleyecektir sana. Günün en sıcak saatlerinde bile dinlenmene izin vermez. Ne yazık ki onun her istediğini yapmağa kendini zorladığına dikkat ettim. Şaşıyorum, evlenmeği reddetmek cesaretini nasıl buldun? Demek ki onu sevmiyorsun, öyle mi Jane?»

«Koca olarak hayır.»

«Ama yakışıklı çocuktur.»

«Ben de bu kadar çirkinim, değilmi Diana? Birbirimize hiç uymayız.»

«Çirkin mi? Sen mi? Hiç de değl. O kadar güzel, o kadar iyisin ki Kalküta'da cayır cayır yanman günah olur.

Diana, ağabeyiyle gitmekten vazgeçirmeğe çalışıyordu beni.

«Zaten öyle olacak» dedim. «Daha demin yardımcı olarak ona hizmet etmeyi teklif edince beni ayıpladı. Evli olmadan beraber gitmek teklifimi uygunsuz buldu. Oysa ben önce ona kardeş gözüyle bakmıştım ve öyle olacağını ummuştum.»

«Neden seni sevmediğini söylüyorsun, Jane?»

«Bu konuda neler söylediğini işitsen! Kendisi için değil, bir misyoner olarak evlenmek istediğini tekrar tekrar anlattı. Benim aşk için değil, çalışmak için yaratılmış olduğumu söylüyor. Bu doğrudur şüphesiz. Ama eğer aşk için yaratılmamışsam, o halde evlenmek için de yaratılmış değilim. Bana bir çalışma aleti gözüyle bakan bir adama hayat boyunca bağlanmak tuhaf olmaz mı, Diana?»

«Dayanılmaz böyle bir şeye! Tabiata karşıdır, düşünülemez bile!»

«Sonra, ona karşı bir kardeş sevgisi var bende; ama

karısı olmak zorunda kalsam, içimde kaçınılmaz, azap dolu, acayip bir aşkın uyanması ihtimalini tasavvur ediyorum. Çünkü o çok yüksek bir insandır, halinde, davranışlarında, konuşmasında öyle bir asalet, bir ihtişam var ki! Böyle bir durumda ben perişan olurum; o benim sevgimi istemiyor. Ona karşı böyle bir duygu göstersem bunun lüzumsuz olduğunu, bana yakışmadığını söyler, eminim.»

Diana: «Oysa St. John iyi bir insandır,» dedi.

«İyi insan, büyük insan, ama kendi yüksek gayelerinin peşinde koşarken küçük kişilerin duygularını, haklarını, insafsızca unutuyor. Bu sebeple, önemsiz kişilerin onun yolundan çekilmeleri daha iyi olur, yoksa ilerlerken onları çiğner... İşte geliyor, ben gideyim, Diana.»

St. John'un bahçeye girdiğini görünce yukarı kaçtım.

Akşam yemeğinde onunla yüz yüze gelmek zorunda kaldım. Sofrada her zamanki gibi kendine hâkimdi. Benimle az konuşacağını tahmin etmiştim. Evlenme fikrinden vazgeçmiş olacağına emindim. Her iki noktada yanılmış olduğumu sonra gördüm. Son zamanlarda âdet edinmiş olduğu gibi gayet nazik bir tavırla bana hitap etti. Şüphesiz, bana karşı olan öfkesinin yatışmasını Tanrı'dan dilemiş, beni bir kere daha bağışladığına inanmıştı.

Akşam duasından önce okumak üzere İncil'den «Vahiy Yirmibeşinci Babı» seçmişti. Onun İncil okumasını dinlemek daima büyük bir zevkti. Güzel sesi, Tanrı'nın kelâmını okurken daha da tatlı, daha da derin, tavrındaki asalet daha da etkili olurdu. Hele bu gece ağır, vakarlı sesi, heyecan verici tavrı ayrı bir mana taşıyordu. Mayıs ayının parlak ay ışığı perdesiz pencereden içeriye vurmuştu, mumlar yanmasa bile odayı aydınlatmağa yeterli olacak gibiydi. St. John kardeşlerinin arasında oturmuş, kocaman eski İncil'in üzerine eğilmiş, yeni cennetin, yeni dünyanın tarifini okuyor, nasıl Tanrı'nın insanlar arasın-

da yaşamağa geleceğini, nasıl onların göz yaşlarını sileceğini, artık ölüm, keder, ağlama, acı kalmayacağını, eski şeylerin geçmiş olacağını anlatıyordu.

Ondan sonraki sözler içime garip bir ürperti verdi, çünkü okuyanın sesinde hafif, tarif edilmez bir değişiklik sezmiştim. Gözlerini de bana çevirir gibi olmuştu.

«Galip olan, cümle şeylere varis olacak ve ben onun Allah'ı olacağım, o dahi benim oğlum olacaktır. Lâkin korkak ve imansız olanların hissesi ateş ve kükürtle yanan gölün içinde olacaktır. İkinci ölüm budur.»

Artık bundan sonra St. John'un benim için nasıl bir akibetten korktuğunu anlamıştım. O bölümün şahane son kısmını okurken sesine heyecanlı bir özlemle karışık sakin, hafif bir zafer ifadesi geldi. Adının daha şimdiden Hazreti İsa'nın Hayat Kitabında yazılı olduğuna inanıyor, dünya krallarının şan ve şereflerini getirecekleri ülkeye kabul edileceği saati bekliyordu. Bu ülkenin güneş ve ay ışığına ihtiyacı yoktur, çünkü Tanrı'nın şanı onu aydınlatıyor. Işığı da Hazreti İsa'dır.

Bu bölümden sonra gelen duada St. John'un bütün gücü toplanmış, sert gayreti uyanmıştı. Heyecan içindeydi. Tanrı'ya yalvarıyordu, sesini duyurmaya kararlıydı. Zayıf yürekliler için kuvvet, sürüden ayrılanlar için rehberlik diliyordu. Dünya ve ten zevklerine kapılarak dar yoldan çıkanların, son saatte bile olsa geri dönmeleri için dua ediyordu, cehennem ateşinden bir can kurtarılmasını istiyor, yakarıyor, niyaz ediyordu.

İçtenlik daima etkileyicidir. Duayı dinlerken önce St. John'un içtenliğine şaştım; devam ettikçe bu hissinin artması beni duygulandırdı, sonunda içime huşu geldi. O, ülküsünün büyüklüğüne öylesine inanıyordu ki dinleyenler de ister istemez aynı duyguya kapılıyorlardı.

Dua bittikten sonra vedalaştık. St. John sabah erkenden gidecekti. Diana ile Mary onu öptüler, galiba fısıldadığı bir söz üzerine odadan çıktılar. Ben elimi uzattım, iyi yolculuklar diledim.

«Teşekkür ederim, Jane. Dediğim gibi Cambridge'den iki hafta sonra döneceğim. Düşünmek için bu kadar zamanın kalıyor. İnsanî gurur duygusuna göre hareket etseydim evlenme lafını artık ağzıma alamazdım. Ama ben görevime bakıyorum, her şeyden önce başlıca maksadımı, yani Tanrı'ya hizmeti göz önünde tutuyorum. Önderim uzun müddet acı çekmiş, ben de acı çekeceğim. Ben öfkeme kapılarak seni cehennem azabına terk edemem!»

Son kelimeleri söylerken elini başıma koydu, içtenlikle, yumuşak bir sesle konuştu. Şüphesiz, sevgilisine bakan bir aşık gibi görünmüyordu; daha ziyade, sürüden ayrılan kuzusunu çağıran çobanı, sorumlu bulunduğu ruhu koruyan meleği andırıyordu. Bütün kabiliyet sahibi insanlar, hamiyetli, ihtiraslı, despot, ne olursa olsunlar, samimî olmaları şartıyle, ikna ettikleri, hükmettikleri sırada yükselirler, ulvîleşirler. Ben de o anda St. John'a karşı içimde sonsuz bir saygı duydum. Öyle bir saygı ki, bu kadar uzun zamandan beri kaçındığım noktaya doğru hızla itiliyordum. İçimden ona karşı savaşmayı bırakmak geldi. Kendimi onun iradesinin seline koyvermek, varlığının denizine dalmak, orada kendi benliğimi kaybetmek isteğini duydum. Bir zamanlar nasıl başka birisinin başka türlü etkisi altında kalmışsam, şimdi de St. John'un etkisi altındaydım. İki defasında da aptallık ettm. İlk defasındaki teklifleri kabul etmek prensip hatası olacaktı; bu sefer ise, muhakeme hatası olurdu. Şu anda, aradan geçen zamanın verdiği sükûnetle, böyle düşünüyorum. Oysa, o zaman çılgınlığımın farkında değildim.

Amirimin eli başımda, hareketsiz duruyordum. Ret cevaplarım unutulmuş, korkularım yatıştırılmış, çırpın-

malarım kesilmişti. İmkânsız olan şey — yani St. John'la evlenmem — hızla imkân sınırları içine giriyordu. Bir anda her şey değişmişti. Din çağırıyor, melekler el ediyor, Tanrı emrediyor, ölüm kapıları ebediyete açılıyordu. Orada huzur ve mutluluk bulmak için burada bir saniyede her şey feda edilebilir. Şu karanlık oda hayallerle dolmuştu. Misyoner :

«Şimdi kararını verebilir misin?» diye sordu.

Sesi yumuşaktı. Aynı yumuşaklıkla beni kendine doğru çekti. Ah! O yumuşaklık, şiddetten ne kadar kuvvetli! St. John'un hiddetine karşı durabiliyordum. Yumuşaklığına dayanamıyor, bir saz gibi eğiliyordum. Halbuki şimdi boyun eğsem bile, önceki isyanıma günün birinde pişman edileceğimi biliyordum. Bir saatlik dua onun tabiatını değiştiremezdi, onu sadece yükseltmişti.

«Eğer seninle evlenmenin Allah'ın emri olduğu kanısına varsam hemen karar verirdim» dedim. «Sonra ne olursa olsun.»

St. John: «Dualarım kabul edildi!» diyerek bana sahip çıkar gibi elini başıma daha kuvvetle bastırdı, kolunu bana hemen hemen seviyormuş gibi sardı (hemen hemen diyorum, çünkü sevilmek ne demek olduğunu bildiğimden aradaki farkı anlıyordum. Ama ben de onun gibi aşkı söz konusu etmiyor, sırf görevi düşünüyordum.) İçimde hâlâ dolaşan şüphelerle savaşıyordum. Doğru hareket etmeyi bütün kalbimle istiyordum, başka bir dileğim yoktu. «Bana bir yol göster Allahım!» diye dua ediyordum. Ömrümde bu kadar heyecan duymamıştım. Bundan sonra olanların heyecan etkisiyle meydana gelip gelmediğine okuyucum karar verir :

Evin içinde çıt yoktu. St. John'la benden başka herkes uykuya çekilmişti her halde. Tek yanan mum artık sönmek üzereydi. Kalbim hızla çarpıyordu, vuruşunu duyuyordum. Birdenbire durdu, ifade edilmez bir hisle sar-

sıldı. Bu bir elektrik çarpması gibi değil, ama onun kadar keskin, acayip, irkilticiydi. Bütün duygularımı uyandırdı. Sanki şimdiye kadar uykudaymışım da birdenbire canlanıvermşim gibi oldum, gözlerim, kulaklarım tetikteydi, vücudum tirtir titriyordu.

St. John sordu: «Ne duydun? Ne görüyorsun?»

Bir şey görmüyordum. Yalnız bir yerden bir sesin : «Jane! Jane! Jane!» diye bağırdığını duydum, o kadar.

Soluk soluğa: «Allahım! Nedir?» dedim. Nerede deseydim daha yerinde olacaktı çünkü ses odanın içinde, evde, bahçede değildi. Havadan, yer altından, başımın üstünden de gelmiyordu. İşitmiştim bu sesi... Ama nerede, nereden? Anlaşılması imkânsız! Bir insan sesiydi. Bildiğim, sevdiğim, çok iyi hatırladığım bir ses: Edward Fairfax Rochester'in sesi. Acı, keder içinde, yalvaran bir ses, çılgınca çağırıyordu beni.

Haykırdım : «Geliyorum! Bekle beni! Ah! Geliyorum!»

Kapıya koştum, koridora baktım, karanlıktı. Bahçeye koştum, boştu.

«Neredesin?» diye bağırdım.

Marsh Glen'in ötesindeki tepelerden hafif bir yankı geldi :

«Neredesin?»

Dinledim. Çamların arasından rüzgârın fısıltısı duyuluyordu. Kırların ıssızlığı, gecenin sessizliği. Başka bir şey yok. Parmaklıktaki porsuk ağacının yanında gözüme görünen kara hayalete : «Çekil karşımdan boş inanç!» dedim. «Bu senin aldatman, senin büyün değil. Bu bir Tabiat olayıdır. Tabiat uyandı, mucize yaratmadı ama elinden geleni yaptı.»

Peşimden gelmiş olan ve beni tutmak isteyen St.

John'un elinden kurtuldum. Üstünlük sırası bendeydi şimdi. Bütün gücüme, irademe sahiptim. Soru sormamasını, bir şey söylememesini, beni bırakmasını rica ettim, yalnız kalmak istediğimi bildirdim. Derhal sözümü dinledi. İnsan emretmek gücüne sahip olunca istediğini yaptırır. Odama çıktım, kapımı kilitledim, diz çöktüm, kendime göre dua ettim. St. John'un dua şeklinden farklıydı benimki, ama etkiliydi. Azim bir Varlığa yaklaştığımı hissettim. Ruhum minnet içinde onun ayaklarına kapandı. Şükran duasından sonra bir karara vardım. Korkusuz, aydınlanmış olarak yatağıma yattım. Artık gün ışığından başka bir beklediğim yoktu.

BÖLÜM 36

Sabah oldu, şafakla beraber kalktım. Bir iki saat odamda eşyalarımı, çekmelerimi, dolabımı düzeltmekle meşgul oldum. Kısa bir yolculuğa hazırlanıyordum. Bu ara, St. John'un odasından çıktığını duydum, kapımın önünde durdu. Kapıyı vuracak diye korktum, vurulmadı, altından bir kâğıt sokuldu. Aldım, okudum :

«Dün gece yanımdan çok ani olarak ayrıldın. Biraz daha kalsaydın elini Hıristiyanlık haçına, meleğin tacına koyacaktın. İki hafta sonra dönüşümde kesin kararını öğreneceğimi umarım. O zamana kadar Şeytana uyuşmak

için tetikte ol, dua et. Ruhunun razı olduğuna inanıyorum, ama cisminin zayıf olduğunu görüyorum. Senin için her saat dua edeceğim.» St. John

İçimden karşılık verdim : «Ruhum doğru olan şeyi yapmağa razı. Cismimin de, Tanrı'nın emrini kesinlikle öğrendikten sonra yerine getirecek kadar kuvvetli olduğunu sanırım. Her neyse, bu şüphe bulutundan bir çıkış yolu arayacak, bulacak ve aydınlığa kavuşacak kadar güç kazanacağımı umuyorum.»

Haziran'ın birinci günüydü, ama hava kapalı, soğuktu, yağmur pencerenin camına hızla çarpıyordu. Ön kapının açıldığını duydum. St. John'un dışarı çıktığını, bahçeden geçtiğini gördüm. Sisli kırlardan geçerek Whitcross'a doğru yürüdü. Oradan posta arabasına binecekti.

İçimden : «Birkaç saat sonra ben de o yoldan geçeceğim kardeşim» dedim. Ben de Whitcross'dan arabaya bineceğim. İngiltere'den temelli ayrılmadan önce aramam gereken biri var.»

Kahvaltı vaktine daha iki saat vardı. Odamda sessizce dolaşarak tasarılarıma böyle bir yön veren olayı düşünüyordum. İçime girmiş olan o duyguyu hatırladım. Tarif edilmez bu his, bütün acayipliği ile aklımda, işittiğim ses hâlâ kulağımdaydı. Tekrar tekrar nereden geldiğini düşünüyor, bir türlü anlayamıyordum. Bu ses sanki dış dünyadan değil, içimden gelmişti. Acaba bir sinir etkisi, bir hayal mahsulü müydü? Sanmıyordum, öyle olduğuna inanamıyordum. Daha ziyade bir ilham gibiydi bu. O harikûlâde duygu sarsıntısı, Havari Paul ile arkadaşı Silas'ın hapsedildikleri zindanın temelini yerinden oynatan deprem gibiydi. Sarsıntı, duygularımın kapalı bulunduğu zindanı yıkmış, bağlarını çözmüştü. Bütün benliğim uykudan uyanmış, ürpererek, şaşkınlık içinde dinliyordu. O zaman kulağıma, titreyen kalbime üç kere bir ses geldi.

Ruhum, vücudun etkisinden kurtulduğuna seviniyor, coşuyordu.

Düşündükten sonra içimden :

«Dün gece beni çağıran sesin sahibi hakkında birkaç güne kadar bilgi alacağım» dedim. «Mektuplarımdan sonuç çıkmadı. Kendim gelip araştırma yapacağım.»

Kahvaltıda Diana ile Mary'ye yola çıkacağımı, en az dört gün kalacağımı söyledim.

«Yalnız mı gidiyorsun, Jane?» diye sordular.

«Evet. Uzun zamandır merak ettiğim bir dosttan haber almak istiyorum.»

Kendilerinden başka dostum olmadığını onlara çok defa söylemiştim. Bunu bana hatırlatabilirlerdi, akıllarından geçirdiklerine eminim. Yalnız yaradılışları o derece nazik, kibardı ki, ses çıkarmadılar. Diana sadece :

«Yola çıkabilecek durumda olduğuna emin misin Jane?» diye sordu. «Çok solgun görünüyorsun.»

«Bir şeyim yok, yalnız içimdeki merak beni rahatsız ediyor, ondan da çok geçmeden kurtulurum inşallah» dedim.

Hazırlıklarımı tamamlamak kolay oldu. Soru soran, şüphe eden kimse yoktu. Niyetimin ne olduğunu şimdiden açıklayamayacağımı söyleyince, Diana ile Mary her zamanki nezaket ve olgunluklarıyle sükûtumu hoş gördüler. Tabiîdir ki aynı şartlar altında ben de onlara karşı aynı şekilde davranırdım. Öğleden sonra saat üçte Moor House'dan ayrıldım. Dördü birkaç dakika geçe Whitcross işaret levhasının dibinde posta arabasını bekliyordum. Uzaktaki Thornfield'e gidecektim. O tenha yolların, ıssız tepelerin sessizliğinde, arabanın yaklaştığını çok uzaklardan duydum. Bir yıl önce tam burada o arabadan inmiştim. Bir yaz akşamıydı. Ne kadar yalnız, ümitsiz, gayesizdim! Araba, işaretim üzerine durdu. Bindim. Ama şimdi, o zamanki gibi bütün servetim yol parasından iba-

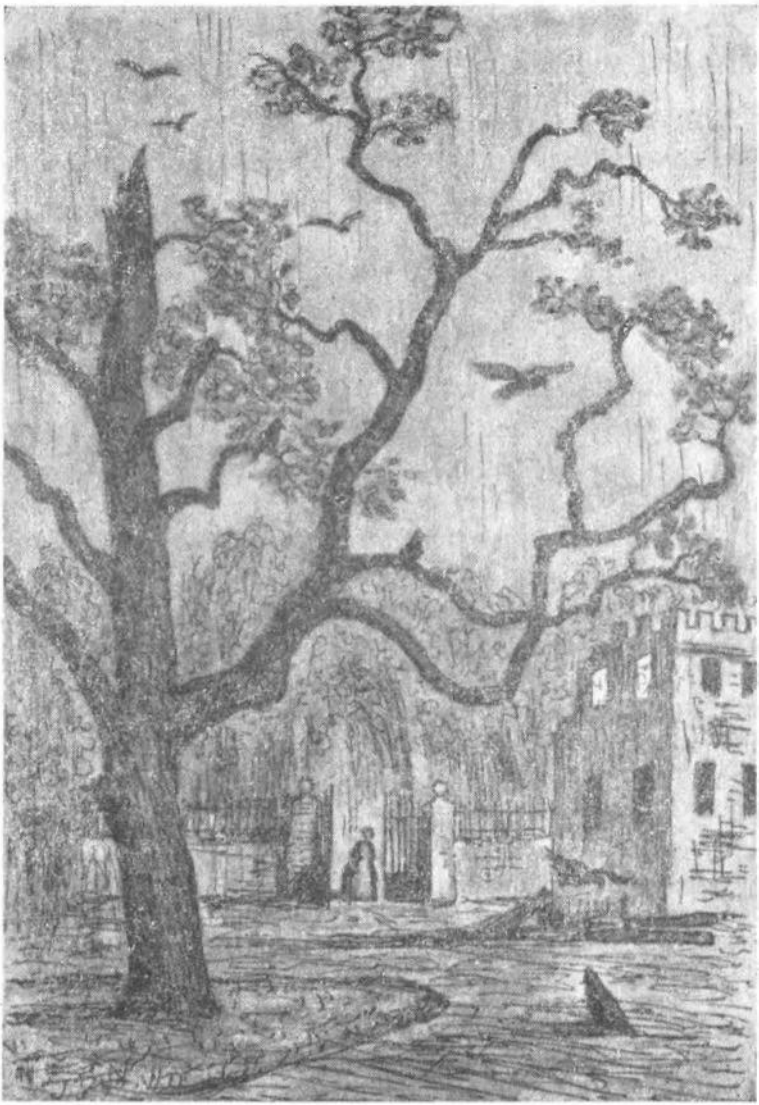

ret değildi. Thornfield yolunu tutunca, kendimi yuvasına uçan haberci güvercine benzettim.

Otuz altı saatlik bir yoldu. Whitcross'dan salı günü öğleden sonra ayrılmıştım, perşembe sabahı erkenden arabacı atları sulamak için yol kenarındaki bir hanın önünde durdu. Etraftaki yeşil çitler, geniş tarlalar, alçak tepeler, bana bir zamanlar çok yakından tanıdığım bir yüzün çizgileri gibi geldi. Morton'un sert North-Midland kırlarına kıyasla bu manzara ne hoş, bu yeşillik ne tatlıydı! Evet, bunlar bana yabancı değildi. Artık menzilime yaklaştığımı anlamıştım. Seyise sordum :

«Thornfield konağı buradan ne kadar uzak?»

«Tarlalardan kestirme üç kilometre kadardır, hanımefendi.»

«Yolculuğum bitti» dedim içimden. Arabadan indim. Bavulumu şimdilik seyise teslim ettim. Yol parasını ödedim, arabacıyı da bahşişle memnun ettim. Gidiyordum. Tam o sırada hanın tabelàsına güneş vurunca, yaldızlı harflerle «Rochester Hanı» diye okudum. Yüreğim hop etti. Efendimin topraklarındaydım şu anda! Ama birden gene buz kesildim. İçime bir korku girdi, düşündüm: «Ya efendim memleketten ayrılmışsa! Sonra, burada olsa da, böyle acele koştuğum Thornfiel konağında ondan başka biri daha yok mu? Akıl hastası karısı var! Efendimle artık işim kalmadı ki benim. Onunla konuşmağa, onun karşısına çıkmağa cesaret edemem. Boşuna geldim buralara. Daha ileri gitmemem iyi olur. Handaki insanlardan bilgi isteyeyim. Onlar bana söylerler. Bir anda şüphelerim dağılır. Şu adama sorayım bakalım, Bay Rochester evde midir, diye.»

Düşündüğüm makuldu. Ama gene de öyle yapmağa zorlayamadım kendimi. Beni kalbimden vuracak bir cevap almaktan korktum. Şüpheyi sürdürmek, ümidi sürdürmek demektir. Belki de ümit yıldızının ışığında kona-

ğı bir kere daha görebilecektim. İşte, karşımda tarlaların çiti! Thornfield'den kaçtığım sabah, öç almak için peşimden koşan azgın hiddetin kırbacı altında kör, sağır, şaşkın bir halde geçtiğim tarlalar! Henüz ne tarafa gideceğime karar vermeden kendimi o tarlaların ortasında buldum. Ne hızlı yürüyordum! Bazen de nasıl koşuyordum. Çok iyi tanıdığım o koruluğun manzarasını hemen göreyim diye nasıl telâşlanıyordum! İlk ağaçları, aralarındaki çayırları, tepeleri, ne sevinçle buldum. En sonunda koruluk karşıma çıktı. Kargaların barındıkları ağaçlar kapkara göründü. Sabahın sessizliğini gakgakların gürültüsü bozuyordu. İçime garip bir sevinç doldu. Acele ilerledim, bir tarladan daha geçtim, bir kır yolunda yürüdüm. İşte bahçe duvarları, arka binalar. Konağın kendisi henüz kargalı ağaçların gerisindeydi. «Konağı ilkin önden göreyim» dedim içimden. «Karşıma hemen o şahane manzara çıksın, efendimin penceresini ayrıca göreyim. Belki de şimdi pencereden bakıyordur. O erken kalkar. Belki meyve bahçesinde, ya da evin önünde geziyordur. Ah, bir görsem onu! Ama görsem de yanına koşmak çılgınlığını yapmam tabiî. Yapar mıyım acaba? Bilmem. Emin değilim. Yaparsam ne olur Canım benim! Sonra ne olacak? Onun bakışlarının bana verdiği hayatı bir kere daha tatsam kime bir ziyanı dokunur? Ben sayıklıyorum artık. Kim bilir, belki de o şu anda güneşin Pirene dağları ya da güneyin durgun denizleri üzerinde doğuşunu seyretmektedir.»

Meyve bahçesinin aşağı duvarı boyunca yürümüş, köşeyi dönmüştüm. Orada, tepelerinde birer taş küre bulunan iki taş sütun arasında çayıra açılan bir kapı vardı. Sütunlardan birinin arkasından konağın cephesini rahatça seyredebiliyordum. Usulca başımı uzattım, yatak odası perdelerinin açılmış olup olmadığına baktım. Bu yer-

den mazgallar, pencereler, bütün cephe gözümün önündeydi.

Ben böylece bakarken yüksekte uçuşan kargalar belki de beni seyrediyorlardı. Acaba ne düşünüyorlardı? Önce beni çok dikkatli ve çekingen bulmuşlar, sonra da çok cüretkâr, pervasız olduğum kanısına varmışlardır. Önce bir göz attım. Sonra uzun uzun baktım. Ondan sonra da gizlendiğim yerden çıktım, çayıra koştum. Konağın karşısında birden durdum, uzun, dikkatli bir bakışla seyrettim onu. Kargalar her halde : «Önce yaptığı o çekingenlik numarası neydi? Şimdi de bu aptalca pervasızlık ne?» demişlerdir kendi kendilerine.

Aziz okuyucu, bir misal göstereyim size :

Aşığın biri, sevgilisini yosunlar üzerinde uyurken bulur. Onu uyandırmadan güzel yüzünü görmek ister. Ses çıkarmamağa dikkat ederek usulcacık otların üzerinden geçer. Kımıldadığını sanarak durur. Çekilir. Görünmek istemez. Her taraf sakin. Tekrar yaklaşır, sevgilisinin üzerine eğilir. Yüzünde hafif bir örtü var. Örtüyü kaldırır, biraz daha eğilir. Şimdi gözleri, uykuda olan o gül gibi lâtif, sıcak güzellikle karşılaşacak... İlk bakış ne kadar heyecanlı! Ama durur... İrkilir! Bir dakika önce dokunmağa cesaret edemediği o vücudu birden telâşla kucaklar, yüksek sesle adını çağırır, yere bırakır, çılgın gibi yüzüne bakar. Artık uyandırmaktan korkmaz, onu sarsar, ağlar, bağırır. Sevgilisinin rahatça uykuya dalmış olduğunu sanıyordu. Onu ölü olarak buldu.

Ben de çekingenlikle, sevinçle, şahane bir konağa doğru bakmış, kapkara bir yıkıntı görmüştüm.

Artık sütun arkasına saklanıp oda pencerelerine bakmak, biri var mı, yok mu, diye gözetlemekte mana yoktu. Kapılar açılıyor mu diye dinlemeğe, çakıllı yol üzerinde ayak sesi beklemeğe hacet yoktu! Çimenlik, bahçeler, terkedilmiş, bozulmuştu. Kapı yeri bomboştu. Cephe, rü-

yamda gördüğüm gibi, çok yüksek, incecik bir boş kabuğa benziyordu. Pencerelerde cam yok, konağın ne damı, ne mazgalları, ne bacaları kalmış, hepsi çökmüştü.

Etrafta bir ölüm sessizliği, vahşi bir çöl ıssızlığı vardı. Tevekkeli değil, bu adrese yazdığım mektuplar cevapsız kalmıştı. Sanki mezara mektup göndermiş gibi.

Taşların kararmış olması konağın uğramış olduğu akibeti belli ediyordu. Yanmıştı. Yangın nasıl çıkmıştı? Bu felâketin sebebi neydi? Harçlar, mermerler, tahtalardan başka daha ne gibi ziyanlar olmuştu? Mal gibi can kaybı da var mıydı? Varsa, kimin canı? Korkunç soru! Karşılık verecek kimse yoktu burada. Sessiz bir işaret, bir belirti bile görünmüyordu.

Parçalanmış duvarlar arasında, harap olmuş odalarda dolaşırken felâketin yeni olmadığını anladım. O boş kapı kemerinden içeri kışın karlar yığılmış, yağmurlar pencere yerlerinden içeri akmış. Bahar gelince de yeşillikler çıkmış, taşların, dökülen kirişlerin aralarından otlar fışkırmış. Ah! Bu arada, bu yıkıntıların bedbaht sahibi nerelerde, hangi ülkede, nasıl bir kaderle karşılaşmıştı? Gözlerim istemeyerek parmaklığa yakın kurşunî kilisenin çan kulesine çevrildi. İçimden: acaba o da şimdi Damer de Rochester'in yanında o dar mermer evde mi yatıyor? diye sordum.

Sorularıma karşılık almak gerekiyordu. Bu karşılığı da ancak handa alabilirdim. Oraya döndüm. Kahvaltımı salona hancı kendi eliyle getirdi. Kapıyı kapamasını, oturmasını rica ettim. Ona soracağım bazı şeyler vardı. Ama adam oturduktan sonra nereden başlayacağımı pek bilemedim. Vereceği cevaplardan öyle korkuyordum ki! Oysa, demin gördüğüm felâket manzarası beni en acıklı bir hikâye dinlemeğe bir dereceye kadar hazırlanıştı.

Hancı orta yaşlı, efendiden bir adamdı. Sonunda sormayı başardım.

«Thornfield konağını bilirsiniz tabiî» dedim.

«Evet hanımefendi. Bir zamanlar orada otururdum.»

«Öyle mi?» İçimden : benim zamanımda değil, bu adam bana yabancı diye düşündüm.

«Ben ölen Bay Rochester'in sofracı başısıydım.»

Ölen! Şimdiye kadar kaçınmaya çalıştığım darbe var hızıyle başıma inmişti. Nefesim tutuldu :

«Ölen mi? Demek ölmüş» dedim.

«Demek istediğim şimdiki Bay Edward Rochester'in babasıdır efendim.»

Nefes aldım, kanım gene damarlarımda dolaşmağa başladı. Artık Edward Rochester'in — yani benim Rochesterim'in — sağ olduğunu öğrenmiştim. Şimdiki Bay Edward Rochester... Ne tatlı sözler bunlar. Bunu dymuştum ya, artık sonrası ne olursa olsun, daha sakin olarak dinleyebileceğimi sanıyordum. Mezarda olmadığına göre, dünyanın öbür ucunda olduğunu bile öğrensem dayanabilirdim. Sordum :

«Bay Rochester şimdi Thornfield konağında mı?» Cevabın ne olacağını elbet biliyordum ama sözü onun şimdi bulunduğu yere getirmeğe çalışıyordum.

«Hayır efendim, hayır! Orada kimse yok. Sizin buranın yabancısı olduğunuzu tahmin ediyorum, yoksa geçen son baharda olanları duymuş olurdunuz. Thornfield konağı bugün bir harabe halindedir. Harman zamanı yandı. Büyük bir felâket; bu kadar değerli mal, mülkün yok olması! Eşyadan hemen hiç bir şey kurtarılamadı. Yangın gece yarısında çıkmış. İtfaiye Millcote'dan gelinceye kadar bütün bina alevler içindeydi, korkunç bir manzaraydı bu. Gözümle gördüm.»

«Gecenin yarısında!» diye mırıldandım. Evet, Thornfield'in felâket saati budur zaten.

«Yangının nasıl çıktığı anlaşıldı mı?» diye sordum.

«Tahmin edildi, hanımefendi, tahmin edildi. Hatta şüphe götürmez bir şekilde anlaşıldı diyebilirim.»

Sandalyesini masaya biraz daha yaklaştırarak sesini alçalttı :

«Belki bilmezsiniz» dedi, «Konakta kapalı tutulan bir kadın vardı, bir deli.»

«Öyle bir şey duymuştum.»

«Çok gizli tutarlardı. O kadar ki birçok kimseler yıllarca konakta böyle bir kemsenin bulunduğunu kesinlikle bilmezlerdi. Onu kimse görmemişti. Sadece söylentilerden duymuşlardı. Kimmiş, kimin nesiymiş, tahmin etmek zordu. Bay Edward onu dışarıdan getirmiş dediler. Bazıları da eskiden sevgilisi olduğunu söylüyorlardı. Ama bir yıl önce garip bir şey oldu, çok garip bir şey.»

Şimdi kendi hikâyemi dinleyeceğim diye korkmaya başladım. Hançıyı sadede getirmeğe çalıştım.

«O kadın ne oldu?» dedim.

«Kadın Bay Rochester'in karısıymış meğer! Bu da çok garip bir şekilde ortaya çıktı. Konağa genç bir hanım mürebbiye olarak gelmiş. Bay Rochester onu...»

«Ama Yangın...» dedim.

«Söyleceğim, hanımefendi. Bay Rochester onu sevmiş. Hizmetçiler hiç böyle bir aşk görmediklerini söylüyorlardı. Kızın peşini bırakmıyormuş, hizmetçiler onu gözetliyorlarmış, bilirsiniz hanımefendi, hizmetçiler öyledir. Bay Rochester kızı her şeyden üstün tutuyormuş. Oysa, o kadar ahım şahım bir şey değilmiş. Ufak tefek, çocuk gibi bir şeymiş. Hizmetçi Leah bana anlattı. Leah onu pek severmiş. Bay Rochester kırk yaşlarında, mürebbiye ise daha yirmisinde yokmuş. O yaşta bir erkek genç bir kıza aşık olursa büyülenmişe döner. Her neyse, kızla evlenmek istemiş.»

«Hikâyenin bu kısmını başka vakit anlatırsınız» de-

dim. «Ben şimdi yangın meselesini öğrenmek istiyorum. Bu işte delinin ilgisi olduğundan şüphe edilmiş mi?»

«Tam bildiniz hanımefendi! Yangını onun çıkardığı kesin olarak anlaşıldı. Onun bir bakıcısı vardı, Bayan Poole, işini bilen, güvenilir bir kadındı. Ama bir kusuru varmış, hastabakıcılarında çok rastlanan bir kusur. Daima yanında bir şişe cin bulundurur, ara sıra da biraz fazla kaçırırmış. Bunu hoş görmek lâzım, çünkü kolay değilmiş hayatı. Gene de tehlikeli bir şey bu. İçtikten sonra Bayan Poole uykuya dalarmış, deli hanım da cadı gi. kurnaz olduğundan kadının anahtarlarını cebinden alır, odadan çıkarmış. Ondan sonra evin içinde dolaşır, aklına gelen muzipliği yaparmış. Bir defasında kocasını yatağında yakıyormuş az daha. Ama ben onu bilmiyorum.

«Yangın gecesi, yatak odasına bitişik odanın perdelerini tutuşturmuş, sonra aşağı kata inmiş, mürebbiyenin eskiden yattığı odaya girmiş, sanki durumu biliyor da ona karşı kin besliyormuş gibi yatağı yakmış, ama çok şükür kimse yatmıyormuş orada. Mürebbiye iki ay önce kaçmış. Bay Rochester dünyada en değerli şeymiş gibi onu arattı ama hiç bir haberini alamadı. Deliye döndü. Zaten halim selim bir adam sayılmazdı ya, kızı elinden kaçırdıktan sonra tehlikeli bir hal aldı. Yalnızlık istiyordu. Kâhya Bayan Fairfax'ı uzaktaki dostlarının yanına gönderdi. Ama neme lâzım, çok kibar davrandı, ona ömür boyunca gelir bağladı; kadın da buna lâyıktı doğrusu, çok iyi insandı. Bay Rochester'in manevî evladı küçük Adèle de yatılı bir okula gönderildi. Bütün ahbaplarıyle ilişkisini kesti, konakta inzivaya çekildi.»

«Ne? İngiltere'den ayrılmadı mı?»

«İngiltere'den ayrılmak mı? Evinin kapısından çıkmadı. Yalnız geceleri bahçelerde, meyve bahçesinde hayalet gibi dolaşırdı. Aklını oynatmış gibiydi. Bana kalırsa oynatmıştı da. O kız karşısına çıkmadan önce ne canlı, şevkli, ateş gibi adamdı o! Başkaları gibi içkisi, ku-

marı yoktu. Pek okadar yakışıklı sayılmazdı ama irade sahibi cesur bir adamdı. Ben onu çocukluğundan beri tanırım. Keşke o Bayan Eyre denizin dibine batsaydı da Thornfield konağına gelmez olsaydı.»

«Demek ki yangın çıktığı zaman Bay Rochester evdeydi.»

«Evdeydi ya! Her taraf yanarken tavan arasına çıktı, hizmetçileri kaldırdı, aşağı inmelerine yardım etti. Sonra deli karısını odasından çıkarmağa gitti. Onun dama çıktığını söylediler. Gerçekten de surların üzerinde, kollarını sallıyor, avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Sesi iki kilometreden duyulacak gibiydi. Onu gözümle gördüm, kulağımla işittim. İriyarı bir adındı, uzun siyah saçları alevlerin arasında uçuyordu. Bay Rochester'in çatı penceresinden dama çıktığını ben de gördüm, başkaları da. «Bertha!» diye seslendi, yanına yaklaştı. Ondan sonra hanımefendi, kadın bir haykırdı, kendini aşağı attı. Bir dakika sonra yerde paramparça yatıyordu.»

«Ölmüş müydü?»

«Ölmüştü. Başı taşlara vurmuş beyni patlamıştı, kanlar içindeydi.»

«Aman yarabbi!»

«Ne deseniz yeri var, hanımefendi. Korkunç!» Hancı ürperdi.

«Sonra?» dedim.

«Sonra, ev tamamen yandı. Şimdi yalnız duvar parçaları kalmış.»

«Başka can kaybı var mı?»

«Yok ama olsa belki daha iyi olurdu.»

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Zavallı Bay Edward! Bu günleri de mi görecektim? Kimi diyor ki ilk evlenmesini gizli tutup yeniden evlenmeğe kalkmasının cezasını çekiyor. Ama ben acıyorum ona.»

«Yaşıyor demiştiniz ya?»

«Evet, yaşamasına yaşıyor. Ama ölseydi daha iyi olurdu diyor bazıları.»

Kanım gene damarlarımda buz kesilmişti.

«Neden? Nasıl? Kendisi şimdi nerede? İngiltere'de-mi?»

«Evet, evet, İngiltere'de. Buradan çıkmaz artık. Hali mi kaldı onun?»

Allahım, bu ne azap! Adamcağız da sanki ıstırabımı mahsus uzatıyordu. Sonunda :

«O kör oldu, kör!» dedi.

Ben daha beterinden korkmuştum. Aklını kaybettiğini sanmıştım. Bütün kuvvetimi toplayarak bu facianın sebebini sordum.

«Kendi cesareti, hatta kalbinin iyiliği sebep oldu diyebilirim hanımefendi. Herkes çıkıncaya kadar evden ayrılmadı. Karısı kendni damdan aşağı attıktan sonra korkunç bir çatırdı oldu, her taraf çöktü. Bay Rochester'i yıkıntıların altından çıkardılar. Canlıydı ama ağır yaralıydı, üzerine düşen bir direk onu kısmen korumuştu. Gözlerinden biri çıkmıştı. Bir eli öyle fena ezilmişti ki operatör Carter onu hemen kesmek zorunda kaldı. Öbür gözü iltihaplanmış, o da görmez olmuş. Şimdi perişan bir halde, kör ve sakattır.»

«Nerede şimdi? Nerede oturuyor?»

«Ferndean'deki çiftliğinde. Orada bir konağı var. Kırk sekiz kilometre uzakta. Issız bir yer.»

«Kim bakıyor ona?»

«İhtiyar John ile karısı. Başka kimseyi istemiyor. Çok çökmüş diyorlar.»

«Bir arabanız var mı?»

«Çok güzel hafif bir arabamız var, Hanımefendi.»

«Hemen hazırlansın. Arabacınız beni Ferndean'e bugün hava kararmadan önce yetiştirebilirse size de ona da iki misli ücret vereceğim.»

BÖLÜM 37

Ferndean'deki konak eski eserlerden sayılabilirdi. Orta büyüklükte, mimarî bakımdan iddiasız, bir koruluğun içinde gömülüydü. Adını duymuştum. Rochester bu konaktan sık sık söz eder, bazen de oraya giderdi. Babası bu mülkü av için satın almıştı. Kiraya vermek istemişse de, ücra ve rutubetli bir yer olduğu için kiracı bulamazdı. Bu sebeple Ferdean boş ve çıplak dururdu. Yalnız av mevsiminde sahibinin kalması için iki üç odası döşenmiş, hazır bulunurdu.

Karanlık basmadan bu eve vardım. Hava kapalıydı, soğuk bir rüzgâr esiyor, devamlı ince yağmur insanın içi-

ne işliyordu. Son bir buçuk kilometrelik yolu yürümek istediğimden arabacıyı, söz verdiğim bahşişle savdım. Konağın etrafındaki ağaçlık o kadar sık ve karanlıktı ki ev yakından bile görünmüyordu. Taş sütunlar arasındaki demir parmaklıktan geçtim, kendimi sık sıra halindeki ağaçların arasında buldum. Dallardan meydana gelen kemerler altında, yaşlanmış, budaklı ağaç gövdeleri arasında otlarla kaplı bir yol vardı. Konağa hemen varacağım ümidiyle buradan yürüdüm, ama yol uzadıkça uzuyor, kıvrıldıkça kıvrılıyordu. Ev, bahçe, hiç bir şey görülmüyordu.

Yanlış geldiğimi, yolumu kaybettiğimi düşündüm. Hem akşamın hem de ormanın karanlığı koyulaşmıştı. Başka yol varmı diye etrafa bakındım. Yoktu. Ağaçların dalları, sütun gibi gövdeleri, gür yaprakları birbirine karışmış, hiç bir yerde açıklık görünmüyordu.

Yoluma devam ettim. Sonunda bir açıklık meydana çıktı. Ağaçlar biraz seyrekleşmişti. İleride bir parmaklık vardı. Ondan sonra konak karşıma çıktı. Duvarları o kadar rutubetli, yeşildi ki alaca karanlıkta ağaçlardan güç fark ediliyordu. Sadece mandalla tutturulmuş bir kapıdan girdim, kendimi etrafı kapalı bir bahçede buldum. Orman buradan yarım daire şeklinde ayrılıyordu. Çiçek tarhları gibi bir şey yoktu bu bahçede. Yalnız çimenliği kuşatan geniş, çakıllı bir yol vardı, bir de çevredeki orman. Konağın cephesinde iki sivri çatı tepesi vardı. Pencereler kafesli, ön kapı dardı, kapıya tek basamakla çıkılıyordu. Hancının dediği gibi, burası ıssız bir yerdi, hafta günlerinde tenha olan bir kilise kadar sessizdi. Duyulan tek ses yağmurun yaprakların üzerindeki pıtırdısıydı.

İçimden: «Burada hayat olabilir mi?» dedim.

Evet, hayat vardı. Bir hareket oldu. O dar ön kapı açılıyor, biri çıkıyordu. Alaca karanlıkta bir adam basamakta durdu. Başında şapka yoktu. Elini uzattı, yağmu-

ru duymak ister gibi. Ortalık kararmıştı ama ben onu tanıdım: benim efendimdi, Edward Rochester'den başkası değildi.

Olduğum yerde kaldım, nefesimi tuttum. Gözükmeden onu seyrettim. Heyhat, o zaten beni göremezdi. Bu anî bir karşılaşma olmuştu, içimdeki acı sevincime engel oluyordu. Sesimi çıkarmamak, adımımı atmamak güç olmadı.

Efendimin şekli eskisi gibi güçlü kuvvetli görünüyordu, saçları hâlâ simsiyah, yüzünün çizgileri değişmemiş, çökmemişti. Zaten o atlet kuvveti bir yıl içinde hiç bir keder yıkamazdı; dinçliği yıpranmamıştı, yalnız yüzünün ifadesinde bir değişiklik sezdim : ümitsizlik, azap duyduğu belliydi. İnsafsızca zincire vurulmuş, küskün, acı içinde, yanına yaklaşılması tehlikeli olan yabanî bir hayvan ya da vahşî bir kuşu andırıyordu. Kafese kapatılmış, altın sürmeli gözleri gaddarca söndürülmüş bir kartala benzetilebilirdi bu bahtsız kör insan.

Sevgili okuyucum, onun bu vahşî halinden korktum mu sanıyorsunuz? Aklınıza öyle bir şey geldiyse beni hiç tanımıyorsunuz demektir. Kaya gibi alnına, şimdi kısılmış olan o dudaklarına birazdan dudaklarımı konduracağımı düşünürken üzüntüme tatlı bir ümit karışıyordu. Ama bunun zamanı gelmemişti henüz. Hemen karşısına çıkmayacaktım.

Basamaktan indi, ağır ağır, el yordamıyle çimenliğe doğru ilerledi. O çevik yürüyüşü nerede kalmıştı? Sonra, hangi tarafa döneceğini bilmiyormuş gibi durdu. Elini kaldırdı, göz kapaklarını açtı, görmeyen gözleriyle, zorlukla, gökyüzüne, ormanın ağaç çemberine doğru baktı. Onun için her şeyin boş bir karanlıktan ibaret olduğu belliydi. Sağ elini uzattı. (Sakat olan sol kolunu göğsünde saklıyordu.) Çevresinde neler olduğunu temasla anlamak ister gibiydi. Eli bir yere değmiyordu. Ağaçlar onun dur-

duğu yerden uzaktı. Sonra aramaktan vazgeçti, kollarını kavuşturdu, açık başına şimdi hızla yağan yağmurda sakin, sessiz duruyordu. O sırada John yanına geldi.

«Kolumu tutar mısınız Beyefendi?» dedi. «Sağnak geliyor, içeri girseniz daha doğru olmaz mı?»

«Bırak beni!»

John beni görmeden çekildi. Rochester dolaşmak istedi, yapamadı, etrafı bomboştu. El yordamıyle eve döndü, içeri girdi, kapıyı kapadı.

Ben ilerledim, kapıya vurdum, John'un karısı açtı.

«Mary, nasılsın?» dedim.

Kadın hayalet görmüş gibi irkildi, onu yatıştırdım.

«Gerçekten siz misiniz efendim?» dedi. «Bu saatte, bu ücra yerde?»

Cevap olarak elini tuttum, sonra peşinden mutfağa girdim. John ocağın başında oturuyordu. Thornfield'de olanları duyduğumu, Bay Rochester'i görmeğe geldiğimi kısaca anlattım.

Arabayı savdığım yerde, geçit parası tahsil kulübesine kadar gidip orada bıraktığım bauvulumu getirmesini John'dan rica ettim. Sonra, şapkamı, şalımı çıkarırken bu gece konakta kalıp kalamayacağımı Mary'ye sordum. Bunun güçse de imkânsız olmadığını söylemesi üzerine kalacağımı bildirdim. O sırada salonun zili çaldı. Mary'ye :

«İçeri girince efendine birinin kendisini görmek istediğini söyle ama adımı verme» dedim.

«Sizi kabul edeceğini sanmam» dedi, «kimseyi istemiyor.»

Mary dönünce efendisinin ne dediğini sordum.

«Adınızı ve işinizi bildireceksiniz» dedi. Bir bardağa su doldurdu, mumlarla birlikte bir tepsiye koydu.

«Bunu mu istedi?» diye sordum.

«Evet. Görmüyor ama daima akşamları mum yakttırır.»

«O tepsiyi bana ver, ben götüreceğim.»

Tepsiyi elinden aldım. Mary bana salon kapısını gösterdi; tepsi elimde sarsılıyordu, bardaktan su döküldü. Kalbim göğsümde hızla çarpıyordu. Mary kapıyı açtı, sonra arkamdan kapadı.

Salonun kasvetli bir hali vardı. Ocakta hafif, bakımsız bir ateş yanıyordu. Odanın, gözleri görmeyen sahibi başını eski ocağın yüksek mermerine dayamış, ateşe doğru eğilmişti. Yaşlı köpeği Pilot, sanki üzerine basılmasından korkar gibi ayak altından çekilmiş, kenarda kıvrılmış yatıyordu; beni görünce kulaklarını dikti, sevinçle yerinden fırladı, kesik kesik havlayarak bana doğru atıldı. Az kalsın tepsiyi elimden düşürüyordu. Tepsiyi masanın üzerine bıraktım, köpeğin başını okşadım, yavaşça «Yat aşağı» dedim. Rochester ne oluyor diye eski alışkanlıkla başını çevirdi, bir şey göremeyince tekrar döndü, içini çekti. «Suyu ver, Mary» dedi.

Yarım kalan bardağı alarak ona yaklaştım. Pilot hâlâ heyecanla arkamdan geliyordu.

Rochester: «Ne oluyor?» diye sordu.

«Yat aşağı Pilot!» dedim gene.

Efendim bardağı dudaklarına götürürken durdu, dinler gibi oldu. Sonra suyu içti, bardağı bıraktı. «Sensin Mary, değil mi?» dedi.

«Mary mutfakta» dedim.

Elini hızla uzattı, ama nerede olduğumu bilmediğinden bana dokunamadı.

«Kim o? Kim o?»

O görmeyen gözleri görmeğe çalışıyordu. Nasıl yüreğimi parçaladı bu hali! Yüksek sesle emretti :

«Cevap ver! Gene konuş!»

«Biraz daha su ister misiniz efendim? Bardağın içindekinin yarısını döktüm!» dedim.

«Kim o? Nedir o? Kim konuşuyor?»

«Pilot tanıdı beni. John ile Mary de benim burada olduğumu biliyorlar. Bu akşam geldim,» dedim.

«Allahım! Aldanıyor muyum? Ne tatlı bir çılgınlık bu!»

«Aldanma yok, çılgınlık da yok efendim. Sizin aklınız çok sağlamdır, ne aldanır ne de çıldırırsınız.»

«Konuşan nerede? Yalnız bir ses mi bu? Ah! Göremiyorum, elimle tutmalıyım, yoksa kalbim duracak, beynim çatlayacak. Neysen, kimsen, dokunayım sana! Yoksa yaşayamam!»

Aranıyordu. Elini kavradım, iki elimin arasına hapsettim.

«Onun parmakları!» diye bağırdı. «O ince, hafif parmaklar! Öyleyse dahası olacak!»

O kuvvetli el benimkilerden kurtuldu, kolumu, omzumu, boynumu, belimi yakaladı, sarıldı, kendine doğru çekti.

«Jane mi bu? Nedir? Bu onun şekli, onun boyu...»

«Bu da onun sesi» dedim. «O burada, efendim, kalbi de burada. Gene yanınızda olduğuma seviniyorum.»

«Jane Eyre! Jane Eyre!» diyordu.

«Canım efendim,» dedim. «Evet Jane Eyre! Sizi buldum, size döndüm.»

«Gerçekten mi? Etten, kemikten mi? Benim canlı Jane'im mi?»

«İşte dokunuyorsunuz, beni tutuyorsunuz ya! Hem de nasıl? Ben bir ceset gibi soğuk, hava gibi boş değilim ki!»

«Benim canlı sevgilim. Sahiden de bunlar onun kolları, bu onun yüzü! Bu çektiğim çileden sonra bu kadar mutlu olamam! Bu bir rüya, böyle rüyaları kaç kere gördüm, onu şimdi yaptığım gibi bağrıma bastırdım, tıpkı böyle öptüm, beni sevdiğini, bana güvendiğini, benden ayrılmayacağını hissettim!»

«Hiç ayrılmayacağım efendim, bugünden sonra!»

«Hiç ayrılmayacağım diyor bu hayal, öyle mi? Ama her defasında ben uyanıp boş bir rüya olduğunu görmüştüm, gene yalnız, terk edilmiş bulmuştum kendimi. Hayatım karanlıktı, kimsesiz, ümitsiz kalıyordum. Ruhum susamış, su içmek yasak, kalbim aç, doyurulmuyordu. Kollarımın arasındaki tatlı, güzel rüya! Sen de ötekiler gibi uçup gideceksin, ama gitmeden beni öp, kucakla, Jane.»

«İşte, efendim! İşte!»

Bir zamanlar parlak, şimdi ışıksız gözlerine dudaklarımı kondurdum. Saçlarını alnından geriye iterek öptüm. Birden uyanır gibi oldu. Bunun gerçekliğini artık kavramıştı.

«Sensin Jane, değil mi? Bana döndün demek?»

«Döndüm!»

«Bir hendek içinde, bir dere dibinde kalmadın demek. Yabancılar arasında kimsesiz kalmadın?»

«Hayır efendim! Şimdi ben bağımsız bir kadınım.»

«Bağımsız mı? Ne demek istiyorsun Jane?»

«Madeira'daki amcam öldü, bana beş bin sterlin bıraktı.»

«Ha! Bak, bu gerçek işte! Rüyamda böyle bir şey göremezdim. Hem şu ses onun sesi! Canlı, çekici, hem de yumuşak! Solmuş yüreğime neşe veriyor, hayat katıyor. Ne, Janet? Sen şimdi bağımsız bir kadın mısın? Zengin misin?»

«Evet, zenginim efendim. Eğer yanınızda yaşamamı istemezseniz, kapınıza yakın bir ev yaptırırım. Siz de akşamları içiniz sıkıldığı zaman bana misafir gelir, salonumda otururusunuz.»

«Ama Jane, sen şimdi zengin olduğuna göre her halde ahbapların vardır. Onlar seni arayacaklar, benim gibi bir kör topala kendini adamanı istemezler.»

«Zengin ve bağımsız olduğumu söyledim efendim. Dilediğimi yaparım.»

«Benimle kalacaksın, öyle mi?»

«Elbette. İtiraz etmezseniz. Sizin komşunuz, bakıcınız, kâhya kadınınız olurum. Sizi pek yalnız görüyorum. Size arkadaşlık ederim. Size kitap okurum, sizinle gezmeğe çıkarım, otururum, hizmet ederim, gözünüz, eliniz olurum. Efendim benim, öyle mahzun durmayın. Ben sağ oldukça yalnız kalmayacaksınız.»

Cevap vermedi. Ciddî, dalgın duruyordu. İçini çekti. Konuşacak gibi dudaklarını araladı, sonra tekrar kapadı. Şimdi utanır gibi oldum. Acaba fazla ileri mi gitmiştim? O da St. John gibi beni ayıplamış mıydı? Benimle evlenmek isteyeceği düşüncesiyle böyle konuşmuştum. Her ne kadar böyle bir teklifte bulunmadıysa da karısı olmamı isteyeceğine inanıyordum. Ama bu konuyu daha açmamıştı. Hatta gittikçe somurtuyordu. Birden, yanılmış olmaktan korktum. Düşüncesiz mi davranmıştım? Kendimi yavaş yavaş kollarının arasından çekmeğe başladım. Ama o beni heyecanla kendine doğru çekti.

«Hayır, hayır Jane, gitme. Sana dokundum artık, sesini duydum. Varlığın bana tatlı bir huzur, teselli verdi. Bu mutluluktan artık vazgeçmem. Benim bir şeyim kalmamış, sen bana lâzımsın. Dünya bana gülebilir, bencil diyebilir, önemi yok. Ruhum seni istiyor, ya tatmin edilecek, ya da vücudumdan kıyasıya öç alacak.»

«Peki efendim. Sizinle kalacağım. Söylemiştim zaten.»

«Evet ama sen benimle kalmaya bir mana veriyorsun, ben başka mana veriyorum. Sen belki elimin, sandalyemin yanında bulunmayı, bana küçük bir bakıcı olmayı kabul edebilirsin, çünkü kalbin şefkat dolu, ruhun cömerttir. Acıdığın kimselere fedakârlık edersin. Bunun da şüphesiz bana yetmesi gerekirdi. Bundan sonra sana

karşı ancak bir baba sevgisi beslemeliyim, öyle değil mi? Gel, söyle bana.»

«Nasıl isterseniz öyle düşünürüm efendim. Eğer daha uygun görürseniz bakıcınız olmakla yetinirim.»

«Ama daima bakıcım olamazsın, Janet. Gençsin, bir gün evlenirsin.»

«Ben evlenmek istemiyorum.»

«İstemelisin Jane. Ben eskisi gibi olsaydım bu isteği sende uyandırmağa çalışırdım. Ama körün biriyim!»

Gene kara kara düşünmeğe başladı. Ben ise neşelendim, yeni bir cesaret buldum. Son sözleri, güçlüğün nerede olduğunu bana belli etmişti. Bence bir güçlük olmadığına göre, önceki sıkılganlığımdan tamamen kurtulmuştum. Daha neşeli konuşmağa başladım.

«Size biraz çekidüzen vermek lâzım geliyor» dedim. Uzamış gür saçlarını ayırdım. «Aslana dönmüşünüz, ya da savaşta Nabukadonosur gibi bir haliniz var, bu muhakkak. Saçlarınız kartal tüylerine benziyor. Tırnaklarınız da kuş tırnağı kadar uzamış mı bilmem, dikkat etmedim.»

Eli kesik olan kolunu göğsünden çekti, gösterdi. Bu kolumda ne el ne de tırnak var» dedi. «Bir kütük! Ne korkunç manzara, değil mi Jane?»

«Görmek acı veriyor. Gözlerinizi, alnınızdaki yanığı da görmek yüreğimi sızlatıyor. En kötüsü. bütün bunların sizi daha çok sevmek, size daha büyük bir değer vermek tehlikesini yaratmasıdır.»

«Kolumu, yüzümdeki yara izlerini görünce tiksineceğini sanmıştım Jane.»

«Öyle mi sandınız? Sakın böyle şey söylemeyin, yoksa anlayışınız hakkında fena bir fikir edinirim. Şimdi bir dakika sizi bırakayım da şu ateşi canlandırayım, ocağın önünü süpürteyim. Ateş iyice yanınca görebiliyor musunuz?»

«Sağ gözümle bir parıltı, hafif bir kızıllık görüyorum.»

«Mumları görüyor musunuz?»

«Pek az. Birer ışıklı bulut gibi.»

«Beni görüyor musunuz?»

«Hayır peri kızı, ama sesini işittiğime, seni yanımda hissettiğime şükrediyorum.»

«Akşam yemeğini ne zaman yersiniz?»

«Akşam yemeği hiç yemem.»

«Bu akşam yiyeceksiniz. Ben acıktım. Siz de acıkmış olacaksınız ama unutuyorsunuz.»

Mary'yi çağırdım. Odayı insanın biraz içini açacak şekilde düzelttim. Efendime güzel bir yemek hazırladım. Neşelenmiştim. Yemekte, sonra da, keyifle, rahatça konuştum. Onunla hiç bir sıkıntı duymuyordum, neşemi, canlılığımı bastırmağa hacet görmüyordum. Rahattım, çünkü ona uygun olduğumu biliyordum. Söylediklerim onu teselli ediyor, canlandırıyordu. Ne tatlı bir histi bu! Benliğimi hayata, aydınlığa kavuşturuyordu! Efendimin yanında gerçekten yaşıyordum. O da benim yanımda yaşıyordu, gözü görmediği halde yüzü gülüyor, çizgileri yumuşuyor, ısınıyordu.

Yemekten sonra birçok sorular sordu. Nerede kaldığımı, ne yaptığımı, onu nasıl bulduğumu anlatmamı istedi. Ben kısmen cevap veriyordum. O gece her şeyi uzun uzadıya anlatamazdım, vakit geç olmuştu. Hem de onu üzecek, yüreğinde heyecan uyandıracak konulara girmek istemiyordum. Şimdi tek gayem onu neşelendirmekti, gerçekten de neşelenmişti, ama bu hali gelip geçiyordu. Bir sessizlik oldumu, bana dokunuyor, «Jane» diyordu. «Sen bu dünyanın insanı mısın Jane? Emin misin?» dedi.

«Öyle sanıyorum Bay Rochester.»

«Öyleyse, bu karanlık, kasvetli gecede bir anda nasıl çıktın karşıma? Hizmetçiden bir bardak su almak için

elimi uzattım, suyu sen verdin. Bir şey sordum, John'un karısı cevap verecek diye beklerken kulağıma senin sesin geldi.»

«Mary'nin yerine tepsiyi ben getirdim de ondan.»

«Sonra, seninle birlikte geçirmekte olduğum şu saatte bir sihir var. Aylarca çektiğim karanlık, kasvetli, ümitsiz hayatı bilen var mı? Bir şey yapamamak, geceyi gündüzden ayıramamak, ateş sönünce üşümek, yemeği unutunca acıkmak, sonu gelmeyen bir keder, zaman zaman Jane'imi çılgınca özlemek... Evet, ona kavuşmayı kaybettiğim gözlerime kavuşmaktan daha çok arzu ediyordum. Nasıl olur? Jane yanımda. Beni sevdiğini söylüyor. Ya geldiği gibi ansızın gidiverirse? Korkuyorum, yarın onu bulamayacağım diye!»

Karmakarışık düşüncelerinden ayrı düşen basit, gerçeğe dayanan bir cevabın, bu ruh durumunda onu en iyi şekilde teskin edeceğine emindim. Parmağımı kaşlarının üzerinden geçirdim :

«Kaşlarınız yanmış» dedim. «Onları eskisi gibi gür ve siyah yapacak bir merhem süreceğim.»

«İyilik perisi! Bir anda beni gene bırakıp bir gölge gibi geçeceksin. Kim bilir nasıl, nerelere gideceksin? Seni bir daha bırakmayacağım. Bana iyilik yapman neye yarar?»

«Sizde bir tarak bulunur mu efendim?»

«Ne yapacaksın, Jane?»

«Şu karmakarışık siyah yeleyi tarayacağım. Size yakından baktıkça korkuyorum. Bana peri diyorsunuz ama siz de cine benziyorsunuz.»

«Çok mu çirkinim, Jane?»

«Çok, efendim. Ama zaten çirkindiniz.»

«Hım... Nerelerde kaldınsa o eski hınzırlığın geçmemiş.»

«Oysa ben iyi insanların yanında kaldım. Sizden çok daha iyi. Hayatınızda beslemediğiniz fikirlere, görüşlere sahip insanlar, daha ince, daha yüksek.»

«Kimmiş bunlar böyle?»

«Böyle dönerseniz saçınızı yolmama sebep olacaksınız. O zaman da benim maddîliğime dair şüpheniz kalmaz!»

«Kimin yanındaydın, Jane?»

«Bu gece söyletemezsiniz efendim. Yarına kadar bekleyeceksiniz. Hikâyemi yarıda bırakırsam, bu, yarın sabah bitirmek üzere kahvaltı sofranıza geleceğimin teminatı olacaktır. Sırası gelmişken söyleyeyim, yarın sabah karşınıza yalnız bir bardak suyla çıkmamaya dikkat etmeliyim. En azından bir yumurtayla kızarmış jambon getirmeliyim.»

«Ah seni değişik ruhlu yaratık! Peri doğmuş, insan yetişmişsin. Bende on iki aydır duymadığım hisler uyandırıyorsun. Eğer Saul'un Davud'u sen olsaydın, Şeytan, cenk çalmanın yardımı olmadan defedilirdi.»

«İşte efendim, şimdi öyle güzel oldunuz ki. Ben artık çekileyim, Üç gün yolculuk yaptım, yorulmuşum galiba. İyi geceler.»

«Bir dakika, Jane. Senin kaldığın evde hanımlar mı vardı?»

Gülerek kaçtım, yukarıya koşarken hâlâ gülüyordum. «İyi bir fikir» dedim içimden, «onu böylece bir süre oyalar, dertlerini unuttururum.»

Ertesi sabah erkenden onun odadan odaya dolaştığını duydum. Mary aşağı iner inmez ona sorduğunu işittim :

«Bayan Eyre burada mı?» Sonra gene sordu: «Hangi odayı verdiniz ona? Rütubetli değil miydi? Kendisi kalktı mı, git sor, bir şey istiyor mu? Ne zaman aşağı gelecekmiş?

Kahvaltı vakti olduğunu tahmin ettiğim zaman aşağı indim, odaya yavaşça girdim, o farkına varmadan ben onu gördüm. O hayat, kuvvet dolu ruhun vücut sakatlığı gerçekten yürek acısı bir manzaraydı. Koltuğunda oturuyordu, kımıldamıyordu ama rahat değildi! Beklemekte olduğu belliydi. İçine artık yerleşmiş olan hüzün yüz çizgilerinde belli oluyordu. Söndürülmüş tekrar yakılmayı bekleyen bir lambayı andırıyordu. Heyhat! Gözlerinin ışığını artık kendi yakamıyordu, bunu ancak başkası yapabilirdi. Ben neşesiz, tasasız olmağa kararlıydım ama o güçlü kuvvetli adamın böyle âciz kalması yüreğimi parçalıyordu. Elimden geldiği kadar şen olmaya gayret ederek :

«Bu sabah hava açık, güneşli efendim,» dedim. «Yağmur dindi, ortalık pırıl pırıl. Sizinle gezmeğe çıkacağız.»

Şevkini uyandırmıştım, yüzü gülüyordu.

«Buradaymışsın, tarla kuşum!» dedi. «Gitmedin, kaybolmadın demek! Bir saat önce senin gibileri ormanın üzerinde yüksekte ötüyorlardı. Ama doğan güneş benim için nasıl bir mana ifade etmiyorsa, onların ötüşünden de bir şey anlamıyordum. Dünyada benim için tek müzik Jane'imin dilindedir. Çok şükür, doğuştan sessiz değildir. Duyabildiğim güneş ışığı da onun varlığıdır.

Bana o kadar ihtiyacı olduğunu görünce gözlerim yaşardı. Sanki zincire vurulmuş koca bir kartal, kendisine bakması için bir serçeye yalvarmak zorunda kalmıştı. Ama ağlayıp sızlayacak değildim, hemen yaşlarımı sildim, kahvaltıyı hazırlamakla meşgul oldum.

Sabahın en büyük kısmını açık havada geçirdik. Yaş, vahşî ormandan çıkıp tarlalara geçtik. Bu tarlaların nasıl yemyeşil, parlak olduklarını, çiçeklerin, çitlerin nasıl tazelendiklerini, gökyüzünün mavi, ışıl ışıl olduğunu tarif ediyordum. Güzel, siper bir yerde ona oturabileceği

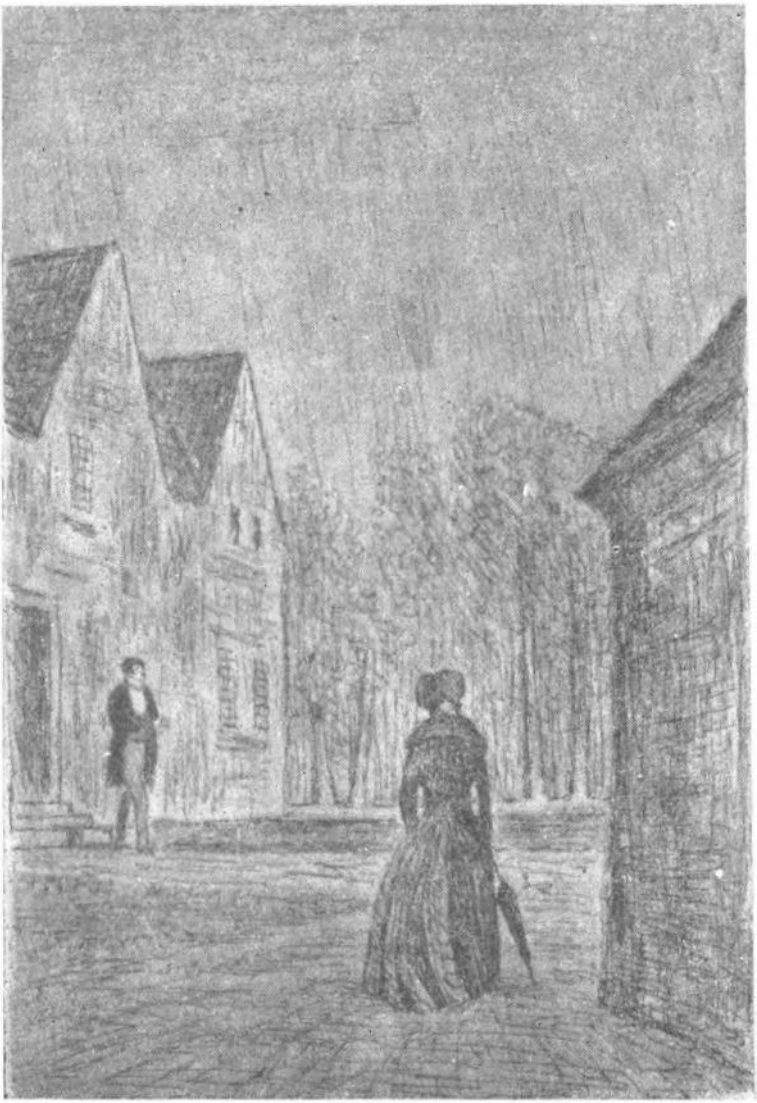

kuru bir ağaç kütüğü buldum. O yerleşince beni de dizine oturtmasını reddedemedim. Neden reddedeyim, o da, ben de birbirimize yakınken daha mutlu olduktan sonra? Pilot yanımızda yatıyordu. Her taraf sakindi. Birden efendim beni kucakladı.

«Zalim, zalim kaçak!» dedi. «Ah, Jane, Thornfield' den kaçtığın zaman, seni hiç bir yerde bulamayınca neler çektim, bilsen! Odana baktım. Ne para ne de para edecek hiç bir şey almamış olduğunu gördüm. Vermiş olduğum inci gerdanlık kutusunda duruyordu. Balayı seyahati için hazırlanmış bavullar kilitli, bağlı, olduğu gibi bırakılmıştı. Kendi kendime soruyordum: Sevgilim yoksul, beş parasız, ne yapacak? Şimdi sen anlat bakayım, ne yaptın?»

Böyle üstelemesi üzerine bu son yılın hikâyesini anlatmağa başladım. Üç gün süren serserilik ve açlık halimi onu boş yere üzmemek için bir hayli yumuşattım. Oysa anlattığım kadarı bile onun vefalı kalbine istemediğim derecede ıztırap verdi.

Öyle beş parasız gitmenin hata olduğunu, maksadımı bildirmem, ona güvenmem gerektiğini, metresi olmaya beni asla zorlamayacağını, ümitsizlikle çılgına dönmüşse de çok derin bir aşkla sevdiği için bana kötülük etmesine imkân olmadığını, o şekilde yapayalnız ortada kalmamı önlemek için servetinin yarısını vereceğini, anlattığımdan daha çok zorluk çektiğime emin olduğunu söyledi.

«Her neyse, çektiklerim kısa sürdü» dedim. Ondan sonra, Moor House'a nasıl alındığımı, nasıl köy öğretmenliği yaptığımı, mirasa konduğumu, akraba bulduğumu, sırasıyle anlattım. Tabiî, St. John Rivers'in adı sık sık geçiyordu. Hikâyemi bitirince, derhal sordu :

«Bu St. John halanın oğlu demek?»

«Evet.»

«Ondan sık sık söz ettin. Onu beğeniyor musun?»

«İyi bir insandı efendim, nasıl beğenmeyim.»

«İyi bir insan. Yani kibar, ağır başlı, ellilik bir adam mı demek istiyorsun?»

«St. John ancak yirmi dokuz yaşındaydı efendim.»

«Fransızların dediği gibi "Jeune encore" (*). Kısa boylu, soğuk, çirkin miydi? İyiliği, ahlâksızlığı olmayışından mı, yoksa fazilet sahibi olduğundan mı?»

«Yorulmadan çalışan bir adamdır. Yüksek gayelere ulaşmak için yaşıyor.»

«Ya aklı? Biraz zayıf mı? İyi niyetli ama konuştuğu zaman insanı sıkıyor mu?»

«Az konuşur, öz konuşur efendim. Aklı mükemmeldir, etki altında kalmaz, kuvvetlidir.»

«Kabiliyetli midir?»

«Çok kabiliyetlidir.»

«Sözün tam manasıyle eğitim görmüş bir adam mıdır?»

«St. John yüksek öğretim görmüş, gerçekten bir bilgindir.»

«Hali tavrı senin zevkine göre değilmiş galiba, öyle dedin gibi geliyor bana. Kendini beğenmiş, papaz kafalı, öyle mi?»

«Halinden tavrından söz etmedim. Eğer tamamen zevksiz değilsem beğenmem gerekir. Terbiyeli, sakin, kibardır.»

«Görünüşü... Nasıl tarif ettiğini unuttum. Bir çeşit köy papazı... Beyaz yakası içinde boğulmuş, değil mi?»

«St. John iyi giyinir, yakışıklıdır. Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü, grek burunlu.»

Rochester kendi kendine: «Kahrolsun!» dedi. Sonra yüksek sesle bana sordu :

«Onu beğeniyor muydun, Jane?»

(*) Henüz genç.

«Evet, Bay Rochester, beğeniyordum. Ama bunu önce de sormuştunuz.»

Sorularının sebebini anlıyordum: kıskançlık. Ama bu ona faydalıydı. İçini kemiren kederi unutturuyordu. Onun için bu kıskançlığı hemen yatıştırmak istemiyordum.

«Bayan Eyre,» dedi. «Belki artık dizimde oturmak istemezsiniz.»

«Neden, Bay Rochester?»

«Deminki tarifiniz insanın gözünün önüne tezatlar getiriyor. Siz zarif bir Apollon'dan söz ettiniz. Hayalinizde aynen canlanıyor: uzun boylu, sarışın, mavi gözlü, grek burunlu. Oysa şimdi karşınızda bir Vulkan duruyor: tam bir demirci, esmer, geniş omuzlu, üstelik kör ve topal.»

«Hiç aklıma gelmemişti bu. Gerçekten de Vulkan'a benziyorsunuz efendim!»

«Peki, hanımefendi. Artık gidebilirsiniz. Ama gitmeden önce» beni daha da sıkı tutarak «lütfen bir iki soruma cevap veriniz» dedi ve durakladı.

«Soracağınız nedir, Bay Rochester?»

Bunun üzerine beni sorguya çekti :

«St. John akraban olduğunu bilmeden önce mi seni Morton köy okuluna atadı?»

«Evet.»

«Sen onu sık mı görürdün? Ara sıra okula gelir miydi?»

«Her gün.»

«Çalışmanı beğenir miydi Jane? Her halde, çünkü sen çok kabiliyetlisin.»

«Evet, beğenirdi.»

«Bende hiç beklemediği meziyetler bulmuştur. Senin marifetlerin olağanüstüdür.»

«Orasını bilmem.»

«Okulun yanında senin bir küçük evin varmış. St. John oraya gelir miydi?»

«Ara sıra.»

«Akşamları?»

«Bir iki kere.»

Bir sessizlik oldu.

«Akrabalık ortaya çıktıktan sonra onların yanında ne kadar kaldın?»

«Beş ay.»

«Rivers, ailesinin yanında çok kalır mıydı?»

«Evet. Arka salon hem onun hem de bizim çalışma odamızdı. O pencerenin yanında otururdu, biz masada.»

«Çok çalışır mıydı?»

«Çok!»

«Ne çalışırdı?»

«Hindustani.»

«Sen ne yapardın bu arada?»

«Önce Almanca çalışırdım.»

«O mu öğretirdi?»

«Hayır, o Almanca bilmezdi.»

«Sana bir şey öğretmez miydi?»

«Biraz Hindustani.»

«Rivers sana Hindustani mi öğretirdi?»

«Evet efendim.»

«Kız kardeşlerine de mi?»

«Hayır.»

«Yalnız sana mı?»

«Yalnız bana.»

«Sen mi istedin öğrenmeyi?»

«Hayır.»

«O mu öğretmek istedi?»

«Evet.»

İkinci bir sessizlik.

«Neden istedi? Hindustani senin ne işine yarayacaktı?»

«Onunla Hindistan'a gitmemi istiyordu.»

«Ha! Şimdi işin esasına geldik. Seninle evlenmek istiyordu demek.»

«Evlenmeyi teklif etti.»

«Uyduruyorsun işte. Beni kızdırmak istiyorsun.»

«Affedersiniz, doğru söylüyorum. Kaç defa teklif etti. Öyle ısrar ediyordu ki, siz olsanız ancak o kadar ısrar ederdiniz!»

«Bayan Eyre, tekrar ediyorum: gidebilirsiniz. Kaç defa söyleyeceğim? Ben gitmenize izin verdikten sonra ne diye dizimde tünemekte ısrar ediyorsunuz?»

«Rahatım da ondan.»

«Hayır Jane, rahat değilsin, çünkü kalbin bende değil, St. John'da kalmış. Ah, şu ana kadar küçük Jane'in benim olduğunu sanıyordum. Beni bırakıp gittiği zaman bile beni sevdiğine inanıyordum. Acılar içinde bir nebze tatlılıktı bu. Ayrı kaldığımız uzun yıl içinde ateş gibi yanan göz yaşlarım akarken onun başkasını seveceği hiç aklıma gelmemişti. Ama kederlenmek boş. Jane git, Rivers'le evlen.»

«Öyleyse beni itin aşağı efendim, ben kendiliğimden gitmem.»

«Jane, senin sesini seviyorum, ümitlerimi canlandırıyor. O kadar samimî ki! Sesin beni bir yıl geriye götürüyor. Yeni bir ilişki kurduğunu unutuyorum. Ama ben aptal değilim... git...»

«Nereye gideyim efendim?»

«Kendi yoluna git, seçtiğin kocayla.»

«Kimmiş o?»

«Biliyorsun, St. John Rivers!»

«O benim kocam değil, olmayacak da. Ben onu sevmiyorum. O, sevebildiği kadar — ki sizin sevdiğiniz gibi

değil— Rosamond adında fevkalâde güzel bir hanımı seviyor. Benimle evlenmek istemesinin sebebi, sadece beni misyoner karısı olmağa uygun bulmasıdır. Sevdiği kız bunu kabul etmezdi. St. John iyi, büyük insandır ama serttir, bana karşı buz gibi soğuktu. Ben onun yanında, ona yakın, onunla beraber mutlu olamam. Bana karşı müsamahası, sevgisi yoktur. Bende çekici bir şey bulmuyor, gençliğimi bile. Yalnız bazı manevî noktalar görüyor. Demek sizi bırakayım, ona gideyim, öyle mi efendim?»

İstemeyerek ürperdim, gözleri görmeyen sevgili efendime daha çok sokuldum. Gülümsedi.

«Ne diyorsun Jane? Sahi mi? Seninle Rivers arasındaki durum gerçekten öyle mi?»

«Öyle efendim! Kıskanacak bir şey yok. Ben sizi avutmak için böyle davrandım. Öfkenin kederden iyi olduğunu düşünmüştüm. Benim sizi sevmemi istiyorsanız, benim sizi ne kadar sevdiğimi bilseniz gurur duyardınız, memnun olurdunuz. Kalbim sizindir efendim, size attir. Kader beni sizden ebediyen ayırsa bile, kalbim gene sizde kalır.

Beni öperken kara düşünceler gene yüzünü gölgeledi.

«Görmeyen gözlerim! Sakat vücudum!» diye mırıldandı.

Acısını dindirmek için onu okşadım. Düşündüğünü biliyordum, konuşmak istiyordum, ama cesaret edemiyordum. Yüzünü bana çevirince mert çehresinden aşağı bir göz yaşının kaydığını gördüm. Yüreğim sızladı. Biraz sonra :

«Meyve bahçesinde yıldırımın yaktığı kestane ağacına döndüm» dedi. «O harap olmuş ağaç, yaralarının, çiçekleri yeni açılmış hanımelinin tazeliğiyle sarılmasını ne hakla isteyebilir?»

«Siz yıkıntı değilsiniz efendim. Yıldırımın yaktığı ağaç değilsiniz. Siz dinçsiniz, güçlüsünüz. İsteseniz de, is-

temeseniz de köklerinizin çevresinde filizler sürecek, çünkü onlar şahane gölgenizden haz duyacaklar, büyüdükçe de size dayanacaklar, sarılacaklar. Sizin kuvvetiniz onlara en güvenilir bir destek olacak.»

Gene gülümsedi. Sözlerimde teselli buluyordu. Sordu :

«Dostları mı kastediyorsun, Jane?»

Biraz tereddütle : «Evet, dostları» dedim. Kastettiğim dosttan fazlaydı ama ne kelime kullanacağımı bilemiyordum. Bana yardım etti.

«Ah, Jane! Ben bir eş istiyorum.»

«Öyle mi efendim?»

«Evet, yeni mi öğreniyorsun bunu?»

«Tabiî. Daha önce bu konuda bir şey söylememiştiniz ki.»

«Bu haber seni memnun etmedi mi?»

«Duruma bağlı efendim. Seçtiğinize bağlı.»

«Sen seçeceksin, Jane. Ben senin kararını kabul edeceğim.»

«Öyleyse efendim, sizi en çok seveni seçiniz!»

«Benim en çok sevdiğimi seçeceğim. Jane, benimle evlenir misin?»

«Evet efendim.»

«Elinden tutup yol göstereceğin zavallı kör bir adamla!»

«Evet efendim.»

«Senin bakmak zorunda kalacağın, senden yirmi yaş büyük, sakat bir adam!»

«Evet efendim.»

«Sahi mi Jane?»

«Sahi efendim.»

«Ah sevgilim, Allah bu iyiliğinin mükâfatını versin.»

«Bay Rochester, eğer hayatımda bir iyilik ettimse, doğru bir şey düşündümse, içten temiz bir dua ettimse,

haklı bir dilekte bulundumsa, mükâfatımı şimdi aldım. Sizin karınız olmakla dünyada görebileceğim en büyük mutluluğa kavuşmuş oluyorum.»

«Çünkü fedakârlık etmekten hoşlanıyorsun.»

«Fedakârlık mı? Feda ettiğim nedir? Açken gıda, beklerken mutluluk buluyorum, değer verdiğime kavuşuyorum, sevdiğime dudaklarımı bastırıyorum, güvendiğime dayanıyorum, bunlar fedakârlık mı? Eğer öyleyse fedakârlık etmekten çok hoşlanıyorum.»

«Sakatlıklarıma tahammül etmek, Jane, kusurlarımı hoş görmek, bunlar da var.»

«Bence onlar ne sakatlık ne de kusurdur. Sizi şimdi daha çok seviyorum, çünkü size faydam oluyor. Eskiden yalnız vermek ve korumak isterdiniz, başka bir şeye tenezzül etmezdiniz.»

«Şimdiye kadar yardımdan nefret ederdim. Bundan sonra etmeyeceğim. Elimi bir uşağın eline vermek hoşuma gitmiyordu. Jane'in ince parmaklarını hissetmek bana zevk veriyor. Hizmetçilerin etrafımda dolaşmalarına tahammülüm yok, yanlızlığı tercih ederim. Ama Jane'in tatlı yardımı benim için devamlı bir mutluluk olacak. Jane bana uygun. Ben ona uygun muyum?»

«Tabiatımın en ince teline kadar efendim.»

«Durum böyleyken beklemekte bir mana yok. Derhal evlenmeliyiz.»

Hali, sesi heyecanlıydı. Eski canlılığı uyanmıştı.

«Gecikmeden tek vücut olmalıyız Jane» dedi. «Ruhsat almaktan başka yapılacak iş yok. Sonra nikâh.»

«Bay Rochester, güneş alçalmağa başlamış. Pilot yemeğini yemek için eve döndü bile. Saatinize bakayım.»

«Sen onu kemerine tak, Jane, sende kalsın. Bana lâzım değil.»

«Saat dörde geliyor efendim, acıkmadınız mı?»

«Bu günden üç gün sonra düğünümüz olacak Jane.

Şimdilik elbise, mücevher düşünmeyelim. Hiç biri beş para etmez.»

«Güneş yağmur damlalarını kuruttu artık efendim. Rüzgâr da durdu, hava iyice ısındı.»

«Biliyor musun Jane? İnci gerdanlığın kravatımın altında boynumda duruyor. Tek varlığımı kaybettikten sonra yadigâr olarak onu hep boynumda taşıdım.»

«Ormandan geçelim, gölgelidir.»

O benim dediğime kulak asmadan sözlerine devam ediyordu :

«Jane! Benim dinsiz bir köpek olduğumu düşünürsün ama, şu anda, kalbim şükranla kaynıyor. Bu dünyanın merhametli Allahı her şeyi insanların gördüğü gibi değil, çok daha açık olarak görür, yargısı insanlarınki gibi değil, çok daha basiretlidir. Ben günah işledim. Masum çiçeğimi lekeleyecektim, onun temizliğine günahın kirini sürecektim. Her şeye kadir olan Yaradan'ım onu elimdem aldı. Ben dik kafalı bir isyanla lânet okuyacak hale gelmiştim. Allahın emrine boyun eğecek yerde meydan okudum. İlâhi adalet seyrine devam etti. Başıma felâketler yığıldı. Ölüm kapısına kadar gittim, geri döndüm. Tanrının verdiği cezalar müthiştir. Cezalardan biri kibrimi ebediyen kırdı. Bilirsin, kuvvetimle gururlanırdım. Şimdi ne oldu? Çocuk gibi başkalarının yardımına muhtaç oldum. Neden sonra, Jane, neden sonra Allahın parmağını görmeğe başladım. Vicdan azabı, pişmanlık duydum. Allahtan af diledim. Dua ettim. Dualarım kısa ama içtendi.

«Birkaç gün önce — yok, tam olarak hatırlıyorum — dört gün önce, pazartesi gecesiydi, üzerime garip bir hal geldi. Çılgınlık yerini keder aldı. Somurtkanlık yerine hüzün duydum. Seni hiç bir yerde bulamadığıma göre ölmüş olacağın sonucuna vardım. O gece, saat on bir — on ikiydi belki — yatmaya çekildim. Allaha dua ettim, uy-

gun bulursa beni artık bu hayattan almasını, Jane'e kavuşmak için tek ümidim olan öbür dünyaya kabul etmesini diledim.

«Kendi odamdaydım. Açık pencerenin önünde oturuyordum. Gecenin tatlı havası beni teskin etti. Yıldızları görmediğim halde, hafif ışıklı bir sis ayın gökyüzünde olduğunu belirtiyordu. Seni nasıl arıyordum Jane? Ruhumla, vücudumla, seni nasıl istiyordum? Acıyle, boynum bükük, Allaha sordum: bu kadar uzun zaman çektiğim yalnızlık, azap, keder yetmez mi? Artık bir daha mutluluğun, huzurun tadını tatmayacak mıydım? Çektiklerimi hak etmiştim, kabul ediyorum, ama bundan fazlasına dayanamayacağım. Derken elimde olmayarak kalbimdeki isim dudaklarımdan çıktı :

«Jane! Jane! Jane!»

«Yüksek sesle mi söylediniz?»

«Evet Jane. Beni işiten olsaydı deli sanırdı. Bağırmıştım.»

«Geçen pazartesi, gece yarısına doğru, öyle mi?»

«Evet. Saatin önemi yok. En garibi sonrasıdır. Boş inançlarım olduğunu düşüneceksin şimdi. Zaten ötedenberi vardır bende, ama bu anlattıklarım doğrudur. Ben «Jane! Jane! Jane!» diye bağırınca, nereden geldiğini bilmediğim bir ses "Geliyorum, bekle beni" diye cevap verdi. Sonra, rüzgârla beraber bir fısıltı geldi: "Neredesin?"»

«Bu kelimelerin ruhumda uyandırdığı hayali anlatmağa çalışacağım; gene de ifadesi güç olacak. Gördüğün gibi, Ferndean sık bir orman içinde gömülüdür. Sesler burada boğulur, yankıları olamaz. O işittiğim "Neredesin?" sözü sanki dağlardan geliyordu, çünkü yankı oldu, tekrarlandı. O anda daha serin bir rüzgâr alnıma vuruyordu. Bana öyle geliyordu ki, Jane ve ben, vahşî, tenha bir yerde karşı karşıya geliyorduk. Ruhlarımızın karşılaşmış olacağını düşündüm. Sen o saatte şüphesiz uyuyor-

dun, Jane. Belki ruhun kafesinden çıkmış, benimkini teselli etmeğe gelmişti. Evet, eminim, o ses senin sesindi.»

Aziz okuyucu, benim de o esrarengiz çağrıyı duyduğum gece, pazartesi, gece yarısına doğruydu. Karşılığını aynen o sözlerle vermiştim. Rochester'in hikâyesini dinledim ama bir açıklama yapmadım. Böyle bir rastlantı o derece korkunç, anlaşılmaz bir şeydi ki, bu hususta konuşmaktan çekindim. Ben de hikâyemi anlatsaydım çok etkilenecekti, oysa bu kadar ıstırap çekmişti, ruhunu ayrıca tabiatüstü olaylarla daha fazla karartmağa lüzum yoktu. Bu sebeple ona bir şey söylemedim, içimden düşündüm. Efendim anlatmağa devam ediyordu.

«Dün akşam ansızın karşıma çıktığın zaman hayal gördüğümü, gece yarısı duyduğum dağ yankısı gibi kaybolup gideceğini sandığıma şimdi şaşmazsın, değil mi? Çok şükür, öyle olmadığını biliyorum artık. Allaha bin şükür!»

Beni dizinden indirdi. Saygıyla şapkasını çıkardı, görmeyen gözlerini yere indirdi, sessiz bir ibadete daldı. Duasının ancak son sözleri duyulabiliyordu :

«Yargı sırasında merhamet gösterdiğin için sana şükrediyorum Allahım. Bundan böyle eskisinden daha temiz bir hayat sürmeğe yetecek kuvveti ihsan et Rabbim.»

Bunun üzerine, yol göstermem için bana elini uzattı. O sevgili eli tuttum, dudaklarıma götürdüm. Sonra kolunu omuzlarıma doladım. Kendisinden çok daha kısa olduğuğumdan onun hem desteği hem de kılavuzu oluyordum. Ormana girdik, evimize doğru yürüdük.

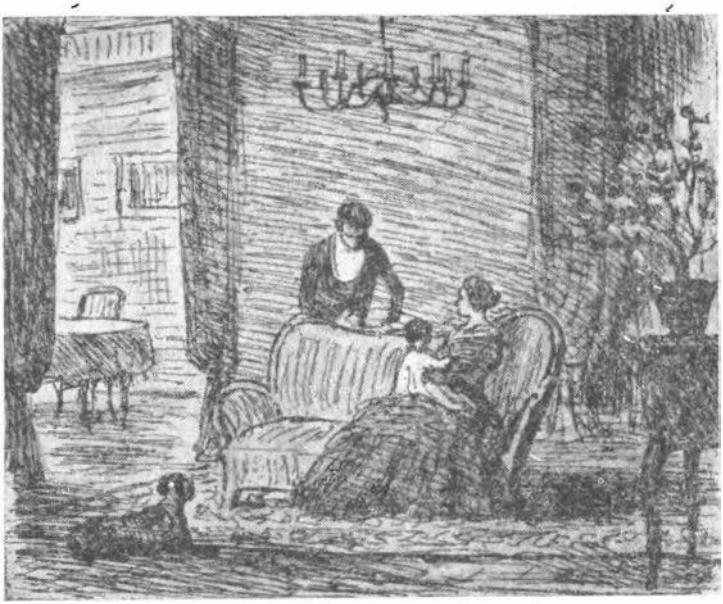

BÖLÜM 38

SONUÇ

Onunla evlendim aziz okuyucum. Çok sakin bir tören oldu. Hazır bulunanlar, o, ben, rahip ve kâtibinden ibaretti. Kiliseden dönüşte konağın mutfağına girdim. Mary yemek pişiriyor, John da bıçakları parlatıyordu.

«Mary,» dedim. «Ben bu sabah Bay Rochester'le evlendim.»

Kâhya kadınla kocası sakin, durgun isanlardı. Onlara çok önemli bir haber verilse bile, kulağın zarını patlatacak şekilde çığlık atmaları, insanı lafa boğmaları tehlikesi yoktu. Mary başını kaldırdı, yüzüme baktı. Ocakta

kızaran iki pilicin üzerine yağ akıtmak için kullandığı kepçe havada kaldı, John da parlatmakta olduğu bıçakları elinden bıraktı. Mary, piliçlerin üzerine tekrar eğilerek :

«Ya, öylemi küçük hanım?» dedi.

Biraz sonra devam etti :

«Beyefendiyle çıktığınızı görmüştüm ama kiliseye, evlenmeye gittiğini bilmiyordum.»

Tekrar piliçlerine döndü. John'a baktım, ağzı kulaklarına varıyordu.

«Ben zaten Mary'ye söylemiştim» dedi. «Bay Edward'ın böyle yapacağını biliyordum.»

John eski bir emektar olduğundan Bay Rochester'in çocukluğunu biliyor, ona Bay Edward diyordu.

«Çok beklemeyeceğine de emindim. Çok iyi oldu. Allah sizi mutlu etsin küçük hanım.» Nezaketen alnındaki perçemi çekti.

«Teşekkür ederim, John. Beyefendi bunu size ve Mary'ye vermemi söyledi.» Eline beş sterlinlik bir kâğıt verdim, fazla durmadan mutfaktan çıktım. Daha sonra, mutfak kapısının önünden geçerken şu sözleri duydum :

«Bu, o kibar hanımlardan daha uygun ona. O kadar güzel değil ama çirkin sayılmaz, hem de çok iyi huyludur, Beyefendinin gözünde dünya güzeli olduğu pek belli.»

Moor House'a, Cambridge'e derhal mektuplar yazdım, haberi verdim. Neden bu türlü hareket ettiğimi açıkladım. Diana ile Mary çok memnun oldular. Diana balayından sonra bana geleceğini bildirdi. Mektubunu Rochester'e okuduğum zaman :

«O kadar beklemese daha iyi olur» dedi, «çünkü geç kalır. Bizim balayımız ömür boyunca sürecek. Ancak senin ya da benim mezarımın üzerinde bitecek.»

St. John'un bu habere ne dediğini bilmiyorum. Mektubuma cevap vermedi. Altı ay geçtikten sonra ondan bir

mektup aldım. Rochester'den, evlenmemden hiç söz etmiyordu. İfadesi çok ciddî olmakla beraber nazikti. Ondan sonra, sık sık değilse de yazışmamız devam etti. Mutluluklar diliyor, yalnız dünya işleriyle meşgul olup Allahsız yaşayanlardan olmadığımı ümit ettiğini yazıyordu.

Küçük Adèle'i unutmadınız değil mi sevgili okuyucum? Ben unutmamıştım. Evlendikten az sonra Rochester'den izin alıp onu okulunda görmeğe gittim. Beni görünce kapıldığı çılgınca sevinç beni çok duygulandırdı. Solmuş, zayıflamıştı. Mutlu olmadığını söyledi. O yaşta bir çocuğa göre okulun kurallarını çok sert, dersleri de çok ağır buldum. Onu eve getirdim. Niyetim onun gene mürebbiyesi olmaktı, ama buna imkân bulamadım. Şimdi bütün vaktimi, dikkatimi, başkasına, kocama vermek zorundaydım, buna ihtiyacı vardı onun. Bu sebeple, Adèle için daha müsamahalı esaslar üzerine kurulmuş, evimize daha yakın, çocuğu sık sık gidip görmeme, onu ara sıra eve getirmeğe elverişli bir okul buldum. Bir eksiği olmamasına dikkat ettim. Adèle yeni okuluna çabuk alıştı, orada mutlu oldu, derslerinde iyice ilerledi. Büyüdükçe, sağlam İngiliz terbiyesi onun Fransız kusurlarını düzeltti. Okulu bitirdikten sonra da, bana sevimli, uysal, iyi huylu, temiz ahlâklı bir arkadaş oldu. Kendisine karşı en ufak bir iyilikte bulunabildimse, bana gösterdiği sevgi ve minnet duyguları ile bunu çoktan, bol bol ödedi.

Hikâyem sonuna yaklaşıyor. Evlilik hayatıma dair bir söz, burada isimleri en sık geçenlerin kaderlerine bir bakış ilâve ettikten sonra bitiriyorum.

Evleneli şimdi on yıl oldu. Dünyada en çok sevdiğim insanla birlikte, onun için yaşamanın ne olduğunu biliyorum. Kendimi, sözle ifade edilemeyecek kadar mutlu buluyorum, çünkü ben, tamamen kocamın hayatı olduğum gibi o da benim hayatımdır. Kocasına benim kadar yakın, benim kadar etinin eti, kemiğinin kemiği olmuş bir kadın

bulunamaz. Göğüsümüzde çarpan kalbin vuruşlarından nasıl bıkmazsak, ne ben Edward'la, ne de o benimle beraber olmaktan asla usanmıyoruz. Böylece daima bir aradayız. Beraber olmak bizim için yalnızlığın serbestliğine, hem de topluluğun neşesine sahip olmak demektir. Bütün gün konuşuyoruz. Konuşmak bizim için yüksek sesle düşünmektir. Ben nasıl ona tamamen güveniyorsam, o da bana güveniyor; her bakımdan birbirimize uygunuz, bunun sonucu da tam bir anlaşmadır.

Birleşmemizin ilk iki yılını kocam kör olarak geçirdi. Bizi birbirimize bu derece yaklaştıran belki de bu oldu. Çünkü ben şimdi nasıl sağ eliysem, o zaman da gözüydüm. Sözün tam anlamıyle «gözünün nuruydum». Zaten bana öyle diyordu. Onun hesabına kırları, ağaçları, şehirleri, nehirleri, bulutları, güneş ışınlarını önümüzdeki manzaraları seyredip kendisine tarif etmekten hiç bir zaman usanmazdım. Ona kitap okumaktan, onu istediği yere götürmekten, yapmak istediğini yapmaktan asla bıkmazdım. Bu hizmetlerimin acı tarafına rağmen son derece zevki de vardı, çünkü bunları benden çekinmeden, sıkılmadan, kendini küçük görmeden istiyordu. Beni o kadar seviyordu ki hizmetlerimden yararlanmak ona zor gelmiyordu. Ona hizmet etmenin en tatlı arzum olacak kadar onu sevdiğimi hissediyordu.

Evlenmemizden iki yıl sonra bir sabah bana bir mektup yazdırıyordu. Bir ara yanıma geldi, üzerime doğru eğildi.

«Jane,» dedi, «boynunda parlak bir şey var mı?»

Altın saat zinciri vardı. «Evet» dedim.

«Elbisen açık mavi mi?»

Öyleydi. Bir süreden beri gözü hafifçe açılıyor gibi geldiğini, şimdi de buna emin olduğunu söyledi.

Londra'ya gittik, ünlü bir göz doktoruna göründü. Zamanla o gözü yeniden görüş kabiliyetini buldu. Şimdi o

kadar açık göremiyor, fazla okuyup yazamıyor, ama kimsenin elini tutmadan yolunu görüyor, gökyüzü, yeryüzü onun için birer boşluk değil artık. İlk çocuğu kucağına verilince, oğlunun, vaktiyle kendisinde olduğu gibi, parlak siyah gözleri olduğunu görebildi. Allahın adaletine merhamet kattığını bir kere daha şükranla kabul etti.

Edward'ımla ben mutluyuz. En çok sevdiklerimizin de mutlu olmaları bizi ayrıca sevindiriyor. Diana da, Mary de, evlendiler. Bir yıl onlar bizi görmeğe geliyorlar, bir yıl biz onlara gidiyoruz. Diana'nın kocası deniz yüzbaşısı, cesur bir subay, iyi bir insan. Mary'nin kocası ise, St. John'un üniversite arkadaşlarından bir rahip. O da, başarı ve karakter bakımından karısına lâyık bir insan. Yüzbaşı Fitzjames de, Rahip Wharton da karılarını seviyorlar, karıları da onları seviyor.

St. John'a gelince, o İngiltere'den ayrıldı, Hindistan'a gitti, kendine seçmiş olduğu yolda ilerliyor. Ondan daha azimli, yorulmak bilmez bir öncü düşünülemez. Kararlı, fedakâr, insanlığa hizmet için çalışıyor. Meşakkatli ıslâh yolunu açıyor. O yolu kapayan mezhep ve sınıf hükümlerini dev gibi yere seriyor. Sert, titiz, haris olabilir, ama onun sertliği hacılar kafilesini Apollyon'un saldırısından koruyan savaşçı Greathart'ın sertliği gibidir. Onun titizliği, Hz. İsa hesabına, «Benden sonra gelen her kimse, kendini feda etsin, çarmıhını taşısın, beni izlesin» diyen havarinin titizliği gibidir. Onun hırsı, günahları affedilenlerin Tanrı'nın tahtı önünde günahsız duranların, Hz. İsa'nın son büyük zaferlerini paylaşanların, çağrılanların, seçilenlerin, sadık olanların ön safında yer almak gayesini güden yüksek önderlik ruhunun hırsı gibidir.

St. John evlenmedi, evlenmeyecek de. Görevine şimdiki halde yalnız başına devam edebildi. İşi de tamamlanmak üzeredir. Onun şanlı güneşi batıya doğru inmek için acele ediyor. Ondan aldığım son mektup gözlerimden yaş

akıtırken, kalbime ilâhî bir huzur doldurdu. O, alacağına emin olduğu mükâfatın lekelenmez tacını bekliyor. Biliyorum, bundan sonra alacağım mektup bir yabancının eliyle yazılmış olacak. Tanrıya hizmet eden bu iyi, sadık kulun en sonunda Yaradan'ı yanına çağrıldığını haber verecek. Niçin ağlayayım? St. John'un son saatini ölüm korkusu karartmayacak, ruhu gölgelenmeyecek, kalbi yılmayacak, ümidi sarsılmayacak, imanı sağlam kalacak, kendi sözleri bunu gerçekliyor :

«Allahım malûm etti. Her gün daha açıkça haber veriyor. "Muhakkak çabuk geleceğim!" Ben de her saat daha büyük bir istekle : "Amin! gel Tanrı'm diyorum"»

SON

dizi

Jane Eyre

charlotte bronte

İNKILÂP ve AKA